STEINBECK/CENNETİN DOĞUSU

YAYINLARI

STEINBECK

CENNETİN DOĞUSU

ROMAN

DÜNYA KLASİKLERİ

1. Basım Ekim 1992

CENNETİN DOĞUSU / John Steinbeck'in romanı / Türkçesi, Nuriye Yiğitler / Dizgi, Bilgisayar&Matbaacılık / Baskı, Doyuran Ofset / Oda Yayınları, Tünel, Kumbaracı Yokuşu, No: 119 Beyoğlu – İstanbul Tel: 252 07 63 – 252 87 53

JOHN
STEINBECK

Türkçesi
Nuriye Yiğitler

CENNETİN DOĞUSU

PASCAL COVICI

Sevgili Pat,

Tahtadan küçük bir heykel yontarken, yanıma yaklaşmıştın ve bana:

«Neden bana da bir şey yapmıyorsun?» demiştin.

Sana ne istediği sormuştum.

«Bir kasa yap» diye yanıt vermiştin.

«Ne yapacaksın?»

«İçine bir şeyler koyacağım.»

«Neler?»

«Senin bütün şeylerini.»

Kasan işte burada. İçine bütün varımı yoğumu ya da çoğunu koydum. Ama hâlâ dolmadı. Acılar ve tutkular, iyi ve kötü günler, iyi ve kötü düşünceler, umut ve birkaç umutsuzluk, yaratmanın anlatılmaz sevinci var içinde.

Bunların üstünde de sana karşı duyduğum sevgi ve minnettarlık var.

Ama kasa hâlâ dolmadı.

JOHN.

BİRİNCİ KİTAP

BİRİNCİ BÖLÜM

Salinas Vadisi, Kuzey Kaliforniya'dadır. İki dağ zinciri arasında, dibi düz, uzun bir yarık şeklinde uzanır. Irmak, menderesler çizerek akar buradan.

Vadi'nin gizli çiçeklerine ve bitkilerine, her bir kurbağanın gizlenmiş olduğu yerlere kendi uydurduğum çocukça adları, kuşlarının uyandığı yaz saatlerini anımsıyorum. Mevsimlerini ve ağaçlarını, insanlarını ve huylarını anımsıyorum vadinin, kokularını bile anımsıyorum. Kokusal belleğim pek güçlüdür.

Doğu Vadisi'ne bakan Gabilan Tepeleri'ni anımsıyorum; aydınlık, neşeli, güneşli ve sevimli ılık patikalarına, sevgili bir anının dizlerine tırmanırmışcasına bir tırmanma isteği uyandıran büyüleyici tepelerini anımsıyorum. Yanık otlardan oluşan bezemeler altındaki çekici dağlardır bunlar. Batı'da, pek dost görünmeyen, gizini belli etmeyen karanlık ve tehlikeli vadiyle deniz arasında, bir perde gibi duran Santa–Lucia dağ sıraları, gökyüzünde bir karaltı gibi belirirdi. Batı'dan hep korktum, Doğu'yu ise her zaman sevdim. Nedenini söyleyemem. Belki de güneş Gabilans'dan doğup Santa–Lucia tepesinde battığı içindir. İki dağa karşı duyduğum duygular, güneşin doğuşu ve batışıyla ilgilidir belki de.

Vadinin her iki yanında, boğazlardan inen deliçaylar, Salinas'a hızla atılırdı. Yağmurlu kış mevsimlerinde, kabaran deliçaylar kudurmuş gibi kaynayan ve ortalığı yoketmek için yata-

ğından taşan Salinas'ın sularını kabartırdı. Salinas Irmağı, kıyısında bulunan çiftliklerin toprağını sürükler, evleri ve tahıl ambarlarını yıkarak önüne katıp götürürdü; inekleri, domuzları ve koyunları kapana kıstırır, sularında boğar, denize doğru sürüklerdi. Ardından, baharın sonu gelince, ırmak yatağına çekilir, kum setleri ortaya çıkardı yeniden. Yazın, içine çekilip gizlenirdi Irmak. Kış sellerinden geriye su birikintileri kalırdı yalnız. Otlaklar genişler, kalıntılarla kaplı söğüt ağaçları gövdelerini doğrulturlardı. Salinas, zaman zaman tehlikeli ya da içine kapanık, mevsimli ve maymun iştahlı bir ırmaktı yalnızca –ama bizim yalnız böyle bir ırmağımız vardı ve onunla gurur duyardık. İnsan, elinde bulunanla gurur duyabilir ancak; insanın ne denli az şeyi olursa, elinde bulunanla. O denli çok övünmeye çalışır

İki dağ zinciri arasında ve dağ kollarının dibinde, vadinin toprağı deniz düzeyindedir; çünkü yüzyıllarca önce burası, yüz binlerce mil uzunluğundaki bir fiyordun tabanıydı. Irmakağzı – şu anda Moss Landing'in bulunduğu yer– yüzlerce yıl önce, bu uzun deniz kolunun liman ağzını oluşturuyordu.

Bir gün babam, toprakların iç kısımlarında bir kuyu kazmıştı. Burgu, önce bir funda toprağı tabakasına, sonra da çakıllı kum tabakasına rastlamıştı. Daha sonra da deniz hayvanları kabukları ve hatta balina kemiği kalıntılarıyla karışık beyaz kum tabakasıyla karşılaşılmıştı. Yirmi ayak kalınlığındaki kum tabakasının altında, yine bitek topraktan oluşan bir tabaka bulunuyordu. Burgu, bir sekoya ağacı parçasını delip geçmişti, kırmızı tahta çürümemişti. Vadi, deniz haline gelmeden önce bir ormanmış. Bazen geceleri, sekoya ormanının ve onu yutan denizin gizini çözüyordum.

Düz topraklar üzerinde bulunan funda toprağı tabakası, kalın ve verimliydi. Toprağın otlar ve çiçeklerle kaplanması için bir kış mevsiminin yağışlı olması yeterdi. Yağışlı yıllarda açan bahar çiçekleri olağanüstüydü. Vadi'nin dibi ve tepelerin kolları, haşhaş ve acıbakla çiçeklerinden oluşan bir halıyla süsleniyordu. Bir gün kadının biri bana, renkli çiçeklerden oluşan bir bukete değer katmak için aralarına birkaç beyaz çiçek eklemenin yeterli olacağını söylemişti. Acıbakla çiçeğinin taç yaprak-

ları, beyaz bir halkayla çevrilidir, tarlalar akılalmaz bir maviye bürünür bu yüzden. Haşhaşlardan oluşan adacıklar, canlı renkleriyle şurda burda ortaya çıkarlardı. Altın, eridiği sırada buhar çıkarmış olsaydı ve bu buharlar da bir yere toplanabilseydi, Kaliforniya haşhaşlarının rengi çıkardı ortaya belki de. Daha sonra sarı hardal mevsimi gelirdi. Büyükbabam vadiye geldiği sırada, hardalları öyle boyluymuş ki, at üstündeki bir adam, bir baş daha yüksek kalırmış. Yüksek yerlerdeki otların arasında, sarı düğünçiçekleri, çuhaçiçekleri ve ortaları kara, sarı menekşeler serpilirdi. Bir süre sonra, kırmızı ve sarı çiçekler görülürdü. Güneşe bakan geniş düzlüklerin bitki örtüsünü oluştururdu bunlar.

Yeşil meşelerin altında, yapraklardan süzülen ışıkta, Venüs saçları hoş kokularını yayardı. Çiçeklerden oluşan çelenkler sarkardı dere kıyılarının yamaçlarından. Ayrıca fildişi aklığındaki küçük fenerleri andıran sümbüller vardı; görünüşü bile insanda günah işleme eğilimi uyandıran, değerli ve büyüleyici çiçeklerdi bunlar. Bu çiçeklerden bir tanesini bulan çocuk, kendini yücelmiş ve dünyadan soyutlanmış hissederdi gün boyu.

Haziran ayı gelince, otlar solar ve Vadi kahverengine dönüşürdü; ama bu kahverenginde, kırmızı, safran sarısı ve altın sarısı bulunurdu yalnızca. O zaman toprak, gelecek yağmurlara dek kurur, akan sular çekilirdi. Düz toprakta, çatlaklar görülürdü. Salinas Irmağı, kumlu yatağı tarafından emilirdi. Toz, saman kaldırarak, güneye inermiş gibi, hızını ve özentisini çoğaltarak eserdi rüzgâr vadide. İnsanın boğazını kurutur, derisini kızıştırır ve gözlerini yakardı. Tarlalarda çalışanlar gözlük takarlar ve gözlerinin altından bağladıkları bir mendille burunlarını korurlardı. Akşamlarıysa kesilirdi rüzgâr.

Vadinin dibinde bulunan ekime elverişli toprak tabakası kalındı; ama dağ kollarında gittikçe incelirdi. Yükseklere çıkıldıkça, yufkalaşırdı, bu tabaka ve kıraç toprakların sınırında, güneşte gözleri yakan, yalnızca çakıltaşlarından oluşan bir örtüye dönüşerek kayalıkları açıkta bırakırdı.

Şimdiye dek yağmurların bol bol yağdığı bereketli yıllardan söz ettim yalnızca. Ama kurak geçen ve vadi'ye dehşet saçan

yıllarda da olmuştu. Su, otuz yıla yayılmış bir dönem içinde şöyle bir sıra izlerdi düzenli olarak; ilk önce 19–25 parmak yüksekliğinde yağan yağmurlarla, beş ya da altı yıllık bir dönem başlardı, otlarla dolup taşardı vadi. Ardından gelen altı yedi yılda, 12–16 parmak yağış düşerdi, daha sonra 7–8 parmaklık yağışlarla birlikte kurak yıllar başlardı. Toprak sertleşir, bitkilerde büyüyecek güç kalmaz ve saçkıran salgını vadiyi kel bırakırdı. Yeşil meşeağaçları taş kesilmiş gibi görünür, miskotları bozarırdı. Toprak çatlar, dereler kurur, son küçük kuru dalları hayvanlar ağızlarında gevelerlerdi. İnekler zayıflar, bazen de açlıktan telef olurlardı. İnsanlar su içmek için büyük fıçılar aramaya giderlerdi. O zaman çiftçiler ve hayvan yetiştiriciler lânet okurlardı vadiye. Aileler, bir lokma ekmek için her şeylerini satıp savıp giderlerdi. Kaçınılmaz bir durumdu bu: Kurak geçen yıllarda insanlar, bereketli yılları unuturlar ve yağmurlar başlar başlamaz da kuraklığı akıllarına bile getirmezlerdi. Her zaman böyle olurdu.

Uzun Salinas Irmağı böyleydi işte. Öyküsü de bütün öfkenin öyküsü gibiydi. Önce yerliler gelmişti; güçsüz, yeni bir şeyler bulmaktan ve toprağı ekip biçmekten aciz, yaprak bitleri, kertenkele, deniz kabuklularıyla beslenen, balık ve hayvan avlayamayacak kadar tembel olduklarından, kendisine doğanın sunduğu şeyleri yiyen, toprağı ekmeyerek, un yerine dövülmüş meşe palamudu kullanan, yozlaşmış bir soydan geliyorlardı onlar. Yaptıkları savaşlar bile, acınacak derecedeki gülünç oyunları andırıyordu.

Daha sonra İspanyol fatihleri geldi; sert, açgözlü ve gerçekçi insanlardı bunlar. Acımasız din adamları ve usta birer mücevherci olan bu adamlar, ruhları ve değerli taşları topluyorlardı. Vadileri, ve dağları didik didik aradılar, ufukları taradılar İçlerinden bazıları, krallıklar kadar geniş topraklara yerleşti; İspanya Kralı, bu armağanın değerinden habersizdi. Yoksul derebeylerine özgü bir yaşam sürdürdüler. Sürüleri özgürce otluyor ve çoğalıyordu. Mal sahipleri düzenli olarak hayvanları öldürüyor, çizmeleri için deri, kandilleri için içyağı çıkarıyor, kalan eti akbabalara ve yerlilere bırakıyorlardı.

İspanyollar geldikleri zaman, gördükleri her şeye ad vermek zorunda kaldılar. Ad vermek, bir kâşifin ilk görevi ve ayrıcalığıdır. Bir yere, elle çizilen haritaya kaydetmeden önce ad vermek gerekir. Bu insanlar sofuydu ve askerlerin hiç şaşmayan yoldaşları olan papazlar, okumayı, yazmayı, günlük tutmayı ve harita çizmeyi biliyordu yalnızca. Bu yüzden, ilk ad verme işlemlerinde yinelemelere rastlanır. Bizde San Miguel, San Michael, San Ardo, San Bernardo, San Benito, San Lorenzo, San Carlos, San Francisquito var. Ardından bayram adları gelir: Natividad–Noel Yortusu; Nacimiento–doğum; Soledad–yalnızlık, Ama bazı yerlere o günkü sefer ruhuna uygun adlar verildi: Buena Esperanza– güzel umut; Buena Vista–görüntüsü yüzünden; Chualar–çünkü yöre çok güzeldi. Sonra betimleyici adlar verildi: Paso de los Robles–yöredeki meşeağaçları yüzünden; Los Laureles–yöredeki defne ağaçları yüzünden; Tularcitos–bir havuzdaki sazlar yüzünden ve Salinas–tuz gibi beyaz olan alkali yüzünden. Ayrıca orada görülen bir hayvan yüzünden de bir yere ad verildi: Gabilanes– bu dağlarda uçan doğanlar yüzünden; Los Gatos–yörede görülen vahşi kediler yüzünden. Doğal yapı, kimi kez bir ad verilmesine neden oluyordu. Tassajara–bir fincan ve altlığı; Laguna Seca–kuru bir göl; Coral de Tierra–toprak bir set yüzünden; Paradise–cennet.

Sonra Amerikalılar geldiler, daha kalabalık olduklarından, daha açgözlüydüler. Toprakları zorla ele geçirdiler ve eşitlik ilkesine bağlı kalmak için de yeniden yasalar yaptılar. Önceleri vadilerde, sonraları da dağ kollarının az eğimli yamaçlarında çiftlikler kurdular, damları sekoya yongalarından küçük tahta evler, işlenmemiş tahtadan çitler yaptılar. Akar suyun bulunduğu her yerde, hemen büyüyüp çoğalan bir ailenin barındığı bir ev yükseliverdi. Küçük bahçelerde gül fidanlarının ve sardunyaların boy attığı görüldü. Araba tekerleklerin açtığı izler üzerine yollar kazıldı. Buğday, arpa ve yulaftan oluşan küçük evlekler, sarı hardalı kovup attı. İşlek yollar üstünde, her on milde bir nalbant ve büyük bir mağaza açıldı. Bu noktalarda, küçük kentler doğdu: Bradley, King City, Greenfield gibi.

İspanyollar dışında, Amerikalılar da bu yerlere betimleme

yoluyla adlar verdiler. Bu adlar, benim üzerimde büyük etki yaratır, çünkü bu adların herbiri, unutulan bir tarihi anımsatır insana. Bolsa Nova'yı–yeni keseyi, düşünürüm; Le Maure Boiteux– Topal Mağripli– (Kimdi o ve buralara dek nasıl gelmişti?). Vahşi At ve Gömlek Eteği Kanyonu gibi. Yerler, uygun olsun ya da olmasın, şiirsel ya da alaycı bile olsa, ona bu adı verenlerin verdikleri adla kayda geçti hep. İnsan, neye olursa olsun, San Lorenzo diye bir ad verebilir, ama Topal Mağripli ya da Gömlek Eteği Kanyonu'nun bambaşka bir tadı var bence.

İşlenmiş toprağı sürükleme tehlikesini karşı rüzgarın hızını kesmek için zigzaglar çizen, bir mil uzunluğunda okaliptüs ağacı dikti çiftçiler.

Büyükbabam, karısıyla birlikte King City'nin doğusundaki tepelere yerleştiği zaman, Salinas Vadisi'nin görünüşü böyleydi işte.

İKİNCİ BÖLÜM

Hamiltonlar'ın tarihini yeniden kurmaya çalışmak için «söylentilere» güvenmek, eski fotoğraf albümlerini karıştırmak, bazen gerçek, bazen de güzelleştirilmiş anıları canlandırmak zorunda kaldım; çünkü doğum, evlilik, emlak ve ölüm belgelerinin dışında, Vadi arşivlerinde hiçbir iz bırakmamıştı bu aile. Seçkin kişiler değildi bu insanlar.

Genç Samuel ve karısı, Kuzey İrlanda'dan gelmişlerdi. Samuel Hamilton, yüzyıllardan beri topraklarındaki taş bir evde yaşayan küçük çiftçilerden birinin oğluydu. Çok sağlam eğitim görmüş, kültürlü insanlardı Hamiltonlar. Ülkelerinde pek sık rastlandığı gibi, hem çok önemli hem de sıradan insanlarla yakın akrabalıkları vardı, iki kuzenden biri bir bakan, öteki dilenci olabiliyordu. Her saygıdeğer İrlandalı gibi Hamiltonlar da, eski İrlanda Kralları'nın soyundan geliyorlardı.

Samuel'in, taştan yapılmış evini ve atalarının dönümlerce yeşil topraklarını neden terkettiğini bilmiyorum. Politikayla ilgi-

lenmiyordu; hükümete karşı eylem yaptığı gerekçesiyle kovulduğunu da pek sanmıyorum; sapına kadar da namuslu bir olduğundan, bu olasılık, polis buyruğuyla ilgili her türlü nedeni de çürütüyor. Aşk –bu sözcükten üstü kapalı sözedilir ailemde –tı bunun nedeni, ama evlenmiş olduğu kadından başka bir kadına duyduğu aşk. Bu aşk, tam bir başarıyla mı yoksa başarısızlıkla mı kendini göstermişti acaba? Bunu bilmiyorum. Bizler, ilk çözüm yolunu yeğledik her zaman. İrlandalı bir köylü kızın, çekici Samuel'i istemediğini nasıl düşünebilirdik?

Vadiye yepyeni güçlerle, yüreği cesaret ve yaratıcı düşüncelerle dopdolu olarak geldi Samuel. Gözleri maviydi, yorgun olduğu zaman gözlerinden biri hafifçe dışa kayardı. Güçlü kuvvetli ve sağlam yapılıydı, ama bir tür incelik de göze çarpıyordu onda. Çiftliğin kirli işlerine karşın, her zaman temiz görünürdü Samuel. El işlerinde pek hünerliydi: İyi bir demirci, yapı ustası, becerikli bir marangozdu, birkaç parça tahta ve demirle türlü şeyler yaratabiliyordu. Her zaman yapılan işlerin daha hızlı ve daha iyi yapılabilmesi için yeni yöntemler icadederdi durmadan. Ama para kazanma konusunda hiç yetenekli değildi. Bu işte becerikli olan başkaları, Samuel'in buluşlarını işleterek zengin olurlardı. Oysa bütün yaşamı boyunca, ücretli biri olarak kaldı Samuel.

Onun Salinas Vadisi'ne neden yerleştiğini bilmiyorum. Yemyeşil bir yöreden gelen birinden beklenmeyen tuhaf bir seçimdi bu. Yüzyılın bitiminden yaklaşık otuz yıl kadar önce, otuz yıllık devrenin yağışlı döneminde gelmiş olduğu söylenebilir. Karısı da yanındaydı. Ufak tefek, sıska ama sağlam bir İrlandalı kadındı; mizah anlayışından bir piliç kadar yoksun, katı bir Presbiteryen, yaşamın bütün güzelliklerinden yararlanma isteğimizi yokeden ahlâki değerler sistemine sıkı sıkıya bağlı biri.

Samuel'in ona nerede rastladığını, nasıl tavladığını, onunla nasıl evlendiğini bilmiyorum. Ona benzeyen bir kadın imgesi yüreğinin bir köşesine kazılmıştı sanırım. Samuel'in içi aşkla yanıp tutuşuyordu, ancak karısını aldattığı konusunda en küçük bir dedikodu bile işitilmedi.

Samuel'le Liza, Salinas Vadisi'ne geldikleri zaman, vadi-

deki bütün verimli düz topraklar, bereketli yamaçlar ve ormanlar kapılmıştı, ama çevrede daha başka topraklar vardı. Bugünkü King City'nin doğusundaki çıplak tepelerin ortasına yerleşti Samuel Hamilton.

Alışılmış yöntemi izledi. Hükümet, ona bir parça, karısına bir parça ve doğacak çocuğuna bir parça toprak verdi; çünkü karısı gebeydi. Her yıl bir tane olmak üzere dokuz çocuk doğdu –dört oğlan, beş kız ve çiftlik, her doğan çocukla birlikte birer parça daha büyüdü, on bir parçaya ulaştı. Bu da bin yedi yüz altmış dönüm (*) eder.

Toprak azıcık değerli olmuş olsaydı, Hamiltonlar zengin insanlar olurlardı, ama dönümler sert ve kuruydu. Su yoktu, ince funda toprağı tabakasını çakmaktaşı mahvediyordu. Burada, miskotu bile solup gidiyordu; nem olmadığından, meşe ağaçları cılızdı.

Havanın iyi gittiği yıllarda bile otlar öylesine cılızdı ki, yiyecek ot bulabilmek için usanmadan yürümekten canları çıkıyordu hayvanların. Hamiltonlar, çıplak tepelerin zirvesinden, vadinin dibinde bulunan bitek toprakları ve Salinas Irmağı'nın arasında aktığı yeşilliği görüyorlardı güzelce.

Samuel, kendi elleriyle ev, bir tahıl ambarı ve bir nalbant işliği kurdu. Tepelerin üzerinde on bin dönüm toprağı bile olmuş olsaydı burada, yine de açlıktan ölebileceğini hemen anladı. O zaman, bir delgi makinesi yaptı ve mutlu toprak sahiplerine kuyu kazmaya gitti. Daha sonra, kendi yaptığı bir harman dövme makinesiyle kendi toprağında yetişmeyen ürünü dövmek üzere vadiye indi. İşliğinde, saban demirlerini biledi, tarla sürgülerini onardı, kırık poyraları lehimledi ve atları nalladı. Çiftçiler, vadinin dört bir yanından onarılacak ya da yenilenecek araçlar getiriyorlardı ona. Ayrıca da Samuel'i şiirden, felsefeden, Salinas Vadisi'nin dışında gelişen dünyadaki devrim düşüncelerinden sözederken dinlemekten pek hoşlanıyorlardı. Derinden gelen güzel bir sesi vardı Samuel'in. İyi bir konuşmacı olduğu kadar iyi de şarkı söylerdi, vurgulayarak konuşmazdı,

(*) Yaklaşık dokuz yüz hektar. (Ç.N.)

ama ses tonundaki değişiklikleri ve sesinin ahengini dinlemekten, pek suskun olan aşağıdaki insanlar çok hoşlanıyorlardı. Viski getiriyorlar ve mutfağın penceresinin arkasında onları gözleyen Bayan Hamilton'un hoşnut olmayan bakışlarından sakınarak bardak bardak içiyorlardı. Daha sonra, alkol kokusunu gidermek için yabani anason tanesi çiğniyorlardı. Samuel'i ve çekicinin çıkardığı sesi dinleyen üç dört adam, ocağın başında toplanmadığı zamanlarda, kötü geçiyordu günleri. Çiftçiler, onun bir komedi dehası olduğunu söyleyerek, öykülerini yineliyip duruyorlardı. Ama kendi mutfaklarında, aynı tadı vermezdi bu öyküler; dönerlerken, öykünün acaba hangi bölümünü unutmuş olduklarını düşünürlerdi.

Samuel'in, delgi aleti, hasat makinesi ve demir ocağı sayesinde zengin biri olduğu düşünülür, oysa onda eksik olan iş anlayışıydı. Her zaman parası çıkışmayan müşterileri, önce hasattan sonra, ardından da Noel'den sonra borçlarını ödeyecekleri konusunda söz veriyorlar, ama bu sonraların sonu gelmiyordu bir türlü. Daha sonra da unutup gidiyorlardı borçlarını. Samuel, onlara borçlarını anımsatma sanatını bilmiyordu. Hamiltonlar bu yüzden yoksul kaldılar.

Düzenli olarak her yıl bir çocuk geliyordu dünyaya. İşi başından aşkın ülkedeki birkaç hekim, mutlu olay bir karabasana dönüşmedikçe, pek ender çağrılıyordu doğuma. Bütün çocuklarını Samuel Hamilton doğurttu, göbek kordonlarını kesip bağladı, küçük kalçalarına şaplaklar indirdi ve bütün pislikleri temizledi. En küçük çocuğu doğduğu ve boğulur gibi olduğu zaman, Samuel, yeni doğmuş bebeğin ağzına kendi ağzını yapıştırdı ve ona yaşam üfledi. Bu konuda pek becerikli ve kibar olduğundan, doğumlar için yirmi millik uzaktan bile onu çağırıyorlardı, doğuran ister bir kısrak, ister bir düve ya da kadın olsun, farketmezdi.

Her zaman elinin altında, kocaman kara bir kitabı bulunurdu; kitabın sırtında yaldızlı harflerle «*Doktor Gunn'ın Aile Hekimliği*» yazılıydı. Bazı sayfaları aşınmış ve yırtılmıştı, bazılarıysa hiç günyüzü görmemiş gibiydi. *Doktor Gunn*'ın sayfalarını karıştırmak, Hamiltonlar'ın tıp geçmişlerini tanımanın en iyi yo-

luydu. Eskimiş sayfalar kırık çıkıklar, kesikler, darbeler, kabakulak, kızamık, böbrek ağrısı, fıtık – ve tabii ki gebelik ve doğumla ilgili konularda her türlü bilgiyi içeren sayfalardı. Belsoğukluğu ve frengiyle ilgili bölümlere ise dokunulmamıştı – bu da Hamiltonlar'ın ya şanslı ya da erdemli insan olduklarını kanıtlar.

Tatlı konuşması ve ince ruhlu oluşu yüzünden, sinir nöbetlerini yatıştırma ve korkudan ağlayan bir çocuğu susturma konularında eşi benzeri yoktu Samuel'in. Temiz pek bir adamdı, ruhu da saftı. Demirhanesine gelen konuklar, küfretmeden önce bir an susup bekliyorlardı – zorlamayla değil de kendiliğinden oluyordu bu, sanki ortam buna uygun değilmiş gibi.

Belki de konuşmasındaki ahenk yüzünden olmalıydı, Samuel'de tuhaf bir şeyler vardı her zaman. Hem kadınlar hem de erkekler, ana babalarına ya da dostlarına açamayacakları gizlerini ona anlatıyorlardı. Topluluğa pek karışmayan Samuel, bir mezar kadar güvenilir biriydi.

Kendisi gibi İrlandalı olmasına karşın Liza Hamilton bambaşka biriydi. Yuvarlak küçük kafasında, basmakalıp düşünceler bilyalar gibi yuvarlanıp duruyordu. Burnu kalkık, küçük çenesi çöküktü.

İyi bir aşçıydı Liza, evi –çünkü orası onun eviydi– fırçalanmış, süpürülmüş ve yıkanmış olurdu her zaman. Gebelikleri, son iki hafta dışında, çalışmasına engel olmuyordu. Her yıl birbiri ardına pek iri çocuklar doğurduğundan, kalçası bir balina sakağısı gibi olmalıydı.

Liza'nın duyguları günahtan arınmıştı iyice. İş yapmadan oturmak günahtı, kâğıt oyunları da, ona göre bir tür işsizlikti. Eğlenceleri küçümserdi –dans, şarkı ve hattâ gülme şeklinde bile olsa –çünkü eğlenen insan, şeytana sunulan bir avdır. Büyük haksızlıktı bu, çünkü Samuel vara yoğa gülüyordu. Ama sanırım Samuel, ciddi olsa bile, şeytan için hazır bir avdı. Karısı elinden geldiğince korumaya çalışıyordu onu.

Saçlarını arkaya sıkıca tarayıp, ensesinde topuz yapıyordu. Anımsadığım kadarıyla, giyiniş biçimi de giydiği giysiler de kişiliğine benziyordu Liza'nın. Onda, ince nüktenin en küçük kırıntısı bile yoktu, biraz olsun akıllı davrandığı da ender görülürdü.

Büyükannelerde rastlanan zayıf yan yoktu onda, torunlarını korkuturdu. Tanrı buyruğu olarak gördüğü yaşamındaki acılara yiğitçe katlanıyordu. Ödülünü daha sonra alacaktı nasılsa.

Batı'ya ilk olarak ve Avrupa'da özellikle titizce korunan ve yeryazımı yaptırılan küçük çiftliklerden gelenler de, bir kâğıt imzalayıp evini kurduktan sonra toprak sahibi olduklarını görünce, mal sahibi olmaya karşı korkunç bir hırs görülmeye başlandı. Toprak istiyorlardı –öncelikle iyi topraktı istedikleri, ama toprak olsun da yeterdi. Belki de farkında olmadan, feodal gücün toprak sahibi olmaya dayandığını anımsıyorlardı. İlk gelenler, gerek duymadıkları ve işlemeyecekleri, yalnızca sahip olmaktan zevk duyacakları toprakları aldılar. Sonunda bütün oranlar altüst oldu. Avrupa'da on dönümlük bir yerde rahatça yaşayabilen biri, Kaliforniya'da, iki bin dönümlük toprakla köpekler gibi sürünüyordu.

King City ile San Ardo arasındaki bütün çorak tepelerin, dağlar arasına dağılmış, kayalık topraktan ekmeğini söküp almak için vahşice savaşan yoksul aileler arasında paylaşılması fazla uzun sürmedi. Bu insanlar, koyotlarla (*) birlikte, vadi'deki dünyanın ucunda umutsuzluk dolu bir yaşamı paylaştılar. Parasız, araçsız, eşyasız, kendileri için yeni olan bu ülkede uygulayacakları tarım tekniğinden habersiz gelmişlerdi. Onların olağanüstü budala ya da engin bir inançtan kaynaklanan bir canlılıkla dolu insanlar olup olmadığını düşünürüm. Nasıl olursa olsun, toplu olarak böylesine önemli bir serüvene atılmak, şu dünyada her gün rastlanan şeylerden değildir. Bu aileler genişledi ve sayıları arttı. Günümüzde artık kimsenin nasıl kullanıldığını bilmediği bir araçları ya da silahları vardı onların: Belki de bunları günün birinde topraktan çıkarırlar. Bu insanların, haksever ve iyi yürekli bir Tanrı'ya olan inançlarından, yaşama gücünü aldıklarını ve öteki sorunların da kendiliğinden çözüldüğünü söylüyorlar. Ama ben, onların kendilerine çok güvendiklerine, kendilerini iyi tanıdıklarına, inandıklarına, paylarına düşeni vermesi için

(*) Koyot: Meksika'da ve Kuzey Amerika'da yaşayan bir kurt sürüsü. (Ç.N.)

Tanrı'ya yürekliliklerini ve bağlılıklarını sunduklarına inanıyorum. Böylesine davranışlara rastlanmıyorsa, belki de insanların artık kendilerine güven duymadıkları içindir. Eğer neden yalnız bu ise, geriye yalnız bir tek şans kalıyor; haksız olsa bile kuşku nedir bilmeyen, sağlam bir insan bulmak, olanca ağırlığıyla giysisinin eteklerinden tutup onu çengele asmak.

Pek çok insan, vadi'ye meteliksiz inmiş olsa bile, ayrıca her şeyini satıp yeni bir yaşama başlamak üzere gelenler de vardı. Onlar, verimli topraklar alıyorlar, sağlam tahtalardan bir ev yaptırıyorlardı kendilerine. Halıları vardı, pencerelerini baklava biçimindeki küçük renkli camlarda donatıyorlardı. Bu aileler kalabalıktı. Sarı hardalı söküp yerine buğday ekiyorlardı.

Adam Trask da onlardan biriydi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Adam Trask, babasının, bölgesel halk ordusuna asker yazılıp gidişinden altı ay sonra, 1862'de Connecticut'taki bir çiftlikte dünyaya geldi. Adam'ın annesi, hem oğlunu taşıdı hem çiftlik işlerini yürüttü, hem de ilkel teozofiyi (*) benimsemeye fırsat buldu. Kocasının, başkaldıran kan dökücü vahşilerce öldürüleceğini sezen kadın, onunla öteki dünya denen yerde birleşmek için hazırlık yapmaya başladı. Adam'ın doğumundan altı hafta sonra, kocası aile ocağına döndü, sağ bacağı dizinin üstünden kesilmişti; bir gürgen parçasından yontmuş olduğu çatlak bir tahta bacak üstünde topallayarak güçlükle yürüyordu. Eve gelince, bacağı kesilirken ısırması için ağzına konan kurşunu cebinden çıkardı.

Cyrus'ın bedeninde şeytan vardı. –Adam'ın babası için her zaman söylenen şey buydu.– Koşum hayvanlarını delice süren bir vahşi ve zararlı biriydi o. Sakatlanmış olması, yola getirmemişti onu. Tahta bacağı çekiciliğini artırıyordu; nerdeyse imreni-

(*) Teozofi: Tanrı'ya ermişliği ülkü edinen, sihir ve büyücülükle karışık gizemcilik. (Ç.N.)

yordu herkes ona. Kısa süren askerlik mesleği, bir zevk kaynağına dönüşmüştü. Sağlam yapılı olduğundan, kısa süren coşku döneminde, gereken kurtuluş yolunu içkide, kumarda ve sık sık genelevlere giderek bulmuştu. Bağlı olduğu birlikte görev almak için güneye inince, zevkleri değişti, ama daha da şiddetlendi. Ülkeyi gezip gördü, piliçleri aşırdı ve güneyli dişileri kuru ot yığınlarının içine devirdi. Manevraların verdiği tekdüze korku, onu etkilemiyordu. Bir bahar sabahı saat sekizde düşmanı gördü ilk kez. Saat sekiz buçukta, sağ bacağına bir havantopu parçası isabet etmiş, eti parçalayıp kemiği dağıtmıştı. Şansı yardım etti, Güneyliler geri çekildi, hekimler cephe gerisinde bıraktılar Cyrus'ı. Kasları doğranır, kemikleri testereyle kesilir ve etleri canlı canlı dağlanırken, beş korkunç dakika yaşadı Cyrus Trask. Zaten kurşunun üzerindeki diş izleri bunu kanıtlıyordu. Kesik bacağı o zamanlar hastanelerdeki mikroptan arınmış, tuhaf koşullarda iyileşirken, korkunç acılar çekti. Ama Cyrus domuz gibi sağlam ve gözüpek biriydi. Kesik bacağına ve koltuk değneğine karşın, kalas yığınlarının ardında, on paralık bir zenci kadından idrarda yangı yapan bir mikrop kaptı. Gürgen ağacından yeni bacağını yontup da uğradığı felaketin farkına varır varmaz, topallayarak zenci kadını aramaya koştu. Kadını ele geçirince, yapacağı şeyleri hastanedeki arkadaşlarına anlatmaktan çok hoşlanıyordu. Kadının burnunu ve kulaklarını kesip parasını geri alma tasarıları yapıyordu. Takma bacağını düzeltirken, dostlarına onu nasıl yakalayacağını gösteriyordu: «Onunla işimi bitirdiğimde, suratının durumu bir orospuya hiç de uygun olmayacak. Sarhoş bir yerli bile istemeyecek o kadını.» Sevgilisi zenci kadın, başına gelecekleri sezmiş olmalıydı, çünkü ortadan yok oldu. Cyrus terhis edildi. Belsoğukluğu geçmiyordu hâlâ. Connecticut'a evine döndüğü zaman, karısına bile bulaştıracak kadar mikropluydu.

Bayan Trask, sönük ve içine kapanık bir kadındı. Yanakları güneş yüzü görmemiş, dudaklarının kasları gerçek bir gülümsemeyle hiç gerilmemişti. Kendisini ve başkalarını tedavi etmek için sağaltıcı bir kavram olarak kullanıyordu dini. Hasta-

lık yine de ilerlerse, dini, hastalığa uyarlıyordu. Ölü bir kocayla iletişim kurmak için tasarladığı teozofinin işe yaramadığını anlayınca, yeni bir acı çekme yöntemi araştırdı. Cyrus'ın savaştan getirdiği mikropla hemen ödülünü aldı. İçinde kuşku uyanır uyanmaz, eskisinin yerini yeni bir tanrısal esin alıyordu. İlişki kurduğu tanrısı, bir intikam tanrısı oldu, o zamana dek yarattığı en görkemli tanrıydı bu ve olayların gelişimiyle sonuncusu oldu. Uğradığı bedensel felaketin nedeni, kocası yokken kurmuş olduğu bazı düşlerdi kuşkusuz. Ama mikrop kapması, uykudayken sevdalanmaları için yeterli bir ceza değildi. Yeni tanrısı, bedensel bir işkence konusunda üsteliyordu. Kendisinden özveri bekliyordu. Tenini ve ruhunu nasıl aşağılayacağını düşündü ve sonunda bir tür sevinçle buldu yanıtı: Tanrı, ondan kendini kurban etmesini istiyordu. İki haftasını, yazdığı veda mektubundaki yazım yanlışlarını düzelterek geçirdi. Maddesel olarak işlemediği suçları ve elinde olmadan yaptığı yanlışları açıklıyordu mektubunda. Ardından, bir gece ayışığı varken, gizlice diktiği kefeni giyip bir havuzda kendini boğmaya gitti; havuz fazla derin değildi, çamurun içine diz çöküp başını suyun içine sokmak zorunda kaldı bu yüzden – bu durumda fazla zorlaması gerekti kendini. Sonunda bilincini yitirirken, büyük bir sıkıntı içinde, kendini sudan çıkardıkları zaman kefeninin çamur lekeleriyle kaplı olacağını düşündü. Düşündüğü de başına hemen geldi.

Cyrus Trask, bir testi viski ve doğdukları ülkeye geri dönen üç asker arkadaşıyla birlikte, karısı için gözyaşı döktü. Adam, gecenin ilk saadlerinde çok ağladı, çünkü çocuk bakımından hiç anlamayan dört adam, bebeğin karnını doyurmayı unutmuştu. Cyrus, emmesi için bebeğe viskiye batırılmış bir parça bez vererek bu sorunu çözdü. Üç dört kez emdikten sonra, uyudu Adam. Yas tutulurken de pek çok kez uyanıp ağladı ve her kezinde de emziği verildi ağzına. Bebek, iki buçuk gün aynı düzende yaşadı. Beynindeki boz madde, belki bu işten zarar gördü ama bu tedavi yöntemi, metabolizmasına iyi geldi; bu iki buçuk gün boyunca, sağlığı pek düzeldi. Üçüncü günün sonunda babası, bir keçi alınca, Adam sütü oburca içti, kustu, yeniden iç-

ti ve yaşamından hoşnut göründü. Babası bu yüzden paniğe kapılmadı, çünkü alkol onda da aynı etkiyi gösteriyordu.

Cyrus Trask, bir ay içinde seçimini yapmıştı; bu kız on yedi yaşındaydı ve komşu çiftlik sahiplerinin kızıydı. Kale kazanıldı. Hiç sorun çıkmadı. Amaçları konusunda hiç kuşku duyulmadı, niyeti mantıklı ve saygıya değer bulundu. Sözlü kızın babası, nişanlılık süresini fazla uzatmadı, iki küçük kızı daha vardı adamın. Alice de ilk kez isteniyordu.

Adam'ı büyütmesi, evi derleyip toplaması ve yemek yapması için bir kadın gerekliydi Cyrus'a. Hizmetçi kadın para isterdi. Cyrus'ın cinsel istekleri güçlüydü, yatağında bir kadın olsun istiyordu. Evlenmediği sürece, para isterdi bir âşık. İki hafta içinde, kur yapmış, evlenmiş, kızlığını bozmuş ve gebe bırakmıştı Alice'i. Komşuları arasında hiç kimse, iş başında böyle eli çabuk görmemişti. Onu o dönemde bir erkeğin, yaşamı boyunca dört kadını gebertmesi doğal karşılanıyordu.

Alice Trask'ın beğenilen pek çok özelliği vardı, ev yönetmeyi biliyordu, işten yılmazdı. Ona gözkulak olmak da gerekmiyordu, çünkü soluk gözleri ve çarpık dişleriyle yüzüne bakılır gibi değildi. Benzi soluk olsa da güçlü bir kadındı. Gebeliğe hiç yakınmadan katlandı. Çocukları sevip sevmediğini kimse anlayamadı, çünkü hiç kimse zahmet edip bunu ona sormamıştı. Hem soru sorulmadıkça konuşan biri değildi Alice. Onun bir numaralı erdemi konusunda Cyrus, «Etliye sütlüye karışmayan, erkeği konuştuğunda onu dinleyen ve işine burnunu sokmayan kadındır» diyordu.

Alice'in gençliği, deneyimsiz oluşu, sessizliği, Cyrus'ı yüreklendirdi. Ülkede o zamanki yöntemlere göre çiftliğini işletirken, yeni bir meslek edindi; eski savaşçılığı debreşti. Eskiden vahşi ve şiddeti seven biriyken, aynı hızla düşünceli ve duyarlı biri olup çıktı. Savaş Bakanlığı dışında hiç kimse, onun nasıl askerlik yaptığını bilmiyordu. Tahta bacağı, bir daha askerliğe dönmeyeceği konusundaki güvencesiydi. Ufaktan ufağa Alice'e savaş günlerini anlatmaya başladı. Ama bu işin yolunu yordamını öğrendikçe savaşlar büyüdü; başlangıçta yalan söylediğinin farkındaydı, sonunda bunu da unuttu. Askerken savaşla il-

gilenmemişti, tarih kitapları ve askerlikle ilgili kitapçıklar almaya başladı, bildirileri okumak için New York'da çıkan gazetelere abone oldu. Çoğrafya bilgisini pekiştirmek üzere haritalar aldı. Sonunda bu konuda uzman olup çıktı. Savaşların yapıldığı tarihleri sıralamakla yetinmiyor, nasıl olduğunu da anlatıyor, o savaşa katılan birliklerin adlarını, alay numaralarını, albayların doğdukları ülkeleri ve soyadlarını da biliyordu. Sonunda, anlattığı olayları yaşamış olduğuna kendisi de inanmaya başladı.

Bu değişim, Adam ve üvey kardeşi büyürken, yavaş yavaş gerçekleşti. Babaları, generallerin taktiklerini, ne gibi yanlışlıklar yaptıklarını ve buna nasıl çare bulmak gerektiğini anlatırken, Adam ve Charlles, onu saygıyla dinliyorlardı. Babaları, Grant'ın ve Mac Clellan'ın büyük yanlışlarını onlara da kanıtlamıştı. Görüşlerini göz önünde bulundurmaları için yalvarmıştı bu komutanlara. Katı tutumlarında direnen generaller, bunu kabul etmemiş ve daha sonra da Cyrus'ın ne denli haklı olduğunu anlamışlardı.

Cyrus, akıllı davranıp, düzmece rütbeler takmadı. İkinci kuradan Trask olarak işe başlamıştı, ikinci sınıf Trask olarak kaldı. Askerlik durumlarını gösteren bir dizelge düzenlense, asker Trask'ın tarihin en hareketli piyade eri olduğu ortaya çıkardı. Aynı anda her yerde bulunma yeteneğine sahip olduğundan, en azından dört ayrı yerde bulunuyordu aynı anda. İçgüdüsel olarak, savaş yıllarını tarih sırasına göre anlatmaması gerektiğini seziyordu belki de. Alice'le çocuklar, onun hakkında belirgin bir görünüm çiziyorlardı: Bütün parlak ve önemli savaşlara katılmakla kalmayıp, genel karargâha girmiş ve burada, generallerin almış olduğu kararlar konusunda dinlenen düşünceler öne sürmüş, durumundan gurur duyan ikinci sınıf biriydi aynı zamanda.

Lincoln'ün ölümü, Cyrus'ın yüreğine bir hançer gibi saplanmıştı. Haberi öğrendiği zamanki duygularını hiç aklından çıkaramadı. Acıklı olayı gözleri yaşarmadan anması olanaksızdı. Cyrus Trask'ın, Başkan Lincoln'ün en yakın, en içten ve en içten ve en sevdiği dostu olduğu, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde anlaşılıyordu. Ordunun duygularını öğrenmek istediği zaman –

gerçek ordunun ya da alacalı bulacalı giyinmiş mankenler ordusunun – Bay Lincoln, Trask'e başvururdu. Cyrus'ın hiç konuşmadan belirtmek istediği davranışı, etkileme gücünün bir anıtıydı. Ona yalancı diyemezdi kimse, çünkü yalan zihnindeydi ve ağzından çıkan her gerçek sözde bile yalan tadı vardı.

Savaş yönetimi konusunda, büyük bir hızla mektuplar, ardından da makaleler yazmaya koyuldu; çıkardığı sonuçlar akıllıca bulunuyordu. Gerçeği söylemek gerekirse Cyrus, askerlik konusunda pek tutarlı bir düşünce geliştiriyordu. Ordunun düzenlenmesi ve savaşın akışıyla ilgili eleştirileri etkileyiciydi. Çeşitli dergilerde yayımlanan makaleleleri etkileyiciydi. Çeşitli dergilerde yayımlanan makaleleri dikkat çekti. Savaş Bakanı'na sürekli olarak yazdığı mektupları gazetelerde çıkınca, önerileri değerlendirilmeye başlandı. Belki de Büyük Cumhuriyet Ordusu, böylesine güçlü bir seçmen topluluğunu temsil etmemiş olsaydı, böyle açık bir biçimde Washington'dan işitilmezdi sesi, ama bir milyona yakın bir topluluğun sözcüsü de yabana atılmazdı hani. Böylece Cyrus Trask, askeri bir alana el atmış oldu. Ordunun, subaylar arası raporların, personelin ve araçların düzenlenmesi konularında ona akıl danışmaya geldiler. Bay Trask, bu işin uzmanı, diyorlardı. Askeri konularda bir dahi. Büyük Cumhuriyet Ordusu'ndan ulusal yaşamda bir görev üstlenen bir örgüt kurdu. Gönüllü olarak türlü görevlerde bulunduktan sonra, kendisine ödül olarak yardımcılık görevi verildi. Yaşamının sonuna dek ülkeyi bir baştan bir başa dolaşarak, kongrelere katılarak ve dinlenme kampları kurarak görevlerini yerine getirdi Cyrus.

Özel yaşamıysa, askerlik mesleğinin sivil yaşama uygulanması biçiminde sürdü – Cyrus, yalnız bir tek konuya akıl yoran bir adamdı. Evinin ve çiftliğinin düzenini askeri temel üzerine kurdu. Aile ekonomisinin gidişatıyla ilgili raporlar istiyordu; Alice de bu yöntemi yeğliyordu, çünkü konuşmaktan hoşlanmazdı. Çocukların bakımı, ev işleri ve çamaşır, zamanının çoğunu alıyordu. Gücünü çar çur etmekten, raporlarda yer almayan sıkıntılarından sözetmektende hoşlanmıyordu. Zaman zaman gücünün ansızın yokolduğunu seziyor, yeniden güç kazanması için

oturup beklemesi gerektiğini anlıyordu. Geceleri terden sırılsıklam oluyordu giysileri. «İnce hastalık» denen illete tutulduğunu iyi biliyordu. Onu tüketen öksürük nöbetleri, ek belirtilerdi yalnızca. Kaç günlük ömrü kaldığını bilmiyordu. Onun durumunda olan bazı insanlarda, uzun sürmüyordu, kuralı yoktu bu işin. Durumundan kocasına sözetmeyi göze alamıyordu. Onun, cezalandırmayı andıran bir tedavi yöntemi vardı. Mide sancılarını öyle sert bir müshille durdururdu ki, bu işten sağ çıkmak mucizeydi. Kocasına durumundan sözetmiş olsaydı, Cyrus, ince hastalıktan önce onu öldüren bir sağaltım uygulardı. Zaten Cyrus'ta gittikçe büyüyen sivil militarizme karşı koymak için askerin sağ kalmasına yarayan tek yöntemi uyguluyordu Alice: Kendini farkettirmemek, ancak sorulduğu zaman konuşmak; girişken olduğunu belli etmemek, gayretkeşlikten sakınmak. Kadın, üçüncü sınıf biri gibi davranıyordu, işleri çok kolaylaştırıyordu bu yöntem de. Alice, silik bir görüntü olmak için olayların en gerisinde kalıyordu.

Ama paparayı güzelce yiyende iki küçük oğlan oluyordu. Eksikleri olsa da, bir erkek için en saygıdeğer meslek ordudur, ilkesini kabul ettirmişti Cyrus. Tahta bacağı yüzünden, kendisi yedeğe alınmış olsa bile, oğlanların, muvazzaf olarak meslekten yetişme subaylardan, mesleklerini el kitapçığından değil de deneyim yoluyla öğrenen askerlerden olmalarını istiyordu. Henüz yürümeye başladıklarında, piyade el kitapçığındaki ilkeleri onların kafalarına iyice sokmuştu. Okula başladıkları zaman, söz dinlemesini ve söz dinlemeye karşı kin duymasını öğrenmişti çocuklar. Cyrus, tahta bacağı üstünde tempo tutarak çalışmaları yönetiyordu. Sırtta tıka basa dolu bir çuvalla, omuzları güçlendirmek için zorunlu yürüyüş alayı kurdu. Tüfek atma talimleri, evin arkasındaki küçük korulukta yapılıyordu.

Bir çocuk, büyükleri ilk kez oldukları gibi gördüğü zaman, ilk kez büyüklerin aşırı derecede akıllı, yargılarının her zaman haksever, düşüncelerinin yerinde, cümlelerinin doğru olmadığını anladığı zaman, dünyası başına yıkılır ve yerini korkunç bir kargaşa alır. Çok sevdiği bu kişiler gözünden düşer ve onlara güven duymaz artık. Sevdiği insan yalnızca gözünden düşmek-

le kalmaz, ezilir, parçalanır ve pislik tabakasının içine gömülür. Onu yeniden diriltmek ve ayakları üstüne dikmek bile pek zordur; silinmez lekeler, eski düşüşü açığa vurur. Çocuğun dünyasıyla ilişki kurulmaz olur sonunda. Büyüyüp adam oluncaya dek, bile kendini zor toparlar çocuk.

Adam, babasının kim olduğunu anladı. Zırhının kusurlu olduğunu gören biri gibi davranmadı, kendine yeni silahlar yapan bir çocuk oldu. Çok gelişmiş bir hayvan gibi nefret ediyordu disiplinden. Kızamık kadar kaçınılmaz, lanetlenip geri çevrilemeyen bir hastalıktı bu. Bunu anlaması kolay oldu — beyninde bir tetik düştü ve durumu sezdi Adam. Eğitim, oğlanların kavrama gücüne göre değil de yalnızca Cyrus'ı yüceltmek içindi. Ayrıca Adam, babasının büyük bir adam olmadığını da biliyordu. İradesi güçlü, kendisine pek bol gelen kocaman şapkasının altında küçük bir adamcıktı o. Çocuğun beynindeki mekanizmanın tetiğini düşüren neydi? Sevilen kişi her zaman büyük bir gürültüyle yıkılır gider; kesindir bu.

Adam, söz dinleyen bir çocuktu. İçinde, şiddete karşı, şiddet gerektiren olaylara karşı bir şeyler yokoluyordu. Dinginliğe aşıktı. bu yüzden bütün saldırganlığından sıyrılıyordu, ama birazını kendine saklamak zorundaydı; çünkü hepimizin içinde biraz şiddet bulunur. Davranışlarını sisten ve perdeyle örtüyor, oysa bakışlarının ardında, zengin ve dopdolu bir yaşamın özlemi yanıyordu. Saldırılara karşı korunmamış olsa bile, bu durum, bir tür bağışıklık kazandırıyordu ona.

Kendisinden bir yaş küçük olan üvey kardeşi Charles, babasının imgesiyle büyüyordu. Doğuştan atletti. Ezmek için başkalarına meydan okuyan yarışmacı ruhlu biriydi – dünyamızda başarının yerini tutan şey.

Beceriklilik, kaba güç ya da tez davranmayı gerektiren durumlarda, genç Charles, Adam'ın tersine, kurallara uygun ve yumuşak davranıyordu, bundan çabucak usandı ve öteki çocuklar arasında kendisine yeni rakipler aramaya başladı. İki erkek kardeş arasında bir tür sevgi doğdu, ancak bu, bir erkek

kardeşin kız kardeşine duyduğu sevgiydi. Charles kışkırtıyor, sonra da ağabeyine saldıranları ya da onu küçümseyenleri dövüyordu. Ağabeyini, babasının sert davranışlarından, yalan söyleyerek ya da suçu üstüne alarak koruyordu. Savunmasız birine, kör bir köpek yavrusuna ya da yeni doğmuş bir bebeğe duyulan bir tür sevgi duyuyordu kardeşine karşı.

Adam, kabuğuna çekilmiş, gözlerinin önünde uzayıp giden uzun tüneller arasından, dünyasında oturanları inceliyordu. Tek bacaklı ve güçlü babası, küçük çocuklarda aşağılık duygusu geliştirmek, onları doğuştan budala olduklarına inandırmak için orada oturuyordu. Daha sonralarıysa –gözbebeğinin düşüşünden sonra– anadan doğma bir polis, kendisiyle oynanabilinen ya da kandırmaya çalışılan ama hiçbir zaman meydan okunamayan bir polis memuru oldu. Adam, uzun tünele benzeyen bakışları arasında, Charles'ı başka türlü bir varlık olarak görüyordu, güçlü kuvvetli, canlı ve hızlı, farklı bir dünyada yaşayan, tıpkı kara panterin tembel hareketlerini beğenircesine hayranlık duyulan, ancak ona benzetilmeye bir an için bile dayanılmayan bir yaratıktı o; insana güven duygusu aşılamayan, uçan bir sülünle ya da güzel bir ağaçla sağlanan ortak duygular dışında başka duygu ortaklığı kurulamayan biriydi. Adam, bir kadının kocaman bir elmas karşısında sevinç duyduğu kadar sevinç duyuyordu Charles'dan ve bir kadının, değerli oluşu yüzünden kendisine toplumsal bir yer edindirdiği elmasına bağımlı oluşu kadar bağımlıydı kardeşine. Ama sevgi, sevecenlik, cana yakınlık duymuyordu ona karşı.

Alice Trask'e karşı, coşkulu bir utanç duygusu duyuyordu. Annesi değildi o –kadın bunu yeterince sezdirmişti Adam'a, bunu açık sözlerle anlatmamış, başka davranışlarıyla belli etmişti. Bir annesi olduğunu ve onun da utanç verici şeyler yaptığını biliyordu Adam– piliçlere yem vermeyi unutmak ya da korulukta, nişan tahtasına isabet ettirememek gibi. Kusurlarının cezasını da yokolarak ödemişti annesi. Adam, sık sık kendi kendine, onun işlemiş olduğu suçu öğrenebilirse, ortadan yokolmak için kendisinin de aynı suçu işlemek istediğini söylüyordu.

Alice, iki çocuğa eşit davranıyor, onları yıkıyor ve besliyor-

du. Kalanı babalarına bırakıyordu, çünkü Cyrus, çocuklarının bedensel ve zihinsel eğitiminden yalnız kendisinin sorumlu olduğunu kesin olarak belirtmişti.

Ödüllendirme ve azarlama işleri de ona aitti. Alice, bundan hiç yakınmıyor, tartışmıyor, ayrıca ağlayıp ya da sevinmiyordu. Anlamsız bir tavır takınmayı öğrenmişti –saklayacak ve verecek bir şeyi yoktu. Bununla birlikte henüz çok küçükken, bir gün, Adam, mutfağa girmişti. Alice onu görmedi. Kadın çorap yamıyordu. Gülümsüyordu bir yandan da. Adam ses çıkarmadan çekildi, evden çıktı ve karanlıkta, yerini önceden belirlediği bir ağaç kütüğünün arkasına gidip saklandı. Koruyucu köklerin en dibine oturdu. Çok heyecanlıydı, hızlı hızlı soluk alıyor, soluğu kesiliyordu. Çünkü Alice çıplaktı –gülümseyişi yüzünden soyunuk gibiydi. Çocuk, kendi kendine onun böyle bir dengesizliği nasıl yapabildiğini düşündü. O anda acı veren, zonklayan sıcak bir duygu, onu Alice'e doğru çekti. Üzerine çıkıp oturacağı diz, yaslanacak bir göğüs, sevecen bir ses özlemi duyan Adam, hiç kucaklanmamış, salıncakta sallanmamış ve okşanmamıştı. Eksikliğini duyduğu her şeye karşı tutkuluydu, ancak böyle duygular tatmadığından, bunların ne olduğunu bilmiyordu. Gözünden nasıl kaçmış olabilirdi bunlar?

Hiç kuşkusuz yanılmış olabileceğini, kötü niyetli bir gölge yüzünden yanlış gördüğünü düşündü. Aklında tuttuğu görüntüyü gözlerinin önünde canlandırdığı zaman, Alice'in gözlerinin de gülümsediğini farketti. Gölge oyunu sonucu, ağız ya da gözler gülümsermiş gibi görünebilirdi, ama ikisi aynı anda gülümseyemezdi.

Yavrularını güneşe çıkaran tedbirli yaşlı köstebekleri yakalamak için kullandığı aynı kurnazlığa başvurarak, Alice'i gözetlemeye başladı o andan sonra, Gözlenerek ya da gözucuyla Alice'i kolladı. Gördükleri gerçekti; yalnız kalınca, yalnız olduğunu anlayınca, bir bahçede kendini kapıp koyveriyor ve gülümsüyordu. Alice'in tıpkı yavrularını saklayan köstebek gibi, ansızın gülümsemekten vazgeçtiğini seyretmek pek hoştu.

Adam, hazinesini zihnindeki tünellerin en gerisine sakladı, ancak, aldığı zevkin karşılığında bir bedel ödemesi gerektiğini

de anladı. Alice, bundan sonra, dikiş kutusunda, eski para cüzdanında, yastığının üstünde armağanlar bulmaya başladı, iki tarçın ağacı çiçeği mavi bir kuştüyü, yarım çubuk yeşil balmumu, çalınmış bir mendil. Alice önceleri çok şaşırdı, ama bunlara çabucak alıştı, daha sonraları, beklemediği bu armağanlardan birini bulduğu zaman, yalnızca bahçeye özgü olan gülümseyişi bütün yüzünü ışıttı, sudaki bir balığın pullarına yansıyan güneş ışığının parıltısı gibi kısacıktı bu ışıltı. Alice, soru sormadı ve hiçbir şey sezdirmedi.

Alice'in öksürük nöbetleri öylesine şiddetlenmişti ki Cyrus uykusunu bozmak istemedi, yatması için başka odaya yollamak zorunda kaldı onu. Ama tek bacağı üstünde sıçrayarak ve bir duvara dayanarak, karısını sık sık ziyaret ediyordu. Kendini Alice'in yatağına bırakırken ya da oradan çıkarken, duydukları sarsıntıdan anlıyordu bunu çocuklar

Adam, orduya girme gününün geldiğini seziyordu. O gün yüzünden de dehşete kapılıyordu. Bunu anımsatmaktan geri durmuyordu babası. Erkek olması için orduya girmesi gerekliydi Adam'ın. Charles da nerdeyse erkek olmuştu. On beş yaşında olmasına karşın, tehlikeli bir adamdı. Adam ise on altı yaşındaydı.

İki çocuk arasındaki sevgi, yıllar geçtikçe gelişiyordu. Belki Charles'ın duyguları biraz aşağılayıcıydı– ancak bu aşağılamada koruma da vardı. Bir akşam, iki çocuk avluda kaydırak oynuyordu. Onlar için yeni bir oyundu bu; toprağa yanlamasına küçük bir kaydırak dikiliydi; ucuna bir tokmakla vuruluyordu; küçük kaydırak havada zıplıyor, o zaman kaydırağı olabildiğince uzağa fırlatmak için tokmakla vuruluyordu.

Adam kötü bir oyuncuydu, ama rastlantı sonucu, kardeşinin vuruş hatası ya da iyi görememesi yüzünden, kardeşini oyunda yendi. Hiç alışılmadık bir durumdu bu; Adam sevince kapıldı ve Charles'den kendini sakınmayı bıraktı. Kaydırak, Adam'ın vuruşuyla beşinci kez arı gibi vızıldayarak uçtu ve görünmez oldu. Adam sevinçle kardeşine döndü, aynı anda sevinci yüzünde donup kaldı. Charles'ın yüzündeki kin onu korkutmuştu.

«Tamamen raslantı sonucu oldu,» dedi beceriksizce. «Bahse girerim ki bir daha aynı şekilde oynayamam.»

Charles, kaydırağı yere koydu, dönen kaydırağa vurdu. Adam'ın üstüne yürüdü, bakışları soğuk ve anlamsızdı. Korkuya kapılan Adam, yana çekildi. Sırtını dönüp kaçmayı göze alamıyordu, çünkü ondan daha hızlı koşardı kardeşi. Ayağının birini geriye attı, bakışları şaşkındı, boğazı kurumuştu. Charles yaklaştı, tokmağı kaldırıp Adam'ın yüzünü dağıttı. Adam ellerini kan içinde kalan burnuna götürürken, Charles, tokmağı çevirip böğürlerine, sonra da kafasına indirdi ve Adam'ı bayılttı.

Adam, hareketsiz olarak yere düşünce, Charles onun midesine bir tekme salladı, sonra çekilip gitti.

Adam, biraz sonra kendine geldi. Yavaşça soluyordu, çünkü göğsü sancıyordu. Ayağa kalkmaya çalıştı ama mide boşluğundan yayılan sancıyla iki büklüm olup yana düştü. O anda pencereden bakmakta olan Alice'i gördü, yüzünde o zamana dek hiç görmediği bir anlam vardı –ne sevgi ne acımaydı gördüğü, belki kindi. Kadın, Adam'ın kendisine baktığını gördü, perdeleri indirdi ve görünmez oldu. Adam, ayağa kalkmayı başarınca, iki büklüm mutfağa doğru yürüdü, temiz bir peçeteyle bir tencere sıcak su buldu orada. Üvey annesi odasında öksürüyordu.

Charles'ın tek büyük özelliği, hiçbir şeyden pişmanlık duymamasıydı. Yaptığını düzeltmekten hiç sözetmedi ve bu olayı da bir daha açıkça hiç düşünmedi. Ama Adam, ne olursa olsun, bir daha hiç kazanmayacağı biçimde ayarladı işlerini. Bir gün kendisi kazanacak olsa, Charles hemen onu öldürecek duruma gelirdi. Oysa Charles hiç üzülmüyordu, ona yalnızca haddini bildirmişti.

Ne Charles ne Adam ne de Alice, dayak olayından Cyrus'a sözetmediler, ama yine de onun bundan haberi oldu. Sonraki aylarda, Adam'a karşı daha kibar davrandı babası. Onunla daha yumuşak konuştu. Bir daha Adam'ı hiç cezalandırmadı. Her akşamki öğütleri bile öfkeli değildi hiç. Babasının bu yumuşak davranışı, öfkesinden daha çok korkutuyordu Adam'ı; çünkü bu davranışlar, onun kurban edileceğini gösteriyordu. Putlara ada-

nan kurbanlara her türlü saygı gösterebilirdi. Onlar, taşın üstüne yatıp sevinçle boğazlanmak zorundaydılar, çünkü boğazlanmaya karşı çıkan bir kurban, putlara hakaret olurdu.

Cyrus, bir askerin ne demek olduğunu tatlı tatlı anlatıyordu Adam'a. Eğer bilgisi, denemelerinden çok araştırmalarla kazanılmış olmasaydı, açıklamaları daha belirgin olurdu. Askere verilen acıklı değeri anlattı oğluna; ödleklik yüzünden verilen cezanın, insanın yaptığı kusurlara ışık tutması açısından, gereğinden sözetti. Cyrus, düşüncelerini açıkladığı o anda, kendiliğinden bulup çıkarıyordu onları belki. İlk gençlik yıllarındaki süslü asker üniforması içindeki insandan çok farklıydı o anda. Askerin, kendini küçük düşürücü biçimde davranmasına izin verilmezdi, yeter ki o günü geldiğinde hiç öfkelenmeden, son olarak alçakça davranıp hiç işe yaramayan pis bir ölümü benimsesin. Cyrus'un düşüncesi böyleydi. Yalnızca Adam'la konuşuyordu bunları, Charles'ın onları dinlemesini yasaklamıştı.

Cyrus, bir öğleden sonra, Adam'ı gezmeye götürdü. Bütün düşüncelerinin, bütün araştırmalarının içkarartıcı sonuçlarını, oğlunu dehşete düşürerek açıkladı. «Bütün insanların, askeri minnetle andığını bilmelisin, çünkü o, insanların en fazla cefa çekenidir. Evet, herhangi bir insandan daha fazla yıkıma uğramıştır o. Sana nedenini açıklamaya çalışayım: İnsana her zaman, bir yakınını öldürmenin bağışlanmaz bir günah olduğu öğretilir. Birini öldüren bir insanın yokedilmesi gerekir; çünkü öldürmek büyük, belki de en büyük günahtır. Ama bir askeri alıyor, onun ellerine öldürme gücü veriyor ve ona: «Bunu kullanmasını öğren. Elinden geldiğince iyi kullan bunu» diyoruz. Onu sınırlandırmıyoruz. «Git ve bir çok kardeşini, bizim öldür dediklerimizi öldür, bu yüzden sana ödül vereceğiz, çünkü bu, senin en sevgi dolu eğitimin, bir saldırmadır.»

Adam, kurumuş dudaklarını ıslattı, aklına takılan soruyu sormayı göze aldı. Ancak başaramadı ve yeniden denedi:

«İnsanlar neden öldürmek zorunda kalıyorlar? Öldürmek neden gerekli oluyor?»

Cyrus, pek heyecanlıydı, bu yüzden hiç konuşmadığı biçimde konuştu.

«Bilmiyorum. Olayları inceledim, belki de ne olduğunu biliyorum, ama nedenini anlamaktan uzağım. Yapmış olduğu şeyleri anlayan insanlarla da karşılaşacağını umma sakın. Pek çok iş, içgüdüsel olarak yapılır: Arı, balını yapar, tilki de köpekleri yanıltmak için ırmağın içinden yürür. Tilki, neden böyle yaptığını bilmez; hangi arı kışın geri geleceğini düşünür ki? Artık gitmen gerektiğini anladığım zaman, sana el değmemiş bir gelecek bırakmak istedim önceleri, her şeyini kendin yaratacaktın, bildiğim pek az şeyi sana öğretirsem, daha iyi korunursun sandım daha sonra. Çünkü pek yakında gideceksin – yaşın yetti artık.»

«İstemiyorum,» dedi Adam, hemen.

«Yakında gideceksin,» diye sürdürdü babası, onu dinlemeden.Şaşırıp kalmayasın diye uyarmak istiyorum seni. Önce seni soyacaklar. Ama bununla da yetinmeyecekler. Sendeki bütün değerleri yokedecekler; zaman aşımına uğramaz sandığın haklarını yitireceksin; yalnız yaşama hakkını, utanma hakkını. Seni başka insanlarla birlikte yaşatacaklar, yedirecekler, uyutacaklar ve sıçırtacaklar. Seni giydirdiklerindeyse, kendini başkalarından ayırdedemeyeceksin. Üzerinde; 'Bu, benim. Ben onlardan biri değilim' yazan bir kâğıt bile asamayacaksın göğsüne.»

«İstemiyorum.»

«Bir süre sonra, düşüncelerin, ötekilerin düşüncelerinden farklı olmayacak. Başkalarının kullanmadığı sözcükleri tanımayacaksın artık. Ötekiler böyle yapıyor, diye yapacaksın her şeyi. Uygunsuzluktaki tehlikeyi, sence tek bir düşünceli, tek eylemli bir topluluğun yaşamını temsil eden tehlikeyi sezeceksin.»

«Ya buna boyun eğmezsem?»

«Böyle durum insanın başına gelebilir. Pek seyrek de olsa, isteneni yapmayan biri çıkar. O zaman başına neler gelir, bilir misin? Bütün çark sallanmaya başlar ve dikkafalının bütün çıkıntılı yanlarını gözünü kırpmadan dümdüz eder. Onu, içine almak zorunda olan vazonun biçimine uyum sağlayan bir bulamaç haline getirinceye dek, beynini sinirlerini ve bedenini kemirir Eğer ona boyun eğmezsen, bu çark, seni kusarak içinden atar. Onun bir parçası olamazsın artık, ancak yine de özgür olamazsın. Onun isteğine boyun eğmek daha iyidir. O da, yalnızca

kendini korumak için böyle yapmanı ister Ordu, öylesine görkemli bir biçimde mantıksız, öylesine duyarsızdır ki, onu güçsüzleştiren sorular sorulmasına izin vermez. Bir kez asker olunca, uygun olmayan benzetme öğeleri aramaya kalkışmasan bile, orduda – yavaş yavaş ve kesinlikle – bir akıl, bir mantık ve korkutucu bir güzellik bulacaksın. Bunu kabul eden bir erkek, zorlasan da küçülmez, aksine bazen en iyi biri olabilir. Sana söylediklerime çok dikkat et, çünkü uzun uzun düşündüm bunları. Ordunun istediği gibi büyük bir kaygıya kapılan insanlar yenildiklerini itiraf ederler ve o zaman da bütün canlılıklarını yitirirler. Bu tür insanların, başlangıçta da pek canlı oldukları söylenemez. Belki sen, bu gruba girersin. Ama öyleleri vardır ki, derin kaygıya kapılarak ayakları çamurun içinde yitince, yükselip kendilerini aşarlar, çünkü onlar, öğüngenlik denen küçültücü durumdan yakalarını kurtarır ve sırtlarını bir gurubun gururuna dayarlar. Eğer iyice aşağılara inebilirsen, akıl almayacak derecede yükselirsin, bundan da eşsiz bir sevinç duyar, cenetteki meleklere layık bir arkadaşlığın tadına varırsın. Ancak o zaman, kütle halinde olsalar bile, insanları tanırsın. Ama bütün bunları öğrenmek için, önce dibe inmen gerek.»

Eve doğru yürürlerken, Cyrus, sola döndü ve koruluğa girdi. Hava kararmak üzereydi. Adam, ansızın şöyle dedi:

«Baba, bu kütüğü görüyor musun? Beni cezalandırdığın ya da mutsuz olduğum zamanlar, bu kütüğün kökleri arasına saklanırdım.»

«Gidip görelim,» dedi babası.

Adam, babasını götürdü, Cyrus, dalların arasında düzenlenmiş oyuğa eğildi.

«Burayı hanidir biliyordum,» dedi. «Bir gün, uzun süre ortalıkta görünmemiştin, gizli bir yerin olduğunu düşündüm ve öncelikle nasıl bir yer istemiş olabileceğini düşünerek araştırmaya başladım. Görüyormusun, toprak nasıl yığılmış, otlar nasıl da koparılmış? Toprağın içinde kaldığın süre, boyunca parça parça kopardığı ağaç kabuklarını ufalıyordun. Buraya gelince, oranın burası olduğunu anladım.»

Koruluktan aceleyle çıktılar.

«Sana söyleyecek öyle çok şeyim var ki, yarısını unutacağım.» dedi Cyrus. «Bir askerin, aldığı şeyler karşılığında pek çok şeyden vazgeçmek zorunda olduğunu söylemek istiyorum sana. İnsan, doğduğu günden sonra, her olayla, her yasayla, her görev ve hakla yaşamını korumayı öğrenir Bu içgüdüyle yaşama başlar, her şey bunu desteklemeye yöneliktir. Ama asker olduğu zaman, unutmak zorundadır. Ölümü kabullenerek yaşamayı öğrenmek zorundadır. Mantığı kararsızlığa düşmemelidir. Eğer bunları yapmayı başarırsan – dikkat, bazıları bu kadar güçlü değildir – erdemlerin en yücesini kazanırsın. Dinle, evlat... «Bu arada sesi iyice canlandı.» Erkeklerin çoğu korkar – karanlıklardan, sorulardan, sayısız, sayısız tehlikelerden adsız bir ölüm korkusudur bu. Karanlıktan değil de ölümden, gerçek ölümden, bildiğimiz ölümden; kurşunla ya da kılıçla, okla ya da mızrakla gelen ölümle alay edecek kadar yücelebilirsen, o zaman korku nedir bilmezsin artık; en azından daha az korku duyarsın öncekinden. Apayrı bir yerin olur, başkalarının korkudan uluduğu yerde, güvence içinde biri olursun. İşte büyük ödül budur. Belki de tek ödüldür bu. Pislik çemberindeki son saflıktır bu belki. Nerdeyse gece oldu. Her ikimiz de biraz önce sana söylediğim şeyleri düşündükten sonra, yarın akşam yine konuşacağım seninle.»

Adam, o zaman sordu:

«Kardeşimle neden konuşmuyorsun? Charles de askere gidecek. İyi bir asker olur o, benden daha iyi.»

«Charles gitmeyecek. Bu, hiçbir işe yaramaz.»

«Ama o, iyi bir asker olurdu.»

«Kuşkusuz. Charles korku nedir bilmez. Cesaret konusunda öğreneceği bir şey yok. Kendi dışındaki hiçbir şeyi bilmiyor, sana sözünü ettiğim şeyleri nasıl benimseyebilir? Onu orduya salmak, içindeki susturulması gereken duyguları coşturmak demektir. Onu orduya yazdırmayacağım.»

«Onu hiç cezalandırmadın, keyfince yaşaması için özgür bıraktın, beni aşağılarken, onu yüreklendirdin, şimdiyse onu orduya sokmuyorsun.»

Adam, ağzından çıkan sözcükler yüzünden ürktü, babası-

nın öfkesini kusmasından, aşağılamasından ya da bu sözlerin yarattığı öfkeden korkuyordu.

Babası karşılık vermedi. Başı eğik, çenesi göğsünde, koruluktan çıktı. İleri giderken, tahta ayağı yarım çember çiziyor, ucu yere dokundukça kalçası hopluyordu.

Hava iyice kararmıştı, mutfağın açık kapısından, lambaların yaldızlı ışığı dökülüyordu. Alice, dışarı çıktı,karanlığı inceledi, sonra, düzensiz ayak seslerini işitince, yeniden içeri girdi.

Cyrus ancak eşikte durdu. Başını kaldırdı.

«Neredesin?» diye sordu.

«Burada, senin arkandayım.»

«Bana bir soru sordun. Sanırım, sana yanıt vermek zorundayım. Yanıt vermek iyi mi, yoksa kötü mü olur? Bilemem bunu. Sen akıllı değilsin. Ne istediğini bilmiyorsun. Şiddeti tanımıyorsun. Kendini üste çıkarıyorsun. Bazen kendi kendime, hiç işe yaramayan zavallı biri olduğunu düşünüyorum senin. Bunlar, soruna karşılık verir mi? Seni daha çok severim. Seni her zaman kardeşinden üstün tuttum. Bunu sana söylemem doğru değil belki, ama işin aslı böyle. Seni daha çok seviyorum. Böyle olmasaydı, neden seni üzme zahmetine katlanırdım? Şimdi sesini kıs ve yemeğe git. Yarın akşam yine görürüm seni bacağım ağrıyor.»

Yemekte kimse konuşmadı. Çiğneme gürültüleri ve ağız şapırtılarından başka sesi duyulmadı. Baba, gaz lambasının çevresinde uçuşan kelebekleri elinin tersiyle kovmaya çalışıyordu. Kardeşinin kendisini gizlice gözetlediğini düşünüyordu Adam. Ansızın gözlerini kaldırdı ve Alice'in bakışlarında bir parıltı yakaladı. Adam, yemeğini bitirir bitirmez, iskemlesini geri itti.

«Bir tur atacağım», dedi.

Charles ayağa kalktı.

«Seninle geliyorum.»

Alice'le Cyrus onların gidişini seyrettiler, sonra kadın, pek ender sorularından birini sordu:

«Ne yaptın?» diye sordu öfkeyle.

«Hiç bir şey.»

«Onu oraya yollayacak mısın?»

«Evet.»

«Bunu biliyor mu?»

Cyrus, kapının ötesindeki karanlıklara dikti bakışlarını.

«Evet, biliyor.» «Hoşlanmaz bundan. Askerlik ona göre değil.»

«Zararı yok,» dedi Cyrus.

Sonra, daha yüksek sesle yineledi:

«Zararı yok.»

Sesinin tonunda, «yeter artık! Bu seni ilgilendirmez» der gibi bir anlam vardı.

Bir süre konuşmadılar, sonra Cyrus, bağışlanmasını istercesine şöyle dedi:

«Senin oğlun sayılmaz o.»

İki kardeş, karanlık yoldaki tekerlek izlerinden yürüyorlardı. İnsana acı veren bir iki ışık, önlerinde bulunan köyü çevreliyordu.

«Hana gidip neler var diye bakalım mı?» diye sordu Charles.

«Ben bunu düşünmüyordum,» dedi Adam.

«Gecenin ortasında ne düzeceksin peki?»

«Gelmeni kimse istemedi senden.»

Charles yaklaştı:

«Bugün öğleden sonra, sana ne dedi o? Sizi birlikte yürürken gördüm. Ne dedi sana?»

«Her zamanki gibi ordudan sözetti yine.»

«Böyle görünmüyordu,» dedi Charles kuşkuyla. «Onu, sana doğru eğilirken gördüm, erkeklerle konuşurmuş gibi konuşuyordu seninle. Anlatmıyor, konuşuyordu...»

«Anlatıyordu,» dedi Adam, sabırsızca.

Ama soluğunu tuttu, çünkü korku başlangıcıyla midesi kasılıyordu. Havayı derin derin içine çekti. Korkusunu bastırmak için soluğunu tuttu.

«Sana ne anlattı?» diye sordu Charles yeniden.

«Orduyu ve asker olmanın ne olduğunu.»

«Sana inanmıyorum,» dedi Charles. «Yalancı herifin, alçağın birisin sen! Benden neyi gizlemeye çalışıyorsun?»

«Hiçbir şeyi,» dedi Adam.

Charles acımadan söylendi.

«Ananın çılgınlığı, su içinde sona erdi. Sana yakından bakmış olmalı, bu da ona yetti.»

Adam, acı veren korkusunu bastırmaya çalışarak yavaşça soluk aldı. Hiçbir şey demedi.

Charles bağırdı:

«Onu kendine çekmeye çalışıyorsun. Nasıl davrandığını bilmiyorum. Hey! Ne dolaplar çeviriyorsun?»

«Hiçbir şey,» dedi Adam.

Charles, bir sıçrayışta Adam'ın yolunu kesti; delikanlı durmak zorunda kaldı, nerdeyse göğüs göğüseydiler. Adam geriledi, ama bunu bir yılanın önünden çekilirmiş gibi, büyük bir dikkatle yaptı.

«Bak hele, doğum gününü anımsa,» diye uludu Charles. «Altı sent param vardı, ona bir Alman bıçağı aldım – üç yüzlü, şişe açacaklı, sedef saplı. Bu bıçak nerede? Babamın onu kullandığını gördün mü hiç? Sana mı verdi yoksa? Onu, bıçağı bilerken hiç görmedim. Bu bıçak cebinde, değil mi? Onu ne yaptı babam? Alırken, şöyle bir sağol dedi. Sonra, altı sentlik bıçağımdan hiç sözedilmedi bir daha.»

Sesi öfkeden berbat çıkıyordu; Adam, içinin korkuyla dolduğunu ama bir anda yine rahatladığını seziyordu. Önünde bulunan, her şeyi silip süpüren yıkıcı çarkın işlemeye başladığını pek sık görmüştü. Önce, öfke bastırır, ardından buz gibi bir kendini tutma duygusu, anlamsız bakışlar, rahat gülümseme, tınısız ses, fısıltı. Ölüm, bu aşamada hamlesini yapıyordu, ama kendine güvenen, becerikli, hedefi belli bir ölümdü bu. Adam, gırtlağını ıslatmak için tükürüğünü yuttu. Çarkı, ilerlediği yoldan ayırmak için söyleyecek söz bulamıyordu; çünkü öfkesinin tutsağı olan kardeşinin onu dinlemediğini, hatta artık işitmediğini biliyordu.

Charles, Adam'ın karşısında durdu, daha kısa, daha yapılı, daha kabaydı, ancak henüz saldırıya hazır değildi. Islak dudakları yıldızların ışığında parlıyordu ama henüz gülümsemiyordu ve sesi hâlâ tınılıydı. «Onun doğum günü sen ne yaptın? Seni görmediğimi mi sanıyorsun? Altı ya da dört sent bile harcadın mı sanki? Sokakta bulduğun pis bir köpek yavrusu getirdin ona. Budala gibi gülüp, ona, bunun iyi bir av köpeği olacağını söyledin. Bu köpek, odasında uyuyor. Okurken, bir yandan da bu köpekle oynuyor. Onu eğitti. Benim bıçağıma ne oldu peki ya? 'sağol', dedi, yalnızca 'sağol'.»

Charles, bu sözleri fısıldayarak söylemişti. omuzları sarktı.

Adam, umutsuzca geriye sıçradı ve yüzünü korumak için ellerini kaldırdı. Kardeşi, gözle görülür şekilde ilerledi, ayaklarının üstünde sıkıca dikildi. Aralarındaki uzaklığa ayarlamak için atılan ilk yumruk, ardından yıkıma uğratan bilimsel bir çalışma – Adam'ın ellerini indirmek için mideye bir yumruk, sonra yüzüne dört yumruk. Charles, ellerini kaldırıp onun yüreğine vurdu. Bu arada Adam, bir idam mahkûmunun celladına baktığı gibi umutsuzca ve şaşkınlık içinde baktı kardeşine.

Adam, yarım daire çizip etkisiz ve güçsüz bir yumruk savurdu, yaptığına kendisi de şaşırmıştı. Charles, yumruktan ustaca sıyrıldı, kendi çevresinde döndü ve güçsüz bir kol boynuna sarıldı. Adam, kardeşini iki koluyla iyice sıktı, sonra hıçkırarak ona sarıldı. Çekiç gibi inen iki yumruğa ve midesinin bulantısına karşın, kardeşine asılı kalmıştı. Zaman akmıyordu artık. Bacaklarını aralamak için kardeşinin yana doğru kımıldadığını sezdi. Dizinin yukarı kalktığını, dizkapaklarını aştığını, kalçalarına vurduğunu, sonra hayalarına gömüldüğünü duydu. Şimşek gibi dayanılmaz bir acı hissetti bir an, sonra bütün bedenine dalga dalga yayıldı acı. Kolları gevşedi. İki büklüm oldu ve durmadan inen yumrukların altında, koştu.

Adam, yumrukları şakaklarında, yanaklarında, gözlerinde duyumsuyor, birbiri ardına inen darbeler dudaklarını parçalıyordu, ama derisinin daha kalın, daha az duyarlı olduğunu seziyordu; sanki bütün bedeni kauçuk bir mayoyla örtülü gibiydi. Bacaklarının neden bükülmediğini, neden yere düşmediğini, bilin-

cini neden yitirmediğini anlamaya çalıştı. Dayak, sonsuzluk kadar uzun geldi ona. Kardeşinin sık sık soluduğunu, önündeki kütleyi döven bir demirci gibi ağzından çıkan «hahh,hahh» seslerini işitiyordu. Sonra, yıldızların parlak ışığında, gözlerinden sızan kanın oluşturduğu perdenin arasından kardeşini gördü. Bunları görürken, bir şimşek çaktı, sonra her yer karardı.

Charles, Adam'ın üstüne dikildi, soluğu kesilmiş bir köpek gibi soluyordu havayı. Sonra, yara bere içindeki parmak kemiklerini ovuşturarak eve doğru yürüdü.

Adam, çabucak kendine geldi, hemen içine bir korku çöreklendi. Beyni, acı veren bir sis içinde yuvarlanıyordu. Bedeni sağırlaşmış, acıyla katılıp kalmıştı. Ama bir an acısını unuttu. Yolda ayak sesleri duymuştu. Fare içgüdüsüyle harekete geçti – korku ve yırtıcılık. Diz çöktü ve su süzme hendekleri doğrultusunda ilerleyerek yolu aştı. Hendekte bir ayak derinliğinde su vardı, kıyıları yüksek otlar çeviriyordu. Adam, sıçratmadan suya girmek için hendeğe usulca yanaştı.

Ayak sesleri yaklaştı, yavaşladı, uzaklaştı, geri geldi. Gizlendiği yerden, karanlıkta yalnızca bir gölge görüyordu Adam. Bir kibrit çakıldı, kükürt, çöpünden önce zayıf mavi bir ışıkla yandı, ışığın arasından, Charles'in yüzü tuhaf bir biçimde aydınlandı. Kibriti kaldırıp çevresindeki aydınlığı araştırdı. Adam, onun elinde küçük bir balta gördü.

Kibrit sönünce, eskisinden daha karanlık göründü gece. Charles, ağır ağır ilerledi, bir kibrit daha çaktı, ardından bir daha; sürüp gitti böylece. Sağ eliyle bir çember çizerek baltayı uzaklara, tarlanın içine fırlattı. Köyün solgun ışıklarına doğru hızla uzaklaştı.

Adam, buz gibi suyun içinde uzun süre kaldı. Kardeşinin ne düşündüğünü anlamaya çalışıyordu: Şaşkınlık mı, acı mı, pişmanlık mı yoksa hiçbir şey mi? Kendini onun yerine koyuyordu Adam. Düşünce yoluyla bağlıydı kardeşine, onun için acı çekiyordu, tıpkı başka zamanlarda, onun yerine akşam ödevini yapmış olduğu gibi.

Adam, özenle sudan çıktı, ayağa kalktı. Her yanı tutulmuştu, yüzündeki kanlar kabuk tutmuştu. Babasıyla Alice yatıncaya

dek, dışarda, karanlıkta beklemeyi düşündü. En basit bir soruya bile karşılık veremeyecek kadar güçsüz olduğunu seziyordu; çünkü ne diyeceğini bilemiyordu. Bir yanıt bulmaya çalışmak, yara bere içindeki kafasında büyük fırtınalar yaratacaktı. İçini büyük bir sıkıntı kapladı, hemen düşüp bayılacağın hissetti.

Bacaklarını iyice açarak zorla yürümeye başladı. Evin kapısının eşiğine gelince, bakmak üzere durdu. Tavandan sarkan zincirin ucundaki lamba, masadaki dikiş kutusunun önünde oturan Alice'i aydınlatıyordu. Öte yanda oturan babası, kara defterine askerlikle ilgili tasarılarını yazmaya başlamadan önce, divitinin ucunu çiğniyordu.

Alice, başını kaldırınca, Adam'ın kanlı yüzünü gördü. Eliyle ağzını kapadı, parmakları alt kesici dişlerine asılı kaldı.

Adam, ilk basamağı, ardından ikinciyi tırmandı, kapının sövesine dayandı. O zaman başını kaldırdı Cyrus. İlk anda yüzünde meraklı bir anlam belirdi. Oğlunun yüzünün neden şekilsizleştiğini yavaş yavaş anladı. Merakla ayağa kalktı. Kalemi hokkanın içine dikti, parmaklarını pantolonuna sildi.

«Bunu neden yaptı?» diye sordu usulca.

Adam yanıt vermeye çalıştı, ama dudakları şişmiş ve yarılmıştı. Dilinin ucuyla dudaklarını ıslattı. Kan yeniden akmaya başladı.

«Bilmiyorum.»

Cyrus, Adam'ın üstüne eğildi.

«Konuş! Bilmek istiyorum. Konuş! Sonunda söyleyeceksin bunu. Lanet olsun. Onu her zaman korumak zorunda mısın? Bunu anlamayacağımı mı sanıyorsun? Beni budala mı sanıyorsun? Bana karşılık ver, yoksa, yemin ederim, bütün gece burada, ayakta bekletirim seni!»

Adam, umutsuzluk içindeydi, bir yanıt bulmaya çalıştı.

«Senin, onu sevmediğini sanıyor.»

Cyrus, parmaklarını gevşetti, topallayarak iskemleye gitti ve oturdu. Defterine dalgın dalgın bakarak, kalemi hokkanın içinde gıcırdattı.

«Alice, Adam'ı yatağa yatır. Sanırım gömleğini kesmen gerekecek. Ona yardım et.»

Ayağa kalktı. Giysiler, odanın bir köşesindeki çivilere asılıydı. Tüfeği giysilerin altındaydı. Dolu olup olmadığını anlamak için sürgün kolunu oynattı, sonra kararsız duruşundan sıyrıldı.

Alice, görünmeyen bir ipin ucundan tutuyormuş gibi, onu alıkoymak için elini kaldırdı. İp koptu ve yüzündeki anlam silindi.

«Odana çık,» dedi Alice. «Sana bir tencere su getireyim.»

Adam yatağın üstüne yatmıştı, çarşaf beline dek çekiliydi. Alice, sıcak suya batırılmış bir mendille yaralarını temizledi. Uzun süre hiç konuşmadı, sonra, sanki konuşmasına hiç ara vermemiş gibi, Adam'ın söylemiş olduğu cümleyi tamamladı:

«Babasının kendisini sevmediğini sanıyor demek. Ama sen onu seviyorsun. Onu hep sevdin.»

Adam, yanıt vermedi.

Kadın, konuşmasını sakin sakin sürdürdü:

«Çok tuhaf bir çocuk o. Onu tanımak gerek. Onu tanımayınca, pek öfke duyuyor ona, içine kapanık biri o. (Öksürmek için durdu, iki büklüm oldu, öksürdü, kriz geçince, yanakları kızarmıştı ve pek yorgundu.) Onu tanımak gerek,» diye yineledi. «Uzun süreden beri, bana küçük armağanlar veriyor, insanın gözardı edemeyeceği güzel şeyler. Ama bunları açıkça vermiyor. Benim onları bulacağımı bildiği yerlere saklıyor, insan onu saatlerce gözleyebilir, kendini hiç vermez ele. Onu tanımalısın.»

Adam'a gülümsedi; oğlan gözlerini yumdu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Charles, köydeki handaydı. Dirseklerini bara dayamış, oraya takılan birkaç gezgin satıcının anlattığı tuhaf öykülere zevkle gülüyordu. Bozuk gümüş paralarını sakladığı tütün tabakasını cebinden çıkardı, anlatmayı sürdürmeleri için adamların içki paralarını ödedi. İki yana yalpaladı, gülümser gibi yüzünü buruşturdu, yara bere içindeki parmaklarını sıvazladı. Gezgin satıcılar, ısmarladığı içkiyi kabul ettiler, kadehlerini kaldırıp

«Sağlığınıza» dediler. Charles pek hoşlanmıştı. Yeni gelen dostlarına birer içki daha ısmarladı, bir başka yerde, bir başka biçimde tanrıya sövmek için onlarla birlikte gitti.

Cyrus, büyük bir öfke içinde, karanlıklara dalmıştı. Anayolda ve handa aramıştı oğlunu, ama Charles, daha önce ayrılmıştı. O gece oğlunu bulmuş olsaydı, onu öldürür ya da bunu yapmaya kalkışırdı. Önemli bir anlaşma, tarihin akışını değiştirebilir; bütün anlaşmaların, yapıldıkları yere bir ölçüde etkili olması mümkündür; bu isterse, ayağa takılan bir taş, güzel bir kız görünce insanın soluğunun kesilmesi ya da bahçe toprağına takılıp kalan bir tırmık parçası olsun.

Charles, babasının elinde bir silahla kendisini aradığını çok geçmeden öğrendi. İki hafta boyunca saklandı, öldürme tasarısı yerini büyük bir öfkeye bırakınca, sonunda geri geldi. Charles, tiyatroculara özgü alçakgönüllü bir tavır takındı ve sonuçta fazla çalışma cezasına çarptırıldı.

Adam, her yanı tutulmuş, acılar içinde dört gün yattı. Yaptığı her hareketle, acıdan homurdanıyordu. Üçüncü gün, babası, orduda kazanmış olduğu bir onur belgesi getirdi – kendisi için gurur kaynağı, Adam içinse ödüldü bu belge. Odasına bir süvari yüzbaşısıyla mavi üniformalı iki çavuş girdi. İki er, avludaki atları bekliyordu. Yatağına çakılmış olan Adam, ikinci kuradan süvari olarak askere yazıldı. Belgeyi imzaladı, Alice'in ve babasının gözü önünde ant içti. Cyrus'un gözleri yaşarmıştı.

Askerler gittikten sonra, uzun süre oğlunun yanında kaldı Cyrus.

«Seni, isteyerek süvari alayına yazdırdım. Kışla yaşamı, kısa sürede ilginç olmaktan çıkar. Ama süvari sınıfının çok işi olacak, buna inanıyorum. Yerlilerin topraklarına girmekten hoşlanacaksın. Spor da yapmış olursun. Kimden öğrendiğimi söyleyemem sana, ama yakında savaş çıkacak.»

«Evet, baba» dedi Adam.

Savaşmak gibi angaryaların, Adam gibi insanlara yıkılmış olmasını her zaman tuhaf karşılarım ben. Adam, savaşı sevmiyordu ve sevmeyi öğreneceğini de sanmıyordu; bazılarının başına geldiği gibi, şiddete karşı gittikçe büyüyen bir tiksinti duy-

du Adam. Subayları, onun işten kaytardığını sanıp kuşkulandılar, ama onu hiçbir zaman suçlu görmediler. Adam, orduda geçirdiği beş yıl boyunca, alaydaki hiçbir askerin katlanmadığı angaryalara katlandı, ama bir düşman öldürdüyse bile, kötü bir raslantıyla kurşunun sekmesi sonucunda oldu bu iş. Çok iyi bir nişancı olduğundan, özellikle hedefi ıskalamakta üstüne yoktu. O dönemde, yerlilerle yapılan savaş, tehlikeli bir avdan öteye gitmiyordu – kabileler başkaldırmaya, kaçmaya,kıyımdan geçirilmeye kışkırtılıyor, acınacak durumda bulunan sağ kalanlar, sığınaklarda açlıktan ölmeye mahkûm ediliyorlardı. Hoş bir iş değildi bu, ama ülkenin gelişme sınırları açısından gerekliydi.

Yalnızca verilen buyrukları yerine getiren Adam, geleceğe iyi gözle bakmıyordu. İnsanları, savaşın yokettiği başka şeyler olarak görüyor, bunu gereksiz ve kışkırtıcı olarak nitelendiriyordu. Bile bile yana ateş ettiği zaman, ihanet ettiğini biliyor ancak bunu anlamak istemiyordu. Şiddete karşı gelişen bilinci gittikçe güçlendi ve sonuçta, başka vicdan biçimine, uyuşturucu bir işkenceye dönüştü. Hangi nedenle olursa olsun, bir yaşama kıyma düşüncesine bile katlanamaz oldu. Bu saplantı – çünkü başka saplantısı yoktu – ona başka şey düşünmesini yasakladı. Bununla birlikte Adam, askerlik hizmeti boyunca hiç alçakça davranmadı. Yiğitliği yüzünden üç kez ödül aldı ve nişan takıldı kendisine.

Şiddete karşı başkaldırdıkça, adım adım ters yöne kayıyordu davranışları. Yaralıları sınıra taşımak için, yaşamını pek çok kez tehlikeye attı. İş saatleri dışında, sahra hastanesinde çalışmak üzere başvurdu. Arkadaşları ona, korku ve sevgiyle karışık bir küçümseme duyuyorlardı – anlaşılmayan duygulara karşı duyulan bir korkuydu bu.

Charles, düzenli olarak kardeşine mektup yazıyordu. Köyden ve çiftlikten, hasta bir inekten, doğuran bir kısraktan, satın alınan topraklardan, yıldırım çarpan ambardan, ince hastalık yüzünden öksürük nöbetleri içinde ölen Alice'den, babasının Washington'a G.A.R. bürolarına gidişinden sözediyordu mektuplarında. Charles da, konuşmayı bilmeyen pek çok insan gibi, dolu

dolu mektuplar yazıyordu. Yalnızlığını ve şaşkınlığını anlatıyor, kendi hakkında bilmediği pek çok şeyi kâğıda döküyordu.

Ayrı oldukları bu süre içinde, iki kardeş, birbirlerini çok iyi tanıdı. Karşılıklı yazışmalar, onları akıl almaz biçimde yaklaştırmıştı birbirlerine.

Adam, kardeşinin bir mektubunu sakladı, mektubu tam olarak anladığından değil de içinde gizli bir şeyler olduğu için yaptı bunu: «Son mektubumun yanıtını almadım henüz, sağlığının iyi olduğunu umarak kalemi elime alıyorum. «Girişi kolaylaştırmak için mektuplarına her zaman böyle başlıyordu. «Son mektubuma henüz yanıt alamadım, ama yapacak başka işlerin olduğunu düşünüyorum – hah ha! Yağmur zamansız bastırdı ve elma ağaçlarının çiçeklerini telef etti. Önümüzdeki kışa, yiyecek fazla meyvemiz olmayacak. Onları elimden geldiğince koruyacağım. Bu akşam evi silip süpürdüm. Her yer yapış yapış, sabunlu ve belki de iyice temiz değil. Annemin bu işi nasıl becerdiğini düşünüyorum hep. İşler eskisi gibi yürümüyor. Aksayan bir şey var, neden bilmem ama eşelemeyi beceremiyorum. Yine de pisliği giderdim sayılır, bu da bir başarı – hah ha! Babam, yolculuğu konusunda bir şey yazdı mı sana? San Fransisko'daki bir G.A.R. kampına katılmak üzere Kaliforniya'ya gitti. Savaş sekreteri de orada olacakmış ve babam, onu tanıtacakmış. Ama babam için olağandışı bir durum değil bu. Başkan'a iki üç kez rastlamış, hatta Beyaz Saray'a bile gitmiş. Orayı görmek isterdim. Geri döndüğünde, belki ikimiz gideriz oraya. Babam, birkaç gönlüğüne bizi ağırlayabilir, hem zaten seni kesinlikle özlemiştir. Kendime bir karı arasam, iyi olur sanırım. Ben iyi bir kısmet değilsem bile, bir kız, böyle güzel bir çiftliğe konunca, sevinir. Sen ne dersin? Ordudan ayrılınca, evde yaşamayı düşünüp düşünmediğini söylemedin bana. Böyle olur umarım. Senin yokluğunu duyuyorum.»

Yazı burada, bir mürekkep lekesinin ve kâğıttaki bir yırtığın üstünde kesiliyordu. Sonra yeniden, bu kez kurşun kalemle ve değişik bir yazıyla sürüyordu.

Kalemle kargacık burgacık yazılan yazıda şöyle deniyordu:

«Daha ötede, tam burada divit bozuldu. Uçlarından biri kırıldı. Köyden, başka bir divit takımı almam gerek.»

Daha sonra yazı biraz düzeliyordu: «Divitin yenilenmesini beklesem de kurşun kalemle yazmasam daha iyi olacak sanırım. Burada mutfakta, lambayla yalnızım ve düşünmeye başlamak zorundayım, geç oldu –vakit geceyarısını geçiyor sanırım, saate bakmadım. Kara ihtiyar, tünekte ötmeye başladı. Sonra da annemin koltuğu, sanki o oturuyormuş gibi sallanmaya başladı. Böyle şeylere kafamı takmam ama anılara kapıp koyverdim kendimi; bilirsin, insanın başına böyle şeyler gelir zaman zaman. Bu mektubu yırtacağım sanırım, böyle saçmalıkları yazmak neye yarar?»

Sözcükler erilip bükülüyor, başını alıp gidiyordu sonra. «Bunu yırtmak zorunda kalırsam, yine dobra dobra yazarım. Sanki bütün ev canlanmaya başladı, her yere gözler dikilmiş, kapının önünde benim dalgınlığımdan yararlanıp içeri girmek için bekleyen insanlar varmış gibi. Tüylerim diken diken oluyor. Sana şunu demek istiyorum, şunu demek istiyorum – hiç anlamamıştım bunu – babam bunu neden yaptı. Ona doğumgününde aldığım bıçağı, babamın neden hiç sevmediğini biliyor musun? Neden? İyi bir bıçaktı o, babamın da iyi bir bıçağa gereksinimi vardı. Onu kullanmış olsaydı, biletmiş olsaydı, hiç olmazsa cebinden çıkarıp bakmış olsaydı, bütün istediğim buydu. Onu sevmiş olsaydı, sana öfkelenmezdim. Oysa sana öfkelenmem gerekiyordu. Annemin koltuğunun biraz sallandığını sanıyorum. Işık oyunu bu. Benimle ilgisi yok. Bazı şeyler bitmemiş gibi geliyor bana. Bazı şeyler yapılmamış, bunların yapıldığını anımsamıyorum. Güzel bir çiftlikte oturup, evlenip evlenmeyeceğimi düşüneceğim, oysa dünyayı gezip dolaşmalıydım. Bazı işler yolunda gitmiyor, ya pek erken oluyor ya da unutuluyor. Sen burada olmalıydın, ben de senin yerinde. Hiç böyle düşünmemiştim. Belki de iş işten geçtiği için böyle düşünüyorum çok geç artık. Az önce pencereden baktım, şafak söküyor. Uyuyacağımı sanmıyorum artık. Gece nasıl da çabuk geçti böyle? Şu anda uyuyamam. Ne olursa olsun, uyuyamayacağım.»

Mektup imzalanmamıştı. Charles, onu yırtacağını unutup sonra da mektubu yollamıştı belki de. Adam, mektubu uzun süre sakladı, onu her okuduğunda, bütün bedeni ürperiyordu, nedenini bilmiyordu bunun.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Küçük Hamiltonlar büyüyorlardı. Her yıl, yeni bir bebek dünyaya geliyordu çiftlikte. George, yaradılıştan ince, kibar, sevimli, kocaman bir oğlandı. Uslu çocuk denen türdendi. Babası gibi her zaman temiz pak ve düzenliydi, savruk giyinmiş olsa bile, hiçbir zaman böyle görünmezdi. Saf bir yaşam sürdürdü, günah işlese bile unutkanlık yüzünden yaptı bunu. Yaşamının ortasında, hasta olduğunun anlaşılmasına yakın, tehlikeli bir kansızlık hastalığına yakalandığı farkedildi. Erdemlerini, canlılıktan yoksun oluşuna bağlamak olasıdır.

George'dan sonra, bodur Will geliyordu; düşgücünden yoksun, yetenekleri sınırlı ama güçlü kuvvetliydi Will. Çocukken bile, yapacağı iş gösterildiği zaman, yorulmak bilmeyen bir ırgat gibi çalışırdı. Her şeyde olduğu gibi politikada da tutucu oldu, devrimci olarak nitelediği bir düşünceyi tiksinerek geri çevirdi. Eleştirilmek istemiyordu Will. Bu yüzden de herkesin yaşamını sağlamak için büyük çaba harcadı.

Will'in her değişim ve şekil değişikliğine karşı duyduğu küçümsemede, babasının da payı vardı belki. Ergenlik çağındayken, babası, henüz «eskilerden» sayılamayacak kadar yeniydi Vadide. O, İrlandalı bir yabancıydı ve o çağda İrlandalılar, Amerika'da sevilmiyordu. Özellikle Doğu kıyısından olanları hor görürlerdi, kuşkusuz bu duygu, Batı topraklarında da tohum atmıştı. Ayrıca Samuel, yalnızca coşkulu ve yerleşik bir İrlandalı olarak kalmamış, yeni düşüncelere inanan ve yeni buluşlar yapan bir İrlandalı da olmuştu. Dünyadan pek uzaktaki küçük bir kasabanın bağrında, böyle bir adama, hemşehrileri için tehlikeli olmadığını kanıtlayıncaya dek kuşkuyla bakarlar. Samuel gibi

başkalarına hiç benzemeyen bir insan, başkalarına pek çok iş açabilirdi (Açıyor zaten). Sözgelimi, kocalarının kendilerini çekici olarak görmediği kadınların gözüne, pek çekici görünebilirdi Samuel. Hem iyi bir eğitim görmüştü ve kültürlüydü, parayla ya da ödünç olarak kitaplar alıyordu, her konuda yenilip giyilmeyen bilgileri vardı, şiire ilgi güzel sanatlara da sevgi duyuyordu. Eğer Samuel, verimli toprakları ve kocaman evleri olan Thorneslar ve Delmarlar gibi zengin olsaydı, büyük bir kitaplığı da olurdu.

Delmarlar'ın bir kitaplığı vardı – meşeden yapılmış raflarda, kitaptan başka şey yoktu. Samuel, Delmarlar'ın okumadığı pek çok kitabı ödünç almıştı. O çağlarda, zengin birine kültürlü gözüyle bakılırdı. Hiç ağızlarını açmadan, oğullarını koleje gönderebilir, bir ceket, beyaz bir gömlek giyebilir, hafta ortasında, güpegündüz kravat takabilir, eldiven giyebilir ve tırnaklarını manikür yaptırabilirdi. Zengin insanların gelenekleri gizemlidir Nelere gereksinim duydukları bilinmez. Ama bir yoksul, şiire, resme ya da dans ettirmeyen müziğe neden gerek duysun ki? Bunlar ona bir çuval buğday kazandırmaz, çocuklarına pantolon sağlamaz ki. Bütün bunlara karşın, yine de inat ediyordu Samuel. Sınanmaya gelmeyen haklı nedenleri olmalıydı.

Samuel, yapma amacıyla makine parçaları çiziyordu. Planları doğru ve anlaşılır gibiydi. Herkes yetneğine imreniyordu. Ama sayfa kenarlarına başka desenler, bazı ağaçlar, insan yüzleri ya da hayvan resimleri, canavarlar, bazen anlamsız şekiller bile çizdiği olurdu. O zaman insanlar, kahkahalarını tutamazlardı. Ayrıca da Samuel'in ne diyeceği, ne düşüneceği ya da ne yapacağı hiç belli olmazdı önceden; Ondan her şey beklenirdi.

Salinas Vadisi'ne yerleşmesini izleyen birkaç yıl boyunca, işin hep dışında tutuldu Samuel. Belki de küçük oğlan Will, San–Lucas mağazasındaki konuşmaları duydu. Küçük çocuklar, babalarının başkalarından farklı tutulmasından hoşlanmazlar. Belki de Will, o zaman tutucu oldu. Daha sonraları, öteki çocukları büyürken, vadili biri oldu Samuel, vadi onunla gurur duyuyordu, tıpkı tavuskuşundan gurur duyan bir insan gibi. Ondan

korkmuyorlardı artık, çünkü Samuel, evli kadınları ayartmıyor ve onları, rahatlık sağlayan sıradanlıktan çıkarmaya uğraşmıyordu. Vadi, Samuel'i sevmeye başladı, ama Will için iş işten geçmişti artık, çoktan büyümüştü o.

Bazı insanlar, kimi zaman haketmemiş olsalar bile, Tanrı tarafından canı gönülden sevilirler. Elde ettikleri kazanç, çabalarının ve umduklarının karşılığı olmaz. Will Hamilton bu tür insanlardan biriydi. Elde ettiği kazanç, takdir edilecek gibiydi. Şansı pek erkenden yardım etti Will'e. Babası para kazanmaktan ne kadar acizse, oğul da o kadar para kazanıyordu. Will Hamilton, tavuk alıp da tavukları yumurtlamaya başlayıncaya, yumurta fiyatları yükseldi. İflasın eşiğinde bulunan küçük bir dükkânın sahibi olan iki dostu, henüz delikanlı olan Will'den, vadeli borçlarını ödemek için para istedi. İki arkadaş, bunun karşılığında, kazançlarının üçte birini ona vermeye söz verdi. Will, paragöz biri değildi. İstenen parayı verdi. İşyeri bir yıl içinde belini doğrulttu, bir şube açtı, ardından bir şube daha, derken şimdiki sahipleri, pazarı ele geçirdi.

Bir gün Will, küçük bir bisiklet onarım dükkânının borcunu ödedi. Vadideki birkaç zengin meraklı, hemen otomobil aldı ve Will'in müşterisi oldu. O zaman, bakır, dökme demir ve kauçuk hayranı maddeci bir Şair, yasadışı olmasa bile gülünç sayılan bir tasarıyı gerçekleştirmek için Will'e başvurdu. Bu şairin adı Henry Ford'du. Will, homurdana homurdana, Vadinin Güney bölgesinin tekel hakkını kabul etti. Ford, on beş yıl sonra yolların sahibi olurken, zenginleşen Will de bir Mormon yaşamı sürdürüyordu.

Üçüncü oğul Tom, babasına benziyordu. Öfkeli doğmuştu, yıldırım gibi yaşadı. Başı önünde, heyecandan titreyerek ve ölçüsüz bir neşeyle saldırıyordu yaşama. Dünyayı ve insanları keşfetmiyor, onları yeniden yaratıyordu sanki. Babasının kitaplarını ilk kez o okudu. Dünyası taze ve parlak, altıncı gündeki Cennet Bahçesi kadar baskılardan uzaktı. Düşünceleri, güneşli bir otlaktaki oğlak gibi koşuşturuyordu bu dünyada. Daha sonraları, çitleri gördüğü zaman, kendini bunlara attı, sonunda kapana sıkışınca, çitleri kopardı ve otlağından kaçıp gitti. Acıları

da sevinçleri kadar oransızdı; köpeği öldüğünde, dünyası başına yıkılmış gibiydi.

Tom da babası kadar yaratıcıydı ama ondan daha ataktı. Babasının hiçbir zaman cesaret edemeyeceği işyeri yapmaya kalkışıyordu. Bir tür tensel istekle kışkırtılıyordu, bu duyguya yabancıydı babası. Bekâr kalmak istemesinin nedeni, bu cinsel tutumuydu belki de. Kendi ailesinden daha erdemli bir aileydi bu. Arzuları ve onları giderme biçimi yüzünden mi aşağılanmış sayıyordu kendini? Tepelere çıkıp neden ağlıyordu? Şiddetle inceliğin karışımıydı Tom. Boğucu isteklerini yoketmek için gücünün üstünde bir çaba harcıyordu.

İrlandalılar, pek neşeli insanlardır, ama uğursuz bir görüntü, omuzlarına tırmanır ve düşüncelerini gözetler. Yüksek sesle güldükleri zaman, uzun parmaklarını gırtlaklarına uzatır hayalet. Kendilerini, suçlamaya gerek duymadan mahkûm ederler. Her zaman savunma durumundadırlar kendilerini.

O zamanlar dokuz yaşında olan Tom, küçük kız kardeşi uslu Mollie'nin bir söyleyiş yanlışı yapacağından endişe duyuyordu. Kıza ağzını iyice açmasını söyledi, dilinin altında, rahatsızlığa neden olan bir çeperin bulunduğunu gördü. «Bunu düzeltirim», dedi. Küçük kız kardeşini yalnız kendisinin bildiği bir yere götürdü, bıçağını bir taşta biledi ve dilindeki rahatsızlık veren fazlalığı kesti. Daha sonra da koşup kustu.

Hamiltonlar'ın evi, aile genişledikçe büyüyordu. Gerektiğinde, yeni odalar eklendiği için, ev hiç tamamlanmayacakmış gibi düşünülüyordu. Sonradan yapılan eklemeler yüzünden, evin aslını ayırdetmek olanaksızdı.

Ancak Samuel bir türlü zengin olamıyordu. Pek çok insanın karşılaştığı bir rahatsızlık acı veriyordu ona: «Patent belgesi». Daha ucuza çıkan ve bu tür makinelerden daha iyi bir döver makinesini bitirmişti. Buluşunun patentini almak için, bir yıllık kârını harcadı. Ardından, plânlarını bir yapımcıya yolladı, adam, verileri kullanıp planları hemen geri yolladı. Samuel dava açtı. Açlıktan yavaş yavaş mahvolan ailesine göre kısa sayılabilecek bir süreden sonra, davayı yitirdi. Samuel ilk kez, para olmadan, paraya karşı savaşılamayacağını öğrendi. Ama bir kez, «patent

ateşiyle» yanıp tutuşmuştu içi, demir döverek, vurarak bir yılda kazandığı bütün para patentler almak için harcandı. Hamiltonlar'ın yumurcakları yalınayak dolaşıyorlardı, giysileri paramparça, yiyecekleri kıttı, ama Samuel, büyük kâğıtlara, gıcırdatarak plânlar, iskeleler ve parıltılı görünümler çizip duruyordu.

Bazıları geniş görüşlü, bazıları dar düşüncelidir. Samuel ve oğulları Tom'la Joseph geniş düşünceliydiler Joseph, dördüncü oğlandı, düş kuran, pek sevilen ve ailede herkesin koruduğu bir çocuktu. Güler yüzlü bir güçsüzlüğün kendisini çalışmadan ayrık tuttuğunu çabucak anlamıştı. Kardeşlerinin tümü de işe karşı dayanıklıydılar. Joe'nun yapacağı işi yapmak, bu işi ona yaptırmaktan daha kolaydı. Başka işe yaramadığından, annesiyle babası onun şair olduğunu söylüyorlardı. Joe, onları haklı çıkarmak için birkaç ahenkli dize yazdı. Bedence tembeldi, ruhen de tembel olması gerekiyordu. Yaşamını düş kurarak geçiriyordu; annesi onu eskiden beri pek seviyordu, çünkü Joe'nun savunmasız olduğuna inanıyordu. Aslında kendisini en iyi savunan oydu, çünkü pek az çaba gösterip istediğini elde ediyordu. Ailenin sevgilisiydi Joe.

Derebeylik zamanında, savaşa yaramayan bir delikanlı kiliseye girerdi. Hamiltonlar'da ise tarla ve demirhane işlerini beceremeyen Joe, yüksek öğrenime verdi kendini. Ne güçsüz, ne de hastalıklıydı, ama bir patates yumrusunu bile topraktan çıkaramıyordu. Ata iyi binemiyor, atlardanda nefret ediyordu. Joe'nun saban ardındaki denemelerini anımsadıkça, bütün aile sevgi dolu kahkahalar atıyordu, açtığı ilk çizi, ovada akan bir ırmak gibi eğri büğrüydü, ikinci çizi ise birincinin yakınından geçip ters yöne uzayıp gitmişti.

Joe, birbiri ardına bütün çiftlik işlerinden ustaca sıyrılmayı becerdi. Annesi, sanki özel bir erdemmiş gibi, onun düşler dünyasında yaşadığını söylüyordu.

Hangi iş olursa olsun, hiçbirine karşı yeteneği olmadığından, umutsuz babasının onu altmış koyunun çobanlığına getirdiğini gördü Joe. İşlerin en kolayıydı bu, genellikle bu iş köyün en saf adamına yaptırılırdı. Joe'nun bütün işi koyunların yanında

durmaktı. Sonunda Joe, koyunların altmışını birden yitirdi. Onları bulmayı bile beceremedi. Koyunlar, bir geçitteki gölgelikte sakin sakin toplanmışlardı. Samuel, ailenin kararına uyarak, oğullarını ve kızlarını topladı, onlara, ölümünden sonra kardeşlerine bacakları konusunda söz verdirdi çünkü kendi başına bırakılırsa, açlıktan ölürdü Joe.

Hamilton ailesindeki erkek çocukların arasında beş kız vardı: Büyük kız Una, esmer, sır saklayan, akıllı bir kızcağızdı; annesinin adını aldığından, Lizzie'nin kızların en büyüğü olduğunu düşünüyorum. Lizzie konusunda fazla bir şey bilmiyorum, ailesinden hemen utanmış görünüyor; çünkü genç yaşta evlenip evden ayrıldı ve ancak cenaze törenlerine geldi, Hamiltonlar için olay olan Lizzie, kin ve acı nedir biliyordu, bir oğlu oldu, bu oğlan Lizzie'nin sevmediği bir kızla evlendi, Lizzie oğluyla yıllarca konuşmadı.

Daha sonra, her zaman gülen Dessie geliyordu. Herkes seviyordu onu; çünkü onun yanında, başkalarının yanında olduğundan daha fazla rahat olurdu insan.

Ardından Olive, yani annem geliyordu. Sonuncu kız Mollie, sarı saçları ve ametist rengi gözleriyle pek güzel bir kızcağızdı.

Hamiltonlar bunlardı işte. Erik kurusu gibi ufak tefek Liza'nın, düzenli olarak her yıl dünyaya getirdiği, beslediği, ekmeklerini pişirdiği, giysilerini diktiği ve demir gibi katı ilkeleriyle iyi birer eğitim verdiği bu çocukların anneleri oluşuna, mucize gözüyle bakılıyordu.

Liza'nın çocukları üstünde oldukça şaşırtıcı bir etkisi vardı, çünkü dünyayla ilgili hiçbir deneyimi, hiçbir kültürü yoktu Liza'nın; uzun İrlanda yolculuğu dışında, hiç yolculuk yapmamıştı. ayrıca erkek konusundaki bütün bilgisinin kökeni kocasıydı, yorucu ve acı veren bir görevdi bu. Yaşamının en büyük bölümünü gebe kalarak ve çocuklarını yetiştirerek geçirdi. Bütün bilgisi İncil'den kaynaklanıyordu. Samuel'le oğulları, birbirlerine düşüncelerini anlatıyorlardı, ama Liza onları dinlemek istemiyordu. İncil, şiir, tarih, dünya ve olaylarla ilgili bilgi veren tek kaynaktı ona göre. Onda, güzellik, ahlâk ve Liza'nın kurtuluşu vardı. İncil'i ne derinlemesine inceliyor ne de tartışıyordu, yal-

nızca okuyordu. İncil'deki belirgin tutarsızlıklar canını sıkmıyordu hiç. Sonunda ezbere öğrendi onu.

Liza, haklı olarak herkesin saygısını kazanmıştı, çünkü çocuklarını iyi yetiştiren bir anaydı. Her yerde başı dik geziyordu. Kocası, çocukları ve torunları ona saygı gösteriyorlardı. Uzlaşmalar, zayıflıklar ve kusurlara karşı katı bir ahlâk anlayışından kaynaklanan kesin tavırlar sergiliyordu. Çeliği sevdikleri kadar seviyorlardı Liza'yı.

Alkole karşı dinsel bir korku duyuyordu Liza. Şeytanın imbiğinden süzülmüş bu sıvının tadına bakan her kimse, Tanrı'ya saygısızlık etmiş oluyordu. Alkole elini bile sürmediği gibi ondan zevk alan herkesi de ayıplıyordu. Bu koşullarda, Samuel'in ve çocuklarının sarhoşluğa karşı eğilim duymaları doğaldı.

Çok hasta olduğu gibi gün, Samuel ona sordu:

«Liza, keyfimin düzelmesi için bir bardak viski içemez miyim?»

Liza, küçük yuvarlak başını kaldırdı:

«Tanrı'nın yüzüne kokmuş soluğunu üfleyecek kadar yüzsüz mü olacaksın yoksa?»

Samuel, yan döndü ve acısına katlanmaya çalıştı.

Liza, yetmişine doğru, insanlardan kaçma illetine tutuldu; doktor, her gün bir kahve kaşığı Porto şarabı içmesini önerdi. İlk yudumu içerken, burnunu sıktı kadın. Tadı pek kötü değildi. Her gün bir küçük kaşık dolusu içiyordu, tabii ilaç niyetine. Günde bir litre viskiyi devirmeye başlayınca, daha mutlu bir kadın oldu.

Samuel ve Liza Hamilton'un bütün çocukları, yüzyıl değiştiği zaman, ergenlik çağını atlatmışlardı. King City'nin doğusundaki çiftlikte büyüyen bir kabile olmuşlardı nerdeyse. Genç Amerikalılardı onlar. Samuel bir daha İrlanda'ya hiç dönmedi ve sonunda orayı unuttu. İşleri yüzünden sıla özlemi duymaya zamanı olmuyordu. Vadisi bütün dünyasıydı. Yılda bir kez, altmış mil kuzeydeki Salinas'a gidiyordu. Geniş ailesini yetiştirmek, beslemek, giydirmek, çiftliğini işletmek, yaşamının en büyük bölümünü alıyordu – ama bütün yaşamını değil tabii. Hayat doluydu Samuel.

Kızı Una, içine kapanık, gizemli ve çalışkan bir ilkokul öğrencisi olmuştu. Onun bağımsızlık düşüncesinden gurur duyuyordu Samuel. Olive, Salinas'taki ikinci sınıf bir kuruluşta staj yaptıktan sonra, sınavlara girmeye hazırlanıyordu. İlkokul öğretmeni olacaktı. İrlandalılar için öğretmen bir kız, papaz bir oğul kadar onur verirdi insana. Joe, başka bir işe yaramadığından, koleje gidecekti. Will, istemeden zengin biri olma mesleğini başarıyla sürdürüyordu. Tom, dünyanın en keskin yanlarıyla yaralanıyor, sonra da yaralarını temizliyordu. Dessie, dikiş dikmesini öğreniyordu; güzel Mollie ise iyi bir kısmet bulup evlenecekti hiç kuşkusuz.

Miras bırakma diye bir şey söz konusu olamazdı, çünkü çok geniş olmasına karşın, toprakların hiç değeri yoktu. Samuel, birbiri ardına kuyular açıyor ama kendi topraklarında su bulamıyordu bir türlü. Su olsaydı, zengin olurlardı Hamiltonlar. Evin yanındaki tulumba, toprağın derinliklerinden çıkarıyordu suyu; bazen susuzluk tehlikesiyle karşı karşıya bırakacak kadar azalıyordu su. Kaynak iki kez kurudu. Hayvanlar susuzluklarını gidermek için geniş toprakları aşmak zorundaydı. Beslenmek içinse aynı yoldan ters yöne gidiyorlardı.

İyimser bir gözle bakıldığında, ötekiler gibi ne fazla zengin, ne de aşırı derecede yoksul, yaşayacak ve vadi toprağında rahat edecek kadar varlık isteyen, kanaatkâr bir aileydi bu. Zıtlıkların dengelendiği bir aileydi; Tutucular ve yenilikçilerle hayalciler ve gerçekçilerden oluşuyordu. Samuel'e ise, birleşimlerinin meyvesi yüzünden kendini kutlamak kalıyordu.

ALTINCI BÖLÜM

Adam'ın askere gidişinden ve Cyrus'ın Washington'a hareket edişinden sonra, çiftlikte yalnız yaşadı Charles. Bir eş aradığı söylenemezdi, bir genç kızla karşılaşmak, onu baloya götürmek, erdemli olduğuna inandırmak ya da tersini yapmak, kendini evlilik uçurumunun derinliklerine atmak gibi geçerli bir yöntemi uygulamaya yanaşmıyordu. Kızlardan korkuyordu

Charles, işin aslı buydu. Bütün sıkılgan erkekler gibi o da cinsel isteklerini herkesin malı olan orospularla gideriyordu. Fahişe, sıkılgan erkeğe pek güven aşılayan bir kadındır. Paralıdır, parasını da peşin peşin alır; keyfine göre ona neşeli ve kaba davranabilen erkeğin isteğine bağlıdır – ve özellikle erkek, azarlanma olasılığıyla karşılaşma durumunda kalmaz; azarlanma korkusu sıkılgan erkeği zor durumda bırakır.

Yöntem basit ve güvenli bir gizle örtülüydü. Han sahibi, hanın üç odasını iki haftalığına geçici olarak kızlara kiralıyordu. İki hafta sonunda, yeni gelen bir kız, öncekinin yerini alıyordu. Hancı Bay Hallam, yüzde almıyordu hiç. Handa olup bitenden haberi bile olmadığına inandırıyordu herkesi. Odalarından, normal fiatın beş katını almakla yetiniyordu. Kızlar, Bay Edwards denen biri tarafından bulunup getiriliyor, gözetleniyor ve geri yollanıyordu. Bu kadınlar, aynı yerde on beş günden fazla kalmadıkları için küçük kentler arasında yorucu bir gezi yapmış oluyorlardı. Pek etkili bir yöntemdi bu. Kadınlar, halktan birinin ya da jandarmanın gözüne çarpacak kadar uzun süre kalmıyorlardı kentte. Odalarından pek ender çıkıyorlar ve genel yerlerde görülmekten kaçınıyorlardı. İçki içmek, rezalet çıkarmak ya da âşık olmak, kamçı zoruyla yasaklanmıştı onlara. Yemekleri odalarına getiriliyor ve müşteriler özenle seçiliyorlardı. Çakırkeyif bir erkek «yukarı» çıkamazdı. Her kızın, altı ayda bir sarhoş olmak ve eğlenmek için bir ay izin almaya hakkı vardı. Kızlardan biri, iş sırasında kurallara uymayacak olursa, Bay Edwards, bizzat kızı soyuyor, ağzına tıkaç kokuyor ve hiç sakınmadan her yanını kırbaçlıyordu. Kız, aynı suçu yeniden işlerse, özel serserilik gerekçesiyle hapse tıkılıyordu.

On beş günde bir değişim yönteminin bir başka üstün yanı daha vardı; kızların birçoğu hasta olduklarından, birleşmeden doğan armağan, müşteride hastalık belirtileri göstermeden önce, kız ortadan yokolmaya zaman bulabiliyordu. Bulaşıcı mikrop kapan erkek, kimden hesap soracağını bilemiyordu böylece. Bay Hallam'ın hiçbir şeyden haberi olmazdı, Bay Edward ise iş alanının yakınına uğramazdı hiç. Bu değişim gerçekten iyi sonuç veriyordu.

Bütün kızlar birbirine benziyorlardı: güçlü, miskin, budala. Hanın sürekli müşterileri, kızların, gerçekten de on beş günde bir değişip değişmediğini düşünürlerdi. Charles Trask, en azından on beş günde bir, hana gitmeyi, en üst kata çıkmayı, küçük işini becerdikten sonra iyice sarhoş olmak üzere yeniden bara inmeyi alışkanlık edindi.

Trasklar'ın evi, hiçbir zaman neşeli bir yuva olmadı, ama Charles'ın yönetimindeyken, uğursuz bir düşkünlük havası sardı evi. Dantel perdeler külrengi olmuştu. Süpürülmüş bile olsa, tozluydu tahtalar. Mutfağın duvarları, tavanı ve pencereleri, kızartma tavasından yayılan bir yağ tabakasıyla kaplıydı.

Bu evde yaşamış olan kadınların parkeleri sürekli olarak cilalaması ve yılda bir kez yapılan büyük temizlik sayesinde, pislikle başediliyordu. Charles, genellikle süpürüp öylece bırakıyordu. Çarşafları kaldırıp battaniyelerin içinde uyumaya başladı. Hiç kimsenin görmediği bir evi temizlemek neye yarar? Charles, yalnız hana gideceği günlerde yıkanıp çamaşır değiştirirdi.

Charles, şafakla birlikte işe koyulma isteği duyuyordu. Yalnızlık güç veriyordu ona. İşinden eve dönünce, kızarmış patatesle karnını tıkabasa doyurur, yatmaya gider, zor sindirim yüzünden uyuşup kalırdı.

Yanık yüzünde, yalnız bir adamın anlamsız ağırbaşlılığı okunuyordu. Annesinden ve babasından çok kardeşinin yokluğu koyuyordu ona. Adam gitmeden önce, işler yolundaydı, pek güvenilir olmayan belleği de doğruluyordu bunu. Eski günlerin geri gelmesini çok istiyordu Charles.

Yalnız insanlarda sık sık görülen kronik hazımsızlık dışında, bu süredê hiç hasta olmadı. «George Baba'nın yaşam iksiri», sindirim sıkıntılarının üstesinden geliyordu.

Yalnızlığının üçüncü yılında bir kaza geçirdi. Bir duvar örmek için kaya parçaları çıkarıyordu. Kütlelerden birini kımıldatmak çok zordu. Charles, uzun bir demir çubuğu kaldıraç olarak kullandı. Kaya parçası oyuğundan çıkmıyor, geri düşüyordu durmadan. O zaman Charles öfkeden çıldırıyordu. Yüzüne belli belirsiz bir gülümseme yayıldı, bir insanla savaşırmış gibi savaştı taşla. Sessiz öfkesinden kaynaklanan bir canlılıkla kaldı-

racı kayanın altına soktu, bütün ağırlığıyla itti. Demir çubuk kaydı ve gelip Charles'ın alnına çarptı. Charles, bir an bilincini yitirdi, sonra el yordamıyla ayağa kalktı, yarı kör durumda eve doğru yürüdü. Saçlarının başladığı yerden kaşlarına dek uzun bir deri parçası sıyrılmıştı. Yarası iltihaplandı, birkaç hafta başı sargılı dolaştı Charles. Ama hiç endişelenmedi. O devirde, irin oluşması yaranın kabuk tutacağını belirtirdi. Sonunda yara, Charles'ın alnında uzun, dalgalı bir iz bıraktı. Yara izi çoğunlukla çevresindeki deriden daha açık renkte olur, ama Charles'ın alnındaki yara izi, koyu ve bir renk aldı. Belki demir çubuk paslıydı da pas parçacıkları derinin altına sızıp bir dövme oluşturmuştu.

Yaralandığına hiç üzülmemişti Charles, ama yara izi canını sıkıyordu. Alnında, kirli bir parmak izi gibi duruyordu. Ocağın yanındaki küçük aynaya sık sık bakıyordu. Bu izi saklayabilmek için saçlarını alnından aşağı tarıyordu. Yara izinden utanıyordu, bununla ilgili soru sorulduğu zaman, öfkeden çılgına dönüyordu. Kardeşine yazdığı bir mektupta, duygularını şöyle dile getirdi:

«Hayvan gibi damgalanmışım sanki. Şu berbat şey gittikçe koyulaşıyor. Sen eve döndüğünde, belki iyice kararmış olacak, Alnımda enlemesine bir yara izi daha olsa, Diriliş Günü'ndeki bir Katoliğe benzeyeceğim. Benim canımı neden bu kadar sıkıyor, anlamıyorum. Başka yara izleri de var bende. Damgalanmış gibi hissediyorum kendimi. Örneğin kente, hana gittiğim zaman, herkes, beni inceliyormuş gibi geliyor. Onları duymadığımı sanıyorlar, oysa ne söylediklerini işitiyorum. Neden bu denli meraklı olduklarını anlayamıyorum bir türlü. Birden köye gitmeyi canım istemiyor.»

Adam, 1885'de terhis oldu ve aile ocağına dönmeye hazırlandı. Görünüşü fazla değişmemişti. Davranışları askerce değildi. Süvari sınıfında işler böyle yürür, askerler rahat görünmekten hoşlanırlar.

Adam, kendini uyurgezer gibi hissediyordu. İnsan, nefret ederek yapsa bile gündelik alışkanlıklarından kolay kolay vazgeçemez. Sivil olduğu ilk sabah uyandığında, kısa nöbet değiş-

şimi borusunun sesini duydu. Tozlukları dizkapaklarının arkasını sıkmıyordu artık, sert yakalıksız boynu çıplaktı. Chicago'ya gelince, hiç nedeni yokken bir haftalığına mobilyalı bir oda kiraladı. Burada iki gün kaldı, sonra Buffalo'ya hareket etti ama yolda düşüncesini değiştirip Niagara Çağlayanları'na gitti. Ona göre kendi evi hoş bir ortam değildi. Orayla ilgili eski duyguları yokolmuştu içinde ve bunları yeniden canlandırmayı da hiç istemiyordu. Uygun bir yerde durup çağlayana baktı. Gürültüsü sersemletmiş ve uyuşturmuştu Adam'ı.

Bir akşam, sevimsiz insan kalabalığına karşı büyük bir özlem duydu. Kendini yalnız hissediyordu. Rastladığı ilk insan bulunan yer, dumanlı, küçük bir bar oldu. Zevkle soluk alan insanların arasına karıştı. Bir viski söyledi, içti, bedenini bir sıcaklık kapladı. Kendini iyi hissediyordu. Duyularından yalnızca tad alma duyusu çalışıyordu. Yalnızca yiyip içiyor, bütün zamanını böyle geçiriyordu.

Vakit oldukça ilerleyip de içki içenler çekilip gittikleri zaman, içini eve dönme korkusu sardı yeniden. Az sonra patronla yalnız kaldı, adam tezgâhı siliyor, bakışları ve davranışlarıyla Adam'a çıkıp gitmesini belirtmeye çalışıyordu.

«Bir tane daha,» dedi Adam.

Patron şişeyi yeniden çıkardı. Adam'ı ilk kez gördü. Alnında şarap rengi bir leke vardı.

«Buralı değilim ben,» dedi Adam.

«Çağlayanları herkes görmeye geliyor.»

«Ben ordudanım. Atlı sınıfından.»

«Evet,» dedi patron.

Adam, ansızın patronu etkilemek için gözünü boyamak zorunda olduğunu sezdi.

«Yerlilerle savaştım. Pek çetin savaşlar gördüm.»

Adam yanıt vermedi.

«Kardeşimin de yüzünde böyle şeyi var.»

Patron, şarap rengi lekeye dokundu.

«Doğuştan bir leke. Yıldan yıla yayılıyor. Kardeşinizinki de bundan mı?»

«Hayır, yara onunki. Bana öyle yazmıştı.»

«Benimkinin kedi biçiminde olduğunu farkettiniz mi?»

«Evet, iyice belli oluyor.»

«Bana 'Kedi' derler bu yüzden, Doğuştan böyle. Bana gebeyken, benim kocakarının bir kediden korkmuş olduğunu söylüyorlar.»

«Evime dönüyorum. Uzun zaman önce ayrıldım. Bir şey içer misiniz?»

«Hayır, sağolun. Nerede kalıyorsunuz?»

«Bayan May'in pansiyonunda.»

«Onu tanırım. Fazla et yemeyesiniz diye, size durmadan çorba veriyordur sanırım.»

«Her mesleğin üçkâğıdı vardır.»

«Kesinlikle. Benimkinde yığınla var.»

«İnanırım size,» dedi Adam.

«Ama yine de bilmediğim bir hile var hâlâ,»

«Nedir?»

«Sizi buradan nasıl kovacağımı ve dükkânı nasıl kapatacağımı!»

Adam, hiçbir şey demeden adamı uzun uzun süzdü.

«Matrak geçiyordum», dedi patron sıkılarak.

«Evime yarın sabah döneceğim. Gerçek evime.»

«İyi şanslar,» dedi patron.

Adam, sanki ardından yalnızlığı kendisini kovalıyormuş gibi gittikçe hızlanarak, karanlık kentin bir ucundan diğerine gitti. Pansiyonun basamaklarından çıkarken, tahtalar işaret verircesine gıcırdadı. Giriş, bir gaz lambasıyla belli belirsiz aydınlatılıyordu; lambanın fitili iyice kısalmıştı, bu yüzden alev sönmek üzereymiş gibi görünüyordu.

Pansiyoncu kadın koridorda dikiliyordu. Burnunun gölgesi çenesine dek uzamıştı. Karşıdaki portrenin bakışlarını andıran soğuk bakışlarıyla Adam'ı izledi ve viski kokusunu duymak için burnunu uzattı.

«İyi geceler» dedi Adam.

Kadın karşılık vermedi.

Sahanlığa gelince, geri döndü Adam. Kadın, başını kaldır-

mıştı, çenesinin gölgesi boğazının üstüne düşmüştü. Gözlerinin bebeği yokolmuştu.

Adam'ın odası küf ve toz kokuyordu. Bir kibrit çaktı, Japon şamdanının içinde yüzen fitilin alevine tuttu. Yatak biçimsizdi, üzeri parçaların birleştirilmesiyle yapılmış tüylü kumaştan bir örtüyle örtülüydü, pamuklu örtünün kıyıları tarazlanmıştı.

Sahlanlığın basamakları yeniden gıçırdadı. Adam, kadının yeni gelene konukseverlik göstermeye hazırlanmak için koridora çıktığını anladı.

Adam, bir iskemleye oturdu, dirseklerini dizlerine dayadı, çenesini avuçlarıyla sıvazladı. Önlenemeyen bir öksürük işitildi aşağıdan, gecenin sessizliği bozuldu.

Adam, evine dönemeyeceğini anladı. Eski askerlerin tükürdüğünü yalayacağını söylediklerini duymuştu.

«Buna dayanamıyordum. Gidecek hiçbir yerim yoktu. Kimseyi tanımıyordum. Gezip dolaştım, sonunda içimi bir çocuk gibi korku sardı; of demeye kalmadan – sanki bir matahmış gibi – çavuşun önünde, beş yıl daha kalacağımı söylerken buldum kendimi.»

Adam, Chicogo'ya dönünce, askerlik görevine yeniden döndü ve eski birliğine girmek istediğini söyledi. Kendisini batıya götüren trende, yeniden görmek için sabırsızlandığı arkadaşlarının yüzleri geldi gözlerinin önüne.

Kansas City'de aktarmalı trenini beklerken, adının seslenildiğini işitti. Ona bir mesaj verdiler. Washington'daki Savaş Bürosuna gitme buyruğuydu bu. Adam'a, beş yıl boyunca bir buyruğun tartışılmayacağı düşüncesi aşılanmıştı. Washington'lu uzak putlar bunamışlardı. Bir asker, generalini ne denli az düşünürse, o denli iyi hissederdi kendini.

Adam, bakanlığa varınca, adını mübaşire verdi, sonra gidip bekleme odasında oturdu. Babasını orada buldu. Onu çok zor tanıdı Adam. Cyrus bir beyefendi olmuştu; kara çuhadan pantalon ve ceket, geniş kara şapka, kadife yakalı palto, kılıç gibi salladığı abanoz ağacından bir baston. Beyfendi gibi davranıyordu Cyrus; konuşması ağır, ahenkli, ölçülü ve kendinden emindi, davranışları özgürdü. İçini kaplayan heyecanı yüzünden, yeni

dişleriyle gülümserken, ağzı iyice yayvanlaşıyordu. Adam, bu büyük adamın kendi babası olduğunu anladıktan sonra bile şaşkınlıktan ağzı açık kaldı. Bakışlarını ansızın aşağı kaydırdı. Tahta bacağı yoktu Cyrus'un. Dizden kıvrılmış bacağı yerindeydi ve ayağında, cilalı kara dana derisinden bir iskarpin vardı. Cyrus yürürken, hafifçe topallıyor ama kalçısını eskisi gibi kıvırmıyordu.

Cyrus, Adam'ın bakışını gördü.

«Mekanik bu,» dedi. «Eklemli. Bir yayı var İstersem hiç topallamam. Bunu çıkarınca, sana gösteririm. Benimle gel.»

«Albay Wells'i görmem gerek, baba.»

«Biliyorum. Wells'e, sana zaman ayırmasını söyledim. Beni izle.»

Adam'ın canı sıkıldı.

«Eğer sence sakıncası yoksa, albayı kendim gidip görmek isterim.»

Babası geri döndü.

«Seni sınamak istiyordum,» dedi yalnızca. «Disiplinin her zaman aynı olup olmadığını anlamak istiyordum. Bunun sana yararlı olacağını biliyordum, oğlum, sen bir erkek ve askersin.»

«Birliğime yeniden katılmak zorundayım, baba.

Bu adam yabancının biriydi. İçini hafif bir tiksintinin kapladığını sezdi Adam. Yalnış olan bir şeyler vardı. Albaya giden kapıların hızla açılması, subayın Cyrus'a aşırı saygılı davranışı, «Bakan Bey sizi hemen kabul edecekler» sözleri, Adam'ın duygularını hiç değiştirmedi.

«İşte oğlum, Sayan Bakan, benim gibi ikinci kuradan, Birleşik Devletler ordusunda ikinci kura.»

«Onbaşı olarak terhis oldum,» dedi Adam.

Adam, karşılıklı pohpohlamaları yarım yamalak duydu: «İşte, Bakan bu. Babamın gülünç bir oyun oynadığını sezmiyor mu acaba? Ne oldu ona? Bakanın bunu anlamamış olması şaşırtıcı!» diye düşünüyordu.

Küçük oteline giden yol boyunca görünen ilginç yerleri, anıtları ve tarihi yapıları, bir kılavuz konuşkanlığıyla gösterdi Cyrus.

«Otelde oturuyorum,» dedi. «İstesem bir ev alabilirim ama sık sık yolculuğa çıkıyorum, zahmete değmez bu yüzden. Her zaman şurda burada geziyorum.»

Otelin kapıcısı, Cyrus'ın önünde eğildi, ona «Bay Senatör» dedi, bir müşteriyi dışarı atma pahasına da olsa, Adam'a bir yer bulacağını söyledi.

«Odama bir şişe viski yollayın, lütfen.»

«Kırık buzla birlikte mi?»

«Yalnızca viski!» dedi Cyrus. «Oğlum askerdir. (Bastonuyla bacağına vurdu, kof bir ses duyuldu.) Ben de askerdim. İkinci kuradan. Buz istemeyiz.»

Adam, Cyrus'un içinde yaşadığı şatafatı görünce, şaşırdı, Tuvaletli bir salonu ve aynı zamanda da salona bitişik bir de odası vardı.

Cyrus, bir kultağa yığılıp içini çekti. Tahta, deri ve demirden yapılmış akıllıca düzeneği Adam görsün diye, pantolonunu sıvadı, sonra yapma bacağı destekleyen kayışı çözdü ve kayışı koltuğunun yanına koydu.

«Bazen dayanılmayacak biçimde sızlıyor,» dedi.

Tekbacaklı Cyrus, kendi benliğine dönüyordu yeniden. Adam, çocukken tanımış olduğu insan olarak görüyordu babasını. İlk karşılaştıkları anda, onu biraz küçümsemişti; oysa şimdi, gençliğinde duyduğu korku, saygı ve hınç yeniden doğuyordu içinde, kendini, bütün sıkıntılarından kurtarması için babasına sığınan küçük bir oğlan gibi görüyordu yeniden.

Cyrus, içkiyi hazırladı, viskisini içti ve yakalığını çözdü.

«Ne var?» dedi, bakışlarını Adam'a dikerek.

«Baba?»

«Askerliğe neden geri döndün?»

«Bilmiyorum baba. Öyle oldu işte.»

«Orduyu sevmiyorsun, değil mi Adam?»

«Hayır, baba.»

«Neden dönüyorsun peki?»

«Evimize dönmek istemiyorum.»

Cyrus, içini çekti, parmağının ucunu koltuğun kıyısına sürttü.

«Orduda bir meslek edinmek mi istiyorsun?»

«Bilmiyorum, baba.»

«Seni West–Point'e aldırabilirim. Etkim var. Başvurunu işlemden kaldırtabilir ve senin West–Point'e girmeni sağlayabilirim.»

«Oraya girmek istemiyorum.»

«Bana kafa tutmaya mı çalışıyorsun?» diye sordu Cyrus, sakin sakin.

Adam, yanıt vermeden önce biraz durdu, ama sorudan kaçmanın çaresi yoktu.

«Evet, baba,» dedi.

«Bana biraz daha viski doldur. (Viskiyi içince konuşmasını sürdürdü) Sahip olduğum gücü gerçekten anlayıp anlamadığını düşünüyorum. Her adayın seçimi, G.A.R.'nin desteğine bağlıdır. Ayrıca, oy verip vermeyeceğimize de ben karar veririm. Başkanın kendisi bile, halkla ilgili konularda, benim düşüncemi sorar. Bir senatörü devirebilirim; yüksek mevkilere getirilecek kişiler konusunda bana danışılır. Bir insan yaratabilir ya da onu mahvedebilirim. Bütün bunların ne demek olduğunu biliyor musun?»

Adam, başka şey biliyordu. Gözdağı vererek savunuyordu kendini Cyrus.

«Evet baba, bunu biliyordum.»

«Seni, Washington'da etkili biri yapabilirim. Yükselmen için emireri olmanı isteyebilirim.»

«Birliğime geri dönmeyi yeğlerim, baba.»

Babasının yüzünde, yenilginin burukluğunu gördü.

«Belki bir yanlış yaptım. Askere özgü budalaca direnmeyi öğrendim (İçini çekti) Birliğine geri döneceksin. Bir kışlada çürüyüp gidersin.»

«Sağ ol, baba.»

Az sonra sordu Adam:

«Charles'ı neden yanına çağırmıyorsun?»

«Çünkü ben... Hayır. Charles, olduğu yerde daha rahat.»

Adam, babasının ses tonunu ve yüzünü anımsayacak zaman buldu, çünkü bir kışlada çürümüştü gerçekten. Cyrus'ın

yalnız olduğunu ve bu yüzden de acı çektiğini düşünmeye zamanı oldu, o da bundan acı duyuyordu.

Charles, beş yıl aradan sonra Adam'ın dönüşünü beklemeye başlamıştı. Evi ve tahıl ambarını yeniden boyamıştı; büyük gün yaklaştıkça, evi tepeden tırnağı güzelce temizletmek için bir kadın tuttu.

Bu kadın temiz, yaşlı ve saldırgandı. Kalın bir kir tabakası altında çürümüş olan perdelere şöyle bir baktıktan sonra kaldırıp attı ve yerlerine yenilerini dikti. Alice'in ölümünden bu yana, kalın bir yağ tabakasıyla sıvanmış sobayı kazıyarak temizledi, ardından da gazlara karşı savaş açtı. Yerleri çamaşır suyuyla sildi, çarşafları sodalı suya batırdı. Bir yandan çalışıyor bir yandan da yakınıp duruyordu.

«Erkek milleti değil mi, tümü de pasaklı hayvan! Domuz bile daha temizdir. Kendi pisliklerinde çürüyüp gider erkekler. Kadınlar onlarla neden evlenirler, bilmem. Leş gibi kokar hepsi de. Şu fırına bakın hele. Ta Mathusalem'den kalma turta suyu var içinde.»

Charles, sundurmaya sığınmıştı; burun delikleri burada, çamaşır suyunun, sodanın, amonyağın ve arapsabunun çıkardığı pis kokuları duymuyordu. Bu güçlü kadının, onun evişleri konusundaki tutumunu beğenmediğini seziyordu. Sonunda kadın, söylene söylene temiz evden çıkıp gidince, Charles, yine sundurmada kaldı. Adam için evi temiz tutmak istiyordu. Uyuduğu yerde, çiftlik araç gereçleriyle onarılacak araçlar yığılıydı. Charles, yemeklerini demir ocağında, mutfaktaki sobada olduğundan daha hızlı pişirip kızartma yapabileceğini gördü. Körük yardımıyla kömürün yanmasını hızlandırabilirdi. Sobanın iyice ısınmasını beklemesine gerek yoktu artık. Bunu daha önce neden akıl etmemişti sanki?

Charles, Adam'ı bekledi ama gelmedi o. Belki mektup yazacak yüzü yoktu. Cyrus'tan aldığı öfkeli bir mektuptan, Adam'ın, babasının isteğine karşı gelip yeniden askere yazıldığını öğrendi. Bir gün Charles'ın Washington'a onu ziyarete gelebileceğini de söylüyordu Cyrus, ancak önerisini bir daha yinelemedi.

Charles, yeniden eve yerleşti, yaşlı kadının yaptıklarını mahvetmekten zevk alarak, pislik içinde yaşamaya başladı öfkeyle.

Aradan bir yıldan fazla geçti, Adam, üzücü bir mektup yazdı Charles'a. Mektubunda yürekli olduğunu vurguluyordu: «Neden imzaladığımı bilmiyorum. Yerime başka birisi imza atmıştı sanki. Bana hemen yaz ve haberlerini bildir.»

Charles, soğuk bir yanıt vermek için Adam'ın dört endişeli mektup yazmasını bekledi: «Zaten kardeşinin döneceğine fazla gel bağlamamıştı.» Sonra da çiftlikle ilgili ayrıntılı hesapları sıralıyordu.

Yapacağını yapmıştı zaman. Charles, daha sonra, yeni yılın ardından yalnız iyi dileklerini bildiren bir mektupla yüce görevini yerine getirdi ve Adam'dan, Yeni Yıl'dan sonra yazılmış bir mektup aldı. Hiç bir zaman gerçekten ortak yanları olmamıştı.

Charles, birbiri ardına birçok pasaklı kadın tuttu. Kadınlar, damarına fazlaca bastıkları zaman, kapı dışarı ediyordu onları. Kadınlara karşı hiç sevgi duymuyor, onların kendisine besledikleri duygularla da hiç mi hiç ilgilenmiyordu. Köyden dışlanmış bir yaşam sürdürmeye başladı. Köyle arasındaki tek bağ, han ve postacıydı. Köylüler onun yaşam biçimini pek onaylamıyorlardı, ama yine de onun üstün yanlarının, sürdürdüğü çirkin yaşamda yaptığı yanlışlıklardan daha fazla olduğuna inanıyorlardı; çiftlik, şimdiye dek olmadığı kadar gelişmişti. Charles toprağı gübreliyor, duvarlar örüyor, kanalları yeniliyor ve topraklarını genişletiyordu. Ayrıca tütün ekmeye başladı, tütün kurutmak için uzun bir ambar yaptı evin arkasına. İşte bu yüzden, ona karşı saygılı olmayı sürdürüyordu komşuları. Bir çiftçi, iyi bir çiftçi hakkında fazla kötü düşünemez.

Charles, çiftlik uğruna hemen hemen bütün parasını ve gücünü harcıyordu.

Adam, sonraki beş yılını, ordunun, insanların çıldırmasını engellemek için yaptırdığı işleri yaparak geçirdi: Bitip tükenmeyen metal ve deri cilalama işleri; geçit törenleri, alıştırmalar, nişan takma törenleri, aylaklara gereksiz bale. 1886'da Chicogo'da büyük grev patlak verdi. Adam'ın birliği çağrıldı, ancak birlik daha harekete geçmeden, grev sona ermişti. Barış antlaşması imzalamamış olan Seminoller, 1888 yılında yeniden ayaklandılar, süvari birliğine yeniden başvuruldu. Ama Seminoller köşelerine çekilince, onlardan bir daha sözedilmedi, birlikte, eski yaşamına geri döndü.

Geçmiş zaman kavramı tuhaf ve bazen de çelişkili bir kavramdır Tekdüze geçen ya da hiçbir olayla canlanmayan yılların insana bitip tükenmez geldiğini varsaymak akıllıca olur. Böyle yapmak zorunda kalıyoruz ama aslında hiç de böyle değildir. Hiçbir iz bırakmayan ölü yıllardır bu yıllar. İçinde acıklı olay yaraları ya da neşe kahkahaları yer alan hareketli bir zaman dilimi, bellekte bir zaman izlenimi bırakır, çünkü bu zaman dilimini belirleyen olayı yeniden anımsamak için zaman kavramı gereklidir. Olaylar, bellek için işaret noktaları görevini yapar. Birinden ötekine atlamak için zamanın geçmesi gerekir. Yokluktan yokluğa ise, boş bir alan vardır arada.

Adam, hiç farkında olmadan ikinci beş yıllık dönemin sonuna geldi. 1890 yılının sonlarına doğruydu. San Fransisco'daki Présidio'dan çavuş rütbesiyle terhis oldu. Adam'la Charles, artık pek seyrek yazıyorlardı birbirlerine, ama Adam, terhis olmadan önce, şu sözü yazdı ona: «Bu kez eve geri dönüyorum.» Charles, ondan üç yıldır sözedildiğini duymamıştı.

Adam, kışı geçirdi ve ırmaktan yavaş yavaş Sacramento'ya dek ilerledi. San Joaquin Vadisi'nde dolaştı. İlkbaharda, parası suyunu çekmişti. Yorganını dürdü ve batıya doğru yavaş yavaş yola düzüldü; bazen yaya gidiyor, bazen de yük vagonlarının dingilleri üstünde, başkalarıyla birlikte yol alıyordu. Geceleri, kent kıyılarındaki sokak serserilerinin hanlarında uyuyordu. Dilenmeyi öğrendi, para değil de yiyecek dileniyordu. Hiç farkına varmadan, serseri olup çıktı.

Böyle insanlara artık sıkça rastlanmıyor, ama 1900 yıllarında, yazgısını kendi çizen gezgin serserilere çok sık rastlanıyordu. Kimileri sorumluluktan kaçıyordu, bazılarıysa toplumun kendilerini haksız yere dışladığına inanıyordu. Az çalışırlardı ama çalışmaları sürekli olmazdı. Pek az şey çalıyorlardı, yalnızca yiyecek ve gerektiğinde giyecek aşırıyorlardı. İçlerinde her tür insana rastlanıyordu – öğrenim görmüş insanlar, bilgisiz insanlar, temizler, pisler – ama her zaman endişeli olmak alınlarına yazılmıştı bunların. Sıcak olan yerlere gidiyorlar, ancak aşırı sıcaktan olduğu kadar donmaktan da korkuyorlardı. İlkbaharda doğuya gidiyorlar, ilk soğuklarla birlikte batıya ve güneye yöneliyorlardı. İnsanların ve kümeslerin yakınlarında yaşayan koyotlarla kardeş olmuşlardı. Kentlerin yakınlarında konaklıyorlar, içeri hiç girmiyorlardı. Bir günlüğüne ya da bir haftalığına bir araya gelmiş olsalar bile, kaçınılmaz olarak yolları ayrılıyordu yine.

Ortak yahnilerin piştiği küçük ateşlerin çevresinde, her türlü konuşma biçimi duyuluyordu, ancak konuşmalarında birinci tekil kişiyi kullanmıyorlardı hiç. Adam, I. W.W.' (*)nın kurulduğunu ve onların meleksi öfkelerini öğrendi. Felsefe, metafizik ve estetik konulu tartışmalar ve kişisel olmayan deneyim öyküleri dinledi. Bir gecelik yoldaşları arasında bir cani, din işlerini bırakmış ya da din değiştirmiş bir papaz, budala bir fakültedeki rahat görevinden kovulmuş bir profesör, anılarından kaçan yalnız bir zavallı, gözden düşmüş melek gibi biri ya da deneyimli bir şeytan bulunabiliyordu. Adamlardan her biri, ortak pişirdikleri yahniye havuç patates, soğan ya da et koyarmış gibi, bölük pörçük düşünceleriyle ateşi canlandırıyorlardı. Adam, kırık bir cam parçasıyla traş olmayı, yardım istemek için kapıyı çalmadan önce bir eve değer biçmeyi, düşman bir polisten sakınmayı ya da onunla anlaşma yollarını öğrendi. Bir kadının ne denli canayakın olduğunu anlamasını da öğrendi.

Adam, bu yeni yaşamdan hoşlanıyordu. Güz gelip de ağaçlar sararınca, Omaha'ya varmıştı. O zaman hiç düşünmeden, kendine sorular sormadan, aklına estiği gibi Güney'e ve Batı'ya yöneldi, dağları aştı, Güney Kaliforniya'ya rahatça ulaş-

tı. Deniz kıyısını izleyerek San Louis Obispo'ya dek Kuzey'e indi. Gelgit yüzünden oluşan su birikintilerinde tatlısu levreği, midye, yılanbalığı avlanmasını öğrendi; denizsalyangozu çıkarmak için kumu eşmesini, kumul tavşanlarını boyunlarından yakalamayı öğrendi. Günüşten ışınmış kumun üstüne yatıyor ve dalgaları sayıyordu.

Baharla birlikte, yeniden doğu'ya yöneldi, ama daha yavaş gidiyordu bu kez. Dağlarda, yaz serin geçiyordu, dağlılar da yalnız yaşayan insanlar gibi canayakındılar. Adam, Denver yakınlarında, bir dul kadının evinde çalıştı, soğuklar onu Güneye itinceye dek, kadının yatağını ve sofrasını paylaştı. Rio Grande Irmağı'nın akış yönünü izleyerek Albuquerque'e indi, oradan El Paso'ya, Big Bend ve Loredo arasından Bronsville'e dek gitti. Açlığını ve hoşlandığı şeyleri anlatacak kadar İspanyolca sözcükler öğrendi; pek yoksul insanların bile verebilecek bir şeyleri olduğunu ve onu verme isteğini de öğrendi. Yoksulları sevmeyi öğrendi, kendisi yoksulluğun ne olduğunu bilmemiş olsa bile, şimdiye dek sevmediği şekilde sevdi onları. Alçakgönüllü bir yaşam sürdüren, becerikli bir serseri olmuştu. Zayıftı, güneşten yanmıştı. Önbenliğini, ne öfke ne de kin duymayacak biçimde yoketmeyi biliyordu artık. Sesi tatlılaşmıştı; konuşurken, hiçbir yerde tuhaf karşılanmayan değişik lehçeler kullanıyordu. Bu özellik, bir gezgin serserinin en büyük güvencesi, koruyucu örtüsüydü. Yük kafileleriyle birlikte fazla sık yolculuk etmiyordu, çünkü İ.W.W.'lerin şiddeti ve korkunç misilleme saldırıları yüzünden, başkaldıran serseri gezginlere karşı büyük bir öfke doğuyordu içinde. Adam, serserilik suçundan tutuklandı. Polisin ve öteki tutukluların ansızın kabalaşması onu yıldırdı. Bir daha topluca yolculuk yapmamaya karar verdi. Her zaman temiz ve güzelce traşlı olduğuna kesinlikle inanınca, tek başına yola çıkmaya başladı.

Bahar gelince, bir kez daha kuzeye gitti. Dinlenme ve erinç zamanının bitmekte olduğunu seziyordu artık. Tek amacı, Charles ve çocukluğunun huzur veren anılarıydı. Adam, Teksas'ın

(*) I.W.W: International Workers of the World: A.B.D.'de XIX. yüzyılın sonunda kurulmuş devrimci sendika birliği.

batısındaki uçsuz bucaksız toprakları, sonra Luisiane'yı, Missisipi ve Alabama sınırlarını hızla aştı. Florida'ya varınca, burada kalamayacağını anladı. Zenciler, gelenleri güler yüzle karşılayacak kadar yoksuldular, ama ne denli yoksul bile olsa, bir beyaza güvenemiyorlardı ve zavallı beyaz adam da yabancılardan korkuyordu.

Tallahasse yakınlarında, serserilikten tutuklandı ve bir yol yapımında altı ay çalışmaya mahkûm edildi. Ulaşım yolları böyle yaptırılıyordu. Altı ayın sonunda özgür bırakıldı, çok geçmeden yeniden tutuklandı ve altı ay cezaya çarptırıldı. İnsana ne zaman bir hayvan gibi davranıldığını ve yaşamını sürdürmenin tek yolunun bir hayvan gibi davranmak olduğunu anladı o zaman. Olduğu gibi görünen bir yüz, başka bir bakış aramak için çevreye dikilen bir bakış dikkat çekiyor ve cezalandırılıyordu. Adam, kaba davranan birinin kendine zarar verdiğini ve bu zararı karşılamak için birini cezalandırmak zorunda kaldığını anlıyordu. Çalıştığı sırada, silâhlı adamlar tarafından gözaltında tutulmak, uykuda bile ayağından zincire bağlı olmak, kısaca bunlar nasıl önlem alındığını gösteren ölçütlerdi – ama azıcık direnince, onurun ve iradenin canlandığı anlarda vahşice kamçılamak, muhafızların da tutuklulardan pek çekindiğini kanıtlıyordu, ordudayken Adam da, korkan birinin tehlikeli bir hayvan gibi davrandığını anlamıştı. Ayrıca Adam, herhangi bir insan gibi, kırbaçlanmaktan, aklı ve bedeni için korkuyordu. Çevresine bir koza ördü: Yüzünden hiçbir anlam okunmuyordu. bakışları söndü, ağzından tek sözcük çıkmaz oldu. Daha sonraları bunları düşününce, kendisinin bu duruma nasıl olup da düşmediğine ve bunlara nasıl dayandığına şaşırıyordu. En küçük bir heyecan belirtisi bile göstermemişti. Aynı anda, bu yapılanlar insana daha korkunç görünüyordu. Bir insanın, sinirlerinin akı ortaya çıkıncaya dek, kaslarının parçalanışını hiç acıma, öfke ve ilgi duymadan seyretmek için insanın kendini aşırı derecede tutması gerekir. Bunu da öğrenmişti Adam.

İnsanları, bu işin çıraklığını yaptıkları anda görmeyince, durumun ne olduğu iyice anlaşılmaz. Florida yollarında geçen bu ikinci altı aylık dönemde, kişiliğini hiç göstermedi Adam. Hiçbir

tepkide bulunmuyor, hiçbir sarsıntı duymuyordu, anlaşılmaz biri olmuştu nerdeyse. Karşılarında insancıl bir davranış görmeyince, muhafızlar, daha çok korktu. Adam, kampı temizlemekle, tutuklulara partallar dağıtmakla ve su gerdellerini doldurmakla görevlendirildi.

İkinci kez özgür kalmasından üç gün önce, yemekten hemen sonra, su gerdellerini boşaltıp ikinci kez doldurmak için ırmağa gitti Adam. Gerdellerin dibini taşla doldurup ırmağa saldı, suya girdi, akıntı yönünde uzun süre yüzdü, sonra dinlendi, güneş batana dek yeniden yüzdü. O arada, yamacın altında, bitki örtüsüyle gizlenmiş bir dolambaç buldu, içine girdi ancak sudan çıkmadı.

Gecenin geç vaktinde, ırmağın iki kıyısında koşuşan polis köpeklerini işitti. Kokusunu gidermek için, saçlarını yeşil yapraklarla ovalamıştı. Suyun içine oturdu, yalnızca gözleri ve burnu görünüyordu. Sabah olunca, köpekler yeniden geldi, avlarıyla pek ilgili görünmüyorlardı, adamlar da ırmak kıyılarını kolaçan edemeyecek kadar yorgundular. Onlar gittikten sonra, Adam sudan çıktı, iyice su emmiş, kızarmış bir et parçası çıkardı cebinden ve yedi.

Aşırı hızla gitmemeye kendi kendine söz vermişti. Kaçakların özgürlüğünü tehdit eden bir tedbirsizlik oluyordu bu genellikle. Pek uzak sayılmayan Georgie'ye ulaşması için beş gün gerekti ona. Hiçbir tehlikeye atmadı kendini, sabırsızlığını bastırdı ve sonunda bu becerikliliğine kendi de şaşırdı.

Valdosta'ya girerken durdu ve geceyarısına dek saklandı, ardından bir gölge gibi kente girdi, ucuz bir dükkân seçti ve çürük tahtaya çakılı vidaları sökerek kilidini kırıp arka pencereyi yavaşça açtı. Kilidi yerine koydu ama pencereyi açık bıraktı. Ayışığının aydınlığından başka ışık yoktu. Çok ucuz bir pantalon, beyaz bir gömlek, kara ayakkabı, kara bir şapka ve bir yağmurluk çaldı. Her parçayı üzerinde denedi. Sonra, dışarı çıkmadan önce, her şeyin yerli yerinde olup olmadığını anlamak için odayı incelemeye çalıştı. Yalnızca bu eşyaları almıştı, onlardan daha pek çok vardı içerde, kasaya dokunmamaya da özen göstermişti. Pencereyi güzelce kapadı, gölgeler arasında yavaşça kayıp gitti.

Gündüz saklanıyor, geceleri yiyecek arıyordu kendine: Şalgam, birkaç mısır koçanı, yere düşmüş elmalar, varlığını ortaya çıkaracak hiçbir iz bırakmıyordu. Ayakkabılarını kuma sürterek eskitti ve eski bir görünüm vermek için yağmurluğunu top gibi yuvarladı. Üç gün, yağmurun yağmasını bekledi, aşırı önlem duygusu böyle yapmasını istiyordu.

Yağmur öğleden sonra geç vakit yağmaya başladı. Adam, havanın kararmasını beklerken, yağmurluğunun altına çöktü; gece olunca, Valdosta kentine girdi, kara şapkasını gözlerinin altına indirmiş, sarı yağmurluğunu boynunda düğmelemişti. İstasyona doğru gitti ve sular akan camların ardından içeri gözattı. Siperlikli yeşil şapka ve ipekli kolluk takmış olan istasyon şefi, gişeye abanmış bir dostuyla konuşuyordu. Dostu yirmi dakika sonra gitti. Peronda duran Adam onun gidişini gördü. Sakinleşmek için derin derin soluk aldı ve içeri girdi.

Charles pek az mektup alıyordu. Bazen haftalarca postaneye gitmiyordu. 1894 yılının Şubat ayında, Washington'dan noter eliyle yollanmış kalın bir zarf aldı. Postacı içinde önemli bir şeyler olduğunu düşünerek Trasklar'ın çiftliğine gitti, Charles'ı odun keserken buldu. Mektubu ona uzattı ve buraya kadar gelme zahmetine katlanmışken, içinde neler olduğunu öğrenmek üzere bekledi.

Charles, ona sesini çıkarmadı. Beş sayfayı yavaş yavaş okudu, sonra okuduğu sözcükleri mırıldanarak bir daha okudu. Ardından mektubu katladı ve eve doğru gitti.

Postacı ona seslendi.

«Kötü bir şey yok ya, Bay Trask?»

«Babam ölmüş,» dedi Charles.

Evine girdi ve kapısını kapadı.

«Bu, onu iyice serseme çevirdi,» diye anlattı postacı, kente dönünce, «hem de iyice sersemletti. Sakin biri o. Fazla konuşmaz.»

Güneş batmamıştı ama Charles, ışıkları yaktı, mektubu masanın üstüne yaydı, onu yeniden okumadan önce ellerini yıkadı.

Ona kimse telgraf göndermemişti. Noterler, babasının kâğıtları arasında adresini bulmuşlardı. Pek üzgündüler, başsağlığı diliyorlardı ve özellikle çok sarsılmışlardı. Bay Trask'ın vasiyetini düzenlerken, oğullarına birkaç yüz dolar bırakacağını düşünmüşlerdi. Yüzüne bakılınca, insan ancak böyle olduğunu sanırdı. Ama bankadaki hesabını öğrenince, onun, nakit olarak doksan üç bin doları ve onbin dolarlık da hisse senedi olduğunu gördüler. Bay Trask'e karşı duyguları değişti. Bu kadar parası olan insanlar zengindi. Gelecekleri için endişe duymaları gerekmezdi. Hanedan kuracak kadar varlıklı olurlardı. Yazdıkları mektupta, Charles'la Adam'ı kutluyorlardı noterler. Vasiyetnameye göre, mallar eşit olarak paylaştırılıyordu. Merhumun bıraktığı eşyaların bir listesi de ekliydi: G.A.R.'nin, değişik kongrelerinde Cyrus'a armağan etmiş olduğu beş tören kılıcı, zeytin ağacından yapılmış altın plakalı bir çekiç, elmas kakmalı masonluk arması, takma diş takılırken çekilmiş altından diş köprüleri, gümüş bir saat, altın başlıklı bir baston ve buna benzer şeyler...

Charles, mektubu iki kez okudu ve iki elini alnına dayadı. Adam'ı düşünüyordu. Adam'ın geri dönmesini istiyordu.

Charles karamsardı. Ateşi yaktı, kızartma tavasını ateşe koydu, iki kalın dilim domuz tuzlaması kesti içine. Sonra mektup yeniden çekti ilgisini. Ansızın mektubu katladı ve mutfaktaki masanın çekmecesine koydu. Bütün olayları, bir süre yeniden düşünmemeye karar verdi.

Doğal olarak bunu düşünmeden edemedi, soruları kafasında evirip çeviriyor, sonunda yine çıkış noktasına varıyordu: Babası bu kadar çok parayı nasıl biriktirmişti?

İki olayda ortak yönler olduğunda – olayın meydana geldiği doğa, yer ya da zaman açısından – sevinçle birbirine benzediği ve bu olaylarda bir tuhaflık olduğu sonucuna varırız ve günün birinde anımsamak üzere aklımızın bir köşesine kaydederiz. Charles, eve teslim mektup almamıştı hiç. Birkaç hafta sonra, küçük bir oğlan koşarak ona bir telgraf getirdi. Charles, mektupla telgraf arasında bir bağ kurdu. Elinde telgrafla istasyona gitti çabucak.

«Şunu dinleyin,» dedi telgraf memuruna.

«Bunu önceden okumuştum.»

«Ya, demek öyle?»

«Telle geliyor, ben de onu yazıyorum.»

«Evet, öyle ya! Telgrafla yüz dolar göndermen ricasıyla. Dönüyorum Adam.»

«Alıcı tarafından ödenecek. Borcunuz altmış sent.»

«Valdosta, Georgie. Burayı bilmiyorum.»

«Ben de. Ama telgraf burada.»

«Söylesenize Carlton, telgrafla nasıl para yollanır?»

«Bana yüz iki dolar altmış sent getirirsiniz, ben de, Adam'a yüz dolar ödeyin diye, Vasdosta'ya bir telgraf çekerim. Bana altmış sent borcunuz olduğunu unutmayın sakın.»

«Evet, tamam, ama bunu yollayanın Adam olduğunu nerden bileceğim? Herhangi biri para isteyebilir.»

Telgraf memuru küçümsercesine gülümsedi.

«Genellikle şöyle yaparız: Başka hiç kimsenin yanıtlayamayacağı bir soru söylersiniz bana. Memur, soruyu parayı alacak olana sorar, eğer o yanıt veremezse, parayı alamaz.»

«Pek aptalca sayılmaz. Bekleyin de böyle bir soru düşüneyim.»

«Gişe kapanmadan önce gidip yüz dolar getirirsèniz, daha iyi edersiniz.»

Charles, oyundan hoşlanmışa benziyordu. Az sonra parayla geri geldi.

«Soracağım soruyu buldum,» dedi.

«Umurum bu, annenizim göbek adı değildir. Bunu anımsamayan yığınla insan var.»

«Böyle bir şey değil Şu: Askere gitmeden önce, babamın doğum gününde ona ne verdin?

«Güzel bir soru, ama pek uzun. İki sözcüğe indiremez misiniz?»

«Parayı siz mi ödeyeceksiniz? Yanıt, köpek yavrusu olacak.»

«Bunu kimse bilemez. Ne de olsa, ödeyecek sizsiniz.»

«Unutmuşsa, pek tuhaf olur. Eve dönemez.»

Adam, istasyondan çiftliğe kadar olan yolu yürüyerek gitti. Gömleği pis, çalıntı giysileri parça parça ve toprak rengindeydi, çünkü bir hafta boyunca onlarla uyumuştu. Evle ambar arasında durdu ve kardeşinin nerede olduğunu anlamak için kulak kabarttı. Az sonra, yeni tütün ambarından gelen çekiç sesleri işitti.

«Hey, Charles!» diye seslendi Adam.

Çekiç sesleri kesildi, bir süre sessizlik oldu. Adam, kardeşinin onu ambarın pencereleri arkasından gözetlediğini hissetti. Ardından hemen koşup geldi Charles, Adam'ın ellerini sıktı.

«Nasılsın?»

«İyiyim.»

«Tanrım, ne kadar zayıflamışsın!»

«Bundan kuşkuluyum. Yaşlandım, biliyorsun.»

Charles, onu tepeden tırnağa inceledi.

«Rahat yaşamış gibi görünmüyorsun.»

«Anladın demek.»

«Valizin nerede?»

«Yok.»

«Ulu Tanrım, nereden geliyorsun böyle?»

«Orda burda sürttüm biraz.»

«Serseri gibi mi?»

«Serseri gibi.»

Aradan geçen yıllarla, Charles'ın yüzü esmerleşmişti. Gözleri kırmızıydı. Aradan zaman geçmiş olsa da, Adam, Charles'ın kafasında her zaman iki şey bulunduğunu anımsıyordu: Soru ve başka bir şey.

«Neden hemen eve dönmedin?»

«Canım şöyle bir gezinmek istedi. Kendimi dizginleyemedim, içime işlemişti bu. Yara izi gerçekten çirkin.»

«Mektuplarımdan birinde ondan sözetmiştim sana. Günden güne berbatlaşıyor. Neden yazmadın bana? Karnın aç mı?»

Charles, ellerini cebine soktu, parmaklarıyla oynadı, sonra ellerini çıkardı, çenesini ovaladı ve başını kaşıdı.

«Belki yokolur bu iz, birinde bir meyhane patronu görmüştüm, bir lekesi vardı, İmrenmeyle olmuş. Kedi şeklindeydi. Zaten takma adı da 'Kedi'ydi adamın.»

«Karnın aç mı?»

«Sanırım açım.»

«Kalmaya niyetin var mı?»

«Düşünüyorum. Bundan konuşmamızı ister misin şimdi?»

«Nasıl istersen Babamız öldü.»

«Biliyorum.»

«Tanrım! Nerden biliyorsun?»

«İstasyon şefi söyledi. Öleli ne kadar oluyor?»

«Bir ay kadar.»

«Neden ölmüş?»

«Zatürreden.»

«Burada mı gömüldü?»

«Hayır, Washington'da. Bir mektup ve gazeteler aldım. Bayrağa sarılı tabutunu topçu arabasıyla taşımışlar. Başkan Yardımcısı da oradaymış, Başkan bir çelenk yollamış. Bütün bunlar gazetelerde yazıyordu. Fotoğraflar da vardı. Sana gösteririm. Hepsini sakladım.»

Adam, bakışlarını kaçırıncaya dek Charles'a baktı durdu.

«Bir şeye mi öfkelisin?» diye sordu Adam.

«Neden öfkeleneyim ki?»

«Öyle görünüyorsun da...»

«Hiçbir şeye öfkelenmiyorum. Gel. Sana yiyecek bir şeyler hazırlayayım.»

«Olur. Uzun süre acı çekmiş mi?»

«Hayır. Bir anda alıp götürmüş hastalık.»

Charles'ın aklı bir düşünceye takılıydı. Onu anlatmayı çok istiyordu ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu. Adam sustu. Suskun kalmanın ve Charles'ın anlatmasını beklemenin iyi bir yol olduğunu düşünüyordu. sonunda kararını verdi Charles:

«Öte yanla haberleşenlere inanmıyorum, ama yine de bilinmez ki? Haberler aldıklarını söyleyen insanlar var. Örneğin

yaşlı Bayan Sarrah Whitburn. Buna yemin etti. İnsan ne düşüneceğini bilmiyor. Sen haber almadın mı? Tanrım, dilin mi tutuldu yoksa?»

«Düşünüyordum,» dedi Adam.

Aslında çok şaşkındı. «Kardeşimden korkmuyorum artık! Eskiden çok canımı sıkardı. Şimdi hepsi geçti. Neden bilmem. Ordudan mı? Yollarda zorla çalıştığımdan mı? Babamın ölümü yüzünden mi? Belki ondandır. Anlamıyorum.» Şimdi artık korkmadığından, canının istediği gibi konuşabilirdi, oysa önceleri, onun canını sıkmayacak sözcükler seçmek zorundaydı. Diriliş günündeki bir ölü gibi iyi hissediyordu kendini.

Mutfağa girdiler. Adam, burayı anımsıyordu ama yine de farklı göründü mutfak ona. Dağınıklık yüzünden daha küçülmüştü sanki. Adam, nerdeyse neşeyle şunları söyledi:

«Anladığım kadarıyla, bana bir şeyler söylemek istiyor ama bir türlü söyleyemiyorsun. Bu seni bunaltmadan önce konuşursan, daha iyi edersin.»

Charles'ın gözlerinde bir öfke kıvılcımı parladı. Başını kaldırdı. Ama gücünü yitirmişti. Üzgün üzgün şöyle düşündü: «Artık onu öldüresiye dövemem. Bunu yapamam artık.»

Adam, alaylı alaylı şunları söyledi:

«Babam öldüğünde duyduğun sevinçten kaynaklanıyor bu, ama beni dinle Charles: Yaşamımda kendimi böyle rahat hissetmedim hiç. Hadi, çıkar dilinin altındaki baklayı, Charles. İçinde saklama bunu.»

«Babamızı sever miydin?» diye sordu Charles.

«Sözü nereye getirmek istediğini anlayınca, sana yanıt vereceğim.»

«Onu seviyor muydun, sevmiyor muydun?»

«Bunu neden soruyorsun?»

«Söyle bana.»

Adam, duyduğu yepyeni özgürlük yüzünden güçlü hissediyordu kendini.

«Güzel, Sana söyleyeceğim bunu. Hayır, hiç sevmezdim onu. Zaman zaman korkuturdu beni. Bazen, evet bazen ona hayranlık duyardım, ama çoğunlukla nefret ederdim ondan. Şimdi, öğrenmek istediğin şeyi söyle bakalım.»

Charles, ellerine bakarak konuştu.

«Anlamıyorum,» dedi. «Kafama bir türlü sokamıyorum bunu. Seni herkesten çok severdi.»

«Sanmıyorum.»

«Kimse inanmanı beklemiyor senden. Ona getirdiğin her şeyi severdi. Beni sevmezdi. Ona verdiklerimi de sevmezdi. Çakıyı anımsıyor musun? Bu çakıyı almak için bir ster odun kesip sattım. Sonunda, Washington'a bile götürmedi onu. Hâlâ çekmecesinde duruyor. Sense ona, hiç para harcamadan, bir köpek yavrusu verdin. Verdiğin yavrunun bir fotoğrafını göstereceğim sana. Cenaze törenindeydi o. Onu kucağında tutan da bir albaydı; köpeğin gözleri görmüyormuş, artık yürüyemiyormuş. Babamı toprağa verdikten sonra, başını bir kurşun sıkmışlar köpeğin.»

Adam, kardeşinin kaba davranışına şaşırdı.

«Anlamıyorum,» dedi. «Sözü nereye getirmek istediğini anlamıyorum.»

«Ben, seviyordum onu.»

Yaşamında ilk kez, Charles'ın ağladığını gördü Adam. Charles başını kollarının arasına alıp hıçkırarak ağladı.

Eskiden kalma bir korku kırıntısı onu engellemeseydi, Adam ona yaklaşacaktı nerdeyse! Hayır,» diye düşündü, «ona dokunsaydım, beni öldürmeye kalkışırdı.» Açık duran kapıya dek gitti ve dışarı baktı. Ardından, burnunu çeken Charles'ı duydu.

Çiftlik sevimli değildi. Hiçbir zaman da olmamıştı zaten. Her şey düzensiz, karmakarışık, ve kendi haline bırakılmıştı. Çiçek yoktu, yerler kâğıt kırpıntıları ve odun kalıntılarıyla kaplıydı. Ev de içaçıcı değildi, olsa olsa altında uyunan ve yemek yenen sağlam bir çatıydı. Bütünüyle içkarartıcı bir yerdi. İnsanda sevme isteği uyandırmıyordu, konuksever görünüşü yoktu. İnsanın kendi evi, düşü kurulan bir yer değildi. Adam, ansızın analığını düşündü, kendine göre yiğit, yararlı bir çiftlik gibi sevilmeyen bir kadındı. Bir eş değildi o. Çiftlik de bir yuva değildi.

Kardeşi hıçkırmıyordu artık. Adam geri döndü. Charles'ın bakışları dalgındı.

«Anamdan sözet bana,» dedi Adam.

«Öldü o, sana yazmıştım.»

«Bana onu anlat.»

«Sana söylemiştim. Öldü o. Çok uzun zaman önce. Senin anan değildi o.»

Alice'in dudaklarında bir kere yakaladığı gülümseme Adam'ın gözlerinin önüne geldi. Alice'in yüzünü anımsadı.

Charles'ın sesi düşünü bozup parçaladı.

«Bana bir şey mi söylemek istiyorsun? Ama yanıt vermeden önce düşün biraz ve kendinden emin değilsen, yanıt verme. (Konuşmaya hazırlık için dudaklarını kımıldattı.) Babamızın namussuz olduğuna inanır mısın?»

«Ne demek istiyorsun?»

«Yine de açık konuşuyorum, Namussuz sözcüğünün bir tek anlamı vardır.»

«Bilmiyorum,» dedi Adam. «Bilmiyorum. Hiç kimse bu konuda bir şey demedi. Nasıl biri olduğunu anla. Geceyi Beyaz Saray'da geçiriyordu. Başkan Yardımcısı cenaze alayına katıldı. Namussuz birine böyle saygı gösterilir mi? Haydi, Charles,» diye yalvardı, «geldiğimden beri söylemek için yanıp tutuştuğun şeyi anlat bana.»

Charles, dudaklarını ıslattı. Kanı çekilmiş gibiydi, bütün gücünü ve bütün öfkesini de götürmüştü sanki. Konuşurken, sesi tekdüzeydi.

«Babam bir vasiyet yapmış. Bütün malları aramızda eşit olarak paylaştırılacak.»

Adam, kahkaha attı.

«Her zaman çiftlikte yaşayabiliriz demek, Açlıktan ölmeyiz.»

«Ortada yüz bin dolardan fazla para var,» diye sürdürdü, aynı ses tonuyla.

«Çılgınsın sen. Şuna yüz dolar desene. Bütün bu parayı nasıl biriktirsin ki?»

«Çılgın değilim ben. G.A.R.'de, yüz otuz beş dolar aylık alıyordu. Ayrıca oda ve yemek parasını ödüyordu. Yolculuğa çıktığında, mil başına beş sent ve otel parası alıyordu.»

«Belki eskiden de zengindi ve biz bunu bilmiyorduk.»

«Hayır, hiç zengin olmadı o.»

«G.A.R.'ye yazıp bilgi isteyebiliriz. Bundan haberleri olmalı.»

«Bunu göze alamam,» dedi Charles.

«Dinle beni. Korkunç şeyler getirme aklına. Spekülasyon denen bir şey var İnsan, bundan bir servet kazanabilir. Babam, nüfuzlu kişileri tanıyordu. Belki onlardan iyi bir tüyo almıştır. Kaliforniya'ya altın aramaya gidenleri düşün. Hepsi de zengin döndüler geriye.»

Charles'ın yüzünden üzgün olduğu belliydi. Öyle yavaş konuştu ki, onu duymak için eğilmek zorunda kaldı Adam. Sesi, zabıt kâtibinin sesi gibi tekdüzeydi:

«Babamız, Birlik ordusuna 1862 Haziranı'nda girdi. Bu devlette üç aylık bir çalışma yaptı. Bu da eylülü buldu. Birliği, güney'e doğru indi. 12 Ekim'de, bacağından yaralandı ve geri çekildi. Ocak ayındaysa eve döndü.»

«Sözü nereye getirmek istediğini anlamış değilim hâlâ.

«Chancel lorsville'de değildi babam. Ne Gettyburg'a ne Wilderness'e ne Richemond'a ne de Appomattox'da değildi o.»

Charles'ın sesi tutuk ve üzgündü.

«Bunu nereden biliyorsun?»

«Terhis tezkeresi bana yollanan kâğıtlara ekliydi.»

Adam, derin derin iç çekti. Yüreği çarpıyordu. Sevinçten boğuluyordu. Buna inanmıyormuş gibi başını salladı.

«Bu işten nasıl sıyrıldı?» diye sordu Charles. «Ulu Tanrım! Bu işin içinden nasıl sıyrıldı? Kimse ona hiç soru sormamış. Ne sen ne ben ne de annem. Hiç kimse. Washington'dakiler bile.»

Adam, ayağa kalktı.

«Yiyecek bir şeyler var mı? Varsa pişireyim.»

«Dün akşam bir piliç kesmiştim. Bekleyebilirsen, onu kızartırım sana.»

«Hazır bir şeyin yok mu?»

«Domuz tuzlaması ve yumurta var.»

«Domuz tuzlaması ve yumurta pişir,» dedi Adam.

Konudan kaçındılar. Ama bu konuda konuşmasalar bile, her zaman bunu düşünüyorlardı. Bundan sözetmek istiyorlar ancak yapamıyorlardı. Charles, domuz tuzlamasını tavaya koydu, fasulye yahnisini ısıttı ve yumurtaları kızarttı.

«Otlağı sürdüm, oraya çavdar ektim.»

«Ürün nasıl oldu?»

«İyi oldu. Ama bütün kayaları ayıklamam gerekti. «Alnını gösterdi.» Şu pisliğe de bir kayayı çıkarmak isterken bulaştım.»

«Bana yazmıştın bunu,» dedi Adam. «Bilmem sana, mektuplarının benim için pek değerli olduğunu söyledim mi.»

«Ne yaptığın konusunda bana fazla açıklama yapmadın hiç.»

«Bunları düşünmek istemediğimden olmalı. Toplulukta yaşamak yeterince berbat bir şeydi.»

«Haberleri gazetelerden okudum. Bütün savaşlara katıldın mı?»

«Evet, ama bunu düşünmek istemiyordum ve hâlâ da öyleyim.»

«Yerli öldürdün mü?»

«Evet, yerli öldürdük.»

«Pek işe yaramıyorlar onlar.»

«Belki.»

«Konuşmak istemiyorsan, seni zorlayan yok.»

«Canım istemiyor.»

Gaz lambasının ışığında yemek yediler.

«Zahmet edip de camı temizleseydim, ortalık biraz daha aydınlık olurdu.»

«Bunu yaparım ben,» dedi Adam. «Her şeyi düşünemezsin ki.»

«Döndüğüne çok sevindim. Yemekten sonra hana bir uğramaya ne dersin.»

«Gideriz. Belki de otursam daha iyi olur.»

«Mektuplarında sana bundan sözetmedim, ama handa kızlar var. Benimle gelsen, belki hoşlanırsın. Her on beş günde bir değişiyorlar. Gidip bir baksak, belki hoşuna gider.»

«Kızlar mı?»

«Evet. En üst katta. Pek rahat oluyor. Düşünüyordum ki dönünce...»

«Bu gece olmaz. Belki daha sonra. Kaç para istiyorlar?»

«Bir dolar. Genelde iyiler.»

«Belki daha sonra,» dedi Adam. «Buna izin verilmesi, şaşırtıyor beni.»

«Başlangıçta ben de şaşırmıştım, ama bir yolunu buldular.»

«Sık sık gider misin oraya?»

«Yaklaşık on beşte bir. Burada, yalnız birinin durumu acı verici.»

«Bir kez daha evlenmeyi düşündüğünü yazmıştın.»

«Bunu düşünüyordum. Bana uygun bir kız bulamadığıma inanman gerek.»

İki kardeş, ana konu çevresinde dolanıp durdular. Birçok kez nerdeyse o konuyu açmaya yeltendiler ama sözü hemen değiştirip hasattan, ticaretten, politikadan ve sağlıktan sözettiler. Er ya da geç bu konuya döneceklerini biliyorlardı. Konuya girmek için Adam'dan daha istekliydi Charles. Bu konuda düşünecek zamanı olmuştu Charles'ın, oysa Adam için yeni bir düşünce alanıydı bu. Bir başka güne bırakmayı yeğlerdi, ancak kardeşinin buna izin vermeyeceğini anlıyordu.

Söze açık açık girdi Adam:

«Bir gece güzelce uyuduktan sonra, bildiklerinden sözederiz.»

«Nasıl istersen,» dedi Charles.

Ama az sonra konuşma konuları kalmadı. Bütün dostlarını andıktan, yerel olayları tartıştıktan sonra, söyleyecek sözleri kalmamıştı. Vakit geçiyordu.

«Eee, konuşuyor muyuz?» diye sordu Adam.

«Biraz sonra.»

Sustular; gece, evin çevresinde dolanıyor ve gittikçe daha sıkıcı oluyordu.

«Cenaze töreninde bulunmak isterdim,» dedi Charles.

«Kötü olmamıştır.»

«Gazetelerdeki makaleleri göstermemi ister misin? Odama dizdim hepsini.»

«Hayır, bu akşam olmaz.»

Charles, iskemlesini düzeltti, dirseklerini masaya dayadı.

«Olayları olduğu gibi görmek gerek,» dedi öfkeli öfkeli. «Bunu hep ertelemeye çalışıyoruz, ama yine de ne yapmamız gerektiğine karar vermek zorundayız.»

«Bunun farkındayım,» dedi Adam. «Yalnızca biraz daha fazla düşünmek istiyordum.»

«İşe yaramaz bu. Benim istediğim kadar zamanım oldu ama durmadan dönüp durdum yalnızca. Bunu düşünmek istemediğim zamanlarda bile dolanıp duruyordum. Zamanın yardım edebileceğine inanıyor musun?»

«İnanmıyorum. Önce neden sözetmek istiyorsun? Başka bir şey düşünemedikten sonra, her şeyi açıkça ortaya dökmeli.»

Önce para sorunu var,» dedi Charles. «Yüz bin dolardan fazla. Bir servet.»

«Seni üzen nedir?»

«Bu para nereden geliyor?»

«Nereden bileyim? Belki spekülasyon yapmıştır. Belki Washington'dan biri, ona güzel bir tüyo vermiştir.»

«Buna gerçekten inanıyor musun?»

«Hiçbir şeye inancım kalmadı. Hiçbir şey bilmiyorum. Neye inandığımı sanıyorsun?»

«Çok para bu,» dedi Charles. «Bize kalan bir servet. Bununla ömrümüzün kalanını geçirebiliriz ya da toprak satın alabilir ve işletebiliriz. Bütün komşularımızdan daha zenginiz biz.»

«Bu seni forsa gibi zorla çalıştırmış olur,» dedi Adam gülerek.

«Bu para nereden kazanıldı?»

«Neyi değiştirir bu?» diye sordu Adam. «En iyisi ondan yararlanmaktır. Babam, Gettsburg'da değildi. Savaş boyunca hiçbir boktan çarpışmaya katılmadı. Bir çarpışmada kurşun yedi. Hep yalan söyledi.»

«Ağzındaki baklayı çıkar,» dedi Adam.

Charles, insanların en mutsuzu gibiydi.

«Sanırım bu parayı çaldı. Bana bir soru sordun, ben de yanıt veriyorum.»

«Peki, bu parayı kimden çaldı?»

«Bilmiyorum.»

«Peki ama çaldığını nerden çıkarıyorsun?»

«Çünkü savaş konusunda yalan söylemiş.»

«Ne?»

«Demek istiyorum ki, savaş konusunda yalan söylediyse, çalmış da olabilir.»

«Nasıl?»

«G.A.R.'de önemli bir görevi vardı. Belki hazineden çaldı ve saymanlıkta dalavere çevirdi.»

Adam içini çekti.

«Eğer böyleyse, onlara yazıp durumu açıklamak kalıyor geriye. Defterlerini incelesinler. Eğer gerçekse bu, parayı geri veririz.»

Charles'ın yüzü kasıldı, yara izi kararıyordu.

«Cenazeye Başkan Yardımcısı gelmiş. Başkan, bir çelenk yollamış. Uzun bir araba kuyruğu ve ardında yüzlerce insan yürüyormuş. Ödülleri kimin taşıdığını biliyor musun?»

«Sözü nereye getirmek istiyorsun?»

«Onun bir hırsız olduğunun anlaşıldığını düşün bir. Sonunda herkes onun ne Gettsburg'da ne de başka bir yerde olmadığını öğrenecek. Onun bir yalancı olduğu ve yaşamının baştan sona yalanla örülü olduğunu anlayacak. Eğer arada sırada gerçeği söylemiş olsa bile, bu da kalan yalanların içinde eriyip gidecek.»

Adam kımıldamadı. Bakışları sakin ama ilgilenmiş gibiydi.

«Onu sevdiğini biliyordum,» dedi sakin sakin.

Kendini rahat ve özgür hissetti.

«Onu seviyordum. Hâlâ da seviyorum. Bu yüzden de olanlardan nefret ediyorum, bütün yaşamı boşa geçti. Ya mezarı? Onu mezarından çıkarırlar ve dışarı atarlar. (Heyecandan sesi kısılmıştı) Demek onu hiç sevmedin?» diye sordu hıçkırarak.

«Bunu ancak şimdi anlayabildim,» dedi Adam. «Hissettik-

lerim ve hissetmek zorunda olduklarım arasında ikiye bölünmüştüm. Hayır, onu hiçbir zaman sevmedim.»

«Bütün yaşamının yokolması ve cesedinin çıkarılması seni ilgilendirmez o halde. Ah! Yüce Tanrım!»

Adam, duygularını anlatacak sözcükler bulmaya çalışarak çabucak düşündü.

«Bunlar neden ilgilendirecekmiş beni?»

«Haklısın,» dedi Charles, acı bir sesle.» Onu sevmediğine göre, sana vız gelir tırıs gider. Onu daha da çiğneyebilirsin ayaklarınla.»

Adam, kardeşinin artık tehlikeli olmadığını biliyordu, çünkü kıskançlığının tutsağı değildi artık. Babasının ağırlığını omuzlarında hissediyordu, ama bu onun babasıydı ve kimse elinden alamazdı onu.

«Durumu herkes öğrenince kente nasıl gidersin?» diye sordu Charles. «İnsanların yüzüne nasıl bakarsın?»

«Bu konunun beni ilgilendirmediğini söylüyorum sana. Beni ilgilendirmiyor, çünkü buna inanmıyorum.»

«Neye inanmıyorsun?»

«Onun parayı çalmış olacağını sanmıyorum. Savaşa gittiğine, yaptığını söylediği her şeyi yaptığına ve gittim dediği her yere gittiğine inanıyorum.»

«Ama elimizde kanıt var, terhis belgesi.»

«Onun hırsızlık yaptığı konusunda kanıtın yok. Bütün bu masalları sen uydurdun, çünkü paranın nereden geldiğini bilmiyordun.»

«Askerlik cüzdanı...»

«Onlar yanılmış olabilir,» dedi Adam. «Yanıldıklarını sanıyorum. Babama güvenim var benim.»

«Nasıl oluyor, anlamıyorum...»

«Dinle,» dedi Adam. «Tanrı'nın var olmadığını gösteren pek sağlam kanıtlar var, ama pek çok insana göre bunlar, onun varlığına olan inanç kadar güçlü değil.»

«Ama babamızı sevmediğini söylemiştin bana. O zaman ona nasıl güveniyorsun?»

«Belki mantığım söylüyor bunu,» dedi Adam yavaş yavaş

sözcüklerini arayarak. «Belki de onu sevmiş olsaydım, onu kıskanırdım. Sen böylesin. Belki de sevgi kuşku mu yaratıyor ne? İnsan bir kadını sevince, ona hiçbir zaman güvenemez, çünkü insanın kendine güveni kalmaz o zaman. Bunu pek iyi anlıyorum. Onu nasıl sevdiğini ve nasıl tepki gösterdiğini biliyorum. Sevmezdim onu ben. Belki o beni seviyordu. Beni üzer, incitir, cezalandırırdı, sonunda da kurban eder gibi askere yolladı beni. Belki bir denge oluşturmak istemişti. Oysa seni sevmiyordu bu yüzden de güveniyordu sana. Belki bir tür dengeleme gibiydi.»

Charles, gözlerini iyice açmış ona bakıyordu.

«Anlamıyorum,» dedi.

«Ben, anlamaya çalışıyorum,» dedi Adam. «Benim için yepyeni bir görüş bu. Kendimi iyi hissediyorum. Yaşamımda hiç olmadığı kadar iyi hissediyorum kendimi. Az önce, bir sıkıntıdan kurtuldum. Belki günün birinde sen acı çektiğin için üzülürüm. Ama şu anda dayanıklıyım.»

«Anlamıyorum,» diye yineledi Charles.

«Babamızın namussuz olduğuna inanmıyorum. Yalan söylemiş olduğuna da inanmıyorum.»

«Ama ya belgeler?»

«Bakmayacağım onlara. Babama duyduğum güven, birkaç kâğıt parçasıyla değişmez.»

Charles, sesli sesli soludu.

«O halde parayı kabul edecek misin?»

«Hiç kuşkusuz.»

«Çalmış olsa bile mi?»

«Onu çalmadı. Onu çalmış olamaz.»

«Anlamıyorum.»

«Gerçekten mi? Belki de bütün giz bundadır. Dinle, sana bundan hiç sözetmedim: Gitmeden önce, beni öldüresiye dövdüğün günü anımsıyor musun?»

«Evet.»

«Sonra da, anımsa bakalım, beni öldürmek için elinde bir baltayla geri gelmedin mi?»

«Pek iyi anımsamıyorum. Çıldırmış olmalıyım.»

«O zaman bilmiyordum ama şimdi biliyorum bunu: Sevgini savunuyordun sen.»

«Sevgimi mi?»

«Evet,» dedi adam. «Bu paradan en güzel şekilde yararlanacağız. Belki burada kalırız, belki de gideriz... Örneğin Kaliforniya'ya. Ne yapacağımızı düşünmemiz gerekecek. Hiç kuşkusuz babamızın anısına bir anıt, kocaman bir anıt dikmek zorundayız.»

«Buradan ayrılamam ben,» dedi Charles.

«Görürüz bakalım. Acelemiz yok. İçgüdümüz bize yol gösterir.»

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İnsanlar canavarlar yaratabilir. Bunların bazıları ayırdedilebilir: Onlar biçimsiz gelişmişlerdir, küçük bedenlerinin üstünde kocaman kafaları, kolsuz ya da bacaksız gövdeleriyle pek ürküngtürler. Pek ender olarak bazılarının üç kolu, kimilerinin bir kuyruğu vardır. Raslantı sonucu oluşurlar. Bu işte kimsenin suçu yoktur, diye düşünülür genel olarak bir zamanlar, gizli kalmış günahların cezası olarak görüldü bu canavarlar.

Bedensel olarak canavarlar olur da, zihinsel ya da ruhsal canavarlar olamaz mı yani? Yüz ve beden pek güzel olabilir, ama zayıf bir sperm ya da kalıtsal bir etmen, bedensel özürlü canavarlar yaratırsa, neden bozuk ruhlar yaratmasın?

Canavarlar, alışılmış ölçülerin biraz daha fazlası ya da eksiğidir yalnızca. Bir çocuk çolak doğabildiği gibi bir başkası da vicdansız ya da katı yürekli olarak doğabilir. Bir kazada kollarını yitiren bir insan, yeni durumuna uyum sağlamak için zorlu bir mücadele vermek zorundadır, ama kolsuz olarak dünyaya gelen kişi, yalnızca tuhaflığı yüzünden acı çeker. Hiç kolu olmadığından, bunun eksikliğini duymaz. Bazen küçük bir çocuk, kanatları olunca, nasıl olacağını düşler, ama onun duyduklarını

uçan bir kuş duymaz. Normal insan canavara acayip görünebilir, çünkü ona göre her şey normaldir. Canavarlığı aşağılayıcı olarak gören insan için açıklaması pek güç bir duygudur, çünkü kendini başkalarıyla karşılaştırması için görünür hiçbir eksikliği yoktur. Doğuştan vicdansız bir insana, vicdan acısı çeken biri gülünç görünür. Hırsıza göre namusluluk, güçsüzlüktür. Canavarın değişik bir tür olduğunu ve canavara göre de normal insanın canavar gibi göründüğünü aklınızdan çıkarmayın.

Cathy Ames'in, yaşamını yöneten ya da onu yoldan çıkaran içgüdüyle ya da içgüdü eksikliğiyle doğmuş olduğuna açık-yürekle inanıyorum. Denge düzeneklerinden biri, iyice tartılmadan takılmış; dişli çark düzeninden biri istenen niteliklere uygun değil. Doğduğu günden beri, başkalarından apayrıydı. Sakat bir insanın, pek sınırlı eylemleriyle sakat olmayanları geçmek için sakatlığından yararlanmayı öğrendiği gibi, Cathy de, sakatlığı yüzünden üstünlük sağladı.

Bir zaman geldi, Cathy gibi kadınları şeytanın aldatmış olduğu söylendi. Kötü şeytanı kovmak için, kadına büyü yapılması gerekiyordu; eğer pek çok denemeden sonra, şeytan hâlâ içinde kalırsa, topluluğun çıkarı için büyücüler gibi yakılırdı kadın. Bir büyücü kadında bağışlanamayan tek şey, insanları şaşkına çevirmesi, korkutması, dengelerini bozması ve hatta onlarda kıskançlık duyguları uyandırmasıdır.

Doğa, sanki kurduğu tuzağı örtbas etmek istercesine, Cathy'ye masum bir yüz armağan etmişti: Yaldızlı güzel saçları, küçük bir sivri çeneyle sonlanan yürek biçimi yüzünü çevreliyordu, üst kapakları yarı kapalı badem gözlerinde, uykudaymış gibi gizemli görünen bakışları vardı, burnu ince ve zarifti; elmacıkkemikleri çıkık ve birbirinden ayrıktı, belirgin dudaklı güzel ağzı son derece küçüktü; –gül goncası gibi bir ağız; kulak memesi olmayan küçücük kulakları başına öyle yapışıktı ki, saçlarını iyice geriye tarasa bile, zar zor belli olurdu– başının her iki yanına yapıştırılmış narin kelebekleri andırıyordu.

Ergenlik çağında bile, Cathy'nin görünüşü çocuk gibiydi: İnce, narin kollar, küçücük eller Göğüsleri hiçbir zaman fazla

gelişmedi. Erinlikten önce göğüs başları içe gömüldü, acı vermeye başlayınca, annesi dışarı çıkarmak için, ovalamıştı onları. Cathy'nin bedeni oğlan çocuğununki gibiydi, kalçaları dar, bacakları kıvrımsız ve ayakbilekleri inceydi. Ayakları küçük, yuvarlaktı, küçük tahta nalınlara benziyordu. Güzel bir çocuktu Cathy, güzel bir kadın oldu. Dayanılmaz olduğunu bildiği sesi tatlı ve boğuktu. Ama ses tellerinden biri çelikten yapılmış olmalıydı, çünkü isteyince, sesi bir kılıç gibi keskinleşirdi.

Çocukken bile, onda dikkat çeken bir yan vardı. İnsan ona bakıyor, kışlarını çeviriyor, sonra gizli bir güçle yeniden bakıyordu ona. Bakışlarında insanın dikkatinden kaçan bir şey vardı. Sakin bir kızdı, az konuşuyordu ama bir odaya girdiği zaman, bütün gözler ona çevriliyordu.

İnsanlarda bir sıkıntı yaratıyordu ama kendisinden kaçırtacak derecede değildi bu sıkıntı. Erkekler, kadınlar onu incelemek, farkına vardıkları bu sıkıntının nereden kaynaklandığını anlamak için ona yaklaşmak istiyorlardı. Hep böyle oluyordu. Cathy bunu doğal karşılıyordu.

Genellikle dikkatleri üzerlerine çekmekten hoşlanmayan öteki çocuklardan farklıydı o. Onlar başkalarına benzemek, başkaları gibi konuşmak, giyinmek ve hareket etmek isterler. Yeni bir çocuk modası çıktığı zaman, çocuk, ona uyamadığı için üzülür. Domuz pirzolasından yapılmış kolye takmak uygun olsaydı, bunu takamayan çocuk kendini çıplak hissederdi. Toplum yasalarına uyum, oyunları ve aile yaşamındaki davranışları kapsar. Çocuğun, korunmak için giydiği bir üniformadır bu.

Cathy uygunluğa aldırmazdı. Canının istediği gibi giyiniyordu. Öyle ki bazı çocuklar onu öykünürlerdi.

Cathy büyüyünce, topluluk, çete –çocuk topluluklarına ne ad verilirse işte– erginler gibi davrandı. Cathy, onlar gibi değildi. Çok geçmeden topluluktan ayrılan çocuklar onunla birleştiler. Yeniden oluşan topluluk, Cathy'den çekiniyordu, sanki o bilinmeyen bir tehlikenin temsilcisiydi.

Yalancıydı Cathy, ama olay uydurup onu gerçekmiş gibi anlatan öteki çocuklar gibi yalan söylemiyordu. Sanırım masalla

yalan arasında şu ayırım vardır: Masal, yalnızca dinleyenin ilgisini çekmek için gerçek görünümlerden ve hilelerden yararlanır, oysa yalan, bir kaçış ve çıkar aracıdır yalnız. Bu tanıma sıkı sıkıya bağlı kalırsak, masal yazan biri yalancı olur – kuşkusuz bundan kayda değer bir çıkar sağlarsa.

Cathy'nin yalanları hiçbir zaman masum değildi. Onun cezalandırılmaktan kurtulmasını, sorumluluktan ya da bir işten kaçmasını sağlıyordu bu yalanlar. Onları kendi çıkarı için kullanıyordu. Yalancıların çocuğu, söylemiş oldukları şeyleri unuttuklarından ya da hiç ummadıkları anda gerçekle yüzyüze gelerek kendilerini ele verirler. Ama hiçbir şeyi unutmuyordu Cathy ve yöntemi de pek etkiliydi. Kararsızlıktan yarar sağlamak üzere gerçeğe yeterince yaklaşırdı. Aynı zamanda iki farklı davranış gösteriyordu: Ya yalanı gerçeklerle donatırdı ya da bir gerçeği yalanmış gibi söylerdi. Birisi yalan söylemekle suçlanır ve bu yalan gerçek gibi gösterilirse, etkisi uzun süre hissedilen geçmiş bir benzer çıkar ortaya ve pek çok değiştirilen gerçekle örtülür.

Cathy tek kız olduğundan, ailede annesinin karşılaştırma yapacağı bir örnek yoktu, bu yüzden bütün çocukların kendi kızı gibi olduğunu düşünüyordu. Bütün analar babalar kaygılıdır. Bayan Ames de bütün dostlarının çözüm bekleyen aynı zorunlarla karşılaştıklarını düşünüyordu.

Cathy'nin babası buna inanmıyordu pek. Adamın, Massachusetts'de küçük bir sepici dükkânı vardı, çok çalıştığı zaman, ailesini rahatça geçindiriyordu. Bay Ames, evinin dışında, başka çocuklarla da ilişki içindeydi ve Cathy'nin onlara benzemediğini sanıyordu. Kesin kanıdan çok bir duyguydu bu. Kızına karşı bir tür rahatsızlık duyuyordu ama nedeni anlayamıyordu.

Herkesin hevesleri ve içgüdüleri, düşüncesiz coşkuları, toplu bencillikleri ve tensel istekleri vardır. Bazı insanlar söz ve davranışlarına dikkat eder, bazıları kendini kapıp koyverir. Cathy, başkalarında, bu tür coşkuların bulunduğunun farkındaydı ve çıkarı için bunlardan yararlanmasını biliyordu. Belki de bu eğilimlerin insanı tek başına yönettiğini sanıyordu, çünkü bazı

alanlarda pek erken gelişmiş, ama bazılarında ise pek geri kalmıştı.

Cathy pek gençken, acıları, üzüntüleri, acı veren istekleri, kıskançlıkları, yasaklamalarıyla cinselliğin, insan denen varlığın en sıkıntı veren hareket ettirici gücü olduğunu öğrendi. O çağda karışıklıklar öylesine büyüktü ki, bu konuya kimse yanaşamıyor ve çözüm düşünemiyordu. İnsan, dışa karşı iyi görünmeye çalışıp içindeki cehennemi yüreğinin derinliklerine saklıyordu, çünkü bu durumda olana, güçsüz gözüyle bakılıyordu. Cathy, bu korkudan akıllıca yararlanmanın, toplumun büyük çoğunluğu üstünde kendine iyi bir kısmet kazandıracağını anladı. Bu, elinde bir silah ve bir gözdağı unsuruydu onun için. Cathy, hiçbir zaman etki altında kalmıyormuş gibi göründüğünden, dayanılmaz bir durumdu bu. Belki de istek nedir bilmediğinden, isteğinin kurbanı olanları küçümsüyordu. Soruna bu açıdan bakılırsa, haklıydı Cathy.

Erkekle kadın, birbirlerine karşılıklı ihanet etmemiş, aldatmamış, başını döndürmemiş, cinsellikleriyle işkence çektirmemişse, ne büyük bir özgürlük tadarlardı! Ama o zaman da bir varlık, insan olmazdı. Canavara benzer bir şey olurdu.

Cathy, on yaşındayken, cinsel dürtülerin gücünü biliyordu ve kılı bile kıpırdamadan bunu denemeye başladı. Sakin sakin tasarısını düşündü, doğacak güçlükleri gördü ve bunları altetmek için hazırlandı.

Çocukların cinsellik oyunları, dünya kadar eskidir. Çocukken herkes anormal değilse, küçük bir kızı çayırın bir köşesine, loş bir yere bir ağaç altına bir yolun üstünden aşan köprünün altına sürüklemiş ya da en azından bunu yapmayı aklından geçirmiştir. Anababalar, er ya da geç bu sorunla yüzyüze gelirler. Eğer o zaman kendi oynaşmalarını anımsarlarsa, çocuk şanslıdır. Cathy'nin küçük bir kız olduğu dönemde, daha da kötüydü durum: Cehennemi yadsıyan anababalar, çocuklarının oraya gitmesinden korkuyorlardı.

Cathy'nin annesi, çamaşırlarını bahar güneşine sermeyi bitirmek üzereydi. İnatçı bir çiğ ışıldıyordu; ısı toprağa işliyordu; sarı hindiba çiçekleri açıyordu. Ames'ler, kentin kıyısına yerleş-

mişlerdi. Evlerinin arkasında, bir ambar, bir işlik, bir sebze bahçesi ve iki atları için bir ahır bulunuyordu.

Bayan Ames, Cathy'nin ambara doğru gittiğini görmüştü. Ona seslendi ancak hiç yanıt alamadı, yanılmış olabileceğini düşündü kadın. Arabalıkta hafif bir gülme sesi duyduğu zaman, içeri girmek üzereydi, «Cathy!» diye bağırdı. Yanıt yoktu. Endişelendi. Gülme sesini anımsamaya çalıştı. Cathy'nin sesi değildi bu ses. Kikirdek bir kız değildi Cathy.

Anababalarda korkunun nasıl yer ettiği bilinmez. Onların kaygılarının genellikle yersiz olduğunu bilmek gerekir. En çok endişe duyan anababalar da tek çocuğu olanlardır. Onu yitirmekten ödleri kopar.

Bayan Ames, kulak kabarttı ve olduğu yerde kaldı. Fısıltılar işitti, hiç gürültü etmeden arabalığa doğru yürüdü. İki kanatlı kapı kapalıydı. arabalığın en dibinden sesler yükseliyordu ancak Bayan Ames, kızının sesini ayıramadı. Hemen bir adım geri attı, kapının iki kanadını açtı ve günaş ana öyle bir sahne gösterdi ki, kadın taş kesildi, ağzı açık kaldı. Cathy, eteğini kaldırıp yere uzanmıştı. Kalçalarına dek çıplaktı, on dört yaşlarında iki oğlan, da onun yanına diz çökmüştü. Işığın ansızın girişiyle, donup kaldılar. Cathy'nin gözlerinde büyük bir korku okunuyordu. Bayan Ames, oğlanları ve ailelerini tanıyordu.

Oğlanlardan biri hemen sıçradı, Bayan Ames'i itekleyip evin arkasında gözden yitti. Öteki oğlan, umutsuzlukla zıpladı, Bayan Ames'i kollayıp kapıya atıldı. Bayan Ames çocuğu yakaladı, ama parmakları kaydı. Uzaklaşan ayak sesleri duydu.

Bayan Ames konuşmaya çalıştı, ama sesi kısık bir mırıltı gibi çıkıyordu:

«Ayağa kalk!»

Cathy, yalvaran bakışlarını annesine dikti, yerinden kımıldamadı. Koca bir iple bileklerinden bağlıydı Cathy. Bayan Ames bir çığlık attı, yere eğilip düğümleri çözdü. Cathy'yi eve dek taşıdı ve yatırdı.

Kızı iyice inceledikten sonra, aile doktoru, hiçbir şiddet izi bulamadı. «Zamanında yetiştiğiniz için Tanrı'ya şükredin,» demekle yetindi birçok kez.

Uzun süre hiç konuşmadı Cathy. «Sarsıntı yüzünden,» dedi doktor. Ama bitkinlikten kurtulunca, da konuşmadı Cathy. Ona soru sorulduğu zaman, gözbebeklerinin çevresi beyazlaşıncaya dek açılıyordu gözkapakları, soluğu kesiliyor, yüzü kararıyor ve bedeni kaskatı kesiliyordu.

Doktor Williams, üç aileden oluşan meclise başkanlık etti. İpi –suç kanıtı– getirmiş olan Bay Ames, çoğunlukla sustu. Şaşırıp kalmıştı. Anlamadığı pek çok şey vardı, ama bunları anlatamadı.

Bayan Ames, sürekli isteri krizi geçiriyordu. Kadın oradaydı, görmüştü olayı. En önemli bilirkişiydi. Krizi, sadizmle belli ediyordu kendini. Kan istiyordu. Ceza istemekten zevk alıyordu. Kent, bölge korunmalıydı. Olayı böyle yorumluyordu. Tam zamanında yetişmişti –Tanrı'ya şükür– ama bir dahaki sefere böyle olmayabilirdi. Öteki anneler ne büyük korku içinde yaşarlardı kimbilir? Üstelik on yaşındaydı henüz.

O çağda cezalar, bugünkünden daha katıydı. Kamçının kurtarıcı erdemlerine içtenlikle inanılıyordu. Önce ayrı ayrı, sonra birlikte, kan çıkıncaya dek güzelce kamçılandı oğlanlar.

İşledikleri suç korkunçtu, ama bunu yadsıyarak içlerinde, kamçının bile kovamadığı bir şeytanın bulunduğunu kanıtlamış oluyorlardı. Başlangıçtan beri savunmaları gülünçtü. İşe başlayanın Cathy olduğunu söylüyordu oğlanlar. Her biri ona beş sent vermişti. Kızın ellerini onlar bağlamamışlardı. Cathy'nin bir iple oynadığını anımsıyorlardı.

Bütün kent halkı, Bayan Ames'in sözlerini yineledi: «Oğlanlar, Cathy'nin, ellerini kendi kendine mi bağladığını söylüyorlardı? On yaşında bir çocuk bunu nasıl yapsın?»

Eğer oğlanlar suçlarını itiraf etmiş olsaydılar, fazla işkence edilmezdi kendilerine belki. Ama suçlarını yadsımaları, yalnızca onları döven babalarında değil bütün kasabada kinli bir öfke uyandırdı. Babalarının da onayıyla, iki çocuk ıslahevine yollandı.

«Cathy aklını kaçırmış,» dedi Bayan Ames komşularına. «Eğer bu olaydan sözedebilseydi iyileşirdi. Ama ona bir soru sorduğum zaman, sanki aynı olayı yeniden yaşıyormuş gibi oluyor.»

Amesler acıklı olayı bir daha anmadılar. Dosya kapandı. Bayan Ames şaşkınlığını hemen unuttu. Eğer iki çocuk, işlemedikleri bir suç yüzünden islahevine yollanmış olsaydı, vicdanı rahatsız olurdu. Cathy iyice iyileştiği zaman, kızlar ve oğlanlar ona uzaktan bakıyorlardı, daha sonra büyükler yaklaştılar. O yaştaki kızlarınki gibi çenesinin altından bağlı şapka giymiyordu: Oğlanlar, çeteleri tarafından dışlanmamak için, okuldan eve kadar Cathy'le birlikte gelmek istemiyorlardı. Ama o, baştan çıkaran çekiciliğini kullanıyordu, eğer bir oğlan onunla yalnız kalmışsa, anlayamadığı ve karşı koyamadığı bir gücün kendisini çektiğini seziyordu.

Pek kibar pek tatlıydı Cathy, alçak sesle konuşuyordu. Tek başına uzun gezintiler yapardı ama bir ormandan çıkan oğlanın birine de pek sık rastlardı nedense. Olayla ilgili son söylentiler bittiği sırada, Cathy'nin yaptıkları gizli kaldı, bu durum, gizlerin pek bol olduğu ve uzun süre saklanmadığı o yaşta tuhaf geliyordu insana.

Cathy, dudaklarına belli belirsiz bir gülümseme oturttu. Yan yan öyle bir bakışı vardı ki oğlanlara, sanki gizlerini onlarla paylaşmaya hazır olduğunu anlatır gibiydi.

Babasının kafasını kurcalayıp duran yeni bir kaygısı vardı, ama kendine soru sorulduğunda utanıyor, yanıt vermekten kaçınıyordu. Şunu bunu bulma konusunda yetenekliydi Cathy: Altın bir süs eşyası, bozuk paralar, ipekten küçük bir para kesesi, kırmızı taş kakmalı gümüş bir haç... Birçok şey buldu. Babası, Courrier gazetesine gümüş haçla ilgili küçük bir ilan verdiği zaman, kimse onu istemeye kalkışmadı.

Cathy'nin babası Bay William Ames, içine kapanık bir adamdı, düşündüğünü pek ender söylüyordu. Komşularının onunla ilgilenmelerini hiç istemezdi. İçine küçük bir kuşku alevi çöreklendi. Hiçbir şey bilmemeyi yeğliyordu, daha güvenli daha tedbirliydi böylesi. Vicdanı da rahattı. Cathy'nin annesine gelince, kadıncağız yarı yalanlardan, çarpık gerçeklerden önerilerden ve Cathy'nin kurduğu tuzaklardan örülü bir kozaya öylesine sarınmıştı ki, gerçek bir söze rastlamış olsa bile, bunun farkına varamazdı.

Güzelleşerek büyüyordu Cathy. Kadife teni, altın gibi saçları, alçak gönüllü, açık ama yine de baştan çıkartıcı bakışları, tatlı, küçük ağzı pek ilgi çekiyordu. İlkokulun ilk sekiz sınıfını öyle güzel notlarla bitirdi ki, annesi ve babası onu ortaokula yazdırdılar, o çağda kızların okutulduğu pek sık görülmüyordu. Ama Cathy, ilkokul öğretmeni olmak istediğini söylüyordu, bu da annesini ve babasını pek sevindiriyordu; çünkü zengin olmayan iyi bir ailenin kızına uygun bir meslekti bu. Okumuş bir kızı olmak, onur kaynağıydı. Liseye girdiği zaman, on dört yaşındaydı Cathy. Anne ve babasının gözünde her zaman çok değerliydi, ama Latince ve cebirin gizemleriyle içli dışlı olduğu zaman, onu izlemeyecek derecede yükseklere ulaşmıştı kızları. Onu yitirmişlerdi; yüksek alanlara ilerlemişti kızları.

Latince öğretmeni soluk yüzlü, dalgın bakışlı bir delikanlıydı, papaz okulundan gelmişti oraya, ama gerçek dilbilgisi okutacak kadar bilgiliydi, César ve Cicéron konusunda da bilgisi vardı. Yüreğinin derinliklerinde başarısızlık duygusu yatıyordu. Tanrı'nın onu yüzüstü bıraktığını seziyordu ve haklıydı Tanrı.

Bir süre, James Grew'in bakışlarında yakıcı bir alev görüldü. Kimse onu Cathy'le birlikte görmedi ve ilişkiye girdikleri konusunda kuşku duyulmadı hiç.

James Grew, bir erkek oldu. Aklını ve neşe dolu yüreğini doğru yola getirdi. Papaz okulunun müdürüne öyle inandırıcı mektuplar yazdı ki, sonunda adam, onu okula yeniden almayı bile düşündü.

Sonra alev söner gibi oldu. Şişkin göğsü indi. Bakışları ateşlendi, elleri titremeye başladı. Geceleri kilisede diz çökmüş, yakarırken görüldü. Hasta olduğunu öne sürüp okulu bıraktı, oysa kentin arkasındaki tepelerde tek başına yürüdüğünü görmüşlerdi.

Bir gece geç vakit, Amesler'in kapısını çaldı. Bay Ames, söylenerek yataktan kalktı, bir şamdan yaktı, geceliğinin üstüne bir sabahlık geçirdi ve kapıya gitti. Önünde çılgın ve vahşi görünüşlü bir James Grew gördü; delikanlının gözleri parlıyor, bedeni titreyerek sallanıyordu.

«Sizinle konuşmam gerek,» dedi boğuk bir sesle.

«Vakit geceyarısını geçiyor,» dedi Bay Ames.

«Sizinle yalnız konuşmam gerek. Giyinin ve dışarı gelin. Sizinle konuşmalıyım.»

«Delikanlı, ya hasta ya da sarhoşsunuz. Evinize gidin ve uyuyun. Vakit geceyarısını geçiyor.»

«Bekleyemem. Sizinle konuşmam gerek.»

«Yarın sabah beni görmeye tabakhaneye gelin.»

Bay Ames, katı bir tutumla kapıyı kapadı ve bekleyip dinledi. «Bekleyemem. Bekleyemem.» diye inleyen ses işitti. Sonra ayak sesleri basamakları ağır ağır indi.

Bay Ames, eliyle mumun alevine siper yapıp yatağına döndü. Cathy'nin kapısının sessizce kapandığını görür gibi olmuştu, belki de mumun titrek ışığı gözlerini kamaştırmıştı, çünkü halı da ona kımıldarmış gibi görünmüştü.

«Neydi o?» diye sordu karısı, adam yatınca.

Bay Ames neden böyle yanıt verdiğini bilmiyordu, belki de tartışmadan kaçınmak içindi:

«Sarhoşun biri, dedi, evini şaşırmış da.»

«Dünya başımıza yıkılacak,» dedi Bayan Ames.

Karanlıkta uzanmıştı, gözlerinin önünde James Grew'in yalvaran ve umutsuz yüzünün yeşil bir halka içinde uçuştuğunu gördü. Bay Ames bir türlü uyuyamadı.

Sabahleyin, kentte bir söylenti yayıldı, yarı yanlış yarı gerçekti, ama akşama doğru, gerçek biliniyordu: Kilise kayyumu, James Grew'i mihrabın önünde yatar durumda bulmuştu; delikanlı, beynine ateş etmişti. Bir tüfek ve tetiğe dayamak için kullanmış olduğu bir tahta çubuk, mihrabın şamdanıyla birlikte yanıbaşındaydı. Üç mumdan biri yanıyordu hâlâ, öteki ikisi yakılmamıştı. Yerde birbiri üstüne konmuş iki kitap vardı: Dua ve ilahi kitaplarıydı bunlar. Kayyumun söylediklerine göre, James Grew, tüfeğin namlusunu, şakakları düzeyine yükseltsin diye kitapların üstüne dayamıştı. geri tepme sonucu, silah daha uzağa gitmişti.

Pek çok kişi, güneş doğmadan önce, bir patlama sesi duy-

duklarını anımsadı. James Grew, hiçbir mektup bırakmamıştı. Hiç kimse bunu neden yaptığını anlayamadı.

Bay Ames'in ilk düşüncesi, gidip başkanı bulmak ve ona geceyarısı delikanlının yaptığı ziyareti anlatmak oldu, ama sonradan şöyle düşündü: «Ne işe yarar bu? Bir şey bilmiş olsaydım, durum farklı olurdu, ama bir şey bilmiyorum.» Belli belirsiz midesi bulandı. Durmadan kendi hatası olmadığını söylüyordu bunun. «Ne yararım dokunabilirdi ki? Benden ne istediğini bilmiyorum bile.» Kendini suçlu ve mutsuz hissediyordu.

Akşam yemekte, karısı intihardan sözetti ve bu iştahını kesti. Cathy sessizdi ama her zamankinden fazla durgun sayılmazdı. Dudaklarının ucuyla yemeğini yedi, sık sık da ağzını sildi.

Bayan Ames, tüfek ve vücudu dahil, olayı bütün ayrıntılarıyla anlattı.

«Sana söylemek istediğim bir şey var. Dün gece kapıyı çalan o sarhoş, genç Grew değil miydi?» diye sordu kocasına.

«Hayır,» diye karşılık verdi hemen.

«Emin misin? Karanlıkta onu nasıl görebilirdin?»

«Elimde mum vardı,» diye karşılık verdi kuru bir sesle.» O değildi Adamın koca man bir sakalı vardı.»

«Öyleyse bunu söyleme. Sana bir soru sorabilirler.»

Cathy ağzını sildi, peçetesini dizlerine koyarken, gülümsüyordu. Bayan Ames, kızına doğru döndü:

«Onu her gün okulda görüyordun, Cathy. Şu son günlerde aklı bir şeye takılmış gibi miydi? Bir şey farkettin mi?..»

Cathy başını tabağına eğdi, sonra kaldırdı.

«Hastaymış gibi geldi bana,» dedi. «Evet, iyi değildi. Bugün okulda herkes ondan sözediyordu. Biri de –kim olduğunu anımsamıyorum– Bay Grew'in, Boston yüzünden canının sıkıldığını söylüyordu. Bay Grew'i çok seviyorduk.»

Dudaklarını yavaşça sildi.

Cathy'nin yöntemiydi bu. Ertesi gün akşama kalmadan, bütün kent halkı James Grew'in, Boston'da canını sıkan olayları olduğunu biliyordu. Bu masalı Cathy'nin uydurduğu kimsenin

aklına bile gelmiyordu. Bayan Ames bile bunu kimin söylediğini unutmuştu.

Onaltıncı doğum gününden az önce, Cathy değişti. Bir sabah, okula gitmek için kalkmadı. Annesi odasına çıktığında, onu yatakta buldu, gözlerini tavana dikmişti kız.

«Çabuk ol. Geç kalacaksın. Saat nerdeyse dokuz oldu.»

«Gitmiyorum oraya.»

«Hasta mısın?»

«Hayır.»

«Kalk, o zaman.»

«Gitmiyorum.»

«Hasta olmalısın. Bir gün bile gitmemezlik etmedin okula.»

«Okula gitmeyeceğim,» dedi Cathy sakin sakin. «Oraya bir daha hiç gitmeyeceğim.»

Şaşkınlıktan ağzı açık kaldı Bayan Ames'in.

«Hiçbir zaman,» dedi Cathy.

Sonra yine gözlerini tavana dikti.

«Güzel. Bakalım baban buna ne diyecek? Sana harcadığımız bunca paraya ve mezun olmana iki yıl kalmışken...»

Yaklaştı ve sevgiyle sordu kızına:

«Evlenmeyi düşünmüyor musun?»

«Hayır.»

«Sakladığın bu kitap ne?»

«İşte al. Saklamıyorum onu.»

«Ah! Alice Harikalar Ülkesinde. Sen kocamansın...»

Cathy karşılık verdi:

«Öyle küçülmek istiyorum ki, sen bile beni görmeyesin.»

«Ne anlatmak istiyorsun?»

«Kimse beni bulamaz.»

Annesi öfkeyle söylendi:

«Saçmalamayı kes. Neler düşündüğünü bilmiyorum. Bayanın canı neler yapmak istiyor?»

«Ah, henüz bilmiyorum,» dedi Cathy. «Başımı alıp gideceğim sanırım.»

«Çok iyi; Küçükhanım yatıp kalacak ve babaları içeri girince, ona bir iki şey söyleyecek.»

Cathy başını ağır ağır çevirdi ve annesine baktı. Bakışları soğuk ve anlamsızdı. Bayan Ames kızından korktu. Gürültü etmeden dışarı çıktı ve kapıyı kapattı. Mutfakta oturdu, ellerini dizlerinde kavuşturdu, pencereden arabalığa baktı.

Kızı, yabancı biri olmuştu. Günün birinde her anababanın başına geldiği gibi, kontrolü elinden yitireceğini, Cathy'yi yönetmesi için eline verilen dizginlerin, parmakları arasından kayıp gideceğini seziyordu kadın. Oysa Cathy'nin üzerinde hiçbir gücü olmadığının farkında değildi. Cathy'ye yalnızca hizmet etmişti. Az sonra Bayan Ames bir şapka giydi ve tabakhaneye doğru gitti. Kocasıyla evinin dışında konuşmak istiyordu.

Cathy, öğleden sonra kaktı ve aynanın önünde uzun süre oyalandı.

O akşam Bay Ames, bundan hiç hoşlanmamış olsa bile, kızına uzun uzun söylev çekti. Görevlerinden, zorunluluklarından, anababasına karşı duyması gereken doğal sevgiden sözetti ona. Söylevinin sonuna doğru, kızının kendisini dinlemediğini anladı. Öfkeye kapıldı ve gözdağı verdi. Kızına yol göstermesi için Tanrı'nın ve toplumun ona verdiği yetkiden sözetti. Kız onu dikkatle dinliyor ve gözlerinin içine bakıyordu. Ağzı hafifçe gülümsüyor, gözlerini kırpmıyordu. Sonunda da adam bakışlarını kaçırmak zorunda kaldı ve bu durum öfkesini arttırdı. Sözünü dinlemezse, onu kırbaçlayacağını söyleyip gözdağı verdi.

Ne diyeceğini bilemez durumda sözlerini bitirdi:

«Yarın okula gideceğine ve şımarıklık yapmayacağına söz vereceksin bana.»

Cathy'nin yüzü anlamsızdı. Küçük ağzını büzmüştü kız.

«Pekâlâ,» dedi.

O akşam geç vakit, Bay Ames zoraki bir güvenle karısına şunları söyledi:

«Görüyorsun ya, biraz sertlik ona yetti. Ona karşı yeterince sert davranmadık belki de. Ama aslında iyi biri o. Bizim kim olduğumuzu unutmuştu. Biraz disiplinin kimseye zararı olmaz.»

Sözlerinin inandırıcı olduğu kadar, kendisi de bunlara inanmak isterdi.

Sabahleyin gitmişti Cathy. Giysilerinin çoğu gibi hasır yol çantası da yerinde değildi. Yatağı özellikle yapılmıştı. Oda kişiliksizdi. Fotoğraf, takvim gibi canlı birinin bıraktığı hiçbir iz bulunmuyordu. Cathy, hiçbir zaman bebekleriyle oynamamıştı. Bu kızın, bu odada büyüdüğünü gösteren hiçbir belirti yoktu.

Bay Ames, kendine göre akıllı bir adamdı. Fötr şapkasını giydi ve hemen gara gitti. İstasyon şefinin yanıtı olumluydu, Boston'a giden ilk trene binmişti Cathy. Bay Ames'in telgrafını Boston polisine çekti. Bay Ames, bir gidiş dönüş bileti aldı ve dokuz elli trenine yetişti. Önemli anlarda büyük kararlar alabilen biriydi o.

O akşam, Bayan Ames, kapalı mutfağında oturdu. Bembeyazdı. Titredikçe, masaya asılıyordu. Gürültü –önce vuruşlar, sonra çığlıklar– kapalı kapılar ardından ona dek iyice işitiliyordu.

Bay Ames, kamçılama konusunda uzman değildi, çünkü hiç uygulamamıştı bunu. Önce araba kamçısıyla bacaklarına vurdu Cathy'nin. Ardından, onun soğuk bakışlarla kendisine küstahça baktığını ve ağlamadığını görünce, kendini kapıp koyverdi. Böğürlerine ve omuzlarına rastgele vurdu. Kamçı şakladı ve etini kesti. Öfkesi yüzünden, pek çok kez ıskaladı Bay Ames ya da çok yakından vurduğu için kamçı hedefe dolandı.

Cathy hemen anladı. Babasının zayıf yanını yakaladı. Hemen uludu, iki büklüm oldu, yalvardı ve sonunda acısını yarıyarıya azaltmayı başardı.

Bay Ames, gürültüden ve uyguladığı cezadan korktu. Durdu. Cathy yatağının üstüne yığıldı; hıçkırıyordu. Ona daha yakından bakmış olsaydı, gözlerinin kuru, boyun kaslarının gerilmiş, çene kemikleri kasıldıkça çenelerinin şakaklarının altına yayıldığını görecekti babası.

«Bir daha yapacak mısın?» diye sordu adam.

«Hayır. Ah, hayır! Bağışla beni,» dedi Cathy.

Babası anlamasın diye yüzünü örtünün altına sakladı Cathy.

«Kim olduğunu anımsamaya çalış. Benim kim olduğumu da aklından çıkarma.»

Cathy'nin sesi çatladı. Kuru kuru hıçkırdı:

«Unutmam.»

Bayan Ames, mutfakta ellerini ovuşturuyordu. Kocası omuzunu okşadı:

«Bundan nefret ediyorum,» dedi, «ama yapmam gerekiyordu. Sanırım bu onu yola getirir. Değişmiş gibi görünüyor bana. Belki de onu yeterince sıkmıyoruz. Zayıf davranıyorduk ve yanılgıya düştük.»

Karısı üstelemiş, Cathy'yi kamçılaması için onu zorlamıştı, şimdiyse kocasından nefret ediyordu, çünkü dediğini yapmıştı. İçini umutsuzluk sardı.

Hiç kuşkusuz Cathy'ye gereken de buydu. Bayan Ames'in dediği gibi: «Sanki kabak çiçeği gibi açılmıştı kız, «Cathy, yardımsever biri oldu. Bunu izleyen haftalarda, annesine mutfakta gereksiz yere de olsa yardım etti, ona bir şal örmeye bile kalkıştı– gerçekleşmesi aylar gerektiren akıllıca bir tasarı. Bayan Ames, komşularına bundan sözetti:

«Renk konusunda pek duyarlı. Pas rengi ve sarı. Üç sırasını ördü bile.»

Cathy, babasına ısmarlama bir gülümseme sunuyordu. Eve geldiği ve daha rahat okuması için iskemlesini ışığın altına çektiği zaman, babasının şapkasını çıkarıyordu.

Okulda bile değişti Cathy. Her zaman çalışkan bir öğrenci olmuştu, ama gelecek için tasarılar yapmaya başladı. Okulu bir yıl önce bitirmek için öğrenim diploması sınavları konusunda müdürle konuştu. Müdür, karnelerini inceledi ve başarı şansını kullanabileceğini düşündü. Bu konuda konuşmak üzere tabakhaneye gidip Bay Ames'i gördü.

«Cathy bize bundan hiç sözetmedi.»

Bay Ames pek gururlanmıştı.

«Belki bunu size söylememem gerekirdi. Umarım süprizi bozmadım.»

Bay ve Bayan Ames, bütün sorunlarını çözecek olan sihirli değneği bulduklarına inandılar. Birbirlerine, aldıkları sonucun,

becerikliklerinin bir ürünü olduğunu söylediler, bunu ancak anababalar yapabilirdi.

«Başka birinde böylesine bir değişiklik görmedim hiç,» diyordu Bay Ames.

«O, her zaman iyi bir çocuktu,» diyordu karısı. «Ne kadar sevimli olduğunu farkettin mi? Nerdeyse güzelleşti. Yüzüne renk geldi.»

«Uzun süre ilkokul öğretmeni olarak kalmayacağını sanırım,» diye üsteledi Bay Ames.

Cathy'nin gözkamaştırıcı olduğu gerçekti. Hazırlıklarını yaptığı süre içinde, çocukça gülümsemesi yüzünden hiç eksilmedi. İstediği kadar zamanı vardı. Mahzeni temizledi, hava akımını engellemek için kâğıt tıkaçlar koydu. Gıcırdayan mutfak kapısının menteşelerini ve pek sıkı olan kilidi yağladı, bu arada da giriş kapısının menteşelerini yağladı. Lambaları doldurmayı ve camlarını temizlemeyi görev edindi. Onları mahzenden getirdiği büyük bir leğen gazın içine batırıyordu.

«Buna inanmak için onu görmek gerek» diyordu babası.

Durum yalnız evde değişmiş değildi. Babasını görmeye giderken deri kokusuna aldırmıyordu. On altı yaşını geçmişti ama babası onu bebek gibi görüyordu hâlâ. Ona sorduğu sorular, adamı şaşırttı.

«Tanıdığım pek çok insandan daha ileri görüşlü,» dedi ustabaşısına. «Günün birinde, belki işi yönetebilir.»

Yalnızca tabakçılık yöntemleriyle ilgilenmekle kalmıyor, işin pazarlamasıyla da uğraşıyordu. Babası, vadenin, faturalamanın, ücretin ve yatırımın ne demek olduğunu açıkladı ona. Kasanın nasıl açıldığını gösterdi, daha ilk denemede şifreyi ezberlediğini görünce, pek sevindi.

«Sana ne düşündüğümü söyleyeyim,» dedi karısına. «Hepimizde, kötülüğe karşı bir eğilim vardır. Çok uslu bir çocuğum olsaydı, canımı sıkardı bu. Bence onun enerjisi fazlaydı. Eğer yönlendirilirse, bunu iyi işler için kullanır.»

Cathy, giysilerini onarıyor ve eşyalarını düzeltiyordu.

Bir mayıs günü okuldan dönerken, doğru örgü şişlerinin başına gitti. Annesi, çıkmak için hazırlanmıştı.

«Kilise derneğine gitmem gerek. Kermesimiz gelecek hafta yapılacak. Ben başkanım. Baban benden, bankaya gidip para alarak ödeme yapmak üzere tabakhaneye getirip getiremeyeceğini sordu, ben gidemeyeceğime göre, sen?

«Severek yaparım,» dedi Cathy.

«Para hazır olacak. Bir çantanın içinde.»

Bayan Ames çıkıp gitti.

Cathy, hızla ama acele etmeden çalıştı. Giysilerini gizlemek için eski bir önlük taktı. Mahzenden kapağıyla birlikte bir reçel kavanozu aldı ve onu arabalığa götürdü. Kümese gidip küçük bir piliç yakaladı, kafasını kesti; sonra hâlâ çırpınan boynunu yarı, yarıya kanla doluncaya kadar kavanozun üstüne tuttu. Sonra hâlâ canlı pilici gübrelerin üstüne taşıdı ve iyice derine gömdü. Mutfağa dönünce, önlüğünü çıkardı, sobanın içine tıktı ve kumaş tutuşuncaya dek kömürleri karıştırdı. Ellerini yıkadı, pabuçlarını ve çoraplarını inceledi, sağ pabucunun burnundaki küçük kara lekeyi temizledi. Aynaya baktı. Yanakları pembeleşmişti, gözleri parlıyordu ve dudaklarında çocuksu bir gülümseme vardı. Reçel kavanozunu mutfaktaki merdivenin altına sakladı. Annesi evde ayrılalı on dakika bile olmamıştı.

Cathy neşeyle yürüdü, sokağa vardığında nerdeyse dansediyordu. Bahar, tomurcukları çatlatıyordu; çayırlarda erkenci karahindibalar sarı benekler oluşturuyordu. Cathy, bankanın bulunduğu kent merkezine doğru neşeyle gitti. Öyle taze ve güzeldi ki gelip geçenler geri dönüp ona bakıyorlardı.

Yangın, sabahın üçüne doğru çıktı. Sardı, homurdandı ve daha kimse ne olduğunu anlayamadan bütün evi yaktı. Gönüllü itfaiyeciler, hareketli hortumlarını sürükleyerek koşar adım geldikleri zaman, yapılacak tek bir iş kalmıştı: Felâketten korumak için komşu çatılara su sıkmak.

Amesler'in evi, 14 Temmuz fişeği gibi yanıp kül olmuştu. İtfaiyecilerle bir yangın olduğunda her zaman ortaya çıkan işsiz güçsüz takımı, Bay ve Bayan Ames'i ya da kızlarını görmek için aydınlanmış suratları inceliyorlardı. Onların burada olmadıkları hemen anlaşıldı. İzleyiciler, korkunç sonla karşılaşabileceklerini

düşünerek ürperdiler. Yürekler daha hızla çarpmaya başladı ve gırtlaklar sıkıldı. İtfaiyeciler, gecikmiş bir vicdan azabına kapılmışcasına su sıkmaya başladılar, aileden birini kurtarmayı umuyorlardı hâlâ. Kentte korkunç bir söylenti yayıldı, bütün Ames ailesi yanarak yok olmuştu.

Sabahın erken saatlerinden beri, bütün halk duman tüten kalıntıların çevresine toplanmıştı. İlk sıradakiler, sıcağa karşı yüzlerini korumak zorunda kalıyorlardı. İtfaiyeciler, acıklı kalıntılara hâlâ su sıkıyorlardı. Öğleye doğru başkan, ıslak tahtalardan oluşan yol üstünden ilerleyip bir demir çubukla taşlaşmış kalıntıları karıştırdı. İki beden olduğunu kanıtlamak için Bay ve Bayan Ames'den yeterince şey kalmıştı. Geriye, yakın komşular, Cathy'nin odasının yerini yaklaşık olarak belirttiler. Başkan'la birkaç hevesli, bir bahçe aracıyla kömürleşmiş tahta yığınını araştırdı, ama en küçük bir kemik ve diş parçası bile bulamadılar.

İtfaiye şefi, bu arada mutfak kapısının kilidini ve kapı tokmaklarını ortaya çıkarmıştı. Kararmış madene şaşkın şaşkın bakıyor, ama neden baktığını bilmiyordu. Başkan'ın tırmığını aldı ve öfkeyle işe koyuldu. Giriş kapısının bulunduğu yere gitti ve yarı erimiş bükülmüş kilidi buluncaya dek araştırdı. Çevresini alan birkaç izleyici ona sordu:

«Ne arıyorsun George? Ne buldun George?»

Sonunda başkan ona doğru gitti.

«Ne buldunuz George?»

«Kilitlerde anahtar yok,» dedi itfaiye şefi sıkılarak.

«Belki düşmüşlerdir.»

«Nasıl olur?»

«Erimiş olamazlar mı?»

«Kilitler erimemiş.»

«Bill, belki Amesler almıştır onları?»

«İçerden mi?»

Ganimetlerini gösteriyordu. İki kilit de kapalıydı.

Patronun evi yandığından, patron da evle birlikte yanmıştı, tabakhanedeki işçiler işe gitmediler. Yardım etmeyi önererek, gereksiz yere evin çevresinde dolandılar.

Ancak akşama doğru, ustabaşı Joel Robinson tabakhaneye indi. Kasabayı açık buldu, kâğıtlar yerlere saçılmıştı. Kırık pencere, hırsızın hangi yolu izlediğini gösteriyordu.

İşin rengi değişiyordu. Demek bir kaza değildi bu! Korku acıyı deldi, korkunun kızkardeşi olan öfke uyandı. İzleyiciler dağıldı.

Fazla uzağa gitmediler. Arabalıkta «mücadele izi» denilen şeyi buldular· Kırık bir kutu, ezilmiş bir araba lambası, tozda izler ve yerde samanlar Eğer yerde fazla miktarda kan olsaydı, soruşturmacılar bunların çatışma izleri olduğunu anlarlardı.

Bir polis memuru, durumu ele aldı. Onun ilgilendiği alandı bu. Herkesi arabalıktan çıkardı.

«Bütün izleri silmek mi istiyorsunuz?» diye bağırdı izleyicilere. «Şu kapıdan uzaklaşın bakalım hemen.»

Odayı iyice araştırdı, birkaç şey topladı yerden, bir köşede bir başka şey buldu. Elinde bulduğu şeylerle kapıya doğru gitti: Kan lekeli bir kurdele ve kırmızı taşlı bir haç.

«Biriniz bu şeyleri tanıyor mu?» diye sordu.

Herkesin herkesi tanıdığı küçük bir kentte, tanıdıklardan birinin bir cani olduğuna inanmak zordur İşte bu yüzden, kanıtlar kimseyi rahatsız etmiyorsa, bir yabancı, dış dünyadan gelmiş bir gezgin suçlanır. O zaman serseri kampları araştırılır, boş gezer işçiler sorgulanır ve otel kayıtları didik didik edilir. Her yabancı doğal olarak kuşku çeker Aylardan mayıs olduğunu unutmayın, serseriler, açık havada, ırmak kıyısında uyudukları sıcak aylar gelince, yollara düşüyorlardı. Oradan beş mil ötede bir çingene kampı da vardı. Zavallı çingeneler berbat bir dönem yaşadılar.

Yeni sürülmüş bir toprak parçası bulmak için, binlerce mil çapında bir alan araştırıldı. Cathy'nin cesedini bulmak için havuzlar bile tarandı. «Ne de güzeldi o», diyorlardı. Bunun anlamı, Cathy'nin bu yüzden kaçırılmış olabileceğiydi. Sonunda, yarı budala, yabanıl, salyalı biri tutuklandı. Asmak için güzel bir adaydı o, çünkü o akşam ne yaptığını söyleyemediği gibi, yaşamının bir tek anında bile ne yaptığını anımsayamıyordu. Zavallı aklınca, soru soranların kendisinden bir şey beklediğini anlıyor-

du, sevimli biri olduğundan, bunu onlara vermeye kalkıştı. Kendisine tuzak amacıyla bir soru sorulunca, tükrüğünü yutuyor ve sorgucular neşeliyse, mutlu görünüyordu. Bu üstün yaratıkların hoşuna gitmeye çalışıyordu kendiliğinden. Bu oğlan gerçekten pek kibardı. Verdiği tek sıkıntı, gereğinden çok şeyi itiraf etmiş olmasıydı. Ayrıca ona sık sık işlediği varsayılan suçu anımsatmak zorunda kalıyorlardı. Katı ve korkunç bir jüri karşısında mahkemeye çıkarıldığında, gerçekten çok sevinçliydi. Şu dünyada sonunda bir şeyler yapmış olduğunu anlıyordu.

Bazı yargıçlar vardır, adalete duydukları sevginin niteliği, bir kadına duyulan sevgi gibidir; Jüriye başkanlık eden de böyle bir adamdı, öyle saf ve öyle iyidi ki yaşamı boyunca haksızlığa uğradı. Suçlunun itirafı saçmalıktı. Yargıç, suçlunun buyrukları izlediğini anladı, ama adam ne yaptığını, kimi öldürdüğünü, nedenini ve nasıl olduğunu kesinlikle anımsayamıyordu. Yargıç, hüzünlü hüzünlü içini çekti, adamı saldı ve eliyle polisi çağırdı.

«Michael,» dedi, «böyle bir şey yapmaya hakkın yoktu. Eğer bu zavallı oğlan, birazcık daha akıllı olsaydı, onu darağacına yollayabilirdin.»

«Suçunu itiraf etmişti o.»

Polis memuru üzülmüştü, çünkü vicdanlı biriydi o.

«O, cennetin merdivenini tırmanıp Aziz Pierre'in boğazını bir bilardo sopasıyla kestiğini bile itiraf ederdi,» dedi yargıç. «Daha tedbirli davran, Michael. Yasa, yıkmak için değil kurtarmak için yorumlanır.»

Küçük kapsamlı bütün trajedilerde, zaman, suluboyanın üzerindeki ıslak bir bez gibi etken olur. Özellikler hafifler, acı geçer, renkler karışır ve eskiden belirli olan çizgiler boz bir kütle olur. Bir ay sonunda, birini yakalama zorunluluğunu artık kimse duymuyordu. İkinci ayın sonundaysa, kim olursa olsun, ona karşı gerçek kanıtlar kabul edilmiyordu. Cathy öldürülmemiş olsaydı, hırsızlıkla yangının yalnızca bir raslantı olduğu düşünülürdü. Hem insanlar, Cathy'nin cesedi bulunmadığına göre, ne de olsa öldüğünü kanıtlayan bir şey de olmadığını söylediler.

Ardında yumuşak, hoş bir koku bırakıyordu Cathy.

Bay Edwards, fahişelik işini yoluyla yordamıyla yürütüyordu. Karısı ve çok iyi yetiştirilmiş iki çocuğu, Boston'un güzel bir mahallesinde, çok hoş bir evde oturuyorlardı. İki oğlu, Groton din bölgesinin kitaplarında kayıtlıydı.

Bayan Edwards, evin tozunu alıyor, uşakları yönetiyordu. Bay Edwards, işleri yüzünden sık sık evden ayrılmak zorundaydı, ama şaşırtıcı bir evlilik yaşamı sürdürüyor, düşünülenin aksine gecelerini evinde geçiriyordu. Diplomalı bir sayman belirginliğiyle yürütüyordu işini. Ellisine yaklaşan, güçlü ve yapılı bir adamdı, ama bir erkeğin yalnızca başarısını sergilemek için şişmanladığı o çağda, sağlıklı biriydi.

İşini kendisi düzenlemişti: Her kızın gittiği yerde kısa süre kalışı, disiplin ve yüzdeleri. İyice düşünüp taşınmadan işe girişmiyor ve pek az yanlış yapıyordu. Kızlarını büyük kentlere yollamıyordu hiç. Köydeki polisleri nasıl yatıştıracağını biliyordu ama daha akıllı ve açgözlü olan kent polislerine de saygı duyuyordu. Onun için en uygun iş alanı, eğlence yeri bulunmayan, tek rakipleri evli kadınlar ve yolu düşmüş bir kadın yolcusu olan ipotekli bir oteldi. O çağda on grubu vardı. Boğazına takılan bir piliç kemiği yüzünden altmış yedi yaşında öldüğü zaman, yeni İngiltere'nin otuz üç küçük kentinin her birinde, dörder kızdan oluşan grupları bulunuyordu. Rahat değildi artık, zengindi. Zaten ölüm şekli bile, ona göre, başarının bir simgesiydi.

Günümüzde, genelev kurumları yokolmuş gibi görünüyor Bilginler pek çok neden ileri sürüyorlar· Bazıları buna öldürücü bir darbe indirenin genç kızlardaki ahlâk çöküntüsü olduğunu söylüyorlar, daha idealist olanlar, polisin işe karışmasının bu tür evleri büyük ölçüde yokettiğini savunuyorlar. Geçen yüzyılın son günlerinde ve bu yüzyılın başında, genelev kavramı açıkça kabul ediliyor, en azından tartışılıyordu. O zamanlar, bunun düşmüş kadınları koruma olduğu söyleniyordu. Bir erkek bu tür evlerden birine gidip mevsimsiz cinsel gücünü boşaltır ve kadınların namusluluğu ve sevimliliği konusundaki geleneksel dü-

şünceyi bir yana bırakırdı. Gizdi bu, ama toplumsal yaşamımızda pek çok giz vardır.

Bu evler, kadifelerle kaplı yaldızlı otellerden, tutun da kokusu bir domuzu bile rahatsız eden kulübelere benziyordu. Zaman zaman, bu sanayi dalının parababaları tarafından kaçırılıp tutsak edilen genç kızların öyküleri anlatılıyordu ve bu öyküler belki de gerçekti. Ama fahişelerin büyük çoğunluğu, bu mesleğe tembelliklerinden ya da budalalıklarından atılır. Genelevde sorumlulukları yoktur. Beslenir, giydirilir, iyice yaşlanıncaya dek bakılırlar O zaman da sokağa atılır bu kadınlar Bu acıklı son, onları usandırmaz. Gençler, yaşlılığın ne olduğunu kavrayamazlar.

Arasıra, akıllı bir genç kızın mesleğe girdiği de oluyordu, ama genelde daha yüksek çabalara girişiyordu böyleleri hemen; kendi evini açıyor ya da şantaj yapıyordu; bazen de zengin biriyle evleniyordu. Akıllı fahişelere ince bir ad verilir: *«Kibar fahişe»* denir onlara.

Bay Edwards'ın kadınları toplamak ya da gözkulak olma konusunda sıkıntısı yoktu. Eğer bir kız çok budala değilse, kabul etmiyordu. Güzel kızları da istemiyordu. Taşralı bir delikanlı, güzel bir fahişeye sevdalanabiliyor, bu da ona pahalıya patlıyordu. Bu kadınlardan biri gebe kalırsa, işten kovulma ya da çocuk düşürme hakkına sahipti. Çocuk düşürme korkunç bir işti, kadının yaşamına mal oluyordu genellikle. Buna karşın kadınlar, çocuk düşürmeyi yeğliyorlardı, çoğu kez.

Bay Edwards'ın her zaman bir eli yağda bir eli balda olmazdı, sorunlarla karşılaşıyordu yine de. Size sözünü ettiğim dönemde, başına birkaç felâket gelmişti. Trenin raydan çıkması sonucunda, dörder kızdan oluşan iki grubunu yitirmişti; taşralı bir vaiz coşarak vaazlarıyla bütün kenti coşturunca, bir başka grubu da din değiştirdikleri için yitirmişti. İnananların sayısı öyle hızla arttı ki, kiliseyi bırakıp tarlalara sığınmaya gitmişlerdi. Bu iş sık sık olunca, vaiz, öne sürdüğü kanıtını çürüttü ve yüksek görevine geri döndü. Dünyanın sonunun ne zaman geleceğini söyledi ve bütün kent halkı ağlayıp sızlayarak gelip eteklerine kapandı. Bay Edwards kente gitti, büyük olaylarda kullandığı

kamçısını çekti ve kızları acımadan kırbaçladı. Ama inleyecekleri yerde, günahlarından arınmaları için biraz daha kamçılamasını rica etti kızlar. Tiksinen adam, giysilerini alıp onları terketti ve Boston'a döndü. Kızlar, çırılçıplak olarak günah çıkarılan tarladaki topluluğa gidince, haklı olarak başarıya ulaştılar. İşte bu yüzden Bay Edwards, şurdan burdan teker teker toplamak yerine, çok sayıda kız toplamak zorundaydı. Sıfırdan başlayıp üç grup kurması gerekiyordu yeniden.

Cathy Ames, Bay Edwards'dan sözedildiğini nasıl öğrendi bilmiyorum. Belki bir arabacıdan öğrenmiştir. Bir kız gerçekten isteyince, öğrenilecek şeylerdir bunlar. Çalışma odasına girdiği zaman, pek kötü bir gece geçirmişti Bay Edwards. Midesindeki sancıların, karısının bir akşam önce vermiş olduğu balık çorbasından kaynaklandığını sanıyordu. Bütün gece ayakta kalmıştı. Balık çorbası, çıkmak için kendine iki delik bulmuştu ama kendini hâlâ güçsüz ve berbat hissediyordu.

Adının Catherine Amesbury olduğunu söyleyen bu kızı hemen işe almadı. Bu iş için fazla güzeldi. Yumuşak ve boğuktu sesi. Narin sayılacak derecede ince yapılıydı, teni yumuşacaktı. Kısacası, hiç de Bay Edwards'a uygun bir kız değildi. Durumu bozuk olmamış olsaydı, onu hemen başından savardı. Özellik, sıkıntı yaratabilecek olan anababası konusunda ona soru sorarken, kıza yakından bakmadı, ama bedeninde bir şeyler titreşmeye başladı. Bay Edwards, kösnül istekler uyandıran biri değildi. Hem ayrıca da işle zevki birbirine asla karıştırmazdı. Duyduğu tepki onu şaşırttı. Şaşkınlıkla gözlerini kaldırdı, kız, gözkapaklarını tatlı tatlı ve gizemli bir biçimde yarı kapadı ve kırıta kırıta yürüdü iskemlesinden. Küçük ağzında kedi gibi bir gülümseme belirdi. Bay Edwards, sesli sesli soluyarak masasının üstüne eğildi. Bu kızı kendisi için istiyordu.

«Anlamıyorum, nasıl olur da sizin gibi bir kız...» diye söze başladı.

Hemen ardından, dünyanın en eski duygusuna yenildi: Sevilen kadın namuslu ve içten olurdu.

«Babam öldü,» dedi Catherine, alçakgönüllüce. «Ölmeden önce, işlerimizle ilgilenmemişti. Çiftliği ipotek ettiğini bilmiyor-

duk. Bankanın onu ele geçirmesini istemiyorum. Annem üzüntüsünden ölür (Catherine'in gözleri dolu dolu oldu.) İpoteği kaldırmaya yetecek parayı kazanmak istiyordum ben de.»

Bay Edwards, sıkıntılardan yana şansı olmasını hiç bu denli istememişti. Aslındaysa, beyninde bir tehlike işareti verilmişti, ama fazla güçlü değildi. Kendisine gelen kızların yaklaşık yüzde sekseninin ipotek yüzünden paraya gereksinimleri oluyordu. Bay Edwards da bu değişmeyen kurala boyun eğiyordu: Kızların sözlerine hiç inanmıyordu – kahvaltıda yediklerine bile, çünkü burada bile yalan söylemenin yollarını buluyorlardı. Kendisi ortadaydı, şişman, yağlı, karnını masasına dayamış güçlü pezevengin biriydi; yanakları kızarmıştı, kalçaları ve bacakları titriyordu.

Bay Edwards şöyle dediğini duydu:

«Bakarız sevgili çocuğum, bakarız. Size para kazandırmanın bir yolunu buluruz belki.»

Bunu da fahişe olmak için kendisine gelen bir kıza öneriyordu. Bunu o istememiş miydi?

Bayan Edwards, derin bir şekilde değilse bile, harfi harfine bağlıydı dinine. Zamanının büyük bölümünü, kilisesindeki işlerin iyi yürütülmesine gözkulak olarak harcardı. İnanç ve amaçları, onun yetkisinde değildi. Ona göre Bay Edwards, önemli biriydi. Aslında ne tür bir iş çevirdiğini öğrenmiş olsaydı bile, buna inanmazdı. Bu da ayrı bir giz. Kocası, her zaman kendisine karşı soğuk davranıyor, kocalık görevini arada sırada ve bir görev gibi getiriyordu yerine. Hiç tutkulu olmadığı gibi acımasız da davranmamıştı. Kendi üzüntüleri ve coşkuları, çocuklardan, giysilerden, yiyeceklerden kaynaklanıyordu. Yaşamından memnundu ve buna şükrediyordu. Kocası değişip, sinirli biri olup da çılgınca öfkelenerek ansızın evi terkettiği zaman, önceleri bunun midesinden, sonra da iş sıkıntılarından kaynaklandığını sandı. Günün birinde ansızın çalışma odalarına girip de onu deliğin üstüne oturmuş sessizce ağladığını görünce, onun hasta bir adam olduğunu anladı. Kocası, hemen kızarmış gözlerini sakladı. Kiraz çöpünün ve raventin onu iyileştirmediğini farkettiği zamansa çok şaşırdı.

Şu son yıllarda Bay Edwards, kendi durumunda birinden sözedildiğini işitmiş olsaydı, gülüp geçerdi buna. Bununla birlikte, onun gibi pek sert bir işadamı, Catherine Amesbury'ye çaresizce sevdalanmıştı. Onun için tuğladan yapılmış küçük, güzel bir ev almış ve buraya yerleştirmişti. İçeriyi akla gelmedik biçimde, şatafatla donatmıştı. Halılar çok kalındı, duvarlar kocaman çerçeveli tablolarla kaplıydı.

Hiç bu denli mutsuz olmamıştı Bay Edwards. Kadınlar konusunda öyle çok şey öğrenmişti ki, birine bile inanmıyordu. Ama Catherine,» derin bir aşkla sevdiğinden ve sevmek için inanmak da gerektiğinden beri, aşkı yüzünden çok acı çekiyor, içi parçalanıyordu. Ona güvenmek istiyor, öte yandan da kuşkulanıyordu. Mutluluğunu para ve armağanlar vererek satın almak istiyordu. Kızdan uzakta olduğu zamanlar, başka erkeklerin gizlice eve girdiklerini düşleyerek işkence ediyordu kendine. Gruplarını denetlemek için Boston'dan ayrılmaya korkuyordu, çünkü o zaman yalnız bırakacaktı Catherine'i. İşlerini bir dereceye dek savsaklamaya başladı. İlk kez seviyordu böylesine. Bu sevgi yüzünden ölecekti.

Catherine'e göre, Bay Edwards onun işiydi, tıpkı kız gruplarının onun işi olduğu gibi. Adamın kendi yöntemi, onun da kendi yöntemi vardı. Kurtulur kurtulmaz –ki bu çabuk oldu– memnun olmamış gibi davrandı kız. Her zaman gitmek istermiş gibi, düşkırıklığına uğramışcasına davranıyordu kız. Adamın onu görmeye geleceğini öğrendiği zaman, ya evde olmuyor ya da inanılmaz bir işten dönüyormuş gibi neşeyle geç geliyordu. Yolda, erkeklerin sataşmalarından ve bakışlarından kaçınmak zorunda kaldığı için yakınıyordu. Pek çok kez, kendisini izleyen bir erkekten kaçtığını söyleyerek korku içinde geldi eve. Öğleden sonra geç vakit eve döndüğü ve onu kendisini bekler bulduğu zaman, «Yürüyüş yapıyordum. Yürüyüş yapmam gerek.» diye açıklamada bulunuyordu. Bunu da, yalan söylermiş gibi söylüyordu.

Cinsel ilişkiden sonra, sonucun pek sevindirici olmadığını ve bu işi daha iyi yapmasını bilirse, içinin inanılmaz duygularla dolacağını hissettiriyordu Bay Edwards'a. Yöntemi, adamın

dengesini bozmaktı yalnızca. Sinirlerinin boşandığını, ellerinin titrediğini ve gözlerinde vahşi bir bakış belirdiğini görünce, seviniyordu Catherine. Adamın az sonra çılgınca dönüp ona işkence edeceğini anladığı zaman, kucağına oturuyor, onu yatıştırıyor ve masum olduğuna bir an için inandırıyordu. Kandırmayı başarıyordu böylece.

Para istiyordu Catherine. Bunu olabildiğince çabuk ve kolay bir şekilde yapmak üzere ayarlıyordu işleri. Onun suyunu çıkardığı zaman –zamanını tam olarak ayarladı– parasını çalmaya başladı. Ceplerini karıştırıyor ve bulduğu bütün büyük paraları alıyordu. Bay Edwards, onu suçlamayı göze alamıyordu, çünkü kızın kendisini terketmesinden çekiniyordu. Armağan etmiş olduğu mücevherler yokoluyordu ve onları yitirmiş olduğunu söylediği zaman, bunları sattığını biliyordu adam. Hesaplar üzerinde oynuyor ve giysilerin fiyatlarını yüksek gösteriyordu. Ona yeter artık deme gücünü gösteremiyordu adam. Catherine evi satmadı ancak elinden geldiğince ipotek koydu.

Bay Edwards, bir akşam anahtarın kilide girmediğini gördü. Uzun uzun kapıyı çaldıktan sonra, karşılık verdi Catherine. Evet, kilidi değiştirmişti, çünkü anahtarını yitirmişti. Yalnız yaşadığından, korkuyordu. Biri içeri girebilirdi. Ona başka bir anahtar verecekti –anahtarı hiçbir zaman vermedi. O günden sonra Bay Edwards, içeri girmek için zili çalmak zorunda kaldı. Kapıyı geç açıp onu uzun uzun bekletiyor, bazen de hiç açmıyordu. Evde olup olmadığını anlamak olanaksızdı. Bay Edwards, bir polis dedektifine başvurup onu izletti.

Aslında basit bir adamdı Bay Edwards. Ama basit bir insanın karmaşıklığı acıklı ve anlaşılmaz olabilir. Catherine, akıllıydı ama akıllı bir kadın da bazen erkekteki tuhaf duyguları anlayamaz.

Kız tek bir yanlış adım attı. Bundan kaçınmaya çalışmıştı. Kendine görev edindiğinden, Bay Edwards, tatlı küçük yuvasına birkaç şişe şampanya getirtmişti. Catherine, içki içmeye her zaman karşı çıkmıştı.

«Beni hasta ediyor bu. Denedim, ama yapamam.»

«Göreceğiz. Bir tek bardak. Seni hasta etmez.»

«Hayır, teşekkür ederim. Bunu sevmiyorum.»

Bay Edwards, içki içmek istemeyişinin onun iyi eğitilmiş bir kadın olduğunu kanıtladığını düşünüyordu. Onunla ilgili hiçbir şey bilmediğini farkettiği o akşama gelinceye dek, hiç üstelememişti bu konuda. Şarap belki dilini açabilirdi. Bunu düşündükçe, bu fikrini pek beğeniyordu.

«Benimle bir bardak içmemekle incelik göstermiş olmuyorsun.»

«Bana yaramadığını daha önce söylemiştim.»

«Saçmalık!»

«İstemediğimi söylüyorum.»

«Güldürme beni. Kızmamı ister misin?»

«Hayır.»

«O zaman bir bardak iç.»

«İstemem.»

«İç.»

Kıza bir bardak uzattı, o geri çekildi.

«Anlamıyorsun. Bana dokunuyor bu.»

«İç.»

Bardağı aldı, sıvıyı yuttu, dinliyormuş gibi durdu ve kaskatı kaldı. Yanaklarını kan basmıştı. Bir bardak daha doldurdu, bir daha. Bakışları dikleşti ve anlamsızlaştı. Bay Edwards korktu. Durdurmaları olanaksız bir şeyler olmak üzereydi.

«İstemiyordum. Anımsa,» dedi sakin sakin.

«Dursan, iyi olur belki.»

Güldü kız, bir bardak daha doldurdu.

«Şimdi artık önemi kalmadı,» dedi. «Önemli olan az ya da fazla oluşu değil.»

«Küçük bir bardak içseydin, iyi gelirdi,» dedi erkek, sıkılarak.

Catherine, ağır ağır konuştu.

«Koca budala,» dedi, «benim hakkımda ne biliyorsun? Kafanda neler geçtiğini anlamayacak kadar aptal olduğumu mu sanıyorsun? Şimdi de benim gibi iyi, küçük bir kızın bu numaraları nereden öğrendiğini düşünüyorsundur. Sana söyleyeceğim

bunları: Bunları bir izbede öğrendim, anlıyor musun, izbede. Hiç adını bile duymadığın yerlerde çalıştım. Dört yıl. Port – Sait'den gelen denizciler öğretti bana bu numaraları. Bedenindeki bütün sinirleri tanıyor ve nereyi çimdikleyeceğimi biliyorum.»

«Catherine,» diye karşı çıktı, «ne dediğinin farkında mısın?»

«Bundan kuşkulanıyordum. Benim konuşacağımı düşünüyordun, eh işte konuşuyorum ben de.»

Yavaş yavaş üzerine doğru yürüdü, Bay Edwards, kaçma isteğini engelledi. Korkuyordu, ama yerinden kımıldamadı. Tam karşısına geçip kalan son şampanyayı bardağına boşalttı, içti, bardağı masanın üstünde yavaşça kırdı ve elinde kalan cam parçasıyla adamın yanağını yırttı.

O zaman Bay edwards evden kaçtı, ardından Catherine'in kahkahasını duydu.

Bay Edwards gibi bir adama göre aşk, yıkıcı bir duygudur Bu yüzden aklını, belleğini ve gücünü yitirdi. Kızın çılgınlaştığını düşündü ve buna inanmaya çalıştı. Bu çabası, Catherine'in davranışıyla daha da kolaylaştı, çünkü yarattığı olay yüzünden dehşete kapılmıştı kız, başlangıçtaki yumuşaklığına yeniden kavuşmak için bir süre büyük çaba harcadı.

Böylesine acı verici biçimde âşık olan bir adam, aklın alamayacağı derecede işkence eder kendine. Bay Edwards, Catherine'in iyi biri olduğuna canı gönülden inanmak istiyordu, ama hem içindeki şeytan, hem de kendini olduğu gibi göstermesi yüzünden, ondan vazgeçmek zorundaydı. Nerdeyse içgüdüsel olarak, hesabı konusundaki gerçeği aramaya başladı, öte yandan da inanmıyordu buna. Söz gelimi, kızın bankaya para yatırmadığını biliyordu. Memurlarından biri, karışık bir ayna oyunuyla, küçük tuğla evin mahzenindeki kasayı buldu.

Bir gün, soruşturma ajanı ona bir gazete kupürü getirtti. Taşranın küçük bir kentinde çıkan bir yangın anlatılıyordu. Bay Edwards bunu inceledi. Göğsünün ve midesinin erimiş kurşunla dolduğunu, gözlerinin önüne kırmızı bir perde gerildiğini sandı. Sevgisine gerçek bir korku karıştı; bu karışımın çökeltisi acı-

masızlıktır. Hastalık tehlikesiyle karşılaşınca, çalışma odasındaki divana kadar sallanarak yürüdü, karın üstü uzandı, alnını serin deri yastığa dayadı. Bir süre güçlükle soluk alarak kımıldamadan yattı. Sonra kendine geldi. Ağzında tuz tadı vardı, öfkenin verdiği büyük acı, omuzlarından yakaladı onu. Ama silkindi ve ne yapmak istediğini en ince ayrıntılarına dek düşündü. Ağır ağır işe başladı, denetlemeye çıkarken yaptığı gibi valizine temiz çamışırlar, gecelik, çorap ve ağır bir kamçı koydu, valize sokarken kamçıyı ikiye katladı.

Ağır adımlarla tuğla evin önündeki küçük bahçeden geçti ve zili çaldı.

Catherine, hemen kapıyı açtı. Mantosunu ve şapkasını giymişti.

«Ah, çok yazık!» dedi, «çıkmak zorundayım.»

Bay Edwards valizini bıraktı.

«Hayır,» dedi.

Kız, onu süzdü, Değişen bir şeyler vardı. Adam onu itti ve mahzene indi.

«Nereye gidiyorsun?»

Sesi tizdi. Bay Edwards yanıt vermedi. Az sonra yukarı çıktı, elinde ki meşe ağacından yapılmış küçük kutuyu valizine koydu.

«Benim o,» dedi tatlı bir sesle.

«Biliyorum.»

«Seni neden ilgilendiriyor?»

«Küçük bir yolculuk yaparız diye düşündüm.»

«Nereye? Ben gidemem.»

«Connecticut'taki küçük bir köye. Orada yapılacak bir işim var.

Bana çalışmak istediğini söylemiştin. Çalışacaksın.»

«Artık istemiyorum. Beni zorlayamazsın. Polis çağırırım.»

Gülümsediğini görünce, genç kız geriledi. Bay Edwards'ın şakakları zonkluyordu.

«Doğduğun kente dönmek istemez misin? Birkaç yıl önce, bir yangın çıkmış orada. Bu yangını anımsıyor musun?»

Zayıf yanını yakalamak için adamın yüzünü inceledi. Ama gözleri anlamsızdı.

«Ne yapmamı istiyorsun?» diye sordu yavaşça.

«Benimle gel. Çalışmak istediğini söylemiştin bana.»

Bir türlü kaçma plânı yapamıyordu Catherine. Onu izleyip bir fırsatını bulmak zorundaydı. Adam, onu her zaman gözetleyemezdi. Şimdi ondan kaçması tehlikeli olurdu belki de. En iyisi onunla gitmekti. İşe yarıyordu bu, Her zaman yaramıştı. Ama Catherine, onun söylediği cümleyi yeniden düşünüyor ve korkuyordu.

Şafak vakti küçük kente vardılar. Karanlık, olan tek yolu aştılar ve tarlalara girdiler Catherine tetikteydi. Onun ne yapacağını bilmiyordu. Çantasında keskin yüzlü bir bıçağı vardı.

Ne yapacağını bildiğini sanıyordu Bay Edwards. Onu kırbaçlayacak, hanın bir odasına koyacak, yeniden kırbaçlayacak, başka bir köye götürecekti. Artık bir işe yaramaz duruma gelinceye dek sürüp gidecekti bu iş. Yerel polis onunla ilgilenirdi. Bıçaktan korkmuyordu. Ondan haberi vardı.

Taş bir duvarla bir dizi sedirağacı arasındaki ıssız bir köşede durdukları zaman, ilk işi çantayı elinden alıp duvarın üstünden fırlatıp atmak oldu. Bıçak için yapmıştı bunu. Ama kendine fazla güvenmiyordu, çünkü yaşamı boyunca hiçbir kadını sevmemişti. Amacının yalnızca ona işkence etmek olduğuna inanıyordu. İki kez vurduktan sonra, kamçının yeterli olmadığını farketti. Onu yere attı ve yumruklarını kullanmaya başladı. Sesli sesli soluk alıyordu.

Catherine, korkuya yenik düşmek istemiyordu. Yumruklardan sakınmaya ya da hiç olmazsa etkisini azaltmaya çalıştı. Ama içini korku kapladı ve kaçmaya çalıştı. Adam onu hemen yakaladı, yere yıktı, yumrukları yetmedi ona. Bir taş kaptı, kocaman kırmızı bir dalga, içine aldı kızı.

Daha sonra, ezilmiş yüze baktı adam. Yüreğini dinledi, bir şey işitmedi kendi vuruşları dışında. Kafasında iki ayrı düşünce dolanıp duruyordu, birincisi şuydu: «Onu toprağa gömmeliyim, bir çukur kazıp onu içine koymalıyım.» Öteki düşünce bir çocuk çığlığı gibi sesleniyordu: «Yapamam. Ona dokunamam.» Öfke-

sinin ardından rahatsızlandı. Kutuyu, valizi ve kırbacı geride bırakıp koşarak kaçtı. Şafak vakti sallanarak gitti, bir süre için acısını nereye saklayabileceğini düşünüyordu.

Ona hiç soru sormadılar. Karısının sevecen bakımıyla geçirdiği hastalığın ardından, işlerinin başına döndü ve bir daha da aşk çılgınlıklarına yaklaşmaya bile kalkışmadı. «Denemelerle bir şey öğrenemeyen bir erkek budalanın tekidir,» diyordu. O ganden sonra, korkuyla karışık bir tür saygı duydu kendine, çünkü içinde öldürme isteği bulunduğunu öğrenmişti.

Catherine'i öldürmeyişi raslantı sonucu olmuştu. Her yumruğu, bu amaçla atmıştı. Catherine, uzun süre bilinçsiz kaldı, daha uzun süre yarı baygın yattı. Kolunun kırılmış olduğunu anlıyordu; ölmek istemiyorsa, yardım bulmalıydı. Ona karanlık yola doğru sürünme gücü veren şey yaşama isteğiydi. Basamaklı bir sekinin önünde durdu, bütün basamakları tırmandı. Kümeslerde horozlar ötüyor, doğudaki boz bir çizgi şafağı müjdeliyordu.

ONUNCU BÖLÜM

İki erkek bir arada yaşadığı zaman, birbirlerine duydukları kinden kaynaklanan dar kapsamlı bir duruma saygı gösterirler. İki yalnız erkek, sürekli olarak her an dövüşmek üzere hazırdırlar ve bunu da bilirler. Durum gerginleşmeye başladığında, Adam Trask eve geleli epey olmuştu. İki kardeş birbirlerini çok fazla görüyorlardı, buna karşın yabancılarla ilişkileri yoktu.

Birkaç ay boyunca, Cyrus'un parasını almak ve yatırım yapmakla uğraştılar. Babalarının mezarına bakmak için Washington'a bir yolculuk yaptılar; üzerinde bronz bir yıldız bulunan güzel bir taştan yapılmıştı mezar, yıldızda küçük bayrak için bir delik açılmıştı. İki kardeş, mezarın başında derin düşüncelere daldılar, sonra çekip gittiler ve babalarından sözetmediler bir daha.

Cyrus namussuzun biri olmuş olsa bile, işleri yoluyla yapmıştı. Kimse para konusunda soru sormadı. Ama Charles'ın aklı hep bundaydı.

Çiftliğe dönünce, Adam ona sordu:

«Neden kendine yeni giysiler almıyorsun? Zenginsin artık, bir metelik bile harcamaktan çekiniyor gibisin.»

«İşin aslı bu,» dedi Charles.

«Neden?»

«Parayı geri vermem gerekir belki de.»

«Hâlâ bunu mu düşünüyorsun? Eğer bir işler çevirmiş olsaydı, havamızı çoktan almış olacağımıza inanmıyor musun?»

«Bilmiyorum,» dedi Charles. «Bu konuda konuşmamayı yeğlerim.»

Ama o akşam, konuyu gündeme getirdi.

«Beni endişelendiren bir şey var,» diye sözè başladı.

«Para konusunda mı?»

«Evet. Onca parayı kazanırken, insan bir şeyler bırakır geriye.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Örneğin kâğıtlar, hesap defterleri, faturalar, karneler, hesàplar. Babamın bütün kâğıtlarını gözden geçirdik ama böyle şey yoktu.»

«Onları yakmıştır belki.»

«Belki,» dedi Charles.

İki kardeş, Charles'ın düzenlediği bir zaman çizelgesine uyuyorlardı. Sanki duvar saatinin sarkacı işaret vermiş gibi, saat tam dört buçukta uyanıyorlardı. Aslında saniye farkıyla dört buçuktan önce uyanıyordu Charles. Zil çalmadan önce gözleri açılıyordu. Karanlığı araştırarak ve karnını kaşıyarak bir süre kımıldamadan bekliyordu. Sonra, bir elini sehpaya doğru uzatıyor, belirli bir hareketle kükürtlü kibrit kutusunu alıyordu. Bir tane çakıyordu. Tahtası alev almadan önce, mavi cansız bir ışıkla yanıyordu kükürt. Charles, yatağının yanıbaşındaki şamdanı yakıyordu. Battaniyesini fırlatıyor ve kalkıyordu. Ayak-

bilekrine dek uzanan diz yerleri torbalaşmış uzun içdonunu giyiyordu. Esneyerek kapıya gidiyor, açıyor ve şöyle bağırıyordu:

«Adam, saat dört buçuk. Kalkma zamanı geldi, kalk bakalım.»

Adam'ın homortusu işitiliyordu:

«Hâlâ anlamıyorsun!»

«Kalkma zamanı geldi.»

Charles, pantalonunu ayağına geçiriyor ve kalçaları üstüne bağlıyordu.

«Senin kalkmana gerek yok. Zenginsin. Bütün gün yatakta kalabilirsin.»

«Ya sen peki? Her gün şafak sökmeden kaldırıyorsun bizi.»

«Kalkmana gerek yok,» diye yineliyordu Charles. «Ama çiftçi olmak istiyorsan, bunu başka yolu yok.»

Adam, tiksinerek ekliyordu:

«Tamam. Toprak alacağız ve biraz daha fazla çalışacağız.»

«Yat gitsin,» diyordu Charles. «İstiyorsun yat yeniden.»

Adam, şöyle karşılık veriyordu:

«Yatakta kalırsan, eminim uyuyamazsın. Ayrıca neye inandığımı da biliyor musun? Utandığın için kalkıyorsun ve sonra da bunu istediğine inandırıyorsun kendini.»

Charles, mutfağa gidip lambayı yakıyordu.

«İnsan çiftçi olunca, yatıp kalamaz.»

Ateşi canlandırıyor, bir parça kâğıt yırtıyor, yanık kömürlerin üstüne koyuyor ve alev alıncaya dek üflüyordu.

Adam, kapının yanından bakıyordu ona.

«Bir kibrit bile çakamazsın sen.»

«İşine bak. Benimle dalga geçmeyi bırak.»

«İyi,» diyordu Adam. «Tamam. Aslında benim işlerim başka yanda.»

«Nasıl istersen. Gitmek istiyorsan, defol.»

Bu tür bir tartışma aptalcaydı, ama Adam'ın elinden bir şey gelmiyordu. Bir gün elinde olmadan, sesini öfkeyle yükseltti ve kırıcı sözler söyledi:

«Evet, çekip gideceğim ama canım isteyince. Bu ev, senin olduğu kadar da benim.»

«Peki o halde, neden burada çalışmıyorsun?»

«Tanrım! Neden kavga ediyoruz. Sakin olalım.»

«Kaşınan ben değilim,» dedi Charles.

Ilık kahveyi iki kaba boşaltıp masanın üstüne koydu.

İki kardeş oturdu. Charles bir çöreği yağladı, sonra bıçağın ucuyla reçel alıp ekmeğinin üstüne sürdü. İkinci çörek için yağ aldı ve bir damla reçel döktü.

«Tanrı aşkına! Bıçağını temizleyemez miydin sanki! Şu yağa bak.»

«Defolup gitsen, iyi edersin.»

Adam, ayağa kalktı.

«Bir ahırda yaşamayı yeğlersin sen,» dedi.

Evden çıktı.

Charles'ın, kardeşini yeniden görmesi için aradan sekiz ay geçti. Adam'ı mutfakta saçlarını ve yüzünü suyla yıkarken bulduğunda tarlalardan dönüyordu.

«Selam,» dedi Charles. «İşler yolunda mı?»

«İyidir,» diye karşılık verdi Adam.

«Nereye gittin?»

«Boston'a.»

«Hepsi bu kadar mı?»

«Evet. Kenti gezdim.»

İki kardeş birlikte yaşamaya başladı yeniden, ama ikisi de öfkelenmekten sakınıyordu. Bir anlamda, herbiri ötekini koruyor ve böylece kendini de kurtarmış oluyordu. İlk önce uyanan Charles, adam uyanmadan önce kahvaltıyı hazırlıyordu. Adam evi temizliyor ve çiftlik hesaplarını tutuyordu. Yeniden öfkeleri kabarmadan önce, iki yıl böyle yaşadılar

Bir kış akşamı, hesap yapan Adam, başını kaldırdı.

«Kaliforniya güzeldir. Kışın hava güzel olur. Ne istersen yetiştirebilirsin.»

«Oraya gidersek, ne yetiştiririz?»

«Buğday! Kaliforniya'da çok buğday yetiştirilir.»

«Pas herşeyi mahveder,» dedi Charles.

«Bunu da nerden çıkarıyorsun? Dinle Charles, Kaliforniya'da her şey öyle çabuk yetişiyor ki, bir şey ektiğin zaman, hemen geri çekilmelisin, yoksa çenene çarpar hemen.»

«Peki neden oraya gitmiyorsun? İstediğin zaman senin payını satın alırım.»

Adam sesini çıkarmadı, ertesi sabah, küçük aynanın karşısında taranırken, ağzından düşmeyen konuyu açtı yeniden:

«Kaliforniya'da kış olmaz. Bütün yıl bahardır.»

«Kışı severim,» dedi Charles.

Adam, sobaya doğru yürüdü.

«Öfkelenmeye başlama yine.»

«O halde ben yokum. Kaç yumurta istersin?»

«Dört,» dedi Adam.

Charles, yedi yumurta aldı, masanın üstüne koydu. Sonra odun yongalarıyla ateşi hazırladı. Alev yeterince güçlenince, üstüne tavasını koydu. Yemek pişirirken, suratsızlığı yokoluyordu.

«Anlayıp anlamadığını bilmiyorum, ama ağzını her açışta, Kaliforniya'dan sözediyorsun. Oraya gitmek istiyor musun gerçekten?»

Adam, hafifçe güldü.

«Bunu ben de düşünüyorum. Bilmiyorum. Sanki sabah uyanıyormuşum gibi bu. Hem kalkamıyorum hem de canım yatakta kalmak istemiyor.»

«Bunlarla kafamı ütülüyorsun,» dedi Charles.

Adam sürdürdü:

«Ordudayken, her sabah, kahrolası boru çalardı, O zamanlar, ordudan ayrılınca öğleye dek uyuyacağım diye İsa üzerine ant içiyordum. Buradaysa, kalk borazanından yarım saat önce kalkıyorum. Charles, bana neden çalıştığımızı söyleyebilir misin?»

«Hem yatıp hem çiftçi olamaz insan.»

Charles, bir çatalla domuzyağını karıştırdı.

«Olayları gör,» dedi Adam içinden gelerek. «Çocuğumuz yok, karımız da. Böyle gidersek, hiçbir zaman da olmayacak.

Kendimize bir eş arayacak zamanımız yok, ama fiyatı uygun gelirse, Clarklar'ın çiftliğini almayı düşünecek zaman buluyoruz.»

«Güzel topraklar,» diye karşılık verdi Charles. « Bizimkilerle onlarınki birleşince, ülkenin en güzel çiftliklerinden biri olur. Söylesene, evlenmeye niyetin var mı?»

«Hayır. Seninle bunun için konuşmuyorum. Birkaç yıl sonra, ülkenin en güzel çiftliği bizim olacak. Dünyanın en güzel çiftliğini değerlendirmek için birbirimizin kemiklerini kıran iki yaşlı, yalnız budala olacağız o zaman da. Sonra, ikimizden biri ölünce de, dünyanın en güzel çiftliği bir tek budalaya kalacak. Sonra o da ölecek...»

«Neden bundan sözediyorsun?» diye sordu Charles. «Hiç rahat bırakmıyorsun insanı. Canıma okuyorsun. Aklında neler var yine?»

«Canım sıkılıyor,» dedi Adam. «Ya da en azından, eğlenemiyorum. Çok çalışıyorum, bunu söylemeden edemem. Oysa benim çalışmaya gereksinimim yok ki!»

«Neden bırakmıyorsun?» diye gürledi Charles. «Tanrım, neden defolup gitmiyorsun? Seni bağlayan yok. İstediğin buysa, Güney Adalarına git de hamaklarda sallan.»

«Böyle söyleme. Sabahki gibi. Kalkamıyorum ve yatakta kalmak da istemiyorum. Burada da kalmak istemiyorum, gitmek de istemiyorum.»

«Kafamı ütülüyorsun,» dedi Charles.

«Düşün bir. Burası hoşuna gidiyor mu?»

«Evet.»

«Bütün yaşamınca burada yaşamak ister misin?»

«Evet.»

«Tanrım! Benim için de bu denli kolay olmasını isterdim bunun. Neyim var acaba benim?»

«Ateşin! Bu akşam hana gelsene. Sana iyi gelir.»

«Belki,» dedi Adam. «Ama bir fahişe beni ilgilendirmez.»

«Farketmez,» dedi Charles. «Gözünü bir kez kapadın mı, farkı göremezsin.»

«Birlikteki bazı arkadaşların birer yerli kadınları vardı. Benim de bir tane oldu.»

Charles, ilgiyle ona doğru eğildi.

«Bir yerli kadınla yatmış olduğunu bilseydi, mezarından kalkardı babam. Nasıldı peki?»

«Kötü değildi. Giysilerimi yıkar, onları yamardı ve biraz da yemek yapardı.»

«Öteki işten sözediyorum. Nasıldı?»

«İyiydi, evet, iyiydi. Tatlı, kibar, sevecen. Sevimli ve tatlı.»

«Sen uyurken sırtına bir bıçak saplamadığı için şanlısın.»

«Olanaksızdı. Çok yumuşak biriydi.»

«Bakışların bir tuhaf. Bu yerli kadından hoşlanır mıydın?»

«Sanırım,» dedi Adam.

«Ne oldu ona?»

«Çiçekten gitti.»

«Bir başkasını bulmadın mı?»

Adam'ın bakışları hüzünlüydü.

«Onları odun gibi yığmışlardı, kaskatı kollarıyla iki yüzden fazlaydılar. Üzerlerine çalı çırpı koyup gazla ateşlediler.»

«Çiçek hastalığına karşı dayanıklı olmadıklarını duydum.»

«Bu dert öldürüyor onları,» dedi adam. «Koyduğun yağ yanmak üzere.»

Charles, hemen tavaya doğru koştu.

«Yanmak üzereymiş. Kıtır kıtır severim bunu.»

Domuz yağını bir tabağa koydu, çatırdayan sıcak yağın içine yumurtaları kırdı. Yumurta akları, tabağın kıyılarında çatırdayıp esmerleşti.

«Bir ilkokul öğretmeni vardı,» dedi Charles «Ömründe bu kadar güzelini görmemişsindir. Ayakları küçücüktü. New Yorklular gibi giyinirdi. Sarışın. Böyle küçük ayaklar hiç görmemişsindir. Şarkı da söylerdi. Kilise korosunda. Herkes kiliseye gitmeye başladı. Herkes birbirini itip kakıyordu. Epey oluyor.»

«Bana evlenmek istediğini o zamanlar mı yazmıştın?»

Charles'ın yüzü bir gülümsemeyle buruştu:

«Kuşkusuz. O sıralarda, içine evlilik ateşi düşmeyen genç kalmamıştı ülkede.»

«Kıza ne oldu?»

«Ne olduğunu bilirsin. Orada olması, kadınların hoşuna gitmiyordu. Hep birlikte toplanıp onu hemen kovdular. Kızın ipek çamaşır giydiğini söylemişlerdi bana. Pek cafcaflıydı. Üçüncü sömestrin ortasında, disiplin kurulu ona bir tekme indirdi. Ayakları şundan büyük değildi. Raslantıyla olmuş gibi, ayak bileklerini gösterirdi. Ayakbileklerini hep gösterirdi.»

«Onunla tanıştın mı?» diye sordu Adam.

«Hayır. Hep kiliseye giderdim. Girerken yeterince zorlanırdım. Böyle güzel bir kızın küçük bir kentte yeri olmaz. İnsanları sıkıntıya sokar bunlar. Pekçok bela açar başına.»

«Samuel'in kızını anımsıyor musun?» diye sordu Adam. «Çok güzeldi. Ne oldu ona?»

«Aynı şey. Sıkıntı yaratıyordu. Çekip gitti. Filadelfiya'da terzilik yaptığını duydum. Bir giysi dikmek için, on dolar para alıyormuş.»

«Belki de buradan gitmek zorunda kalırız,» dedi Adam.

«Aklın fikrin Kaliforniya'da mı?»

«İnanman gerek.»

Charles patladı:

«Buradan defolup gideceksin!» diye uludu. «Defolup gitmeni buyuruyorum sana. Senin payını satın alırım. Seni satmaya zorlarım ya da bilemem... defol... (Durdu) Böyle demek istemiyordum, ama ulu Tanrım, kendimi yitiriyorum.»

Üç ay sonra, Rio koyunu gösteren renkli bir kartpostal aldı Charles. Adam, arkasına kötü bir kalemle şunları yazmıştı: *«Burası yaz, senin oralarsa kış. Neden gelmiyorsun?»*

Altı ay sonra, bir başka kart geldi, Buenos Aires'den atılmıştı. *«Sevgili Charles, burası öyle büyük ki. Fransızca ve İspanyolca konuşuluyor. Sana bir kitap yolluyorum.»*

Ama hiç kitap gelmedi. Charles bütün kış ve baharın çoğunda kitabı bekledi. Kitap yerine adam geldi. Yanmıştı, giysilerin biçimi tuhaftı.

«Nasılsın?» diye sordu Charles.

«İyiyim. Kitabımı aldın mı?»

«Hayır.»

«Nasıl olur anlamıyorum. Resimleri vardı.»

«Kalacak mısın?»

«Sanırım. Oraları nasıl, anlatırım sana.»

«Onlardan sözedilmesini istemiyorum,» dedi Charles.

«Tanrım! Kötüleşmişsin sen,» dedi adam.

«Yeniden başlamanı istemiyorum. Burada bir ya da iki yıl kalacaksın, sonra yine gezme hastalığin debreşecek ve beni deli edeceksin. Birbirimizden nefret etmeye başlayacağız yeniden, sonra da yağlayacağız birbirimizi – en kötüsü de bu ya. Ardından, günün birinde, patlayacak ve yeniden başını alıp gideceksin, sonra yine döneceksin ve her şey yeniden başlayacak.»

Adam sordu:

«Kalmamı istemiyor musun?»

«İstemiyorum tabii. Burada olmayınca, özlüyorum seni. Neler olacağını bilmem, önemli değil nasılsa.»

Ve aynen öngörüldüğü gibi gerçekleşti olaylar. Bir süre eski anıları anımsadılar, birbirlerinden ayrı oldukları zamanları andılar, ardından uzun iğrenç sessizlikler, çalışırken tek söz bile etmemeler, sessiz öfkeler, patlayan çılgınlıklar başgösterdi. Zamanın sınırları yoktu. Sonsuza dek böyle sürüp gideceğini anlıyorlardı.

Bir akşam, Adam şöyle dedi:

«Yakında otuz yedi yaşıma basacağım. Yaşamın ortası bu.»

«Evet,» diye ekledi Charles. «Yaşamını boşa harcadığını söyleyeceksin bana. Adam, birbirimize sövüp saymamanın bir yolu yok mu bu kez?»

«Ne demek istiyorsun?»

«Eğer düşüncelerimizde isteklerimizde inatlaşırsak, senin gidişini hazırlamak üzere üç dört hafta kavga edip duracağız. Eğer dolaşma hastalığın debreştiyse, başını alıp da bizi dertlerden kurtaramaz mısın?»

Adam kahkahalarla güldü ve gerginlik yumuşadı.

«Hiç de aptal olmayan bir kardeşim var. Anlaştık. Ayakları-

mın tabanı kaşınmaya başlayınca, hiçbir neden araştırmaya gerek kalmadan, defolup giderim. Böylesi daha iyi. Zenginleşiyorsun, değil mi Charles?»

«Kabul etmiyorum. Zengin değilim ben.»

«Dört ev ve köydeki hanı satın alamayacak kadar mı?»

«Hayır, bu kadar zengin değilim.»

«Ama yine de gerçek bu. Charles, köyün en güzel çiftliği senin. Neden güzel bir ev yaptırmıyorsun? Banyolu, akarsulu ve kanalizasyonu olan bir ev. Artık yoksul değiliz. Senin köyün en zengini olduğun söyleniyor.»

«Yeni bir eve gerek yok,» diye homurdandı Charles. «Lüks düşünceleri aklından çıkar.»

«Dışarı çıkma gereği duymadan tuvalete gitmek ne hoş olurdu.»

«Üsteleme, diyorum sana.»

Adam sürdürdü:

«Koruluğun öte yakasında, kendime belki küçük, güzel bir ev yaptırırım. Ne dersin buna? Böylece birbirimizi de öfkelendirmemiş oluruz.»

«Evimde böyle şey istemem.»

«Yarısı benim oranın.»

«Senin payını satın alırım.»

«Hiçbir güç beni satmaya zorlayamaz.»

Charles'ın gözlerinde bir şimşek çaktı.

«Evini yakarım!»

«Yaparsın bunu,» dedi Adam, kendine gelerek. «Bunu gerçekten yaparsın. Benimle alıp veremediğin nedir?»

Charles, ağır ağır şunları söyledi:

«Bunu çok düşündüm. Bundan sözedeceğini sanıyordum. Ama bunu hesaba katmadığımı anlıyorum.»

«Neyi?»

«Benden yüz dolar istediğin telgrafı anımsıyor musun?»

«Konuşuyorsun bir de! Benim yaşamımı kurtarmıştın. Neden?»

«Bana bu parayı geri vermedin.»

«Çok şaşırdım buna.»

«İnan bana.»

Adam, Cyrus'un oturup bastonuyla tahta bacağına vurmuş olduğu eski masanın üstüne eğdi başını. Aynı gaz lambası, tavana asılıydı ve sarı, titrek bir ışık yayıyordu.

Adam ağır ağır konuştu:

«Yarın sana onu öderim.»

«Sana zaman verdim.»

«Biliyorum bunu, Charles. Bunu aklımdan çıkarmam.»

Düşünceli durdu, sonra şunu söyledi:

«Bu paraya neden gereksinme duyduğumu biliyor musun?»

«Bunu sana hiç sormadım.»

«Ben de hiç söylemedim. Utanmış olmalıyım. Hapisteydim. Az önce kaçmıştım.»

Charles'ın ağzı açık kaldı.

«Ne diyorsun sen?»

«Anlatayım sana. Yoldaydım. Serserilikten yakalandım. Yolda forsa olarak altı ay çalışma cezasına çarptırıldım, geceleri zincire vuruyorlardı. Altı ayı doldurduktan sonra, bir daha enselendim. Ama yolları böyle yapıyorlar. İkinci altı ayın bitmesine üç gün kala, kaçtım, Geogie'ye geçtim, bir dükkândan giysi çaldım ve sana o telgrafı çektim.»

«Sana inanmıyorum,» dedi Charles. «Yok, inanıyorum sana. Yalan söylemezsin. Evet, sana inanıyorum. Neden bana söylemedin bunu?»

«Utandığımdan olmalı. Ama parayı sana ödemediğim için daha çok utanıyorum.»

«Bunu düşünme artık, dedi Charles. «Neden bu konuyu açtım, bilmiyorum.»

«Ah, hayır. Sana parayı yarın sabah öderim.»

«Tanrı aşkına! dedi Charles. «Demek kardeşim hapishane kuşuymuş!»

«Sevinmiş görünmene gerek yok.»

«Neden bilmiyorum,» dedi Charles, «ama daha çok gururlandım. Kardeşim hapishanede ha! Söyle bakalım Adam, kaçmak için özgürlüğüne kavuşmandan üç gün öncesini neden bekledin?»

Adam gülümsedi.

«İki üç nedenim vardı. Cezamı sonuna dek çekersem, yeniden enseleneceğimden korkuyordum. Ayrıca da, olabildiğince uzun süre beklersem, kuşku uyandırmazdım.»

«Akıllıca düşünmüşsün,» dedi Charles. «Ama başka bir nedenin daha olduğunu söylememiş miydin bana?»

«Evet, bu daha da önemliydi. Hem de açıklaması daha zor. Altı ayım vardı. Mahkeme kararı böyleydi. Hile yapmak istemiyordum. Onlardan yalnız üç gün çalmış oldum.»

Charles kahkahayı koyverdi.

«Gerçekten kaçıksın sen,» dedi sevgiyle. «Ama bir dükkân soyduğunu söylemiştin bana.»

«Parasını yüzde on faiziyle yolladım onlara.»

Charles, öne eğildi.

«Yolları anlat bana, Adam.»

«Evet, Charles, evet.»

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Adam'ın hapse girdiğini öğrenince, ona bir tür saygı duydu Charles. Kardeşine karşı, yalnızca kusurlu bir insana duyulan ateşli bir duygu uyandı içinde; artık kinlenmesi için bir nedeni yoktu. Adam bundan yararlandı. Charles'ı büyülemeye çalıştı.

«Her istediğimizi yapacak kadar paramız olduğunun farkında mısın?»

«Ne isteriz ki?»

«Avrupa'ya gidip Paris'i görebiliriz.»

«Bu da ne?»

«Ne var?»

«Merdiven başında birini işittim gibi geldi bana.»

«Kedi olmalı.»

«Kuşkusuz. Bunlardan birkaçını öldürmek gerek.»

«Mısır'a gidip, Sfenksleri görürdük.»

«Burada kalır ve parayı gerektiğince harcardık. Özellikle de çalışmaya başlar ve bir gün bile yitirmezdik. ah, şu serseri kediler!»

Charles kapıya koştu, ardına dek açtı ve bağırdı:

«Defolun!»

Sonra susup bekledi, adam onun merdivenin üstünde bir şeye baktığını gördü, kardeşine yaklaştı.

Kirli ve çamurlu bir paçavra yığını, merdivenin son basamağına yanaşmaya çalışıyordu. Zayıf bir el oraya tutundu. Öteki el acınacak biçimde asılı kalmıştı. Karaltının yüzü şişmişti, şişmiş ve mor gözkapaklarının arasından bakıyordu. Dudakları çatlamış, alnı yarılmıştı; yapışmış saçlarından kan akıyordu.

Adam, merdiveni indi ve vücudun yanına diz çöktü.

«Yardım et bana,» dedi. «Onu içeri taşıyalım. Koluna dikkat et, kırık gibi görünüyor.»

Taşırlarken, kadın bayıldı.

«Yatağıma yatıralım,» dedi Adam. «Gidip bir doktor arasan, iyi olur.»

«Onu evine götürsek, daha iyi olmaz mı?»

«Onu götürmek mi? Çılgınsın sen.»

«Senin kadar değil. Bir dakikacık düşün.»

«Ama Tanrım, neyi düşüneyim ki?»

«İki erkeğin, evde bununla yalnız kalacağını!»

Adam çok öfkelenmişti.

«Ne dediğinin farkında mısın?»

«Farkındayım. Onu götürmek daha iyi olurdu. Bütün ülke, iki saat sonra öğrenir bunu. O kimdir? Buraya nasıl geldi? Başına neler gelmiş? Adam, büyük bir tehlikeye atıyorsun kendini.»

Adam, serinkanlılıkla konuştu:

«Eğer hemen doktora gitmezsen, ben giderim ve seni onunla yalnız bırakırım.»

«Bir yanlışlık yapıyorsun sanırım. Gidiyorum, ama bunu pahalıya ödeyeceğiz.»

«Öderim dedi Adam. «Git.»

Charles gittikten sonra, Adam mutfağa gitti, çaydanlıktan, bir leğene sıcak su doldurdu. Sonra odaya döndü, bir mendil alıp suya batırdı ve genç kadının yüzüne yapışmış çamuru ve kurumuş kan kabuklarını temizledi. Kadın kendine geldi, mavi gözleriyle ona baktı Adam ansızın anımsadı – bu oda ve bu yataktı. Üveyannesi, elinde ıslak bir peçeteyle, üzerine dikilmişti ve su yaralara girerken, kaynaşıyordu. O zaman o da aynı şeyi pek çok kez yinelemişti. Delikanlı işitmişti ama sözcüklerin anlamını anımsayamıyordu.

«Her şey yolunda,» dedi genç kadına. «Birazdan doktor gelecek.»

Kadın, dudaklarını kımıldattı.

«Konuşmaya çalışmayın. Bir şey söylemeyin.»

Yaraları yavaşça temizlerken, içini büyük bir sıcaklık kaplıyordu.

«Burada uzun süre kalabilirsiniz, istediğiniz kadar. Sizinle ilgilenirim.»

Mendilini sıktı, saçlı deriyi kuruladı, yaraya yapışmış saçları ayırdı.

Çalışırken, yabancı bir izleyici gibi kendi kendine konuştuğunu duyuyordu.

«Burası, ağrıyor mu? Zavallı gözler! Size papatya çayı süreğim. Her şey yoluna girecek. Alındaki kesik, derin. Korkarım yara izi kalacak. Bana adınızı söyler misiniz? Hayır. Gereği yok. Zamanımız çok nasılsa. Duyuyor musunuz? Doktorun arabası bu. Çabuk geldi, değil mi? (Mutfak kapısına doğru gitti.) Buraya doktor, burada o.»

Pek hırpalanmıştı kadın. Röntgen çekilmiş olsaydı, kuşkusuz doktor daha başka şeyler bulurdu, ama bulduğu da yeterliydi. Sol kolu, yanları, çenesi ve kafatası kırıktı. Alt çenenin soldaki üç dişi kırılmıştı. Saçlı deri yırtılmış, alın derisi kemiğe dek

çatlamıştı. Doktorun buldukları bunlardı. Kolu, süyekler arasına koydu, göğüs kemiğini sardı, alındaki yarayı dikti. İspirto lâmbasının alevinde bir cam boruyu büktü, bunu, yaralının kırık çenesini oynatmadan yiyip içmesi için dişlerinin eksik olduğu yere, ağzına soktu. Ona güzelce bir morfin iğnesi yaptı, başucu masasına bir şişe afyonlu hap koydu, ellerini yıkadı ve ceketini giydi. Hastası uyumuştu bile.

Mutfakta masaya oturdu ve Charles'in verdiği sıcak kahveyi içti.

«Ona ne oldu?» diye sordu.

Charles, kabaca yanıt verdi.

«Nerden bilelim biz? Onu kapımızın önünde bulduk. Öğrenmek istiyorsanız, buraya kadar sürünürken bıraktığı izlere gidip bir bakın.»

«Kim olduğunu biliyor musunuz?»

«Tanrım! Tabii ki hayır.»

«Hana giden siz, o, şu kadınlardan mı?»

«Yakında oraya gitmedim. Hem ne de olsa, onun durumu...»

Doktor, Adam'a döndü.

«Onu daha önce görmüş müydünüz?»

Adam başını yavaşça salladı. Charles sordu:

«Sözü nereye getirmek istiyorsunuz?»

«İlgilendiğinize göre, söyleyeyim size. Böyle gibi görünse de, biçer döverin altında kalmamış bu kadın. Onu sevmeyen bir adamın işi bu. Gerçeği bilmek isterseniz, birisi onu öldürmeye kalkışmış.»

«Kadına sorun,» dedi Charles.

«Uzun zaman geçmeden konuşamaz o. Başındaki bu kırıklarla, bir şeyler anımsayıp, anımsayamayacağını Tanrı bilir ancak. Söylemek istediğim şuydu: Şerife durumu bildireyim mi?»

«Hayır.»

Adam'ın yanıtı öyle sert oldu ki, iki adam ona doğru döndü.

«Onu rahat bırakın. Dinlensin.»

«Ona kim bakacak?»

«Ben,» dedi Adam.

«Dinle...» diye söze başladı Charles.

«Sen bu işe karışma!»

«Burası benim evim. Senin olduğu kadar.»

«Gitmemi ister misin?»

«Bunu demek istemedim.»

«Eğer o giderse, ben de giderim onunla.»

«Sakin olun,» dedi doktor. «Bu duruma gelmenizin bir yararı olmaz.»

«Yaralı bir köpek bile olsa, onu sokağa atmazdım.»

«Ama bunu bir Devlet sorunu yapmayın. Bir şey saklamaya mı çalışıyorsunuz? Dün akşam dışarı çıktınız mı?»

«Kardeşim geceyi burada geçirdi,» dedi Charles. «Bir lokomotif gibi horlar o.»

«Onu neden rahat bırakmayalım?» dedi Adam. «Bırak da kendine gelsin.»

Doktor ayağa kalktı, ellerini birbirine sürttü:

«Adam,» dedi, «babanız, benim en eski dostlarımdan biriydi, ailenizi iyi tanırım. Budala değilsiniz. Ama bazı şeyleri anlamazlıktan geliyorsunuz. Bir bebekle konuşur gibi konuşmak gerek sizinle. Bu genç kadının ırzına geçilmiş. Bundan şerife sözetmezsem, yasayı çiğnemiş olurum. Bazen bunu yaptığımı kabul ediyorum, ama bu kez yasaya uymayı yeğlerim.»

«O zaman, şerife bildirin. Ama o kendini toplamadan önce buraya gelmesin»

«Müşterilerimin rahatsız edilmesine izin vermek adetim değildir,» diye karşılık verdi doktor. «Onu burada tutmaya mı karar verdiniz?»

«Evet!»

«Nasıl isterseniz. Yarın yine geleceğim. Uyur o. Ona, tüple su ve sıcak çorba verin, isterse tabii.»

Doktor çıktı. Charles, kardeşine doğru döndü.

«Tanrı aşkına, Adam, sana ne bundan?»

«Beni rahat bırak!»

«Neyin var senin?»

«Beni rahat bırak. Anlıyor musun? Beni rahat bırakmanı söylüyorum sana!»

«Ulu Tanrım!» dedi Charles.

Ardından yere tükürdü.

Daha sonra, işe gitti, tuhaf bir rahatsızlık hissediyordu.

Adam, onun gittiğine seviniyordu. Mutfakta işlendi, bulaşık yıkadı yeri temizledi. Her şeyi yerli yerine koyduktan sonra, odaya gitti yatağın yanına bir iskemle çekti. Morfinin etkisindeki genç kadın gürültülü bir şekilde horluyordu. Yüzündeki şişlik azalmıştı ama gözlerinin çevresi hâlâ mordu. Adam, kadının yanına oturdu, kımıldamadan ona baktı. Kırık kolu midesinin üstünde kaltanmıştı ama sağ kolu çarşafların üzerindeydi, parmakları hafifçe katlanmıştı. Bir çocuk eliydi bu el, nerdeyse bebek eli denebilirdi. Adam, ateşli bileğine dokundu, parmakları titredi. O zaman, büyük bir özenle, sanki uyanacağından korkuyormuşcasına parmaklarının ucuna dokundu. Pembe ve yumuşaktı, ama elin üstü sedef saydamlığındaydı. Adam, sevgiyle hafifçe gülümsedi. Genç kadın soluğunu tuttu, Adam sakındı. Sonra kadın salyasını yuttu ve düzenli düzenli horladı yeniden. Adam, eli yavaşça kaldırdı ve üstünü örttü, sonra ayaklarının ucuna basarak odadan çıktı.

Cathy, afyonun etkisiyle günlerce yattı. Bir kurşun tabakasıyla örtülüydü ve acısı yüzünden fazla kımıldamıyordu. Ama çevresindeki hareketi seziyordu. Sırasıyla önce başı ve bakışları belirginleşti.

Evde iki genç adam vardı: Biri odaya pek seyrek giriyordu, ötekiyse pek sık. Başka bir adam daha geliyordu, doktordu bu gelen. Uzun boylu ve zayıf olan dördüncüsü, onunla daha fazla ilgileniyordu ötekilerden; çünkü onu korkutuyordu. Yapay uykusu sırasında doğmuş bir korkuydu bu.

Eski günleri yavaş yavaş anımsadı genç kadın ve olayları oluşlarına göre sıraladı. Bay Edwards'ı gözlerinin önünde canlandırdı. Tepkisiz yüzünü darmadağın eden ölümcül deliliği canlandırdı. Yaşamı için hiç bu denli korkuya kapılmamıştı ama korku nedir biliyordu artık. Kaçacak bir delik arayan fare gibi dönüp duruyordu beyni. Bay Edwards, yangın konusunda her

şeyi biliyordu. Başka biri de biliyor muydu acaba? Bunu nasıl öğrenmişti? Kendi kendine bu soruları sorduğu zaman, dehşete kapılıp kusacak gibi oluyordu.

Duyduğu sözlerden, uzun boylu zayıf adamın şerif olduğunu, kendisini sorguya çekmek istediğini ve Adam adındaki genç adamın da buna karşı çıktığını öğrendi. Belki şerif, yangın konusunu da biliyordu.

Yüksek sesle yapılan bir konuşma yüzünden, nasıl davranacağını belirledi. Şerif, şöyle diyordu:

«Onun bir adı vardır kesinlikle. Biri onu tanıyor mu?»

«Nasıl yanıt versin? Çenesi kırılmış.»

Bunu söyleyen Adam'dı.

«Solak değilse, yazı yazabilir. Anlıyorsunuz ya Adam, biri onu öldürmeye kalkışmışsa, zaman geçirmeden onu tutuklamamız daha iyi olur. Bana bir kalem verin. Onunla konuşacağım.»

«Doktoru duydunuz mu? Kafatası kırılmış,» dedi Adam. «Belki de artık bir şey anımsamıyordur.»

«Bana kâğıt ve bir kalem verin, göreceğiz.»

«Onu rahatsız etmenizi istemiyorum.»

«Ne istediğiniz beni ilgilendirmez. Bana kâğıt ve kalem verin.»

Sonra, öteki adamın sesi şöyle dedi:

«Sana ne? Seni duyan da suçlu olduğunu sanacak. Ona kalemi ver.»

Üç adam hiç gürültü etmeden odaya girdiğinde, Cathy'nin gözleri kapalıydı.

«Uyuyor,» diye mırıldandı Adam.

Genç kadın, gözlerini açtı, onlara baktı.

Uzun boylu zayıf adam yatağa yaklaştı.

«Sizi rahatsız etmek istemem, küçükhanım. Ben şerifim. Konuşamadığınızı biliyorum, ama yazabilir misiniz?»

Genç kadın boyun eğmeye çalıştı ve acıyla yüzünü buruşturdu. Kabul ettiğini belirtmek için gözkapaklarını hızla kapattı.

«İyi kız,» dedi şerif. «Adınız nedir?»

Kâğıt tomarını yatağın üstüne bıraktı, hastanın parmaklarının arasına kalemi sıkıştırdı.

«Hazırız. Güzel. Adınız nedir?»

Üç erkek, kadının yüzünü inceliyordu. Ağzı büzüldü, gözkapakları katlandı, Gözlerini yumdu, kalem işlemeye başladı. «Bilmiyorum», yazıldı kâğıda bozuk kocaman harflerle.

«İşte yeni bir kâğıt daha. Ne anımsıyorsunuz?»

«Her şey karanlık. Düşünemiyorum,» diye yazdı kalem bütün kâğıda.

«Kim olduğunuzu anımsamıyor musunuz? Nereden geliyorsunuz? İyice düşünün.»

Şiddetli bir iç çatışmasıyla karşılaşmış göründü, sonra, yüzünde acıklı bir kendini bırakmışlık anlamı belirdi. «Hayır. Her şey karıştı. Yardım edin bana!»

«Zavallı yavrucak,» dedi şerif. «Denediğin için sağol. Daha iyileşince, yeniden deneriz. Hayır. Daha fazla yazamaz.»

Kalem, «Teşekkür ederim,» diye yazdı ve parmaklarından düştü.

Şerifin gönlünü kazanmıştı genç kadın. Adam'ın yanına geçiyordu şerif de. Karşı olan yalnızca Charles kalmıştı. İki kardeş odada yalnız kaldıklarında, leğenin üstüne oturtmak için kaldırdıkları zaman, genç kadın Charles'ın hırçın yüzüne bakıyordu. Charles'da genç kadını rahatsız eden, iyi bildiği bir şeyler vardı. Charles, sık sık yara izine dokunuyor ve onu parmaklarının kıvrımına göre oğuşturuyordu. Bir kezinde, Cathy'yi kendisine bakarken yakaladı. Parmaklarına suçlarcasına baktı. Sonra kabaca konuştu:

«Üzülmeyin. Sizde de kalacak. Belki de sizinki daha güzel olur.»

Cathy ona gülümsedi. Erkek, bakışlarını çevirdi. Adam, sebze çorbasıyla içeri girince, Charles:

«Kente gidiyorum,» dedi. «İçki içeceğim.»

Adam, bu denli mutlu olduğunu anımsamıyordu hiç. Genç yaralı kadının adını bilmemesi, onun canını hiç sıkmıyordu. Adının Cathy olduğunu söylüyordu kadın, bu da ona yetiyordu. An-

nesinin ya da üveyannesinin tariflerini uygulayarak, Cathy'ye yemekler pişiriyordu.

Yaşama son derece bağlıydı Cathy. Gücünü çabucak yeniden topladı. Yanaklarındaki şişkinlik yokoldu ve iyileşmenin verdiği sevimlilikle yüzü güzelleşti. Çok geçmeden oturabildi, ağzını dikkatle açıp kapayabildi, fazla çiğneme gerektirmeyen yiyecekleri yemeye başladı Alnı hâlâ sargılıydı ama eksik dişler yüzünden oluşan yanağındaki çukurluk dışında, yüzü fazla zarar görmemişti.

Çalışamaz durumdaydı, durumundan kurtulmak için bir çözüm yolu bulamıyordu. Gücünü toplayınca bile az konuştu.

Bir gün öğleden sonra, mutfakta ayak sesleri işitti. Seslendi:

«Adam, siz misiniz?»

Charles'ın sesi karşılık verdi:

«Hayır, benim.»

«Lütfen, biraz gelir misiniz?»

Kapının çerçevesine dayanmış olan Charles, ona üzüntülü üzüntülü baktı.

«Pek sık gelmiyorsunuz,» dedi Cathy.

«Öyle.»

«Benden hoşlanmıyorsunuz.»

«Bu da gerçek.»

«Bana nedenini söyleyebilir misiniz?»

Yanıt zorla geldi.

«Size güvenmiyorum.»

«Neden?»

«Bilmiyorum. Belleğinizi yitirmiş olduğunuza inanmıyorum.»

«Neden yalan söyleyeyim?»

«Bilmiyorum. İşte bu yüzden güvenmiyorum size. Bir şeyler var... Anlıyor gibiyim nerdeyse.»

«Beni hiç görmediniz.»

«Belki. Ama canımı sıkan bir şey var, nedendir bilmiyorum. Hem sizi görmemiş olduğumu nereden biliyorsunuz?»

Cathy, sesini çıkarmadı. Charles, çıkmak için kımıldadı.

«Kalın,» dedi. «Ne yapmaya niyetlisiniz?»

«Hangi konuda?»

«Benimle ilgili konuda.»

Kadına ilgiyle baktı.

«Gerçeği bilmek ister misiniz?»

«Başka ne isterim ki?»

«Bilmiyorum. Ama size bunu söyleyeceğim. Başarabilirsem, sizi kapı dışarı edeceğim hemen. Kardeşim aptallaştı, ama öldüresiye dövmek pahasına bile olsa, ona düşüncelerimi zorla kabul ettireceğim.»

«Bunu yapar mıydınız? Güçlü o.»

«Yapacağım bunu.»

«Adam nerede?»

«Sizin saçma sapan ilaçlarınızı almak için kente gitti.»

«Kötü yüreklisiniz.»

«Ne düşündüğümü biliyor musunuz? Şu güzel görünüşüzün yarısı kadar iyi biri değilsiniz siz. Şeytansınız sanıyorum.»

Cathy, belli belirsiz gülümsedi.

«Demek iki şeytanız burada,» dedi. «Charles, bana ne kadar zaman veriyorsunuz?»

«Ne yapmak için?»

«Beni ne zaman dışarı atacaksınız? Açıkça söyleyin bana.»

«Pekâlâ. Bir hafta sonra. Belki de on gün sonra. Yürüyebildiğiniz zaman.»

«Ya gitmek istemezsem?»

Gözlerinde bir kavga kıvılcımı çaktı. Savaş düşüncesiyle mutlu olmuş gibiydi hemen hemen.

«Söyleyeceklerimi iyi dinleyin. İlâçların etkisindeyken, konuştunuz. Düşteymiş gibi.»

«Size inanmıyorum.»

Charles güldü, çünkü küçük ağzının hemen büzüldüğünü görmüştü.

«İnanmayın bana. Eğer çekip gitmezseniz, bunu kendime saklarım. Yoksa şerif duyduklarımı öğrenir.»

«Kötü bir şey söylediğimi sanmıyorum.»

«Sizinle tartışmayacağım. İşim var. Bana sordunuz, söyledim ben de.»

Dışarı çıktı. Kümesin arkasına gelince, kaba etlerine vura vura güldü.

«Onun daha güçlü olduğunu sanıyordum.»

Kendini uzun zamandır böyle hafif hissetmemişti.

Charles'dan korkuyordu Cathy. O da kendisi gibiydi. Kendisiyle aynı oyunu oynayan biriyle ilk kez karşılaşıyordu. Cathy, Charles'ın dediklerini yapabilirdi ama bu onun içini rahatlatmıyordu. Tuzağına düşmeyeceğini biliyordu adamın. Ayrıca da korunmaya ve gücünü toplamaya gereksinimi vardı. Parası yoktu artık. Kendisine uzun süreli bir sığınak gerekliydi. Hasta ve yorgundu, ama şimdiden geleceğini düşünmeliydi.

Adam, bir şişe ilaçla kentten döndü. İlâçtan bir kaşık doldurdu.

«Tadı pek kötü,» dedi, «ama size iyi gelecektir.»

Cathy, karşı çıkmadan, yüzünü bile buruşturmadan yuttu ilâcı.

«Bana karşı çok iyisiniz,» dedi. «Neden? Size dertten başka bir şey vermedim.»

«Hayır. Bütün evi aydınlatıyorsunuz. Çektiklerinize karşın, yine de yakınmıyorsunuz hiç.»

«Dışarıda işiniz var mı? Kalıp benimle konuşamaz mısınız?»

«Olur, yapabilirim bunu. Bana göre, daha önemli olan bir şey yok.»

«Bir iskemle alıp yaklaştırın, Adam, oturun.»

Oturunca, sağ elini ona uzattı; Adam, eli avaçlarının arasına aldı.

«Öyle iyi, öyle kibarsınız ki,» diye yineledi. «Giz tutmayı bilir misiniz. Adam?»

«Denerim. Neden bana bunu soruyorsunuz?»

«Yalnızım ve korkuyorum,» diye inledi. «Korkuyorum.»

«Size yardım edebilir miyim?»

«Kimse yardım edemez bana.»

«Her zaman çalışırım buna. Sizi neyin korkuttuğunu söyleyin bana.»

«En kötüsü de bu ya. Size bunu söyleyemem bile.»

«Neden? Eğer bu bir gizse, kimseye söylemem.»

«Bu giz benim değil. (Parmaklarıyla Adam'ın elini sıktı.) Belleğimi yitirmiş değilim hiç.»

«O zaman neden?

«Size açıklamaya çalıştığım da bu. Babanızı sevdiniz mi, Adam?»

«Onu sevmekten çok sayardım.»

«Saygı duyduğunuz birini kurtarmak için elinizden geleni yapmaz mıydınız?»

«Tabii, yaparım sanırım.»

«Pekâlâ, benim durumum gibi.»

«Ama nasıl yaralanmıştınız?»

«Gizin bir parçası bu. Bu yüzden de söyleyemem onu.»

«Babanız mıydı o?»

«Hayır. Ama her şey birbirini tutuyor.»

«Sizi yaralayan kişiyi ele verirseniz, babanızın buna üzüleceğini mi söylemek istiyorsunuz bana?»

Cathy içini çekti. O, tek başına bir öykü uyduracaktı.

«Adam, size hiçbir şey söylemesem bile, bana güvenir misiniz?»

«Bundan kuşkunuz olmasın.»

«Bunu istemek korkunç bir şey.»

«Babanızı koruyor olduktan sonra, hayır.»

«Giz benim değil. Yoksa bunu size önceden söylerdim.»

«Anlıyorum. Ben de aynını yapardım.»

«Oh! Öyle anlayışlısınız ki!»

Gözleri yaşla doldu. Adam ona eğildi ve yanağından öptü.

«Tasalanmayın. Sizi savunacağım.»

Cathy, kendini yastığın üstüne bıraktı.

«Bunu yapamazsınız.»

«Neden?»

«Kardeşiniz benden hoşlanmıyor. Beni kovmak istiyor buradan.»

«Bunu o mu söyledi size?»

«Oh, hayır! Ama anlıyorum bunu. Sizin kadar anlayışlı değil o.»

«İyi yüreklidir.»

«Biliyorum bunu. Ama sizin kadar kibar değil. Ayrıca gidersem, şerif bana sorular sorar ve ben de onun insafına kalırım.»

Adam, onun yüzüne baktı.

«Kardeşim buradan gitmeniz için zorlayamaz sizi. Bu çiftliğin yarısı benim. Param da var.»

«Eğer o isterse, giderim. Yaşantınızı bozmak istemem.»

Adam ayağa kalktı ve hızla odadan çıktı. Arka kapıya dek gitti, öğleden sonrasının görüntüsüne baktı. Uzaktaki tarlada, kardeşi taşları topluyor ve duvarın üstüne yığıyordu. Adam, gökyüzüne baktı. Batı yönünden, iğ biçiminde bulut kümeleri geliyordu. Derin derin soluk aldı, göğsünde bir karıncalanma duydu. Kulakdavulları uzun esnemeden sonraki gibi çatırdadı, civcivlerin cıvıltılarını ve alçaktan esen batı rüzgârının uğultusunu duydu. Yoldaki bir atın nal seslerini, ambarını onaran bir komşunun çekiç seslerini işitti. Bütün bu gürültüler ahenkle biraraya geliyordu. Adam, engel parmaklıklarını, duvarları ilk kez göründüğünü sandı, yapılar öğleden sonrasının portakal rengi havasında yükseliyor ve bu neşeli senfoniye karışıyordu. Her şey değişmiş görünüyordu. Bir grup kırlangıç yerdeki tozların üstüne yığıldı, yemini araştırdı ve ışıkta bükülen bir eşarp gibi yeniden havalandı. Adam, bakışlarını kardeşine çevirdi. Zaman kavramını yitirmişti ve kapının önünde ne zamandır dikildiğini bilmiyordu artık.

Aynı andaysa Charles, aynı kocaman tayla mücadele ediyordu hâlâ, zaman durduğundaysa, Adam, içine çektiği havayı henüz solumamıştı.

Ansızın, sevincin ve sıkıntının aynı potadan çıktığını anladı.

Cesaret ve korku da aynı şeyden kaynaklanıyordu. Şarkı söylemeye başladığını farketti. Geri döndü, mutfağı geçti, kapıda durdu ve Cathy'ye baktı. Kadın, ona yavaşça gülümsedi; «Çocuk gibi. Savunmasız bir çocuk gibi!» diye düşündü Adam, içini büyük bir sevgi dalgası kapladı.

«Benimle evlenir misiniz?» diye sordu.

Cathy'nin yüzü buruştu, eli çırpınarak kapandı.

«Hemen yanıt vermenizi istemiyorum sizden,» diye ekledi Adam. «Bunu düşünmelisiniz. Benimle evlenirseniz, sizi koruyabilirim. Kimse kötülük yapamaz size artık.»

Cathy, kendini hemen topladı.

«Gelin, Adam. Oturun. Elinizi verin bana. Ne kadar güzel.»

Adam'ın elini tuttu, yanağının hizasına götürdü.

«Sevgili Adam,» dedi kesik kesik, «bana güvendiniz. Sizden bir şey daha isteyebilir miyim? Bana önerdiğiniz şeyden kardeşinize sözetmeyin.»

«Sizinle evlenmekten mi? Neden ama?»

«Bu gece, bu konuyu düşünmek istiyorum. Belki daha uzun süre. Bana zaman verir misiniz? (Elini alnına götürdü.) Düşüncelerimden emin değilim, iyice anlamak istiyorum.»

«Benimle evlenebileceğinizi sanıyor musunuz?»

«Rica ederim, Adam, düşünmem için yalnız bırakın beni. Rica ediyorum sizden.»

Adam gülümsedi ve öfkeyle şöyle dedi:

«Fazla uzun sürmesin. Bir ağacın en tepesine çıkmış ve aşağıya nasıl ineceğini bilmeyen bir kedi gibiyim.»

«Bırakın da düşüneyim... Adam, çok naziksiniz.»

Adam, dışarı çıktı, taşları yığmakta olan kardeşine doğru yürüdü.

O gider gitmez, ayağa kalktı Cathy, sarsak adımlarla aynaya doğru yürüdü. Öne eğildi ve yüzünü inceledi. Alnı hâlâ sargıyla sarılıydı. Korkunç kırmızı lekeyi görmek için sargıyı kaldırdı. Yalnızca Adam'la evlenmeye karar vermekle kalmamış, bunu ondan daha önce düşünmüştü. Korkuyordu. Paraya ve korunmaya gereksinimi vardı. Adam, bunları sağlayabilirdi. Onun yazgısını elinde tutacaktı, biliyordu bunu. Amacı evlilik de-

ğildi, ama bu arada bir sığınağı olacaktı. Canını bir tek şey sıkıyordu: Adam, kendisinin de anlayamadığı bir duyguyla ona doğru itilmekteydi. Kimseye karşı hiçbir duygu beslememişti. Bay Edwards, gerçekten pek korkutmuştu onu. Yaşamında ilk kez, olaylar yasalarını çizmiş oluyordu. Bunun bir daha hiç olmamasına karar verdi. Charles'ın ne diyeceğini düşünüp gülümsedi. Charles'ın kendisini çektiğini seziyordu. Onun kuşkusunu çekecek kadar sıkmıyordu bu iş canını.

Adam yaklaşırken, Charles doğruldu. Avuçlarını kalçalarına bastırıp yorgun kaslarını ovaladı.

«Tanrım! Ne çok taş var böyle!»

«Ordudaki bir arkadaş bana, Kaliforniya'daki binlerce vadide hiç taş olmadığını söylemişti, küçücük bir taş bile yokmuş.»

«Bunlar taş değilse, başka şeydir,» dedi Adam. «Nereye gidersen git, her zaman sıkıntıyla karşılaşırsın. Batıda çekirgeler vardır. Başka yerde hortumlu kasırgalar. Kıyıdaki köşedeki birkaç taş da neymiş!»

«Haklısın. Sana biraz yardım etmeye geldim.»

«Sağol. Kalan zamanını konuğunun ellerini mıncıklayarak geçireceğini sanıyordum ben de. Daha ne kadar kalacak burada?»

Adam, nerdeyse yaptığı öneriden sözedecekti ona, ama Charles'ın ses tonu düşüncesini değiştirdi.

«Biliyorsun,» dedi Charles, Alex Platt beni görmeye geldi, bir süre önce. Başına neler gelmiş, biliyor musun? Bir hazine bulmuş.»

«Nasıl bir şey?»

«Toprağının anayol boyunca sedir ağaçlarıyla çevrili yanını biliyor musun?»

«Biliyorum. Ne olmuş?»

«Tavşanları kovalarken, ağaçlarla taş duvar arasına geçmiş Alex. Orada, bir valiz içinde, güzelce katlanmış erkek giysileri bulmuş. Ama hepsi de yağmurdan ıslanmış. Her halde uzun süredir oradaydı. Kilitli bir tahta kasa da varmış onu zorla-

yınca, içinde dört bin dolar bulmuş. Ayrıca bir de kadın çantası bulmuş. İçinde bir şey yokmuş.»

«Ad ya da kâğıt da mı yokmuş?»

«Tuhaf olan da bu ya. Giysilerde hiç ad yokmuş. Çamaşırlarda da marka. Sanki adam kendini ele vermek istemiyormuş gibi.»

«Alex, onları alacak mı?»

«Hepsini şerife götürmüş, şerif duyuru yapacakmış, eğer sahibi çıkmazsa, bunları Alex alabilecek.»

«Kesinlikle sahibi vardır.»

«Ben de öyle düşünüyorum. Bunu Alex'e söylemedim, çünkü pek sevinmiş görünüyor. Marka olmaması pek tuhaf. Hem kesilmemiş markalar, hiç yokmuş.»

«Çok değerli olmalı,» dedi Adam. «Biri onları arar kesinlikle.»

«Alex, bir süre yanımda kaldı. Bilirsin, karısı sosyeteyle görüşür.»

Charles sustu, sonra kararını verdi:

«Konuşmamız gerek. Bütün ülke dedikodu yapıyor.»

«Ne hakkında?»

«Onun hakkında tabii, Tanrım! İki yalnız adam, evlerinde bir kızla birlikte yaşayamazlar. Alex bana, kadınların çiftlikte olanlar konusunda tartıştıklarını söyledi. Böyle sürüp gidemez bu. Biz burada oturuyoruz. Bir ünümüz var bizim.»

«Kendini toparlamadan onu kovmamı mı istiyorsun?»

«Ondan kurtulmanı istiyorum. Ondan hoşlanmıyorum.»

«İlk günden beri biliyorum bunu.»

«Ona güvenim yok, ne olduğunu bilemediğim tuhaf bir şeyler var, ama hoşlanmıyordum ondan. Ondan ne zaman kurtuluyorsun?»

«Sana söylerim. (Adam ağır ağır konuştu.) Bana bir hafta süre daha tanı, bir karar alacağım.»

«Söz mü?»

«Söz.»

«Böylesi daha iyi. Alex'in karısına söylerim bunu. Yarın bü-

tün ülke öğrenir. Yüce İsa, İkimiz yalnız kalınca, çok sevineceğim. Belleği yerine gelmedi mi?»

«Hayır,» dedi Adam.

Beş gün sonra charles, hayvanlar için yem almaya gitmişti. Adam, arabayı mutfak basamaklarının önüne çekti. Cathy'nin binmesine yardım etti, bacaklarına bir battaniye sardı ve omuzlarını örttü. Kente gidip sulh yargıcının önünde Cathy'yle evlendi.

Döndüklerinde evdeydi Charles. Mutfağa girdikleri zaman, onlara acı acı baktı.

«Onu trene götürmek için çıktığını sanmıştım.»

«Biraz önce evlendik,» dedi Adam yalnızca.

Cathy, Charles'a gülümsedi.

«Neden böyle bir şey yaptınız?»

«Evlenmeye hakkım yok mu artık?»

Cathy, odaya doğru yürüdü, ardından kapıyı kapattı. Charles öfkesini koyverdi.

«Beş para etmez o, sana söylüyorum. Orospunun biri.»

«Charles!»

«Bir fahişe olduğunu söylüyorum sana. İkiyüzlünün teki. Fahişe! Sürtük!»

«Sus, Charles. Hemen susacaksın. Karım için tek söz bile etmeni yasaklıyorum sana.»

«Kızgın bir dişi kedi kadar sadık kalır sana.»

Adam, ağır ağır konuştu:

«Sanırım kıskanıyorsun, Charles. Onunla sen evlenmek istiyordun.»

«Budala, sen de. Ben mi kıskanacakmışım! Onunla aynı çatı altında yaşamam.»

Adam, aynı şekilde karşılık verdi:

«Bunu istemiyorum senden. Gidiyorum. Eğer istersen, sana payımı satarım. Çiftlik senindir. En sevgili isteğini gerçekleştirebilirsin. Burada kalabilir ve çürüyüp gidersin.»

Charles sesini alçalttı:

«Onu başından defet, yalvarırım Adam. Onu dışarı at. Seni paramparça edecek o. Mahvedecek, Adam seni. Seni mahvedecek.»

«Onunla ilgili bunca şeyi nereden biliyorsun?»

Charles'ın bakışları bulanıktı.

«Hiçbir şey bilmiyorum,» dedi.

Sonra ağzını kapadı.

Adam, yemeğini mutfakta yemek isteyip istemediğini Cathy'ye sormadı. Odaya iki tabak getirdi ve onun yanına oturdu.

«Buradan gideceğiz,» dedi.

«Gidecek olan benim. Yalvarırım, bırak da gideyim. Benim yüzümden kardeşinle bozuşmanı istemiyorum. Neden benden nefret ediyor?»

«Kıskandığını sanıyorum.»

Cathy, gözlerini kıstı.

«Kıskanıyor mu?»

«Ben böyle düşünüyorum. Ama tasalanma sen. Gideriz. Kaliforniya'ya gideriz.»

Sakin sakin yanıt verdi:

«Ben Kaliforniya'ya gitmek istemiyorum.»

«Bakarız. Orası çok güzeldir. Her zaman güneşlidir.»

«Kaliforniya'ya gitmek istemiyorum.»

«Sen benim karımsın,» dedi yumuşak bir sesle. «Benimle geleceksin.»

Cathy, sesini çıkarmadı ve yemekte de hiç konuşmadı.

Charles'ın kapıyı çarptığını işittiler, Adam şöyle dedi:

«Kendine de iyilik etmiş olur. Gidip sarhoş olur, sonra da kendini daha iyi hisseder.»

Cathy, alçakgönüllü bir şekilde bakışlarını eğdi ve parmaklarına baktı.

«Adam, iyice iyileşinceye dek gerçek karın olamayacağım senin.»

«Biliyorum,» dedi. «Anlıyorum. Beklerim.»

«Ama yanımda kalmalısın Charles'dan korkuyorum. Benden öyle nefret ediyor ki...»

«Yatağımı buraya taşıyacağım. Korkunca, bana seslenebilirsin. Elini uzatıp elimi tutabilirsin.»

«Çok iyisin,» dedi. «Bir fincan çay içmek isterdim.»

«İyi fikir. Ben de.»

Az sonra, dumanı tüten fincanlarla geri döndü Adam, mutfağa gidip şekerliği aldı. Yatağın yanındaki bir koltuğa oturdu.

«Çay koyu. Senin için fazla koyu değil mi?»

«Böyle severim ben.»

Adam, fincanını bitirdi.

«Tuhaf bir tadı var, değil mi?»

Elini ağzına götürdü.

«Ver de tadına bakayım! (Fincanın dibindekileri içti.) Adam,» diye bağırdı Cathy, «fincanı şaşırdın! Benimkiydi bu, ilâçlıydı.»

Adam, dudaklarını yaladı.

«Bana zararı olmaz.»

Cathy, yavaşça güldü.

«Hayır. Ama umarım bu gece sana gereksinim duymam.»

«Neden?»

«Benim uyku ilâcımdan içtin. Uyanmakta zorluk çekersin.»

Adam, bastırmaya çalıştığı derin bir uykuya yenildi.

«Doktor sana bu denli aşırı miktar almanı söylemiş miydi?» diye sordu, dili dolaşarak.

«Alışkın değilsin,» dedi Cathy.

Charles, saat on birde döndü. Cathy, onun sarsak adamlarını işitti. Charles odasına girdi, giysilerini çıkardı ve yattı. Homurdandı, döndü, rahat bir biçimde uyumayı denedi. Ansızın gözlerini açtı. Cathy, başucunda duruyordu.

«Ne istiyorsunuz?»

«Ne sanıyorsunuz? Biraz geri çekilin.»

«Adam nerede?»

«Yanlışlıkla benim uyku ilâcımdan içti. Biraz geri çekilin.»

Charles, hızla soluk aldı.
«Biraz önce bir fahişeyle yattım.»
«Zıpırın tekisiniz siz. Biraz geri çekilin.»
«Kırık kolunuz ne olacak?»
«O benim işim. Kalanıyla siz ilgilenin.»
Charles kahkahayı bastı:
«Zavallı boynuzlu,» dedi.
Sonra yatağa girmesi için çarşafları fırlattı.

İKİNCİ KİTAP

ONİKİNCİ BÖLÜM

Bölümden bölüme derken, bu kitap, 1900'ün sınırına vardı. Dövülmüş, öğütülmüş, anıların kireçtaşıyla taşlaşmış yüz yıl daha. İnsanların istedikleri gibi yonttukları yüz yıl, çağ gerilerde kaldıkça, zenginleşir ve anlam kazanırdı. Mutlu, tatlı, kolay, diri ve atak, dünyanın karları üstünde en güzel izleri bırakmış olan eski güzel bir çağdı bu. Sarsak adımlarının kendilerini yüzyılın sınırına dek götüreceğini bilmeyen yaşlılar, bu yabancı yıllara kuşkuyla bakıyorlardı. Çünkü değişiyordu dünya ve yaşamın tatlılığı erdemle birlikte yokolmuştu. Kemirilmiş bir dünyayı endişe kaplıyordu. Neler yitirilecekti? İyi davranışlar mı, kolaylıklar mı, güzellikler mi? Kadınlar, kadın değillerdi artık. Bir erkek sözünün değeri yoktu artık.

Beylerin, pantolon düğmelerini ilikledikleri çağ neredeydi?

Özgürlük kazanları bitkinleşiyordu. Çocukluğun bile eski tadı kalmamıştı artık. O zamanlar tek kaygı, yontulmuş bir sapanla eski bir ayakkabının içine atmak için fazla yuvarlak olmayan, suyun aşındırıp düzleştirdiği güzel bir taş bulmaktı. Kolaylık ve güzel taşlar nereye gitti o halde?

İnsanın bulanık belleğinde, eski acı ve zevk duyulan yalnızca bir düş gibi yaşar, ama artık boğaz sıkmıyor onlar. Bellek suyunun içinde bir çakıltaşı ve yetişkin bir erkek, kendisiyle doktorculuk oynadığı kızı alıyor. Ama bu dalgalanan bir imgedir yalnızca. O unutur, safrasını kemiren yakıcı heyecanı unutur, kendini yere atıp bağıran çocuğu unutmak ister. Öyle ya, insan

unutur. «Bu velet neden çayırda yuvarlanıyor? Romatizma olabilir.»

Ah! Çiçeklerin ve ahudutlarının eski tadı kalmadı ve kadınların kalçaları da artık kışkırtmıyor bizi.

Birkaç adam, kuluçkaya yatmış tavuklar gibi yerleşiyor rahatça ölüm yuvalarına.

Tarih, bir milyon tarihçinin salgı bezleri tarafından yaratıldı. Bu gürültülü yüzyıldan çıkmamız gerekir, diyordu bazıları, bu üçkâğıtçılıktan, ölüm saçan, herhangi bir yoldan kazanılan toprak için savaşım yüzyılı, ölüm yüzyılı olan bu yüzyıldan kurtulmamız gerek.

Sorunlarla çok rahatsız olan, çok hızlı büyüyen ve İngilizler yeniden saldırınca kendine gelen, okyanus kıyısındaki küçük ulusumuzu anımsayın. Biz onları yendik, ama bu bize fazla yarar sağlamadı. Elimizde, yalnızca yanmış Beyaz Saray ve belirtilen listeye göre on bin savaş dulu kalıyordu.

Ardından, askerler Meksika'ya gittiler, burası da üzüntü verici bir savaş alanı oldu. İnsan evinde rahatken, ısırganların ve karıncaların arasında neden piknik yapmaya gitsin? Bunu kimse söyleyecek durumda değil. Yine de Meksika Savaşının yararı oldu. Batı'da uçsuz bucaksız topraklar ele geçirdik, yüzölçümümüzü iki katına çıkardık ve bu da, acı verici birbirini öldürme işi patlak verince, bunun daha da korkunç olması için nasıl davranacaklarını öğrenmiş olan generallar için iyi bir alan oldu.

Ardından tartışmalar çıktı.

insanın bir tutsağı olabilir mi?

İyi niyetle aldıktan sonra, neden olmasın?

Az sonra bir insanın at sahibi olmaya hakkı olmadığını söyleyeceklerdir size. Bana ait olan şeye kim saldırabilir?

Kendi yüzünü parçalayan ve kendi sakalını kanatan bir insan gibi, hâlâ eski havaları çalıyorduk.

Bu da bitti ve bizler, kanlanmış topraktan yavaş yavaş doğrulduk ve Batı'ya doğru gittik.

O zaman birden gelişme, iflâslar, hileli iflâslar ve kriz patlak verdi.

Belgeli büyük hırsızlar geldiler, cebi olanların ceplerinde ne varsa boşalttılar.

Lanet olsun, çürümüş bu yüzyıl!

Sona ersin ve ardından kapılar kapansın. Bir kitap gibi kapayalım onu ve başka şey okuyalım. Yeni bir bölüm, yeni bir yaşam. İnsan, bu kokuşmuş yüzyılın kapağını kapatınca, ellerini yıkayabilecek. Bizi güzel şeyler bekliyor. Bu yepyeni yüz yıl, el değmemiş, tertemiz. Kartlar işaretlenmemiş, hile yapan kazanır... Onu yüznumaraya başaşağı asacağız.

Evet, çilekler ve ahudutları eskisi gibi tatlı değil ve kadınların kalçaları kışkırtmıyor bizi artık.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kimi zaman, insanın ruhu bir tür iyilikle coşar. Oldukça yaygın bir olgudur bu. Başlangıçta, dinamite doğru için için tutuşan, bir Bickford fitilinin çıtırtısı, midede bir sevinç, sinirlerin ve önkolun tadıdır. Deri, havadan tad alır, her soluk alış bir sona ermedir. Bütün beden zevkle gerinir ve esner, zihin aydınlanır ve gözlerin önünde, bütün dünya pırıl pırıl parlar. İnsan, loş topraklar ve kara ağaçlar ortasında tekdüze bir yaşam sürdürüyor olabilir, birbiri ardına en önemli olaylar renksiz, sıradan bir biçimde gelebilir, bunun önemi yoktur. Çünkü iyiliği üstündeyken, bir çekirgenin ötüşü kulağı büyüler, toprağın kokusu insanı kendinden geçirir, bir ağaçtan süzülen ışık gözleri canlandırır. O zaman kaynak haline gelir insan ve kurumaz suyu. Belki dünyadaki yeri, nitelikleri ve verdiği coşkularla ölçülebilir insanın. insana özgü bir işleyiştir bu, ama bizi de toplumla birleştirir. Yaratılan her şeyin anasıdır o, insanın da başkalarıyla ilişkisini belirler.

Gelecek yılların bizlere ne getirdiğini bilmiyorum. Çok büyük değişimler hazırlanıyor; güçler, yüzünü tanımadığımız bir gelecek çiziyor. İçlerinde bazıları tehlikeli görünüyor bize, çünkü iyi dediğimiz şeyleri dışlamak amacında bunlar. Bir ağırlığı,

iki kişinin tek kişiden daha kolayca kaldıracağı bir gerçek. Bir ekip, bir otomobili bir kişiden daha hızlı ve güzel yapabilir. Ayrıca fabrika yapımı bir ekmek, ekmekçinin yaptığı ekmekten daha ucuz ve daha biçimlidir. Yiyeceğimiz, giysilerimiz, evlerimiz standartlaşmış ürüntekelinden kurtulduğu zaman, düşüncemiz gelişecek. Seçilmiş örneğe uygun olmayan her düşünce, dışlanacak. Ortak ya da kütlesel yapım, ekonomik, politik ve dinsel alana öylesine girdi ki bazı uluslar, topluluk düşüncesini Tanrı Düşüncesinin yerine koydular. Vakit pek erken. Tehlike orada. Gerilim büyük. Dünya, kopma noktasına doğru gidiyor. İnsanlar kaygılı.

Bu yüzden kendi kendime şu soruları sormam pek doğal: Neye güvenmeliyim? Neden savaşmak zorundayım; Kime karşı savaşmalıyım?

Tek yaratıcıdır soyumuz ve onun da tek bir yaratıcı yeteneği var insanın bireysel yeteneği. İki insan, birlikte hiçbir şey yaratmadı. Müzikte, şiirde, matematikte, felsefede etkili bir işbirliği yoktur. Yaradılış mucizesi gerçekleştikten sonra, topluluk onu üretebilir ancak. Topluluk hiçbir zaman bir buluş yapamaz. En değerli varlık, yalıtılmış bir insan beynidir.

Ayrıca bugün, jandarmalarıyla kuşatılmış topluluk kavramı, bu değerli varlığa karşı bir yoketme savaşına başlıyor; insan beynine karşı. Onu küçümseyerek, ona saldırarak, onu kınayarak, onu yönlendirerek, modern yaşamın çekiç darbeleri altında onu ezerek, özgür ve gezgin düşünce uyutuluyor, köreltiliyor, mahkûm ediliyor, izleniyor. Soyumuzun, üzücü intihar yolunu seçmekten başka yapacağı şey kalmıyor gibi.

Şuna inanıyorum ben: İnsanın özgür ve meraklı düşüncesi, dünyanın en değerli şeyidir. Uğruna savaşacağım şey de şu: İnsan düşüncesini sınırlayan ya da yokeden yönetim, din ya da her düşünce. Böyleyim ben, konumum da bu. Örnek ölçü için neden bir yöntem kurulduğunu ve bu örnek ölçüye uyulması için düşünce özgürlüğünün neden yokedilmesi gerektiğini anlıyorum, çünkü yalnızca özgürlük, çözümleme yoluyla yöntemi yokedebilir ancak. Evet, bunu anlıyor ve nefret ediyorum bundan; bizi, yaratma gücü olmayan hayvanlardan üstün tutan tek

şey için savaşacağım. Eğer coşku insanın içini yakıp tutuşturmazsa, mahvoluruz.

Adam Trask, gölgede büyümüştü, yaşamının perdeleri örümcek tutmuş, tozlu bezlerden yapılmıştı ve günleri birbiri ardına, yarı üzüntülerle ve karamsar düşkırıklıklarıyla geçiyordu.

Cathy'ye «canavar» demiş olmamın fazla önemi yok. Belki anlayamayacağız. Cathy'yi. Ama yine de, sırasıyla suçsuzluk ve günah yollarını deneyeceğiz. Ruhumuzun karanlık sularını arayıp taramadık mı sanki?

Belki hepimizin içinde, kötülüğün tohum atıp çoğaldığı gizli bir bataklık vardır. Ama buranın kıyıları kaygandır ve yüzücü virüslerimiz, bu kıyıları, daha aşağılara düşmek için tırmanır. Bazı insanlarda kötülüğün, kaçıp kurtulacak kadar güç kazandığı görülmez mi? Canavarın açıklaması, bundan başka ne olabilir? İçimizdeki bataklık yüzünden, bir, onların akrabaları olmuyor muyuz? Onları biz yarattığımıza göre, melekleri ve şeytanları yadsımamız saçma olur.

Canavar olsun ya da olmasın, Adam'ın içinde bir ateş yaktı Cathy. Korkudan, karamsarlıktan ve boğucu anılardan kurtardı onu ve düşüncesi uçacak kadar yüceldi. İyilik dünyayı aydınlatır ve onu yeni bir gün altındaymış gibi gösterir, tıpkı savaş alanını aydınlatan ışıklı bir füze gibi. Belki Adam, yaymış olduğu ışıkla Cathy'nin aydınlandığının farkında değildi Kocasının gözünde Cathy, sevecen, güzel, tatlı, kutsal ve değerli biriydi, onun yaptığı ve söylediği hiçbir şey, Adam'ın yaratmış olduğu imgeyi silemezdi.

Cathy, Kaliforniya'ya gitmek istememişti, ama onu dinlememişti. Adam, çünkü oranın imgesi kolundan tutmuş ve onu sürüklemişti. İçindeki kor öyle yakıcıydı ki, ne kardeşinin acısını, ne de parlayan bakışlarını farketmemişti. Kardeşine değerinden daha ucuza sattığı çiftliğin parası ve babasından kalan mirasın yarısı sayesinde zengin ve özgür bir adam olmuştu.

Bundan böyle kardeşler birbirlerine yabancıydılar artık. İstasyonda el sıkışmışlardı. Charles, trenin uzaklaşmasını seyretmiş ve yara izini ovalamıştı. Hana gitmişti sonra, üstüste dört

viski yuvarlamış ve yukarı çıkmıştı. Kızın parasını ödemiş, ancak hiçbir sonuç alamamıştı. Kız onu dışarı atıncaya dek, kollarında ağlamıştı Charles. Elinde yalnızca çiftlik vardı artık. Bütün gücünü oraya harcadı. Deldi, kesti, ekledi ve malı büyüdü. Ne dinlendi ne eğlence gördü gözü, isteksiz bir zengin, dostsuz saygıdeğer biri oldu.

Adam, Cathy'ye giysi almak için durdu New York'ta, sonra onları kıtanın öte ucuna götürecek olan trene bindiler. Salinas Vadisi'ni neden seçtiklerini anlamak çok kolay.

O çağda büyük bir hızla gelişen demiryolu şirketleri –birbirleri üzerinde egemenlik kurmak için açık açık savaşarak– sefer sayılarını artırmak için her türlü yolu kullanıyorlardı. Gazetelere ilânlar vermekle yetinmiyorlar, el ilânları ve broşürler bastırıyorlar, bunlarda Batı'nın güzelliklerini ve zenginliklerini övüyorlardı. Yeterince güçlü sloganları ve şaşırtıcı sözleri yoktu. Leland Stanford'un güçlü yönetimi altındaki Güney Pasifik Demiryolu Şirketi, ticaret ve politika açısından, Pasifik kıyılarına egemen olmaya başlıyordu. Raylar, vadilerin içlerine dek giriyordu. Yeni kentler doğuyordu. Yeni topraklar dağıtılıyor ve buraları yerleşim alanı oluyordu, çünkü Şirket, müşteri yaratmak zorundaydı.

Uzun Salinas Vadisi, onun etki alanının içindeydi. Adam, yöreyi bir cennet gibi göstermeye çalışan, renkli bir vadi broşürünü incelemişti. Yazılanları okuduktan sonra, Salinas Vadisi'nde yerleşmeyen kimse, umutsuz bir durumda demekti.

Adam, buraya yerleşmek için acele etmedi. Bir araba aldı, vadide eskiden yerleşenlerle tartışarak, topraktan, suyundan, hasattan, fiyattan ve rahat olup olmadığından sözederek yöreyi dolaştı. Adam'ın amacı spekülasyon yapmak değildi. Yerleşmek, bir yuva, bir aile kurmak istiyordu... Bilinmez ki bir hanedan da kurabilirdi.

Coşkuyla dolup taşan Adam, çiftlikten çiftliğe geziyor, bir avuç toprak alp parmaklarının arasından akıtıyordu. Konuşuyor, tasarı hazırlıyor, düş kuruyordu. Vadi insanları ondan hoşlanıyorlardı ve onlarla birlikte yaşamak için buraya gelmesine seviniyorlardı, çünkü onun değerli biri olduğunu anlamışlardı.

Tek bir kaygısı vardı Adam'ın: Cathy. Sağlığı iyi değildi. O-

nunla birlikte ülkeyi geziyor, ancak bundan hoşlanmıyordu. Bir sabah, ağrıdan yakındı ve King City Oteli'ndeki odasında kaldı. Adam saat beşte döndü. Karısı bütün kanını yitiriyordu. Adam'ın şansı yaver gitti ve doktor Tilson'u evinde buldu, hemen çantasını kaptı. Doktor çabucak muayene etti, pansuman yaptı ve Adam'a döndü.

«Beni aşağıda bekleyeceksiniz,» dedi.

«Durumu tehlikeli mi?»

«Hayır. Az sonra sizi çağırırım.»

Adam. Cathy'nin omuzunu okşadı ve ona gülümsedi.

Doktor Tilson, kapıyı kapatıp yatağın yanına geldi. Yüzü öfkeden mosmordu.

«Bunu neden yaptınız?»

Cathy'nin ağzı ince bir çizgi halinde büzüşmüştü.

«Kocanız gebe olduğunuzu biliyor mu?»

Kadın, başını ağır ağır sağa sola salladı.

«Bunu neyle yaptınız?»

Cathy, bakışlarını doktora dikti.

Doktor odayı inceledi. Sonra komidine gidip bir örgü şişi aldı. Cathy'nin yüzüne tuttu şişi.

«Hep aynı şey. Eski cinayet aracı Budalanın birisiniz. Az daha kendinizi öldürecektiniz ama bebek hâlâ yerinde. Sanırım türlü zehirler de içtiniz. Kafur, gazyağı ya da kırmızı biber. Tanrım! Şu kadınların yaptıklarına bakın!»

Cathy'nin bakışları soğuk ve anlamsızdı.

Doktor, yatağın yanına iskemlesini çekti.

«Neden istemiyorsunuz bu çocuğu?» diye sordu yavaşça. «İyi bir kocanız var. Onu sevmiyor musunuz? Bana karşılık vermemeye kararlı mısınız? Tanrım, bana yanıt verin! İnatçılık etmeyin.»

Kadın dudaklarını kımıldatmadı, gözlerini bile kırpmadı.

«Anlayın beni, yavrum,» dedi. «Yaşamınızı mahvedemezsiniz. Beni çileden çıkaran tek iştir bu. Bilgisizlikleri yüzünden hastalarımdan kaçını yitirdim Tanrı bilir, ama her zaman denerim. Özgürce işlenmiş bir cinayet gördüğümde...»

Hızla konuşuyordu doktor. Cümleleri arasındaki sessizlik-

ten korkuyordu. Bu kadın kaygılandırıyordu onu. Onda, insanca olmayan bir şeyler vardı.

«Bayan Laurel'i tanıyor musunuz? Bir çocuk sahibi olmak için Tanrı'ya yakarıp duruyor. Bir çocuk sahibi olmak için bütün varını yoğunu, ilerde elinde olacakların tümünü verirdi. Siz de bebeğinizi, örgü şişiyle öldürmeye kalkışıyorsunuz! Çok güzel!» diye haykırdı. «Konuşmak istemiyorsanız, sizi zorlayamam, ama sözlerime iyi kulak verin. Bebek sağlıklı. İşi iyi kıvıramamışsınız. Hem bir şey daha var. Bu bebek doğacak. Düşük yapmanın cezasını biliyor musunuz ülkemizde? Bana karşılık vermeyin, ama dinleyin. Eğer bunu yeniden yaparsanız, bebek de ölürse ve ben de bu işte karanlık bir yan sezersem, sizi ele verir, aleyhinize tanıklık eder ve cezalandırılmanızı isterim. Bana inanacak kadar akıllı olduğunuzu umarım, çünkü bunlar, havada kalacak sözler değildir.»

Cathy, dilinin ucuyla dudaklarını ıslattı. Bakışlarındaki anlam, yerini acıklı bir hüzne bıraktı.

«Üzgünüm,» dedi. «Anlayamazsınız.»

«Neden konuşmuyorsunuz?»

Öfkesi, güneş altındaki kar gibi eriyiverdi.

«Açıklayın bana.»

«Anlatması zor. Adam öyle iyi, öyle güçlü, öyle sağlıklı ki, oysa benim bir kusurum var. Sara hastalığı.»

«Siz hasta değilsiniz!»

«Bende hastalık yok. Ama büyükbabam ve babamda var. Kardeşimde de.»

Eliyle gözlerini kapadı.

«Kocama böyle bir çocuk veremem.»

«Zavallı yavrum,» dedi doktor. «Bilinmez ki. Bebeğinizin güzel ve sağlıklı olması mümkün. Bir daha bu işe kalkışmayacağınıza söz verin.»

«Evet.»

«Çok güzel. Yaptığınız şeyi kocanıza söylemeyeceğim ben de. Şimdi uzanın. Kanamanın durup durmadığına bakacağım.»

Birkaç dakika sonra, çantasını kapattı ve örgü şişini cebine koydu.

«Yarın, yine gelirim,» dedi.

Merdivenden inerken, Adam, doktora doğru koştu. Doktor Tilson, «O nasıl? Daha iyi mi? Neymiş derdi? Yukarı çıkabilir miyim?» sorularını «iyi, sakin olun, sakin olun.» Sözleriyle savuşturdu.

Sonra, Binlerce kez denediği eski yöntemini uygulamaya koştu.

«Karınız hasta.»

«Doktor!»

«Onun berbat bir hastalığı var...»

«Doktor...»

«Karınız gebe.»

Sonra adam'ı şaşkın bırakıp gitti. Sobanın çevresine oturan üç adam ona gülümsedi. İçlerinden biri belirtti:

«Senin yerinde olsaydım, çağırırdım... Üç dost oturup birer kadeh içelim.»

Şaşkınlığı geçince, dar merdiveni salakça çıktı Adam.

Adam, King City'nin birkaç mil güneyinde ve aşağı yukarı San Lucas'la King City'ye aynı uzaklıktaki Bordini çiftliğine göz koydu.

Bordiniler'e Bayan Bordini'nin büyük büyükbabasına bir ispanya kralının armağanı olan dokuz yüz dönüm toprak kalmıştı. Bordiniler İsviçreli'ydi, ama Bayan Bordini, yüzyıllarca önce, Salinas Vadisi'ne yerleşmiş olan bir İspanyol ailesinin mirasçısı ve kızıydı. Eski ailelerde sıkça rastlandığı gibi, toprak parçalanmıştı; bir parçası oyunda yitirilmiş, bir başka parçası vergi yüzünden satılmış, birkaç dönümü at, elmas almak, ya da güzel bir hanıma iyilik olsun diye ayrılmıştı. En iyileri olan bu dokuz yüz dönüm toprak, eski malların çekirdeğiydi. Salinas Irmağı, tepelere dek uzanan toprakların ortasından akıyordu. Bu yerde ırmak daralıyor, daha aşağıda yine genişliyordu. Sanchezler'in asıl evi kullanılır durumdaydı. Tuğladan yapılmıştı ve tepelerle hiç kurumayan küçük bir suyun suladığı küçük bir vadi arasındaki ufak bir açıklıkta kurulmuştu. İlk Sançhez'in burada yerleşmesinin nedeniydi bu su akıntısı. Ulu çınar ağaçları vadiyi gölgeliyordu ve toprak, yöredeki tek yeşillikti. Alçak

evin duvarlarının kalınlığı dört ayaktı, destek direkleri, ıslak konmuş deri kayışlarla bağlıydı. Bu kayışlar kuruyunca, demir gibi sertleşmiş ve yapıyı iyice sağlamlaştırmıştı. Bu yapı yönteminin bir tek sakıncası var; fareler uzaklaştırılmazsa, deriyi kemirirlerdi.

Eski ev, topraktan bitmiş gibi görünüyordu. Göz kamaştırıcıydı. Bordini burayı inek ahırı olarak kullanıyordu. Mülke tutkun, İsviçreli bir göçmendi adam. Kalın kerpiç duvarları sevmiyordu ve biraz ötede kendine tahta bir köşk yaptırmıştı. Sanchezler'in eski evinin pencerelerinden, inekler başlarını çıkarıyorlardı.

Bordiniler'in çocukları yoktu. Karısı olgun yaşta ölünce, kendini koyveren kocası, doğduğu Alpler'in çağrısını duyuyordu kulaklarında. Adam Trask; evi satın alma için acele etmiyordu. Bordini fazla fiyat istemiş ve bunda direnmişti. Adam, daha buna karar vermeden çok önce, burayı Adam'ın satın alacağını biliyordu.

Adam, yerleşmek ve doğacak çocuğa bir yuva vermek istiyordu. Bir toprak almaktan ve daha sonra başka toprakları görüp de pişman olmaktan korkuyordu. Sanchezler'in toprakları onu her zaman çekmişti. Yanında Cathy varken, yaşam uzun ve hoş geçerdi. Ama her türlü önlemi de alması gerekiyordu. Her karış toprağı inceledi. İncelemek, yoklamak için ekilebilir toprak tabakası çıkarttı. Tarlalarda, ırmak boyunca ve tepelerde yetişen bütün yabani bitkilerin adını sordu. Nemli yerlerde, çamurdaki izleri incelemek için diz çöktü. Kanguru, karaca, koyot, yabani kedi, gelincik, tavşan ve bıldırcın gibi hayvanların izlerini tanıdı. Kavakağaçlarıyla yabani incirağaçları arasında dolaştı, ırmak boyunca, dut ağaçlarının arasında, meşelerin ve defnelerin gövdelerini okşadı.

Bordini bir yandan onun yaptıklarını alaylı bakışlarla izliyor, bir yandan da tepenin yamacındaki bağının kırmızı şarabını bardak bardak deviriyordu. Her öğleden sonra çakırkeyif olmaktan hoşlanırdı Bordini. Hiç şarap içmemiş olan Adam da yavaş yavaş bundan zevk almaya başlıyordu.

Cathy'ye, durmadan yer konusundaki düşüncesini soruyor-

du. Burayı seviyor muydu? Burada mutlu olabilir miydi? Onun belli belirsiz yanıtlarınaysa kulak asmıyordu hiç. Karısının kendi coşkusunu paylaştığını sanıyordu. Otelin salonunda, San Fransisko gazetelerini okumak üzere sobanın çevresine toplanmış erkeklerle tartışıyordu.

«Düşündüğüm şey su,» dedi bir akşam. «Su bulmak için ne kadar kazmak gerektiğini düşünüyorum?»

Çiftçilerden biri, bacak bacak üstüne attı.

«Sam Hamilton'u görmelisiniz,» dedi. «Su konusunda, herkesten daha bilgilidir. İyi bir kaynak uzmanı ve kuyucudur o. Size söyler. Vadinin bu bölümündeki kuyuların yarısından fazlasını o açtı.»

Arkadaşı hafifçe güldü.

«Suyla ilgilenmesi için geçerli nedenleri vardır Sam'ın. Kendi topraklarında bir fıçı su bile bulamadı.»

«Onu nerede bulabilirim?» diye sordu, Adam.

«Size söyleyeyim. Bana köşe demiri yapması için onu gidip görmem gerek. Bay Hamilton'dan hoşlanırsınız. İyi adamdır.»

«Hem de matraktır,» diye ekledi arkadaşı.

Louis Lippe, arabasıyla Hamilton'un çiftliğine götürdü Adam'ı. Dövülecek demir tabakaları, kutunun içinde zıplıyordu, üzerinde nemli bir beze sarılmış bir karaca budu duruyordu. O çağda, birini ziyarete giderken, önemli bir yiyeceği armağan olarak götürmek gelenekti, çünkü yemeğe kalmak gerekiyordu. Tabii, aile pek üstelerse olurdu bu iş. Birkaç çağrılı teldolabı boşaltabilirdi. Onu yeniden dolduracak bir şeyler götürmek pek doğaldı bu yüzden. Bir çeyrek domuz ya da bir parça öküz eti, işi görürürdü. Bu yüzden Louis, karacayı, Adam da bir şişe viski götürüyordu.

«Sizi uyarmalıyım,» dedi Louis. «Bay Hamilton pek duygulanacaktır, ama karısı dik dik bakar size. Yerinizde olsam, şişeyi iskemlenin altına saklar ve demirhanenin önüne gelince çıkartırdım. Biz hep böyle yaparız.»

«Kocasının içmesine engel mi oluyor?»

«Erik kadar şişkodur o,» dedi Louis. «Ama pek katı kuralları vardır. Şişeyi iskemlenin altına koyun siz.»

Vadiye giden yoldan ayrılıp engebeli bir yoldan tepelere girdiler. Kış çamurunda bıraktıkları tekerlek izleri iki ray halinde sertleşmişti. Atlar koşumları içinde zorlanıyordu, araba zıplıyor, tangırdıyordu. Yıl kötü geçmişti, haziran ayında olmalarına karşın, tepeler şimdiden kurumuştu ve sararmış otlaklarda çakıltaşları parlıyordu. Arpanın boyu altı pustu, hemen tohuma durmazsa, başağa duramaz hiç.

«Pek hoş bir ülke değil burası,» dedi Adam.

«Hoş mu? diyorsunuz Bay Trask, burası bir insanı parçalar ve öldürür. Hoşmuş! Bay Hamilton'un iyi bir parça toprağı var, ama bütün çocuklarıyla birlikte açlıktan ölürdü orada. Çiftlik beslemiyor onları. Her tür iş yapar o, oğlanlar da kazanmaya başlıyor. İyi bir ailedir.

Adam, bakışlarını yerden yükselen koruma taşlarına dikti.

«Neden bunları böyle bir toprağa yerleştirmişler?»

Louis Lippe, yanında ona karşı duran bir yerle olmazsa, özellikle bir yabancıya kılavuzluk etmeyi herkes gibi pek seviyordu.

«Size anlatayım. Bakın, örneğin ben, babam İtalyan'dı. Karışıklıktan sonra gelmişti buraya, ama biraz para getirmiş. Toprağım büyük değil ama iyidir. Onu babam satın almış, o seçmiş. Örneğin sizi ele alalım servetiniz ne kadardır bilmiyorum ve bunu da size soramam, ama Sanchezler'in toprağını satın alacağınızı söylüyorlar; Bordini, armağan etmeye alışkın değildir. Bu da sizde gereken para var demektir, bu olmazsa, bu işi aklınızdan çıkarın.

«Rahatım yerinde,» dedi Adam, alçakgönüllüce.

«Dosdoğru gitmeyişimin nedeni, size daha iyi açıklayabilmek içindir, dedi Louis. Bay ve Bayan Hamilton, vadiye geldikleri zaman, işemek için bir lâzımlıkları bile yoktu. Kimsenin istemediği devlet topraklarından aldılar. İyi yıllarda bile, yirmi beş dönüm toprak üstünde bir ineği dahi besleyemez insan. Söylendiğine göre, kötü geçen yıllarda, koyotlar bile karınlarını doyuramazlarmış. Hamiltonlar'ın burada nasıl yaşadıklarını merak

ediyor bazıları. Bunun nedeni, Bay Hamilton'un hemen işe koyulması. Kendine biçerdöver yapıncaya dek, gündelikçi olarak çalıştı.»

«Başarmış olmalı. Her yerde, ondan biraz sözedildiğini duydum.»

«Dediğiniz gibi başarılı da oldu. Dokuz çocuk yetiştirmeyi başardı. Elinde beş kuruşu yok. Ne yapsın?»

Arabanın tekerleklerinden biri kalktı, kocaman bir taşın üstünden geçip aşağı indi. Atlar, terden pırıl pırıl olmuşlardı, koşumları karaydı.

«Onunla tanışırsam, sevinirim,» dedi Adam.

«Tabii bayım. Evinde güzel bir ürün toplandı. Çocukları iyi eğitilmiş. Pek küçük olan Joe dışında, her işin altından kalkar onlar. Onu koleje yollayacaklarını söylüyorlar. Ama öteki çocuklar hayat adamı olacaklar. Bay Hamilton, gurur duyabilir onlarla. Ev, önümüzdeki tepenin ardında. Özellikle aklınızdan çıkarmayın. Şişenizi göstermeye kalkışmayın sakın. Sizi muma çevirir karısı.»

Kuru toprak güneş altında çatırdıyor, çekirgeler şarkı söylüyordu.

«Tanrı'nın unuttuğu topraklar bunlar gerçekten,» dedi Adam.

«Bana değersiz gibi görünüyor,» dedi Adam.

«Böyle bir yerde yaşamaktan uzak duracak kadar param olduğu için şükrediyorum.»

«Ben de uzağım bundan kendimi de değersiz saymıyorum. Mutlu bile sayılırım.»

Araba tepenin zirvesine gelince, Hamiltonlar'ın evini oluşturan yapıları, aşağıda görebildi Adam. Bir ev, bir ahır, bir işlik ve bir arabalık. Hepsi kuru ve güneşe karşıydı. Ağaçları ve elle sulanan küçücük bir bahçesi bile yoktu.

Louis, Adam'a doğru döndü, sesinde belli belirsiz gizli bir düşmanlık seziliyordu.

«Sizi bir iki şey konusunda uyarmayı isterim, Bay Trask. Samuel Hamilton'u ilk kez görünce, onun biraz deli olduğunu sanan insanlar var. Konuşması başkalarına benzemez. İrlanda-

lı'dır. Çok akıllıdır. Günde yüz düşünce üretir. Ayrıca umutla yaşar. Yüce İsa! Bu topraklarda yaşaması yazılmış alnına. Ama şunu unutmayın, çalışkan ve iyi bir demircidir o, buluşları saçma sapan değildir. Önceden gördüğü olayların gerçekleştiğine kanıt oldum ben.»

Adam, bunda gözdağı ayırımı sezdi.

«Herkesi küçümseyen insanlardan değilim ben,» dedi.

Ve hemen Louis'nin kendisini yabancı ve düşman olarak gördüğünü anladı.

«Bildiğiniz olsun istiyordum. Hepsi bu. Doğudan gelen ve parasız birini, değersiz biri gibi görenler de var.»

«Nasıl yapabilirim...»

«Belki Bay Hamilton'un bir kıyıda beş kuruşu bile yok ama o bizden biri ve belki de içimizde en iyisidir. Pek sık karşılaşmadığınız biçimde bir aile kurdu o. Aklınızdan çıkarmayın.»

Adam, kendini savunmaya kalkışacaktı, ama şunları söyledi:

«Bunu anımsayacağım. Beni uyardığınız için teşekkür ederim.»

Louis, başını çevirip önüne baktı.

«Bakın. Demirhanesinin önünde dikiliyor. Bizi duymuş olmalı.»

«Sakalı var mı?» diye sordu Adam, gözlerini kısarak.»

«Evet, çok güzel bir sakalı var. Ama kırarmaya başlamış. Yakında apak olacak.»

Tahta evin önünden geçerken, Bayan Hamilton'un pencereden onlara baktığını gördüler. Demirhanenin önüne geldiler; Samuel Hamilton, onları ayakta bekliyordu.

Adam, saygıdeğer bir yaşlı gibi sakallı ve güçlü bir adam gördü; kır saçları eşarp gibi dalgalanıyordu. Sakalının üstünde, yanakları güneşten pembeleşmişti. Temiz mavi bir gömlek, iş tulumu ve bir önlük vardı sırtında. Kolları sıvanmıştı, kaslı kolları da temizdi. Yalnızca elleri örsten kararmıştı. Açık mavi gözlerinde gençlere özgü bir sevinç okunuyordu, kırışıklıklar yol yoldu. Güleç gözlerinin işiydi bu çizgiler.

«Louis,» dedi, «sizi gördüğüme sevindim. Küçük cenneti-

mizin yumuşaklığında olsa bile, dostlarımızı ağırlamaktan hoşlanırız.»

Adam'a gülümsedi, Louis şöyle dedi.

«Size Bay Adam Trask'i getirdim. Buraya yerleşmek için Doğu'dan geliyor.»

«Çok iyi,» dedi Samuel. Elinizi daha sonra sıkarım. Şu kara pençelerimle ellerinizi kirletmek istemem.»

«Demir tabakaları getirdim. Bana bunlardan köşe bağları yapabilir misiniz? İskeleyi sağlamlaştırmak için.»

«Tabii, Louis. Aşağı inin, inin. Atları gölgeye çekelim.»

«Arkada bir karaca budu var, Bay Trask de küçük bir şey getirdi.»

Samuel, eve doğru bir göz attı.

«Araba ambarın arkasına çekilince, kücük bir şeyi çıkarabiliriz belki ortaya.»

Adam, konuşmasındaki şarkılı ahengi farkediyordu, bununla birlikte hiçbir söyleme kusuru bulamadı.

«Louis, atlarınızı çözer misiniz? Karacayı mutfağa götüreceğim. Liza çok sevinecek. Av etine bayılır.»

«Çocuklar burada mı?»

«Hayır. Burada yoklar. Hafta sonu için Geoges ile Will gelmişti, hepsi birden At Kanyonu'na dansetmeye gitti. Şafakta gelirler ancak. Bize bir kanepeye mal olan bir öyküdür bu. Daha sonra anlatırım size. Liza bunun acısını çıkaracağına söz verdi. Suçlu, Tom. Bunu da daha sonra anlatırım size.»

Güldü ve eve doğru yürüdü, elinde, sarılı karaca budu vardı.

«İsterseniz, küçük bir şeyi demirhaneye götürün, güneşten ısınmasın.»

Eve yaklaşırken, onun seslendiğini işittiler:

«Liza, bilemezsin, Louis Lippe, senden daha kocaman bir parça karaca eti getirmiş.»

Louis arabayı ambarın arkasına götürdü, Adam da atları çözüp gölgeye götürmesine yardım etti.

«Güneş konusunda ne demek istediğini anladınız mı?»

«Bu kadın çok korkunç.»

«Erik gibi şişko. Ama demir gibi iradesi vardır.»

Samuel, demirhaneye, yanlarına geldi.

«Yemeğe kalırsanız, Liza çok sevinecek.»

«Bizi beklemiyordu ama,» diye karşı çıktı Adam.

«Haydi, haydi. İki tabak daha koyarız. Sizinle olmak, büyük zevk. Köşe bağlarının nasıl olacağına bir bakalım.»

Kare biçimindeki ocağa yonga yığdı, kömürü üfledi, kıpkırmızı bir alev çıkıncaya dek, ateşi körükledi.

«Kor yığınına üfleyin,» dedi. «Yavaş yavaş ve düzenli olarak.»

Demir çubukları kömürün üstüne koydu.

«Siz, Bay Trask, Liza'nın dokuz aç çocuğa yemek pişirmeye alışkın olduğunu öğrenin. Onu hiç rahatsız etmez.»

İyice ısınması için bir demir çubuğu çevirdi ve güldü.

«Hiçbir şeyin onu rahatsız etmediğini belirtirken, yalan söylemiş oluyorum. Bu yalanı da hesabıma yazıyorum. Her ikinizi de uyarırım. «Kanape» sözcüğünü hiç söylemeyin. Liza için öfke ve acı demektir bu sözcük.»

«Bize bundan sözetmeye başlamıştınız,» dedi Adam.

«Oğlum Tom'u tanımış olsaydınız, daha iyi anlardınız, Bay Trask. Louis onu tanır.»

«Tanıdığımı sanırım,» dedi Louis.

Samuel, konuşmasını sürdürdü:

«Tom, şeytan gibi biridir. Her zaman gözleri, karnından daha kocamandır. Mutluluğu da mutsuzluğu da abartılıdır. Böyle insanlar vardır. Liza, benim onlardan olduğumu söyler. Tom'un yazgısı nasıl olur bilmem. Belki ünlü olur ya da darağacıdır sonu... Ailede asılanlar oldu. Bunu bir başka kez anlatırım size.»

«Kanape,» diye üsteledi Adam kibarca.

«Haklısınız. Biliyorum, Liza da sözcüklerin ardından bir çobanın dikbaşlı bir kuzunun ardından koştuğu gibi koştuğunu bilir. Bach Tree okulunda her zaman bir balo düzenlenir. Oğlanlar da, George, Tom, Will ve Joe oraya gitmeye karar vermişler Tabii kızlarıda peşlerine takılmışlar. Sıradan bir çocuk olan George, Will ve Joe, birer kız arkadaşını çağırmış. Ama

Tom, her zamanki gibi olayı geniş açıdan görmüş. İki kızkardeş olan Williams, Jennie'yle Belle'i çağırmış. Vidalar için kaç delik istersin, Louis?»

«Beş,» dedi Louis.

«Tabii ya. Şunu da söylemeliyim Bay Trask, kendini çirkin sanan bütün oğlanlar gibi Tom'da kendine pek önem verir. Çoğu zaman, çapaçul gezer, ama bir bayram söz konusu olur olmaz, kurdelelerle süslenir, bir bahar çiçeği gibi güzel kokular sürünür. Hazırlık yapmak, pek çok zamanını alır. Arabalığın boş olduğunu gördünüz. Georges, Will küçük arabayı, Joe da iki tekerlekli küçük arabayı aldı.»

Samuel'in mavi gözleri zevkle parladı.

«O zaman Tom, bir Roma imparatoru gibi şirin ve pırıl pırıl çıktı ortaya, araç olarak da geriye yalnızca kuru ot tırmığı kalmıştı. Onun, Williams kardeşlerden birini bile, böyle bir şeye bindirmesi söz konusu olamazdı. İyi mi kötü mü bu? Liza, o sırada kestiriyordu. Basamaklara oturmuş olan Tom, bir çözüm arıyordu. Bir süre sonra, onun arabalığa gittiğini ve iki at koştuğunu gördüm. Daha sonra eve girdi, sırtında bir kanepeyle dışarı çıktı. Kanapeyi bahçe tarağının üstüne koyup zincirle bağladı. Kolçakları kuğu boynu şeklinde, Liza'nın pek sevdiği kanepeydi bu! Georges doğmadan önce, dinlenmesi için ben armağan etmiştim ona. En son olarak da Tom'un Williams kardeşlere uygun bir yer bulduğuna sevinerek tepeyi tırmandığını gördüm. Düşündüğüm zaman, Tanrım, geri geldiğinde, artık kullanılmaz durumda olacak bu kanepe!»

Samuel, maşaları bıraktı ve daha rahat gülmek için ellerini kalçalarına bastırdı.

«Liza'nın içinde ateşler yanıyor şimdiden. Dumanları burnundan çıkıyor. Zavallı Tom!»

Adam, gülerek şunu önerdi:

«Biraz küçük bir şey içer misiniz?»

«Sevinçle,» dedi Samuel.

Şişeyi aldı, hızlı bir yudum çekti, sonra sahibine geri verdi.

«Uisquebaugh. Viski ve rakı için kullanılan İrlanda dilinde bir sözcüktür bu. Pek doğru.»

Kırmızı demir çubukları teker teker örsün üstüne koydu, vida deliği açtı ve çekiçle vurarak eğdi onları. Vururken, kıvılcım çıkıyordu. Demiri, bir fıçı kara suyun içine daldırdı. Bir cızırtı duyuldu.

«İşte,» dedi.

Köşe bağlarını yere attı.

«Sağol,» dedi Louis. «Borcum ne kadar?»

«Dostluğunuzun zevki yeter.»

«Her zaman böyle oluyor,» dedi Louis.

«Hayır. Yeni kuyunuzu deldiğim zaman, istediğim parayı verdiniz bana.»

«Konuya gelelim... Bu Bay Trask, Bordiniler'in toprağını alacak belki de. Eski Sanchez mülkü, anımsıyor musunuz?»

«Orayı biliyorum,» dedi Samuel. «Çok güzel bir parçadır.»

«Bay Trask, sudan sözetti bana. Ben de ona bu konuda herkesten fazla bilginiz olduğunu söyledim.»

Adam, şişeyi yeniden uzattı. Samuel, bir yudum daha içti ve ağzını kolunun temiz olan yerine sildi...

«Henüz karar vermiş değilim,» dedi Adam. «İstediğim, size bazı sorular sormak.»

«Tanrım! Bunu yapmamanız gerekirdi. Bir İrlandalı'ya soru sormanın tehlikeli olduğu söylenir, çünkü size hemen karşılık verir. Ağzımı açınca, ne gibi tehlikeye atılacağınızı umarım farkındasınızdır. İki görüş noktası vardır: Sessiz insan bilgedir ya da hiçbir şey söylemeyen hiçbir şey düşünmez. Doğal olarak ikincisi benim daha çok hoşuma gidiyor. Liza, bundan yararlandığımı söyler. Ne öğrenmek istiyorsunuz?»

«Sözgelimi, Bordini topraklarında, su bulmak için ne kadar kazmak gerekir?»

«Yeri görmem gerek. Bazen otuz ayakta, bazen ellide; bazen de dünyanın merkezine dek uzanmak gerekir.»

«Suyu bulur musunuz?»

«Evim dışında, her yerde su bulurum.»

«Suyunuzun olmadığını söylediklerini duydum.»

«Söylediklerini mi duydunuz? Tanrı bile duymuş olmalı bunu. Basbas bağırdım.»

«Irmak kıyısında dörtyüz dönümlük bir parça var. Orada su tabakası olduğuna inanır mısınız?»

«Görmem gerek. Tuhaf bir vadidir burası. Yeterince sabırlı olursanız, size iki söz edebilirim, çünkü orayı karış karış incelemiş gibi biliyorum.»

Louis Lippe konuştu:

«Bay Trask, Yeni İngiltere'den geliyor. Buraya yerleşmeye niyeti var, ancak daha önce Batı'ya gelmiş. Askermiş o zamanlar. Yerlilerle savaşmış.»

«Gerçekten mi? O zaman siz konuşursunuz, ben de sizi dinlerim.»

«Bundan sözetmek istemem.»

«Nedenmiş o? Tanrım! Eğer yerlilerle ben savaşmış olsaydım, ailem ve komşularımın çekeceği vardı bundan.»

«Onlarla döğüşmek istemiyordum ben, Bayım.»

Bayım sözcüğü, farkında olmadan gelivermişti ağzına.

«Evet, bunu anlıyorum. İnsanın tanımadığı ve kin duymadığı birini öldürmesi pek zor olmalı.»

«Tersine, daha kolaydır,» dedi Louis.

«Bu da anlayış sorunu, Louis. Ama bazı insanlar, dünyadaki herkese karşı dostluk duyarlar, bazılarıysa birbirlerinden bile nefret ederler ve sıcak ekmeğe sürülmüş yağ gibi, kinlerini de çevrelerine yayarlar.»

«Vadi'den sözetmeyi yeğlerim,» dedi Adam, bir tür sıkkınlıkla.

Çünkü üstüste yığılmış cesetleri gözlerinin önüne getirince, midesi bulanmıştı.

«Saat kaç?»

Louis, dışarı çıktı ve güneşe baktı.

«Saat henüz iki olmamış.»

«Konuşmaya başlayınca, kendimi kontrol edemem. Oğlum Will, beni dinleyen kimse olmayınca, ağaçlarla konuştuğumu söyler.»

Soluk aldı ve bir sandığın üstüne oturdu.

«Buranın tuhaf bir vadi olduğunu söyledim, bunun nedeni yemyeşil bir ülkede doğmuş olmamdır belki. Size burası tuhaf geliyor mu, Louis?»

«Hayır, çünkü burdan başka yer bilmiyorum.»

«Orada pek çok sondaj yaptım,» dedi Samuel. «Altında bir şeyler yaşamış belki de yine yaşıyordur. Toprağın altında, bir okyanus yatağı ve daha derinlerde de başka bir dünya var. Ama çiftçiyi ilgilendirmez bu. Üstteki toprak iyidir, özellikle düzlüklerde. Vadinin yükseklerinde, işlenmeye uygun olan toprak tabakası ince ve kumlu, ama funda toprağıyla karışık; yağmurlar da bu toprağı aşağılara sürüklüyor. Kuzeye doğru gidildikçe, vadi genişler, toprak burada daha esmer, daha ağır ve belki de daha zengindir. Sanırım eskiden buraları bataklıkmış ve yüzyıllar boyunca çürüyen bitkiler toprağı karartmış ve verimini arttırmış. Toprağa dönersek, onun yağlı kille karışık olduğunu görürüz. Özellikle Gonzales çevrelerinde, ırmakağzının kuzeyinde. Salinas, Blanco, Castroville ve Moss Landing kıyılarında hâlâ bataklıklar var. Günün birinde bu bataklıklar kurutulursa, bu toprak dünyanın en zengin toprağı olacaktır.»

«Günün birinde, toprağın ne duruma geleceğinden sözeder hep,» diye sözünü kesti Louis.

«İnsan zekâsı, bedeninin yaptığı gibi, yalnızca yaşadığı zamanla yetinemez.»

«Buraya yerleşirsem, toprağın nasıl olduğunu ve ileride nasıl olacağını bilmek isterim,» dedi Adam. «Eğer olursa, çocuklarım bu toprakta yaşayacaklardır çünkü.»

Samuel'in bakışları, dostlarının ve sönmüş ocağın üstünden yaldızlı ışığa dikilmişti.

«Size şunu söylemem gerek, vadinin büyük bir bölümünün altında, bazen pek derinde, bazen de yüzey yakınında, kabuk adını verdiğimiz şey bulunuyor. Yoğun ve aynı zamanda da yağlı bir kil bu. Bazı yerlerde kalınlığı bir ayak, bazı yerlerdeyse daha fazla. Bu kabuk suyu geçirmiyor. Eğer o olmasaydı, yeniden. Ama kil tabakasının üstündeki toprak iyice ıslanınca, su seller halinde akıp gidiyor ya da yüzeyde kalıp bitkileri çürütüyor. Vadinin en büyük felaketlerinden biri bu.»

«Yine de yaşanılacak hoş bir yer değil mi burası?»

«Evet. Ama insan, toprağın daha verimli olabileceğini bilince, pek rahat olamıyor nedense. Düşündüm ki, su çıkartmak için binlerce kuyu açabilirsem, bu soruna çözüm bulurum. Dinamit çubuklarıyla birkaç denemem oldu. Kabuğu kırdım ve su sızmaya başladı. Ama bütün vadi için gerekecek dinamit miktarını bir düşünün! Bir isveçli'nin –dinamiti bulan adamın kendisi– daha güçlü ve etkili yeni bir patlayıcı daha bulduğunu okudum. Belki bu sorunu çözer.»

Louis, alaycı ama hayranlık dolu bir biçimde konuştu:

«Olayları değiştirmeyi düşünür hep. Onları olduğu gibi kabul edemez bir türlü.»

Samuel, ona gülümsedi.

«Sanırım uzun zaman önce, insan, ağaçlarda yaşarmış. İçlerinden biri durumundan memnun değilmiş anlaşılan, eğer böyle olmasaydı, ayaklarınız yere basmazdı.»

Sonra, yine güldü Samuel.

«Tozun üstüne oturmuş, Tanrı'nın yarattığı bir dünya kadar rahat bir dünya yaratmaya çalışıyorum. Ama Tanrı, yapıtını gördü. Oysa ben, düşlediğimin dışında, kendi yapıtımı asla göremeyeceğim. Bu vadi, günün birinde zenginleşecek. Dünyayı besleyebilecek ve belki de besleyecek. Günün birinde, binlerce binlerce mutlu insan yaşayacak buralarda...»

Bakışları kararır gibi oldu. Yüzüne bir hüzün çöktü. Sustu.

«Sözlerinize bakılırsa, yerleşilecek güzel bir yer burası,» dedi Adam. Bu olasılıklar gözönünde tutulduğunda, çocuklarım daha mutlu olabilirler mi?»

Samuel, yine söze başladı:

«Anlayamadığım bir şey var. Bu vadinin üzerinde bir karaltı bulunuyor. Neden oluştuğunu bilmiyorum, ama seziyorum bunu. Bazen gündüz, hava pırıl pırılken, karaltının geçtiğini, güneşi sarıp sarmaladığını ve bir sünger gibi bütün ışığı emdiğini seziyorum.»

Sesini daha da yükseltti:

«Kara bir öfke bu vadiyi tehdit ediyor. Bilmiyorum. Bilmiyorum. Sanki, ayaklarımızın altında yatan ölü okyanustan çıkan bir

hayalet vadiyi lanetlemiş ve havamızı bu felaketle bulandırmış gibi geliyor. Gizli bir üzüntü gibi gizli bir karaltı bu. Ne olduğunu bilmiyorum, ama onu görüyor ve burada yaşayan insanlarda seziyorum bunu.»

Adam ürperdi.

«Erken döneceğime söz vermiş olduğum geldi aklıma. Karım Cathy, bir bebek bekliyor.»

«Ama Liza hazırlanmıştır.»

«Nedenini söylerseniz, beni bağışlayacaktır. Karım pek iyi değil. Su konusunda bilgi verdiğiniz için teşekkür ederim.»

«Saçma sapan sözlerim mi sizi kaygılandırdı?»

«Hayır. Hayır. Kesinlikle değil. Bu onun ilk çocuğu ve çok korkuyor karım.»

Adam, bütün gece iyi ve kötü yanları düşünüp durdu. Ertesi sabah Bordini'nin evine gitti, pazarlığı sonuçlandırdı ve Sanchezler'in toprağı onun oldu.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

O çağdaki Batı konusunda söylenecek öyle çok şey var ki, insan nereden başlayacağını bilemiyor. Bir şey, yüzlerce şeye sürüklüyor insanı. Bütün sorun ilk önce anlatılacak konuyu belirlemek.

Samuel Hamilton'un, çocuklarının Peach Tree Okulundaki baloya gittiğini söylemiş olduğunu anımsıyorsunuz. O zamanlar, köy okulları kültürmerkezleriydi aynı zamanda. Kentlerde, Protestan Kilisesinin henüz yeni kurulduğu bir ülkede yaşam savaşı veriyordu. Uzun süredir buraya yerleşmiş olan Katolik Kilisesi, misyonlar yavaş yavaş terkedilir, çatıları yıkılır ve mihraplarının üzerinde güvercinler dem çekerken, rahat bir gelenek içinde uyuyordu. San Antonio Misyonunun tavanarasına atılmış kitaplığı, (içinde Latince ve İspanyolca kitaplar vardı) kâğıtlardaki el yazmaları kemiren farelere teslim edilmişti. Kırsal yörelerdeki yüksek sanat ve bilim yerleri okuldu, okul öğretmeni, bilginin ve güzelliğin meşalesini taşıyordu. Okulun kapalı salonun-

da, genel tartışmalar ve müzik oturumları yapılıyordu, seçim sandıkları buraya konuyor, mayıs kraliçeleri burada taç giyiyor, saygıdeğer ölüler anılıyor ve gece baloları düzenleniyordu. Okulun bayan öğretmeni, yalnızca bilim adamı örneği ve gözde bir kadın olarak kalmıyordu, aynı zamanda bütün köyün evlenmek istediği kadındı. Bir aile, eğer oğullarından biri okul öğretmeniyle evlenmeyi başarırsa, başını gururla dimdik tutabilirdi. Çocuklarının da, kalıtım yoluyla olsun, bilgiyle olsun, okumuş olma üstünlüğüne kavuşacakları varsayılırdı.

Samuel Hamilton'un kızları, çiftlik işleriyle uğraşarak, zamanından önce yaşlı birer çiftçi kadın olacak kızlardan değillerdi. Güzel kızlardı onlar, ataları olan eski İrlanda krallarından gelen bir görkem saçıyorlardı. Yoksulluklarını bastıran bir gururları vardı. Acınacak durumda oldukları kimsenin aklından bile geçmezdi. Samuel, apayrı üstün bir soy yaratmıştı. İyi eğitilmişti ve kültürlüydü çocukları. Samuel, hepsine öğrenme açlığı aşılamıştı ve onların yaşadıkları çağa yabancı, gururlu biri olmalarını istememişti. Olive Hamilton, İlkokul öğretmeni oldu. On beş yaşındayken, ortaokulda okumak üzere Salinas'a gitmek için çiftlikten ayrıldı. On yedi yaşında, ona bütün bilim ve sanat kapılarını açan yetenek sınavlarından geçti ve on sekizinde, Peach Tree okulunun öğretmeni oldu.

Okulunda, kendisinden daha büyük öğrenciler vardı. Öğrenim yaptırmak, fazla sezgi yeteneği gerektiriyordu. Tabanca ya da uzun saplı kırbaç kullanmadan, büyük oğlanlar arasında düzeni sağlamak zor ve tehlikeli bir uğraştı. Bir dağ okulunda, bir ilkokul öğretmeni, öğrencileri tarafından kaçırılmıştı.

Olive Hamilton, her yaştakilere her şeyi öğretiyordu. O çağda, pek az çocuk, birinci basamağı aşıyordu ve tarla işleri de birlikte yürütüldüğünden, temel eğitimlerini bitirmek için on dört – on beş yıl gerekiyordu onlara. Olive, temel tıp bilgilerini de edinmek zorundaydı, çünkü pek sık kaza oluyordu. Teneffüste öğrenciler bıçakla kavga ettikleri zaman, bir yarayı pansuman etmek zorundaydı da. Çıplak ayaklı küçük bir çocuğu çıngıraklı yılan sokunca, zehiri akıtmak için ayak parmağını emen yine oydu.

Küçüklere abece, son sınıftakilere de cebir öğretiyordu. Koroyu yönetiyor, yazınsal eleştiriler yapıyor ve Salinas Gazetesi'nde haftada bir yayımlanan, sosyete dünyasıyla ilgili sütunu hazırlıyordu. Yörenin bütün toplumsal yaşamı onun ellerindeydi. Sadece giriş sınavları düzenlemekle kalmıyor, danslar, toplantılar, tartışmalar, Noel ve Mayıs bayramları, 4 Temmuz Günü'nün ve bütün öteki ulusal günlerin sıkıcı işlerini de düzenliyordu. Köy meclisinin üyesiydi, büyük hayır işlerini tek merkezden yönetiyordu. Hiç de kolay bir iş değildi bu, akıl almayacak kadar zor sorumlulukları ve görevleri vardı. İlkokul öğretmeninin özel yaşamı olamazdı. Evinde bile kişiliğinin zayıf yönleri izleniyordu. Bir evde fazla kalamazdı, çünkü kıskançlık yaratırdı bu; insan ilkokul öğretmenini evine alınca, toplumsal durumu yükseliyordu. Kaldığı evde evlenecek yaşta bir oğlan varsa, otomatik olarak isteniyordu. Eğer o evde pek çok oğlan varsa, onun için korkunç kavgalar yapılıyordu. Aguita'nın oğulları –üç taneydi– Olive Hamilton yüzünden, az daha birbirlerini öldüreceklerdi. Bir ilkokul öğretmeninin uzun süre işinde kalması pek ender görülürdü. Çünkü iş öyle yorucu, öyle tüketici ve ah ettiriciydi ki, başka çare kalmadığından, genellikle çabucak evleniyordu, öğretmen.

Olive Hamilton'un gitmemeye karar vermiş olduğu bir yoldu bu. Babasının bu aydınca coşkusunu paylaşmıyordu o, ama Salinas'da oturduktan sonra, çiftçi kadın olmamaya karar vermişti. Salinas kadar büyük olmasa bile, bir kentte yaşamak istiyordu, iki yolun kesiştiği falanca yerde değil. Olive, Salinas'ta yaşamın güzelliklerini öğrenmiş, kiliseye bağlı müzik okuluna ve papazların ayin kaftanına, sunaktaki yardımseverler derneğine ve piskoposlok kilisesinin yemeklerine alışmıştı. Sanatlara karşı zevk uyanmıştı içinde, gezici tiyatrolar oyun oynamaya geliyor, büyülü kokular yayılan operalar, verilmiş sözlerle dolu dış dünyayı sarhoş ederek gösteriler sunuyorlardı. Resmi yemeklere gitmiş, sözcük bulma oyunları oynamış, şiir yarışmaları yapmış ve bir orkestrada çalmıştı. Salinas, büyülemişti onu. Orada gerektiği gibi giyinip baloya gidebiliyor, giysisini eyer çan-

tasına dolaştırmadan, on mil at koşturup, sonra giysisini ütülemeden, aynı giysiyle geri dönebiliyordu.

Olive, okuldan arta kalan zamanda, büyük kentlerdeki yaşamı düşlüyordu. Bu yüzden, King City değirmenini yapan genç mimar, kendisine evlenme önerisi yapınca, nişanlılıklarını gizli tutma koşuluyla önerisini kabul etti. Ülkenin huzurunu bozmamak için gerekliydi bu.

Olive'de babasının ateşliliği yoktu, ancak annesinden aldığı sarsılmaz iradesine bir tür mizah duygusu karışıyordu. Dikkafalı öğrencileri, zorla ya da isteyerek, insanca bilgileri yutmak zorunda kalıyorlardı.

Kültüre karşı bir önyargı vardı. Bir adam, çocuklarının okumayı, yazmayı ve hesap yapmayı bilmesini istiyordu, hepsi bu kadar. Bundan gayrısı tehlikeliydi. Okula uzun süre gittikleri için kendilerini öz babalarından yüksek gören pek çok çocuk, kente gitmek üzere çiftlikten ayrılmıştı, bu tür örneklere sık rastlanıyordu. Toprağı ölçmek için yeteri kadar aritmetik bilmek, kilisede şarkı söylemek ve bir vatan şarkısının nakaratını söylemek için müzikten anlamak, bir oğlanın eğitimi için yeterliydi ve onu baştan çıkartamazdı. Kültür, doktorlar, avukatlar, öğretmenler, gibi ayrı bir toplumsal sınıf içindi. Kuşkusuz Sam Hamilton gibi kural dışı olanlar da vardı. Onu hoş görüyor ve seviyorlardı, ama eğer o bir kuyu kazamayacak, bir at nallamayacak ya da bir döveri kullanamayacak olsaydı, ailesi için Tanrı bilir neler derlerdi.

Olive, delikanlısıyla evlendi, önce Paso'ya daha sonra King City'ye, son olarak da Salinas'a gitti. Davranışları düşünsel olmaktan çok içgüdüseldi. Annesinin kısa çenesini ve kalkık burnunu, babasınınsa pek güzel gözlerini almıştı. Annesi dışında, Hamiltonlar'ın en belirgin temsilcisiydi. Din konusundaki bilgisi, Eski Ahid'le İrlanda peri masallarının tuhaf bir karışımından oluşuyordu. Yaşamının baharındayken, Yahova'yı babası sanıyordu. Ona göre cennet, ailedeki ölülerin oturduğu çok güzel bir çiftlikti. Doğanın yoluna çıkardığı engelleri kabul etmeye yanaşmıyordu. Eğer biri onun bu düşüncesini beğenmezse, öfkeleniyordu. Sanırım, bir cumartesi akşamı, iki baloya gidemediği için

acı acı ağladı. Biri Greenfield'de, öteki San Lucas'daydı ve aralarında yirmi mil uzaklık bulunuyordu. Bu da altmış millik uzun bir yoldu. Seçim yapması pek güçtü. Üzüldü, ağladı ve varlığıyla hiçbir baloyu onurlandırmadı o da.

Zamanla, acıya karşı savaşmak için kırıcı bir yöntemi uygulamaya koydu. On altı yaşındayken, zatülcenbe yakalandım, o çağda öldürücü bir hastalıktı. Düştüm düştüm, ta melekler kanatlarıyla gözkapaklarıma dokunasıya dek düştüm. Olive, yöntemini uygulamaya koydu. Köy papazı benim için yakardı, manastırın başrahibesi ve rahibeleri günde iki kez Tanrı'ya yakardılar, dinbilgini olan uzak akrabalarımızdan biri bana adaklar adadı; türlü türlü okuyup üflemeler, türlü türlü büyüler, türlü türlü çıkıkçı yöntemleri uygulandı; iki hemşire ve kentin en iyi doktorları baş ucumda nöbet tuttu. Başarı sağlandı. İyileştim ben. Bana ve üç kızkardeşime karşı sevecen ve katıydı. Bize evişi yapmasını, çamaşır ve bulaşık yıkamasını, masada nasıl davranılacağını öğretti. Öfkelendiği zaman öyle korkunç bakardı ki, suçlu çocuk, haşlanmış bir badem gibi bembeyaz kesiliyordu önünde.

İyileşince, yürümeyi yeniden öğrenmem gerekti. Dokuz hafta yatmıştım yatakta. Kaslarım gevşemişti ve nekahet döneminin bitkinliği işlemişti içlerine. Beni ayağa kaldırdıkları zaman, her sinirim bağırdı ve yan tarafımdaki yara korkunç sancıdı. Bağırarak yatağıma düştüm:

«Yapamıyorum, ayağa kalkamıyorum.»

Olive, korkunç bakışlarını bana dikti.

«Ayağa kalk,» dedi. «Baban bütün günlerini çalışarak, gecelerini de senin başucunda oturarak geçirdi. Senin yüzünden borca girdi. Kalk ayağa.»

Sonra kalktım.

Borç, korkunç bir sözcük ve iğrenç bir uygulamaydı Olive'e göre. Ayın on beşinde ödenmemiş bir hesap, bir borçtu. Bu sözcük, alçaklığı, lekeyi ve onursuzluğu çağrıştırıyordu. Ailesinin, dünyanın en iyisi olduğuna inanan Olive, onun borçlar yüzünden kokuşmasını istemiyordu. Bize bu korkuyu öylesine aşıladı ki, borçların ekonomik düzenin bir parçası olduğu bugün

bile, bir faturanın ödenmesi iki gün gecikince, endişelenmeye başlıyorum. Yaygınlaştığı zaman bile, son gün ödeme yapma ilkesini hiçbir zaman benimsemedi Olive. Taksitle alınan bir eşya sizin olmuyordu; onun yüzünden borca girdiğiniz bir şeydi o. İstediği şeyi kendine almak için para biriktiriyordu. Bu yüzden, bütün komşularımız, yeni buluşlardan, bizden iki yıl önce yararlanıyorlardı.

Çok yürekliydi Olive. Çocuk yetiştirmek için yüreklilik gereklidir belki de. Birinci Dünya Savaşı'nda onun ne yaptığını size söylemek zorundayım. Uluslararası ilişkiler konusunda belirli bir düşüncesi yoktu. Onun ilk sınırı ailesini, ikincisi de kentini çeviriyordu, Salinas'ı; üçüncüsüne gelince, bu da taşrasını çeviren, sonu belirsiz bir çizgiydi. Bu yüzden, atlı milislerimiz çağrılıp da bir trene doldurularak bilinmeyen bir dünyaya doğru götürülünceye dek, savaşa fazla inanmıyordu.

Martin Hopps, sokağımızın köşesinde oturuyordu. Kızıl saçlı, tıknaz, kısa boyluydu. Kocaman bir ağzı ve kırmızı gözleri vardı. Salinas'ın en sıkılgan çocuğuydu. Ona günaydın demek, onu dehşete düşürmekle aynı anlamdaydı. Milis gücündendi, çünkü basket takımı ordunun salonunda çalışma yapıyordu.

Eğer Almanlar Olive'i tanımış olsaydılar ve biraz da akılları olsaydı, harekete geçmeden önce iyice düşünürlerdi. Ama ya bunu bilmiyorlardı ya da budalaydılar. Martin Hopps'u öldürdükleri zaman, savaşı yitirdiler, çünkü annem öfkeyle içeri girdi ve peşlerine düştü. Martin Hopps'u çok seviyordu. Kimseye hiç kötülük yapmamıştı. O öldüğü zaman, Olive, Alman İmparatorluğuna savaş ilan etti.

Kendine bir silah aradı. Bir eşarp ya da çorap örmek ona göre yeterince öldürücü değildi. Bir süre, Kızıl Haç'ın üniformasını giydi ve kendi gibi giyinmiş başka kadınlarla Velpeau sargıları sarmak, onurları dikkatle incelemek için silah salonunda toplandı. Bu iş iyiydi ama Kayzer'in yüreğini delecek olan kılıcı burada yapmıyordu. Olive, Martin Hopps'un yaşamına karşılık kan istiyordu. Özgürlük Bonoları'nda buldu silahını. Piskoposluk kilisesinin salonlarında yapılan yoksullara yardım kermesinde, birkaç pasta dışında, yaşamı boyunca hiçbir şey satmamış olan

Olive, bol bol Bono satmaya başladı. Bu, işe bir tür kan dökücülük katıyordu. İnsanların korku etkisiyle aldıklarını sanıyorum. Olive'den aldıkları zaman, o onlara gerçek savaş duygusu aşılıyordu, böylece Almanya'nın karnına süngü saplamış oluyorlardı.

İş tutarı hızla yükseldi ve hiç inmedi, Maliye Bakanı, bu yeni Amazon'un çalışmasının farkına vardı. Önce çoğaltılmış teşekkür mektupları geldi, ardından bakanın imzaladığı gerçek mektuplar. Gururlanıyorduk, ama armağanlar gelmeye başlayınca, gururumuz daha da arttı: Bir Alman kaskı –hiçbirimize uymuyordu– bir süngü, abanozdan bir kaideye atılmış şarapnel parçası. Savaşa gidemeyecek kadar küçük olduğumuzdan ve tahta tüfeklerle geçit töreni yapmak zorunda kaldığımızdan, annemin yönettiği savaşın bizi akladığına inanıyorduk. İşte o zaman, annem kendini ve ülkedeki bütün insanları aştı. Ünü rekorunu dörde katladı, bütün ödüllerin en güzelini kazandığını bildirdiler bize: Amerikan ordusuna ait bir uçağa ilk kez binmek.

Gururum sınırsızdı. Vekillik yoluyla kazanılmış bile olsa, dayanılması güç bir övünceydi bu. Ama zavallı annem için –annemin, varlığına bile inanmadığı bazı şeyler olduğunu size söylemeliyim, kanıtlanmış bile olsa– kötü Hamilton yoktu, uçak yoktu. Bir görüş, bir kanı bu yalnızca. Uçaklar görmüş olması, bu kanıyı değiştirmiyordu.

Olaydan sonra, neler hissettiğini düşünmeye çalıştım. Ruhu korkudan avaz avaz haykırmıştır, çünkü insan, var olmayan bir şeyin içinde nasıl uçabilir? En azından bu uçuş bir işkence olsaydı, pek acımasız ve alışılmamış bir şey olurdu. Ama bir ödül, bir armağan, en büyükleri arasından seçilmiş bir onurdu bu ödül. Sanırım annem, gözlerimize baktı ve orada öyle aşırı bir sevgi gördü ki kendini kapana kısılmış hissetti. Kabul etmemiş olsaydı, ailesine ihanet edecekti. Sıkışıp kalmıştı ve ölüm dışında çıkar yol yoktu. Var olmayan bu şeye binmeye karar verdiği zaman, denemeden sağ çıkmayacağına inanmış görünüyordu.

Olive, vasiyetini yaptı. Bu, çok zamanını aldı onun, onu bir

yasa adamının önünde yazdı. Sonra, kocasının, nişanlıyken ve daha sonra ona yazmış olduğu mektupları sakladığı gülağacından yapılmış kasayı açtı. Kocasının şiir yazdığını bilmiyorduk, ama yine de gerçekti bu. Ateş yaktı ve bütün mektupları içine attı. Bu sayfalar onundu ve başkabirinin onları okumasını istemiyordu. Kendine yeni iç çamaşırları aldı. Parça parça olmuş ya da en kötüsü delinmiş çamaşırlarla kendisini ölü bulmalarını istemiyordu. Belki de gözlerinin önüne, Martin Hopps'un çarpık ağzı ve korku dolu gizleri gelmişti ve bu çalınmış yaşamı kendine göre ödediğine inanıyordu belki de. Hepimize karşı pek kibar davrandı, iyi yıkanmamış bir tabak, tabak bezinde bir yağ lekesi bıraktığı zaman, bizi eleştirmedi hiç.

Olive'e karşı büyük saygı gösterisi, Salinas'ın yarış alanında yapılıyordu. Bizi bu yüksek yere, ordunun bir otomobiliyle götürdüler, büyük bir görkem içinde ve ulusal cenaze törenlerinden daha düzenliydik. Babamız kente beş mil uzaklıktaki Spreckles şeker fabrikasında çalışıyordu ve izin alamamıştı; belki de heyecana dayanamayacağından korkup bunu kendisi istememişti. Ama Olive yere inmeden önce, uçağın fabrikanın üstünden geçmesini istemişti. Oraya toplanmış yüzlerce işsiz güçsüz kişinin yalnızca uçağı seyretmek için geldiklerini anlıyorum şimdi, ama o zamanlar, annemi takdir ettiklerinden geldiklerini sanıyorduk onların. Olive ufak tefekti ve önceden kilo almaya başlamıştı. Onun arabadan çıkmasına yardım ettik. Ölümcül derecede korkuyor olabilirdi, ama başını dimdik tutuyordu.

Uçak, yarış alanının ortasındaki çayırlığa konmuştu. Çok küçük ve dayanıksız gibi görünüyordu. Pilot yerinin üstü açık, tek motorlu, piano telleriyle gerilmiş ahşap yapılıydı. Kanatları bezle kaplıydı. Olive şaşkına dönmüştü. Öküzün öldürücü kütleye gidişi gibi ilerledi araca doğru. Giysilerinin üzerine – o bunları kefen olarak görüyordu – iki çavuşun yardımıyla bir iş tulumu, keçi derisinden bir ceket ve deri bir palto giydi. Giydiği her kat giysiyle, iyice yusyuvarlak oluyordu. Başına deri bir kask giydi, gözlükleri taktı, küçük burnu ve pembe yanaklarıyla görülmeye değer bir görünüm oluşturuyordu. Soğanı andırıyor-

du. İki çavuş onu kucaklayıp yolcu bölümüne yerleştirdi. Gerdeli iyice dolduruyordu. Güvenlik kemerini kapayınca, ansızın canlandı ve dikkat çekmek için çılgınca el kol hareketleri yapmaya başladı. Askerin biri, eğilerek yolcu bölmesine dek gidip onu dinledi, sonra kızkardeşim Mary'ye doğru yürüdü ve onu alıp uçağın yanına götürdü. Olive, sol elindeki kocaman eldiveni çıkarmak için çabaladı. Eldivenden kurtulur kurtulmaz, küçük bir elmasla süslü nişan yüzüğünü çıkardı ve Mary'ye uzattı. Sonra, evlilik yüzüğünün yerinde olup olmadığına baktıktan sonra, eldivenlerini giydi ve dimdik önüne baktı. Pilot, ön kabineye yerleşti, çavuşlardan biri ağırlıkları aldı. Küçük uçak yürüdü, yarı dönüş yaptı, alanın sonuna gelince, motor homurdandı ve uçak havaya yükseldi. Olive'in başı dimdikti, ama gözkapakları kapalıydı belki...

Uçağı bakışlarımızla izledik, iyice uzaklaşınca, ardında hüzün verici bir sessizlik bıraktı. Satış Komitesi, annemin dostları, akrabaları ve izleyiciler, alandan ayrılmayı hiç düşünmediler. Uçak, Sprekcles yanlarında bir nokta gibiydi ve az sonra da gözden yitip gitti. On beş dakika sonra onu yeniden gördük. Çok yükseklerden, süzülerek uçuyordu. O anda uçağın dengesini yitirip düşmeye başladığını gördük dehşetle. Durmadan düşüyor, düşüyordu. Ansızın doğruldu, yukarı çıktı ve gösteri yaptı. Çavuşlardan biri kahkahalarla güldü. Uçak bir an dümdüz uçtu, sonra çılgınlaşır gibi oldu. Takla attı, birkaç cambazlık yaptı, ardından ters döndü ve bu durumda üzerimizden geçti. Annemin kaskını, kara bir nokta olarak gördük. Askerlerden biri sakin sakin:

«Çıldırmış bu,» dedi. «Kadın çok genç değil ki.»

Uçak yere indi ve bize yaklaştı. Motoru sustu. Pilot çıktı, şaşkın şaşkın başını salladı.

«İnanılmaz derecede yürekli bir kadın bu!»

Sonra ikinci kabine döndü, Olive'in gevşek elini sarstı ve hızla uzaklaştı.

Olive'i çıkarmak için dört adam ve bir hayli de zaman gerekti. Öyle kaskatı kesilmişti ki, eğilmesi olanaksızdı. Onu eve götürdük. Yatağa yatırdık, iki gün yataktan çıkmadı.

Öykünün nasıl sona erdiğini öğrenmek için uzun süre beklememiz gerekliydi. Bazı ayrıntıları, Olive'in ve pilotun ağzından parça parça alabildik, iki öyküyü karşılaştırıp bazı anlamlar çıkardık. İlk önce, şeker fabrikasına dek uçup orada, öngörüldüğü gibi tur atmışlardı babamın uçağı görmesi için üç kez daire çizmişlerdi. İşte o anda pilot, şaka yapmak istemişti. Bunda hiçbir kötülük görmemişti. Bağırarak birkaç sözcük söylemiş, rüzgâr sözlerini alıp götürmüştü. Olive, tek sözcük bile anlamamıştı, çünkü motorun gürültüsü duymasını engelliyordu. Pilot gazı kesmiş ve «Ölü yaprak?» diye bağırmış. Yalnızca bir şakaymış bu. Olive, kaskın ve gözlüklerin aldından yalnızca onun yüzünü buruşturduğunu görmüş, sözleri rüzgâr yüzünden anlamamış. Olive yalnız «Ölü» sözcüğünü işitmiş.

«Biliyordum bunu, zamanım geldi.» diye düşünmüş, bir şey unutup unutmadığını sormuş kendi kendine: vasiyetname, yanmış mektupları, yeni çamaşırlarını ve akşam yemeği için yiyecekleri. Ambarın ışıklarını söndürüp söndürmediğini düşünmüş. Bütün bunlar bir saniyede olmuş. Sonra, kendi kendine belki sağ kalma şansı olduğunu düşünmüş. O genç asker hiç kuşkusuz korkuyormuş. Yolcusunun paniğe kapıldığını farketseymiş, kendi korkusu da artarmış ve duruma hâkim olamazmış. Sonunda pilotu yüreklendirmeye karar vermiş. Ona neşeyle gülümsemiş ve yüreklendirmek için başını sallamış. İşte o anda, başaşağı geldiğini anlamış. Normal duruma dönünce, pilot geri dönüp «Bir daha olsun mu?» diye sormuş.

Olive, bunun ne anlama geldiğini anlayacak durumda değilmiş. Ama başını dik tutmuş ve yere inmeden önce pilotun moralinin iyi olmasına yardım etmeye karar vermiş. Gülümsemiş ve başını yeniden sallamış. Her cambazlıktan sonra, pilot geri dönünce, annemin onu yüreklendirdiğini görmüş. Pilot daha sonra şunları yineliyordu: «Gerçekten gördüğüm en olağanüstü kadın o. Ona okulda öğrendiğim bütün numaraları yaptım, ama o, durmadan istiyordu. Tanrım! Ne yaman bir pilot olurdu bu kadın.»

Adam, karnı doymuş bir kedi gibiydi evinde. Köklerini toprağın nemli derinliklerine salmış kocaman bir meşeağacının işaretlediği küçük vadisinin girişinde, ırmak boyunca uzanan alüvyonlu toprakları ve tepelerin yuvarlak dağ kollarını görüyordu. Yaz güneşi altında bile güzeldi bu toprak. Ortasında bir sıra pırnal ve yalancıçınar ağacı bulunuyordu. Batıda'ki tepeler, kara sarı kuru ot rengindeydi. Bilinmeyen bir nedenden vadinin bu yanındaki funda toprağı tabakası doğudan daha kalındır ve otlar daha sıktır burada. Belki buzullar suyu eşit olarak paylaştırmaktadır, belkide dağın bu bölümü, yağışlı bir bölge olduğundan, ağacı bol olduğu içindir.

Sanchezler'in, daha sonra Traskların mülkü olan toprağın küçük bir parçası ekiliyordu. Ama Adam, ırmağın yakınlarında eskiden yulaf tarlaları ve yonca evlekleri görüyordu. Ardında, eski evi onarmak için özellikle Salinas'tan gelmiş olan dülgerler, testereyle ağaç kesiyor ve çakıyorlardı, çünkü Adam, yuvasını burada kurmaya karar vermişti. Gübreler kazındı, eski döşemeler ve ineklerin başlarını geçirmiş olduğu eski pencereler söküldü. Eskiyen ağaçların yerine, reçine kokan çam ve yumuşacık sekoya ağaçları konacaktı. Eski çatının yerine yenisi yapılacaktı. Eski kalın duvarlar, ana maddesi kireç ve tuzlu su olan ve kuruyunca fosforluymuş gibi görünen kat kat beyaz boyayla iyice boyandı.

Bir bahçıvan, gül fidanlarını budamış, sardunyalar dikmiş, sebze bahçesine sınır çekmiş ve bahçeyi sulamak için dere suyuna kanal açmıştı. Adam, hem kendini hem de gelecek soyunu düşünüyordu. Ambarın birinde, San Fransisko'dan yollanmış ve King City'den arabayla getirtilmiş güzel mobilyalar bir sandıkta bekliyordu.

Adam, her şeyi düşünüyordu. Çinli aşçısı Lee, tencere, testi, küçük tencere, kavanoz ve leğen almak için özel olarak Pajaro'ya gitmişti. Evden uzakta, «rüzgâr yönünde» yeni bir domuz ahırı, bir kümes ve evi koyotlardan koruyacak olan köpekler için de bir köpek evi yapım halindeydi. Adam'ın zamanı

vardı. «Yavaş olsun da güvenli olsun» demişti işçilerine. Her ekleme parçasını denetliyor, boya örneklerini inceleyerek zaman harcıyordu. Odasının bir köşesinde, makine, mobilya, tohum, ağaç, meyve ağacı katalogları yığılıydı. Babasının onu zengin bir adam yaptığına üzülmüyordu artık. Conneticut anılarından kopuyordu artık. Batının güçlü ışığı, doğduğu ülkedeki anılarını siliyor muydu acaba? Babasının evini, çiftliği, kardeşinin yüzünü aklına getirince, görüntüleri bir gölge sarıyordu. Bu geçmiş, tedirgin ediyordu onu. Onu aklından silip atıyordu.

Bordiniler'in ahşap evini yeniden boyatmış, çocuğunun doğumunu ve işlerin bitmesini beklerken, Cathy'yi buraya yerleştirmişti. Ancak hiç kuşkusu yoktu, işler bitmeden, yuva hazırlanmadan doğacaktı çocuk. Adam'ın acelesi yoktu.

«Sağlam olsun istiyorum. Uzun süre dayansın istiyorum. Bakır çiviler ve dayanıklı tahta kullanılsın. Hiçbir şey çürüyüp paslanmasın.»

Geleceğiyle ilgilenen yalnız kendisi değildi. Bütün vadide, bütün Batı'da durum aynıydı. Geçmiş, eski güzel zaman değildi artık. Gençliğine özlem duyan insan bulmak için bütün ülkenin baştan başa dolaşılması gerekiyordu. İçinde bulundukları zaman ne denli güç ve verimsiz olsa da, rahattı insan, çünkü büyüleyici geleceğin başlangıcıydı bu an. Günün birinde bir cennet olacak olan vadinin geleceği konusunda konuşmanın dışında, bir barda iki insanın biraraya geldiği, üç kişinin tartışığı, bir düzine adamın bir kamp ateşinin başında karaca yediği pek ender görülüyordu. Sanı olmaktan çıkmış, kesinlik kazanmıştı durum.

«Olacak bu... Kim bilir, belki de biz yaşarken görürüz?» diyorlardı.

Şu anda yoksul olsalar bile, zengin bir geleceğin düşünü kuruyorlardı insanlar. Eskiden, vadiye inmek için tepelerde oturan bir çiftçi, dingilsiz, dört dolgu tekerleğin üstüne konmuş uzun bir kutuyu andıran bir tür arabanın içine ailesini yığmak zorundaydı. Dibine saman konurdu arabanın. Kadın, sarsıntıyla birbirine çarpan dişleri dillerini kesmesin diye, çocuklarını kuca-

ğına bastırıyor. Baba şöyle düşünürdü: «Yollarımız olunca, mutlu dönem olacak. Körüklü bir arabayla ineceğiz aşağı ve King City'ye üç saatte gideceğiz. Dünyadan bundan başka daha ne ister insan?»

Bir adamın yeşil meşe ağaçlarında oluşan bir ormanı olsaydı –dünyanın en iyi, en sert, kömürden daha yüksek ısılı yakıtı– ve cebinde de *«Los Angeles'de bir çeki odun on dolar»* diyen bir gazete bulunsaydı, adam kendi kendine: «Demiryolu buraya dek gelince, odunumu indireceğim ve bu bana çekisi bir buçuk dolara mal olacak. Diyelim ki Güney Pasifik şirketi benden otuz beş sent istesin. Üretim harcamalarıyla birlikte, bana beş dolar kalır, burada da üç bin çeki meşe odunum var. Bu da bana on beş bin dolar getirir,» diyordu.

Bazıları, günün birinde bütün vadinin kanallarla sulanacağını önceden kestiriyorlardı. «Kim bilir? Belki de sağlığımızda olur bu.» Kuyular açılır, toprağın derinliklerinden buharlı motorlarla pompalanırdı su. «Bunu düşünebiliyor musunuz? Su olsaydı, bu toprağın ne kadar verimli olacağının farkında mısınız? Ah! Vadimiz nasıl da cennet olurdu kimbilir!»

Bir başkası, –ama deliydi bunu söyleyen– günün birinde, belki buz yardımıyla elindeki şeftaliyi ta Filadelfiya'ya dek taşıma çaresini bulacağını söylüyordu.

Kentlerde, kanalizasyondan ve tuvaletlerin èv içinde bulunmasından sözediliyordu. Bazılarında bunlar vardı bile. Sokak köşelerinde elektrik yaylarından sözediliyordu– Salinas'ta bunlardan bulunuyordu. Telefondan sözediliyordu. Artık sınır tanınmıyordu, sınırsızdı gelecek. Öyle bir an gelecekti ki, bunca mutluluğu depolamak için, içinde yer bulamayacaktı insan. Neşe, seller gibi akacaktı vadide, tıpkı yağışlı yıllarda Salinas'ın martta taşması gibi.

Düz, kuru, tozlu Vadi'ye, korkunç mantar–kentlere bakıyorlar ve tek bir güzellik görüyorlardı. «Kim bilir... Belki de sağlığımızda olur bunlar? «Bu yüzden Samuel Hamilton'la alay edemiyorlardı. Onun, aklı havada tatlı tatlı dolaşmasına ses çıkarmıyorlar ve San José'de yaptıklarını öğrendikleri zaman, anlattığı şeyler aptalca görünmüyordu. Ama Samuel, kuşkularını dile

getiriyordu. Bütün bunlar gerçekleşince, acaba insan mutlu olacak mıydı?

Mutlu mu? Onu bize verin, o zaman size mutluluğun ne olduğunu gösteririz.

Samuel ise annesinin bir kuzeninin öyküsünü anımsıyordu; zengin, yakışıklı, dünyanın en güzel kızı tarafından sevilen İrlandalı bir barondu ama yine de beynine bir kurşun sıkmıştı.

«İnsan, mutluluğa karşı öyle oburdur ki, bütün bir cennet bile onu doyuramaz,» diyordu Samuel.

Adam Trask, gelecekle ilgili çalışmalar da yapıyordu, ama şimdiki zamanda yeterli mutluluk kaynağıydı. Cathy'yi güneşte, sakin sakin, çocuğunu taşır durumda, yüzünü, ilk dini törenindeki resimlerde gördüğü meleklere özgü canlı renkte oturur görünce, bir sevinç dalgası kaplıyordu içini. Bazen ılık yel saçlarını dalgalandırıyor yada o, gözlerini kaldırıyordu, o zaman Adam, öyle büyük bir coşkuya kapılıyordu ki, kadın üzülüyordu.

Adam ile Cathy iki kediyi andırıyorlardı –erkek doygun, kadınsa dikkatli. Cathy, daha fazla kazanmak için vazgeçmeyi biliyordu. Gebeliği bir kazaydı. Çocuk düşürmeye kalkıştıktan sonra doktor ona gözdağı verince, bundan caydı. Gebelik olayını sevdiği anlamına gelmiyordu bu. Rahatsızlığına, tıpkı bir kurdeşen krizi gibi, Adam'la evliliği gibi sızlanmadan katlandı. Kapana kısılmıştı. Ona beklemekten başka bir şey kalmıyordu. Kaliforniya'ya da gitmek istememişti, ama başka tasarılar yasaklanmıştı kendisine. Ta küçüklüğünden beri, düşmanının hamlesinden yararlanarak onu yenmeyi öğrenmişti. Karşı durma olanaksız olunca, bir erkeğin gücünü yönetmek kolaydır. Pek az insan, Cathy'nin, içinde bulunduğu koşullarda olmak istemediğini anlayabilirdi. Dinleniyor ve uygun zamanın gelmesini bekliyordu. Büyük cinayetler için gerekli niteliklere sahipti o, kimseye güvenmiyor ve gizini açmıyordu. Bir adaydı o. Ne adam'ın toprağına ne de evine bir kez bile bakmamış olması doğaldı; kocasının tasarıları kendisini ilgilendirmiyordu, çünkü tuzağın çenekleri yeniden açılınca, iyileştikten sonra, burada yaşamaya niyeti yoktu. Ama kocasının sorularına, onun bekle-

diği yanıtları veriyordu. Başka türlü davranırsa, zaman yitirecek ve gücünü dağıtmış olacaktı.

«Vadiye bakan pencereleriyle evimizin, ne güzel olduğunu görüyor musun?»

«Çok güzel,» diye karşılık veriyordu Cathy.

«Sana pek gülünç gelebilir, ama bundan yüzlerce yıl önce, ilk Sanchez'in yaptıklarını düşünmeye çalışıyorum bazen. O zamanlar Vadi nasıldı acaba? Nasıl da her şeyi en ince ayrıntısına dek sezebilmiş o! Kanalizasyon olduğunu biliyor musun, o zamanlar? Toprağı sürerken, bazılarını bulduk. Bir delikle yarılmış sekoya gövdelerinden yapılmıştı.»

«İlginç. Çok akıllı biri olmalı o.»

«Onun hakkında daha fazla şey bilmek isterdim. Evin durumuna, şekline, boyutlarına, diktiği ağaçlara bakılırsa, kendine göre bir sanatçı olmalı o.»

«İspanyol'du, değil mi? Onların sanatçı olduklarını duydum. Anımsıyorum, okul kitabımda, bir ressamdan sözediliyordu... Hayır. Yunanlı'ydı o.»

«İlk Sanchez hakkında nereden bilgi edinebilirim, diye düşünüyorum.»

«Bilen biri vardır.»

«Onun nasıl çalıştığını düşündükçe, bir de Bordini kalkmış, onun evini ahır yapmış! En çok neyi merak ettiğimi biliyor musun?»

«Neyi, Adam?»

«Onun da bir Cathy'sinin olup olmadığını ve bu kadının kim olduğunu.»

Cathy, ona gülümsedi, bakışlarını eğdi ve gözlerinden kaçındı.

«Bir tane olmalı. Vardı kesinlikle... Sana sahip olmadan önce, cesaretim, amacım, hatta yaşama isteğim bile yoktu benim.»

«Adam, sıkıyorsun beni. Adam, dikkat et. Benimle alay etme. Gücüme gidiyor bu.»

«Bağışla beni. Öyle enayiyim ki ben.»

«Hayır, değilsin. Düşünmeden konuşuyorsun. Benim örgü

öreceğimi ya da dikiş dikeceğimi mi sanıyorsun? Güneşe karşı oturmuş, öyle rahatım ki böyle.»

«Bize gerekecek her şeyi satın alırım. Sen otur yeter ki. Bir anlamda herkesten daha fazla çalışıyorsun burada. ama sonuç harika.»

«Adam, yara izim hiç iyileşmeyecek.»

«Zamanla geçeceğini söylemişti doktor.»

«Bazen ben de öyle sanıyorum, ama sonra yine belli oluyor. Bugün, rengi daha koyu, değil mi?»

«Sanmıyorum.»

Bununla birlikte öyleydi. Kocaman bir parmak izini andırıyordu, çevresindeki deri dalgalı gibiydi. Adam, parmağını yara izine yaklaştırdı, Cathy, başını geri çekti.

«Dokunma ona. Canım acıyor Bastırırsan, kızarıyor.»

«Yokolup gider yakında. Zaman sorunu.»

Adam giderken, ona gülümsedi, ama iyice uzaklaşınca, gözleri dalgınlaştı. Bedenini koltuğa dayadı. Bebek tekme atıyordu. Gevşedi, bütün kaslarını gevşetti. Bekliyordu.

Lee, büyük meşe ağacının altındaki iskemlesine yaklaştı.

«Bayan, çay istiyor mu?»

«Hayır... Evet, istiyorum.»

Adamı tepeden tırnağa süzdü ama bakışındaki anlamı yakalayamadı. Aşçı rahatsız ediyordu onu. Cathy, bir erkeğin isteklerini ve coşkularını anlamak için beynini didik didik etmesini çok iyi biliyordu. Ancak Lee'nin beyni derinlere gömülüyor ve kauçuk köpüğü gibi, yeniden eski durumuna dönüyordu. Zayıf yüzü, geniş, sert ve duyarlı alnıyla hoştu, her zaman gülümsüyordu dudakları. Ucunda ince kara ipek birkurdele bağlı olan uzun parlak saç örgüsü, hareketleriyle sallanıyordu omuzunda. Yapılacak zor bir işi olduğu zaman, örgüsünü başının tepesine topluyordu. Dar pamuklu pantalon, ökçesiz kara sandaletler ve uzun bir Çinli gömleği giyiyordu. Elinden geldiğince, korumak istermiş gibi, ellerini giysi kolunun içine saklıyordu.

«Küçük masayı getiriyorum,» dedi.

Hafifçe selam verdi ve uzaklaştı.

Cathy, bakışlarıyla onu izledi, kaşlarını çattı. Lee'den korkmuyordu, ama yine de yanında rahat değildi. Ama çok iyi, saygılı bir hizmetçiydi Lee. Ona ne kötülük yapabilirdi ki?

Yaz ilerliyor ve Salinas Irmağı çekiliyordu. Kıyılarda birkaç su birikintisi vardı yalnızca. Hayvanlar söğüt ağaçlarının altında, gün boyu geviş getiriyor ve yalnız geceleri yemek için ayağa kalkıyorlardı. Otlar açık kahverengine dönüşüyordu. Öğleden sonra, kaçınılmaz rüzgâr vadiye iniyor, bir sis gibi nerdeyse tepelerin zirvesine yükselen bir toz bulutu yükseltiyordu gökyüzüne. Rüzgârın çıplak bıraktığı sık yulafların kökleri, zenci kafalarını andırıyordu. Düz topraklar üstünde, saman çöpleri ve dal parçaları, önlerine bir engel çıkıp onları durduruncaya dek sürükleniyordu. Rüzgârın sürüklediği küçük taşlar da zıplayıp yuvarlanıyordu.

O zaman, ilk Sanchez'in evini neden vadide kurduğu çok iyi anlaşılıyordu. Toz ve rüzgâr eve sızmıyor, suyu azalsa bile, serin ve temiz su akıtıyordu dere. Ama Adam, kurumuş ve toz bulutuyla kararmış toprağına baktığı zaman, Kaliforniya'da ilk kez bulunan Doğulu bir insana özgü korkuya kapılıyordu. Connecticut'ta mevsim yazsa, yağmursuz iki ay geçiyordu, kuraklık bu kadardı. Dört hafta bir felâket yaşanırdı. Eğer ot yeşil değilse, can çekişirdi. Ama Kaliforniya'da, mayıs sonuyla kasım arasında, yağmur yağmıyordu genellikle. Bu yüzden, önceden uyarılmış bile olsa, Doğulu insan, yağışsız zamanlarda toprağın hastalıklı olduğunu sanır.

Adam, Lee'yi Bay Hamilton'un evine yollayıp birkaç kuyu açma konusunda konuşmak üzere gelmesini istedi.

Lee, Trasklar'in arabasıyla geldiği zaman, Samuel karanlıkta oturmuş yeni model bir kapanın parçalarını toplayan oğlu Tom'a bakıyordu. Lee, ellerini yenlerinin içinde sakladı. Samuel, haber kâğıdını okudu.

«Tom,» dedi, «ben suyu çekilen adamla su konusunda konuşmaya gidince, mülkümüzün bakımını üstlenebilir misin?»

«Beni de birlikte götür. Belki yardım gerekebilir.»

«Konuşmak için mi? Hayır, sağol. Delgi işine hemen baş-

layamam. Kuyu açmak söz konusu olunca, önce uzun uzun konuşmak gerekir. Her kürek dolusu toprak için, yaklaşık beş altı yüz sözcük.»

«Oraya gitmek isterdim. Bay Trask'ın evine gidiyorsun, değil mi? Buraya geldiğinden beri, onu görmedim.»

«Delmeye başladığımda gelirsin. Senden daha yaşlıyım ben. Bu yüzden de ilk konuşma hakkı benim. Vazgeç. Tom, eğer kapanına küçük bir fare kısılırsa, kurtulması için ayağını şuradan kaydırması yeter. Bunların ne denli kurnaz olduklarını bilirsin.»

«Şu küçük parmaklığı görüyor musun? Dönüyor ve vidalanıyor. Buradan sen bile kurtulamazsın.»

«Fare kadar kurnaz değilim ben. Ama çözüm yolunu buldum, sanırım. Tom evladım, annene gideceğimi bildirirken, sen de Doxology'yi arabaya koşar mısın?»

«Sizi ben götürürüm,» dedi Lee.

«Geri dönmem gerekecek.»

«Sizi geri de getiririm.»

«Saçma bu. Atımı arabaya koşup kendi aracımla eve dönerim.»

Samuel, küçük arabada Lee'nin yanına oturdu, eyerli atı peşlerinden geliyordu.

«Adınız nedir?» diye sordu Samuel, sevimli görünmek için.

«Lee. Başka adım var, ama Lee, babamın aile adı. Bana Lee deyin.»

«Çin üzerine pek çok şey okudum. Orada mı doğdunuz?»

«Hayır. Burada doğmuşum.»

Araba, vadideki toza doğru sallana sallana giderken, uzun süre suskun kaldı Samuel.

«Lee,» dedi sonunda, «gücenmeyin, ama İrlanda'nın kara topraklarında doğmuş, kafaları Galce sözcüklerle dolu, dilleri patates gibi olan arsızlar, İngilizce'yi on yıldan daha kısa sürede öğrenirlerken, sizin soyunuzdan olanların neden hâlâ karışık bir dil konuşmayı sürdürdüğünüzü anlamıyorum bir türlü.»

Lee, gülümsedi.

«Hakkınız var sanırım. Beni ilgilendirmez bu. Size inanmazsam, beni bağışlayacağınızı umarım.»

Lee ona baktı, yuvarlak gözkapakları altında kahverengi gözleri, sıcak ve anlayışlı bir durum alıncaya dek derinleşmiş gibi göründü.

«Kolaylıktan öte bir şey bu,» dedi. «Korumadan da öte sayılır. Eğer anlaşılmak istiyorsak, bu dili kullanmak zorundayız.»

«İnanmak zordur, biliyorum. Benim ve vatandaşlarımın başına sık sık gelir bu, bunu genel kural olarak benimsemişiz. Eğer bir erkekle ya da bir kadınla tanıştırılınca, onunla şu anda konuştuğum gibi konuştuğum zaman, beni anlamayacaklardır.»

«Nedenmiş o?»

«Karışık bir dil işitmeyi umuyor, onlar ve yalnız bunu dinliyorlar. Eğer İngilizce konuşursam, beni dinleyecekler ve dolayısıyla da anlamayacaklardır.»

«Mümkün mü bu? Sizi nasıl anlayamam?»

«İşte bunun için konuşuyorum sizinle. Siz, önyargılı düşünceyi geçerli düşünceden ayırmasını bilen ender kişilerden birisiniz. Ne olduğunu anlıyorsunuz, oysa insanların çoğu, görmeyi umdukları şeyi görüyorlar yalnızca.»

«Bunu düşünmemiştim. Sizin kadar deneyimim yok bu konuda. Ama sözleriniz gerçeği yansıtıyor. Sizinle konuşabildiğim için çok mutluyum. Size soracak pek çok sorum vardı.»

«Bunlara yanıt vermekle mutlu olurum.»

«Pek çok soru. Sözgelimi, saçınızı örüyorsunuz. Bunun, Güney Çin'deki Manduçiler'in zorla benimsetmiş olduğu tutsaklık simgesi olduğunu okumuştum.»

«Gerçek bu.»

«Ama o zaman, Tanrı aşkına, artık Manduçiler'in tehlikesi kalmadığına göre, neden saçınızı örüyorsunuz?»

«Ben karışık dil konuşmak, ben saçı örmek. Beni anılıyor?»

Samuel, kahkaha attı.

«Ne pahasına olursa olsun, olmak zorunda olduğunuz kişiye benzemeniz gerektiğini anlıyorum.»

«Size her şeyi açıklayabildim mi bilmiyorum,» dedi Lee. «Deneyimi eksik olunca, çok güç bu. Anladığım kadarıyla, Amerika'da doğmadınız siz.»

«Hayır, İrlanda'da.»

«Ama yine de, birkaç yıl içinde, İrlandalı'nın ayırımcı özelliğini yitirdiniz. Oysa Amerika'da doğmuş, burada okula gitmiş ve yıllarını Kaliforniya Üniversitesi'nde geçirmiş olan benim, bir Amerikalı'ya benzeme şansım hiç olmadı.»

«Saç örgünüzü kesseniz, onlar gibi giyinip konuşsanız bile mi?»

«Hayır, Denedim bunu. Sözde beyazlara göre, her zaman bir Çinli'ydim ben, ama bunu saklamaya kalkışan bir Çinli. Aynı zamanda da dostlarım benden uzaklaşıyorlardı. Ben de bundan vazgeçmek zorunda kaldım.»

Lee, arabayı bir ağacın altında durdurdu, aşağı indi ve atın gemini çıkardı.

«Yemek vakti,» dedi. «Bir sepet hazırladım. Benimle paylaşır mısınız?»

«Zevkle. Gölgeye oturacağım. Bazen yemek yemeyi unuturum ve bu yüzden de her zaman karnım açtır. Söylediklerinizi ilgimi çekiyor. Cümleleriniz pek güven verici. Çin'e gitmek zorunda olduğunuzu düşünüyorum.»

Lee, alaylı alaylı güldü.

«Birkaç dakika sonra, kendi kendime sorduğum bütün soruları siz soracaksınız kendinize. Evet, Çin'e gittim. Gitmeden önce, babamın durumu iyiydi. Bana yaramadı bu. Bana, yabancı bir şeytana benzediğimi, yabancı bir şeytan gibi konuştuğumu ve görgü kurallarında yanlışlık yaptığımı ve babamın gidişinden beri geçerli olmaya başlayan inceliklerden haberim olmadığını söyledi. Çin, beni istemiyordu. İster inanın ister inanmayın, burada Çin'de olduğumdan daha az yabancıyım ben.»

«İnanıyorum size, çünkü bana mantıklı geliyor sözleriniz. Bana on bir, yıllık düşünme malzemesi verdiniz. Sorularım canınızı sıkıyor mu?»

«Tam tersine. Karışık dilin sıkıntısı, sonunda düşünürken

bile sıkıyor insanı. İngilizcemi unutmamak için çok yazı yazarım. İşitmek ve okumak, konuşmak ve yazmakla aynı şey değil.»

«Hiç yanlışlık yapmaz mısınız? Şöyle demek istiyorum, ansızın ingilizce konuştuğunuz olur mu?»

«Hayır. Önemli olan, sizden ne beklendiğini bilmektir. Bir insanın bakışlarını anlamaya çalışırsınız ve onun sizden karışık dille konuşmanızı, dilbilgisi yanlışlıkları yapmanızı beklediğini anlarsınız. O zaman, dilbilgisinin başını gözünü yararak, karışık bir dille konuşursunuz.»

«Hakkınız var,» dedi Samuel. «Ben de şaka söylüyordum zaten, çünkü onları güldüreyim diye, pek uzaklardan gelir insanlar yanıma. Üzüntülü olsam bile, gülünç olmaya çalışırım.»

«Ama İrlandalılar'ın rahat ve neşeli insanlar oldukları söylenir.»

«Bu, onların karışık dili ve saç örgüleri yüzündendir. Böyle değillerdir aslında. Haketmediği halde acı çektirilen, karamsar bir halktır İrlandalılar. Dünyayı pembeleştiren viski olmayınca, kendilerini öldürecekleri söylenir. Şaka etmelerinin nedeni, onlardan böyle yapmaları beklendiği içindir.»

Lee, küçük bir şişe çıkardı.

«Şundan tatmak ister misiniz? Çin içkisi. Ngka–py.»

«Nedir bu?»

«Çin brendisi. Kuvvetli bir içkidir. Aslında brendi ile absent karışımı. Çok kuvvetlidir. Dünyayı pembe gösterir.»

Samuel, bir yudum içti.

«Çürük elma tadında.»

«Evet, ama güzel çürük elma. Ağzınıza alın bundan. Dilinizi ıslatıp yavaşça aşağıya kaydırın.»

Samuel, koca bir yudum içti, başını arkaya attı.

«Ne demek istediğinizi anlıyorum. Gerçekten güzel bu.»

«İşte sandviçler, hıyar turşusu, peynir ve bir kavanoz krema.»

«Güzel şeyler pişiriyorsunuz.»

«Evet.»

Samuel, bir sandviçi ısırdı.

«Size soracak en az beş yüz sorum vardı. En ilgincini sormayı yeğlerim size. Sizi rahatsız etmez ya?»

«Kesinlikle. Sizden istediğim tek şey, başkaları bizi dinlerken, böyle konuşmamanız olacak. Bu yalnızca onları şaşırtır, ne olursa olsun, buna inanmazlar.»

«Denerim,» dedi Samuel. «Eğer, şaşırırsam, benim komik olarak tanındığımı aklınızdan çıkarmayın. Bir insanın, konuşmasının ortasında sözü kesilirse, gerisini tamamlamak zordur.»

«Sanırım sorunuzun ne olduğunu kestirebilirim.»

«Neymiş?»

«Neden uşak olmakla yetiniyorum?»

«Vay canına, nasıl bildiniz?»

«Mantık dizisidir bu.»

«Bu soru sizi incitmez ya?»

«Sizden gelince, hayır. Alçakgönüllülük gibi gösterilen sorular daha incitici oluyor. Uşak olmanın neden bir kötü ünü vardır, anlamıyorum. Filozofun sığınağı, tembelin ekmek teknesidir bu iş, iyi algılanırsa, gücün ve hatta sevginin konumudur. Gizlerini öğrenip bundan yarar sağlamak ve bu mesleği sevmek için neden daha çok akıllı insan çıkmıyor anlamıyorum. İyi bir uşak, efendisinin iyiliğine değil de alışkanlığın ve tembelliğin ardına sığınır. Bir erkek için yemek pişirmek ya da pabuç onarmak zordur. Değiştirmektense, kötü bir uşağı yanında tutmayı yeğler. Ama iyi bir uşak –ben en iyisiyim– efendisinin yaşamını bütünüyle yönetebilir. Ona ne düşünmesi, nasıl davranması, kiminle evlenmesi, ne zaman ayrılması gerektiğini söyleyebilir. Onu alışkanlıklarından vazgeçirebilir, mutluluk verebilir ve sonunda da vasiyetinin üstüne oturabilir. Eğer isteseydim, çalıp çırpabilir, onu soyup soğana çevirebilir, uğruna çabaladığım her şeyi mahvedebilir ve büyük çıkar sağlayabilirdim. Her şey gözönüne alındığında, bulunduğum konum beni haklı çıkarmaz, ama beni savunmak, efendimin görevidir. Siz çalışmak ve sıkıntılarla yüzyüze gelmek zorundasınız. Ben çalışır, ancak sizden daha az sıkıntıya katlanırım. Hem iyi bir uşağım ben. Kötüsü çalışmaz, hiçbir şeye tasa etmez ama yine de beslenir, giydirilir ve korunur. Bilgisizlik yüzünden yan-

lış anlaşılan ve en iyinin pek ender bulunduğu başka hiçbir meslek tanımıyorum ben.»

Samuel, dikkatle dinleyerek ona doğru eğiliyordu.

Lee, konuşmasını sürdürdü:

«Zırvalarım sizi ne de rahatlatmıştır ya!»

«Eve çok yaklaştık. Neden durduk?»

«Konuşmaya zamanımız olsun diye. Hoşunuza gider mi?»

«Ne? Oh!.. Evet. Ama yaşamınız yalnız geçiyor olmalı.»

«Tek sakıncası bu. San Fransisko'ya gidip küçük bir dükkân açmayı düşündüm.»

«Çamaşırhane mi, yoksa lokanta mı?»

«Hayır. Yeterince Çin lokantası ya da çamaşırhane var zaten. Bir kitapçı dükkânı düşünmüştüm. Hem bu iş hoşuma gidiyor, hem de fazla rekabet olmazdı. Ama bunu yapamam büyük bir olasılıkla. Bir uşak, girişimci ruhunu yitiriyor.»

Samuel ile Adam, at sırtında toprağı gezdiler. Her öğleden sonra olduğu gibi, rüzgâr hızlandı ve gökyüzüne sarı tozlar yükseldi.

«Güzel topraklar,» dedi Samuel. «Gerçekten de güzel.»

«Bana öyle geliyor ki rüzgâr sürükleyip götürüyor toprağı,» diye belirtti Adam.

«Hayır. Yalnızca yer değiştirtiyor. Rüzgâr, sizden aldığını Jamesler'e bırakıyor, siz de Southeys'den gelen toprağı alıyorsunuz.»

«Rüzgârdan hoşlanmıyorum. Beni sinirli yapıyor.»

«Kimse hoşlanmaz ondan. Hayvanları bile huylandırır. Farkettiniz mi bilmem, Vadi'nin biraz yukarısında, rüzgârı kessin diye okaliptüs dikiliyorlar. Ağaçlar Avustralya'dan geliyor. Bu çalıların yılda on ayak boy attığı söyleniyor. Denemek için neden birkaç sıra bunlardan dikmiyorsunuz? Zamanla rüzgârı da kesebilir ve çok güzel yakacak odun olur.»

«İyi fikir,» dedi Adam. «Ama benim istediğim su. Bulacağım bütün suyu pompalayabilir rüzgâr... Birkaç kuyu açabilir ve arklarla sulama yapabilirsem, funda toprağının artık sürüklenmeyeceğini düşündüm. Fasulye ekmeyi de denerim böylece.»

Samuel, rüzgârdan korumak için gözlerini kıstı.

«Size su bulmaya çalışırım,» dedi. «Kendi buluşum olan küçük bir motorum var, suyu çok hızlı çeker. Rüzgârla işleyen bir motor pahalıya patlar. Belki sizin için bunu ucuza çıkarmayı başarabilirim.»

«Güzel,» dedi Adam. «Eğer rüzgâr işime yararsa, beni artık rahatsız etmez ve su bulursam, yonca da ekebilirim.»

«Fiatı pek yüksek değil.»

«Düşündüğüm bu değil. Birkaç hafta önce, Greenfield ve Gonzales kıyılarına gidip şöyle bir dolaştım. Orada, küçük süt ineği sürülerini yılın dört mevsimi yoncayla besleyen İsviçrelilere rastladım.»

«Ben de bunu duydum. Hayvanlarını İsviçre'den getirtiyorlarmış.»

Adam'ın yüzü ışıdı.

«Yapmak istediğim şey şu: Tereyağ, peynir satmak ve kesik sütün suyunu domuzlara vermek.»

«Vadiyi zenginleştirirsiniz,» dedi Samuel. «İleriyi gören birisisiniz siz.»

«Su bulursam tabii.»

«Varsa, size onu bulurum. Sihirli değneğimi getirdim.»

Eyere bağlı çatallı bir değneği eliyle okşadı.

Adam, sağındaki bodur miskotlarıyla kaplı büyük bir alanı gösterdi.

«Bakın,» dedi. «Bir döşeme kadar düz, otuz altı dönüm yer. Buraları sondaj yaptırdım. Funda toprağının kalınlığı ortalama üç buçuk ayak. Kumun altındaki çürük toprağının kalınlığı pulluk demiri kadar. Burada su bulabilir misiniz?»

«Bilmiyorum,» dedi Samuel. «Gidip bakayım.»

Attan indi, dizginleri Adam'a uzattı ve değneğini aldı. Sonra, kollarını öne uzattı, değneğin her ucunu eliyle tutarak yavaş yavaş yürümeye başladı. Çaprazlama gidiyordu. Bir kezinde, kaşlarını çattı, birkaç adım geriledi, sonra başını salladı ve yeniden yürüdü. Adam, öteki atın dizginini tutarak, yanında atla gidiyordu.

Adam, bakışlarını değnekten ayırmıyordu. Onun titrediğini,

sonra da görünmeyen bir balık gibi hafifçe kıvrıldığını gördü. Samuel'in yüzü gerilmişti. Değneğin ucu yere doğru çekiliyormuş ve tutan ele direniyormuş gibi oluncaya dek yürümeyi sürdürdü. Samuel, yavaşça daire şeklinde döndü, bir miskotu dalı koparıp yere attı. Sonra çizdiği çemberden çıktı, değneğini eski durumuna getirdi ve kırık dalın işaretlediği merkeze doğru yürüdü. Yaklaştığı sırada, değneğin ucu yeniden çekildi. Samuel iç çekti, gevşer göründü ve değneği yere bıraktı.

«Burada su var,» dedi. «Hem de fazla derinde değil. Çekim çok güçlü. Çok su var.»

«Güzel,» dedi Adam. «Size başka iki yer daha göstereceğim.»

Samuel, bir miskotu dalının yapraklarını kopardı ve toprağa dikti. Sonra çubuğun tepesini yardı, işaret noktası olduğunu belirtmek için buraya küçük bir dal soktu. Kolayca bulmak için, işaret dikmesinin çevresindeki toprağı ayaklarıyla çiğnedi.

Üç yüz yarda ötede yaptığı ikinci deneme sırasında, değnek, tam anlamıyla elinden kopup gidiyormuş gibi göründü.

«Tonlarca su var,» dedi.

Üçüncü deneme sonuç vermedi. Bir buçuk saat sonra, kımıldamamıştı değnek. Atlı iki dam, ağır ağır eve döndü. Hava altın sarısı rengindeydi, çünkü sarı toz güneş ışınlarını kırıp yansıtıyordu. Her zamanki gibi gün sona ererken, rüzgârın hızı azalıyordu, ama bazen tozun yere inmesi geceyi buluyordu.

«Buranın iyi bir toprak olduğunu biliyordum,» dedi Samuel. «İlk bakışta anlaşılıyor bu. Ama bu denli iyi olduğunu bilmiyordum. Dağlardan inen bir yeraltı nehri olmalı. Toprak seçmesini biliyorsunuz, Bay Trask.»

Adam gülümsedi.

«Connecticut'da bir çiftliğimiz vardı. Altı nesilden beri, oradan taş çıkarıyorduk. Yürümeye yeni başladığımda, duvar örmek için taş topladığımı biliyordum. Bütün çiftliklerin böyle olduğunu sanıyordum. Burada, toprak tuhaf göründü bana ve kendimi nerdeyse suçlu sandım. Bir taş bulmak için, uzaklara gitmek gerekiyordu.»

«Günah ilginç bir şeydir,» diye belirtti Samuel. «Bir insan, sahip olduğu her şeyden vazgeçse, yine de kendine biraz işkence etmek için birkaç önemsiz günah ayırırdı. Vazgeçtiğimiz son şeyler bunlar.»

«Tanrı'nın öfkesi karşısında alçakgönüllü kalmanın iyi bir yöntemidir belki bu.»

«Hiç kuşkusuz alçakgönüllülük, iyi bir şeydir,» dedi Samuel, «çünkü biraz bile alçakgönüllü olmayan insan bulmak çok zordur. Ama insan, değerinin nereden kaynaklandığını düşünüyor. Meğer ki insan, bunu hoş ve pek değerli bir acı gibi görmesin. Acı... Bunun iyi anlaşılıp anlaşılmadığını sorarım kendi kendime.»

«Bana değneğinizden sözedin,» dedi Adam. «Nasıl kımıldıyor o?»

Samuel, eyere bağlı çatal değneği parmağıyla gösterdi.

«Aslında buna inanmıyorum. Yine de çalışıyor. (Adam)a gülümsedi.) Belki suyun nerede olduğunu biliyorum ya da onu hissediyorum belki. Bazılarında yön saptama duygusu vardır, kimilerinde suyu hissetme duyusu. Düşünün... Buna alçakgönüllülük adını verelim ya da bendeki inanç eksikliği diyelim; kesinlikle var olduğunu bildiğim şeyi su yüzüne çıkarmak için büyücülük yöntemleri kullanmaya zorlandığımı düşünün. Demek istediğimi anlıyor musunuz?»

«Yeniden düşüneceğim bunu,» dedi Adam.

Atlar, bakışları eğik, ağızlarında gemle, gönüllerince gidiyorlardı.

«Geceyi geçirmek ister misiniz?» diye sordu Adam.

«Olabilir, ama yapmasam daha iyi. Liza'ya haber vermedim. Endişelenmesini istemem.»

«Nerede olduğunuzu biliyor mu?»

«Evet, ama bu gece eve döneceğim. Saatin önemi yok. Akşam yemeğine çağırırsanız, kabul ederim. Delme işine ne zaman başlamamı istiyorsunuz?»

«Elinizden geldiğince çabuk.»

«Su çıkarmanın ucuz olmadığını biliyor musunuz? Rastlayacağımız şeye göre, ayak başına elli sent ya da daha fazla. Size pahalıya patlayabilir bu iş.»

«Param var. Su istiyorum ben. Dinleyin. Bay Hamilton...»

«Bana Samuel deyin.»

«Dinleyin, Samuel, toprağımı bir bahçe yapmak istiyorum. Adımın Adam olduğunu aklınızdan çıkarmayın sakın. Buraya gelinceye dek, kovulmak için bile olsa, cenneti tanımadım.»

«Bahçe yapmak için ileri süreceğiniz en iyi nedendir bu!» diye bağırdı Samuel. «Meyve bahçesi nerede olacak?»

Adam karşılık verdi:

«Elma ağacı istemiyorum. Dertlerin üstüne üstüne gitmenin yararı yok.»

«Ya Havva'nız ne diyor bu işe? Anımsayın, onun da sözü olmalı. Havva, elmayı çok sever.»

«Benimki sevmez. (Adam'ın gözleri parlıyordu.) Benim Havva'mı tanımıyorsunuz. Seçimime sevinir. Onun saflığından hiç kimse kuşku duyamaz yeryüzünde.»

«Kolay kolay bulunmaz biri o. Bundan daha büyük bir bağış olmaz.»

Sahchez evinin gizlendiği vadinin girişine yaklaşıyorlardı. Koca meşe ağaçlarının yuvarlak ve yeşil tepeleri görünmeye başlıyordu.

«Bir armağan,» dedi Adam yavaşça. «Ne olduğunu bilemezsiniz. Yaşamım kararmıştı, Bay Hamilton... Samuel. Başkalarıyla karşılaştırıldığında kötü olduğu için değil, ama anlamsızdı. Bunları size neden söylüyorum bilmem.»

«Dinlemeyi severim de ondandır.»

«Annem, ben anımsamaya başlamadan çok önce öldü, üveyannem, yetenekli ama hasta bir kadındı. Sert bir adamdı babam. Belki büyük bir adamdı...»

«Siz de sevmediniz onu.»

«Ona karşı, insanın kiliseye karşı hissettiklerini duyardım, ama hiç korku yoktu bunda.»

Samuel boyun eğdi.

«Biliyorum. Bazı insanların aradıkları budur. (Gülümsedi.) Her zaman başka bir sevgi aradım. Liza, bunun benim zayıf yanlarımdan biri olduğunu söyler.»

«Babam beni zorla orduya yazdırdı. Batı'ya yerlilere karşı savaşmaya gittim.»

«Bana söylemiştiniz bunu, ama bir asker gibi düşünmüyorsunuz.»

«Hiç öyle olmadım. Sanırım, size yaşamımı anlatıyorum.»

«İstediğiniz de bu. Her zaman bir neden vardır.»

«Bir asker, kendisine buyurulanı yapmak zorundadır. Ya da en azından, buyruğa karşı gelemez. Erkekleri ve kadınları öldürmek için yeterince haklı nedenler bulamıyor ve bu nedenler bize açıklandığında bunları anlayamıyordum.

Bir an atlarını sessizce sürdüler, sonra Adam, söze yeniden başladı.

Bir balçık çukurundan çıkmak istercesine sürüklenerek, ordudan ayrıldım. Evime, anımsadığım ama sevmediğim yere d[illegible] önce, uzun süre serseri gibi dolaştım.»

«Ya babanız?»

O oldu. Ev, yalnızca oturulan, korkunç bir bayram bekler[illegible] gibi ölümü bekleyerek, çalışılan bir yerdi.»

«Tek [illegible]ul musunuz?»

«Hayır. Bir erkek kardeşim var.»

«O nerede? Bayramı mı bekliyor?»

«Evet. Aynen böyle. O zaman, Cathy geldi. Belki istediğiniz bir gün bunları anlatırım size.»

«Dinlemek istiyorum,» dedi Samuel. «Üzüm yer gibi tarihle beslenirim ben.»

«Ondan bir tür ışık yayılıyordu. Her şeyin rengi değişti. Dünya aydınlanmıştı ve uyanmak çok hoştu. Her şey sınırsızdı. İnsanlar iyi ve güzeldi. Artık korkmuyordum.»

«Bu duyguyu bilirim,» dedi Samuel. «Eski bir dosttur bu. İnsan, iyice yokolmadan, bazen uzaklaşır. Evet, bunu bilirim, aynı gözler, burun, ağız, saçlar.»

«Bütün bunlar yaralı küçük bir kız yüzünden oldu.»

«Kendinizden değil mi?»

«Oh, hayır! Daha erken gelmeliydi başıma bu. Cathy bunu getirdi ve kendisiyle besledi. Suyu istememin nedeni bu işte. Aldığımın karşılığını ödemem gerek. Burada yaşayabilmesi ve

ışığını saçabilmesi için öyle güzel bir bahçe yapmak istiyorum ki.»

Samuel, bir çok kez tükrüğünü yuttu. Konuşmaya başlayınca, sesi boğuk gibiydi.

«Görevimin nerede olduğunu biliyorum,» dedi. «Eğer erkeksem ve sizin de dostunuzsam, bunu yerine getirmek zorundayım.»

«Ne demek istiyorsunuz?»

Samuel alaylı alaylı ekledi:

«Sizdeki bu duyguyu söküp atmak, suratını ezmek, önünüze dikmek ve bir daha ışık saçmaması için canlı canlı kireçle sıvamak benim görevim. (Sesi ateşlendi.) Onu size olduğu gibi, gübre kokarak, sunmak zorundaydım. Aslında ne denli çirkin olduğunu görünceye dek, ona dikkatle bakmanızı önermek zorundaydım. Sadakatsizliğe karşı sizi korumak ve örnekler vermek isterdim. Othello'nun mendilini uzatmak zorundayım size. Oh! Buna zorunlu olduğumu biliyorum! Dengesiz düşünceler yerine sağlamlarını vermek isterdim size ve bu coşkunun kurşun kadar karamsar ve ölü bir hayvan kadar kokuşmuş olduğunu kanıtlardım. Görevimi yerine getirseydim, size eski ve hüzünlü yaşamınızı geri verir ve bu yüzden kutlardım kendimi.»

«Şaka mı yapıyorsunuz? Belki buna gerek kalmazdı...»

«Bir gün dostlarımdan biri, bana karşı görevini yerine getirdi. Ama ben vefasız bir dostum. Güzel bir şeyiniz var, onu koruyunuz, onunla birlikte yanıp tutuşun. Delgi aracımı toprağın karanlık merkezine kadar sokmak pahasına da olsa, size kuyular açacağım. Meyve suyu gibi su çıkartacağım size.»

Büyük meşe ağaçlarının altında, eve doğru at sürdüler. Adam:

«İşte o, dışarıda oturuyor,» dedi. (Bağırdı.) Cathy, su var, çok su var! (Sonra coşkulu bir sesle, Samuel'e döndü) Karımın bebek beklediğini biliyor muydunuz?»

«Uzaktan bile, çok güzel görünüyor o,» diye karşılık verdi Samuel.

Gün sıcak olmuştu. Güneş, tepelerin zirvesi ardından batmaya hazırlanıyordu. Lee, bir meşenin altına, ağaçtan mutfağa

gidip gelerek, soğuk etleri, hıyar kurşularını, patates salatalarını, bir cevizli pastayı ve bir şeftali turtasını getirerek sofrayı kurdu. Masanın orta yerine sütle dolu kocaman bir toprak testi koydu.

Adam'la Samuel, yüzleri ıslak ıslak, çeşmeden döndüler, Samuel'in sakalı, sabunla yıkandıktan sonra, kıvırcıklaşmıştı.

Adımlarını düşmekten korkuyormuşcasına büyük bir dikkatle atarak yavaşça geldi Cathy. Pileli bir eteklik ve bir önlük, gebeliğini bir ölçüde saklıyordu. Yüzü sakin ve çocuksuydu, ellerini karnının üstünde kavuşturmuştu. Yalnızca masaya gelince gözlerini kaldırıp Samuel'e, ardından da adam'a baktı.

Adam, ona bir iskemle çekti.

«Bay Hamilton'u henüz tanımıyorsun, sevgilim.»

Cathy elini uzattı.

«Nasılsınız?»

Samuel ona bakmış ve güzel bulmuştu.

«Sizinle tanıştığıma sevindim. Umarım iyisinizdir?»

«Oh, evet, çok iyiyim.»

Erkekler oturdular.

«Ona göre her yemek, varlığıyla onurlandırdığı bir törendir,» dedi Adam.

«Böyle söyleme, Gerçek değil bu.»

«Samuel, bu akşamı bayram olarak görmüyor musunuz?»

«Gerçekten de. Ben de bir bayrama katılmaya her an hazırım. Çocuklarım benden de beterdir Oğlum Tom, bugün gelmek istiyordu. Çiftlikte, içi içini yiyordur şimdi.»

Samuel ansızın, ortalığı suskunluk kaplamasın diye konuştuğunun farkına vardı. Susunca, sessizlik kapladı ortalığı. Cathy, kızarmış koyun etini yerken tabağına bakıyordu. Küçük sivri dişlerinin arasına bir lokma atmak için başına kaldırıyordu ancak. Kocaman açılmış gözlerinde hiçbir anlam yoktu. Samuel ürperdi.

«Hava soğudu, değil mi?» diye sordu.

«Soğuk mu? Hayır. Bir melek geçiyor.»

«Ne demek istediğinizi anlıyorum.»

Yeniden sessizlik oldu. Samuel bir cümle söylenmesini bekledi, ama bunun söylenmeyeceğini de biliyordu.

«Vadimizi seviyor musunuz, Bayan Trask?»

«Özür dilerim? Oh, evet!»

«Boşboğazlık etmiş olmayayım ama bebeğinizi ne zaman bekliyorsunuz?»

«Yaklaşık altı hafta sonra,» diye karşılık verdi Adam. «Karım, fazla konuşmayan kadınlardandır.»

«Bir sessizlik bildirici olabilir,» dedi Samuel. Cathy'nin bakışlarını kaldırdığını sonra indirdiğini gördü, alnındaki yara izinin kardığını sezer gibi oldu. Bir şey dokunup geçmişti ona, tıpkı kırbacın ucuyla ata hafifçe dokunurmuş gibiydi. Samuel, onu neyin rahatsız ettiğini anlamıyordu. Fındık ağacından yapılmış değneğin çarpılmazdan önceki gerginliğine benzer bir gerginlik kaplıyordu içini. Tuhaf ve tutsak edici bir şeyler seziyordu. Bakışlarını Adam'a çevirdi: Karısına derin derin bakıp duruyordu o. Tuhaf durum Adam'ı etkilemiyordu. Yüzünden mutluluk akıyordu.

Cathy, kesici dişleriyle bir et parçasını çiğniyordu. Hiç böyle çiğneme görmemişti Samuel. Lokmasını yuttuktan sonra, dudaklarının çevresini yalıyordu kadın. Samuel'in aklından korkunç vuruşlarla şu cümle geçiyordu: «Bir şey, anlayamadığım bir şey var. Yolunda olmayan bir şey.» Yemek yiyenleri sessizlik sardı sonra da.

Ardında bir hareket duydu. Geri döndü. Lee, çaydanlığı masanın üstüne koydu ve sessizce gitti.

Samuel, sessizliği bozmak için yeniden konuşmaya başladı. İrlanda'dan vadiye nasıl doğrudan gelmiş olduğunu anlattı, ancak birkaç sözcükten sonra, ne Adam ne de Cathy onu dinlemedi artık. Buna kesin olarak inanmak için, çocuklarıyla birlikteyken uyguladığı yöntemden yararlandı, çocukları masal anlatması için ona yalvardıktan sonra, dinlemeyi bırakıyorlardı. Hiç anlamı olmayan iki cümle söyledi. Hiçbir tepki görülmedi, o da anlatmayı bıraktı.

Aceleyle yemeğini yedi, kaynar çaydan içti ve peçetesini katladı.

«Bayan, beni bağışlarsanız, evime dönmek istiyorum. Konukseverliğiniz için teşekkür ederim.»

«İyi geceler,» dedi Cathy.

Adam hemen kalktı. Bir düşten zorla koparılıyormuş gibiydi.

«Şimdi gitmeyin. Geceyi burada geçireceğinizi umuyordum.»

«Hayır, sağolun. Yapamam. Hem yolum uzun değil. Ayışığı yolu gösterir bana.»

«Delmeye ne zaman başlarsınız?»

«Delgilerimi hazırlamam, sivriltmem, keskinleştirmem ve işe koyulmadan önce her şeyi düzene sokmam gerek. Birkaç gün içinde, oğlum aletlerle gelir.»

Adam, canlılığına kavuşuyordu yeniden.

«Acele edin,» dedi. «Cathy, dünyanın en güzel bahçesi bizimki olacak. Ondan daha güzelini bulmak olanaksız olmalı.»

Samuel, bakışlarını hemen Cathy'ye çevirdi. Yüzü anlamsızdı kadının. Bakışları soğuktu, kalkık küçük ağzı bir çizgiye dönüşmüştü.

«Çok güzel olacak,» dedi genç kadın.

Samuel, bir an için, onu sığınmış olduğu dünyasından çıkarmak için bir şeyler yapmak ya da söylemek istedi. Yeniden ürperdi.

«Başka bir melek mi?» diye sordu Adam.

«Evet, başka biri.»

Alacakaranlık çöküyordu, ağaçların gölgeleri kararmıştı ufukta.

«İyi akşamlar.»

«Sizinle geleceğim.»

«Hayır, karınızla kalın. Yemeğinizi bitirmediniz bile.»

«Ama ben...»

«Yerinize oturun. Atımı bulabilirim. Bulamazsam da sizinkilerden birini çalarım. (Samuel, Adam'ı kibarca yerine oturttu.) İyi akşamlar, iyi akşamlar Bayan.»

Hızla ambara doğru yürüdü.

Yaşlı nallı yaşlı at Doxology, yemliğine konmuş kuru otları

dudaklarının ucuyla, küçümseyerek yiyordu. Zincir tahtayı tıklatıyordu. Samuel, koca bir çiviye asılı eyeri aldı ve atın geniş sırtına attı. Karınlığın kayışlarını iliklemek üzereyken, arkasında hafif bir hareket işitti. Geri dönünce, cılız ışıkta Lee'nin görüntüsünü farketti.

«Ne zaman geri geliyorsunuz?» diye sordu Çinli yavaşça.

«Bilmiyorum. Birkaç gün içinde, belki bir hafta sonra. Ne var, Lee?»

«Neden?»

«Tanrı aşkına, kendimi rahatsız hissediyorum. Burada neler oluyor?»

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Bunu çok iyi biliyorsunuz.»

«Çinli uşak çalışır. İşitmek yok. Yok konuşmak.»

«Evet, Sanırım haklısınız. Size sorduğuma üzgünüm. Kibar bir davranış değildi bu.»

Geri döndü, gemi Dox'un ağzına geçirdi, gözlükleri tutan kayışı iki kulağın arasına dolaştırdı. Zinciri çözdü ve yemliğin içine attı.

«İyi akşamlar, Lee,» dedi.

«Bay Hamilton?»

«Evet.»

«Aşçı gerekli mi size?»

«Olanağım yok.»

«Fazla para istemem.»

«Liza sizi öldürür. Hem neden? Ayrılmak mı istiyorsunuz?»

«Bilmek istiyordum. iyi akşamlar.»

Cathy ve adam, çöken alacakaranlıkta, ağacın altında oturuyorlardı.

«İyi bir adam o,» dedi Adam. «Ondan hoşlanıyorum. Buraya gelip yerleşmesi ve işi yönetmesi için onu kandırmayı çok isterdim. Bir tür kâhya gibi.»

Cathy yanıtladı:

«Evi ve ailesi var onun.»

«Evet, biliyorum. Ama toprağı pek küçücük. Benim yanım-

da çalışırsa daha çok kazanırdı. Ona soracağım. Yeni bir ülkeye alışmak için zaman gerek. Sanki yeniden doğmuş da her şeyi yeniden öğrenmek zorundaymış gibi oluyor insan. Oradayken, yağmurun nereden geleceğini biliyordum. Burada durum farklı. Oradayken, rüzgârın ne zaman eseceğini, havanın ne zaman soğuyacağını sezerdim. Ama öğrenirim. Zaman gerek. İyi misin, Cathy?»

«Evet.»

«Bir gün –ki çok yakında– bütün vadi yoncadan yemyeşil olacak. Evin kocaman pencerelerinden göreceksin bunu. Sıra sıra okaliptüs ağaçları dikeceğim. Birini yollayıp fide ve tohum aldıracağım ve evimde bir tür deneme çiftliği kuracağım. Çin likeni ekmeyi denerim. Acaba burada yetişir mi diye düşünüyorum. Her zaman denerim. Lee bana akıl verir. Bebek doğunca, bütün tarlayı atla dolaşırız. Orayı henüz görmedin. Sana, Bay Hamilton'un yel değirmeni de kuracağını söylemiş miydim? Gözümüzün önünde döndüğünü göreceğiz. (Bacaklarını masanın altına uzattı.) Lee, mum getirecekti. Ne yapıyor acaba?»

Cathy, tane tane konuştu:

«Adam, gelmek istemiyordum buraya. Burada kalmayacağım. Mümkün olur olmaz, çekip gideceğim buradan.»

«Saçmalama. (Güldü.) Annesinden babasından ilk kez ayrılan bir çocuk gibisin. Benim gibisin sen de. Orduya girdiğim zaman, üzüntümden öleceğim sandım. Ama üstesinden geldim. Herkes başarır. Haydi, saçma sözler söyleme.»

«Bunlar saçmalık değil.»

«Yalvarırım, bir şey söyleme. Bebek doğunca, her şey değişecek. Göreceksin, göreceksin.»

Ellerini başının arkasında kenetledi, gözlerini gökyüzüne doğru kaldırdı. Ağacın yaprakları arasından, yıldızların solgun ışığını görüyordu.

Gece öylesine aydınlıktı ki, tepeler ayışığıyla aynı maddeden yontulmuş gibi görünüyordu. Samuel Hamilton, sessiz, canlılıktan yoksun, ölü bir görünüm içinde atla gidiyordu. Gölgeler kapkara, ışıklar ak ve renksizdi. Şurada burada, gece hayvanlarının gizli çalışmalarını yakalıyordu ansızın Samuel; ay parlak olduğu zaman, geceleri otlayan ve gündüz de çalılıklarda uyuyan karaca, tavşanlar, tarla fareleri ve gündüz avlanan bütün öteki küçük hayvanlar yavaşça sokuluyor, zıplıyor, gizlice sokuluyor ya da burunları tehlikeyi sezdiği zaman, taş gibi kalıp hareketsiz duruyorlardı, yağmacılar iş başındaydı; açık kahverengi bir dalga gibi akıp giden uzun gelincik, yerde boylu boyunca tortop olmuş, gözleri ışığı yansıtıp parladığı an dışında hiç belli olmayan vahşi kedi; sivri burnuyla kanlı bir yemek ararken havayı koklayan tilki, ayaklarıyla su sıçratan yıkayıcı küçük sıçanlar. Koyotlar patika boyunca geziniyor, neşeli bir acıyla sıkıntılı bir şekilde başlarını dikip tanrıçaları ay'a aşklarını haykırıyorlardı. Bu karanlık dünyanın üzerinde, toprakta loş bir gölge çizerek uçuyordu gecekuşları, Öğleden sonra başlayan rüzgâr dinmişti, yalnızca iç çeken hafif bir esinti, soğuk topraktan yükselip sıcak tepelere doğru çekiliyordu.

Doxology'nin ağır ve düzensiz nal sesleri, geçip gittikten çok sonra, gececileri sessizliğe çağırıyordu. Samuel'in sakalı parlıyordu, saçları dağılmıştı. Kara şapkasını eyer çubuklarına takmıştı. Midesini bir acı, karabasan başlangıcında görülen bir kaygı kaplıyordu. Bizim *velshrats* dediğimiz *veltsechmerz* (Dünyanın içinde bulunduğu durum yüzünden duyulan kaygı ya da kötümserlik)ti bu. Ruhu bir gaz gibi saran ve nedeni bilinmeyen, dünyanın acıları demektir bu sözcük.

Samuel belleğini zorladı. Güzel çiftliği ve su için verdiği sözlerini aklına getirdi. Gizli bir kıskançlık duygusu uyandırmadıkça, bunda incitici bir yan yoktur. Kendini yokladı ve içinde bir damla bile kıskançlık bulamadı. O zaman Adam'ın düşünü ve Cennet bahçesini, Cathy için duyduğu büyük aşkını aklına getirdi yeniden. Yine yoktu... Meğer ki içinde gizli bir acı beslemiş

ve eski yarası kabuk bağlamamış olsun, ama yine de hiçbir kıskançlık duymuyordu. Ama aradan öyle uzun süre geçmiş olabilirdi ki, acısını unuturdu. Anı sıcak ve tazeydi şimdi hepsi bitmişti. Böğürleri ve kalçaları istek nedir unutmuştu.

Aydınlıkla karanlık arasında atla giderken, araştırmayı da sürdürüyordu. Kemirici hayvanlar göğsünde ne zaman kaynaşmaya başlamışlardı. İşte o zaman buldu. Güzel, küçük, nazik Cathy'di bu, Cathy'di. Evet, ama dahası? Suskundu. Pek çok kadın böyledir. Neydi peki? Rahatsızlık nereden kaynaklanıyordu? Suyu bulmadan önceki gerilimi yeniden hissetmişti. Ürpertilerini, meleklerin geçişini anımsadı. Bundan sonra oyuncuyu, yeri ve zamanı yakalamıştı. Yemekte olmuştu bu, Cathy'den kaynaklanmıştı. Görüntüyü belleğinde canlandırdı; kocaman açılmış gözleri, narin burun deliklerini, güzel ama zevkine göre fazla küçük ağzı, kararlı küçük çeneyi inceledi, sonra yeniden gözlere döndü. Bakışları soğuk muydu? Onun gözleri miydi bunlar? Cathy'nin gözleri sıkça raslananlardan değildi. Hiçbir iletişim kurulmuyordu onlarla. Bakışlarının ardında, tanıdık bir şey yoktu. İnsan gözleri değildi bunlar. Ona bir şeyler anımsatıyorlardı. Ama neydi bu? Bir anı mı? Bir resim mi? Belleğini iyice gerilere götürdü ve ansızın görüntü canlandı.

Görüntü, renkleri, haykırışları ve heyecanıyla yılların en gerisinden fışkırdı. Kendini çok küçükken gördü, öylesine küçücüktü ki, babasının eline ulaşmak için ayaklarının ucunda yükseliyordu. Londonderry'nin kaldırımlarında düşe kalka yürüyordu. Görmüş olduğu tek büyük kentti burası. Onu itip kakıyor, eğleniyorlardı. Kukla tiyatroları, sebze sergileri, atları ve sokaklarda satışa çıkarılan koyunlarıyla, parlak renkli kıvır zıvır satıcılarıyla bir bayram yeriydi burası.

O zaman halk, akıntının sürüklediği kalıntılar gibi, dar bir sokağa hücum etti. Göğüsler sırtları eziyor, ayaklarını iyice kaldırıp yürüyordu insanlar. Küçük sokak bir alana açılıyordu ve bir evin boz duvarının önünde, ucunda yağlı ilmekli ip sarkan yüksek bir darağacı yükseliyordu.

Birbirlerine iyice yaklaşan Samuel ve babası, insan seli tarafından sürüklenip götürüldü. Babasının: «Çocuğa göre değil

bu. Kimseye göre eğil aslında, ama çocuğa göre hiç değil.» diyen sözleri kulaklarında çınlıyordu hâlâ. Babası geri dönmek, kalabalıkta kendine zorla bir yol açmak için çabaladı. «Bırakın da çıkalım, benim çocuğum var.»

Dalga belirsizdi ve öfkelenmeden itişiyordu. Samuel, başını kaldırdı. Karalar giyinmiş bir grup adam, yüksek sahanlığa çıkmıştı, kara bir pantalon, önü boğazına dek yırtılmış açık mavi bir gömlek giymiş sarı saçlı bir adamın çevresini sarıyordu. Samuel'le babası öyle yakındılar ki, görmesi için başını kaldırması yeterliydi çocuğun. Adamın gözlerinde derinlik yok gibiydi. Başka gözlere benzemiyordu. İnsan gözleri olamazdı bunlar.

Sarı saçlı adamın sanki kolu yok gibiydi. Kalabalığa baktı, sonra bakışını Samuel'e dikti. Görüntü açık ve belirgindi. Adamın gözlerinde derinlik yoktu.

Ansızın sahanlık hareketlendi, Samuel'in babası, iki elini çocuğun başının üstüne koydu. Avuçlarıyla kulaklarını tıkadı, parmakları ensede birleşti. Sonra eller, başa dayandı olanca ağırlığıyla, yüzü, babasının pazarlık paltosuna yapıştırıldı. Çırpınmak istedi çocuk, ama başını kurtaramadı. Bir ışıklı çizgi görüyor ve kulakları sağır eden bir homurtu işitiyordu yalnızca. Yürek çarpıntıları duyuyordu. Ardından, kendisini bastıran eller çözüldü, babasının soluğu kesildi ve bedeni titremeye başladı.

Başka bir görüntü daha vardı. Bunun parçalarını biraraya getirip inceledi: Bir meyhanede eskimiş bir masa, gülüşler, bağırtılar. Babasının önünde içi bira dolu kalaylı küçük bir testi, kendi önündeyse tarçınla kokulandırılmış bir bardak sıcak süt vardı. Babasının dudakları tuhaf bir biçimde mavi ve gözleri yaşlıydı.

«Bilseydim, götürmezdim seni. Bin insanın seyredeceği bir görünüm değil bu, küçük bir çocuğunsa hiç değil.»

«Hiçbir şey görmedim ben,» diye karşılık verdi Samuel. «Başımı alçakta tuttun benim.»

«Buna çok sevindim.»

«Ne vardı?»

«Şöyle diyelim. Kötü bir adamı öldürüyorlardı.»

«Sarı saçlı adam mıydı bu?»

«Evet, ama üzülme sakın. Bir kez değil ama pek çok kez öldürülmesi gerekiyordu onun. Korkunç şeyler yapmıştı, ancak bir canavarın düşünebileceği şeyler. Beni üzen onun asılmış olması değil de, bu işin bir bayram günü yapılmış olması, biri, karanlıkta asılmalı, hem de gizlice.»

«Sarı saçlı adamı gördüm. Bana baktı o.»

«Hepsi bu kadar, artık yaşamadığına seviniyorum.»

«Ne yapmıştı o adam?»

«Kabus görmeni istemem.»

«Tuhaf gözleri vardı sarı saçlı adamın. Keçi gözlerine benziyordu.»

«Şekerli sütünü iç de sana kurdeleli bir sopa ve gümüş gibi duran uzun bir düdük vereyim.»

«Ya, içinde resim olan parlak kutuyu?»

«Onu da. Sütünü iç ve bir şey sorma artık.»

Geçmişin tozlarından çıkarılan görüntü böyleydi.

Doxology, evin bulunduğu çukurdan önceki son yokuşu tırmanıyor, kocaman nalları taşlara çarpıyordu.

«Hiç kuşkusuz onun gözleriydi bunlar,» diye düşünüyordu Samuel. «Yaşamım boyunca yalnızca iki kez gördüm böyle göz. İnsan gözüne benzemeyen gözler.» Sonra kendi kendine şöyle dedi: «Karanlığın oluşturduğu görüntü oyunları bunlar! Uzun yıllar önce asılmış olan sarı saçlı adamla tatlı, şişman küçük kadın arasında ne gibi bir ilişki olabilir ki? Liza haklı. Günün birinde, düşgücüm beni cehenneme götürecek. Bu saçma düşünceden kurtulmalıyım, yoksa bu kızda her an şeytanı arayıp duracağım. İnsan böyle kapana kısılır işte. Güzel şeyler düşün ve onu unut. Şekil ve renk benzerliği söz konusu yalnızca. Yine de hayır, hiç de böyle değil. Söz konusu olan bir bakış, rengin ve biçimin ilgisi yok. Ama o zaman, bir bakış neden kötü olur? Böyle bir bakış, ermiş birinin yüzünde bulunabilir mi? Şimdi, bütün bu düşselliklerden kurtul bakalım... Sonsuza dek.» Ürperdi Adam. «Meleklerin geçmesini önlemek için, her yere biraz parmaklık yerleştirmeliyim.»

O zaman Samuel Hamilton, günahını ödemek için Vadinin Cenneti'ni yaratma düşüncesine bütün gücünü harcamaya karar verdi.

Elmacık kemikleri yanan Liza Hamilton, kafese kapatılmış vahşi bir hayvan gibi mutfağında gidip geliyordu. Ekmek fırınında meşe ateşi homurdanarak yanıyordu. Ekmeklikteki hamur mayalanmıştı. Her zamanki gibi, şafaktan önce kalkmıştı Liza. Şafak söktükten sonra hâlâ yatmak ve gün battıktan sonra da dolaşmak, günah işlemek demekti. Dünyada tek bir kişi şafak söktükten sonra da yatabilirdi, bu kişi de Liza'nın son çocuğu Tom'du.

Çiftlikte oturanlar yalnızca Tom ve Joe'ydu. Çıkan bıyığına özen gösteren tıknaz ve kırmızı yüzlü Tom, mutfak masasında oturuyordu, kendisine öğretildiği gibi düğmelemişti kollarını. Liza, yassı bir taşın üstüne küçük hamur topraklarını boşalttı. Hamurda cızırdayarak delikler açıldı. Çörekler kahverengi, kıyıları daha koyuydu. Güzel kokular yayılıyordu mutfağa.

Yıkanmaya gitmiş olduğu avludan gelen Samuel içeri girdi ve mutfağa girmeden önce düğmeledi. Masada kolları sıvanmış olarak oturmayı hoş karşılanıyordu Bayan Hamilton. Ora göre görgü kurallarını hiçe saymak ya da bunları bilmemek anlamına geliyordu.

«Geç kaldım, ana,» dedi Samuel.

Karısı, bakmak için ona dönmedi. Spatül, saldıran bir yılan çevikliğiyle harekete geçti ve tersyüz edilen küçük hamur parçaları kızgın taşın üstünde cazırdadı.

«Döndüğünde saat kaçtı?» diye sordu Bayan Hamilton.

«Oh! Geçti, çok geçti. Nerdeyse on birdi saat. Seni uyandırırım korkusuyla, saate bakmadım.»

«Uyanmadım,» diye homurdandı Liza. «Geceleri dolaşmanın sağlığına iyi geleceğini düşünüyorsun belki. Ama Tanrı bunun hesabını sorar senden.»

Liza Hamilton'la Tanrı'nın, aşağı yukarı bütün konularda benzer düşünceleri olduğu belliydi. Liza geri döndü, hızlı bir ha-

reket yaptı ve hemen, sıcak ve çıtır çıtır çörekler Tom'un eline tutuşturuverdi.

«Sanchez'in toprağı nasıl bir yer, şimdilerde?» diye sordu.

Samuel, karısına döndü, üzerine eğildi ve kırmızı elmacık kemiklerinin üstünden öptü.

«Günaydın, ana. Bana dua et.»

«Tanrı korusun,» diye karşılık verdi Liza, kurulmuş makine gibi.

Samuel, masaya oturdu ve şöyle dedi:

«Tanrı korusun, Tom. Neyse, Bay Trask, büyük değişiklikler yapıyor. İçinde oturmak için eski evi onartıyor.»

Liza ansızın döndü:

«İneklerle domuzların yıllarca yatıp kalktığı evi mi?»

«Oh! Yerler kazınmış ve pencereler de değişmiş. Her şey yeni ve gıcır gıcır boyalı.»

«Domuz kokusunu asla gideremezler,» dedi Liza kararlı bir sesle. «Domuzun pis kokusu her şeye siner.»

«İnan bana, içeri girdim ve boya kokusu dışında hiçbir şey duymadım.»

«Boya kuruyunca, domuz kokusu yeniden çıkar ortaya.»

«İçinden bir ırmak akan bir bahçesi var, Bay Trask de çiçekler, güller için bir yer hazırlamış, Boston'dan da ağaç fidanları getirtmiş.»

«Böyle gereksiz para harcanmasına Tanrı ne der bilmem,» diye homurdandı. «Ama güllere bir diyeceğim yok.»

«Bana birkaç çelik vermeye çalışacağını da söyledi,» dedi Samuel.

Tom çöreklerini bitirdi ve kahvesini karıştırdı.

«Nasıl biri bu, baba?»

«Değerli biri olduğunu sanıyorum. Tatlı dilli ve cin gibi biri. Düşlere kapıp koyvermiş kendini.»

«Kendi gözündeki merteği görmez de elin gözündeki çöpü görür,» diye araya girdi Liza.

«Biliyorum ana, biliyorum. Ama düşlerimin, bende olmayan bazı şeylerin yerini tuttuğunun farkına varmadın mı hiç? Bay Trask, istediği kadar düş kurabilir. Dolarlarıyla bunu gerçekleş-

tirecektir. Toprağını bahçe yapmak istiyor ve bunu da başaracaktır.»

«Karısı nasıl biri?» diye sordu Liza.

«Çok genç ve çok güzel biri. Sakin ve az konuşuyor. Yakında ilk bebeği olacak.»

«Biliyorum bunu,» dedi Liza. «Genç kızlık adı neymiş?»

«Bilmiyorum.»

«Nereli?»

«Bilmiyorum.»

Liza, Samuel'in önüne bir tabak sıcak çörek koydu, fincanına kahve döktü ve Tom'unkini de doldurdu.

«O zaman, ne öğrendin? Nasıl giyiniyor?»

«Çok güzel, elbette. Mavi bir giysiyle belden aşağısı kabarık pembe kısa bir manto giyiyordu.»

«Bunun farkına varıyorsun demek! Hazır giyim mi yoksa ısmarlama mı olduğunu söyleyebilir misin bana?»

«Oh, hazır giyimdi.»

«Bu konuda hiçbir şey bilmiyorsun,» dedi Liza. «San José'ye giderken, Dessie'nin kendine dikmiş olduğu yolculuk kostümünü de hazır sanmıştın.»

«Dessie pek becerikli,» dedi. «İğneyi bile konuştururdu.»

«Dessie, Salinas'ta bir terzihane açar belki de,» dedi Tom.

«Bana söyledi bunu,» diye karşılık verdi Samuel. «Çok başarılı olur kuşkusuz.»

«Salinas'ta mı? (Liza ellerini kalçasına dayadı.) Dessie, bana hiç sözetmedi bundan.»

«Sanırım küçük sevgilimize ihanet ettik,» dedi Samuel. «Annesine bir sürpriz yapmak istiyordu ve biz de herşeyi mahvettik, tıpkı durgun suya taş atmış gibi olduk.»

«Bunu bana söylemeliydi,» diye sürdürdü Liza. «Sürprizlerden hoşlanmam. Güzel. Konuşmanı sürdür. Ne yapıyordu o?»

«Kim?»

«Bayan Trask elbette.»

«Ne mi yapıyordu? Oturuyordu elbette. Meşenin altındaki bir iskemleye oturmuştu.»

«Elleri, Samuel, elleri. Elleriyle ne yapıyordu?»

Samuel belleğini yokladı.

«Sanırım hiçbir şey. Anımsıyorum. Elleri küçüktü ve dizlerinin üstüne kavuşturmuştu onları.»

Liza, burnunu çekti.

«Dikiş dikmiyor muydu? Yama yapmıyor muydu? Örgü örmüyor muydu?

«Hayır, ana.»

«Senin oraya gitmen iyi mi olur, bilmem. Tembellik ve zenginlik, Şeytan aracıdır ve senin hamurunun mayası da gevrektir.»

Samuel başını kaldırdı, zevkle güldü. Karısı bazen neşelendiriyordu onu, ama ona bunun nedenini söyleyemezdi.

«O, zengin olduğu için oraya gidiyorum, Liza. Beni dinlemeye zaman ayırabilmen için bunu sana kahvaltıdan sonra anlatmak istiyordum. Bay Trask, kendisine dört beş kuyu açmamı, yel değirmeni ve belki de sarnıç yerleştirmemi istiyor benden.»

«Her şeyi tartıştın mı? Suyla işleyen bir yeldeğirmeni mi olacak bu? Sana para verecek mi yoksa her zamanki gibi, gelip senden özür mü dileyecek?» Hasattan sonra borcumu ödeyecek,» diye onu yanıtladı. «Milyoner amcası ölünce, bana borcunu ödeyecek.»

«Hemen para vermezlerse, hiçbir zaman vermiyorlar, bunu deneyimlerimden biliyorum Samuel. Senin alacaklarını toplamış olsaydık, vadinin dibinde bir çiftlik satın alabilirdik.»

«Adam Trask öder,» dedi Samuel. «Varlıklı o. Babası servet bırakmış ona. Bütün kış sürecek bir iş bu, ana. Birkaç kuruş atarız köşemize ve gerçek bir Noel geçiririz. Yeldeğirmenlerinin dışında, ayak başı elli sent ödeyecek bana. Kaplama maddeleri dışında, her şeyi burada kendim yapabilirim. Bana yardım etmeleri için oğlanlara gereksinimim olacak. Tom'la Joe'yu götüreceğim yanımda.»

«Joe gidemez,» dedi. «Ne kadar dayanıksız olduğunu biliyorsun.»

«Biraz dayanabilir sanırım. Böyle dayanıksız olursa, açlıktan ölür.»

«Joe gidemez,» diye kestirip attı Liza. «Tom'la sen oraya giderseniz, çiftlikle kim ilgilenecek?»

«Geogex'dan gelmesini isteyebilirim diye düşünüyordum. King City'deki büro işinden hoşlanmıyor zaten.»

«Belki bundan hoşlanmıyor, ama haftada sekiz dolara, insan her zaman istediğini yapamaz ki.»

«Ana,»diye yakardı Samuel. «Bu, bizim şansımız, yoksa ulusal bankada hesap açamayız hiçbir zaman. Servete giden yola dil uzatma hiç, sana yalvarırım ana.»

Tom'la Samuel delgi araçlarıyla ilgilenir, delgileri sivriltir yeldeğirmeni taslakları çizer, sarnıç taslakları hazırlarken, Liza, sabah boyunca homurdandı durdu. Joe yanlarına geldi, öyle hayran kaldı ki çalışmalara, Samuel'e onu da götürmesini söyledi. Samuel şöyle karşılık verdi:

«Üzgünüm ama elimden bir şey gelmez, Joe. Annenin burada sana gereksinimi var.»

«Ama ben de oraya gelmek isterdim, baba. Gelecek yıl, Palo Alto kolejine giriyorum, orası daha uzak. Bırak da seninle geleyim. Sıkı çalışırım.»

«Gelirsen, çalışacağını biliyorum, ama buna karşıyım. Anenene bundan sözettiğinde, araya girip benim karşı olduğumu ona söylersen, sevinirim. Seni götürmek istemediğini bile söyleyebilirsin annene.»

Joe gülümsedi, Tom da kahkahayla güldü.

«Joe'yu götürmen için, annemin seni kandırmasını mı istiyorsun?» diye sordu Tom.

Samuel, kaşlarını çattı ve oğullarına baktı.

«Demir gibi katı fikirleri olan bir adamım ben,» dedi. «Bir karar aldığım zaman, kimse beni döndüremez bundan. Sorunu bütün yanlarıyla iyice düşündüm, son kararım şu: Joe gelmeyecek. Beni yalan söylemeye zorlamak istemezsiniz, değil mi?»

«Hemen annemle konuşmaya gidiyorum,» dedi Joe.

«Yavaş ol, evlat, yavaş ol,» diye anımsattı Samuel. «Kafanı kullan. Bırak da bütün işini bitirsin. Bu arada, kararımı yeniden gözden geçireceğim.»

İki gün sonra, içi yapı tahtaları ve araçlarla dolu olan büyük araba uzaklaşıyordu. Dört atı Tom sürüyordu, yanına oturmuş olan Samuel ve Joe, bacaklarını sallıyorlardı.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Cathy'nin bir canavar olduğunu söylediğim zaman, bana öyle görünüyordu. Şu anda, öyküsünü anlatan küçük kişiliklere eğildiğim ve sayfa altlarındaki bütün notlara yeniden göz attığımda, bunun gerçek olup olmadığını soruyorum kendi kendime. Onun ne istediğini bilmediğimizden, bunlara kavuşup kavuşmadığını hiç bilmeyeceğiz. Eğer bir işin üstüne gideceği yerde, ondan kaçıyorsa, bundan da kaçıp kaçmadığını bilemeyiz. Birisi ya da bir şey hakkındaki bildiklerini söylemeye çalışıp çalışmadığını ve bizim dilimizi bilmediğinden, yanılmış olup olmadığını kim bilir? Belki yaşamı, sözdizimi ve güzellikleriyle bir anlatım yolu olmuştur, ama gizi çözülmeyen bir yaşamdı bu. Kötü olduğunu söylemek kolaydır. Ancak nedenini bilmiyorsak, bunun fazla anlamı olmaz.

Cathy'nin sakin sakin gebeliğinin sonunu beklerken, hoşlanmadığı bir çiftlikte sevmediği bir adamla birlikte yaşadığı andaki portresini çizdim.

Meşenin altındaki bir koltukta, ellerini karnının üstüne kavuşturmuş oturuyordu. Kocaman bebekler ve fazlalık kitaplar moda olsa bile, son derece şişmanlıyor, şişmanlıyordu. Şekli de bozulmuştu, gerilmişti, ağır karnı yüzünden ellerini dayamadan ayakta duramıyordu. Ama şişkinliği sınırlıydı. Omuzları, boynu, kolları, elleri, yüzü bundan etkilenmemişti ve küçük bir kızınki gibi inceydiler Göğüsleri büyümüyor, uçları esmerleşmiyordu. Süt bezleri çalışmıyordu. Hiçbir yerinde bebeği besleme hazırlığı görünmüyordu. Bir masanın arkasına oturduğu zaman, onun gebe olduğunu anlamak olanaksızdı.

O çağda, doğumöncesi dinleme, kan incelemesi, kalsiyum ağırlıklı güçlendirici ilaç verme alışkanlığı yoktu. Anne, her çocukta bir diş yitiriyordu. Kural böyleydi. Bir kadının tuhaf hatta

pis istekleri olurdu; Havva'nın ödemeyi sürdürdüğü ilk günah soyundan geldiği öne sürülüyordu.

Bazılarıyla karşılaştırılınca, Cathy'nin basit şeylere karşı imrenme duyduğu anlaşılıyordu. Eski evi onaran dülgerler, işaret yapmak için kullandıkları tebeşirleri yerinde bulamamaktan yakınıyorlardı. Yok oluyordu tebeşirler. Cathy onları çalıyor, küçük parçalara ayırıyor ve önlüğünün cebinde saklıyordu. Kimse olmadığı zaman, kireci dişlerinin arasında eziyordu. Az konuşuyordu. Bakışları dalgındı. Yerine cansız bir bebek bırakarak, başını alıp gitmiş gibiydi.

Çevresinde büyük bir canlılık vardı. Mutlulukla dolup taşan Adam, Cennet'ini kuruyordu. Samuel ve oğulları, kırk ayak derinlikten bir kuyu kazmışlar, demir bir iskelet yerleştiriyorlardı, çünkü Adam en iyisini istiyordu.

Hamiltonlar sonda aracını başka yere taşıyıp yeni bir delik açmaya başladılar. İşliklerinin yanındaki bir çadırda uyuyorlar ve kamp ateşinde yemeklerini pişiriyorlardı. Ama içlerinden birinin her zaman çiftliğe gidip bir araç ya da haber getirdiği oluyordu.

Adam, sayısız çiçeğin çektiği bir arı gibi her yana gidiyordu, zaman zaman. Cathy'nin yanında oturuyor, gelen yeni fidanlardan söz ediyordu. Samuel'in icadı olan yeldeğirmeninin yeni kanadını tarif ediyordu ona. Yürüyüşü değişikti Cathy'nin, hiç görülmemiş bir durumdu bu. Adam, kuyulara dek gidiyor, sorularıyla işi yavaşlatıyordu. Cathy'le kuyulardan sözettiklerinden, doğal olarak kuyuculara da doğumdan ve bebek takımlarından sözediyordu. Adam için aşırı derecede mutlu geçen çok güzel bir dönemdi. Uzun ve dolu dolu bir yaşamın kralıydı o. Yaz geçti ve sıcak, kızgın bir güz geldi.

Hamiltonlar, ekmek, peynir ve ateşte ısıtılmış koyu kahveden oluşan yemeklerini bitirmişlerdi. Joe'nun gözkapakları ağırlaşmıştı, biraz uyumak için fundalığa doğru uzaklaşma çarelerini düşünüyordu.

Kumlu toprağın üzerine diz çökmüş olan Samuel, sondanın kırdığı bitki kılçıklarını inceliyordu. Yemek için işe ara vermeden

önce, otuz ayak derinlikte, çeliği, sanki kurşunmuş gibi kesen bir şeye rastlamıştı delgi, Samuel, çubuğu cep çakısıyla kazıdı, kazıntı parçalarını avucuna alıp inceledi. Gözleri çocuksu bir sevinçle parlıyordu. Elini uzattı ve parçaları Tom'un avucuna aktardı.

«Şuna bak, evlat. Sence ne olabilir?»

Joe, sallanarak yaklaştı. Tom parçaları inceledi.

«Ne olduklarını bilmiyorum, ama sert bir şey,» dedi. «Çok iri, elmas olamaz. Madene benziyor. Toprağa gömülmüş bir lokomotifin üstüne rastladığımızı mı sanıyorsun?»

Babası güldü.

«Otuz ayak derinlikte ha!» dedi hayranlıkla.

«Bir aletin çeliğine benziyor,» dedi Tom. «Bizim bu kadar sert bir şeyimiz yok.»

Samuel, uzak kalmış ama neşeli bir görüntüye dalıp gitmişti, Tom titreyerek onun coşkusunu paylaştı. Hamilton'un çocukları, babalarının aklının bir karış havada olduğunu görmekten hoşlanıyorlardı, çünkü o zaman dünya şaşırıp kalıyordu.

«Bunun metal olduğunu mu düşünüyorsun? dedi Samuel. «Çelik mi? Tom, sana bunun ne olduğunu söyleyeceğim, sonra da analiz yaptıracağım. Aklında iyi tut: Nikel, belki de gümüş, grafit ya da manganez bulacağız. Ne olduğunu göreceğiz. Bunu toprak üstüne çıkarmayı çok isterdim! Bir deniz kumu tabakasının içine gizlenmiş.»

«Bunun ne olduğunu sanıyorsun?» diye sordu Tom. «Nikel mi, gümüş mü?»

«Bu, binlerce yüzyıl önce oluşmuş olmalı,» dedi Samuel. (Oğulları da onun olayın geçtiği yeri gördüğünü biliyorlardı.) «Belki de buralarda su vardı. Bağıran ve dolanıp duran kuşlarıyla bir iç deniz olabilir. Eğer olay gece olmuşsa, ne görüntü olur ama!.. Şimşek gibi çakan bir çizgi, bir ateş topu, gökten düşen kör edici bir ışık, kocaman bir mantar büyüklüğünde sıçramış bir parça, kulaklar sağırlaşıyor, çünkü havayı parçalar ve bütün suyu birden patlatır. Sonra kör edici ışık yüzünden kararır gece. Ölü balıklar yavaş yavaş suyun yüzüne çıkar, gümüş

renkli karınları ayışığında pırıl pırıl yanar, kuşlar da onları yemeye gelir. Güzel bir görünüm, değil mi?»

Tom, yavaşça sordu:

«Bunun bir meteor olduğunu sanıyorsun, değil mi?»

«Bundan eminim. Analiz bunu kanıtlar, göreceksin.»

Çok heyecanlanan Joe:

«Onu toprak üstüne çıkaralım,» dedi.

«İstersen, sen kaz. Bizim kazılacak bir kuyumuz var.»

«Analiz sonucunda yeterince nikel ve gümüş çıkarsa, uygun olmaz mıydı?» diye sordu Tom ciddi bir sesle.

«Benim oğlum olduğun nasıl da belli oluyor,» dedi Samuel. «Ama bunun bir ev kadar kocaman mı yoksa şapka kadar küçük mü olduğunu bilemeyiz.»

«Aşağı inip görebiliriz.»

«Ama o zaman bu işi gizlice, kimseye tek söz etmeden yapmamız gerekir.»

«Neden?»

«Dinle, Tom. Anneni düşünmüyor musun? Onun yeterince canını sıktık zaten. Bana, eğer bir daha patent almak için bir kuruş bile harcarsam, unutamayacağım bir ders vereceğini söyledi. Acı annene. Ona ne yaptığımız sorulduğu zaman, ne kadar utanç duyacağının farkında mısın? Annen her zaman gerçeği söyler, Tom. Onun şöyle demesi gerekirdi: «Bir yıldız aramak için toprağı kazıyorlar.» (Mutlu mutlu güldü) Bu yüzden bağışlamaz bizi. Başımıza gelmedik kalmazdı. En azından üç ay tatlı yiyemezdik.»

«Delmeyi sürdüremeyiz,» dedi Tom. «Başka yere gitmemiz gerekecek.»

«Orayı barutla çökerteceğim. Meteor direnirse, bir başka dilek deleriz. (Yeniden ayağa kalktı.) Eve gidip patlayıcı almam ve delgiyi sivriltmem gerek. Neden hep birlikte gitmiyoruz? Annene de sürpriz yapmış oluruz. Böylece bütün gece yemek pişirir ve yakınmak için durmaz. Böylece de bizi gördüğüne sevindiğini gözlemiş olur.»

«Birisi hızla geliyor,» dedi Joe.

Bir atlı, onlara doğru son hızla geliyordu, ama tuhaf bir at-

lıydı bu; atının üstünde kadife bir hayvan gibi sıçrayıp duruyordu. Yaklaşınca, bunun Lee olduğunu anladılar, dirseklerini kanat gibi çırpıyor, saç örgüsü yılan gibi zıplıyordu. Bu hızla gittiği halde düşmemiş olması, şaşırtıcıydı. Soluk soluğa durdu.

«Bay Adam, söyledi size gelmek. Bayan Cathy hasta. Çabuk gelin. Bey, bağılıyor, alıyo.»

«Sakin ol, Lee,» dedi Samuel. «Ne zaman başladı bu?»

«Belki yemekte.»

«Güzel. Sakin olun. Adam nasıl?»

«Bay Adam deli. Bağılıyo, gülüyo, kusuyo.»

«Elbette,» dedi Samuel. «Ah, şu taze babalar! Ben de yıllar önce aynı durumda oldum. Tom, atımı eyerler misin?»

Tom sordu:

«Neler oluyor?»

Bayan Trask'ın bebeği olacak. Yardım edeceğimi söylemiştim Adam'a.»

«Sen mi?» diye sürdü Joe.

Samuel, en küçük oğluna baktı.

«Hepinizi dünyaya ben getirttim,» dedi. «Kötü hizmet verdiğimden kimse yakınmadı. Tom, bütün araçları topla ve eve dönüp delgiyi bile. Rafın üstünde duran barut kutusunu arabalığa bırak, kollarını ve bacaklarını seviyorsan, ona karşı saygılı ol. Joe, sen de burada kalıp eşyalara göz kulak ol.»

Joe, yakınır gibi sordu:

«Burada yapayalnız ne yapacağım ben?»

Samuel sustu, sonra şöyle dedi:

«Joe, beni seviyor musun?»

«Ama... Elbette.»

«Sana, benim suç işlediğimi söyleseler, polise ihbar eder miydin beni?»

«Neler söylüyorsun sen?»

«Beni ihbar eder miydin?»

«Hayır.»

«Güzel! Çok güzel. Torbamda, giysilerimin altında, iki kitap göreceksin. Yenidir onlar. Onlara da bak. Bunlar, yakında bütün dünyanın adından sözedeceği bir adamın yazmış olduğu iki cilt

kitaptır. Okumaya başlayabilirsin, sana çok yarar. William James adında Doğu'lu birinin yazdığı *Psikolojinin İlkeleri* adlı kitaplar. Tren soyguncularıyla hiçbir akrabalığı yoktur onun. Yanılıp şaşıp da, kime olursa olsun, bu kitapların benim olduğunu söylemeye kalkışırsan, seni kapı dışarı ederim. Eğer annen, para verip de bu kitapları aldığımı öğrenecek olursa, o zaman o beni kapı dışarı eder.»

Tom, eyerli bir atı. Dizgininden tutup getirdi.

«Onları okuyabilir miyim ben?»

«Evet,» diye karşılık verdi Samuel. (Sonra yavaşça eyere atladı.) «Yola çıkalım, Lee.»

Çinli, dörtnal gitmek istiyordu, ama Samuel onu tuttu.

«Yavaş ol, Lee. Doğum, sizin sandığınızdan daha uzun sürer»

Bir süre sessizce yol aldılar, sonra Lee konuştu:

«Bu kitapları boşu boşuna aldınız. Benim tek bir cilt olarak var. Size ödünç verebilirdim onu.»

«Evet, boşuna oldu. Çok kitabınız var mı?»

«Fazla değil. Otuz ya da kırk tane. Ama okumadıklarınızı istediğiniz zaman alabilirsiniz.»

«Sağol, Lee. Fırsat bulur bulmaz, kitaplığınıza gidip göz atacağım. Oğullarımla konuşmalısınız. Joe'nun biraz aklı havalardadır, ama Tom ağırbaşlıdır ve bunun da ona çok iyiliği dokunacak.»

«Aşılması zor bir darboğazdır bu, Bay Hamilton. Sıkılganlığım yüzünden yeni tanıştığım biriyle konuşmam güç oluyor, ama isterseniz, denerim bunu.»

Atlarını vadiye doğru çevirdiler.

«Anne nasıl?» diye sordu Samuel.

«Bunu sizin anlamanızı yeğlerdim,» diye karşılık verdi Lee. «Bir insan benim kadar yalnız yaşarsa, toplumsal durumu açısından, olayları usa aykırı biçimde yorumlayabilir.»

«Evet, anlıyorum. Bununla birlikte yalnız yaşamayan ben bile usa aykırı bir açıdan bakabilirim bazen. Ama sizinki farklıdır belki.»

«Bunun, benim düşgücümün ürünü olduğuna inanmıyor musunuz yani?

«Hiç inanmam buna. Sizi inandırmak için, bir tuhaflık sezdiğimi bile söyleyebilirim size.»

«Sanırım bütün rahatsızlığım da bundan kaynaklanıyor. (Gülümsedi.) Elimden geldiğince, bunun nereye dek uzadığını söyleyebilirim size. Burada bulunduğumdan beri, babamın bana anlatmış olduğu peri masallarını anımsıyorum. Biz Çinliler'in ileri derecede cinbilimi yeteneğimiz vardır?»

«Bayan Trask'ın bir şeytan olduğuna inanıyor musunuz?»

«Elbette hayır,» dedi Lee. «Birinci evreyi aşmış olduğumu umarım. Bilirsiniz, Bay Hamilton, uşak, çalıştığı evdeki durumları anlaması ve burnunun iyi koku alması konusunda bazı yetenekler geliştirir. Ayrıca da çalıştığım ev tuhaf. Belki de bu yüzden anımsıyorum babamın anlattığı şeytanları.»

«Babanız buna inanır mıydı?»

«Hayır. Ama onları bilmek zorunda olduğumu düşünüyordu. Zaten siz Batılılar, pek çok efsaneyi sürdürüp gidiyorsunuz.»

«Şeytanları kimin ortaya çıkardığını söyleyin bana?» diye karşılık verdi Samuel.

«Yolda olmasaydık, bunu söylemeye çalışırdım size. Ama bu konuda çekimser kalmayı yeğlerim. Bunu kendiniz anlarsınız. Belki de sayıklıyorum ben. Bay Adam öylesine gergin ki, banjo teli gibi kopabilir.»

«Nasıl davranacağımı söyleyin bana. Zaman kazanmış olurum. Ne yaptı. Bayan Trask?»

«Hiçbir şey. Tam olarak, hiçbir şey. Daha önceleri de doğumlarda bulundum, Bay Hamilton, ama bu benim için yepyeni.»

«Nasıl yani?»

«Neyse!.. Aklıma gelen tek benzetmeyi söyleyeyim size: Doğumdan çok ölesiye bir savaş gibi görünüyor sanki.»

Vadiye girmek için meşelerin altından geçerlerken, Samuel:

«Bugün bana neden pek tuhaf geliyor, bilmek isterdim,» dedi.

«Rüzgâr yok,» dedi Lee. «Bir aydır ilk kez, öğleden sonra rüzgârı esmiyor bugün.»

«Bu yüzden olmalı. Ayrıntılara öyle çok verdim ki kendini, günün nasıl olduğuna dikkat etmedim. Bu sabah gömülmüş bir yıldız bulduk ve şimdiyse bir insanı dünyaya getirmeye gidiyoruz.»

Meşe ağaçlarının dalları arasından, güneşli tepelere baktı.

«Doğmak için çok güzel bir gün! Eğer belirtilerin bir etkisi varsa, güzel bir yaşam hazırlanıyor. Adam'ın sıkıntılı olmasından korkuyorum. Belki bir şeye gereksinimim olur, yanımda kalın. Bakın, dülgerler de ağaç altında oturmuşlar.»

«Bay Adam çalışmaları durdurdu. Çekiç darbelerinin karısını rahatsız etmesinden çekiniyor.»

Samuel yineledi:

«Yanımda kalın. Adam çok iyi niyetli biri, ama o, karısının, bulutlar üstünde toplanma borusu çalan Ulu Tanrı'yı işitmediğini bile bilmiyor.»

Ağaç altında oturan işçiler onları karşıladı.

«İyi misiniz, Bay Hamilton Aileniz nasıl?»

«İyidir, iyidir. Bu Rabbit Holman değil mi? Neredeydin, Rabbit?»

«İnceleme ve araştırma yapmaya gittim, Bay Hamilton.»

«Bir şeyler buldun mu?»

«Yanımda götürdüğüm katırımı bile bulamadım.»

Eve doğru yürüdüler. Lee, çabucak şunları söyledi:

«Bir dakikanız varsa, size bir şey göstereceğim.»

«Bu nedir, Lee?»

«Birkaç eski Çin şiirini İngilizce'ye çevirmeye çalıştım. Bu olabilir mi bilmem. Bunlara bir göz atmak ister miydiniz?»

«Zevkle, Lee. Büyük bir zevkle.»

Bordini Konağı sakindi, gizemli bir sakinlikteydi, perdeler çekilmişti. Samuel, merdiven basamağının önünde durdu, eyer torbalarını çıkardı ve dizginleri Lee'ye uzattı. Kapıyı çaldı, yanıt alamadı, içeri girdi. Gün ışığından sonra, salon karanlık görünü-

yordu. Mutfağa girdi. Çakıl toprağından yapılmış kül rengi bir kahvelik sobanın üzerinde ısınıyordu. Samuel, odanın kapısına yavaşça vurdu ve içeri girdi.

İçerisi hemen hemen karanlıktı, çekilmiş perdeler dışında, pencerelere ayrıca çarşaflar gerilmişti. Cathy, sütunlu büyük bir yatağa uzanmıştı, Adam, yüzünü yatak örtüsüne gömmüş, yanında duruyordu. Başını kaldırdı ve görmeyen gözlerle baktı.

Samuel, tatlı tatlı söylendi:

«Neden karanlıkta oturuyorsunuz?»

Adam, kısık sesle karşılık verdi:

«Işık gözlerini rahatsız ediyor.»

Samuel odaya girdi, sözünü dinletmek zorunda olduğunu anladı.

«Işık gerekli» dedi. «Gözlerini kapasın o da. Eğer isterse, gözlerini bağlarım.»

Pencereye gitti ve perdeyi yakaladı, ama Adam, sıçrayarak kalktı:

«Bırakın, Işık rahatsız ediyor onu!» dedi tuhaf bir şekilde.

Samuel karşı koydu.

«Dinleyin, Adam, ne hissetiğinizi biliyorum. Her şeyle ilgileneceğime size söz vermiştim, bunu da yapacağım. Ama tekerime çomak sokmayın.»

Örtüyü kaldırdı, perdeyi çekti, odayı sarı bir ışık aydınlattı.

Cathy inledi. Adam ona doğru yürüdü.

«Gözlerini kapat, sevgilim. Sana gözbağı bağlayacağım.»

Samuel, iki çantayı bir iskemlenin üstüne koydu ve yatağın yanına dikildi.

«Adam,» dedi kararlı bir sesle. «bu odadan çıkmanızı ve buraya gelmemenizi istiyorum.»

«Niçin? İstemiyorum ben.»

«Ayağımın altında dolaşmanızı istemiyorum. Genellikle baba adayları güzelce kafa çekerler.»

«Bunu yapamam.»

«Gittikçe öfkeleniyorum,» dedi Samuel,» aldırmazlık edemem. Bu odadan hemen çıkacak ve canımı sıkmayacaksınız, yoksa çekip gider ve sizi yapayalnız bırakırım.»

Adam, çıktı sonunda, Kapıya varınca, Samuel:

«Bu odadan duyacağınız hiçbir sese aldırmayın,» dedi «Dışarı çıkmamı bekleyin. (Kapıyı kapadı üzerinde anahtar olduğunu görünce, kilitledi.) Aklı karıştı, endişeleniyor. Sizi seviyor.»

O ana dek Cathy'ye bakmamıştı. Genç kadının bakışlarında katı, acımasız, ölümcül bir kin gördü.

«Uzun sürmez, canım. Suyunuz patladı mı?»

Cathy, düşmanca bakışlarını erkeğe dikti, dudakları aralandı, küçük dişleri çıktı ortaya. Hiç sesini çıkarmadı.

Samuel, soğuk soğuk baktı ona.

«Dostça geldim buraya. Keyfimden değil, küçük hanım. Neye sıkıldığınızı bilmiyorum, zaten beni de ilgilendirmez. Belki acı çekmenize engel olabilirm. Size bir soru daha soracağım, eğer yine bana böyle alay edercesine bakarsanız, çeker gider ve sizi yüzüstü bırakırım.»

Bu sözcükler Cathy'ye, bir su gerdeline sıkılan iri av kurşunu gibi dokundu. Çaba gösterdi, Samuel, onun yüzünün değiştiğini, sert bakışlarının yok olduğunu, dudaklarının gevşediğini ve ağzının köşelerinin yukarı kalktığını görünce, ürperdi. Ellerinin hareketini, gevşeyip açılan yumruklarını farketti. Yüzü gençleşti, saflaştı, gerçek bir acı belirdi. Sihirli bir fener görünüşündeydi Cathy.

Tatlı bir sesle karşılık verdi:

«Suyum, şafak vakti patladı.»

«Bence daha iyi. Zor mu oldu?»

«Evet.»

«Sancılar kaç dakikada bir geliyor?»

«Bilmiyorum.»

«Bir çeyrek saattir yanınızdayım.»

«Gelişinizden bu yana iki hafif sancım oldu, ama şiddetli değildi.»

«Çok iyi. Çamaşırlarınız nerede?»

«Çekmecede.»

«Her şey yolunda gidecek,» dedi nazikçe.

Çantalarından birini açtı içinden mavi kadife kaplı, iki ucu da tokalı kalın bir ip çıkardı. Kadife; pembe güllerle işlenmişti.

«Liza size kendi ipini yolladı,» dedi. «İlk bebeğimizi beklerken, kendisi yapmıştı bunu. Çocuklarımızı ve dostlarımızınkileri de hesaba katarsak, bu ip pek çok insanı dünyaya getirtti.»

İpin iki ucunu, yatağın ayaklarına ilikledi.

Cathy, ansızın gözlerini fal taşı gibi açtı, sırtı zemberek yayı gibi gerildi ve yanaklarına kan hucüm etti. Samuel, kadının ağlamasını, bağırmasını bekliyordu. Kapalı kapıya korkuyla baktı. Ama kısa süren ve acı veren homurtuların dışında, çığlık işitilmedi. Birkaç saniye sonra, sırtüstü düştü Cathy. Bakışlarını yeniden kin bürümüştü.

Yeni bir sancı onu sarstı.

«İyi küçük kız,» dedi tatlı bir sesle Samuel. «Bir iki sancınız var mı? Bunu ben size söyleyemem, çünkü deneyimim arttıkça, sancıları ayırdetmek zorlaşıyor Ellerimi yıkamamın zamanı geldi.»

Dişlerini sıkmış, başını soldan sağa savuruyordu.

«Güzel, yavrucuğum,» dedi. «Bebek az sonra gelecek. «Elini Cathy'nin alnına koydu, çirkin yara izinin üstüne.» Nasıl yaralandınız?» diye sordu.

Cathy, başını öne savurdu, küçük sivri dişleri Samuel'in avucunun etli yerine gömüldü. Samuel acısından bir çığlık attı ve elini geri çekmeye çalıştı. Ama sıkı kavramıştı avucunu. Cathy, etleri bir köpeğin çantayı parçalayışı gibi, sarsıntıyla başını çevirip yırtıyor, aynı anda da tiz ve sürekli bir çığlık atıyordu. Samuel onu tokatladı. Hiçbir etkisi olmadı tokadın. Sol eliyle boğmak için Cathy'nin boynunu sıktı. Kadın debelendi ve sonunda bir parça et koparıp dişlerini gevşetti. Samuel, kan akan elini çekmeyi başardı sonunda. Geri çekilip yarasını inceledi. Cathy'ye korkuyla baktı. Ama kadının yüzü yine sakin, çocuksu ve masumdu.

«Özür dilerim. Özür dilerim. Sancıdandı,» dedi.

Samuel, hafifçe güldü.

«Size burunluk takmam gerekecek,» dedi. «Soysuz bir dişi köpek bir gün bunu bana yapmıştı.»

Cathy'nin bakışları birkaç saniye için yine kinlendi.

«Üzerine koyacak bir şeyiniz var mı? İnsanlar yılanlardan daha zehirlidir,» dedi Samuel.

«Bilmiyorum.»

«Viskiniz var mı?»

Şişenin ağzını yaraya yapıştırdı ve döktü. Kusma isteği duydu, gözleri karardı. Kendini toparlamak için bir yudum alkol içti. Yatağa bakmaya korkuyordu.

«Elimi bir süre kullanamayacağım,» dedi.

Daha sonra Samuel, Adam'a şunları anlattı: «Demir gibi sağlam bir bünyesi var onun. Daha ben hazırlanmadan doğdu çocuk. Şişe tıpası gibi çıktı dışarı. Onu yıkayacak suyum bile yoktu. Doğurmak için ipe bile dokunmadı. Demir gibi sağlam bir bünye.»

Samuel, kapıya koştu, Adam'ı çağırdı ve sıcak su istedi. Adam koşarak odaya geldi.

«Bir oğlan,» diye bağırdı Samuel. «Oğlan bu.»

Adam yatakta kan gördü, yüzü yemyeşil kesildi.

«Sakin ol,» dedi Samuel. «Bana Lee'yi yollayın. Siz de Adam, ne yaptığınızı biliyorsanız, gidip kahve hazırlayın. Lambaların dolu ve camların da temiz olmasına dikkat edin.»

Adam, bir topaç gibi döndü ve odadan çıktı. Lee hemen içeri girdi. Samuel, çamaşır sepetinde parmağıyla küçük bir paket işaret etti.

«Bunu sıcak suya batırıp sıkın, Lee. Hava akımına dikkat, Tanrım! Liza'nın burada olmasını isterdim. Her işi aynı anda yapamam ki. (Ama Cathy, acıdan yine iki büklüm olmuştu.) Plasentayı çıkarmam uzun sürmez,» dedi. «Pek hızlısınız. Liza'nın ipini kullanmadığınızı düşündükçe!»

Sonra ansızın bir şey gördü ve gözleri faltaşı gibi açıldı.

«Ey göklerdeki Tanrım, bir tane daha!»

Yeniden işe koyuldu, yine ilk kezinde olduğu gibi, doğum inanılmayacak kadar hızlı oldu. Samuel, ikinci göbek kordonunu da kesti. Lee, ikinci bebeği aldı, yıkadı, sardı ve sepetinin içine koydu.

Samuel anneyi temizledi, çamaşır değiştirmek için yerin-

den kaldırdı. Yüzüne bakarken, tiksinti duyduğunu farketti. Elinden geldiğince hızlı yapmaya çalışıyordu ama ısırılan eli zonkluyordu. Cathy'yi temiz bir çarşatla örttü ve yeni bir yastık koymak için başını kaldırdı. Sonunda ona bakmak zorunda kalmıştı.

Sarı saçları terden sırılsıklamdı ama yüzü değişmişti. Anlamsız, taş gibi bir yüz, Boynundaki damarlar belirli bir biçimde atıyordu.

«İki oğlunuz oldu,» dedi Samuel. «İki güzel oğlan. Gerçek ikiz değil bunlar. Ayrı ayrı torbalar içinde doğdular.»

Cathy, ilgisizce, soğuk soğuk baktı ona.

«Size oğullarınızı göstereyim.»

«Hayır,» dedi kadın.

«Nasıl? Oğullarınızı görmek istemiyor musunuz?»

«İstemiyorum.»

«Az sonra fikrinizi değiştirirsiniz. Yorgunsunuz şimdi. Size şunu söyleyebilirim, yaşamımda hiç bu denli çabuk doğum görmedim.»

Cathy'nin bakışları Samuel'den uzaklaştı.

«Onları istemiyorum. Perdeleri kapatmanızı ve içeri ışık girmesini engellemenizi istiyorum.»

«Yorgunluktan bu. Birkaç gün sonra, her şeyi farklı göreceksiniz ve unutacaksınız olanları.»

«Anımsayacağım. Gidin. Onları bu odadan götürün. Bana Adam'ı yollayın.»

Kadının ses tonu Samuel'i şaşırttı. Ne rahatsızlık, ne yorgunluk, ne de yumuşaklık seziliyordu sesinde. Kullandığı sözcükler, iradesini açığa çıkarıyordu.

«Sizden hoşlanmıyorum,» dedi Samuel.

Hemen pişman oldu ve sözünü geri alabilmeyi istedi. Ama Cathy hiç etkilenmemişti.

«Bana Adam'ı yollayın.» dedi.

Küçük salonda, iki çocuğunu şöyle bir baktı Adam ve hemen odaya doğru yürüdü, kapıyı kapadı. Bir süre sonra, çekiç sesleri duyuldu. Adam, pencerelere, örtüleri çakıyordu yeniden.

Lee, Samuel'e kahve getirdi.

«Eliniz pek berbat görünüyor.»

«Biliyorum. İltihaplanmasından korkuyorum.»

«Neden yaptı bunu?»

«Bilmiyorum. Tuhaf biri o.»

Lee, ekledi:

«Size bakayım, Bay Hamilton. Kolunuzun kesilmesine neden olabilir bu.»

Samuel, ölgün görünüyordu.

«İstediğinizi yapın, Lee. İçimi korkunç bir hüzün sardı. Ağlayabilmek için çocuk olmak isterdim. Korku duymayacak kadar yaşlıyım ben. Elimde bir kuş öldüğü günden beri, bu denli umutsuzluğa kapılmamıştım hiç. Uzun zaman oluyor.»

Lee odadan çıktı, az sonra geri döndü, elinde, üstünde ejderha resmi kazılmış küçük bir meşin torba vardı. Samuel'in yanına oturdu, üç yüzlü bir Çin usturasını kılıfından çıkardı.

«Canınızı acıtacak bu,» dedi yavaşça.

«Dayanmaya çalışırım.»

Çinli yarayı iyice açıp derin bir şekilde keserek, kıyıdaki et parçalarını kan çıkıncaya dek kopardığı zaman, verdiği acıyı içinde hissedip dudaklarını ısırdı. Küçük bir şişe Hall merhemini salladı ve sarı sıvıdan birkaç damlayı yaranın üstüne döktü. Sonra ilaçla bir mendili iyice ıslatıp elini sardı. Samuel, yüzünü buruşturdu ve sağlam eliyle koltuğa yapıştı.

«İçindekinin çoğu asitfenik,» dedi Lee. «Kokusunda anlamışsınızdır.»

«Sağol, Lee. Böyle acıyla kıvranarak bir çocuk gibi davranıyorum.»

«Ben olsam, böyle sakin olamazdım,» dedi Lee. «Gidip size bir fincan kahve daha getireyim.»

Çok geçmeden iki fincanla döndü, Samuel'in yanına oturdu.

«Yakında bu evden ayrılacağım,» dedi «Mezbahalarda gönüllü çalışmayı hiçbir zaman kabul etmedim ben.»

Samuel, kaskatı kesildi.

«Ne demek istiyorsunuz?»

«Bilmiyorum, sözler ağzımdan kendiliğinden çıktı.»

Samuel ürperdi.

«Lee, insanlar aptaldırlar. Şimdiye dek farkına varmadım bunun, ama Çinliler de aptalmış.»

«Neden bundan kuşku duyuyordunuz?»

«Belki de yabancıların bizden daha güçlü ve daha iyi olduklarını sandığımızdandır.»

«Ne anlatmak istiyorsunuz?»

«Belki aptallık etmek gereklidir, ejderhalara karşı savaşlar, gurur, Tanrı'yı öfkelendirmeyi amaçlayan acınacak cesaret, yol kıyısındaki her kuru ağacı bir hayalet yapan çocukça ödleklik, belki bunlar iyi ve gereklidir ancak...»

«Neyi anlatmak istiyorsunuz?» diye yineledi Lee, sabırsızca.

«Çılgın bir rüzgârın beynimin sessizliği üstünde estiğini düşünüyordum, ama şimdi sesinizi duyunca, bunun sizde de estiğini anlıyorum. Bu evin üstünde bir şeyler var. Korkunç bir olay yaklaşıyor.»

«Bunu ben de seziyorum.»

«Biliyorum. Aptal halimle bile kendimi her zamankinden rahatsız hissediyorum bu yüzden. Bu doğum çok çabuk, çok kolay oldu, tıpkı dişi bir kedinin yavrularını doğurması gibi. Kafamı kurcalayan korkunç düşünceler var.»

«Neyi anlatmak istiyorsunuz?» diye sordu Lee, üçüncü kez.

«Karım burada olsun isterdim!» diye bağırdı Samuel. «Düşler, hayaletler, aptallıklar yok artık! Onu yanımda istiyorum. Havanın solunmaya uygun olup olmadığını anlaşılsın diye, madencilerin ördeklerle yer altına indikleri söylenir. Liza, aptallığı ayırdetmesini bilir. Liza bir hayalet görmüşse, bu gerçek bir bir hayalettir, bir düş parçası değil. Liza uğursuzluğu sezerse, kapıları sıkıca kaparız.»

Lee, ayağa kalktı, çamaşır sepetine doğru yürüdü ve bebeklere baktı. Onlara fazlaca yaklaşmak zorunda kalmıştı, çünkü ışık hızla azalıyordu.

«Uyuyorlar,» dedi.

«Birazdan bağırmaya başlarlar. Lee, arabayı koşup Liza'yı almaya gider misiniz? Ona, gereksinimim olduğunu söyleyin. Eğer Tom oradaysa, orada kalmasını da söyleyin. Yoksa onu yarın yollarım oraya. Eğer Liza gelmek istemezse, bir kadının yardımına ve saydam, pırıl pırıl bir göze gereksinim duyduğumuzu söyleyin ona. Benim ne demek istediğimi anlayacaktır.»

«Gidiyorum,» dedi Lee. «Karanlıkta kalan iki çocuk iki çocuk gibi birbirimizi korkutuyoruz belki de.»

«Bunu düşündüm,» dedi Samuel. «Lee, kuyu açarken elimi yaraladığımı da söyleyin ona. Tanrı aşkına, gerçeği anlatmayın sakın.»

«Birkaç lamba yakıp gideceğim,» dedi Lee, «Yanınızda karınızın olması rahatlatır sizi.»

«Öyle Lee. Bu karanlık mahzene biraz ışık getirecektir o.»

Lee gittikten sonra, Samuel sol eline bir lamba aldı. Odanın kapısını açmak için onu yere bırakmak zorunda kalmıştı. Lamba karanlığa gömülmüştü, petrolün sarı ışığı yalnızca tavanı aydınlatıyordu; yatak karanlıkta kalmıştı.»

Caty'nin sesi duyuldu:

«Kapıyı kapatın. Işık istemiyorum. Git buradan, Adam. Karanlıkta yalnız kalmak istiyorum.»

«Seninle kalıyorum,» dedi Adam, sert bir sesle.

«Seni istemiyorum.»

«Kalacağım.»

«Kal istersen, ama sesini çıkarma. Kapıyı kapatın ve ışığı geri götürün.»

Samuel, salona geri döndü. Lambayı çamaşır sepetinin yanındaki bir masanın üstüne koydu ve iki küçük bebeğin uyuyan yüzlerine baktı. Gözleri sıkı sıkı kapalıydı, Işıktan rahatsız olunca, homurdandı bebekler. Samuel, işaret parmağının ucuyla iki küçük sıcak alnı okşadı. İkizlerden biri, ağzını iyice açarak esnedi ve yeniden uyudu. Samuel, lambasını yeniden aldı, kapıya doğru yürüdü, açtı ve dışarı birkaç adım attı. Çoban yıldızı öyle parlıyordu ki, dağların ardında düşmeye hazır bir füze gibi ışık saçıyordu. Hava dingindi, gündüzkü sıcak yüzünden kapanan

adaçaylarının kokusunu duydu Samuel. Gece çok karanlıktı. Karanlıktan çıkan bir sesi işitince, Samuel'in yüreği hopladı.

«O, nasıl?»

«Kim o?» diye seslendi Samuel.

«Benim, Rabbit.»

Adam, karanlıktan çıktı, görüntüsü kapıdan gelen ışıkta belirdi.

«Anne mi, Rabbit? Çok iyi.»

«Lee, ikiz olduklarını söyledi.»

«Doğru bu. İkiz. Bundan iyisi can sağlığı. Bay Trask'ın şimdi yeri göğü sarsacağını sanıyorum. Emme şekeri tohumu ekmesi gerekecek! (Nedenini bilmeden konuyu değiştirdi Samuel.) Bugün ne bulduğumuzu biliyor musun, Rabbit? Bir göktaşı.»

«O nedir, Bay Hamilton?»

«Milyonlarca yıl önce düşmüş olan bir kayan yıldız.»

«Gerçekten mi? Buna inanıyor musunuz? Elinizi nasıl yaraladınız?»

«Kayan yıldız konusunda konuşuyordum. Ama bu, bunun kadar ilginç değil. Elimi dişli çarka sıkıştırdım.»

«Derin mi?»

«Hayır, fazla değil.»

«İki oğlan,» dedi Rabbit. «Karım kıskanacak.»

«İçeri girip benimle konuşmak ister misin, Rabbit?»

«Hayır, hayır, sağol. uyumaya gitmeliyim. Geçen her yılla birlikte geceler daha kısa görünüyor bana.»

«Yaşlılık, Rabbit. İyi akşamlar.»

Liza Hamilton, sabah dörde doğru geldi. Samuel, bir koltukta uyumuştu ve düşündü kızgın bir demiri eliyle tuttuğunu görüyordu. Liza onu uyandırdı ve bebeklere şöyle bir bakmadan önce, elini inceledi. Sonra, Samuel'in erkekçe işine bir kadın eli değdirip buyruklarını verdi. Samuel giyinecek, Doxofogy'yi eyerleyecek ve King City'ye doğru dört nal gidecekti. Saatin önemi yoktu. Şu işe yaramaz hekimi uyandıracak ve elini baktıracaktı. Önemli bir şey yoksa, eve dönüp bekleyecekti. Zavallı

Joe'yu bir çukurun başında oturtup yapayalnız bekletmek gerçekten de büyük bir cinayetti. Tanrı'nın kişisel olarak ilgileneceği bir işti bu.

Samuel, gerçeği öğrenmek istemiş olsaydı, öğrenirdi. Şafakta Liza onu yola çıkardı. Saat on birde, eli sarılmıştı ve saat beşte, kendi masasının önündeki koltuğunda ateşten titreyerek oturuyordu, yanındaki Tom da tavuk suyu hazırlıyordu.

Samuel, ateş yüzünden hayaletlerle savaşarak üç saat yatakta yattı, sonra güçlü bünyesi üstün geldi ve ateşi düştü.

O zaman Samuel, duru bakışlarını Tom'a çevirdi:

«Kalkmalıyım,» dedi.

Ayağa kalktı ve kıkırdayarak yere oturdu. Yenildiğinde her zaman kıkırdıyordu. Yenilmiş olsa bile, yenilgisiyle alay ederek zafer kazandığını düşünüyordu. Kendisini öldüreceğini söylemesine karşın, Tom ona tavuk suyunu tıka basa içirdi. Haşlamanın, her hastalığı, bütün yara izlerini iyileştireceğine inananlar var hâlâ ve bunun da cenaze yemeklerinde verilebileceğini söylüyorlar.

Liza bir hafta orada kaldı. Çatıdan tavanararasına dek Trasklar'ın evini baştan aşağı temizledi. Leğene giren her şeyi çitiledi, kalanı da fırçaladı, Bebeklerin beslenmesine özen gösterdi, sonunda iyi uyuduklarını ve kilo aldıklarını gördü sevinerek. Lee'yi bir tutsak gibi kullandı, çünkü ona fazla güvenmiyordu. Adam'ı tanımazlıktan geldi, çünkü ondan yararlanamıyordu, bir kezinde ona camları temizletmiş, sonra da bütün işi yeniden yapmıştı.

Liza, Cathy'nin fazla konuşmayan, yomurtaların çiğnemeden nasıl yutulacağını büyükannesine göstermeye çalışmayan akıllı bir genç kadın olduğu sonucuna vardı. Cathy'nin bebeklere süt vermediğini de anladı. «Aslında iyi bir şey bu. Bu iki koca canavar, sizi iliklerinize dek somururlardı!» Kendisinin Cathy'den daha ufaktefek olduğunu ve dokuz çocuk emzirdiğini unutuyordu.

Bir cumartesi günü öğleden sonra, her yeri inceledi Liza, kolu kadar upuzun bir yönerge listesi hazırladı, valizini yerleştirdi ve Lee'ye kendisini geri götürmesini söyledi.

Evinin ahır haline geldiğini gördü Liza ve çılgınca temizlemeye başladı her yeri. Samuel ona havada kalan sorular sordu: Bebekler nasıldı? İyi. Büyüyorlardı. Adam nasıldı? Canlı bir varlık gibi kımıldıyor ama bundan sonuç alamıyordu hiç. Ulu Tanrı, tedbir olarak pek tuhaf insanlara, belki açlıktan ölmemeleri için para veriyordu. Bayan Trask nasıldı? Sakin, Doğulu zengin kadınların pek çoğu gibi hanımefendi havalarında biri. (Liza, doğulu zengin kadınları hiç mi hiç görmemişti.) Ama uysal ve saygılı biri.»

«Tuhaf» dedi Liza, «tembelliğe eğilim dışında, onda yine de hiçbir kusur göremiyorum, ama yine de fazla sevmiyorum onu. Belki de yara izi yüzündendir. Nasıl olmuş o?»

«Bilmiyorum,» dedi Samuel.

Liza, işaret parmağını tabanca gibi kocasının gözlerine doğ uzattı.

«Sana bir şey söyleyeceğim. Kendi de bilmiyor ama kocasına büyü yapmış o. Adam, hasta bir ördek gibi dolanıp duruyor. Sanırım şimdiye dek ikizlere iki kez bile bakmamıştır.»

Samuel, karısının, sesini işiteceği yere gelmesini bekledi.

«Eğer kadın tembelse ve adamın da aklı başında değilse, bebeklere kim bakacak? İkizler büyük özen isterler.»

Liza, süpürgenin tam ortasında durdu, yatağın yanına bir iskemle çekti ve ellerini dizlerine koyup oturdu.

«Hiç yalan söylemediğimi bilirsin.»

«Yalan söyleyemezsin sen,» dedi Samuel.

Liza, bunun bir iltifat olduğunu sanarak gülümsedi.

«Sana inanamayacağın bir şey söyleyeceğim.»

«Söyle bakalım.»

«Samuel, kısık gözlü, tuhaf konuşması ve saç örgüsü olan şu Çinli'yi tanıyor musun?»

«Lee mi? Elbette tanıyorum onu.»

«Onun zındığın biri olduğuna inanmıyor musun?»

«Bilmiyorum.»

«Haydi, Samuel, buna herkes inanır. Neyse, zındık değil diyelim.»

Liza doğruldu.

«Nedir peki?»

Parmağıyla koluna sertçe dokundu.

«Bir İskoç Protestanı! İyi eğitim görmüş, inan bana. Ama onun anlaşılmaz sözlerini anlamak gerek tabii. Bu konuda ne diyorsun?»

Samuel, gülmesini tutmak için çok zorlandı.

«Hayır mı?» diye sordu.

«Sana evet diyorum. İkizlere kimin baktığını sanıyorsun? Bilirsin, bir zındığa güvenmem ben... Ama bir İskoç Protestanına. Ona söylediklerimin tümünü öğrendi.»

«İkizlerin neden kilo aldıklarını anlıyorum.»

«Gurur duyma ve rica etme yeteneği yüzünden.»

«Bu gururu paylaşacak ve rica edeceğiz,» dedi Samuel.

Cathy, bir hafta dinlenip gücünü yeniden topladı. Ekim ayının ikinci haftasının bir cumartesi günü, bütün sabahı odasında geçirdi.

Adam, içeri girmek istedi ama kapı kapalıydı.

«İşim var,» diye bağırdı, Cathy.

Adam da uzaklaştı.

«Çekmecesini düzeltiyor olmalı,» diye düşündü çekmecelerin açılıp kapandığını işitince.

Akşama doğru, Lee, Adam'ı kapı eşiğinde oturur buldu. Sıkılarak şunları söyledi:

«Bayan söler bana King City'ye gidip bibelon alayım.»

«İyi ya, git,» dedi Adam. «Senin hanımın o.»

«Bayan, pazartesiden önce dönme der bana.»

Arkalarından Cathy'nin sesi yükseldi:

«Uzun süredir tatil yapmadı. Dinlenmesi gerek.»

«Gerçekten de,» dedi Adam. «Bunu düşünmemiştim ben. İyi eğlen. Eğer bir şey gerekirse, dülgerlerden isterim.»

«Adamlar pazara evlerine dönüyül.»

«Yerli'den isterim. Lopes yardım eder bana.»

Lee, Cathy'nin kendisine baktığını sezdi.

«Lopez kafayı buldu. Viski şişe buldu.»

Adam, gülerek karşılık verdi:

«Başımın çaresine bakabilirim.»

Lee, kapının eşiğinde dikilmiş olan Cathy'ye baktı.

Başını eğdi.

«Belki ben geç gelilim,» dedi.

Gözlerinin arasında iki çizgi gördüğünü sandı, sonra bunlar yok oldu. Çekip gitti.

«Hoş kalın», dedi.

Gece olurken, Cathy odasına döndü. Saat yedi buçukta, Adam kapıya vurdu.

«Sana biraz yemek hazırladım.»

Kapı, sanki arkasında Cathy bekliyormuşcasına açıldı. Sırtında yol giysisi vardı; etekleri kara, büyük düğmeli, yakası kadife bir ceket giymişti. Başında, uzun iğneler saplı, geniş kenarlı hasır bir şapka vardı. Adam'ın ağzı açık kalakaldı. Kadın, ona konuşmak için zaman bırakmadı.

«Gidiyorum.»

«Nasıl olur?»

«Seni önceden uyarmıştım.»

«Kesinlikle olamaz.»

«Beni dinlememiştin. Çok yazık!»

«Sana inanmıyorum.»

Sesi cansız ve madenimsiydi:

«Senin inanıp inanmamanın önemi yok. Gidiyorum ben!»

«Ya bebekler?»

«Kuyulardan birine at onları...»

Paniğe kapılan Adam, bağırdı:

«Cathy, çılgınsın sen! Beni bırakamazsın, bunu yapamazsın!»

«Canımın istediğini yaparım sana. Senin yazgın, kim olursa olsun, bir kadının elinde. Budalanın birisin sen.»

Bu sözcük onu uyuşukluğundan kurtardı. Hiç farkettirmeden, Cathy'yi omuzlarından kavrayıp geri itti. Kadın sallanarak geri çekildi. Adam, kapının iç yanındaki anahtarı aldı, kapıyı kapadı ve anahtarı çevirdi.

Kulağını kapıya dayamış, soluk soluğa kalmıştı, içini yakıcı bir sıkıntı kaplıyordu. Cathy'nin yavaş yavaş hareket ettiğini

duydu. Bir çekmece açıldı, aklına hemen şu düşünce geldi: «Kalıyor.» Ardından ne olduğunu anlayamadığı bir çıtırtı duyuldu. Cathy'nin sesi öyle yakınında çınladı ki geri çekildi Adam.

«Sevgilim,» dedi, «senden böyle bir davranış beklemiyordum. Üzgünüm.»

Adam, derin bir ah etti ve titreyen bir elle anahtarı çevirdi, anahtar yere düştü. Kapıyı itti. Cathy karşısındaydı. Sağ elinde, kara namlusu kendisine çevrilmiş 44'lük bir tabanca tutuyordu. Karısına doğru bir adım attı, horozun kalkmış olduğunu gördü.

Cathy ateş etti. Kurşun omuzuna değdi, içine girdi ve kürekkemiğinden bir parça kopardı. Patlama, gürültü ve acı onu sarsıp düşürdü. Cathy, yaralı bir hayvana yaklaşırmış gibi ağır ağır, çekinerek yaklaştı. Gözlerine baktı Adam, anlamsızdı gözleri. Tabancayı yere attı ve evden çıktı.

Adam, ayak seslerini kapının önünde, sonra yoldaki kuru otların üstünde işitti, ardından ses duyulmaz oldu. Uzun süredir çınlayan tekdüze çığlık, acıkmış olan ikizlerin çığlığıydı. Yemek zamanını unutmuştu Adam.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Horace Quinn, King City yargı bölgesinde olan biteni şöyle bir kolaçan etmek üzere hükümetçe atanmış yeni şerif yardımcısıydı. Karısıyla birlikte, yeni görevinin çiftliğiyle ilgilenmesini engellediğinden yakınıyordu. Ama aslında King City'de cinayet pek ender oluyordu. Horace Quinn, yardımcı olarak adaylığını koymuştu, ama çok geçmeden şerif olacağını umuyor ve bunu istiyordu. Çünkü çok önemli ve ceza mahkemesi başkanlığı kadar da onurverici bir mevkiydi bu. Horace, bütün yaşamı boyunca çiftçi kalmak istemiyordu; Karısı da akrabalarının bulunduğu Salinas'ta oturmayı çok istiyordu.

Yerli'nin ve dülgerlerin yaydığı Adam Trask'ın bir tabanca kurşunuyla yaralandığı söylentisini duyunca, Horace, hemen atını eyerledi, o sabah öldürdüğü domuzun etlerini hazırlama işini de karısına bıraktı.

Kocaman yalancıçınar ağacının kuzeyinde, Hester yolunun sola döndüğü yerde, Julius Euskadi'ye rastladı Horace. Julius, bıldırcın avına mı gitsem, yoksa bir erkeğin hoşça vakit geçireceği Salinas'a gitmek için trene mi binsem diye düşünüyordu. Euskadiler, iyi yürekli, varlıklı insanlardı, Bask göçmenlerinin soyundan geliyorlardı.

«Benimle Salinas'a gelir misiniz?» dedi Julius. «Jenny'nin yanında, Long Green'den iki kapı sonra, yeni bir genelev açılmış galiba. Buranın çok iyi olduğunu söylediler bana. San Fransisko gibiymiş hemen hemen. Bir de piyanist varmış.»

Horace, eyerin çıkıntılarına dirseğini dayadı, öküz sinirinden yapılmış kırbacıyla atının omuzundaki sineği kovdu.

«Başka bir gün,» dedi. «Bir şey görmeye gitmem gerek.»

«Trasklar'a gidiyor olmayasınız?»

«İyi bildiniz. Bir şeyler işittiniz mi?»

«Akla yatkın şeyler değil. Bay Trask, 44'lük tabancasıyla kendini yaralamış ve bütün işçilerini kapı dışarı etmiş. Horace, insan bir 44'lükle kendini nasıl omuzundan vurabilir acaba?»

«Hiç mi hiç vuramaz. Ama şu doğulular öyle kurnaz ki! İşte bu yüzden kendim gidip anlayayım dedim. Karısı çocuk doğurmamış mıydı?»

«Duyduğuma göre ikizmişler,» diye üsteledi Julius. «Belki de ateş eden onlardır.»

«Biri tabancayı tutup öteki de tetiğe mi basıyordu? Başka neler işittiniz?»

«Bir yığın şey, Horace. Sizinle gelebilir miyim?»

«Sizi yardımcı olarak atamam konusunda bana güvenmeyin, Julius. Galiba hükümet denetçileri harcama listelerini didik didik ediyorlarmış Alisal'deki Horaby'yi tanıyor musunuz? Neyse, o büyük teyzesini yardımcı olarak aldı ve üç hafta boyunca ödeme listesine adını kaydetti.»

«Alay ediyorsunuz!»

«Hiç de değil. Göğsünüze yıldız takamayacağım.»

«Sizin yıldızınıza gereksinimim yok benim. Yalnızca sizinle gelmeyi düşünüyordum. Meraklıyımdır ben.»

«Ben de öyle. Benimle gelirseniz sevinirim, Julius. Size ge-

reksinim duyarsam, her zaman ant içirebilirim size. Bu yeni evin adı ne demiştiniz?»

«Faye. Sacramentolu bir kadın.»

«Sacramento'da çok iş çeviriyorlar.»

Sonra Horace, Sacramento'da yapılanları anlattı.

Güzel bir gündü. İki adam Sanchez vadisine girdiklerinde, son yıllardaki avların kötü sonuçlarına lanet okuyorlardı. Eski yıllarla karşılaştırıldığında üç şey iyi olmamıştı hiç: Ürünler, av ve balık avı.

«Tanrım!» dedi Julius. «Bütün bozayıları öldürme düşüncesi ne kadar saçma. Seksen sekizde, büyükbabam, Pleyto kıyısında bir tane öldürmüştü, tam bin sekiz yüz libre geliyordu.»

Meşe ağaçlarının altına geldikleri zaman, sessizliğe saygılı olmak için sustular. Ne gürültü ne de hareket vardı.

«Acaba eski ev düzene girdi mi diye merak ediyorum.»

«Ne demezsiniz! Rabbit Holman, Trask'ın kapı dışarı atmak için işçilerini topladığını söyledi bana.»

«Galiba Trask'ın rahatı çok iyi...»

«Böyle diyorlar. Sam Hamilton, dört kuyu kazmak üzere... O da kapı dışarı edilmezse tabii.»

«Bay Hamilton nasıl? Onu görmeye gitmem gerekir belki.»

«İyi. Her zamanki gibi, cehenneme gökyüzünden daha yakın.»

«Bu günlerde, tepelere onu görmeye gideceğim.»

Lee, onları karşılamak üzere ön basamağa çıktı.

«Günaydın, Ching Chong,» diye bağırdı Horace. «Patron evde mi?»

«O, hasta,» diye karşılık verdi Lee.

«Onu görmek istiyordum.»

«Yok görme! Hasta o.»

«Yeter,» dedi Horace. «Şerif yardımcısı Quinn'in kendisini görmek istediğini söyle ona.»

Lee, içeri girdi, az sonra döndü.

«Siz gelmek. Ben atları bağlama.»

Adam, ikizlerin doğduğu sütunlu yatağın üstüne uzanmıştı. Yastıklara dayanıyordu, sol göğsü ve omuzu kalın sargılarla sarılıydı. Odayı, Hall merhemi kokusu doldurmuştu.

Horace, daha sonra karısına şunları anlattı: «Yaşamımda ilk kez hâlâ soluk alan bir ölüyü görüyordum.»

Adam'ın şakakları terliyordu, yüzünün derisi gerilmiş ve saydamlaşmıştı. Gözleri başından fırlaşacakmış gibiydi; miyop ve dalgın gözleri ateşten pırıl pırıldı. Kemikli sağ eliyle yatak örtüsünü buruşturup duruyordu.

«İyi günler, Bay Trask,» dedi Horace. «Kendinizi yaralamışsınız galiba (Durdu, karşılık alamayınca, konuşmasını sürdürdü.) Sizden bilgi alayım diye geldim. Nasıl oldu bu iş?»

Adam'ın yüz çizgileri sertçe gerildi. Yatağına büzüldü.

«Konuşmak canınızı yakıyorsa, alçak sesle yanıt verin,» diye ekledi Horace.

«Yalnızca hızlı soluk aldığım zamanlar,» dedi Adam, yavaşça. «Tabancamı temizlerken, birden ateş aldı.»

Horace, Julius'a, sonra da hastaya baktı. Adam, onun bakışını gördü, yüzü hafifçe kızardı.

«Sık sık olur böyle şeyler,» dedi Horace. «Silahı görebilir miyim?»

«Sanırım Lee kaldırdı onu.»

Horace kapıya gitti.

«Hey! Ching Chong, bana tabancayı getir.»

Az sonra Lee, silahı kabzası havada, uzatıyordu. Horace, onu inceledi, tabanca topuna yumrukla vurdu, silahı boşalttı, içi boş küçük bakır silindiri kokladı.

«Bu makineler, yalnızca temizlenirlerken harekete geçiyor. Bir rapor yazmam gerek, Bay Trask. Uzun süre canınızı sıkmayacağım. Namluyu bir çubukla temizliyordunuz belki, tabanca patladı ve sizi omuzunuzdan yaraladı, öyle mi?»

«Doğru, Bayım,» dedi Adam hemen.

«Temizlerken bile olsa, tabanca topunu yana devirmediniz mi?»

«Elbette.»

«Bir çubukla namluyu temizlediğiniz sırada, namlunun ucu size doğruydu, horoz ateşlendi öyle mi?»

Adam, çabucak soluk aldı. Horace sürdürdü:

«Ama o zaman, çubuğun vücudunuzu delip geçmesi ve sol elinizi koparması gerekirdi.»

Horace'ın soluk gözleri Adam'ın yüzüne dikilmişti. Sevimli bir sesle ekledi:

«Haydi, Bay Trask, neler oldu?»

«İnanın bana, bir kazaydı bu.»

«Size az önce anlattıklarımı raporuma yazmamı istemezsiniz. Budala olurum o zaman. Neler oldu?»

«Ateşli silahlara alışkın değilim, belki de tam olarak böyle olmamıştır, ama onu temizliyordum ve birden ateş aldı.»

Horace'ın burnunda, bir kıl titreşmeye başladı. Gıdıklanmasın diye ağzından soluk almak zorunda kaldı. Adam'a yaklaşmak için yatağın ayakucundan çekildi.

«Doğudan geleli fazla olmuyor, Bay Trask, değil mi?»

«Connecticut'dan geliyorum.»

«Evet.»

«Az mı avlanılır?»

«Az.»

«Tüfek kullanmaya daha çok mu alışkınsınız?»

«Evet, ama fazla avlanmam.»

«Yaşamınızda hiç tabanca görmediğinizi ve bunu kullanmayı bilmediğinizi varsayayım.»

«Gerçek bu,» dedi Adam, aceleyle. «Bizim orada, insanlar tabanca taşımazlar pek.»

«Bu yüzden de buraya gelince, siz de herkesi yaptığı gibi, kullanmayı öğrenmek amacıyla kendinize bir Colt tabanca aldınız değil mi?»

«Bunun gerekli bir şey olacağını düşünüyordum.»

Julius Euskadi, can kulağıyla dinliyor ama bir şey söylemiyordu.

Horace, iç çekti ve bakışlarını çevirdi, Julius'a sonra da ellerine baktı. Tabancayı masanın üstüne koydu, kurşunları ve fişek kovanını özenle dizdi yanyana.

«Biliyorsunuz,» dedi «Cilt yardımcısı olalı fazla olmadı. Bu işin beni oyalayacağını ve birkaç yıl sonra da şerif olabileceğimi düşünüyordum. Ama şimdi, bu mesleği yapacak kadar yürekli olmadığımı anlıyorum.»

Adam, ona endişeyle bakıyordu.

«Benden korkulduğunu sanmıyorum hiç. Bana kızarlar ama korkmazlar. Benim hiç hoşlanmadığım bir duygudur bu.»

Julius, sabırsızca konuştu:

«İşinizi sürdürün! İstifa etmeyin!»

«Kim engel olur bana? Güzel! Bay Trask, süvari birliğinde görev yaptınız siz. Silahlar karabina ve tabancadır. Siz... (Durdu ve tükrüğünü yuttu.) Neler oldu, Bay Trask?»

Adam'ın gözleri irileşmiş gibiydi. Nemli ve mor halkalarla çevrilmişti.

«Bu, bir kaza,» diye mırıldandı.

«Bir tanığınız var mı? Karınız yanınızda mıydı?»

Adam, yanıt vermedi. Gözlerini yeniden kapamıştı.

«Bay Trask,» dedi Horace, «son derece hasta olduğunuzu biliyorum. İşleri sizin için kolaylaştırmaya çalışıyorum. Ben karınızla konuşurken, dinlenin siz. (Bir an bekledi, sonra kapıya döndü ve Lee'ye seslendi: Ching Chong, Bayana söyleyin, onunla birkaç dakika konuşmak istiyorum.»

Lee, karşılık vermedi.

Adam, gözlerini açmadan konuştu:

«Karım gezmeye gitti.»

«Olay olduğunda, burada değil miydi?»

Horace, Julius'un yüzüne baktı, meraklı olduğunu gördü. Ağzının kıyıları kalkmıştı. Kuşkulu kuşkulu gülümsüyordu. Horace: «Benden daha hızlı iyi bir şerif olur,» diye düşündü hemen.

«Çok ilgi çekici bu. Karınız on beş gün önce bir bebek, iki bebek dünyaya getirdi, şimdiyse gezmeye gidiyor. Onları da götürdü mü? Sanırım seslerini duydum. (Horace yatağa doğru eğildi ve Adam'ın sağ yumruğuna dokundu.) Üzgünüm ama geç oldu, Trask!» dedi, yüksek sesle, «neler olduğunu söyleyeceksiniz bana. Beni ilgilendirmeyen işlere burnumu soktuğumu da sanmayın sakın. Yasa böyle. Şimdi de Tanrı aşkına, gözleri-

nizi açın ve bana yanıt verin ya da ne kadar yaralı olursanız olun sizi şerife götüreceğim!»

Sesinde hiçbir anlam yoktu. Anlamadığı bir yabancı dilden sözcükler söylüyormuş gibiydi sanki.

«Karım gitti.»

«Nereye gitti?»

«Bilmiyorum.»

«Nasıl olur?»

«Nereye gittiğini bilmiyorum.»

Julius ansızın bağırdı:

«Neden gitti?»

«Bilmiyorum.»

«Dikkat edin,» dedi Horace sertçe. «Trask, tehlikeli bir oyun oynamak üzeresiniz. Kuşkulandığım şeyler, hiç de hoşuma gitmiyor. Karınızın neden gittiğini bilmek zorundasınız.»

«Nedenini bilmiyorum.»

«Hasta mıydı? Tuhaf davranışları var mıydı?»

«Hayır.»

Horace geri döndü:

«Ya sen Ching Chong, bir şey biliyor musun?»

«Beŋ gitmek King City, cumartesi. Ben dölmek belki gece-yarısı. Bay Trask'ı yelde bulmak ben.»

«Bu olay olduğunda, burada değil miydiniz?»

«Hayır, Bayım.»

«Güzel. Trask, yalnız siz bana yanıt verebilirsiniz. Ching Chong, perdeleri aç da içeriyi görelim. Böylesi daha iyi. Şimdi sizin yerinize ben konuşacağım. Karınız gitti. Silahı çeken o mu?»

«Bu bir kaza.»

«Tabanca onun elinde miydi?»

«Bu bir kaza.»

«Çalışmamı kolaylaştırmıyorsunuz. Güzel. Diyelim ki o gitti ve biz de onu bulmak zorundayız. Evleneli ne kadar oluyor?»

«Neredeyse bir yıl.»

«Genç kızlık soyadı neydi?»

Uzun bir sessizlik oldu, sonra adam yavaşça:

«Bunu açıklamamaya söz verdim.»

«Nereden geliyordu?»

«Bilmiyorum.»

Bay Trask, hapse giden yola girmektesiniz. Onu tanımlayın. Uzun boylu muydu?»

Adam'ın gözleri parladı.

«Uzun boylu değildi, ufak tefek ve inceydi.»

«Pekâlâ. Saçlarının, gözlerinin rengi nasıldı?»

«Güzeldi o.»

«İdi mi?»

«Güzeldir.»

«Yara izleri?»

«Tanrım, yoktu! Ah, evet, alnında bir yara izi vardı.»

«Adını, nereden geldiğini, nereye gittiğini bilmiyorsunuz ve onu tanımlayamıyorsunuz. Beni budala yerine mi koyuyorsunuz?»

«Onun bir sırrı vardı,» dedi Adam. «Bunu ona sormamaya söz verdim. Biri için korkuyordu.»

Ansızın ağlamaya başladı Adam. Bütün bedeni sarsılıyor ve soluğu hıçkırıklarla kesiliyordu. Umutsuz bir acıydı bu.

Horace, içinin acımayla dolduğunu sezdi.

«Başka odaya geçelim, Julius. (Salona gittiler.) Ne düşünüyorsunuz bu konuda? Deli mi bu adam?»

«Bilmiyorum.»

«Onu öldürdü mü acaba?»

«Ben de bunu düşündüm.»

«Ben de, dedi Horace. Tanrım! (Odaya doğru koştu, tabanca ve kovanlarla geri döndü.) Bunları unutmuştum,» dedi özür dilermiş gibi. «Meslekte uzun süre kalamam.»

«Şimdi ne olacak?» diye sordu Julius.

«Gücümün çok üstünde bu iş. Sizi ödeme listesine almayacağımı söylemiştim, ama şimdi, sağ elinizi kaldırmanızı istiyorum.»

«Yemin etmeye hiç niyetim yok, Horace. Salinas'a gitmek istiyorum.»

«Seçme hakkınız yok artık, Julius. Elinizi kaldırmazsanız, sizi tutuklarım.»

Julius, tiksinerek elini kaldırdı ve yemini yineledi.

«Dostlarla arkadaşlık etmenin anlamı bu. Babam diri diri yüzecek derimi. Şimdi ne yapıyoruz?»

«Şerife haber vermeye gideceğim. Ona gereksinimim var. Trask'ı da götürebilirdim ama taşınamayacak durumda o. Onunla kalırsınız siz. Tabancanız var mı?»

«Tanrım! Yok.»

«Şunu alın. İşte yıldızım.»

Yıldızını gömleğinden çıkardı ve Julius'a uzattı.

«Ne zaman dönersiniz?»

«Olabildiğince erken dönerim. Julius, Bayan Trask'ı daha önce gördünüz mü?»

«Hayır.»

«Ben de görmedim. Şerife, kocasının onun ne adını, ne de boyunu bilmediğini söylemem gerekecek. Fazla uzun değilmiş, çok da güzelmiş kadın. Tanımlama yapıyorsunuz işte! Şerife gitmeden önce istifa da edebilirdim pekâlâ. Her durumda, beni kapı dışarı edecektir o. Trask'ın karısını öldürmüş olabileceğine inanıyor musunuz?»

«Nerden bileyim ben?»

«Öfkelenmeyin.»

Julius, tabancayı kaptı, kurşunları tabanca topuna yerleştirdi ve aleti parmağında döndürdü.

«Ne düşündüğümü öğrenmek ister misiniz, Horace?

«Bunu geri çevirecek birine benziyor muyum?»

«Sam Hamilton onu tanıyordu. Onu, o doğurtmuş. Bana bunu Rabbit söyledi. Bayan Hamilton da ona baktı. Çiftliklerine dek gidip, onlara kadının eşgalini sormalısınız.»

«Bu yıldızı taşımak için bütün niteliklere sahipsiniz,» dedi Horace. «İyi bir düşünce bu. Oraya gidiyorum.

«Çevreye bir göz atmamı ister misiniz?»

«Sizden bütün istediğim Trask'ın kaçmamasını ve kendine bir kötülük yapmamasını sağlamak. Anlaşıldı mı? Hoşça kal.»

Geceyarısına doğru, Horace, bir yük trenine bindi. Lokomotifin makinistinin yanındaki sahanlıkta oturdu ve sabah erkenden Salinas'a geldi. Salinas büyük, hızla gelişen bir kentti. Nüfusu yakında iki bini geçerdi. San José ile Luis Obispo arasındaki en büyük yerleşim merkeziydi, geleceği parlak görünüyordu.

Güney Pasifik garından çıkan Horace, kahvaltı etmeye gitti. Şerifi çok erken uyandırarak tatsız eleştirilere hedef olmak istemiyordu. Lokantada, genç Will Hamilton'a rastladı, sırtındaki alacalı boz renkli güzel giysisi durumunun iyi olduğunu gösteriyordu. Horace masasına oturdu.

«Nasılsınız, Will?»

«Daha iyiyim.»

«Buraya işleriniz için mi geldiniz?»

«Evet, bir pazarlık yaptım.»

«Arasıra beni düşünmek zorunda kalacaksınız.»

Horace, bu denli genç bir çocukla böyle konuşmayı tuhaf karşılıyordu. Ama Will Hamilton, başarı için yanıp tutuşuyordu. Herkes onun taşrada önemli biri olacağını biliyordu. Bazı insanlar böyledir. Geleceklerinin iyi ya da kötü olacağı önceden bellidir.

«Zevkle, Horace. Çiftliğin bütün zamanınızı aldığını sanıyordum.»

«Başka bir durum ortaya çıksaydı, orayı kolayca kiraya verirdim.»

Will, ona doğru eğildi.

«Taşramızın bu bölümünün pek bakımsız olduğunu biliyor musunuz? Daha önemli bir görevde çalışmayı hiç düşünmediniz mi?»

«Hangi görevde?»

«Yalnızca bir yardımcısınız. Bu, sizin şerif seçilmeniz için girişimde bulunmanıza yardım etmez mi?»

«Hayır. Bunu hiç düşünmemiştim.»

«Ya şimdi ya da hiçbir zaman. Ama bunu kimseye söylemeyin. Sizi on beş gün içinde görmeye geleceğim, bu konuyu yeniden konuşuruz. Ama kimseye tek söz etmeyin.»

«Bana güvenin, Will. Ama şeritimiz de çok iyidir.»

«Biliyorum. Düşündüğüm bu değil. King City'de onun gibisi yok. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?»

«Anlıyorum. Bunu düşüneceğim. Aslında, dün annenizi ve babanızı ziyarete gittim.»

«Öyle mi? Nasıllar?»

«Çok iyiler. Biliyorsunuz, babanız gerçekten çok hoş biri.»

Will kikirdedi.

«Gençliğimde de bizi hep güldürürdü.

«Bu konuda çok yetenekli. Bana bir yeldeğirmeninin planlarını gösterdi. Hiç böylesini görmemiştim.»

«Tanrım!» dedi Will. «Tutkuları debreşti mi yine?»

«Ama çok ilginç bu!» dedi Horace.

«Her zaman ilginçtir zaten. Bu işten tek kazançlı çıkanlar, onun lisanslarını kayda geçirenler oluyor. Bu da annemi çileden çıkarıyor.»

«Olaylara onun açısından bakmıyor o.»

Will, konuşmasını sürdürdü:

«Para kazanmanın tek yolu, başkalarının ürettiği şeyleri satmaktır.»

«Haklısınız kuşkusuz, Will. Ama şu yeldeğirmeni, yemin ederim ki önemli bir şey bu.»

«Sizi de mi etkiledi o, ha, Horace?»

«Gerçekten de. Açıkçası, onun değişmesini istemiyor musunuz?»

«Tanrım, hayır!» dedi Will. «Size söylediklerimi yeniden düşünün.»

«Düşüneceğim.»

«Kimseye tek söz bile etmek yok.»

Şerifin işi gücü yatmak değildi hiç. Seçim piyangosunda, şansına iyi bir şerif düşen taşra kenti, kendini şanslı görebilirdi. Şerifin görevleri oldukça yanlış anlaşılıyordu. İlk görevleri –yasaya saygı duyulmasını ve düzeni sağlamak– önemli kimseler-

den uzak durmaktı. Budala ya da sert bir şerif, kişisel çıkarlara saygı duyulan bir yerleşim merkezinde, uzun süre görevde kalamıyordu. Su, sınır ve geçit hakkı sorunlarına hakemlik etmesi gerekiyordu, kuşkulu babalıkları araştırması gerekiyordu ve bütün bunları da silahsız yapmak zorundaydı. Bütün çareler yetersiz kalınca, iyi bir şerif, ancak o zaman tutuklamaya başvurabilirdi. En iyi şerif, en iyi silah çeken değil de, en iyi diplomat olandı. Monterey kentinde çok iyi biri vardı. Bu şerif yalnızca kendisini ilgilendiren işlere karışma gibi harika bir yeteneğe sahipti.

Horace, saat dokuzu on geçe eski hapishaneye geldi. Şerif çalışma odasındaydı. Horace'a «hoşgeldin» dedi ve karşısındaki, konunun özüne girinceye dek, havadan, hasattan sözetti.

«Bayım,» dedi Horace sonunda, «öğütlerinize gereksinimim var.»

Sonra, olayı, bütün ayrıntıları unutmadan –tanıkların ifadelerini ve sorgulama zamanını– anlattı. Bir süre sonra şerif, gözlerini kapattı ve ellerini kavuşturdu. Durum elverdiğinde, öyküyü belirginleştirince gözlerini yeniden açıyor ancak tek söz etmiyordu.

«Görmüş olduğunuz gibi, berbat bir durumdaydım,» dedi Horace. «Olayın nasıl olduğunu bilmek ya da kadının tanımını elde etmek olanaksız. Sam Hamilton'u gidip görme fikrini bana veren de Julius Euskadi'dir.»

Şerif, gerindi, esnedi, bacak bacak üstüne attı ve durumun özetini çıkardı.

«Kadını öldürdüğünü mü sanıyorsunuz?»

«Buna inanıyordum. Ama Bay Hamilton beni caydırdı bundan. Ona göre Bay Trask katil ruhlu olamazmış.»

«Her birimizin içinde bir katil yatar, dedi şerif. Tetiği bulunca da, ateş edilir.»

«Bay Hamilton, kadınla ilgili tuhaf şeyler anlattı bana. Bebekleri doğurmadan önce, onun elini ısırmış. Bu yarayı görseydiniz, kurt ısırmış derdiniz.»

«Sam, size onun tanımını yaptı mı?»

«Evet. Karısı da yaptı.»

Horace, cebinden bir parça kâğıt çıkardı ve Hamiltonlar'ın verdiği ayrıntılı tanımı okudu.

Horace bitirince, şerif içini çekti:

«Yara izi konusunda aynı düşünceleri mi paylaşıyorlar?»

«Tamamen. Ayrıca bunun günden güne renk değiştirdiğini farketmişler.»

Şerif, gözlerini yeniden kapadı ve rahatça geriye yaslandı. Ansızın doğruldu, masasının bir çekmecesini açtı ve içinden bir şişe viski çıkardı.

«Susadın mı?» diye sordu.

«Sağlığınıza.»

Horace içti, ağzını sildi ve şişeyi geri verdi.

«Bütün bunlara ne diyorsunuz?» diye sordu.

Şerif, üç koca yudum viski içti, şişeyi kapadı ve çekmeceye koydu. Ancak o zaman yanıt verdi:

«İlimize önem veriliyor. Polis görevlileriyle ilişkilerim iyi. Bana yardım ediyorlar, ben de onlara. Salinas gibi gelişmekte olan, girip çıkan yabancılarla dolu bir kentte, eğer çok yakından izlemezsek, çok can sıkıcı olaylarla karşılaşabiliriz. Ülkedeki insanlarla ilişkilerim çok iyidir.»

Horace'a baktı.

«Sabırsızlanmayın. Size bir söylev çekmeye niyetim yok. Sizi uyarmak istiyorum yalnızca. Biz burada, insanların canını sıkmak için değil onlarla birlikte yaşamak için varız.»

«Yanlış bir iş mi yaptım?»

«Hiç de değil, Horace. Gerektiği gibi davrandınız. Beni görmeye gelmemiş ya da Bay Trask'ı tutuklamış olsaydınız, berbat bir pisliğe batmış olurduk. Dinleyin beni...»

«Dinliyorum,» dedi Horace.

«Demiryolu hattının öte yakasında, Çin mahallesinin yakınında, genelevlerin bulunduğu bir sokak var.»

«Orayı biliyorum.»

«Herkes bilir bunu. Eğer onları kapatırsak, yer değiştirirler. Gerekli bir kuruluştur buraları. Önemli bir olay olmaması için, gözlerimiz üstündedir. Bu evlerin sahipleri de bizimle ilişkidedir.

Eğer adaletten ya da hapishaneden kaçan biri mahallede dolaşırsa, bunu hemen öğrenirim ben.»

«Julius bana anlattı...» dedi Horace.»

«Bir dakika. Bir daha bu konuya dönmememiz için sana söyleyeceklerimi bitirmemi bekle. Yaklaşık üç ay kadar önce, pek saygıdeğer bir kadın beni görmeye geldi. Olabildiğince yasal bir şekilde, yerleşmek istiyordu. Bir ev işlettiği Sacramento'dan geliyordu kadın. Pek önemli kişilerden tavsiye mektupları vardı. Sicili çok temizdi. Çok iyi bir vatandaştı.»

«Julius, bana ondan sözetmişti. Adı Faye.»

«Evet, o. Sakin, temiz, çok güzel bir ev açtı. Yaşlı Jenny'le Zenci Kadın için bir yarışma zamanı gelmişti.»

«Bir de piyanist var.»

«Evet, çok iyi. Kör bir adam. Konuşmama izin verecek misiniz?»

«Özür dilerim.»

«Zararı yok. Ağır olduğumu biliyorum, ama her zaman amacıma ulaşırım. Ne olursa olsun, Faye'in, göründüğü gibi biri olduğu ortaya çıktı, değerli bir yurttaştı. Bir genelevin üstüne şimşek çekmekten korktuğu en önemli şeyin ne olduğunu biliyor musunuz? Kaçtıktan sonra çalışmaya karar veren bir genç kızı barındırmak. Babası, sonunda onu bulur her zaman ve rezalet çıkarır. Daha sonra, araya kilise girer, sonra kadın kurulları derken evin hemen adı çıkar, biz de onu kapatmak zorunda kalırız. Anlıyor musunuz?»

«Anlıyorum,» dedi Horace.

«Benden hızlı gitmeyin. Önceden bilinen bir şeyi açıklamaktan çekiniyorum. Pazar akşamı, Faye, bana bir haber yolladı. Hakkında fazla bir şey bilmediği bir genç kızı evine almıştı. Onu endişelendiren şey, kendisine aile kızı süsü veren bu ufakğın mesleğini çok iyi biliyor olmasıydı. Onu sorguya çekmek için oraya gittim. Bana klasik masallar anlattı, ama bunun dışında, ondan kuşkulanmamı gerektiren bir durum yoktu. Yaşı tamdı ve kimsenin yakınmaya hakkı yoktu.»

Ellerini masanın üstüne koydu.»

«İşte böyle, dostum. Ne düşünüyorsunuz bu konuda?»

«Bunun Bayan Trask olduğuna emin misiniz?»

«İri gözler, sarı saçlar, alında yara izi. Pazar günü öğleden sonra gelmiş.»

Horace, Adam'ın hıçkıran yüzünü aklına getirdi.

«Sen güçlüsün, Tanrım! Kocayı başka biri uyarsın. İstifa etmeyi yeğlerim ben.»

Şerif, dimdik önüne baktı.

«Demek karısının genç kızlık adını, nereden geldiğini bilmediğini söylüyor; Gerçekten Adam'ın kafasını iyi doldurmuş kadın.»

«Zavallı budala,» dedi Horace; «ona sevdalı. Hayır, bunu gidip ona söyleyemem ben.»

Şerif, ayağa kalktı.

«Gidip bir fincan kahve içelim.»

Bir süre sessizce yürüdüler. Sonra şerif:

«Horace, bildiklerimi açığa vursam, bütün il kül olur,» dedi.

«Bundan kuşkum yok.»

«Onun ikizleri mi oldu?»

«Evet, ikisi de oğlan.»

«Dinleyin beni, Horace. Yalnız üç kişi biliyor. O, siz ve ben. Gidip onu uyaracağım, eğer bir sözcük bile söylerse, onu öyle çabuk kovarım ki, kıçı ateş aldı sanır. Size gelince Horace, eğer günün birinde diliniz kaşınırsa, kime olursa olsun, hatta karınıza bile söylemeden önce, annelerinin orospu olduğunu öğrenecek olan iki küçük oğlanı düşünün.»

Adam, büyük meşenin altındaki bir koltukta oturuyordu. Sol kolu, omzu kımıldamasın diye sargıdaydı. Çamaşır sepetini taşıyan Lee evden çıktı, sepeti yere bıraktı ve geri döndü.

İkizler uyanmışlardı. Ehdişeli ve görmez bakışlarla, rüzgârın salladığı meşe yapraklarına bakıyorlardı. Kuru bir yaprak döne döne düştü ve sepetin üstüne kondu. Adam eğildi, onu aldı.

Samuel'ın atının sesini, iyice yaklaşınca duydu; ama Lee, onu daha önce görmüştü. Bir iskemle getirdi, sonra Doxology'yi ahıra götürdü.

Samuel, sakin sakin oturdu. Fazla bakarak ya da bakmaktan çekinerek sıkmak istemiyordu onu. Rüzgâr serinliyor, Samuel'in saçlarında oynaşıyordu.

«Delgi işlerine başlayacağım,» dedi.

Adam'ın sesi uzun süredir kullanmadığından paslanmış gibi geliyordu.

«Hayır, dedi. Artık kuyu falan istemiyorum. Çalışmalarınızın karşılığını ödeyeceğim size.»

Samuel, sepetin üzerine eğildi, parmağının birini küçük ellerden birinin içine soktu, bebek parmaklarını kapadı.

«Sanırım, insanın en çok sıkıldığı şey, öğüt vermektir.»

«Öğüt dinlemeye gereksinimim yok.»

«Kimsenin yoktur. Öğüt bir armağandır. Hareket etmek gerek, Adam.»

«Ne hareketi?»

«Yaşam hareketleri. Tiyatrodaymış gibi öykünün onlara. Bir süre sonra da, çok uzun zaman sonra, yalan gerçekleşir.»

«Ne yapmaya?» diye sordu Adam.

Samuel, ikizlere baktı.

«İster yapın ister yapmayı reddedin, alevi yayacaksınız. Kullanmasanız bile, otlar ve çalılar büyüyecektir. Artık kendinizi verimsizleştirmezsiniz.»

Adam yanıt vermedi. Samuel kalktı.

«Yine geleceğim,» dedi. «Durmadan geleceğim. Hareket etmelisiniz, Adam.»

Ahırda, Samuel binerken, Lee Doxology»yi tuttu.

«Kitapçı dükkânınızdan vazgeçmeniz gerekecek, Lee.»

«Oh,» dedi Çinli, «benim de bütün isteğim bu sanırım.»

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Galiba yeni ülkeler aynı süreci izliyor her zaman. Önce toprak açıcılar geliyor, güçlü, iyi yürekli ama yaralanabilir insanlar. Onlar, doğa güçlerine karşı savaşabilirler ama saf ve güçsüzdürler insan karşısında ve belki de insandan kaçarlar. Toprak

düzene girdiği zaman, iş ve yasa adamları, gelişmeye yardım etmek ve toprak edinme konusunda çıkan sorunları çözmek için sırasıyla gelirler ve zamanı gelince, onlar da sahipleşmenin çıbanı olan kültür gelir. Kültür de herhangi bir biçimde gösterir kendini.

Kilise ve genelevler, Batı'ya aynı anda geldi. Her biri, aynı gereksinimin değişik yüzleri olduğunu bilseler, dehşete düşerlerdi. Çünkü aynı amacı güdüyorlardı onlar: Kilisenin ilahileri, törenleri ve şiiri insana acısını unutturuyordu; genelev de ona başka şeyleri unutturuyordu. Başka mezhepler de başları dik, yeterli sayıda ve görevlerinin bilincinde olarak geldiler. En basit ekonomik yasaları küçümseyerek, hâlâ borçlarını bitiremedikleri kiliseler kurdular. Gerçekten de kötülükle savaşıyorlardı ama aynı zamanda, şeytanca bir şiddetle kendi aralarında da savaşıyorlardı. Bir öğreti uğruna, herkes birbirini cehennemde yanmaya yolluyordu. Ama birbirlerinden aşırı bir güvenle istedikleri şey, birbirinden farklı şeyler değildi: Başkalarıyla ilişkilerimizi ve güzellik anlayışımızı belirleyen Kutsal Kitaplar'dı bunlar. Mezhepler arasındaki farklılıkları ortaya çıkaracak aklı başında biri gerekiyordu; ama onların ortak yanlarını kim olsa görebilirdi. Müzik getiriyorlardı, belki en iyisi değildi, ama yine de sesi ve biçimi olan bir şeydi. Vicdan da getiriyorlardı, ya da en azından uyuyan vicdanları kamçılıyorlardı... Saf değildi bu mezhepler, ama çamurlu bir beyaz gömlek gibi, gizli bir saflaştırma gücüne sahiptiler. Her insan, içinde yeşertmek için onun en iyi yanlarını alabilirdi. Saygıdeğer Billing tutuklanınca, onun hırsız, hovarda, çapkın ve hayvanlarla cinsel ilişki kuran biri olduğu anlaşıldı; ama bu, onun çok sayıdaki inananlarına çok iyi şeyler aşıladığı gerçeğini değiştirmiyordu. Billing tutuklandı, ancak hiçbir zaman tutuklanmayan, onun özgür bıraktığı düşünceler oldu. Onun alçak devingen güçlere itaat etmiş olmasının fazla önemi yok. Onun kullandığı yapı gereci iyiydi, bu yüzden yaptığı şey hâlâ ayakta duruyor. Billing örneğini aşırı uç olarak gösteriyorum. Namuslu inanç yayıcılar, güçlü ve atılgandılar. Kötülükle savaşıyor ve şeytanı bulunduğu her yerden kovuyorlardı. Ulusal marşı katleden bir belediye bandosu gibi, gerçeği ve güzel-

liği yaydıkları da söylenebilir belki. Ama belki de yaşamlarını yeterince güzellik ve gerçekle sağlayabiliyorlardı, oysa marş bilinebilirdi. Mezhepler her zaman bundan fazlasını yaptılar. Salinas Vadisi'nde, kibarlar dünyası yaşamının temellerini attılar. Papaz evinde verilen akşam yemeği, yerel kulüplerin büyükbabasıdır; salı günleri ayin eşyalarının konduğu yerin mahzeninde düzenlenen şiir oturumları tiyatroyu destekledi.

Ruhları sevinçle dolduran kiliseler, birahane atları gibi süslü püslü ve bilgiççe yerleşirken, bedene neşe getiren zavallı akrabası başı eğik ve yüzü örtülü bir biçimde sessizce geliyordu.

Film yapaylığı ve hileleriyle Far West'te kötülük ve sefahat otellerini gördüğünüz olmuştur belki ve bazıları da belki vardır gerçekte; ama Salinas Vadisi'nde bunlar da yoktu. Burasının genelevleri sakin, yasal ve kibardı. Aslında, harmonyumların eşliğinde, inananların belirgin coşku çığlıklarını işitmişseniz, bir genelevden çıkan sessiz mırıltıları dinlediyseniz, iki kurumun benzerliğini farkedebilirsiniz pekâlâ. Genelevin varlığı kabul ediliyor ama tanınmıyordu.

Salinas'taki görkemli aşk saraylarını anlatacağım size. Başka kentlerdeki öteki saraylara benziyordu bunlar, ama Salinas'taki «Aşk Sokağı», adına yakışıyordu.

Main Caddesi'nden batıya doğru, Castroville Caddesi'ne varıncaya dek gidiyordunuz. Bugün buraya Market Caddesi deniyor. Nedenini Tanrı bilir. Eskiden sokaklara gittikleri yerin adı veriliyordu. Böylece Castroville Caddesinde dokuz mil gittiğiniz zaman, Castroville'e varmış olurdunuz; Alisal Caddesi, Alisal'a çıkardı.

Nasıl olursa olsun, Castroville Caddesi'ne çıkınca, sağa sapıyordunuz. Daha ilerdeki iki kavşak, Güney Pasifik rayları caddeyi çapraz kesiyor ve bir başka cadde de Castroville Caddesi'ni doğu batı yönünde kesiyordu. Size sonsuz kurtuluşum üstüne yemin ederim ki, bu caddenin adını anımsamıyorum. Bu caddede sola döner ve raylardan geçerseniz, Çin Mahallesi'ne varırdınız. Sağa dönerseniz, Aşk Sokağı'nda olurdunuz.

Yol kilden yapılmıştı, kışın çamurlu, yazın da demir gibi sertti. İlkbaharda, her yandan yüksek otlar, bitiyordu: Yabani

yulaf, hatmi ve sarı safran. Sabahın erken saatlerinde, kırlangıçlar at pisliklerinin içinde cıvıldıyorlardı.

Bu gürültüleri anımsıyor musun, dostum? Sana Çin mahallesinin kızarmış domuz eti, alkol, kara tütün ve yen shi kokularını getiren doğu yelini anımsıyor musun? Hava nasıl da uzun uzun titreşirdi, anımsıyor musun?

Hiç boya yüzü görmemiş, hiç onarılmamış alçakgönüllü evleri anımsıyor musun? Küçücük görünüyorlar, bakımsız bir görünümün ardına saklanmaya çalışıyorlar ve sarmaşık, onu sokaktakilerin gözlerinden gizlemeye çalışıyordu. Her zaman çekilmiş ve üç sarı ışın çizgisiyle sınırlanmış storları anımsıyor musun? İçeriden yalnızca bir mırıltı işitiliyordu. Kapı açılıyor, bir köylü içeri giriyordu, kahkahalar ve üstüne bir zincir gerili piyanodan çıkan duygusal bir nakarat işitiyordun ve kapı yeniden kapanıyordu.

Ya atların sokaktaki nal seslerini? Peter Bulene, arabasını sürerek çıkardı. Bir evin önünde duruyor, arabasından dört – belki de beş– iyi giyimli beyefendi aşağı iniyordu. Belki de bunlar resmi kişiler, varlıklı insanlar, bankerler ya da saraya gidip gelenler olmasın? O zaman Peter, atlarını sokağın köşesine dek götürüyor ve beyefendileri beklerken, arabasının içinde uzanıyordu. Kocaman erkek kediler sokağı geçip yüksek otların içinde gözden yitiyorlardı.

Ya sonra, bir lokomotif düdüğünü, ışıldağının densiz ışığını, King City'den gelen bir yük treninin Salinas'a girerken Castroville Caddesi'nden geçtiğini anımsıyor musun? Lokomotif, gara soluk soluğa giriyordu, bunu da anımsıyor musun?

Her kent, «bayanlarını,» yüzyılların saygıyla andığı sürekli kadınları yüceltir. Bir bayanda, bir erkeğe pek çekici gelen bir yan vardır. Bir kadında, bir iş adamının aklı, bir boks şampiyonunun kasları, bir dostun sıcaklığı ve bir komedyenin yeteneği bulunur. Onunla ilgili efsaneler yaratılır ve bu, ne denli tuhaf görünse de, bu efsaneler cinsel istek uyandırmazlar. Bir bayan konusunda anlatılan öykülerde, yatak dışında her şey vardır. Bunu anımsadığında, eski âşık, insan sevgisiyle dolu birini, bir kadın doktoru aklına getiriyor.

Salinas, bu değerli kadınlardan ikisini bir süre barındırmıştı: Arasıra, Osuruklu Jenny de denen Jenny ve Long Green'in sahibesi olan Zenci Kadın. Jenny, sır saklamasını ve ödünç para vermesini bilen iyi bir kızcağızdı. Salinaslı Jenny'yle ilgili anlatılan öyküler bir kitap doldurur.

Zenci Kadın, kar gibi ak saçlı sert ve zavallı bir şekilde saygıdeğer bir kadındı. Kapkara bir acının saklı olduğu kahverengi gözlerinden, ürkütücü bir dünyaya acılı ama anlaşılır bir bakış yayılıyordu. Evini bir katedrali yönetir gibi yönetiyordu. Biraz dalga geçmek ve sırtınızı tapışlatmak isteseydiniz, Jenny'nin evine gitmeniz gerekirdi, paranızın karşılığını alırdınız. Ama dünyanın bütün acıları, sizi ağlatacak kadar üzerinize çökmüşse, o zaman da Long Green'e gitmeniz gerekirdi. Oradan çıktığınız zaman, önemli bir görevi yerine getirdiğinizi sanırdınız. Bunun, bir ot yığının içinde etek sıvamayla hiç ilgisi yoktur. Zenci Kadın'ın karamsar güzel bakışları, günlerce aklınızdan çıkmaz.

Faye, Sacramento'ya gelip de evini açtığı zaman, daha önce bu işte olan iki kadın onu kovmak için birleştiler, ancak çok geçmeden onun bir rakip olmadığını anladılar.

Faye'in görünüşü anaca ve sıcaktı; göğüsleri kocaman, kalçaları genişti. Üstünde ağlanacak göğüsleri vardı; insanı yatıştırıyor ve okşuyordu. Zenci Kadın'ın cinsellik katedraline ve Jenny'nin curcunasına alışmış olanlar vardı, ama Faye için de bir müşteri çevresi oluşmuştu. Onun evi, yitirdiği bir erdeme ağlayan ve onu iyice yitirdiği için sızlanan, ergenliğin yanıp tutuşturduğu delikanlılara sığınak oldu. Faye, kötü evlilik yapmış erkeklerin teselli kaynağıydı. Evini, soğuk kadınların kocalarına, sığınma yeri yaptı. Erkekler, erken yaşta yitirdikleri büyükannelerinin yerine koyuyorlardı Faye'i. Bir cinsellik düşkünü, raslantıyla Faye'in yerine gelince, buna bağışlanabilir bir olay gözüyle bakılırdı. Onun evinde, Salinas gençliği, cinsellik denen dikenli yolda çok yumuşak ve pespembe biçimde ilerliyordu. Faye hoş bir kadındı, fazla akıllı değildi ama ilkelerine pek bağlıydı. Herkes ona, o da herkese güveniyordu. İnsan Faye'i tanıyınca, i-

çinden ona kötülük yapmak gelmezdi. Ötekiler için bir rakip değildi. Üçüncü bir evreydi o.

Bir mağazada ya da bir çiftlikte çalışan işçilerin patrona benzediği gibi, bir genelevde de kadınlar mamalarına benzerler. Öncelikle mama, hoşuna gideni işe aldığı için böyledir, ayrıca da iyi bir mama kişiliğinin imzasını işine atar. İnsan, Faye'in yanında uzun süre kaba ve açık saçık sözcük kullanmadan kalabilir. Buraya gelip giden kadınlar, öyle sıradan ve öyle doğaldırlar ki, pek dikkat bile çekmezler. Faye'in evi birinci sınıftı. Şerif de böyle düşünüyordu. Faye, bütün hayır kurumlarına bol bol yardım ediyordu. Hastalıktan korktuğundan, yanında çalışanları düzenli olarak muayene etmesi için bir hekime ödeme yapıyordu. Faye'in evinde bulaşıcı hastalık kapma olasılığı hiç yok gibiydi. Çok geçmeden Faye, imrenilen bir vatandaş oldu Salinas kentinde.

Yeni gelen Kate, Faye'i kuşkulandırmıştı; pek genç, pek güzel, pek kibar ve pek iyi eğitilmişti. Onu kendi özel odasına çağırdı ve ötekilerden daha uzun süre sorguya çekti. Faye, kapısını çalan kadınların ilk bakışta ne olduklarını; tembel, mızmız, obur, hırslı olup olmadıklarını anlıyordu. Kate, bu sınıflandırmanın hiçbirine girmiyordu.

«Size bütün bu soruları sormuş olmamdan rahatsız olmuyor musunuz. Buraya gelmenizi çok tuhaf karşılıyorum. Bir koca bulabilir, kısa zamanda kentte bir eviniz ve hizmetçileriniz olabilirdi.»

Faye, alyansını yağlı parmağında çevirdi.

Kate, sıkılgan sıkılgan gülümsedi:

«Açıklaması çok zor. Her şeyi öğrenmek için üstelemeyeceğinizi umarım. Çok yakın birinin mutluluğu söz konusu. Rica ederim, Bana bunu sormayın.»

Faye, böbürlenerek boyun eğdi.

«İçler acısı öyle öyküler var ki! Bebeğini büyüten bir kadınım vardı ve uzun süre, bunu öğrenemedim ben. Şimdi, bir kocası ve güzel bir evi var. Az daha açığa vuracaktım adını. Dilimi kesseler söylemem. Yavrucuğum, bebeğiniz var mı?»

Kate, gözyaşlarını gizlemek için bakışlarını eğdi. Boğazı gevşediği zaman, mırıldandı:

«Özür dilerim, bundan söz edemem.»

«Rica ederim, rica ederim, kendinizi sıkmayın.»

Faye, akıllı değildi ama budala olmaktan da uzaktı. Şerifi görmeye gitti ve ona her şeyi açıkladı. Tehlikeye atılmak gülünç olurdu. Kate'in tuhaf biri olduğunu biliyordu, ama bu durum, eve zarar vermedikçe, Faye'i ilgilendirmezdi.

Kate çalışmaya başlayınca, korkuları geçti. Müşteriler yeniden gelip de bir kızı adını vererek isteyince, onun değerli olduğu ortaya çıkar. O da güzel gözlerinin hatırına bu sonucu elde etmedi. Faye, Kate'in mesleğinde yeni olmadığını iyice anlamış oldu.

Eve yeni bir kadın geldiği zaman, ortaya iki sorun çıkar: Birincisi, onun «iş yapıp yapmayacağı», ikincisi de ötekilerle anlaşıp anlaşamayacağı sorunudur. Kötü yaradılışlı bir kız için evde kargaşa havası yaratmaya değmez.

Faye, ikinci sorunun yanıtını almak için uzun süre beklemedi. Kate, hoş görünmek için elinden geleni ardına koymadı. Odalarını temizlerken, arkadaşlarına yardım etti, hastalandıklarında onlara yiyecek getirdi, başlarından geçenleri dinledi ve parası olur olmaz da, ödünç verdi onlara. Daha iyisi bulunmazdı. Herkesin en iyi dostu oldu.

Kate, bütün sıkıntıları üstleniyor, hiçbir angaryadan yılmıyor üstelik de başarısını arttırıyordu. Hemen sürekli müşteriler edindi. Hem de pek nazikti! Doğumgünlerini anımsıyor, mumlarıyla birlikte bir armağan ve bir pasta veriyordu her zaman. Faye, yanında bir hazine barındırdığını düşündü.

İnsanlar, hanım olmanın ne olduğunu bilmezler. Kocaman bir koltuğa yerleşmenin, bira yuvarlamanın ve kızların kazançlarının yarısını cebe indirmenin yeterli olduğunu sanırlar. Ama hiç de böyle değildir. Evdeki kızların beslenmesi için mutfaktan ve alışverişten iyi anlamak gerekir. Çamaşır yıkama sorunları da bir otelinkinden çok daha karmaşıktır. Haremi her zaman düzenli tutmak ve olabildiğince mutlu yaşatmak gerekir; genelev, canı sıkılanların yeğledikleri bir yerdir. Cana kıyma olaylarını en

aza indirgemek gerekir, fahişeler, özellikle de yaşlananları, usturayla kendilerini yaralamaya kalkışırlar; bu da bir genelevin adını kötüye çıkarır.

Kolay bir iş değildir bu, ayrıca savurganlık, bu işi iflasa sürükleyebilir. Kate, yönetime gözkulak olacağını söyleyince, Faye çok sevindi, ama kızın buna nasıl zaman bulacağını düşünmeden de edemedi. Neyse, her zaman yenen yemek iyileşmekle kalmadı, bakkal harcamaları da bir ayda üçte bire düştü. Çamaşır yıkama harcamalarıysa yüzde yirmi beş azaldı. Faye, Kate'in çamaşırcıya nasıl davrandığını hiçbir zaman anlayamadı. Kate'i tanımadan önce, nasıl yaşayabildiğini düşünmeye koyuldu.

Akşama doğru, işe başlamadan önce, her ikisi de Faye'in odasında oturmuş çay içiyorlardı. Kate, tahtaları boyayıp dantel perdeler taktığından beri oda çok daha güzelleşmişti. Kızlar, iki patronları olduğunu anlamaya başladılar ve buna çok sevindiler, çünkü Kate'le yaşamak kolaydı. Onlara yeni çalışma yolları aşılıyordu; bunun da zararı yoktu. Daha iyi eğlenme olanağı veriyordu insana.

Aradan bir yıl geçti, Kate'le Faye ana kız gibiydiler. Evdeki kadınlar da: «İyi bak. Günün birinde bu ev onun olacak.» diyorlardı.

Kate, zamanının çoğunu elinde ince bir mendile markalar işleyerek geçiriyordu. Her kızda bu mendillerden bir tane vardı ve bunları özenle saklıyordu kızlar.

Yavaş yavaş, pek doğal bir olay gelişti. Yaradılıştan analık güdüsü besleyen Faye, Kate'i kendi kızı gibi görmeye başlıyordu. Bu duygu göğsünü kabartıyordu, çok geçmeden de içini bir ahlâk duygusu kapladı. Kızının orospu olmasını istemiyordu. Son derece mantıklıydı bu duygusu.

Faye, soruna nasıl çözüm bulacağını düşünüyordu. Bütün konulara topluca çözüm bulmak huyuydu onun. «Senin fahişelik yapmanı istemiyorum,» diyemiyordu.

«Eğer bir sırsa bu, yanıt verme bana. Ama bunu sana hep sormak istedim. Şerif sana ne dedi?.. Tanrım, nerdeyse bir yıl

oluyor. Zaman ne çabuk geçiyor! Yaşlanırken daha da çabuk geçer. Sanki daha bir saat olmuş gibi. Acaba... Hayır, elbette. Aile babası o, Jenny'nin evine gitmeyi yeğler. Ama senin işlerine karışmak istemiyorum.»

«Bunda gizli saklı yok,» dedi Kate. «Olsaydı söylerdim. O, bana kibarca evime dönmemi önerdi. Bunu neden yapamadığımı açıklayınca da bana karşı çok anlayışlı davrandı.»

«Ona nedenini söyledin mi?» diye sordu Faye, kıskançlıkla.

«Elbette hayır. Gizlimi saklımı ona açacağıma inanıyor musunuz? Gülünç olmuyor musunuz, canım?»

Faye, gülümsedi ve rahatlayarak koltuğuna büzüldü.

Kate'in yüzü anlamsızdı, ama görüşmediki bütün sözleri anımsıyordu. Kısacası, şeriften hoşlanmıştı. Doğrucu adamdı o.

Odasının kapısını yeniden kapatmıştı, içeri meslek alışkanlığıyla hızlı bir göz atıldığında, ne fotoğraf, ne de kişisel bir eşya görünüyordu. Giysi ve ayakkabılar dışında hiçbir şey yoktu.

Kıçına dar gelen, hinthurması ağacından yapılmış koltuğa oturdu. Parmakları birleşti ve konuşmaya başlayan dev karıncalara benzedi. Kayıtsız bir sesle, sanki söyledikleri kendisini ilgilendirmiyormuş gibi konuştu. Belki de Kate'i etkileyen bu oldu.

Konuşmanın başında, bakışları içe dönük ve budalacaydı, Kate'in ama şerif, birkaç söz söyleyince, bu tutumundan vazgeçip onun ne düşündüğünü kestirmek için bakışlarını gözlerine dikti. Şerif ona bakmıyor ama bundan da kendini alamıyordu. Kate, adamın kendisini incelediğinin farkındaydı. Bakışlarını yara izinde hissediyordu, sanki hafif bir dokunuş gibi baskılıydı bu bakış.

«Zabıt tutmayacağım,» dedi sakin sakin. «Bu işte uzun zamandır çalışıyorum ve yakında emekli olacağım. İnanın bana yavrucuğum, eğer bu on beş yıl önce olsaydı, sizin hakkınızda bütün bilgileri edinirdim, günün birinde de pek çirkin şeyleri açığa çıkaracağıma inanıyorum.»

Biraz dinlendi, ama kate karşı çıkmadı. Şerif başını yavaş yavaş salladı.

«Hiçbir şey bilmek istemiyorum,» dedi. «Bu ilde huzur istiyorum ve ne olursa olsun, buna saygılı olunmasını istiyorum. Kocanızla henüz tanışmadım.»

Kate, şerifin, ürperdiğini anladığını sezdi.

«Galiba sevimli biri o. Galiba da çok ciddi bir yara almış.»

Gözlerinin içine baktı.

«Tabancanızdan çıkan kurşunun yol açtığı zararı bilmek sizi ilgilendirmiyor mu?»

«Evet,» dedi.

«Bundan kurtulacaktır. Omuzu parçalanmış ama bunu da atlatır. Çinli çok iyi bakar ona. Uzun zaman geçmeden, sol koluyla bir şey kaldıramaz elbette. Kırk dörtlük bir tabanca büyük zarara yol açar. Eğer Çinli, zamanında yetişmeseymiş, Bay Trask, bütün gece kan yitirir ve ölürdü ve siz de şu anda hapishanemin parmaklıkları ardında olurdunuz.»

Bunun ardından neler çıkacağını anlamaya çalışan Kate, soluğunu tutuyordu, ama şerifin yüzü anlamsızdı.

«Üzgünüm,» dedi.

Şerifin bakışları canlandı.

«Bir şanlışlık yaptınız, çünkü hiçbir şeye üzülmediğinizi biliyorum. On iki yıl kadar önce, sizin gibi birini tanımıştım. Onu hapishanenin önünde astık. Olay, orada olmuştu.»

Koyu renkli akajudan yatağıyla, tuvalet eşyasıyla, gece masasıyla boyalı kâğıdıyla küçük oda, sessiz ve bütün gürültülerden uzaktı.

Şerif, kıvırcık saçlı, duru bakışlı, boynu güvercin kanatlarıyla süslü üç melek başını gösteren bir basma resmi inceliyordu. Kaşlarını çattı.

«Bir geneleve göre tuhaf bir resim,» dedi.

Görünüşe göre hazırlık soruşturması bitmişti.

Şerif, koltuğuna gömüldü, parmaklarını birbirinden ayırdı, ellerini koltuğun kollarına dayadı.

«İkizleri bırakıyorsunuz,» dedi, «İki küçücük çocuğu. Sakin olun. Sizden onlara dönmenizi istemeyeceğim. Sanırım bunu

engellemek için de elimden geleni yaparım. Sizin gibi insanları iyi bilirim ben. Sizi kendi ilimde kısıt altına aldırabilir, komşu şerife ve ötekilere de aynı şeyi, ta ki siz Atlantik Okyanusu'na güzel bir dalış yapıncaya dek, yaptırabilirim. Ama bunu yapmayacağım. Canımı sıkmadığınız sürece, nasıl yaşadığınız umurumda bile değil. Fahişe, her zaman fahişedir.»

Kate, kayıtsız bir sesle sordu:

«Ne yapmamı istiyorsunuz?»

«Böylesi daha iyi,» diye yanıt verdi şerif. «Benim istediğim de bu. Adınızı değiştirdiğinizi farkettim. Bu adı kullanabilirsiniz. Umarım kendinize bir doğum yeri uydurmuşsunuzdur. Bu günden sonra siz, gerçekten de orada doğdunuz. Sizi buraya gelmeye yönelten nedene gelince, bunu, benim çalışma alanımdan en az iki bin millik alanda açıklamaya çalışın.»

Kate, hafifçe gülümsedi, gerçek bir gülümsemeydi bu. Bu adama güven duymaya başlıyordu. Hoşlanıyordu ondan.

«Çevrede tanıdığınız insanlar vardır belki diye de düşündüm,» dedi Şerif.

«Hayır.»

«Bu arada bir örgü şişinden söz edildiğini işittim,» diye ekledi. «Halk arasında, tanıdığınız biri çıkabilir burada. Saçlarınızın doğal rengi böyle mi?»

«Evet.»

«Bir süre için karaya boyatın onları. Birbirine benzeyen yığınla insan var.»

«Ya bu?»

İnce parmağıyla yara izini işaret etti.

«Bu, bu bir... Neydi şu sözcük? Ah, Tanrım! Dilimin ucundaydı.»

«Bir raslantı mı?»

«Tamam işte, bir raslantı.»

Sözlerini bitirmiş görünüyordu. Tütünle kâğıt çıkardı ve tıkış tıkış, şekilsiz bir sigara sardı. Kükürtlü bir kibrit çaktı ve mavi ışığı sarılaşıncaya dek kendinden uzakta tuttu. Sigara iyi ateş almadı, kâğıt yalnızca tek yandan yandı.

«Tehlikesi yok mu?» diye sordu Kate. «Farzedelim ki...»

«Hayır. Eğer beklenmedik bir durum ortaya çıkarsa, ne yapacağımı bilirim. Bütün istediğim, sizin, mesleğinizin, davranışlarınızın, sözlerinizin, Bay Trask'a ve oğullarına zarar vermemesidir. Ölmüş olduğunuzu, bambaşka bir biçimde yeniden yaşadığınızı varsayın; o zaman işler daha iyi yürür.»

Ayağa kalktı, kapıya doğru yürüdü, sonra geri döndü.

«Bir oğlum var. Bu yıl yirmi yaşın basacak. Kırık burunlu uzun boylu, yakışıklı bir çocuk. Herkes çok sever onu. Buraya gelmesini istemiyorum. Faye'i uyaracağım. Jenny'nin evine gitsin. Eğer buraya gelirse, onu Jenny'nin yerine yollayın.»

Kapıyı ardından kapadı.

Kate, gülümseyerek tırnaklarını inceledi.

Faye, bir dilim cevizli pasta almak için koltuğunda geri döndü. Ağzı her zaman bir şeyle doluydu. Kate sıkıntıyla, Faye'in düşünce okuma yeteneği olup olmadığını düşündü, çünkü şunları söyledi kadın:

«Beğenmiyorum bunu. Sana söyledim, şimdi yine söylüyorum, sarı saçlarını daha çok beğeniyordum. Neden boyamaya kalkıştın, anlamıyorum. Rengi öyle güzel ki.»

Kate, bir tutam saç aldı, parmaklarının arasında çevirdi. Kadın, çok akıllıydı. Bu yüzden de en iyi, en etkili yalanı, yani gerçeği söyledi.

«Size söylemek istemiyordum bunu, ama beni tanımalarından ve bu yüzden de birine zarar gelmesinden korkuyordum.»

Faye, koltuğundan kalktı, Kate'in yanına gidip onu öptü.

«Ne iyi bir çocuksun sen! Ne incelik!»

«Çay içelim. Gidip pişireyim,» diye önerdi Kate.

Odadan çıktı, mutfağa giden koridorda, parmağının ucuyla yanağındaki öpücüğü sildi.

Yeniden yerine oturduğu zaman, Faye, içinde tüm bir ceviz bulunan kocaman bir lokma ısırdı. Küçük bir kabuk parçasına rastladı. Kıymık, oyuk bir dişin içine girdi ve siniri uyardı. Korkunç bir sızı yayıldı. Alnı ıslandı. Kate, elinde çay tepsisiyle içeri geldiği zaman, Faye, eliyle ağzını tutuyor, acıyla inliyordu.

«Ne oldu? diye bağırdı Kate.

«Dişime bir ceviz kabuğu kaçtı.»

«Bırakın da bakayım. Ağzınızı açın ve gösterin yerini.»

Kate çeneye baktı, bir kürdan aldı ve bir saniyede kıymığı çıkardı, avucunun içinde, kadına gösterdi.

«İşte,» dedi.

Acı hafifledi.

«Hepsi bu kadar mı? Dişimde bir şemsiye var sanıyordum oysa. Dinle, canım, içinde ilaçların bulunduğu ikinci çekmeceyi aç. Ağrıkesiciyle küçük bir parça pamuk al.»

Kate, şişeyi getirdi, küçük bir parça pamuğu ilaçla ıslatıp, kürdan yardımıyla diş oyuğunun içine soktu.

«Bu dişi çektirmeniz gerekecek.»

«Evet, biliyorum.»

«Benim, yanda üç dişim eksik.»

«Belli olmuyor. Moralimi toplamam gerek. Pinkham şişesini getir.»

Şişeden bir yudum sebze ruhu içti, rahatlayarak iç çekti.

«Ne harika ilaç!» dedi. «Bunu yapan kadın, bir ermişti.»

YİRMİNCİ BÖLÜM

Güzel bir öğle sonuydu. Faye, güneşin son ışınlarıyla hafifçe pembeleşmiş olan Frémont Tepesi'nin zirvesini görüyordu penceresinden. Castroville Caddesi'nden, sekiz atla çekilen bir arabanın çantalarının gürültüsü duyuluyordu. Mutfaktaki aşçı pencereleri tıngırdatıyordu. Faye, duvarlara hafifçe sürtüldüğünü işitti, ardından kapıya yavaşça vuruldu.

«İçeri gir, Süt Göz.»

Kapı açıldı, ölgün gözlü, kambur küçük piyanist kapının eşiğinde durdu, nerede olduğunu anlaması için Faye'in konuşmasını bekliyordu.

«Ne istiyorsun?» diye sordu Faye.

Adam, ona doğru döndü.

«İyi değilim, Bayan Faye. Yatağıma yatıp bu gece çalmak istemiştim de.»

«Geçen hafta da iki akşam hasta oldun. İşinden hoşlanmıyor musun?»

«Kendimi iyi hissetmiyorum.»

«Güzel. Bu akşam git. Ama kendine bakmalısın.»

Kate, tatlı bir sesle konuştu:

«Pipo içmeyi on beş gün kadar bırakmalısın.»

«Oh! Bayan Kate, burada olduğunuzu bilmiyordum. İçmedim ben.»

«İçtin,» dedi Kate.

«Evet, Bayan Kate, artık içmeyeceğim. Kendimi iyi hissetmiyorum.»

Kapıyı kapadı; yolunu bulmak için duvarı yoklayan elinin sesini işitti kadınlar.

«Bana, bıraktığını söylemişti,» dedi Faye.

«İçmeyi sürdürdü.»

«Zavallı,» dedi Faye, «yaşamında fazla şeyi yok.»

Kate, önüne dikildi.

«Aşırı derecede kibarsınız,» dedi. «Herkese güveniyorsunuz. Dikkat etmezseniz, bu günlerde, birisi evinizin çatısını bile çalar.»

«Kim beni soymak ister ki?» diye sordu Faye.

Kate, ellerini Faye'in etli omuzlarına koydu:

«Herkes sizin kadar kibar değil.»

Faye'in gözlerinde yaşlar parladı. Yanındaki iskemleden bir mendil alıp gözlerini sildi ve burun kanatlarını nazikçe ovuşturdu.

«Sen benim öz kızım gibisin, Kate.»

«Ben de inanmaya başlıyorum buna. Annemi tanımadım. Ben çok küçükken ölmüş.»

Faye, derin bir soluk alıp atağa geçti.

«Kate, çalışıyor olman, canımı sıkıyor.»

«Neden?»

Faye, söyleyecek sözcük arayarak başını salladı.

«Utandığımdan değil, iyi bir evim var ve eğer ben burada olmasaydım, yerime kötü biri olurdu belki. Kimseye zararım dokunmuyor. Utandığım falan yok.»

«Hiçbir haklı nedeniniz yok.»

«Ama senin çalışmandan hoşlanmıyorum. Sanki sen, kızımmışın gibi, ben de kızımın çalışmasını istemiyorum.»

«Budalalık etmeyin, canım,» dedi Kate. «Çalışmam gerek, burada ya da başka yerde. Size söyledim bunu, paraya gereksinimim var.»

«Hayır, doğru değil bu.»

«Gerçek bu. Nereden para bulurum ki?»

«Benim kızım olur, evi yönetebilir, benim yerime bazı işlerle ilgilenebilir ve yukarı çıkmazsın. Biliyorsun, iyi değilim ben.»

«Biliyorum, cancağızım, ama bana para gerek.»

«İkimize yetecek kadar param var. Kazandığın kadar, hatta günlük kazancından daha fazlasını verirdim. sana, kazançlı çıkarsın bundan.»

Kate, başını acıklı acıklı salladı.

«Sizi çok severim,» dedi, «sözünüzü dinlemeyi çok isterdim. Ama sizin de bir köşeye para koymanız gerek, oysa ben... Başımıza bir şey geldiğini düşünün bir. Hayır, çalışmayı sürdürmeliyim. Biliyorsunuz ya, bu akşam beş müşterim var, canım!»

Faye, korkunç bir şekilde sarsıldı.

«Çalışmanı istemiyorum artık.»

«Gerekli bu, anne.»

Bu söz, işi tatlıya bağladı. Faye bol bol gözyaşı döktü. Kate, koltuğun kıyısına oturdu, onun yanağını okşadı ve gözyaşlarını sildi. Sonunda hıçkırıklar seyrekleşti.

Vadiye karanlık çöküyordu. Kate'in yüzü, kara saçlarının altında parlıyordu.

«Daha iyisiniz ya? Gidip mutfağa bir göz atayım, sonra da giyineceğim.»

«Kate, sürekli müşterilerine hasta olduğunu söyleyemez misin?»

«Hayır, ama anne.»

«Kate, bugün çarşamba, saat birden sonra kimse kalmaz, belki.»

«Dülgerler Dostluk Derneği,» yıllık yemek şölenini veriyor.»

«Doğru. Ama bu çarşamba saat ikiden önce giderler.»

«Sözü nereye getirmek istiyorsunuz?»

«Herkes gidince, kapımı çal. Sana bir sürprizim olacak.»

«Ne tür bir sürpriz?»

«Oh! Gerçek bir sürpriz. Mutfağa gittiğine göre, aşçıya söyle, gelip beni görsün.»

«Bu sürpriz bana pastaymış gibi geliyor.»

«Soru sormak yok, canım. Bir sürpriz bu.»

Kate, onu kucaklayıp öptü.

«Sana bayılıyorum, anne.»

Kapıyı kapadıktan sonra, bir süre koridorda bekledi Kate. Elini çenesine götürdü. Bakışları sakindi. Sonra kollarını başının üstüne kaldırdı, bütün bedeni isterik bir esnemeyle şişti. Yavaşça bedenini göğüslerini, kalçalarını okşadı. Ağzının köşeleri kıvrıldı, sonra mutfağa doğru yürüdü.

Birkaç sürekli müşteri içeri girdi, sonra çıktı. Çakırkeyif iki gezgin yolcu geldi, ama dülgerler görünmediler hiç. Kızlar, saat ikiye dek salonda esneyip durdular.

Acı bir kaza dülgerleri engellemişti. Yemekten önce Clarence Monteit, bir kalp krizi geçirmişti. Onu halının üstüne uzattılar ve hekim gelinceye dek alnına ıslak bez koydular. Kimsede şölene katılma isteği kalmamıştı. Doktor Wilde geldikten sonra, dülgerler, iki bayrak direğini bir ceketin kollarından geçirip bir sedye yaptılar. Clerence, yolda öldü; doktoru aramaları gerekti yine. Ölüm belgesi düzenlenip ölümle ilgili yazı yazılınca, kimsede kadınları görme isteği kalmamıştı.

Kızlar, ertesi gün, olayları öğrenince, Ethel'in saat ikiyi o geçe söylemiş olduğu sözlerini anımsadılar.

«Tanrım!» demişti Ethel. «Ne sessizlik! Müzik yok. Kate dilini yutmuş. Sanki cenaze bekliyor gibi.»

Daha sonra Ethel, bunları söylediği için heyecanlandı.

«Diliniz yokken nasılsınız, Kate?» demişti Grace. «İyi değilmisiniz? Kate, iyi değil misiniz yoksa?»

Kate sıçradı.

«Bir şey düşünüyordum.»

«Ben yokum,» dedi Grace. «Uykum geldi. Neden kapatın

yoruz? Faye'e soralım. Bu akşam bir erkek kedi bile görünmeyecek. Faye'e sormaya gidiyorum.»

Kate'in sesi onu durdurdu:

«Faye'i rahat bırakın. Pek iyi değil o. Saat ikide kapatırız.»

«Saat çalışmıyor,» dedi Ethel. «Faye'in nesi var?»

«Ben de bunu düşünüyordum az önce. Onun için çok endişe ediyorum. Sağlığı iyi değil, bunu da belli etmek istemiyor.»

«Onun turp gibi olduğunu sanıyordum!» dedi Grace.

Ethel, yeniden onikiden vurdu:

«Onu benim de gözüm tutmadı. Kan çarpmış gibi bir hali var. Bunu anladım.»

«Size ondan söz ettiğimi sakın ona söylemeyin,» dedi Kate, pek tatlı bir sesle. «Tasalanmanızı istemiyor. Öyle iyi yürekli ki!»

«Burada aşk zevkli oluyor, söylemek gerek bunu,» dedi Grace.

Alice, yanıtladı.

«Dikkat et, böyle konuştuğunu duymasın sakın.»

«Boş ver! dedi Grace. «Neler olduğunu biliyor nasılsa.»

«Ama söylenmesinden hoşlanmaz yine de. Biz söylemeyiz ne de olsa.»

Kate, sabırla açıkladı onlara:

«Neler olduğunu söyleyeceğim size. Az önce, onunla çay içiyordum, bayıldı. Bir doktora görünmesini isterdim.»

«Kan çarpmış gibi göründüğünü farkettim,» diye yineledi Ethel. «Bu saat çalışmıyor, ama ileri mi gittiğini, yoksa geri mi kaldığını bilmiyorum artık.»

«Gidip yatın. Ben kapatırım,» dedi Kate.

Kızlar gittikten sonra, odasına çıktı Kate, empirme giysisini giydi, ona çocuksu bir görünüm veriyordu bu giysi. Saçlarını fırçaladı, ördü ve ucunu küçük ak bir kurdele bağladı. Sonra yanaklarını kolonyayla ovdu. Bir an duraksadıktan sonra, konsolun çekmecesinden küçük bir altın saat aldı; saatin kopçası zambak biçiminde altın bir zincire takılıydı. Saati, en güzel mendilinin içine sardı ve dışarı çıktı.

Küçük koridor loştu, ama Faye'in kapısının altından bir ışık çizgisi görünüyordu. Kate, yavaşça vurdu kapıya.

«Kim o?» diye sordu Faye.

«Kate.»

«Hemen içeri girme. Dışarıda bekle. Sana haber veririm.»

Kate, odada bir gürültü işitti, ardından Faye seslendi:

«Tamam. Girebilirsin.»

Oda süslenmişti. Dört yanda Japon fenerleri parlıyordu ve kırmızı krepon kâğıtları gerilmişti tavanın ortasından duvarlara doğru. Süslü tavanlıklar gibiydi. Masanın üstünde, mumlarıyla kocaman bir pasta, bir kutu Çikolata vardı, bir şişe şampanya kırık buzun içinde yatıyordu. Faye'in sırtında en güzel dantel giysisi sardı, gözleri coşkuyla parlıyordu.

«Tanrım!» diye bağırdı Kate, kapıyı kapatırken. Bayram gibi!»

«Sevgili küçük kızıma bir bayram bu.»

«Yaşgünüm değil ki.»

«Bir anlamda öyle,» dedi Faye.

«Ne demek istediğini anlamıyorum. Ben de sana bir armağan getirdim.»

Katlanmış mendili Faye'in dizlerinin üstüne bıraktı.

«Açarken dikkatli olun,» dedi.

Faye, saati aldı.

«Oh, canım, canım!.. Küçük kızım, bunu kabul edemem.»

Tırnağının ucuyla kapağı açtı. İçinde şu sözler kazılmıştı:

«C'ye... Bütün yüreğiyle A'dan.»

«Annemin saatiydi bu,» dedi Kate yavaşça. «Bunu yeni anneme armağan etmek istiyorum.»

«Sevgili küçük kızım.»

«Annem çok sevinirdi.»

«Bu şölen senin için. Benim de sana bir armağanım var, ama bunu sana isteğime uygun biçimde vermek istiyorum. Ben pastayı keserken, şişeyi aç ve iki bardağı doldur. Her şey yolunca olsun isterim.»

Her şey hazır olunca, Faye, iskemlesini masanın yanına çekti. Bardağını kaldırdı.

Yeni kızıma, uzun ve mutlu bir yaşam dileğimle

İçtikten sonra, Kate'e geldi sıra.

«Anneme »

«Beni ağlatacaksın,» dedi Faye, «rica ederim. Çalışma masasının üstünde, akaju ağacından küçük bir kasa var. Evet, o. Onu masanın üstüne koy ve aç.»

Kutunun içinde, kırmızı kurdeleyle bağlı, dürülü bir kâğıt vardı.

«Bu nedir?» diye sordu Kate.

«Benim armağanım. Kâğıdı aç.»

Kate, kurdeleyi çözdü, kâğıdı açtı. İşlek ve zarif bir yazıyla birkaç satır karalanmıştı kâğıda, aşağıda Faye'in ve aşçının imzaları bulunuyordu!»

«Ayrım yapmaksızın bütün varlığımı kızım olarak gördüğüm Kate Albey'e miras bırakıyorum.»

Sade, doğrudan, yasal ve kuşkuya yer bırakmayan bir belgeydi bu. Kate, onu üç kez okudu, tarihine baktı, aşçının imzasını inceledi. Faye, ona bakıyordu, beklerken dudakları açıktı. Kate, sözleri okurken dudaklarını oynatınca, Faye de ağzını oynattı.

Kate, kâğıdı dürdü, kurdeleyi bağladı, her şeyi kutuya koyup kapatığını kapattı. Sonunda Faye sordu:

«Sevindin mi?»

Kate'in bakışları Faye'inkilere dalmış görünüyordu; beynine ulaşırcasına deliciydi bakışları. Kate, sakin bir sesle:

«Seni kırmak istemem, anne,» dedi. «Senin kadar iyi insanlar olduğunu bilmiyordum. Sana yaklaşırken ve bundan hemen sözederken, kırmaktan korkuyorum.»

Faye'in umduğundan çok daha acıklı geçmişti bu olay.

«Tuhaf bir armağan, değil mi?»

«Tuhaf mı, hayır.»

«Bir vasiyetnamenin tuhaf bir armağan olduğunu söylemek istiyorum. Ama anlamı daha büyük. Şimdi benim gerçek kızımsın. Sana her şeyi söyleyebilirim. Benim... Hayır, bizim altmış bin dolar paramız var. Hesap listeleri ve kasaların anahtarları çalışma masamda. Sacramento'daki evimi iyi bir fiyata sattım.

Neden bir şey söylemiyorsun, çocuğum? Canını sıkan bir şey mi var?»

«Bir vasiyetname, ölüm gibi çınlıyor, Kötü bir belirti bu.»

«Herkes vasiyet hazırlamak zorundadır.»

«Biliyorum, anne. (Kate, üzüntülü üzüntülü gülümsedi.) Bir şey düşünüyorum,. Bu vasiyetnameyi bozdurmak isteyecek bütün akrabalarını düşün. Bunu yapamazsın.»

«Zavallı yavrum, canını sıkan bu mu? Artık hiç akrabam yok. Olsa bile, nereden bilecekler? Yalnızca senin sırrın olduğunu mu sanıyorsun? Benim kızlık soyadımı mı kullandığıma inanıyorsun yoksa?»

Kate, Faye'e uzun uzun baktı.

«Kate!» diye bağırdı kadın. «Kate, bir şölen bu. Hüzünlenme. Donmuş gibisin.»

Kate ayağa kalktı, masayı yavaşça itti ve yere oturdu. Yanağını Faye'in dizlerine dayadı. İnce parmağını dantelin altın ipliğine sürdü. Faye, Kate'in yanağını, saçlarını okşadı, tuhaf kulaklarına dokundu. Sıkılgan bir şekilde parmaklarının ucuyla yara izinin çevresine bastırdı.

«Böyle bir mutluluğa hiç tatmadım,» dedi Kate.

«Canım, ben de mutluyum. Hiç olmadığım kadar mutluyum. Artık kendimi yalnız hissetmiyorum. Güvenli hissediyorum kendimi.»

Kate, altın ipliği tırnaklarının ucuyla çekiştirdi yavaşça.

Bu tatlı yakınlık içinde uzun süre kaldılar, sonunda Faye, büyüyü bozdu.

«Kate,» dedi, «Şölen veriyoruz. Unuttuk bunu. Bize şampanya doldur, çocuğum. Islatmalıyız bunu.»

Kate, canı hafifçe sıkkın sordu:

«Gerekli mi bunu yapmak, anne?»

«Elbette. İnsana iyi gelir. Zaman zaman kafayı iyice bulmak gerek, aç karnına iyi gider. Şampanya sevmez misin, Kate?»

«Çok içmedim. Dokunuyor bana.»

«Saçmalık. Doldur, canım.»

Kate, kalkıp bardakları doldurdu.

«İç,» dedi Faye, «sana bakıyorum. Yaşlı bir kadının tek başına sarhoş olmasına göz yumamazsın.»

«Sen yaşlı bir kadın değilsin, anne.»

«Konuşma. İç. Senden önce bardağıma dokunmam. (Kate'in içmesini bekledi, sonra bir yudumda şampanyasını yuttu.) İyi gelir insana bu,» dedi. «Yeniden doldur. Haydi, canım, şunu gırtlağına yapıştır. Biraz içki, gam dağıtır.»

Şampanya boğazından geçerken, Kate'in her organı büzüştü. Anımsıyor ve korkuyordu.

«Kadehin dibi hüzün verir. Yeniden doldur bunu.»

Kate nerdeyse ikinci kişiliğini bulmak üzereydi. Korkusu, avuç içindeki eter gibi dağılıp uçtu. Korktuğuna uğramıştı, ama artık çok geçti. Şampanya, özenle kurduğu çitleri yıkmıştı, ama buna tasalanmıyordu artık. Büründüğü örtü yırtılmıştı. Sesi bir perde daha yükseldi, dudakları büzüldü, yarı kapalı gözkapakları ardında, gözleri kıvılcımlandı, bakışı alaycıydı.

«İçme sırası sende, anne, sana bakıyorum. İşte... Bahse girerim ki soluk almadan, iki yudum içemezsin.»

«Benimle bahse girme, kaybedersin. Altı yudum bile içebilirim.»

«Kanıtla bakalım.»

«Kanıtlarsam, beni izler misin?»

«Elbette.»

Yarış başladı, şampanya masaya yayıldı ve şişe iyice azaldı.

Faye, kıpır kıpırdı. Gözleri tuhaf bir biçimde parlıyordu.

«Gençliğimde, inanamayacağın serüvenler geldi başıma.»

«Sana, kimsenin inanmayacağı olaylar anlatabilirim,» dedi Kate.

«Sen mi! Saçmalama. Sen daha çocuksun.»

Kate güldü.

«Bana bir çocuktan sözet! Tuhaf bir çocuktan!»

Gülmesi yoğunlaştı ve uyuşmuş Faye'in içine bir burgu gibi işledi.

«Tuhaf görünüyorsun. Işıktan olmalı. Eskisi gibi değilsin artık.»

«Gerçek bu.»

«Bana, sevgili anneciğim, de.»

«Sevgili anneciğim!»

«Kate, yaşamımız çok güzel olacak.»

«Ne demezsin! Sandığından daha güzel.»

«Her zaman Avrupa'ya gitmek istedim. Bir gemiye binip Paris'ten, güzel giysiler alabiliriz kendimize.»

«Belki, ama hemen olmaz.»

«Neden olmasın? Çok param var.»

«Çok daha fazlası olacak.»

Faye, hakkını savundu.

«Neden hemen olmasın? Evi satabiliriz. En azından on bin dolarımız daha olur.»

«Hayır.»

«Hayır da ne demek oluyor? Bu ev benim. İstediğim zaman satabilirim.»

«Kızın olduğunu unutuyor musun?»

«Sesinin tonu hoşuma gitmiyor, Kate. Ne oluyor? Şampanya kaldı mı?

«Evet, biraz daha var. Şişeden görünüyor. Elbette. Ağzından içsene. Haydi, anne. Boynuna sıçrat. Oradan göğsüne sızdır, anne. Şişko karnına da aksın!»

Faye'in tepesi attı.

«Kate, kabalık etme! Çok iyiydik. Neden her şeyi berbat etmek istiyorsun?»

Kate, şişeyi elinden çekip aldı.

«Bana ver şunu.»

Şişeyi devirdi, boşalttı ve yere attı. Yüzü gergindi, gözleri parlıyordu. Yarı aralık küçük ağzının arasından sivri dişleri görünüyordu. Köpek dişleri ötekilerden daha sivri ve daha uzundu. Tatlı tatlı güldü.

«Anne, sevgili anneciğim, genelev nasıl işletilir, göstereceğim sana. Bahçede sürünen sümüklüböcekten bile, her geçişte bir dolar alacağız. Onları sevindireceğiz, anne.»

Faye, sözünü kesti.

«Kate, sarhoşsun sen. Neden sözettiğini anlamıyorum.»

«Öyle mi dersin, sevgili anneciğim? Ayrıntıları ister misin?»

«Kibar olmanı istiyorum, eskisi gibi olmanı istiyorum.»

«Çok geç. İçki içmek istemiyordum, ama sen şişko yer solucanı, beni buna zorladın. Senin tatlı, küçük kızınım ben, anımsıyor musun? Sürekli müşterilerim olduğunu öğrenince, şaşırmıştın. Onlardan vazgeçeceğimi mi sanıyorsun yoksa? Hayır. Bana bozuk olarak dolar verdiklerini mi sanıyorsun? Hayır. Bana tam on dolar veriyorlar ve her kezinde artıyor bu. Artık benden vazgeçemez onlar. Benim onlara verdiklerimi, kimseler veremez.»

Faye, bir çocuk gibi ağlamaya başladı.

«Böyle konuşma, sen böyle biri değilsin.»

«Sevgili anne, şişko anneciğim benim, benim sürekli müşterilerimden birinin pantalonunu indir istersen. Apışaralarında yara izleri görürsün. Çok güzel şeyler. Uzun süre kanayan küçük kesikler bunlar! Oh! Sevgili anneciğim, aklın almayacak kadar ustura koleksiyonum var benim, öyle keskin öyle keskin ki hepsi de.»

Faye, koltuğundan kalkmak için çırpındı. Kate onu geri itti.

«Sana anlatacağım, anne, bundan sonra, bütün evde işler böyle yürüyecek. Tarife yirmi dolar olacak. Bu serserileri yıkanmaya zorlayacağız, kanı beyaz ipek mendillerle sileceğiz, evet sevgili anne, kurşun uçlu kamçının açtığı yaralardan akan kanı.»

Koltuğuna büzülen Faye, uzun, acı bir inilti kopardı. Kate, kadının üstüne atılıp eliyle ağzını tıkadı.

«Gürültü etme. İşte şişkocuğum, kızının eline kusabilirsin, ama gürültü etmek yok.»

Bir deneme yaptı, elini çekti ve onu Faye'in etekliğine sildi.

Şişman kadın mırıldandı:

«Defol! Aşağılık işler yapılmayan iyi bir ev yönetiyorum ben. Seni kovuyorum.»

«Seni yapayalnız bırakmak istemiyorum, cancağızım. (Sonra sesi titredi.) Tiksindiriyorsun beni. (Bir kadeh aldı, masaya gitti ve yarım bardak ağrıkesici şurup doldurdu.) Al, iç bunu, sana iyi gelir.»

«İstemiyorum.»

«Çocukluk etme. İç! (Sıvıyı Faye'in dişleri arasından zorla akıttı.) Bir yudum daha, tam bir yudum.»

Faye, bir süre sesli sesli homurdandı, sonra koltuğuna yayıldı ve horlayarak uyudu.

Kate'in beynini korku kemirmeye başladı, sonra paniğe kapıldı. Son kez anımsadı Kate, içi bulandı, iki büklüm oldu. Elleri ini kavuşturdu, korkusu arttı. Bir mum yaktı, el yordamıyla koridora çıkıp mutfağa yürüdü. Bir bardağa hardal tozu koydu, üstüne su ekledi ve içti. Koyu bulamaç yemek borusundan aşağı yakarak inerken, lavabonun kıyısına sıkı sıkı tutundu. İki büklüm oldu, spazmlarla sarsıldı ardarda. Sonunda şampanyanın etkisi yokoldu ve zihni açıldı, ama yüreği çarpıyordu ve kendini çok güçsüz hissediyordu.

Akşam olanları aklına getirdi, sahne sahne yeniden yaşadı, z üstündeki bir köpek gibi en küçük ayrıntıları araştırdı. Yüzünü yıkadı, lavaboyu temizledi, hardalı yineden kaldırdı. Ardından Faye'in odasına döndü.

Aydınlık gökyüzünde kara görünen Frémont Tepesi'ni, ardından aydınlatarak doğuyordu güneş. Faye, hâlâ koltuğunda horlayıp duruyordu.

Kate bir süre ona baktı, sonra yatağı açtı, uyuyan ağır kadını kaldırıp çekti ve yatağa yatırdı. Giysilerini çıkardı, yüzünü yıkadı, eşyalarını düzeltti.

Gün hızla ağarıyordu. Kate, yatağın yanına oturdu, ağzı açık uyuyan ve arasına soluk alıp veren şişman kadının gevşemiş yüzüne baktı. Faye kımıldadı, kuru dudaklarından anlaşılmaz birkaç sözcük çıktı, sonra içini çekti, yeniden horlamaya başladı.

Kate işe koyuldu. Çalışma masasının çekmecesini açtı, evdeki ilaçları gözden geçirmeye başladı: Ağrı kesici, Lydia Pinkham, güçlendirici şarap, Hall merhemi, Epsom tuzu, kunduz yağı ve amonyak vardı. Amonyak şişesini aldı, bir mendile emdirdi ve mendili Faye'in ağzına burnuna bastırdı.

Yakıcı ve keskin buharı içine çekti kadın. Faye, çırpınarak kara bir çukura yuvarlandı.

«İşler yolunda,» dedi Kate. «İşler yolunda anne. Kötü bir düş, bir karabasan gördün sen.»

«Evet, bir düştü.»

Sonra yeniden uykuya daldı. Horlamaya da başladı yeniden, ama amonyağın etkisinde olduğundan, derin derin uyumuyordu ve huzurlu değildi. Kate, şişeyi çekmeceye koydu. Masayı temizledi, dökülen şampanyayı bezle sildi, bardakları mutfağa götürdü.

Şafağın alacakaranlığı pancurların aralıklarından içeri doluyordu. Aşçı, mutfağın arkasındaki kulübesinde kımıldadı. Kate, onun giysilerini aradığını, ayakkabılarını giydiğini duydu. İki bardak su içti, bir bardak daha doldurup odaya döndü, kapıyı kapadı. Faye'in sağ gözkapağını kaldırdı, bakışı cam gibiydi ama bulanık değildi. Kase, yavaş yavaş, dikkatle hareket etti. Mendili alıp kokladı. Amonyak uçmuştu ama kokusu duruyordu. Mendilini Faye'in yüzüne yaydı, şişman kadın kımıldamaya başlayıp uyanmak üzereyken, Kate mendili kaldırdı ve Faye'in uykuya dalmasını bekledi. Bu işlemi üç kez yaptı... Konsolun mermerinin üstündeki fildişi çengeli aldı. Yatağın örtüsünü kaldırdı, çengelin yuvarlak ucunu Faye'in gevşek memelerine dayadı, kadın inleyip iki büklüm oluncaya dek basıncı arttırdı. Sonra bedeninin en duyarlı yerlerini koltuk altlarını, apışarasını, kulağını, klitorisini inceledi, Faye uyanmak üzereyken, bastırmayı yavaşlatıyordu.

Şişman kadın nerdeyse uyanmak üzereydi. İnledi, tısladı ve öksürdü. Kate, alnını sonra dirseklerinin arkasını okşadı ve onunla tatlı tatlı konuştu:

«Canım, kötü bir düş görüyorsun, uyan, kötü düşten sıyrıl, anneciğim.»

Faye'in soluk alışları daha düzeldi. Derin derin içini çekti, yana döndü ve birkaç hafif homurdanmadan sonra rahat bir durum aldı. Kate yataktan ayrıldı, başı döndü, gözleri kararardı. Kendini topladı, kapıya gitti, dinledi, dışarı yavaşça süzüldü ve gürültü etmeden odasına dek yürüdü. Hemen soyundu, geceliğini, sabahlığını ve terliklerini giydi. Saçlarını dağıttı, gece takkesi giydi, yüzünü kolonya ile ovaladı. Yavaşça Faye'in odasına

döndü. Yana dönmüş rahatça uyuyordu Faye. Kate gidip su bardığını buldu, yatağa yaklaştı ve Faye'in kulağına su damlattı. Şişman kadın bir kez uludu, ardından bir daha. Ethel'in korkulu yüzü belirdi kapıda. Kate'in sabahlığıyla Faye'in odasında olduğunu gördü. Aşçı Kate'in arkasındaydı. Onu tutmaya çalışıyordu.

«Girmeyin, Bayan Kate. Orada neler oluyor Tanrı bilir.»

«Faye hasta.»

Kate, kapıyı itip yatağa koştu.

Faye, ürkmüş bakışlarla ağlıyor, inliyordu.

«Ne var? Ne var, canım?»

Aşçı odaya girdi, uykulu bakışlarla üç kız kapıya yaklaştı.

«Ne oluyor?» diye sordu Kate.

«Oh! Canım, şu karabasan, buna dayanamıyorum.»

Kate, kapıya doğru döndü.

«Karabasan görmüş. Ama geçer Gidip yatın. Onunla kalıyorum ben. Alex, bize çay getir.»

Orada bulunan üç kız, Kate'in elinden geleni yaptığını gördü. Faye'in ağrıyan başına soğuk bezler koyuyor, şişman kadın su içerken omuzlarından tutuyordu onu; okşuyor, sakinleştiriyordu, ama Faye'in korkunç düşü gözlerinin önünden gitmiyormuş gibi görünüyordu. Saat onda, Alex, bir şişe bira getirdi ve konsolun üstüne koydu. Kate bir bardak bira doldurup Faye'e getirdi.

«Sana iyi gelir bu.

«Bir daha hiç içmek istemiyorum.»

«Söz dinle. Bunu ilaç niyetine iç. İşte oldu, şimdi uzan ve uyu.»

«Uyumaya korkuyorum.»

«Nasıl bir karabasan gördün?»

«Korkunçtu, korkunç!»

«Anlat bana, anne, sana iyi gelir.»

Faye, geriledi.

«Bunu kimseye anlatmayı göze alamam. Böyle bir düşü nasıl gördüm ki! Benim düşüm değildi bu.»

«Zavallı anneciğim,» dedi Kate. «Seni çok seviyorum. Uyu şimdi. Düşlerini kovarım.»

Faye, yavaş yavaş uykuya daldı. Kate, onun başucuna oturdu ve bakmaya başladı.

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Bir iş nazikse ve tehlike yaratıyorsa, sonuç, acele etmek yüzünden berbat olabilir bazen. Bu yüzden sendeleyen pek çok aceleci insan vardır. Zorlu ve karışık bir işe girişileceği zaman, önce sonucu belirlemek gerekir. Bunu, istek duyulan bir amaç olarak kabul edince, aslını tamamen unutmak ve yalnızca amaçlarda yoğunlaşmak gerekir. Bu yöntemle, aceleyle atılan yanlış bir adımdan ya da korkudan kaçınmış olur insan. Pek az insan bilir bunu.

Kate de biliyordu, belki deneyimlerinden, belki de yetenekli oluşundan, hiçbir zamanda işi aceleye getirmiyordu. Önüne bir engel çıkınca, işe yeniden koyulmadan önce, bunun ortadan kalkmasını bekliyordu. İşin değişik evreleri arasında, gerginliğini gidermeyi biliyordu. Üstelik de savaşma tekniğini iyice biliyordu; rakibinin gücünün tükenmesini bekliyor ya da gücünü rakibine yöneltiyordu.

Kate'in acelesi yoktu. İşin sonunu düşündü, sonra aklından sildi bunu. Yöntemli bir biçimde işe başladı. Bir iskele kursa ve bunun sallandığını görse, bir başkasını kurmak üzere onu yıkardı. Bu küçük oyuna, gecenin geç saatinde ya da iyice yalnız olduğunda, kimsenin ondaki değişikliğin farkına varamayacağı zamanda girişiyordu. Oyunun yapısı, yalnızlıkla, kaba maddelerle, olaylarla ve zamanla kurulmalıydı. Yalnızdı ve zamanı vardı, kaba maddeleri ve olayları kullanmaya başladı. Ama bu arada, istediği anda bunların yerlerini alacak bir dizi sarkaç ve yayı çalıştırmaya başlıyordu.

Vasiyetnameden ilk sözeden aşçı oldu. Bunu onun yapması doğaldı. Belki de bunu yapması için kandırıldı. Kate, bunu Ethel'den öğrendi, mutfakta ekmek yoğuran adamı sorguya

çekmeye gitti, kıllı şişman kolları dirseklerine dek sıvanmış ve undan bembeyaz olmuştu.

«Tanıklığını ortaya çıkarmanın iyi bir iş olduğuna inanıyor musun? Bayan Faye buna sevinir mi dersin?»

Adam şaşırmış göründü.

«Ama ben...»

«Sen, ne? Bunu söylemediğini mi yoksa bunun dürüstlükten uzak olduğunu düşünmediğini mi, söylemek istiyorsun?»

«Şey ben, sanmıyordum ki...»

«Ortaya çıktığını sanmıyorsun. Yalnızca üç kişinin bilgisi var. Bunu ortaya çıkaranın, ben ya da Bayan Faye olduğunu mu sanıyorsun yoksa?»

Aşçı iyice şaşırmıştı. Artık hiçbir şeyden emin değildi. Çok geçmeden bunu söyleyenin kendisi olduğuna inanacaktı.

Kızlardan üçü gelip Kate'i vasiyet konusunda sorguya çektiler. Cesaret toplamak için birleşmişlerdi. Kate onlara şu yanıtı verdi: «Faye'in, benim bu konuda tartışmaya girmemden hoşlanacağını sanmıyorum. Alex'in susması gerekirdi. (Topladıkları cesaret yokolmuştu ve Kate de bundan yararlandı.) Bunu neden Faye'e sormuyorsunuz?»

«Bunu göze alamazdık.»

«Ama arkasından konuşmayı göze alabiliyorsunuz pekâlâ. Neyse, şimdi gidip onu bulalım, siz de ona sorarsınız.»

«Hayır, Kate. Olmaz!»

«Ne olursa olsun, bunu ona bildirmem gerekecek. Orada olmak istemez miydiniz? Onun arkasından dedikodu yaptığınızı öğrenince, bundan hoşlanacağını mı sanıyorsunuz?»

«Pekâlâ...»

«Bana gelince, ben içindeki dışında olan insanlardan hoşlanırım.»

Öyle davrandı ki, Faye'in odasında bulunan üç kızı olayın içine çekti, korudu ve sırt çevirdi Kate.

«Biraz önce, sizin de bildiğiniz konu hakkında bir soru sordular bana. Alex, boşboğazlık ettiğini kabul ediyor.» dedi Kate.

Faye, biraz şaşırmış göründü.

«Bunun böyle bir sır olacağını düşünmemiştim.»

«Böyle düşünmene sevindim,» dedi Kate. «Ama görüyorsun, sen izin vermeden önce, bu konudan sözetmedim ben.»

«Bunu söylemesi zor mu?»

«Hiç de değil. Buna çok sevindim ama senin gizli tuttuğunu sanarak, bundan sözetmek istemiyordum.»

«Çok kibarsın, Kate, ama bunda hiçbir kötülük görmüyorum. Kızlarım, biliyorsunuz, dünyada yalnızım ben, bu yüzden de Kate'i evlat edindim. Bana karşı çok iyi davranıyor o. Bana kutuyu getirin, Kate.»

Vasiyetname elden ele dolaştı, her kız onu inceledi. Öylesine kolay ve usturuplu yazılmıştı ki, kızlar sözcüğü sözcüğüne başkalarına yineleyebilirlerdi.

O andan sonra kızlar, dikkatlerini Kate'e çevirdiler. Despot olacakmıydı acaba? Kate değişti ama iyi yönde oldu bu değişiklik.

Bir hafta sonra, Kate hastalandı ama evle ilgilenmeyi yine de boşlamadı. Onu koridorda duvara dayanmış, gergin bedeni, acıyla buruşmuş yüzüyle görmeselerdi, farkına bile varamayacaklardı. Faye'e bir şey söylememeleri için kızlara yalvardı ama kızlar bunu kabul etmediler ve sonunda Kate'i yatağa yatırıp Doktor Wilde'i çağıran da yine Faye oldu.

Çok hoş ve çok iyi bir doktordu bu adam. Kate'i muayene etti, dilini inceledi, nabzına baktı, ona birkaç soru sordu, sonra alt dudağını ısırdı.

«Tam burası mı?» diye sordu (Böbrek çukuruna bastırdı.) «Hayır mı? Burası mı? Ağrıyor mu? İyi. Böbreğinizin acısını dindirmek gerek.»

Düzenli olarak alması için sarı, yeşil ve kırmızı haplar bıraktı. Haplar çok iyi sonuç verdi.

Kate'te küçük bir sivilce çıkıyordu.

«Doktora gideceğim,» dedi Faye'e.

«Ona gelmesini söyleyeyim.»

«Bana hap getirsin diye mi? Yararı yok, kendim gideceğim.»

Doktor Wilde, basit ve namuslu bir adamdı. Kükürdün uyuz hastalığına iyi geldiğini söylüyordu. Uzmanlığı yoktu. Taşra he-

kimlerinin pek çoğu gibi cerrah, papaz ve psikiyatristti. Salinas'ın gizlerinin, zayıflıklarının ve gözüpekliklerinin pek çoğunu biliyordu. Ölümü kabullenmeyi öğrenememişti hiçbir zaman. Hastalarından biri öldüğü zaman, bunun bilgisizliği yüzünden olduğuna inanıyordu. Yürekli biri değildi, en son ve en korkunç çare olarak cerrahlığa başvuruyordu. İlaç sanayii doktorların yardımına koşuyordu ama doktor Wilde, yazdığı ilaçları kendisi hazırlayan ender doktorlardan biriydi. Tüketici çalışmalarla geçen uzun yıllar ve uykusuz geceler sonucunda biraz dalgınlaşmıştı.

Bir çarşamba sabahı saat sekiz buçukta, Kate, Main Caddesi'ne girdi ve Monterey taşra bankasının merdivenlerini çıktı. Bir koridora girdi, koridorun sonunda, üzerinde: *«Doktor Wilde, Muayene 11:00 — 14:00 arası»* yazılı bir kapı gördü.

Doktor Wilde, saat dokuz buçukta, arabasını ahıra soktu, kara çantasını aldı. Alisal'den geliyordu, orada çok çok yaşlı Bayan German'ın ölümünde hazır bulunmuştu. Kadının ölmeye bile gücü yoktu. Doktor Wilde, kuru, sert, titrek canın gerçekten de yaşlı kadının bedeninden çıkıp çıkmadığını düşünüyordu. Doksan yedi yaşında olmasına karşın, bir gömme izninin onca hiçbir anlamı yoktu. Günah çıkartmaya gelen papazı haşlamaya bile fırsat bulmuştu kadın. Ölümün gizemi, doktoru aptallaştırıyordu. Daha dün, otuz yedi yaşındaki, altı ayak bir parmak boyunda, bir boğa gibi güçlü, dört yüz dönüm toprağı ekip biçen, geniş bir aile babası Allen Day, üç gün ateş içinde yattıktan sonra, zütürreden ölüp gitmişti. Doktor Wilde, bunun gizemli bir şey olduğunu biliyordu. Gözkapakları ağırlaşmıştı. Ayağı nasırlanmadan, midesine ilk sancılar girmeden önce, banyo yapıp bir şeyler içmeyi düşünüyordu.

Merdivenleri tırmandı, eski anahtarını kapısının kilidine soktu. Anahtar kilitte dönmedi. Çantasını yere bıraktı ve çaba harcayarak uğraşmaya başladı. Anahtar yine dönmedi. Kapının tokmağını tutup kendine çekti. Kapı açıldı. Önünde Kate duruyordu.

«Oh! Günaydın. Kapı kilitliydi. İçeri nasıl girdiniz?»

«Kapalı değildi. Erken gelmiştim ve beklemek için içeri girdim.»

«Kapalı değil miydi? (Anahtarı ters yöne çevirdi, kilit dilinin rahatça döndüğünü gördü.) Yaşlanıyorum,» dedi. «Dalgınlaşıyorum. Zaten bu kapıyı neden kapattığımı da bilmiyorum ya. Herkes onu demir bir şişle kolayca açabilir. İçeri girmesine kim engel olabilir ki? (Genç kadını ilk kez görüyormuş gibiydi.) Ancak saat on birde muayene ediyorum.»

«Bana yine hap vermenizi istiyordum,» dedi Kate. «Daha sonra gelemem.»

«Hap mı? Ah, evet! Faye'in kızlarından birisiniz siz.»

«Evet, öyle.»

«Kendinizi daha iyi hissediyorsunuz.»

«Haplar iyi geldi bana.»

«Ne de olsa, kötü gelmemiştir. Laboratuvarın kapısını açık mı bırakmışım?»

«Laboratuvar mı? Nedir o?»

«Şu kapıyı.»

«Evet, sanırım.»

«Yaşlanıyorum. Faye nasıl?»

«Onun için endişeleniyorum. Şu günlerde iyi değildi. Krampları vardı. Sayıklıyormuş gibi görünüyordu.»

«İlk kez rahatsızlık çekmiyor ki. insan böyle bir yaşam içindeyken sağlıklı olamaz. Ben de öyleyim ya. Aslında aşırı yemek yenince ve geceleri çok geç yatınca olur böyle şeyler. Aslında... Hap için gelmiştiniz siz. Rengini anımsıyor musunuz?»

«Sarı, yeşil ve kırmızı haplardı.»

«Ah, evet, öyle. Anımsıyorum.»

Hapları yuvarlak bir karton kutuya boşaltırken, Kate, laboratuvarın kapısının önünde duruyordu.

«Ne kadar çok ilaç var!» dedi Kate.

«Evet,» diye yanıtladı Doktor Wilde. «Yaşlandıkça, bunlardan daha az yararlanıyorum. Bu ürünlerden bazıları, muayenehaneyi açtığım günden kalma. Hâlâ buradalar. Mesleğe yeni başlayan birinin eczanesi burası. Kimya deneyleri yapmak istiyordum o zamanlar.»

«Anlayamadım.»

«Yok bir şey. Alın. Faye, uyumasını ve sebze yemesini söyleyin. Gece gözümü bile kırpmadım. Beni bırakırsanız, çok sevinirim.»

Pansuman odasına doğru yürüdü.

Kate, onun gidişine baktı, sonra bakışları ilaç şişelerine kaydı. Laboratuvarın kapısını kapadı, masanın üstüne bir göz attı. Kitaplıktaki kitaplardan biri, sıranın hafifçe dışına kaymıştı, onu itti.

Kocaman el çantasını meşin kanepenin üstünden aldı ve çıktı.

Odasına gelince, çantasından beş küçük şişe ve buruşuk bir kâğıt parçası çıkardı. Tümünü bir çorabın içine koydu, sardı ve dolabın dibindeki bir papucun içine soktu.

Sonraki aylar içinde, Faye'in evinde değişmeler başladı. Genelde kızlar savruktular ve çabuk öfkeleniyorlardı. Onlara yıkanmaları ve odalarını temizlemeleri söylenirse, büyük bir kinle sarsılıyorlardı, bütün ev bağrışlarıyla çınlıyordu. Ama artık böyle olmadı.

Bir akşam sofrada, Kate, rastgele Ethel'in odasına girdiğini ve odayı düzenli ve güzel bulduğunu ve bu yüzden de ona bir armağan vermekten kendini alıkoyamadığını söyledi. Ethel paketi çözdüğü zaman, koca bir şişe parfüm buldu, ona aylarca yeterdi bu. Çok sevindi ve Kate'in şiltenin altına sakladığı kirli çamaşırlarını görmemiş olduğunu umdu. Akşam yemeğinden sonra, çamaşırları yoketmekle kalmayıp yeri süpürdü ve duvar köşelerini süsleyen örümcek ağlarını da temizledi.

Bir gün öğleden sonra, Grace, Kate'in gözüne öyle şirin göründü ki, kendi taktığı Rhin taşını ona vermekten geri duramadı Kate. Grace, hemen odasına çıktı ve iç çamaşırını değiştirdi.

Aşçı Alex, kendisi için sürekli söylenenlere inanmış olsaydı, kendini bir cani sanabilirdi, ama kendisinin bir sanatçı ve yemek pişirmenin de bir sanat olduğunu öğrendi.

Süt Göz, kimsenin ondan nefret etmediğini anladı. Çalış şekli ayırımına varılabilir biçimde değişti.

«İnsan düşündüğü zaman, her şeyi anımsayabilmesi çok tuhaf,» dedi Kate'e.

«Söz gelimi, neyi?» dedi Kate.

Bir parça çaldı.

«Büyüleyici,» dedi Kate. «Nedir bu?»

«Bilmiyorum. Sanırım Chopin. Müziği görebilseydim hiç olmasa.»

Gözlerini nasıl yitirdiğini anlattı ona; bunu şimdiye dek kimseye anlatmamıştı. Oldukça acıklı bir öyküydü bu. Bir cumartesi akşamı, piyanonun tellerine gerili olan zinciri çıkardı ve o sabah çalıştığı bir parçayı çaldı. *Ayışığı sonatı* adında bir parçaydı bu ve bunun Beethoven'in yapıtı olduğunu sanıyordu Süt Göz.

Ethel, bunun gerçekten de *Ayışığı Sonatı* olduğunu söyledi ve sözlerini bilip bilmediğini sordu piyaniste.

«Sözleri yoktur,» dedi Süz Göz.

«Olmalıydı. Çok güzel bir parça,» dedi, her cumartesi Gonzales'den gelen Oscar Trip.

Bir akşam, herkese armağanlar verildi, çünkü bütün ildeki en temiz en hoş, en iyi eviydi Faye'in evi. Bundan kim sorumluydu? Kızlar elbette. Başka kim olabilir? Böyle çeşitli ve harika hazırlanmış yemek yemişler miydi hiç?

Mutfağa döndüğünde, Alex, yumruğunun tersiyle gözlerini yavaşça sildi. Herkesin hiç unutmayacağı bir turta yapmaya ant içti.

Georgia, Süt Göz'den piyano dersi almak için her sabah saat onda kalkıyordu, tırnakları da temizdi.

Bir pazar sabahı, saat on bir ayininden dönerlerken, Trixie'ye şöyle dedi Grace:

«Bir de derler ki evlenmeyi ve mesleği bırakmayı düşünüyormuşum, Anlıyor musun?»

«Yaşamımız güzel,» dedi Trixie. «Faye'in doğumgünü için geldikleri zaman, Jenny'nin kızları hayretten donakaldılar. O zamandan beri de Faye'in evinde olanlardan sözediyorlar. Jenny'nin canı çok sıkılıyor bu işe.»

«Bu sabah kara tahtadaki hesabı gördün mü?»

«Ne demezsin! Haftada seksen yedi buluşma! Jenny'yle Zenci Kadın hizaya girsinler bakalım; onlar bayram günleri bile çalışıyorlar oysa.»

Hastalığından ve karabasanlarından sonra, Faye, yeniden sakinleşti ama keyfi yerinde değildi. Kate, sürekli gözlendiğini biliyor ama bir şey yapamıyordu. Dürülü kâğıdın hâlâ kasada olduğuna, kızların onu gördüğüne ya da ondan sözedildiğini duyduklarına inandı.

Bir gün öğleden sonra, iskambil falı açarken, kapısına vurulduğunu işitti Faye, Kate içeri girince, gözlerini kaldırdı.

«Nasılsın, anne?»

«İyiyim.»

Gözleri, kendini eleveriyordu. Faye, akıllı değildi.

«Kate, Avrupa'ya gitmek isterdim.»

«Ne güzel düşünce! İyi para kazandın, harcamalarını karşılayabilirsin.»

«Oraya yalnız gitmek istemiyorum, benimle gelmeni istiyorum.»

Kate, şaşırmış göründü.

«Benim mi? Seninle gelmemi mi istiyorsun?»

«Evet, neden olmasın?»

«Ah! Canım, ne zaman gideceğiz?»

«Gerçekten istiyor musun?»

«Hep bunu düşledim ben. Ne zaman gidiyoruz? Umarım, hemen gideriz.»

Faye'in bakışları kuşkulu değildi artık, yüzü gevşedi.

«Önümüzdeki yaza, olmaz mı Kate?»

«Evet, anne.»

«Sen... Sen artık çalışmıyorsun, değil mi?»

«Artık buna gerek yok. Bana karşı öyle iyisin ki!»

Faye, kartlarını topladı, düzeltmek için paketi masanın üstüne vurdu ve onları çekmeceye koydu. Kate, bir iskemle alıp yaklaştı.

«Senin düşünceni öğrenmek istiyordum.»

«Hangi konuda?» «Sana yardım etmek için elimden geleni yaptığımı biliyorsun.»

«Biliyorum bunu, canım.»

«En fazla harcamalarımız yiyeceği yapıldığını ve kışın da bunun arttığını biliyorsun.»

«Evet.»

«Şu sıralar, meyveleri ve her türlü sebzeyi yarı yarıya ucuz alabilirz. Kışın, konserve meyvelerin ve bir tek kutu havucun kaça olduğunu biliyor musun?»

«Konserve yapmaya kalkışmıyorsun değil mi?»

«Neden olmasın?»

«Alex ne der buna?»

«İster inan ister inanma, ama anne, ona sorabilirsin, bana bu aklı veren o.»

«Olamaz?»

«Öyle, Yemin ederim ki.»

«Hey Tanrım!.. Bağışla beni, canım, ağzımdan kaçtı.»

Mutfak, konserve fabrikasına dönüştü, kızlar bile çalıştılar. Alex, bunun kendi düşüncesi olduğuna olanca gücüyle inanıyordu. Mevsim sonunda, ödül olarak, içinde adı yazılı gümüş bir saat aldı.

Hafta içinde, Kate ile Faye, yemek odasındaki büyük masada akşam yemeklerini yiyorlardı, ama her pazar akşamı, Alex çıktığı ve kızlar da odalarında birkaç sandviç yedikleri zaman, Kate, Faye'in odasına iki kişilik yemek getiriyordu. Hoş ve kibarlara özgü bir satti bu. Her zaman güzel yiyecekler oluyordu; Bir ciğer ezmesi ya da Lang'dan alınmış bir pasta. Yemek salonunda kullanılan muşamba örtü ve kâğıt peçeteler yerine, beyaz damadan bir masa örtüsü ve kumaş peçeteler kullanıyorlardı. Mum ışığında yenen bu yemeklerde, şölen havası esiyordu; Salinas'ta hiç görülmediği biçimde, masada çiçekler de bulunuyordu. Bunları tarlalardan topluyor ve güzelce yerleştiriyordu Kate. Her şeyi biliyordu o.

«Ne kadar da becerikli,» diyordu Faye. «Elinden her şey geliyor ve fırsatı hiç kaçırmıyor. Yakında Avrupa'ya gideceğiz. Onun Fransızca bildiğinden haberiniz var mıydı? Neyse, size

söylüyorum işte. Onunla yalnız kaldığınız zaman, size Fransızca birkaç şey söylemesini isteyin ondan. Bana bu dili öğretiyor. Fransızca'da ekmek nasıl denir, biliyor musunuz?»

Mutluydu Faye. Kate, onu soluk soluğa bırakıyor ve binlerce tasarıyı ballandıra ballandıra anlatıyordu.

14 Ekim Cumartesi günü, ilk yabanördekleri Salanis'ın gökyüzünden geçti. Faye, penceresinden, güneye giden büyük göçü gördü. Kate, her zaman yapığı gibi, yemekten önce odasına girdiği zaman, Faye ona bundan sözetti.

«Önümüz kış,» dedi. «Alex'in ateş yakması gerekecek yakında.»

«Şurubunu içer misin, anne?»

«Kendime hizmet ettirirken, tembelleşiyorum.»

«Sana hizmet etmekten hoşlanıyorum,» dedi Kate.

Çekmeceden Lydia Pinkham sebze ektresi şişesini çıkardı ve ışıkta şişeyi inceledi.

«Fazla kalmamış içinde,» dedi. «Bir tane daha almamız gerekecek.»

«Bunlardan on iki tane almıştım. Dolapta üç şişe daha kalmış olmalı.»

Kate, bir bardak aldı.

«İçinde bir sinek var,» dedi. «Şunu yıkayayım.»

Mutfakta bardağı çalkaladı. Cebinden bir damlalık çıkardı. Ucu tıkayan küçük patates parçasını kaldırdı, lastiği sıktı, kusturucu ceviz boyasından şişeye birkaç damla akıttı.

Faye'in odasına dönünce, bardağın içine üç çorba kaşığı sebze ekstresi doldurdu ve çalkaladı.

Faye içti ve diliyle dudaklarını yaladı.

«Acı bu, dedi?»

«Gerçekten mi? Ver de tadayım. (Kate yüzünü buruşturdu.) Sahi,» dedi. «Uzun süredir burada, bozulmuş sanıyorum. Onu atacağım. Haklısın, gerçekten de acıymış bu. Sana bir bardak su getireyim.»

Akşam yemekte, Faye'in yüzü acıyla gerildi. Gözlerini dikip yemeyi bıraktı.

«Ne var?» diye sordu Kate. «Anne, neyin var?»

Faye, dikkatini toplamak için çaba harcıyormuş gibiydi.

«Bilmiyorum. Çarpıntı olmalı. Ansızın korktum ve yüreğim çarpmaya başladı.»

«Seni odana götürmemi ister misin?»

«Hayır, canım, daha iyiyim şimdi.»

Grace, çatalını tabağına bıraktı.

«Kızarmış görünüyorsunuz.»

Kate ekledi:

«Bundan hoşlanmadım. Doktor Wilde'i görmeliydin.»

«Hayır, daha iyiyim.»

«Beni korkutuyorsun,» dedi Kate. «Daha önce de oldu mu?»

«Bazen soluğum kesilir gibi olur. İyice şişmanladım.»

O akşam Faye, kendini iyi hissetmedi, saat ona doğru Kate, yatağa götürdü onu. Faye'in uyuduğuna inanıncaya dek, sık sık gidip ona baktı.

Ertesi gün Faye, daha iyiydi.

«Yalnızca soluk tıkanması bu, dedi.»

«Cancağızımıza bir hasta gibi bakacağız,» dedi Kate. «Sana piliç haşlaması, sevdiğin gibi sirkeli bir havuç salatası yaptım, yemekten sonra da bir fincan çay.»

«İnan bana, Kate, kendimi daha iyi hissediyorum.»

«Hafif şeyler yemek, her ikimize de iyi gelecektir. Dün akşam, beni korkuttun. Teyzemin biri kalp rahatsızlığından öldü, kötü bir anı bıraktı bu bende.»

«Kalbinden hiç şikâyetim olmadı, merdiven çıktığımda, soluk soluğa kalıyorum biraz.»

Kate, mutfakta tabakları iki tepsiye sıraladı. Bir kapta sirkeli zeytinyağlı salça yaptı ve bunu havuç salatasının üstüne döktü. Faye'in tepsisine, sevdiği fincanı koydu, piliç suyunu ısıtma ateşine koydu. Daha sonra cebinden damlalığı çıkardı, havuç salatasının üzerine iki damla *haşişetülmülük* yağı damlattı ve hepsini karıştırdı. Odasına gitti, küçük bir şişe *kaskara sagrada*'yı içti, sonra mutfağa döndü. Haşlamayı kâselere boşalttı, çay-

danlığı kaynar suyla doldurdu ve tepsileri Faye'in odasına götürdü.

«Aç olduğumu sanmıyordum,» dedi Faye, «ama bu haşlama pek nefis kokuyor.»

«Havuçlara özel çeşnileme yaptım,» dedi Kate. «Defne ve kekik karışımı eski bir kokudur. Beğendin mi, söyle bana.»

«Çok nefis,» diye karşılık verdi Faye. «Gerçek bir aşçıbaşısın sen.»

İlk rahatsızlanan Kate oldu. Alnı terlemeye başladı ve acıdan kıvranarak iki büklüm kaldı. Bakışları dalgındı, ağzından salyaları akıyordu. Faye, yardım çağırarak eve koştu. Kızlarla birkaç pazar müşterisi odaya doluştular. Kate, yerde kıvranıp duruyordu. Sürekli müşterilerden ikisi onu kaldırdı ve Faye'in yatağına yatırmaya çalıştılar, ama o ulumaya başladı ve yeniden iki büklüm oldu. Ter fışkırıyordu, giysileri sırılsıklam kesilmişti.

Faye, bir peçeteyle onun terini kurularken, ansızın rahatsızlandı.

Bir dostuyla kâğıt oynayan Doktor Wilde'i bir saatte zor buldular. Oyun, iki çılgın fahişe tarafından durduruldu. Kusma ve ishal yüzünden Kate'yle Faye halsiz kalmışlardı ve düzenli aralıklarla ansızın sancılanıyorlardı. Doktor Wilde sordu:

«Ne yediniz? (Tabakları gördü.) Bu havuçlar evde yapılmış konservelerden mi?»

«Evet,» diye karşılık verdi Grace. «Bunları kendimiz yaptık.»

«Siz bundan yediniz mi?»

«Hayır, henüz yemedik, ama...»

«Bütün kavanozları alın ve kırın. Lanet olası havuçlar!»

Mide pompasını çıkardı.

Salı günü, solgun ve güçsüz iki kadını görmeye geldi. Kate'in yatağı Faye'in odasına taşınmıştı.

«Size bunu şimdi söyleyebilirim, bundan sağ çıkacağınızı sanmıyordum. Şansınız yaver gitti. Bundan sonra konserve yaparak eğlenmeye kalkışmayın! Onları dükkândan satın alın.»

«Ne oldu bize?» diye sordu Faye..

«*Botülizm* denen bir zehirlenme. Bu konuda fazla bir şey bilmiyoruz, ama pek ender kurtulunur bu dertten. Hâlâ yaşıyorsunuz, çünkü siz gençsiniz, o da sağlam yapılı da ondan. Hâlâ kanamanız var mı?» diye sordu Faye'e.

«Evet, biraz.»

«İşte morfin hapları. Sizi sakinleştirir. Bir damarınız çatlamış olmalı. Ama kötü bir yaşam süren kadınların, yaşamlarının çok zor olduğu söylenir. Her ikinize de bir öğüdüm var: Dinlenin.»

Bu olay, 17 Ekim'de oluyordu.

Faye, hiçbir zaman kendini toparlayamadı. Ara sıra kendini daha iyi hissediyor ama sonra daha kötü oluyordu. 3 Kasım günü pek berbat geçti, krizi atlatmak için her zamankinden daha fazla zorlandı. 12 Şubat'ta bir kanama geçirdi ve nabzı zayıfladı. Doktor Wilde, onu uzun uzun dinledi stetoskopuyla.

Kate'in gözleri fırlamış, korkunç derecede zayıflamıştı. Kızlar, onu Faye'in odasından çıkarmak için çok uğraştılar, ama Kate buna karşı çıktı.

«Son kez ne zaman uyuduğunu Tanrı bilir. Eğer Faye ölürse, Kate hiç iyileşemez,» dedi Grace.

«Aklını yitirmek üzere,» diye üsteledi Ethel.

Doktor Wilde, Kate'i salona dek götürdü ve çantasını bir iskemlenin üstüne koydu.

«Size şu kadarını söyleyeyim, kalbi artık dayanmıyor. İyice mahvolmuş. Zehirlenme yüzünden. Çıngıraklı yılandan daha tehlikelidir bu. (Başını çevirdi.) Hazırlıklı olmanız için sizi uyarmamın iyi olacağını düşündüm. (Elini, Kate'in zayıflamış omuzuna koydu.) Sizin kadar dürüst pek az insan tanıdım. Eğer içi alırsa, ona biraz süt verin.»

Kate, hastanın yatağının yanına bir leğen sıcak su getirdi. Faye'in yüzünü ıslak bir peçeteyle silerken, Trixie içeri girdi. Sonra Kate, sarı ve solgun saçlarını fırçaladı ve düzeltti.

Faye'in yüzünün derisi gerilmiş, çenelerine ve kafatasının kemiklerine yapışmıştı. Gözleri büyümüş, bakışları dalgınlaşmıştı. Konuşmaya çalıştı ama Kate sözünü kesti:

«Gücünü harcama, gücünü harcama.»

Bir bardak sıcak süt almak için mutfağa gitti, getirdi ve gece masasının üstüne koydu. Cebinden iki küçük şişe çıkardı ve herbirinden damlalıkla birkaç damla çekti.

«Ağzını aç, anne, yeni bir ilaç bu. Yürekli ol. Kötü bir an geçiriyorsun.»

Damlalığı aldı, Faye'in diline damlatmak için lastiğini sıktı. Biraz süt içebilsin diye ilacın acılığını giderdi. Başını tuttu.

«Dinlen. Az sonra yine gelirim.»

Kate, yavaşça odadan çıktı. Mutfak loştu. Kapıyı açtı, dışarı çıktı bahçenin en ucuna, otların arasına gitti. Toprak, bahar yağmuruyla ıslanmıştı. Sivri bir çomakla küçük bir çukur kazdı, içine birkaç küçük şişe ve bir damlalık koydu. Camı ayağıyla ezdi ve çukuru örttü. Kate, eve geri döndüğünde, yağmur yağmaya başlıyordu.

Kendini yaralamasına engel olmak için Kate'i bağlamaları gerekti.

İlk krizden sonra, bir tür uyuşukluğa bıraktı kendini. İyileşmesi uzun sürdü. Vasiyetnameyi iyice unutmuştu. Onu ilk kez anımsayan Trixie oldu.

YİRMİİKİNCİ BÖLÜM

Adam Trask, içine kapanık bir yaşam sürdürüyordu. Yarı bitmiş olan Sanchezler'in evi rüzgâra ve yağmura açıktı, yeni döşemeler kabarıyor ve çürüyordu. Sebze bahçesini ot bürümüştü.

Adam, hareketlerini ve zihin çalışmalarını yavaşlatan bir çamura gömülmüş gibiydi sanki. Dünyaya tirşe rengi bir suyun arasından bakıyordu. Bazen su yüzüne çıkmak için çabalıyor, ama ışığa varınca, bir halsizlik çöküyordu üzerine ve yine sular altındaki yuvasına geri dönüyordu. İkizlerin ağlamalarını, gülmelerini işitiyor, onlara karşı yalnızca kin duyuyordu. Yitirmiş olduğu şeylerin simgeleriydi onlar. İlk başlarda, komşuları Adam'ı öfke ve acı yükünden kurtarmayı düşünerek vadiye çıkmışlardı. Ama Adam, onlardan çok uzaklardaydı. Dostluğa karşı direnmi-

yor, anlamazlıktan geliyordu. O andan sonra komşuları, meşe ağaçlarının altındaki yola hiç uğramaz oldular.

Lee, onu dürtmeyi ve yaşama geri döndürmeyi denedi, ama onun başka uğraşları da vardı. Yemek pişiriyor, çamaşır yıkıyor, ikizleri besleyip temizliyordu. Bu, zor ve sürekli çabasına karşın, iki küçük oğlana gönlünü kaptırdı. Onlarla Kanton dilince konuşuyordu, öğrendikleri ve yinelemeye çalıştıkları ilk sözcükler Çince sözcüklerdi.

Samuel, Adam'ı uyuşukluğundan kurtarmaya çalışmak için iki kez çiftliğe döndü ama çok geçmeden Liza, onu bundan vazgeçirdi.

«Oraya gitmeni istemiyorum,» dedi. «Oradan döndüğün zaman, artık eskisi gibi olmuyorsun. Onu değiştirmiyorsun, Samuel, seni o değiştiriyor. Senin yüzünde onu görüyorum.»

«İki küçük oğlanı düşündün mü, Liza?»

«Senin aileni düşünüyorum ben. Oradan döndüğün zaman, evimiz uzun süreli yasa giriyor.»

«Öyle olsun, ana,» diye yanıt verdi Samuel.

Ama bu üzüyordu onu, çünkü bir insan acı çekerken, karşıdan bakamazdı ona. Adam'ı büyük üzüntüsü içinde yalnız bırakmak çok zor geliyordu.

Adam yaptığı işin parasını ödemişti ona. Yeldeğirmenlerinin parasını bile ödemiş ve onları istememişti. Samuel, araçları sattı ve parayı ona yolladı. Hiçbir yanıt alamadı.

Çok geçmeden Adam'ın tutumu onu öfkelendirdi. Trask, acı çekmekten hoşlanıyormuş gibiydi sanki. Ama Samuel'in bunlarla oyalanacak vakti yoktu. Joe kolejdeydi –Leland Stanford'un Palo Atto'daki topraklarında yaptırmış olduğu kolejde. Tom, babasını endişelendiriyordu, çünkü iyice gömülüyordu kitaplarına. Görevlerini yerine getiriyordu, ancak Samuel, oğlunun yeterince sevinçli olmadığını seziyordu.

Will ve George işlerinde başarılıydılar, Joe da toplumun yüksek kesimindekilere saldıran dizeler yazıp yolluyordu onlara.

Samuel, şöyle yanıt veriyordu Joe'ya: «Tanrıtanımaz biri olmasaydın, düş kırıklığına uğrardım, olgun yaşının sana sağla-

dığı bilgelikle topladığın özgür düşünce meyvelerini zevkle okuyorum. Ancak anlayışlı yüreğim, anneni din değiştirmeye çalışmazsan, daha fazla sevinir. Son mektubunu alınca, senin hasta olduğunu sandı. Annen, güzel bir tas et suyunu karşı çıkacak hiçbir acı tanımıyor. Toplumumuzun yapısına yüreklice saldırdığın zaman da, midenden rahatsız olduğuna inanıyor. Endişelendiriyor bu da onu. Onun inancı dağlar gibi ve sendeyse oğlum, bir kürek dolusu bile yok bundan.»

Yaşlanıyordu Liza, zamanın darbelerine bırakıyordu kendini. Samuel, sakalı aklaşmış olsun ya da olmasın, yaşlı hissedemezdi kendisini.

Bir zaman geldi, Liza, Samuel'in tasarılarına ve gelecekle ilgili varsayımlarına çocukça çılgınlıklar diye bakıyordu. Şimdiyse, bunun olgun bir erkekte sakıncalı olduğunu düşünüyordu. Liza, Tom ve Samuel çiftlikte yalnızdılar. Una, bir yabancıyla evlenmiş ve onlardan ayrılmıştı. Dessie'nin Salinas'ta bir terzihanesi vardı. Olive, genç mimarıyla evlenmişti, Mollie de evlenmişti, ister inanın ister inanmayın, San Fransisko'da bir apartmanda yaşıyordu; şöminesinin önünde bir beyaz ayı postu seriliydi ve kahvesiyle ucu yaldızlı sigaralar içiyordu.

Bir gün, bir kuru ot balyasını kaldırırken, böğrü incindi Samuel'in, kargınlığı da acısından daha fazlaydı, çünkü Samuel Hamilton, gibi birinin biri balya kuru otu bile kaldırma üstünlüğünden yoksun bırakılmasını kabul edemiyordu. Kendi sırtı tarafından ihanete uğratılmış olarak görüyordu kendini; çocuklarından biri namussuzluk yapmışçasına aşağılanmıştı sanki.

King City'ye Doktor Tilson'a muayene olmaya gitti. Yıldan yıla daha tez öfkelenir oluyordu doktor.

«Böğrünüz incinmiş.»

«Bunu biliyorum, doktor,» dedi Samuel.

«Bildiğiniz şeyi bana sormak ve iki dolar vermek için mi teptiniz bunca yolu?»

«İşte iki dolarınız.»

«Ne yapmanız gerektiğini de söylememi ister misiniz?»

«Elbette.»

«Öyleyse bir daha böğrünüzü incitmeyin. Şimdi de paranızı geri alın. Budala biri değilsiniz, Samuel. Çocuklaşmadınızsa tabii.»

«Ama acı çekiyorum.»

«Elbette acı çekeceksiniz. Acı çekmemiş olsaydınız, böğürlerinizi incittiğinizi nasıl anlayacaktınız?

Samuel güldü.

«Çok güzel teşhis,» dedi. «İki dolardan çok daha değerli. Para sizde kalsın.»

Doktor, Samuel'in yüzüne baktı.

«Gerçeği söylüyorsunuzdur umarım. Parayı alacağım.»

Samuel, yeni mağazasında Will'i görmeye gitti. Oğlunu zor tanıdı, mutluydu ve semirmişti, yelek ceket giyiyordu, parmağında yüzük vardı.

«Annem için bir paket hazırladım. Fransız malı küçük konserve kutuları: mantar, ciğer ezmesi ve küçücük sardalyalar.»

«O bunları Joe'ya gönderir,» dedi Samuel.

«Bunları yemesini ona söyleyemez misin?»

«Hayır,» dedi babası. «Bunları Joe'ya yollayınca daha çok sevinir annen.»

Lee, dükkâna girdi, yüzü aydınlandı.

«Beyefendi iyi olmak?» diye sordu.

«Merhaba Lee. Çocuklar nasıl?»

«İyi.»

«Yanda bir bardak bira içeceğim, Lee. Benimle gelseniz ya.»

Küçük yuvarlak masaya oturdular. Samuel, bardaktan taşan köpükle masanın kuru tahtasının üzerine bir resim çizdi.

«Sizi ve Adam'ın görmeye gitmeyi düşündüm, ama fazla bir yararım olmaz sanırım.»

«Yine de ona kötülük etmiş olmazsınız hiç. Bunu atlatacağını sanıyordum ama hâlâ bir hayalet gibi dolaşıp duruyor.»

«Bir yılı geçti galiba?» diye sordu Samuel.

«Bir yıl üç ay oldu.»

«Ne yapabilirim?..»

«Bilmiyorum. Belki bir şok onu uyandırır. Şimdiye dek hiçbir şey işe yaramadı.»

«Ne yapacağımı bilmiyorum, ona çok da üzülüyorum. Bu arada, ikizlerin adları ne?»

«Adları yok.»

«Alay ediyorsunuz, Lee.»

«Hiç de değil.»

«Onları nasıl çağırıyor Adam?»

«*Onlar*» diyor.

«Yani onlara seslenirken demek istiyorum.»

«Onlara seslenirken, ikisine de «*sen*» diyor.»

«Bu iş yürümez,» dedi Samuel öfkeyle.

«Sizi uyarmaya geliyordum ben de. Eğer onu uyandırmazsanız, ölüp gider.»

«Geleceğim,» dedi Samuel. «Hem de kamçımla birlikte! Adı yokmuş? Ah, evet, geleceğim.»

«Ne zaman?»

«Yarın!»

«Bir piliç keserim. İkizlerden hoşlanacaksınız, Bay Hamilton. İki güzel bebek onlar. Geleceğinizi Bay Trask'e bildirmeyeceğim.»

Samuel, sıkılarak karısına Trask çiftliğine gitmek istediğini söyledi. Bir karşı koyma duvarının çıkacağını sanıyordu önüne. Yaşamında ilk kez Liza'nın sözünü dinlememeye hazırdı. Bu kararı, onu rahatsız ediyordu. Bir günah çıkarmayı andıran açıklamalarını yaparken, Liza ellerini beline koydu, aynı soğuk bakışlarla kocasına bakmayı sürdürdü.

«Samuel, bu taştan adamı uyandırabileceğine inanıyor musun?» dedi Liza sonunda.

«Bilmiyorum, ana.»

Böyle bir soru soracağını düşünmemişti Liza'nın.

«Bu iki bebeğin adlarının olması sence bu denli önemli mi?»

«Öyle sanıyorum,» dedi beceriksizce.

«Samuel, seni oraya gitmeye neyin yol açtığını biliyor mu-

sun? Bu gidiş senin, burnunu her yere sokma gereksiniminden kaynaklanmış olmasın sakın? Seni ilgilendirmeyen işlere karışma yeteneksizliğinden ileri gelmesin bu?»

«Liza, yanlışlarımı bildiğimi sanırım. Ama bu kez, başka bir şeyin söz konusu olduğunu sanıyorum.»

«Umarım, öyledir,» dedi Liza. «Bu adam, oğullarının Tanrı'nın yaratıkları olduğunu kabul etmedi. Onların bitkiler gibi yaşamasına izin veriyor.»

«Bana da öyle geliyor, Liza.»

«Eğer sana, seni ilgilendirmeyen şeye burnunu sokma derse, ne yapacaksın?»

«Bunu bilemem.»

Liza Hamilton, çenesini kapadı, kuru bir çatırdı duyuldu.

«Eğer bu çocuklar vaftiz edilmezlerse, karşıma çıkmaya kalkışma sakın. Gelip de bana seni istemediğini ya da geri yolladığını geveleyip durma sakın; çünkü bu durumda, benim gitmem gerekir.»

«Yumruklarımı dokundururum ona,» dedi Samuel.

«Bunu yapmazsın. Yumuşak başlısın sen. Tanırım seni, ona güzel sözler söylemekle yetinir, sızlanarak geri döner ve oraya gittiğini unutturmaya çalışırsın bana.»

«Onun suratını dağıtırım,» diye bağırdı Samuel.

Odasında zıpladı, Liza, hâlâ titreşen kapıya bakıp gülümsedi.

Samuel, az sonra kara takımını, sert yakalı beyaz gömleğini çıkardı. Kara kravatını bağlaması için, karısına doğru eğildi. Sakalını öyle çok fırçalamıştı ki pırıl pırıl parlıyordu.

«Papuçlarını bezle silsen iyi olur.»

Bu işe kendini verdiği sırada, yana baktı Samuel.

«*İncil*'i de götürebilir miyim?» diye sordu. «En güzel vaftiz adları onda bulunur da.»

«*İncil*'in evden fazla çıkmasından hoşlanmam,» dedi Liza, sıkkınca. «Geç gelirsen, ne okurum ben? Hem kapağında dokuz çocuğumuzun adı da var.»

Kocasının yüzünün karardığını gördü. Odaya girdi, küçük,

yıpranmış kabı kahverengi kâğıtla kaplanmış küçük bir İncil'le geri geldi. Liza.

«Şunu al, dedi.»

«Ama bu anneninki.»

«Annem bir şey söylemezdi, hem biri dışında içine yazılmış olan bütün adlarda iki tarih yazılı.»

«Kirlenmesin diye saracağım onu,» dedi Samuel.

Liza ona sertçe söylendi:

«Kapak bir şeyden etkilenmez. İçini kirletmemeni istiyorum senden. Onu didik didik eder ve yoklarsın hep. Yiyeceğini yemeden önce koklayan bir fare gibi tıpkı, bu da benim tepemi attırıyor.»

«Ama, ana, anlamaya çalışıyorum.»

«Anlayacak ne var ki? Okumakla yetin. Akla kara gibi okunur. Kim istiyor anlamanı senden? Eğer Tanrı anlamanı isteseydi, sana anlayacak şeyi verir ya da daha farklı yazardı onu.»

«Ama, ana...»

«Samuel,» dedi, «dünyanın en kendini beğenmiş insanısın sen.»

«Evet, ana.»

«Senin gibiler kolay kolay bulunmaz. İçtenlik yok sende. Ne düşündüğünü söylesene!»

Liza, küçük arabada uzaklaşan karanlık görüntüye baktı.

«İyi bir koca o,» dedi, yüksek sesle, «ama kendini beğenmişin biri.»

Samuel'se şaşkın şaşkın şöyle düşünüyordu: «Onu tanıdığımı sanırdım oysa, bana böyle bir şey yapsın ha!»

Samuel, vadi yolundan ayrıldıktan sonra, Trasklar'ın evine giden sarsıntılı yola girdiği zaman, sıkıntısını gizlemek için öfkeyle oturdu. Kendi kendine yiğitçe cümleler söylemeye başladı.

Adam, kendi gölgesinden başka bir şey değildi artık. Hiçbir işe yaramazmış gibi cansızdı bakışı. Yanında duran Samuel'in varlığını sezmesi için aradan bir süre geçmesi gerekti. Dudağının köşeleri saktı.

«Çağrılmadan geldiğim için sıkılıyorum,» dedi Samuel.

«Ne istiyorsunuz?» dedi Adam. «Paranızı ödemedim mi?»

«Ödemek mi? diye sordu Samuel. «Tanrı tarafından, evet! İnanın bana, ödemeniz çok fazlaydı, oysa ben bunu haketmemiştim.»

«Nasıl? Bununla ne demek istiyorsunuz?»

Samuel'in öfkesi yeşerdi, sonra tomurcuklandı.

«Bütün yaşamı boyunca insan, değerinin ne olduğunu sorar kendi kendine. Küçük üzgün adam, ben kendi değerimi bilmezken, siz hangi hakla değerimi tüccar defterine yazıyorsunuz?»

Adam bağırdı:

«Ödüyorum. Kaç para? Söyleyin hemen ödeyeyim.»

«Tamam, ama borcunuzu ödemiş değilsiniz.»

«Defolun!»

«Bir zamanlar beni davet etmiştiniz.»

«Şimdi etmiyorum!»

Samuel, ellerini beline dayadı ve öne eğildi:

«Henüz sakinken, beni dinleyin. Acı, kükürtlü bir gecede, geçen geceydi, ak bir düşünce deldi karanlığı. Çoban yıldızından şafağın ilk ışınlarına dek her yanı parlattı. Birimizin bunları açıklaması gerek. Bu yüzden de ben geldim.»

«Hoş gelmediniz.»

«Size şunu söylemeliyim ki, ikizler sizden doğdular.»

«Kendi işinize bakın siz!»

Bu kaba sözleri işitince, Samuel'in bakışlarında bir sevinç ışığı parladı. Evden onları gözleyen Lee'yi gördü.

«Tanrı aşkına, beni öfkelendirmeyin. Cenazemin kalktığı gün, sakin bir insan anısı bırakmayı düşünüyorum ardımda.»

«Sizi anlamıyorum.»

«Bunu nasıl yapabilirsiniz? Adam Trask de kim? İki yavrulu bir kurt, yumurta döken, tüyü yolunmuş bir horoz mu? Kaba bir balçık yığını!»

Adam'ın yüzünü bir kızıllık kapladı, gözleri ilk kez görüyormuş gibiydi sanki. Samuel, onun yavaş yavaş öfkelendiğini anladı ve sevindi. Bağırdı:

«Dostum, benden uzaklaş, yalvarırım, kaç benden.»

Ağzının köşelerinden salyalar akmaya başlıyordu.

«En kutsal şeyler adına yakarıyorum sana, yolumdan çekil, ellerimin her birinde ölümü seziyorum ben.»

«Defolun,» dedi Adam. «Gidin. Delisiniz siz. Bu toprak benim, onu satın aldım.»

«Gözlerinizi ve burnunuzu da mı satın aldınız?» diye alay etti Samuel. «Dengenizi mi satın aldınız? Dinleyin beni, çünkü bunlar, işiteceğiniz son sözlerdir belki de. Aldığınız şeyleri nasıl satın aldınız? Adam, çocuklarınıza layık mısınız?»

«Onlara layık olmak mı? Yaşıyorlar, yeter bu. Sizi anlamıyorum.»

Samuel, gökyüzüne döndü:

«Tanrım, bana acı! Liza! Onlara layık değilsiniz, Adam. Parmaklarım boğazınıza dolanmadan önce, dinleyin beni. Eşsiz ikizlere layık değilsiniz, bunları yumruklarım kapalı değilken söylüyorum size.»

«Gidin,» dedi Adam, sert bir sesle. «Bir tüfek, ver Lee, bu adam deli.»

Samuel'in elleri Adam'ın boğazına yapıştı; berikinin kanı şakaklarında attı, gözlerinin önünden kırmızı bir örtü geçti. Samuel, alaylı alaylı:

«Güçsüz parmaklarınızla ellerimi çözemezsiniz,» dedi. «Bu çocukları satın almadınız, çalmadınız da, layık da değilsiniz onlara. Aldığınız tuhaf ve harika bir armağandır onlar.»

Sonra ansızın Adam'ın gırtlağını koyverdi. Adam, nalbantın parmak izlerine parmaklarıyla dokundu.

«Benden ne istiyorsunuz?»

«İçinizde sevgi yok mu?»

«Ölmeye yetecek kadar vardı.»

«Kimsede yeterince sevgi yoktur. Taşta bile yoktur.»

«Yaklaşmayın, kendimi savunabilirim.»

«İki silahınız vardı ve siz onlara ad vermediniz.»

«Sizinle dövüşebilirim, yaşlı adam. Çünkü siz yaşlısınız.»

«Sizin bir taşınız vardı ama bir kilise yapmadınız. Yüreği-

nizde bir yarayla yaşadınız ama oğullarınıza bir numara bile vermeyi beceremediniz.»

«Ne yaptığım beni ilgilendirir,» dedi Adam.

O zaman Samuel, damarlı demirci yumruğuyla onu vurdu, Adam tozlara yuvarlandı. Samuel, kalkmasını söyledi; Adam kabul edince, bir daha vurdu Samuel ve bu kez Adam yerde kalakaldı. Tehdit eden yaşlı adama doğru tükenmişcesine baktı. Samuel'in gözlerindeki ışık söndü ve sakin sakin şunları söyledi:

«Oğullarınızın adları bile yok.»

«Anaları onları anasız bıraktı,» dedi Adam.

«Siz de babasız bıraktınız onları. Yalnız bir çocuk için gece ayazının nasıl olduğunu bilir misiniz? Hangi sıcaklığı, hangi kuş ötüşünü, hangi sabahı tanıyabilir o? Anımsamıyor musunuz? Adam?»

«Benim suçum değil bu.»

«Buna çare bulmak için ne yaptınız? Oğullarınızın adı bile yok.»

Eğildi, ellerini Adam'ın koltukaltlarından geçirdi ve kalkmasına yardım etti.

«Biz onlara bir ad vereceğiz,» dedi. «Bunu uzun uzun düşünecek ve onlara yakışır birer ad bulacağız.»

Adam'ın gömleğindeki tozları silkeledi.

Adam'ın bakışları, rüzgârın getirdiği bir müziği dinliyormuş gibi anlamlı ama uzaktı. Gözleri cansız değildi artık.

Günün birinde, bana hakaret ettiği ve eski bir halı gibi silkelediği için bir adama teşekkür edeceğimi ummazdım,» dedi. «Ama teşekkür borçluyum. Acı bir teşekkür bu, ama yine de bir teşekkür.»

Samuel, gözleri yarı kapalı, gülümsedi.

«Doğal davrandım mı? Bunu gerektiği biçimde yaptım mı?»

«Nasıl yani?»

«Bir şekilde, karıma söz vermiştim. Bunu yapabileceğime inanmıyordu. Sakin biriyim ben. Elimi son kez bir insana, okuldayken kırmızı burunlu bir kızın güzel gözleri için kaldırmıştım.»

Adam Samuel'e bakıyor ama Charles'ın düşmanca ve karanlık suratını görüyordu. Sonra görüntü karıştı, bu kez silahı çektiği sıradaki bakışıyla Cathy geldi gözünün önüne.

«Korkmadım,» dedi Adam. «Bu daha çok büyük bıkkınlık gibiydi.»

«Ben de yeterince öfkeli değildim.»

«Samuel, size bu soruyu bir tek kez soracağım: Bir söylenti duydunuz mu? Ne olursa olsun, ondan bir haber var mı?»

«Hiçbir şey duymadım.»

«Bir tür iç rahatlığı gibi bu.»

«Kin duyuyor musunuz?»

«Hayır. Yüreğim uyuşmuş gibi sanki. Belki ileride kin duyarım. Hayranlıktan dehşete, arada bağ olmadan geçtim ben. Artık ne olduğumun farkında değilim.

«Bir gün ikimiz otururuz, siz kartlarınızı masaya açarsınız, iskambil falı açar gibi. Ama bugün için, elinizde bütün kartlarınız yok.»

Bir pilicin gıdıklaması duyuldu, sonra ses kesildi.

«Kümeste bir şeyler oluyor,» dedi Adam.

İkinci gıdıklama yükseldi.

«Lee, bu,» dedi Samuel. «Sanırım tavukların bir hükümeti, bir kilisesi ve bir tarihi olmuş olsaydı, insanların sevinçlerine güvenmemeyi öğrenirlerdi, bir insan mutlu olur, bir piliç içinse bu, ölüm saati demektir.»

İki erkek, arada bir hava ve sağlıklarıyla ilgili birkaç saygılı söz dışında, konuşmadılar. Birbirlerine sordukları sorunun yanıtlarını dinlemiyorlardı. Eğer araya Lee girmiş olmasaydı, bu durum yeniden öfkeleninceye dek sürüp gidecekti. Bir masa ve birbirinde uzakta iki iskemle yerleştirdi. Sonra yeniden gitti ve bir şişe viski ve iki bardakla döndü. En sonunda da, birer koluna aldığı ikizleri getirdi. Masanın yanına yere bıraktı onları, güneşte gölge oyunu yapsınlar diye ellerine birer sopa verdi.

Oğlanlar kıçlarının üstünde görkemli bir şekilde oturup çevrelerine bakındılar, Samuel'in sakalıyla ilgilendiler, sonra da Le-

e'yi aradılar. Çinliler gibi giyinmişlerdi, bu da onlara tuhaf bir görünüm veriyordu. Pantolonları uzun, ceketleri işlemeliydi. Birinin ceketi turkuvaz rengi, ötekininkiyse uçuk pembeydi. Pantolonları karaydı. Başlarında, ucunda parlak kırmızı bir düğme bulunan kara takkeler vardı.

«Bu giysileri nereden buldunuz?» diye sordu Samuel.

«Onları bir yerden bulmadım,» dedi Lee, canlı canlı. «Benim vardı. Giydikleri öteki giysileri de bezden diktim ben. Vaftiz edileceği gün iyi giyinmelidir bir çocuk.»

«Ama siz bozuk dilinizi düzeltmişsiniz, Lee?»

«İyi olmuştur, umarım. Ama King City'de her zaman onu kullanırım.»

Çocuklara birkaç sesli sözcük söyledi, onlar gülümseyip sopalarını salladılar. Sonra ekledi:

«Size içki koyayım. Burada bulduğum bir şişedir bu.»

«Dün, King City'de bulduğunuz bir şişe,» dedi Samuel.

Adam'la Samuel'in karşı karşıya oturdukları şu anda, aralarındaki engeller yıkılmıştı, Samuel'i bir utangaçlık perdesi sarıyordu. Yumruklarıyla yıktığını onarmak zordu. Kendisiyle alay etti.

İki erkek, rengârenk gülünç kılıklar içindeki ikizlere baktılar.

Samuel: «Bazen bir rakip, insana dostan daha çok yardımcı olur,» diye düşündü.

Bakışlarını Adam'a kaydırdı.

«Söze nereden başlayacağımı bilemiyorum,» dedi. «Dakikalar ilerledikçe, yazması zorlaşan bir mektup gibi tıpkı. Bana yardım edebilir misiniz?»

Adam Samuel'e baktı, sonra bakışlarını ikizlere çevirdi yeniden.

«Kafam çatırdıyor. Her şey gürültü gibiymiş gibi geliyor bana, sanki başım su içinde. Şu geçen yıldan kaçıp kurtulmam gerek.»

«Bana neler hissettiğinizi söylerseniz, belki buradan bir çıkış yolu buluruz.»

Adam, bardağındakini içti, sonra bir daha doldurdu, amber

renkli viski, bardağın kıyısına gelinceye dek şişeyi eğdi. Havayı alkol kokusu kapladı.

«Anımsaması zor,» dedi. «Coşkulu değil, cansızdı bu. Ama yine de, hayır... Batıcı bir şeyler vardı. Bana, oyunumda kartlarımın eksik olduğunu söylediniz, benim de düşündüğüm buydu. Belki de her zaman biri eksik olamaz mı?»

«Ondan mı sözediyorsunuz? İnsan, bir şey bilmediğini söylediği zaman, başka şey düşünemediği anlamına gelir bu söz.»

«Belki böyledir. Onun görüntüsü öteki iç karartıcı görüntülere karışıyor, bu yüzden de son andaki ateşten çerçeveli yüzü dışında, fazla bir şey anımsamıyorum.»

«Size ateş eden o muydu, Adam?»

Adam'ın bakışları kardı, dudakları büzüldü.

«Yanıt vermeniz gerekmez,» diye ekledi Samuel.

«Neden?» diye sordu Adam.

«Sizi öldürmek mi istiyordu?»

«Her şeyden çok, bunu düşündüm. Hayır, beni öldürmek istediğini sanmıyorum. Bu onuru benden esirgedi. Onda ne kin, ne de tutku vardı. Bize askerde, birini öldürmek isteyince, başına, yüreğine ya da karnına ateş edilmesi gerektiğini öğrettiler. Hayır, vurmak istediği yere ateş etti o. Ucu dikili silah hâlâ gözümün önünde. Eğer beni öldürmek isteseydi, bu o kadar zoruma gitmezdi. Bir tür sevgi belirtisi olabilirdi bu davranışı. Ben yalnızca bir engeldim, düşman bile değil.»

«Bunu çok mu düşündünüz?»

«Hiç aklımdan çıkmadı. Size bir şey sormak istiyordum. Onun hayali, şu son korkunç görüntüyle karışıyor. O, çok güzel miydi, Samuel?»

«Size göre öyleydi, çünkü siz onu böyle görüyordunuz. Sanırım onu hiç görmediniz. Onu kafanızda tasarladığınız biçimde gördünüz yalnızca.»

Adam, aklından geçenleri söyledi:

«Onun göründüğü gibi olup olmadığını düşünüyorum. O zaman bunu anlamadığım için mutluyum.»

«Şimdiyse, öğrenmek istiyorsunuz.»

Adam, bakışlarını eğdi.

«Merak ettiğimden değil, ama oğullarımın damarlarında nasıl bir kan dolaşıyor, bilmek isterdim. Büyüdükleri zaman, onlarda bir şeyler araştırmayacak mıyım?»

«Evet, elbette. Yine de sizi uyarıyorum: Kanla ilgisi yok bunun, ama kuşkularınız yüzünden onlarda kötülük aramaya kalkışırsınız. Onlar, sizin umduğunuz gibi olacaklardır.»

«Ama ya kan...»

«Soyaçekime fazla inanmam ben,» dedi Samuel. «Bir erkek, çocuklarında iyilik ya da kötülükle karşılaştığı zaman, annelerinin karnından düştükleri andan beri ne vermişse, onu bulur yalnızca.»

«Bir domuzdan yarış atı yaratamazsın.»

«Hayır, dedi Samuel, ama ondan bir yarış domuzu yaratabilirsin.»

«Burada, kimse sizinle aynı düşüncede olamaz. Bayan Hamilton bile.»

«Çok doğru bu. O da benimle aynı düşüncede olmazdı. Bu yüzden, de kafama kanıt yağdıracağından, bunu ona söylemezdim ben. Her zaman kazanır o, çünkü onun silahı ateşliliktir, kendi düşüncesinden farklı bir düşünceyi, kişisel hakaret sayar. Harika bir kadındır o, ama ona nasıl davranılacağını bilmek gerekir. Oğlanlardan sözedelim.»

«Bir bardak daha ister misiniz?»

«Sevinerek. Adlar, büyük bir gizdir. Adın çocuk üzerinde etkili olup olmadığını ya da çocuğun adıyla uyum sağlamak için değişip değişmediğini anlayamadım bir türlü. Ama şuna inanın: Eğer bir insanın takma adı varsa, kendi adının ona uygun olmaması yüzündendir bu. Jean, Jacques ya da Charles gibi geçerli adlara ne dersiniz?»

Adam, ikizlere bakıyordu. Ansızın son adın söylendiğini işitince, oğlanlardan birinin yüzünde, kardeşinin yüz çizgilerinin belirdiğini gördü. Öne eğildi.

«Ne var?» diye sordu Samuel.

«Bu çocuklar birbirlerine benzemiyorlar.»

«Elbette, bunlar gerçek ikiz değil.»

«Şu, kardeşime benziyor, biraz önce farkettim. Öteki, bana benziyor mu diye düşünüyorum.»

«Her ikisi de size benziyor. Bir yüzde, ona yaşam verenin çizgileri vardır.»

«Sanrı yokoldu,» dedi Adam. «ama bir an için, bir hayalet görür gibi oldum.»

Lee, tabakları getirip masanın üstüne koydu.

«Çinliler'in hayaletleri var mıdır?» diye sordu Samuel.

«Milyonlarca,» diye yanıt verdi Lee. «Can sıkıcıdır bile. Sanırım Çin'de, hiçbir şey ölmez. Bizde hayaletler dopdoludur. Yine de oraya gittiğim zaman, etkilenirim.»

«Oturun, Lee,» dedi Samuel. «Ad bulmaya çalışıyoruz.»

«Izgaraya bir piliç koydum, az sonra hazır olur.»

İkizlere bakan Adam, başını kaldırdı, bakışları sıcak ve yumuşaktı.

«Bizimle içer misiniz, Lee?»

«Mutfakta ng– ka– py var,» dedi Lee.

Sonra eve doğru yürüdü.

Samuel eğildi, oğlanlardan birini aldı ve dizlerine oturttu.

«Ötekini de siz alın,» dedi Adam'a. «Bakalım, adını anımsatacak bir şey bulacak mıyız.»

Adam, beceriksizce öteki çocuğu aldı ve kıçının üstüne oturttu.

«Birbirlerine benziyorlar,» dedi. «Ama yakından bakınca, fazla benzerlik yok. Bunun gözleri ötekininkilerden daha yuvarlak.»

«Evet, onun kafası daha yuvarlak ve kulakları da daha büyük,» diye ekledi Samuel, «ama daha çok. Nasıl denir?.. Bir topu andırıyor. Belki enine biraz büyük, ancak boyuna gitmez. Saçları ve cildi daha koyu olacak. Kurnaz olacak o ve bu da aklı sınırlayan bir niteliktir. İnsanı gemler ve köstekler bu nitelik. Bakın, nasıl da kendi başına buyruk. Ötekinden daha ileri, daha gelişmiş. Yakından bakınca, ne denli fraklı olduklarını görmek, çok tuhaf değil mi?»

Adam'ın yüzü, sanki içine yeniden ışık sızmış ve suları yeşil bataklığının dibinden çıkmış gibi değişmişti. Parmağının birini uzattı. Çocuk, onu yakalamak için bir hareket yaptı, ama başaramadı, az kalsın yere düşecekti.

«Hey!» dedi Adam. «Dikkat et. Düşmek mi istiyorsun?»

«Onlarda gördüğümüz niteliklere uygun adlar vermemiz yanlış olurdu,» dedi Samuel. «Büyük bir yanılgıya düşebiliriz. Belki onlara amacı olan, onları yönlendirecek bir ad vermemiz daha iyi olur. Bana adını veren adam, Tanrı'nın açıkça kendisine seslendiğini işitmiş. Bütün yaşamım boyunca kulak kabarttım, adımın çağrıldığını bir iki kez duyduğumu sandım, ama ses çok zayıftı ve açık değildi.»

Adam, çocuğu omuzundan tutarak eğildi ve iki bardağa viski doldurdu.

«Geldiğiniz için sağolun, Samuel,» dedi. «Bana vurduğunuz için teşekkür ediyorum size. Söylemesi zor bir şey bu.»

«Benim için de yapması zor bir şeydi bu. Liza inanmayacak bana. Hem de bunu hiç söylemem ona. İnanılmaz bir gerçek, yalandan daha zararlı olabilir. Kabul edilmesi olanaksız bir gerçeği savunması için güçlü bir amacının olması gerekir insanın. Bunun için bir ceza vardır, genellikle bu ceza da çarmıha gerilmektir. Bense buna dayanacak kadar güçlü değilim.»

«Sizin gibi kültürlü bir adamın bu ıssız tepelerde nasıl olup da çalışabildiğini uzun süre, bir türlü anlayamadım,» dedi Adam.

«Çünkü yürek yok bende,» dedi Samuel. «Sorumluluk yüklenmeyi beceremedim bir türlü. Tanrı'nın adımı seslenmeyeceğini anladığım zaman, ben onunkini seslenebilirdim, ama yapmadım bunu. Büyüklükle alçakgönüllülük arasındaki fark, buradan geliyor. Oldukça yaygın bir hastalıktır bu. Ama orta halli birinin, dünyadaki en yalnız yaşamın büyüklük olduğunu bilmesi hoş bir şeydir kuşkusuz.»

«Büyüklüğün de dereceleri vardır,» dedi Adam.

«Sanmam,» diye yanıt verdi Samuel. «Bu, dönüp dolaşıp, küçük bir büyüklük olduğunu söylemeye getirir sözü. Hayır. İn-

san bu noktaya ulaşınca, büyüklük ve insan, seçim yapmak için yalnızdır. Bir yanda insanın sıcaklığı ve hoş olmayan yakınlığı, anlaşılmanın zevki vardır, öte yandaysa büyüklük, yalnızlık ve soğuk bulunur. Seçimin zorluğu bundan kaynaklanır. Orta durumu seçtiğim için mutluyum ama farklı bir yol seçseydim, ödülüm ne olurdu, bunu hiç öğrenemeyeceğim. Tom dışında, çocuklarımın tümü büyük olamayacak. Şu anda Tom acı çekiyor, çünkü seçim yapma çağında bulunuyor. Karşıdan bakması zor bir çatışmadır bu. Bununla birlikte içimden bir ses, onun «evet» demesini diliyor. Oğlunun büyüklüğe mahkûm olduğunu görmek isteyen baba, tuhaf değil midir? Tanrım, ne bencillik!»

Adam, hafifçe güldü:

«Ad koyma, gerçekten karmaşık bir şeymiş.»

«Basit olduğunu mu sanıyordunuz?»

«Bunun böyle hoş bir şey olacağını bilmiyordum,» diye yanıtladı Adam.

Lee, bir tepsi kızarmış piliç, dumanı tüten bir kâse haşlanmış patates, sirke soslu bir tabak pancarla geldi, hepsi bir pasta tepsininin üstüne konmuştu.

«Bu, iyi olacak mı bilmem,» dedi, «tavuklar biraz kart. Pilicimiz de yok Gelincikler geçen yılın civcivlerini yedi.»

«Oturun,» dedi Samuel.

«Ng– ka– py'mi getireyim.»

O gidince, Adam:

«Tuhaf şey,» dedi, «önceleri daha başka konuşuyordu.»

«Bundan böyle size güveniyor,» dedi Samuel. «Karşılık beklemeden, sessizce dürüst olmakta üstüne yoktur. Hiçbirimizin düşünü bile göremediğimiz bir tür üstünlüğe ulaşmış.»

Lee, geri geldi ve masanın ucundaki yerine geçti.

«Çocukları yere bırakın,» dedi.

Yere oturtulunca, ikizler ayak dirediler. Lee, Kantonca azarladı onları, o zaman sustular.

Çoğu kır insanı gibi, sakin sakin yediler yemeklerini. Ansızın Lee ayağa kalktı ve eve doğru hızla yürüdü. Bir kırmızı şarap testisiyle döndü.

«Bunu unutmuşum,» dedi. «Evde buldum onu.»

Adam güldü.

«Evi satın almadan önce, şarabı içtiğimi anımsıyorum. Belki de onu bağı yüzünden satın almışımdır. Bu piliç pek nefis, Lee. Uzun zamandır yiyeceğin tadını anlamıyordum.»

«Daha iyisiniz,» dedi Samuel. «Bazı insanlar, iyi olmanın, hastalıklarının büyüsünü bozduğunu sanırlar. Ama zamanın yakısı hiçbir büyüye saygı göstermez. Beklemesini bilen herkes zamanla iyileşebilir.»

Lee, masayı topladı, çocuklara yeni birer sopa verdi. Bir süre salyalı tahtayı somurup inceleyerek oyalandılar. Şarapla bardaklar masanın üstünde kaldı.

«Bu vaftizi düşünmemiz gerek,» dedi Samuel. «Liza'ya verdiğim söz, boğazımı bir yular gibi sıkıyor.»

«Gerçekten onlara ne ad vereceğimi bilmiyorum,» dedi Adam.

«Ailenizde hiç ad yok mu? Zengin bir akrabaya pohpohlayıcı bir tuzak kuramaz mıyız? Yeniden yaşatmak istediğiniz şanlı bir ad?»

«Hayır, onların yeni adlarla yaşama başlamalarını isterim.»

Samuel, parmaklarıyla alnına vurdu.

«Tüh!» dedi. «Onlara uygun adlar bulunmaması çok yazık.»

«Nasıl?» diye sordu Adam.

«Geçen gece, diyordum ki...»

Konuşmasını kesti.

«Kendi adınızı koymayı düşündünüz mü?»

«Benimkini mi?»

«Elbette. İlk bebekleriniz için... Cain ve Abel.»

«Bunu yapmaya hakkımız yok,» dedi Adam.

«Biliyorum bunu. Ne olursa olsun, yazgıyı özendirmek olurdu bu. Ama Cain adının dünyada herkesçe bilinen bir ad olması ve bildiğim kadarıyla, şimdiye dek bir tek adamın bu adı taşıması tuhaf değil mi?

«Belki de ad, bu yüzden anlamından bir şey yitirmemiş olabilir,» dedi Lee.

Adam, mürekkep rengi şarabına baktı.

«Bu adı andığınızda, içim ürperdi.»

«Doğduğumuzdan beri kafamızı iki öykü kurcalar ve peşimizi bırakmaz,» dedi Samuel. «Görünmeyen uzantılar gibi içimizde taşırız ilk günahı ve Habil'le Kabil öyküsünü. Hiç birini anlamıyorum onların ama seziyorum ne olduklarını. Liza bana kızıyor, onları anlamak zorunda olmadığımı, bir gerçeği açıklamanın yararsız olduğunu söylüyor. Belki de haklıdır o. Liza bana, İskoç Protestanı olduğunuzu söyledi, Lee. Cennet Bahçesi'ni, Habil'le Kabil'i anlıyor musunuz?»

«Uzun yıllar önce, San Fransisko'daki pazar okuluna gitmiştim. İnsanlar, bir şey olmaktan, olduklarından daha iyi biri olmaktan hoşlanırlar.»

«Samuel, size anlayıp anlamadığınızı soruyor,» dedi Adam.

«Günah'ı anladığını sanıyorum. Daha çok seziyorum onu. Ama kardeş öldürmeyi, hayır. Belki de bütün ayrıntıları iyi anımsamadığından olacak.»

«Pek çok insan ayrıntıları bilmez; beni şaşırtan da onlardır. O zaman, Habil'in çocuklarının olmadığını düşünürüm. (Gökyüzüne baktı.) Tanrım, bu gün, zaman ne çabuk geçiyor; dikkat etmediğimizde çabucak, gözünün içine baktığımızda ağır ağır geçen yaşam gibi tıpkı. Hayır!» dedi. «Eğlendim ve zevki günah olarak görmemeye söz verdim kendime. üzerinde ne olduğunu anlamak için önünden geçtiğim taşı kaldırabildiğim ve incelediğim zaman, mutlu oluyorum. En büyük üzüntüm, ayın öte yanını inceleyememek.»

«Bende İncil yok,» dedi Adam. «Aileminki de Connecticut'ta kaldı.»

«Benim bir tane var,» dedi Lee, «gidip getireyim.»

«Gerek yok,» dedi Samuel. «Liza, annesininkini bana emanet etti. Cebimde duruyor. (Paketi çıkardı ve içinden yıpranmış kitabı aldı.) Yırtık ve kemirilmiş,» dedi. «Onun kimbilir

kaç can çekişen insanı limana götürdüğünü düşünüyorum. Bana kullanılmış bir incil verin, parmakların bıraktığı kirlilik izlerinden ve boynuz gibi sertleşmiş sayfalardan, onu okuyan insanın tanımını yarabilirim sanırım. Liza da İncil'ini aynı şekilde yıpratıyor. Demek ki bundayız biz. Bütün öykülerin en eskisi. Eğer bu kafamızı karıştırıyorsa, karışıklık içimizde demektir.»

«Çocukluğumdan beri bu öyküyü dinlemedim,» dedi Adam.

«O zaman, uzun olduğunu sanırsınız, ama kısadır o,» dedi Samuel. «Bütününü okuyacağım, daha sonra yine bu konuya döneriz. Bana azıcık şarap verin, çünkü boğazım kurudu. İşte burada. Derin yara açan, pek kısa bir öyküdür. (Yere baktı.) Bakın,» dedi, «çocuklar tozun içinde uyuyakalmışlar.»

Lee, ayağa kalktı.

«Onları örteyim,» dedi.

«Toz sıcak,» dedi Samuel. «Şimdi dinleyin: «*Adem, karısı Hava'yı tanıdı, kadın gebe kaldı ve Kabil'i doğurdu ve Tanrı'nın yardımıyla bir insan yarattım.*» dedi.

Adam, konuşmak istedi, ama Samuel, gözlerini ona doğru kaldırdı. Adam sustu ve eliyle gözlerini kapadı. Samuel, sürdürdü:

«Daha sonra kardeşi Habil'i doğurdu. Habil çoban oldu ve Kabil çiftçi oldu. Kabil, dünya meyvelerinden oluşan bir armağan sundu Tanrı'ya ve Habil de öte yandan, sürüsünde ilk doğan yavrulardan ve yağlarından oluşan bir armağan sundu. Tanrı, Habil'e ve armağanına beğenircesine baktı; ama Kabil'i ve armağanını beğenmedi.»

Lee, sözünü kesti:

«Burada... Hayır, sürdürün, buraya daha sonra döneriz.»

Samael, okumayı sürdürdü:

«Kabil çok kızdı ve yüzü asıldı. Ve Tanrı Kabil'e şöyle dedi: «Neden kızdın ve neden suratın asıldı? Kuşkusuz iyi davranırsan, yüzün dik olur ve kötü davranırsan, günah kapına dayanır ve istekleri sana yönelir: ama sen, sen ona egemen olursun.»

«O sırada Kabil, kardeşi Habil'le konuştu; ama ikisi de

tarladaydılar. Kabil, kardeşi Habil'in üstüne atıldı ve onu öldürdü. Tanrı, Kabil'e şöyle dedi: «Kardeşin Habil nerede?» O yanıt verdi: «Bilmiyorum; Ben onun bekçisi miyim?» Ve Tanrı şöyle dedi: «Ne yaptın? Kardeşinin kanının sesi topraktan bana haykırıyor. Şimdi, senin elinden kardeşinin kanını almak için ağzını açan toprak tarafından lanetleneceksin. Toprağı ektiğin zaman, o sana artık zenginlik vermeyecek. Yeryüzünde serseri ve göçebe olacaksın.» Kabil, Tanrı'ya şöyle dedi: «Cezam, dayanılmayacak kadar büyük. İşte, bugün beni bu topraktan kovuyorsun; senin yüzüne görünmeyeceğim, yeryüzünde serseri ve göçebe olacağım ve kim beni bulursa, öldürecek.» Tanrı ona şöyle dedi: «Eğer birisi Kabil'i öldürürse, Kabil cezasını yedi kat ödeyecek.» «Ve Tanrı, onu bulan kişinin öldürmemesi için Kabil'in üzerine bir işaret koydu. Sonra, Kabil, Tanrı'nın gözünden uzaklaştı ve Cennet'in Doğusu'ndaki Ud toprağında oturdu.»

Samuel, kitabın kapağını bıkkınca kapadı.

«İşte,» dedi, «tam on altı ayet, fazla değil. Ama Ey Tanrım! İçinde bir tek satır bile yüreklendirici şey yok, ne denli korkunç olduğunu unutmuşum. Belki de Liza haklı. Anlaşılacak bir şey yok.»

Adam, derin derin içini çekti.

«İnsana güç veren bir öykü değil bu.»

Lee, koyu renkli liköründen bir tas doldurdu, dudaklarına götürdü ama sıvıyı ağzında tuttu. Yuttuktan sonra, şöyle dedi:

«Eğer bizden sözettiğini sezinlemezsek, hiçbir öykü etkili olmaz ve bizde hiçbir iz bırakmaz. Ne ağır bir suçluluk yükü taşıyor insanlar!

«Ve siz de bunu tek başınıza taşımaya kalkıştınız,» dedi Samuel Adam'a.

«Benim için de herkes için de geçerli bu,» dedi Lee. «Sanki değerli bir maddeymiş gibi kucak dolusu topluyoruz bunlardan. Kuşkusuz böyle yapmayı istediğimiz için olmalı.»

Adam, sözünü kesti.

«Bu beni iyileştiriyor, fena yapmıyor.»

«Onu nasıl yorumluyorsunuz?» diye sordu Samuel.

«Her çocuk günahı keşfettiğini sanır. Bizler de, bize erdem öğretildiğine ve günahın bizden kaynaklandığına inanırız.»

«Evet, anlıyorum. Ama bu öykü günahı hangi yönde yumuşatıyor?»

«Bizler onun soyundan gelmeyiz,» dedi adam, ateşli ateşli. «Bizim babamız O, suçumuzda onun da payı vardır. Bize hangi fırsat bağışlandı? Babamızın oğullarıyız biz. Biz en iyiler değiliz. Bu bir özür, hem bundan fazla bulunmaz yeryüzünde.»

«Yine de inandırıcı yanları yok,» dedi Lee. «Böyle olmasaydı, suçu çoktan kovmuş olurduk ve dünyada ceza yükünün altında ezilen insanlar olmazdı.»

«Başka türlüsünü nasıl düşünebilirdik?» diye sordu Samuel.

«Özür olsun ya da olmasın, atalarımıza bağlıyız biz. Suça neden ortak oluyoruz.»

«Tanrı'ya karşı öfke duyduğumu anımsıyorum,» dedi Adam. «Habil'le Kabil, ellerinde olanı ona sundular ve Tanrı, Habil'i kabul etti, Kabil'i dışladı. Bunun haksızlık olduğunu düşündüm her zaman. Bunu anlıyor musunuz? Ben anlamıyorum da.»

«Çerçeveyi yitirdiğimizden, belki de resmi iyi göremiyor muyuz acaba?» dedi Lee. «Bu öykü, çoban bir halk için bir çoban tarafından yazıldı. Onlar çiftçi değillerdi. Çobanların Tanrısı, bir kuzuyu bir demet arpaya yeğlemeye eğilimli olmaz mı? Bir sunu, en güzel olmak zorundadır.»

«Ne demek istediğinizi anlıyorum,» dedi Samuel. «Lee, sizi uyarıyorum:

Doğulu mantığınızı sakın gidip de Liza'ya söylemeye kalkışmayın.»

Adam direndi:

«Tanrı neden Kabil'i cezalandırdı? Haksızlık bu.»

«Sözcüklerin anlamına dikkat etmekte yarar vardır,» diye yanıtladı. «Tanrı, Kabil'i cezalandırmadı. Tanrı'nın bile üstün tutma hakkı olabilir, değil mi? Tanrı'nın kuzuyu sebzelere yeğlediğini varsayalım. Zaten bu benim kişisel kanım. Diyelim ki Kabil,

ona bir demet havuç getirir. Tanrı şöyle der: «Bundan hoşlanmıyorum. Yeni bir deneme yap. Bana beğendiğim bir şey getir ve ben de kardeşine gösterdiğim sevgiyi sana da göstereyim. «Kabil, öfkelenir; yaralanmıştır. Bir insanın gururu incinirse, vurup kıracak bir şey arar. Yolunun üstünde Habil vardır.»

«Aziz Paul, Yahudiler'e Habil'in inançlı olduğunu söyler,» dedi Lee.

«Tekevvün'de belirtilmiyor bu,» dedi Samuel. «Ne inançlı olduğu, ne de inançsızlığından söz edilmiyor. Söz konusu olan, yalnızca Kabil'in öfkesi.»

«İncil'deki aykırı düşünceler konusunda Bayan Hamilton ne düşünüyor?» diye sordu Lee.

«Hiçbir şey düşünmüyor, çünkü o bunları kabul etmez.»

«Ama...»

«Sakin olun. Ona sorun bunları. Tartışmadan ak saçlarla çıkarsınız ama yine de aydınlanmazsınız.»

«Siz bunu incelediniz,» dedi Adam. «Bu konuda benim şöyle böyle bir bilgim var. Demek Kabil büyük günahtan böyle sıyrıldı.»

«Evet, doğru.»

«Tanrı, ona işaret koydu mu?»

«Dinlemediniz mi? Kabil, öldürülmek için değil kurtulmak için işaretlendi. Onu öldürecek olan her insanın üstünde bir lanet dolaşır. Korunmak için işaretlendi o.»

«Kabil'in yine de haksızlığa uğradığı konusundaki inancımdan kimse döndüremez beni,» dedi Adam.

«Olabilir,» dedi Samuel. «Ama Kabil yaşadı ve çocukları oldu, oysa Habil yalnızca öyküde var oldu. Bizler Kabil'in oğullarıyız. Binlerce yıl sonra, üç yetişkin erkeğin bu cinayeti, sanki dün King City'de işlenmiş ve kararı açıklanmamış gibi tartışmaları çok tuhaf değil mi?»

İkizlerden biri uyandı, esnedi, Lee'ye baktı ve yeniden uyuyup kaldı.

«Bay Hamilton, size eski Çin şiirlerini İngilizce'ye çevirmeye çalıştığımı söylemiştim, anımsıyor musunuz? Hayır, kork-

mayın, bunları okumayacağım size. Bu işe girişirken, zamanla uçup giden bazı düşüncelerin, gün doğuşu kadar açık ve taze olduklarını gördüm. Öykü, dinleyicinin ilgisini çekmezse, ondan soğur. Bu kuralı açıklayabilirim: Bir öykü, etkili olmak ve etkisini canlı tutmak isterse, okuyanı duygulandırmak zorundadır. Tuhaf ve bize yabancı olan şey, bizi duygulandırmaz. Aşırı derecede kişisel ve tanıdık olaylar istiyoruz bizler.»

«Bunu, Habil Kabil dramına uygulayın öyleyse,» dedi Samuel.

«Kardeşimi öldürmedim, ben,» diye karşılık verdi Adam.

Sonra, ansızın durdu ve eskilere daldı.

«Bunu yapabilirim,» dedi Lee Samuel'e. «Bu öyküyü, benimseyenler bilir ancak. İnsan ruhunun simgesel öyküsüdür bu. Doğru yolda olduğumu sanıyorum... Açıklamalarım yetersiz kalırsa, sözümü kesmeyin. Çocuğun en büyük korkusu, sevilmemektir; kabul edilmemekten çok korkar çocuk. Öfke, bundan doğar ve bu öfke, öç almaya iter onu, suç işler, suçla birlikte günah gelir: İnsanlığın öyküsüdür bu. Eğer insan, sevdikleri tarafından itilmemiş olsaydı, olduğu gibi görünmezdi. Daha az dengesiz olurdu belki. Eminim o zaman hapishanelere gerek kalmazdı artık. Başlangıç noktası buradadır. İstediği sevginin verilmediğini gören bir çocuk, kediyi tekmeler, suçunu gizler; bir başkası sevgi almak için para çalar, kimiyse dünyayı fetheder. Her zaman aynı şeylerdir bunlar: Suç, öç alma ve daha büyük suç işleme. Vicdan acısı duyan tek hayvandır insan. Bir saniye! Bu eski ve korkunç öykü ruhun, bu gizemli, itilmiş ve suçlu ruhun temel yasasını belirlediği için önemlidir. Bay Trsak, kardeşinizi öldürmediğinizi söylediniz ve bir şey anımsadınız. Bunun ne olduğunu bilmek istemiyorum, ama bu olay, Habil ve Kabil'den daha mı uzakta? Ya siz, Bay Hamilton, benim Doğulu düşünce biçimim konusunda ne düşünüyorsunuz? Benim sizden daha fazla Doğulu olmadığımı iyi bilirsiniz.»

Samuel, dirseklerini masaya dayamış, yüzünü ellerinin arasına almıştı.

«Düşünmek istiyorum,» dedi. «Canavarı düşünmek istiyo-

rum. Bunu bir kil topağı gibi götürmek ve içinde ne gizli olduğunu görmek için kırmak istiyorum. Az önce dünyamın temellerini yıktınız ve bunların yerine neyi kuracağımı da bilmiyorum.»

«Gerçekler üzerine bir dünya kurulamaz mı? dedi Lee yavaşça. «Eğer gereçlerimiz olsaydı, bazı acılar ve bazı çılgınlıkların kökü kazınamaz mıydı?»

«Bilmem ki. Benim sıcak dünyamı yıktınız, gururlu bir oyun icat ettiniz ve bundan bir yasa yaptınız. Bırakın da düşüneyim. Sizin şu korkunç hayvanınız, şimdiden kafamın içine doğurdu. Tom'un buna ne diyeceğini düşünüp duruyorum. Onunla ilgilenecek ve beyninde yeşermesine izin verecektir. Ateşteki bir kümes hayvanı gibi, yavaş yavaş evirip çevirecektir, bu düşünceyi. Uyanın Adam, anılarınızla yeterince uzun süre başbaşa kaldınız.»

Adam sıçradı, içini çekti:

«Çok basit değil mi bu?» diye sordu. «Basit şeylerden her zaman korkmuşumdur ben.»

«Hiç de basit değil bu,» dedi Lee. «İnsanı umutsuzluğa düşürecek kadar karmaşık bir şey. Ama sonu aydınlık.»

«Yine de güneşin ışığı onu yoketmekte gecikmez,» dedi Samuel. «Günü boşa geçirdik. İkizlere ad vermeye gelmiştim ben; hâlâ adları yok onların. Tehlikeli bir düşünceye saplanıp kaldık. Size gelince Lee, görüşlerinizi, kiliseye gidip açıklamasanız iyi olur. Bildiğim kadarıyla Çinliler, çarmıha gerilmekten bağışık tutulmuyorlar. Kilise, anlaşılmazlıktan hoşlanır, ancak kendisinin olursa. Eve dönmem gerek.»

Adam, umutsuzca sordu:

«Bana adlar söyleyin.»

«İncil'den mi?»

«Nereden olursa olsun.»

«Bakalım. Mısır'dan ayrılan insanlar arasında, yalnızca ikisi *Vadedilen Toprak*'a ulaşabildi yalnızca. Bu iki ad size yeterince simgesel geliyor mu?»

«Hangileri?»

«Caleb ve Josué.»

«Josué, bir asker, bir generaldi. Orduyu sevmem.»

«Caleb, kaptandı.»

«Ama general değil. Caleb hoşuma gidiyor... Caleb Trask.»

İkizlerden biri ansızın uyandı ve bağırdı.

«Ona adıyla seslendiniz,» dedi Samuel. «Josué'den hoşlanmıyorsunuz, Caleb'in adı kondu. En esmerinin, en kurnazının adı bu olacak demek. Bakın, öteki de uyandı. Aaron, benim her zaman hoşuma gitmiştir, ama o, *Vadedilen Toprak*'a ulaşamadı.»

İkinci oğlan, nerdeyse sevinçli sayılabilecek bir çığlık attı.

«Olay diye buna denir,» dedi Adam.

Samuel, uzun uzun güldü.

«Bir yığın sözden sonra, iki dakika içinde çözümlendi,» dedi. «Caleb ve Aaron, şimdi siz adam oldunuz artık, bizim toplumumuzun üyesisiniz ve iblislik yapmaya hakkınız var.»

Lee, oğlanların her birini birer kolunun altına aldı ve sordu:

«Bundan böyle onları tanıyacak mısınız?»

«Evet,» diye yanıt verdi Adam. «Bunun adı Caleb, sen de Aaron'sun.»

Lee, cıyak cıyak bağıran ikizleri eve doğru götürdü.

«Dün, onları birbirinden ayıramıyordum,» dedi Adam. «Aaron ve Caleb!»

«Çabalarımızı sonuçsuz bırakmadığı için Tanrı'ya şükredelim,» dedi Samuel. «Liza, Josué oimasını yeğlerdi. Jéricho'nun borazanlarına karşı ilgisi var onun. Ama Aaron da hoşuna gider. Demek, işler yolunda. Arabamı koşayım.»

Adam, onunla birlikte ahıra dek gitti:

«Geldiğiniz için. çok mutluyum. Şimdi daha rahat soluk alıyorum.»

Samuel, Doxology'nin ağzına gemi geçirdi. Kayışları bağladı, yuları ilikledi.

«Belki bahçeyi yeniden düşünürsünüz, değil mi?» dedi. «Düşlediğiniz biçimde yeniden görmeye başlıyorum onu.»

Adam, yanıt vermeden önce uzun süre bekledi:

«Bu isteğimi yitirdim sanıyorum. Kendimi o denli güçlü hissetmiyorum artık. Yaşamak için yeterince param var, bu bahçeyi gösterecek kimsem de yok.»

Samuel, yaşlı gözlerle ona yaklaştı.

«Bu sevgi hiç ölmeyecek,» dedi. «Bunu düşünmeyin. Ötekilerden daha iyi değil misiniz? O sizinle birlikte yaşayacak.»

Bir an soluk soluğa kaldı, sonra arabasına bindi, Doxology'yi kamçıladı. Hoşçakal demeden, omuzları çökük, bir durumda hareket etti.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hamiltonlar, tuhaf, bir müzik aracının telleri gibi gergin insanlardı. Aşırı tiz perdeden akort edilmiş bazı telleri kopuyordu. Yeryüzünde pek sık rastlanır buna.

Kızları içinde Samuel'i en çok sevindiren Una'ydı. Küçükken bile, çocukların, ikindi kahvaltısında, reçelli ekmeğe karşı gösterdiği iştah gibi, öğrenmeye karşı çok hevesliydi o. Una ile babası, gizlice işbirliğiyle kitaplar satın alıp onları okuyorlar ve karşılıklı eleştiriler yapıyorlardı. Hamiltonların en ciddisiydi Una. Parmakları kimyasal maddelerle çoğunlukla da gümüş nitratla lekeli bir oğlanla tanıştı ve evlendi. Zenginliğin getirdiği sersemlikten kaçınmak için yoksulluk içinde yaşayan insanlardan biriydi o. Çalışma alanı fotoğrafçılıktı. İç dünyayı, insan gözünün görebildiği renklerle kâğıt üstüne yansıtabileceğine inanıyordu.

Adı Anderson'du ve kendini fazla kapıp koyvermiyordu. Araştırmacıların pek çoğu gibi spekülasyona karşı yalnızca dehşet duyuyordu. Sezgilere dayanan yönteme yüz vermiyordu hiç. Buzullar üstündeki bir dağcının yaptığı gibi, bir basamak yontuyor, oraya yerleşiyor, sonra da bir başka basamak kazıyordu. Kanatları olduğuna ve gürültülü bir biçimde düştüklerine inanan Hamiltonlar'a karşı, bir tür korkudan kaynaklanan büyük bir küçümseme duyuyordu.

Hiç düşmedi, hiç kaymadı ve hiç de uçmadı Anderson. Doruğa doğru ağır ağır yol alıyordu ve söylendiğine göre de, orada

istediğini, ince renk katmanını buldu. Una'yla evlenmesinin nedeni, onun açık yürekli olmasıydı kuşkusuz, bu da içini rahatlatıyordu. Ailesinden korkup çekindiği için karısını Kuzey'e Orégon sınırlarındaki gözden ırak, bilinmeyen bir yere götürdü. Kâğıtları ve şişeleriyle pek ilkel bir yaşam sürdürmesi gerekiyordu.

Una, karamsar, sevinçten yoksun mektuplar yazıyordu, ama yazgısına gözyaşı dökmüyordu. Sağlığı iyiydi ve ailesinin de iyi olmasını diliyordu. Kocası, yakında bir buluş yapacaktı.

Ve öldü, bedeni ailesine geri yollandı.

Una'yı hiç tanımadım. Ben çok küçükken, ölüp gitti; ancak yıllardan sonra, George Hamilton bana ondan sözetti. Gözleri yaşlarla doldu, sesi kısıldı.

«Una, Mollie kadar güzel değildi ama elleri ve ayakları olağanüstüydü. Ayakbilekleri bir ot sapı kadar inceydi ve ot gibi hareket ediyordu. Parmakları uzun, tırnakları badem biçiminde, ince uzundu. Pırıl pırıl, saydam, olağanüstü bir cildi vardı.»

«Bizim gibi gülmez, neşesini belli etmezdi. Onda, onu başkalarından ayıran bir şey vardı, dinlermiş gibiydi her zaman. Okurken, müzik dinliyormuş gibi dururdu, ona bir soru sorduğumuz zaman, ikircimsiz, bin dereden su getirmeye kalkışmadan, sanki bizde gelenekmiş gibi yanıtlar verirdi. Una'da saf ve sade bir şeyler vardı.

«Onu eve geri getirdiler. Tırnakları diplerine dek kırılmıştı, parmakları yıpranmış ve kırışıktı. Ya ayakları...»

George, susmak zorunda kaldı, sonra hıçkırıklarını saklamak isteyen birinin coşkusuyla yeniden anlatmaya başladı:

«Ayakları kırılmış ve parçalanmıştı. Uzun süredir ayakkabı giymemişti; derisi, yüzülmüş bir hayvan derisi gibi açıktaydı. Kaza geçirmiş olabileceğini düşünüyoruz. Öyle çok kimyasal maddeler vardı ki. Bizim düşüncemiz bu.»

Ama Samuel, kazanın acı ve umutsuzluk yaratmış olduğunu düşündü.

Una'nın ölümü, sessiz bir yer sarsıntısı gibi sarstı Samuel'i. Tek bir güzel söz bile söylemedi, yapayalnız oturdu ve acısını kendi yatıştırdı. Savsaklamasının suçlu olduğuna inanıyordu.

O ana dek zamana karşı neşeyle savaşmış olan bedeni, biraz pes etti. Sıkı cildi yaşlandı, duru gözleri buğulandı ve geniş omuzları çöktü. Liza'ysa bunu kabulleniyor ve acıya dayanabiliyordu. Bu dünyadan başka ne beklenebilirdi, onca. Ama doğa yasalarına karşı güçlü bir aldırmazlık duvarı çekmiş olan Samuel için Una'nın ölümü, duvarda açılan bir gedikti. Yaşlı bir adam olup çıktı.

Öteki çocukları erinç içinde yaşayıp gidiyorlardı. George güvencedeydi. Will zenginleşiyordu ve Doğu'ya gitmiş olan Joe, «halkla ilişkiler» adı verilen yeni bir meslek yaratma yolundaydı. Büyük kusurları, nitelik olma yolundaydı. Düşlerini gerçekleştirebilirdi. Halkın istediği de budur yalnızca. Yeni bir alanda büyük bir adam oluyordu Joe.

Dessie dışındaki kızlar evliydiler, onun da Salinas'ta gelişmekte olan bir terzihanesi vardı. Yalnızca Tom harekete geçmemişti.

Samuel, Adam Trask'a Tom'un büyüklükle savaşmakta olduğunu söylemişti. Baba, oğlunu gözlüyor, korkunun, yenginin ve bozgunların akın akın geldiğini hissediyordu, çünkü Samuel bunların tümünü tatmıştı.

Tom'da babasının duygusal yumuşaklığı ya da neşeli görüntüsü yoktu, ama yaklaştığı zaman, uzlaşmaz bir dürüstlük, sıcaklık, güç ve varlık sezilirdi. Bu zırhın altındaysa, bir boşluk, bir sıkılganlık vardı. Babasınınkine benzer neşeli anları oluyordu bazen, sonra ansızın bir keman teli gibi kopuveriyordu. O zaman Tom, derin karanlıklar içinde döne döne batıp gidiyordu.

Esmer tenli bir erkekti, güneşten yanmış yüzü, sanki damarlarında Vandal ya da İsveç kanı akıyormuşçasına koyu kırmızıydı. Saçları, sakalı ve bıyığı aynı kırmızı renkteydi, her zaman gülen gözleriyse şaşırtıcı bir mavilikteydi. Güçlüydü, omuzları geniş, kalçaları dardı. Herkes kadar koşabilir, atlayabilir, ağırlık kaldırabilir, ata binebilirdi, ama yarışma ruhu yoktu onda. Kumar oynamayı seven George ve Will, kardeşlerini sık sık borsa oyunlarının spekülasyon tuzaklarına çekmeyi denediler.

Tom, şöyle diyordu:

«Denediler, ama bu iş bana sıkıcı geldi. Nedenini bildiğimi sanıyorum: Bence, kazanmak bir zafer; bozgun da felaket değil, ayrıca bu iki duygu, serüven için gereklidir. O, yalnızca para kazanmada ikinci derecede rol oynar. Eğer serüven, ne ölüm ne yaşama, ne neşeye ne de acıya benzemiyorsa da, bence... en azından bana göre... Bu... Hiç de önemli değil. İyi ya da kötü bir şey sezersem, ona atılabilirim.»

Will, anlamıyordu bunu, onun yaşamı borsa oyunu ve savaştı yalnızca. Tom'u seviyordu ve bu yüzden de kendisine hoş gelen şeyleri ona aşılamaya çalıştı. Onu işleriyle ilgilenmesi için kandırmaya ve dolaplar, blöf, aldatmaca gerektiren ticaret zehrini aşılamaya çabaladı.

Tom, zırhından sıyrılmış olarak dönüyordu çiftliğe. Düşünmüyor, belli bir yerde yarışı yitirdiğini anlamıyordu. Savaşmayı sevmek zorundaydı ama gülünçlük numarası yapamazdı.

Samuel, sevgi ya da yiyecek konusunda, Tom'un çok açgözlü olduğunu söylüyordu. Haklıydı Samuel, ama onun, oğlunun yalnızca bir yanını tanıdığına inanıyorum. Belki Tom çocuklara kendini daha kolayca verebilirdi. Size onun, kişisel olmayan anılarla ve benim uydurduğum varsayımlarla süslenmiş, akıldan bir portresini yapacağım. Kim bilir, belki de resim onun benzeri olabilir.

Salinas'ta yaşıyor ve Tom'un geldiğini –çoğunlukla geceleri– sabahleyin Mary ve ben, yastıklarımızın altında ciklet paketleri bulunca anlıyorduk. Bizim için altından daha değerli bir yiyecek maddesiydi bu. Tom Dayı, bazen aylarca gelmiyordu ama yine de biz, her sabah uyanınca, elimizi yastığın altına sokuyorduk. Bunu hâlâ yapıyorum ben, bununla birlikte Tom Dayı yıllardır ciklet armağan etmiyor artık.

Kızkardeşim Mary, bir kız olmayı kabul edemiyordu. Çok iyi bir bilye oyuncusuydu ama sakatlığı buna engel oluyordu. Bunun karşılığını alacağını henüz bilmediği bir dönemden söz ediyorum ben.

Bedenimizin herhangi bir yerinde, büyük bir olasılıkla kolun

altında, havalarda uçmak için basmanın yeterli olacağı bir düğme olduğunu biliyorduk. Mary, günün birinde kendisini küçük bir oğlan yapacak bir yöntem bulmuştu. Büyülü bir durumda, yani dizleri bükülmüş, başı açık yapacak biçimde, parmakları tam olarak birbirine geçmiş olarak yatarsa, sabahleyin bir oğlan olacaktı. Her akşam bir deneme yapıyor ama sabahleyin, düşleri yok oluyordu. Parmaklarını yakarırmış gibi birleştirmesine ben yardım ediyordum.

Bir sabah, yastığının altında bir sakız bulduğunda, bir sonuca ulaşamadığı için umutsuzluğa kapılmak üzereydi. İkimiz birer tablet kopardık ve görkemle çiğnedik. Beemans'ın naneli sakızıydı bu, böylesine lezzetli bir şey yapılmamıştı hiç.

Mary, kara uzun çoraplarını çıkarırken, rahatlayarak şöyle dedi:

«Elbette!»

«Ne için elbette?» diye sordum.

«Tom Dayı!» dedi.

Gittikçe artan bir öfkeyle çiğnedi.

«Tom Dayı mı?»

«Bir oğlan olmak için ne yaptığımı öğrenecek o.»

Elbette, bu kadar basitti işte. Bunu neden daha önce düşünmediğime şaştım.

Annem mutfaktaydı ve tutmuş olduğu genç bir Danimarkalı kıza bilgi veriyordu. Sık sık hizmetçi değiştiriyorduk; Danimarkalı göçmenler, kızlarını hem dil, hem de Amerikan yemekleri, masa kurma biçimi ve Salinas'taki sosyetede geçerli bütün incelikleri öğrenmeleri için yerlilerin yanlarına yerleştiriyorlardı. Genç kızlar, İki yıl sonunda, ayda on iki dolar maaşla, Amerikalı delikanlılar için mükemmel birer eş olup çıkıyorlardı. Biraz cilalanmış oluyorlardı ama yine de tarlalarda hayvanlar gibi çalışabiliyorlardı kızlar. Salinas'ın en şık ailelerinden birkaçı, bu genç kadınların soyundan geliyor.

Sözünü ettiğim çağda, annemin sert davrandığı; Danimarkalı kız, keten saçlı Mathilde adında bir kızdı.

Zıplayarak içeri girdik:

«O, uyandı mı?»

«Sus!» dedi annem. «Geç geldi, bırakın da uyusun.»

Ama konuk odasındaki leğene dökülen suyun sesinden, onun uyanmış olduğunu anladık. Kapısının önüne kediler gibi diz çöktük, onun çıkmasını bekledik.

İlk zamanlar aramızda hep bir engel oluyordu. Tom Dayı'nın da bizim kadar sıkılgan olduğunu sanıyorum. Dışarda sıplamaktan, bizi kucağına almaktan hoşlanıyor olmalıydı, ama tam tersine ölçülü davranıyordu yine de.

«Sakız için teşekkür ederim, Tom Dayı.»

«Hoşunuza gittiğine sevindim.»

«Burada olduğuna göre, bu akşam istiridye yemeğe gideceğimizi sanıyor musun?»

«Belki. Anneniz izin verirse.»

Salona geçip oturduk. Mutfaktan annemin sesi yükseldi:

«Onu rahat bırakın, çocuklar.»

«Uslu duruyorlar, Olive,» diye yanıt verdi dayım.

Üçgen biçiminde oturduk. Tom'un yüzü pek yanık, gözleri açıktı. Giysileri kaliteliydi, ama iyi giyinmiş biri gibi durmuyordu dayım. Babasından farklıydı. Bıyığı kötü kesilmiş, saçları dağınık ve elleri nasırlıydı.

«Tom Dayı, bir oğlan olmak için ne yapılır?» diye sordu Mary.

«Ne dedin? Ama Mary, oğlan olarak doğar insan.»

«Sana sorduğum bu değil, Tom Dayı. Ben oğlan olmak istiyorum. Kızlar hep birbirlerini öpüyorlar ve bebekle oynuyorlar. Ben oğlan olmak istiyorum.»

Öfkeden, Mary'nin yanaklarına gözyaşları aktı.

Tom, başını eğdi, ellerine baktı, nasırlı avuçlarından birini kaşıdı. O anda onun güzel bir şeyler söylemek, babası gibi okşayıcı ve güzel sözcükler bulmak istediğini sanıyorum.

«Senin bir oğlan olmanı istemezdim,» dedi.

«Neden?»

«Seni küçük bir kız olduğun için seviyorum ben.»

Mary'nin zihninde bir put kırıldı.

«Kızları sevdiğini mi söylemek istiyorsun?»

«Evet, Mary, onları severim.»

Mary'nin yüzünde küçümseme belirdi. Eğer bu gerçekse, Tom budalanın biriydi. Yüzünde bir «bana bu yapılmaz» anlamı belirdi.

«Kabul edelim,» dedi. «Ama oğlan olmam için ne yapmalıyım?»

Tom, Mary'nın saygısını yitirmiş olduğunu anladı, oysa onun kendisini sevmesini ve beğenmesini isterdi. Aynı zamanda, yalanların başını ezmek için, içinde çelik bir şerit kımıldadı. Mary'nin saçlarına baktı, öylesine açık renkliydi ki, beyazmış gibi görünüyordu saçları, canını sıkmasın diye örgülüydü, uçları da kirliydi, çünkü Mary, bilye oynarken, zor bir atışla karşılaşınca, ellerini saç örgülerine siliyordu. Tom, onun düşmanca yüzüne gizlice baktı.

«Gerçekten değişmek istediğine inanmıyorum.»

«Evet, istiyorum.»

Yanılıyordu Tom, Mary bunu gerçekten istiyordu.

«Pekâlâ,» dedi, «olanaksız bu. Günün birinde, sen de mutlu olacaksın.»

«Mutlu olmayacağım ben,» dedi Mary.

Sonra bana doğru döndü ve buz gibi, küçümseme dolu bir sesle:

«Bilmiyor o, dedi.»

Tom'un yüzü kasıldı; suçlamanın büyüklüğü karşısında ürperdim. Mary, oyunda yiğit ve sertti. Bu yüzden de Salinas'taki bütün bilyeleri kazanıyordu.

Tom, sıkılarak şöyle dedi:

«Annen kabul ederse, az sonra istiridyeleri ısmarlayacağım, bu akşam da onları yeriz.»

«İstiridye sevmem ben,» dedi Mary.

Sonra, kararlı bir şekilde odamıza doğru yürüdü, kapıyı çarptı.

«Tam bir kız o,» dedi Tom.

Yalnızdık; Mary'nin açtığı yarayı sarmamın görevim olduğuna inanıyordum.

«İstiridye severim ben, dedim.»

«Biliyorum bunu. Mary de sever.»

«Tom Dayı, onun oğlan olması için gerçekten de hiç çare yok mu?»

«Ben bilmiyorum,» dedi acı acı. «Bir çare bilseydim, bunu ona söylerdim.»

«Bütün mahallenin en iyi nişancısı o.»

Tom, içini çekti ve yeniden ellerine baktı. Yenildiğini anlıyordum ve onun için çok üzülüyordum. İçinde topluiğneler saplı olan mantar tıpayı getirdim ona.

«Sana sinek kafesimi vermemi ister misin, Tom Dayı?»

Gerçekten de yaşamayı bilen bir insandı o.

«Bana onu gerçekten vermeyi istiyor musun?»

«Evet. Anlıyorsun ya, sineğin girmesi için bir iğneyi kaldırıyorsun, sonra da aşağı indiriyorsun ve sinek içerde kalıp vızıldıyor.»

«Pek sevimli bir armağan bu. Sağol, John.»

Elindeki küçük bir çakıyla, bütün gün küçük bir tahtayı yonttu. Akşam, okuldan döndüğümüz zaman, bir yüz şekli yontmuştu. Başın içinde birleşen küçük tünekler yardımıyla, gözleri, kulakları ve dudakları oynuyordu. Boynun altındaki bir delik tıpayla kapanıyordu. Çok güzel bir şeydi bu. Bir sinek yakalanıyor, delikten içeri bırakılıp, delik kapatılıyordu, aynı anda da baş canlanıyordu: Gözler kımıldıyor, dudaklar konuşuyor, küçük tünekleri harekete geçiren sineğin çılgın uçuşuyla canlanan kulaklar çarpıyordu. Mary bile onu azıcık bağışladı, ama bir kız olmanın üstün yanlarını öğrenince bile, ona fazla yüz vermedi. Ama çok geçti artık. Bize bir oyuncak armağan etti. Hâlâ onu saklıyoruz, bir yerlere koyduk ve hâlâ çalışıyor.

Bazen Tom, balık avlamaya götürüyordu beni. Gün doğmadan önce, arabayla yola çıkıyor ve Frémont'a doğru yola koyuluyorduk. Yaklaştıkça, yıldızlar soluyor, dağların ardından ışık doğuyor ve uçurum daha karanlık görünüyordu. Kulağımı ve yanağımı Tom'un ceketine yasladığımı anımsıyorum, o da koluyla omuzumu sarıyordu. Bir meşenin altında duruyor, atı çözüyor,

ırmağın kıyısına su içmeye götürüyor ve sonra da arabanın arkasına bağlıyorduk onu.

Tom'un konuşup konuşmadığını bilmiyorum artık. Ne ses tonunu ne de kullandığı sözcükleri anımsayamıyorum. Büyükbabamın konuşması hâlâ kulaklarımda çınlar, ama Tom'u düşündüğümde, sıcak bir suskunluğu anımsıyorum yalnızca. Tom'un çok güzel gereçleri vardı. Yapay sinekler yapıyordu ama av iyi olmuş kötü olmuş farketmezdi onun için. Zafer kazanmaya gereksinim duymuyordu.

Tepelerin kokularını, yabani açelyaları, yakındaki bir kokarcayı, bir acıbakla tarlasını ve atın terini anımsıyorum. Süvari erlerinin havada sıçrayıp oynayışlarını anımsıyorum. Tom, onların gösterilerini uzun süredir izliyordu, ama onlar konusunda hiçbir şey söylediğini anımsamıyorum. Tom'un, küçük bir çarka dolamaya yardım ettiği balık oltamın titrediğini anımsıyorum. Sepetin dibine yayılmış eğreltiotlarının kokusunu, nemli alabalık kokusunu, yeşil bir yatak üstüne yayılı gökkuşağını anımsıyorum. Ayrıca, arabaya gittiğimi ve ata arpasını verdiğimi de anımsıyorum. Tom'un sesini anımsamıyorum. Belleğimde sevecen, sessiz ve karanlık o.

Karanlık dünyasında debelenip duruyordu Tom. Babası, güzel ve akıllıydı, annesi ufak tefek ve sağlamdı, kız ve erkek kardeşlerinin her biri sevimli, yetenekli ya da şanslıydı. Büyük bir tutkuyla seviyordu Tom onları, ama kendini ağır ve toprağa tutsak görüyordu. Coşup tepelere tırmanacak olsa, uçurumlar arasındaki karanlık kayalıklara daha iyi dalıp gitmek içindi bu.

Samuel, Tom'un, büyüklükle göğüs göğüse mücadele ettiğini söylüyor ve soğuk sorumluluğu kabul edip etmeyeceğini düşünüyordu. Samuel, oğlunun kişiliğini ve şiddetinin gücünü biliyordu. Bu onu korkutuyordu, çünkü tanımadığı bir içgüdüydü bu. Adam Trask'a yumrukla vurduğu zaman bile, şiddete boyun eğmemişti. Bazıları gizlice olmak üzere, eve kitaplar giriyordu. Samuel, bir kitabın üstesinden gelmeyi ve tek kişilik bir kayıkla gürültülü şelaleden aşağı inen bir adam gibi, düşünceler arasında denge kurmayı biliyordu. Ama Tom, düşünceler içinde yol

kazıyor, bir köstebek gibi kendine bir yol açıyor, elleri ve yüzü okumaktan lekelenmiş olarak yüzeye çıkıyordu yine.

Şiddet ve sıkılganlık. Kadınları arzuluyordu Tom, ama kendini bir kadına layık görmüyordu. Uzunsüren dönemlerde, acı veren bekârlığa gömüyordu kendini; sonra unutmaya, San Fransisko'da yitmeye gidiyordu. Sonra güçsüz, doyumsuz ve iğrenç durumda çiftliğe geri dönüyordu. O zaman çalışmayla cezalandırıyordu kendini, çift sürüyor, ekiyor, sırtı ağrıyıncaya dek sert meşe ağaçlarını kesiyordu.

Babasının, onunla güneş arasında bulunması olasıdır, Samuel'in gölgesi onu örtüyordu. Tom, gizlice şiirler yazıyordu; o dönemde, daha tedbirli bir davranıştı bu. Şairler, batıdaki insanların horladığı iğdiş edilmiş insanlardı. Şiir, bozulmuşluk ve güçsüzlük demekti. Şiir okumaya iyi gözle bakılmıyor, yazmaksa sizi kuşkulu biri yapıyordu. Şiir, gizli bir kötülüktü. Tom'un dizelerinin güzel olup olmadığını kimse bilmez, çünkü o, bunları kimseye göstermedi ve ölmeden önce yaktı. Sobadaki küllerin çokluğuna bakılırsa, çok yazmış olmalıydı.

Dessie, bütün ailede, Tom'un üstün tuttuğu kişiydi. Neşeliydi o. Kapısından girdiğinizde, kahkaha dünyasına girmiş olurdunuz.

Dükkânı, Salinas'ta eşsizdi. Başlıbaşına kadın dünyasıydı burası. Burada, yasalarla sınırlanan bütün kurallar ve korkular yürürlükten kaldırılıyordu. Kapı, erkeklere kapalıydı. Kadınların kendileri olabildikleri kutsal bir yerdi burası: Pis kokulu, istekli, gizemli, övüngen, süssüz ve ilgili. Kadın tenini ondan bir tanrıça yaratmak için sıkan ve ezen balinalı korseler açılıyordu. Dessie'nin evinde, tanrıçalar, tuvalete giden, hazımsızlık çeken kaşınan ya da yellenen kadınlar oluyorlardı. Bu özgürlükten de kahkaha doğuyordu, durmak bilmeyen kahkahalar.

Kapalı kapılar ardındaki erkekler, harcamaları karşılamaktan korkarak, bu neşenin nereden kaynaklandığını soruyorlardı kendilerine, korkuları çoğu kez gerçekleşiyordu.

Dessie'yi, bu tür kullanım için yaratılmamış burnunun üstüne ata binercesine oturmuş altın kelebek gözlüğünü, neşeli

gözyaşlarının aktığı gözlerini ve gülmekten kırışmış alnını gözlerimin önünde canlandırıyorum. Saçları, bardakların arasına dalıyor, gözleri ve kelebek gözlüğü düşüyor ve kara kurdelesinin ucunda sallanıyordu.

Dessie'nin yerinde, bir giysiyi aylarca önce ısmarlamak, kumaşı ve modeli seçmek için de yirmi kez gidip gelmek gerekiyordu. Salinas'ta, Dessie kadar sağlıklı bir şey görülmemişti. Erkeklerin locaları, klüpleri, genelevleri vardı. Dessie gelmeden önce, kadınların yalnızca Hayır Derneği vardı ve orada din adamıyla gevezelik yapıyorlardı.

Daha sonra aşkı tanıdı Dessie. Bu konuda hiçbir ayrıntıyı bilmiyorum. Adam kimdi? Bu aşka kim karşı çıktı? Din, hastalık ya da bencillik yüzünden boşanmaya yanaşmayan bir eş mi? Sanırım, annem biliyordu bunu ama ailede özenle saklanan ve hiç sözedilmeyen konulardan biri bu. Eğer Salinas'ta başkaları da bunu bilmiş olsaydı, bu sırrı namusluca saklarlardı, çünkü bu giz kentlerinindi. Bütün bildiğim, bunun umutsuz ve korkunç bir tutku olduğuydu. Bir yılın sonunda Dessie, bütün neşesini yitirmişti; kahkahaları da sönüp gitti.

Tom, yaralı bir aslan gibi daldı tepelerin arasına. Bir geceyarısı, atını eyerledi ve sabah trenini beklemeden, Salinas'a hareket etti. Ardından Samuel gitti ve King City'den Salinas'a bir telgraf yolladı.

Bir sabah Tom, asık yüzle atını Salinas'taki John Street'e çektiği zaman, şerif onu bekliyordu. Tom'un silahını aldı, onu hücreye koydu ve Samuel gelip onu arayana dek alkol ve koyu kahveyle besledi.

Samuel, Tom'a uzun söylevler çekmedi. Onu eve geri götürdü ve bir daha kazanın adını ağzına almadı. Hamiltonlar'ın evine bir tür dinginlik çöktü sonra.

1911 yılında, Şükran Günü için aile çiftlikte toplandı. New York'ta çalışan Joe, başka bir aileye katılmak üzere ayrılan Lizzie ve ölmüş olan Una dışında bütün çocuklar oradaydılar. Armağanlar ve Hamiltonlar'ın tüketeceğinden daha fazla yiyecek-

lerle gelmişlerdi. Tom'la Dessie dışında, tümü de evliydi. Çocukları çığlıkları ve kavgalarıyla dolduruyordu çiftliği. Bütün ev olamadığı kadar büyük bir gürültüyle ayağa kalktı. Çocuklar şarkı söylüyor, bağırıyor ve dövüşüyorlardı. Erkekler demirhaneye sık sık gidiyorlar ve bıyıklarını gururla silerek geri dönüyorlardı.

Liza'nin küçük yuvarlak yüzü koyu kırmızıya dönüştü. İşleri düzenledi ve buyruklar verdi. Mutfaktaki soba bir gün, bir gece boyunca yandı durdu. Yataklar doluydu ve yerlere çocuklar için derme çatma şilteler yerleştirilmişti.

Samuel, eski neşesine kavuştu. Şakacı zihni canlandı, konuşması, eski parlak ahengine kavuştu. Konuştu, şarkı söyledi, anıları tazeledi ve sonra ansızın, geceyarısından çok önce, yoruluverdi. Üzerine bir uyuşukluk çöktü ve iki saattir uyuyan Liza'nın yanına yatmaya gitti. Uyumaya gitmesine değil de bunu istemesine şaştı kaldı Samuel.

Anne ve baba gittikten sonra, Will, demirhaneye viski almaya gitti; küçük topluluk mutfakta toplandı ve reçel kavanozları içinde içki içti. Anneler, ayaklarının ucuna basarak çocuklarının üstlerinin açık olup olmadığına bakmak üzere sırayla odalara çıktılar ve yeniden aşağı indiler. Çocukları ve yaşlıları rahatsız etmemek için alçak sesle konuşuyorlardı. Tom'la Dessie, George'la güzel Mamie'si, Mollie ve William J. Martin, Olive ve Ernest Steinbeck, Will ve Deila vardı orada.

Onu birden aynı şeyi söylemek istiyorlardı: Samuel yaşlanmıştı. Hayalet gibi görünüşü şaşırtıcıydı. Bunun olabileceğini hiçbir zaman akıllarına bile getirmemişlerdi. Viskilerini içtiler ve alçak sesle konuştular.

«Omuzları nasıl da çökmüştü, gördünüz mü? Adımları da artık çevik değil.»

«Derisi kırışmış, ama aslında bu da değil... Gözleri, gözleri yaşlanmış.»

«Eskiden, hiç erken yatmazdı.»

«Cümlenin ortasında ne diyeceğini unutuyor, dikkat ettiniz mi?»

«Bunu derisinde de farkettim ben. Kırışmış, ellerinin üstü de saydamlaşmış.»

«Sağ bacağı da aksıyor.»

«Evet, ama o bacağını at kırmıştı.»

«Biliyorum, ama önceleri topallamazdı.»

«Hakaret edermiş gibi bir şey bu! Başına gelmemeliydi bu durum. Babam yaşlanamaz. Samuel, her sabah yeniden doğan şafak gibi gençtir.»

«Gündüz gibi yaşlanabilir o, aman Tanrım! Akşam olamaz, ya gece! Ulu Tanrım! Olamaz!»

Akıllarında bunun olması ve bunu açığa çıkarmamaları çok doğaldı, yine de kendilerini düşünüyorlardı: «Dünya Samuel'siz olamazdı!»

«Bu konuda ne düşündüğünü bilmeden, nasıl akıl yürütebiliriz?»

«İlkbahar ya da Noel olursa ya da hava yağmurlu olursa? Onun Noel'i olamayacak artık.»

Akılları bu olasılığı kabul etmiyordu, bir suçlu, yaralayacak birini aradılar, çünkü kendileri de yaralıydılar. Tom'a doğru döndüler.

«Sen oradaydın, ondan ayrılmadın.»

«Bu nasıl ve ne zaman başına geldi?»

«Bunu kim yaptı ona?»

«Senin çılgınlığın yüzünden olamaz mı?»

Tom, buna dayanabiliyordu, çünkü buradaydı.

«Bunun nedeni Una'dır,» diye yanıt verdi katı bir sesle. «Babam buna dayanamadı. Bana, bir erkeğin, gerçek bir erkeğin kendini acıya bırakamayacağını söyledi. Bana durmadan zamanın acıları dindireceğini söyledi hep. Bunları öyle sık söyledi ki, onun yıkılmış olduğunu anladım.»

«Peki bize neden bu konudan hiç sözetmedi? Bir şeyler yapabilirdik.»

Tom, bir sıçrayışta ayağa kalktı, korkunç bir öfkeyle bağırdı:

«Tanrı aşkına! Ne söylemek istiyorsunuz? Üzüntüden öl-

düğünü mü? iliklerinin kuruduğunu mu? Söylenecek ne var? Siz burada yoktunuz. Bakışlarının öldüğünü gören tek seyirciyim ben.»

Tom, odadan çıktı, taş zeminde adımlarının çekiç gibi indiğini işittiler.

Utandılar. Will Martin:

«Çıkıp onu geri getireceğim,» dedi.

«Bunu yapmayın,» dedi hemen George.

Topluluk onayladı.

«Bunu yapmayın onu yalnız bırakın. Kendimiz kadar iyi tanırız onu.»

Az sonra, Tom geri geldi.

«Bağışlayın beni,» dedi. «Çok üzülüyorum. Belki biraz sarhoşum. Böyle olduğum zaman, çakırkeyif olduğumu söyler babam. Bir gece eve döndüm... (Günah çıkardı): Sallanarak avluyu geçtim, gül fidanlarının arasına düştüm. Dizlerimin üstünde merdivenleri tırmandım ve yatağımın yanına, yere kustum. Ertesi sabah babama, çok üzgün olduğumu söylemeye çalıştım. Biliyor musunuz, bana ne karşılık verdi babam? «Ama Tom, sen çakırkeyiftin.» Bana bunu söyledi işte! Bütün yaptıklarımdan sonra hem de! Çakırkeyif!»

George, onun sözlerini kesti.

«Bağışla bizi, Tom,» dedi. «Seni ayıplarmış gibi göründük ama amacımız hiç de böyle değildi, eğer böyle yapmışsak, senden özür diliyoruz.»

«Burada yaşam çok çetin,» dedi Will Martin. «Satıp savıp kente gelmesini neden ona söylemiyoruz? Uzun ve mutlu yaşardı. Mollie'yle ben, onları evimize alabiliriz.»

«Onun, bunu kabul edeceğini sanmıyorum,» dedi Will. «Katır gibi inatçı ve at gibi gururludur o. Korkunç derecede gururuna düşkündür.»

Olive'in kocası Ernest şöyle dedi:

«Bunu her zaman ona sorabiliriz. Bizimle de kalabilir... Kalabilirler.»

Daha sonra sustular, çünkü çiftliği, tepenin yamacındaki

taşlı ve kuru çölü yitirme düşüncesi, bu kıraç leğeni yitirme düşüncesi, onlara acı veriyordu.

Will Hamilton, içgüdüsel olarak ve mesleği gereği, birkaç ruhsal ilke biliyordu.

«Ondan demirhanesinin ocağını söndürmesini istersek, yaşamının ocağını söndürmesini istemiş gibi oluruz,» dedi. «Bunu kabul etmez.»

«Haklısın Will,» diye yanıtladı George. «Bırakıp gitmiş gibi olacak, bunun bir alçaklık olduğunu sanacaktır. Hayır, asla satmaz çiftliği, bunu yapsa bile, bir hafta yaşayamaz ardından.»

Will, başka bir çözüm önerdi:

«Belki bizi görmeye gelebilir? Tom, çiftlikle ilgilenir. Babamla annemin ülkeyi görme zamanları şimdi. Dünyada yenilikler oluyor. Bu, ona taze düşünceler sağlar. Canı isteyince evine döner ve işine koyulur. Belki de bir süre sonra, bunu da canı çekmez. Kendi kendine, zamanın dinamitten daha güçlü olduğunu söyler.»

Dessie, gözlerine inen bir tutam saçı kaldırdı.

«Onun bu denli budala olduğuna inanıyor musun?» diye sordu.

Will, deneyimleriyle konuştu.

«Bazen bir insan budalalık yapmaktan zevk alır, aklının yasakladığı şeyi yapmasına izin verir. Her zaman deneyebiliriz. Tümünüz ne diyorsunuz bu konuda?»

Mutfakta başlar sallandı, yalnızca Tom, onayını belirtmedi.

«Tom, çiftlikle ilgilenmek istemiyor musun?» diye sordu George. «Sorun bu değil, dedi Tom. Çiftlikle ilgilenmek zor değil, çünkü çiftlik diye bir şey yok, hiç de olmadı.»

«O zaman, neden bizimle aynı düşüncede değilsin?»

«Babama hakaret etmiş gibi olurdum,» diye yanıtladı Tom. «Kurnazlığı anlardı.»

«Her zaman deneyebiliriz.»

Tom, apak kesilinceye dek kulaklarını ovaladı.

«Size engel olamam,» dedi, «ama size yardım etmeyeceğim.»

«Ona bir mektup, şaka dolu bir tür çağrı mektubu yollayabiliriz,» dedi George. «Birimizin yanında sıkılınca, başka birimizin yanına gider. Önünde, bütün çocuklarını ziyaret edecek kadar yılları var nasılsa.»

İşler bu noktada kaldı.

Tom, içinde ne yazıldığını bildiği Olive'in mektubunu almak üzere King City'ye gitti. Onu vermek için babasının yalnız kalmasını bekledi. Samuel, demirhanede çalışıyordu, elleri kapkaraydı. Zarfı bir köşesinden tuttu, örsün üstüne bıraktı, sonra ellerini yarım fıçı suya batırıp temizledi. Zarfı bir at nalının çivisinin ucuyla açtı, okumak için mektubu günışığına çıkardı. Tom, arabanın tekerleklerini çıkarmış gözucuyla babasına bakarak eksenleri yağlıyordu.

Samuel, mektubu bitirdi, zarfına koydu. Ocağın önündeki sıranın üstüne oturdu ve dimdik önüne baktı. Sonra yeniden açtı mektubu, bir daha okudu, yeniden katladı ve gömleğinin cebine yerleştirdi. Sonra Tom, onun kalktığını, yoldaki taşlara ayaklarının ucuyla vurarak ağır ağır tepeye doğru yürüdüğünü gördü.

Yağmur biraz serpmişti, azıcık yapağı toprakta sürünüyordu hafifçe. Tepenin zirvesine giden yolun yarısında diz çöktü Samuel, bir avuç kuru toprak aldı ve parmağının ucuyla avucunun içine yaydı. Çakmaktaşı, kum, parlak mika parçaları, küçük bir kök ve küçük bir taş vardı. Toprağı elinden kaydırdı, avuçlarını sildi. Bir sap ot kopardı, ağzına koydu ve tepenin ardındaki gökyüzüne baktı. Boşalacak bir orman arayan külrengi bir bulut, doğuya doğru gidiyordu.

Samuel, yükseldi, aşağı indi yeniden. Ambara girdi, direkleri inceledi, sonra Tom'un yanında durdu, arabanın tekerleklerinden birini çevirdi ve oğluna, sanki onu hiç görmemiş gibi baktı.

«Sen de adam oldun artık,» dedi.

«Bilmiyor muydun bunu?»

«Evet, biliyordum, biliyordum.»

Sonra Tom'dan ayrıldı. Yüzünde, ailesinin çok iyi tanıdığı o anlam vardı. Kendisiyle alay ediyordu. Bakımsız, küçük bahçeyi geçti, evin çevresini dolaştı, o da yaşlanmıştı. Son yapılar bile bozarmış ve yaşlanmıştı; camların çevresindeki macun çatlaktı. Kapının önüne gelince, bütün toprağına bakmak için ardına döndü, sonra içeri girdi.

Liza, pasta tepsininin üstünde bir turta hamuru karıyordu. Merdaneyi öyle becerikli kullanıyordu ki, hamur canlanıyordu sanki. Eziliyor, inceliyor, uzuyor, lastik gibi oluyordu. Liza yufkayı kaldırdı, bir turta kalıbına koydu, kıyılarını bir bıçakla düzeltti. Masanın üstünde bir kâse frenküzümü duruyordu.

Samuel, bir mutfak iskemlesine oturdu, bacak bacak üstüne attı ve karısına baktı. Gözleri gülüyordu.

«Günün bu saatinde, yapacak bir işin yok mu senin?» diye sordu.

«İsteseydim, bulurdum ana.»

«Burada durma, beni sinirlendiriyorsun. Canın tembellik etmek istiyorsa, gazete odada duruyor.»

«Onu okudum,» dedi Samuel.

«Hepsini mi?»

«Beni ilgilendiren yerleri.»

«Neyin var Samuel? Bir şeyler kuruyorsun, yüzünden anlıyorum bunu. Ne olduğunu hemen söyle bana da pastamı bitireyim.»

Bacaklarını çözdü, karısına gülümsedi.

«Bir lokmalık karım benim,» dedi. «Tam bir lokma olması için senin gibi üç tane gerek.»

«Samuel, böyle şeylerden hoşlanmam ben. Dalga geçmeyi sevdiğini biliyorum, ama saat daha on bir olmadı. Şimdi git başımdan.»

«Liza, "tatil" sözcüğünün anlamını biliyor musun?» diye sordu Samuel.

«Sabah sabah şaka yapman hoşuma gitmiyor.»

«Bunu biliyor musun, Liza?»

«Elbette. O kadar da aptal değilim.»

«Seni dinliyorum.»

«Bu, gitmek, denizde, bir plajda dinlenmek demektir. Hadi, şimdi bırak da çalışayım, Samuel.»

«Bu sözcük konusunda ne bildiğini merak ediyorum.»

«Kafanda neler var, söyler misin bana? Neden bu sözcüğü bilmeyecekmişim sanki?»

«Bunu daha önce uygulamaya koydun mu, Liza?»

«Ama...»

Liza durdu.

«Elli yıl boyunca, hiç tatil yaptın mı, sevimli küçük karım?»

«Samuel, çıkmanı rica ediyorum senden,» dedi kaygıyla.

Samuel, mektubu cebinden çıkarıp açtı.

«Ollie'den geldi,» dedi. «Bizi Salinas'a çağırıyor. Bizim için iki oda hazırlamış. Çocukları tanımamızı istiyor. Chautauqua mevsimi için yer almış bize. Billy Sunder, şeytanla dövüşecek ve Bryan, altın Haç konuşması yapacakmış. Onu dinlemek isterdim. Dünya kadar yaşlı biri o, ama galiba Bryan, gözlerimizden yaş getirtir hâlâ.»

Liza, burnunu kaşıdı, undan bembeyaz yaptı.

«Pahalı mıdır bu?» diye sordu endişeyle.

«Pahalı mı? Ollie biletleri almış, Bir armağan bu.»

«Yapamayız,» dedi Liza. «Çiftlikle kim ilgilenecek?»

«Tom. Kışın yapılacak pek iş...»

«Yalnız canı sıkılır.»

«Belki George karatavuk avı için onu ziyarete gelir Zarfta neler var, bak.»

«Nedir bu?»

«Salinas için iki tren bileti. Ollie, bize kabul etmemek için hiç olanak tanımamış.»

«Bunları istasyonda değiştir ve parasını geri yolla.»

«Yapamam, bak, Liza... Ana, yalvarırım sana Bak... Al, mendil.»

«Çaput bu,» dedi Liza.

«Otur, ana. Şuraya. Dinlenme düşüncesi seni ürküttü. Bunun bez olduğunu biliyorum. Galiba Billy Sunday, bütün sahnede şeytanı gezdiriyormuş.»

«Dine küfürdür bu,» dedi Liza.

«Ama yine de görmeyi isterdim. Ne dersin? Başını kaldirsana, seni duymuyorum. Ne diyorsun?»

«Evet, dedim,» diye karşılık verdi Liza.

Samuel ona yaklaşırken, Tom resim çiziyordu. Tom, Olive-'in mektubunun yarattığı etkiyi anlamak için bakışlarını babasına doğru kaldırdı.

Samuel resme baktı.

«Nedir bu?»

«Attan aşağı inmeden çalıştırılabilen bir açma sistemi yaratmaya çalışıyorum. Burası kol.»

«Peki, nasıl açılıyor?»

«Bir yay yardımıyla.»

Samuel resmi inceledi.

«Nasıl kapanıyor bu?»

«Bu sapla, Yay tarafından itiliyor.»

«Görüyorum,» dedi Samuel. «Kapı berkitilirse, gerektiğinde çalışabilir bu; ancak bu düzenek, attan inip kapıyı elle açmaktan yirmi kat daha fazla zaman gerektirir.»

Tom, karşı çıktı.

«Belki at huysuz olabilir...»

«Biliyorum,» dedi Samuel. «Tek geçerli nedeni, bunun eğlenceli olması.»

Tom gülümsedi.

«Dokun,» dedi.

«Eğer annenle ben, kısa bir yolculuğa çıkarsak, çiftlikle ilgilenebilir misin?»

«Elbette,» diye karşılık verdi Tom. «Nereye gitmeyi düşünüyorsunuz?»

«Ollie, bize Salinaş'a davet etti.»

«İyi bir düşünce bu,» dedi Tom. «Annem kabul ediyor mu?»

«Elbette. Para sorununu bile.»

«Çok iyi,» dedi Tom. «Ne kadar kalmayı düşünüyorsunuz?»

Samuel'in parlak ve alaycı bakışları Tom'a dikildi, delikanlı sonunda sordu:

«Ne var, baba?»

«Ses tonunda belli belirsiz bir anlam vardı ama ben bunu çözdüm. Tom, oğlum, kız ve erkek kardeşlerinle bir giz paylaşman beni rahatsız etmiyor. Bence güzel bir şey bu.»

«Ne demek istediğini anlamıyorum,» dedi Tom.

«Bundan kuşkuluyum,» dedi babası ona. «Gerçeği ortaya çıkaranlardansın sen, onlar istedikleri kadar saklasın. Bildiğimi ötekilere söyleme sakın.»

Uzaklaştı, sonra geri geldi, elini Tom'un omuzuna koydu.

«Gerçeği bana söyleyerek onurlandırmak istemene teşekkür ederim. Kurnazca bir davranış değildi ama daha güvenli böylesi.»

«Gitmene seviniyorum.»

Samuel, demirhanesinin kapısının önünde ayakta durdu ve topraklara baktı.

«Annelerin çirkin çocuklarını daha çok sevdiği söylenir,» dedi.

Başını şiddetle salladı.

«Tom, doğruluğuna doğrulukla karşılık veriyorum; bunu, içinin en derin yerinde saklamanı ve kız ya da erkek kardeşlerinin hiçbirine söylememeni istiyorum senden; neden gittiğimi ve nereye gittiğimi biliyorum ben, Tom. Bunun için de mutluyum.»

YİRMİDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bazılarının diğerlerinden bazı insanların, ölümün ve yaşamın gerçekleri karşısında neden, başka insanların duyduğundan daha az üzüntü duyup etkilendiklerine şaşarım zaman zaman. Una'nın ölümü gençliğin çitlerini kopardı, Samuel'in içine yaşlılık işledi. Ama Liza, kuşkusuz kocası kadar şiddetli bir biçimde etkilenmedi bundan. Yaşamını aynı şekilde sürdürdü, acıyı tattı, ancak üstesinden gelmeyi başardı.

Liza'nın, yaşamı, İncil'de olduğu gibi aykırılıkları ve zıtlıklarıyla kabullendiğini sanıyorum. Ölümü sevmiyor, ama onun var olduğunu biliyordu; ölüm geldiğinde de hiç şaşırmadı Liza.

Samuel, ölümle alay ediyor, tartışmasını yapıyor, ancak ona inanmıyordu. Onun dünyasının bir parçası değildi ölüm. Kendisi ve çevresini saran herkes ölümsüzdü. Ama gerçek ölüm, yüzünü gösterince, bu, onun ölümsüzlük düşüncesine bir yadsıma, bir hakaret gibi geldi, ilk kopma bütün yapısını yıkıma sürükledi. Onun, ölümle her zaman kavgaya girişebileceğini düşünmüş olduğunu sanıyorum, Yenecek gücü olan kişisel bir rakipti ölüm onun için.

Liza içinse, söz verilen ve beklenen sondu bu. Ölüm, onu yolundan alıkoymadı, büyük acısına karşın, yahnisini ateşe koydu, altı turta pişirdi ve cenaze şöleni hazırladı. Samuel'in temiz beyaz bir gömlek, fırçalanmış kara kadife takımını, cilalı pabuçlar giymesine özen gösterdi. Belki de iki taraf, birbirini tamamlayan güçte olduğundan, uzun süreli birliktelikler kuruluyordur.

Samuel, Liza'dan daha çok biliyordu yazgıya boyun eğmesini, ama bu yüzden içi parçalanıyordu. Salinas'a gitmeyi kararlaştırdıktan sonra, Liza, ona özenle baktı. Aklından neler geçtiğini bilmiyordu, ama aklı başında bir ana gibi, kocasının bir şeyler hazırladığını seziyordu. Kendisi büsbütün gerçekçiydi, dünyasal mutlulukların birbirlerinden farkı yoktu ona göre.

Çocuklarını ve torunlarını görmeye gittiği için mutluydu, onların yaşadıkları yeri merak ediyordu. Yerlere bağlı değildi, bir ev, Tanrı'ya varan yol üstündeki bir uğrak yeriydi yalnızca. İşi sevmiyordu, yapılmak için var olduğundan yapıyordu işleri. Ancak yorgundu, sabahları onu yatağa bağlamaya çalışan romatizmalar ve acılarla savaşmak, ona artık iyiden iyiye zor gelmeye başlamıştı. Bunlar da onu yatağa bağlamayı başaramamıştı zaten.

Çamaşır, bulaşık ve yemek pişirme derdi olmayan bahçeye, cennete gitme vaktini bekliyordu. Aramızda kalsın, cennette de onaylamadığı bazı küçük şeyler vardı: Orada aşırı derecede şarkı söyleniyordu ve cennette yaşayanların uzun süre

tembellik yapmaya nasıl dayanabildiklerini de anlayamıyordu bir türlü. Oyalanmak için orada da yapacak işler bulurdu Liza: Yamanacak bulutlar, ovma merhemiyle ovulacak yorgun kanatlar, tersyüz edilecek tünik yakaları ve kurt başıyla kovalanacak örümcekler.

Salinas gezisi onu hem eğlendiriyor hem de korkutuyordu. Orada gizli kalmış bir günah olmadığını düşününce, bu fikir hoşuna gidiyordu. Ya Chautauqua? Oraya gitmese de olurdu, büyük bir olasılıkla da gitmeyecekti. Samuel, zincirini koparırdı, ona gözkulak olması gerekecekti. Kocasına, her zaman savunmasız bir delikanlı gözüyle bakıyordu. Kocasının neler düşündüğünü ve bedenini nasıl bir yıkım beklediğinin farkında değildi.

Samuel için yerlerin çok önemi vardı. Çiftlik bir yakın akrabaydı, ondan ayrılınca, bir dostunu hançerlemiş gibi olacaktı. Ama bir kez karar almıştı ve iyilikle gitmeyi kararlaştırdı. Ona, güzel zamanları anımsatan Vadi'nin yaşlılarını, bütün komşularını törensel biçimde ziyaret etti, eski dostlarından ayrıldığı zaman, bu insanlar onu bir daha göremeyeceklerini anladılar. Sonsuza dek anımsamak istercesine, dağlara, ağaçlara, insan yüzlerine bile uzun uzun baktı.

Son ziyaretini Trask Çiftliğine sakladı. Oraya gitmeyeli aylar olmuştu. Adam, artık genç bir adam değildi, oğlanlar on bir yaşındaydılar ve Lee... Tanrım! Lee değişmemişti. Samuel'e eşlik etti.

«Uzun zamandır görmek istiyordum sizi,» dedi Lee, «ama öyle çok işim var ki. Ayda en az bir kez San Fransisko'ya gitmeye çalışıyorum.»

«Anlıyorum,» dedi Samuel. «İnsan, bir dostunun yakında olduğunu bilince, onu gidip görmez, sonra o gidince de, onu daha sık görmediği için kendi kendini yiyip bitirir.»

«Kızınızın başına gelenleri biliyorum. Çok üzgünüm.»

«Mektubunuzu aldım, Lee. Onu sakladım, içi güzel şeylerle dolu.»

«Çince şeyler,» dedi Lee. «Yaşlandıkça, daha Çinli'leştiğimi sanıyorum.»

«Sizde bir değişiklik var, Lee. Nedir bu?»

«Saç örgüm, Bay Hamilton. Onu kestim.»

«Ah! Evet, bu yüzden.»

«Hepimiz kestik örgülerimizi. Bilmiyor muydunuz? Dul imparatoriçemiz öldü. Çin, özgür artık. Artık Mançular efendimiz değiller, biz de saç örgüsü taşımıyoruz, yeni hükümetin bildirgesi böyle. Bütün Gök İmparatorluğu'nda tek bir saç örgüsü bile kalmadı.»

«Bu bir farklılık, değil mi Lee?»

«Fazla önemli değil. Böylesi daha kolay, ama ensemden yana bir boşluk hissediyorum, bu da sıkıcı geliyor. Rahatlığa alışmak daha zor.»

«Adam nasıl?»

«İyidir. Ama fazla değişmedi o. Önceleri nasıldı diye düşünüyorum.»

«Bunu ben de düşündüm. Baharı kısa sürdü. Oğlanlar büyümüş olmalı.»

«Büyüdüler. Burada kaldığım için memnunum. Onların büyümesine bakarak ve yaşamalarına yardım ederek çok şey öğrendim.»

«Çince öğrettiniz mi onlara?»

«Hayır, Bay Trask istemiyordu, haklı olduğunu da sanıyorum. Yararsız bir sıkıntı olurdu bu. Ama ben onların dostuyum, evet dostu. Babalarına hayranlık duyuyorlar, ama sanıyorum beni seviyorlar. Bambaşka onlar, nasıl olduklarını anlayamazsınız.»

«Hangi anlamda, Lee?»

«Okuldan dönünce, görürsünüz onları. Aynı madalyanın iki yüzü gibiler. Cal, akıllı, karamsar ve gözlemci, kardeşiyse... Konuşmaya başlamadan önce sevilen bir çocuk o, daha sonraysa daha çok.»

«Cal'i sevmiyor musunuz?»

«Onu nasıl savunacağımı bilmiyorum... Kendime karşı bile. Yaşamak için savaşıyor, oysa kardeşinin buna gücü yok.»

«Benimkiler de aynı,» dedi Samuel. «Nedendir bilmem. İn-

san, aynı kandan geldikleri ve aynı eğitimi aldıkları için, birbirlerine benzeyeceklerine inanıyor, ama hayır, onlar, tamamen apayrı kişiler.»

Daha sonra Samuel'le Adam, gölgelik yoldan Salinas'ı gören vadinin girişine doğru indiler.

«Akşam yemeğine kalacak mısınız?» diye sordu Adam.

«Birkaç pilicin öldürülmesinden sorumlu olmak istemem,» dedi Samuel.

«Lee, güveç pişirdi.»

«Öyleyse, peki...»

Yaralandıktan sonra, Adam'ın bir omzu ötekinden daha düşük kalmıştı. Yüzü sert ve anlaşılmazdı, ama bakışı bunu kapatıyor, ayrıntıları gizliyordu. İki erkek, yolda durup ilk yağmurlardan sonra yeşeren Vadi'ye baktılar.

Samuel, yavaşça sordu:

«Bu toprağı boş bıraktığınız için azıcık utanç duymuyor musunuz?»

«Onu işlemek için hiçbir nedenim yok,» diye karşılık verdi Adam.

«Bunu daha önce de konuşmuştuk. Değişeceğimi mi sanıyordunuz? Değişmedim ben.»

«Acı çekmek hoşunuza mı gidiyor?» diye sordu Samuel. «Kendinizi büyük ve acıklı bir durumda mı sanıyorsunuz?»

«Bilmiyorum.»

«Düşünün bunu. Belki, boş bir salon önündeki büyük bir sahnede bir rol oynarsınız.»

Adam'ın sesi belli belirsiz kırıldı:

«Neden gelip de bana nutuk atıyorsunuz? Sizi gördüğüme sevindim, ama neden düşüncelerimi okumaya çalışıyorsunuz?»

«İçinizdeki öfkenin yok olup olmadığını anlamak için. Her şeye burnunu sokan yaşlı biriyim ben. Bu toprak işlenmemiş ve yanımda da işlenmemiş bir adam duruyor. Savrukluktan hoşlanmam, çünkü bunu yapmaya hiç izin vermedim kendime. İnsan, yaşamını ayrıkotları sarsın diye bırakır mı hiç?»

«Başka ne yapabilirim ki?»

«Yeniden deneyin.»

Adam, Samuel'in yüzüne baktı.

«Denemekten korkuyorum,» dedi. «Böyle sürüp gitmesini yeğlerim. Belki de ne gücüm, ne de cesaretim kaldı.»

«Ya çocuklarınız? Onları seviyor musunuz?»

«Evet... Evet.»

«Birini ötekinden daha çok mu seviyorsunuz?»

«Neden böyle söylüyorsunuz?»

«Bilmiyorum, sesinizde bir şey gizli.»

«Dönelim,» dedi Adam.

Ağaçların altında ağır ağır yürüdüler. Adam, ansızın sordu:

«Cathy'nin Salinas'ta olduğundan söz edildiğini duydunuz mu hiç? Söyleyin, böyle bir şey duydunuz mu?»

«Ya siz?»

«Evet, ama inanmıyorum buna, inanamam.»

Samuel, yoldaki bir tekerlek izinde sessizce yürüdü. Adam-'ın aklına takılan şeye takılmıştı aklı, silindiğini sandığı bir düşüncenin canlandığını sezdi bezgince. Sonunda konuştu:

«Sizden sonsuza dek ayrılmadı mı o?»

«Doğru. Ama acının darbesini unuttum, artık düşünmüyorum bunu.»

«Yaşamınızı nasıl sürdüreceğinizi söyleyemem size,» dedi Samuel. «Şu "belki"lerinizin derinliklerinden ayrılmanızın ve rüzgârın estiği yeryüzüne geri dönmenizin daha iyi olacağını biliyorum. Sizinle konuşurken, döşeme aralıklarına düşen altın tozlarını süprüntüler arasından eleyen bir insan gibi, anılarımı yeniden gözden geçiriyorum. Zenaatçıyız ne de olsa. Adam, siz anıları süzgeçten geçirememeyecek kadar genç bir insansınız; ama bir gün elekteki ürünün daha çok olması için yenilerini bulmak zorundaydınız.»

Adam, başını öne eğmişti ve sıktıkça, çenelerinden salya akıyordu.

Samuel, ona kaçamak bakışlarla baktı:

«İşin aslı bu,» dedi, «bunu iyi anlayın. Nasıl da savunuruz kusurlarımızı! Uydurulmuş olmadığına inanmanız için, yaptıkları-

nızı size söyleyebilir miyim? Siz yataktayken, şamdanı söndürdükten sonra, ardında zayıf bir ışık olduğu halde, kapıda beliriyor o ve siz de onun geceliğinin hafifçe kımıldadığını görüyorsunuz. Yatağınıza doğru yavaş yavaş geliyor, siz de soluğunuzu tutarak, onu yanınıza almak için örtüleri çekiyor ve ona yer açmak için başınızı yastıktan kaydırıyorsunuz. Hiçbir şeye benzemeyen cildinin kokusunu hissediyorsunuz.»

«Yeter artık!» diye bağırdı adam. «Tanrı aşkına! Kesin! Yaşamımı altüst etmenizi yasaklıyorum. Bir inek leşini koklayan koyota benziyorsunuz siz.»

«Biliyorum bunu,» dedi Samuel yavaşça, «çünkü bu hayaletlerden biri, geceler boyu, aylar boyu, yıllar boyu, bugüne gelinceye dek göründü bana. Aklımı sıkıca kilitlemek ve göğsüme taş basmak zorundaydım, ama bunu yapmadım. Bütün bu yıllar boyunca, Liza'yı aldattım. Ona düzmece bir sevgi verdim ve gerçeğini gece saatlerine ayırdım. Liza'nın da böyle bir ziyaretçisi olduğuna inanmaya başlıyorum. Bunu hiç bilemeyeceğim. Onun da yüreğine bir kilit astığını ve anahtarını da cehenneme fırlattığını sanıyorum.»

Adam, ellerini birbirine öylesine kentlemişti ki parmakları apak kesilmişti.

«Kendimden kuşkulandırıyorsunuz beni,» dedi vahşi bir sesle. «Bunu hep yaptınız. Sizden ürküyorum. Ne yapmalıyım, Samuel? Söyleyin bana. Olayları böyle açıkça görmek için ne yaptığınızı anlamıyorum. Ne yapacağım ben?»

«Zorunda kalmaları biliyorum, ama bunları uygulamaya koymuyorum hiçbir zaman. Her zaman zorunda kalmak olarak yerinde duruyor. Yeni bir Cathy bulmak zorundaydınız, bu yeni Cathy'nin, düşsel Cathy'yi öldürmesine göz yummalıydınız... Bırakın kapışsın onlar. Siz de izleyici olarak, kazananla evlenirdiniz. Ehveni şer bir zorunluluktur bu yol. Eskisini atmanın en iyi yolu, yeni bir sevgi aramak ve bulmak olmalıydı.»

«Denemekten korkuyorum,» dedi Adam.

«Bunu daha önce de söylediniz bana. Şimdi bencil olacağım. Gidiyorum, Adam, sizinle vedalaşmak için geldim.»

«Nasıl?»

«Kızım Olive bizi, benimle Liza'yı Salinas'a çağırdı. Yarından sonra yola çıkıyoruz.»

«Döneceksiniz, değil mi?»

Samuel, konuşmasını sürdürdü:

«Olive'in yanında bir ya da iki ay kadar kalınca, George'dan bir mektup alacağız ve o da onu görmek için Paso de los Robles'e gitmediğimiz için çok gücenecek. Ondan sonra da, Mollie bizi San Fransisko'ya çağıracak. Daha sonra sıra belki Will'e, belki de Tanrı izin verirse, Doğu'da bulunan Joe'ya gelecek.»

«Bundan hoşlanmıyor musunuz? Bunu iyice hakettiniz. tozlu tepelerinizi terinizle suladınız siz.»

«Tozlu tepelerimi severim,» dedi Samuel. «Dişi bir köpeğin eniğini sevdiği gibi severim onları. Sabanlarımızın demirini kıran her taşı, her çakmaktaşını severim. Cansız ve çıplak toprağı severim. Tepelerimin çorak yüreğini severim, çünkü bu toz yığınının bir yerinde, zenginlik vardır.»

«Dinlenmeyi hakettiniz.»

«Bunu iki kezdir söylüyorsunuz. Kabul etmem gerekiyordu, ben de kabul ediyorum. Dinlenmeyi hakettiğimi söylediğiniz zaman, yaşamımın bittiğini söylüyorsunuz.»

«Bunu kabul ediyorum.»

«Yapamazsınız, bu yaşamınızın sona erdiği anlamına geliyorsa, kabul etmemelisiniz,» dedi Adam coşkuyla.

«Biliyorum,» dedi Samuel.

«Bunu yapamazsınız.»

«Neden olmasın?»

«Bunu istemiyorum.»

«Her şeye burnunu sokan yaşlı biriyim ben Adam, beni ilgilendirmeyen şeylere karışmamam, benim canımı çok sıkıyor. işte bu yüzden, çocuklarımı gidip görmenin tam zamanı olduğunu anladım. Hep kendim olarak kalmam için, çoğunlukla kendimi öykünmem gerek.»

«Toz yığınınızın üstünde çalışırken öldüğünüzü görmeyi yeğlerdim.»

Samuel, ona gülümsedi.

«Bu sözleri duymak ne hoş! Teşekkür ederim size, geç de olsa, sevilmek çok güzel.»

Adam, ansızın Samuel'in önünü kesti, o da durmak zorunda kaldı.

«Benim için yaptıklarınızın farkındayım,» dedi Adam, «size bunların karşılığını veremem. Ama sizden bir şey daha isteyebilirim. Bana bir kez daha yardım eder, ya da daha çok yaşamımı kurtarırmısınız?»

«Elimden gelseydi, yapardım bunu.»

Adam, batı yanında eliyle bir çember parçası gösterdi.

«Bu toprak üstünde, size sözünü ettiğim bahçeyi yapmama yardım eder miydiniz? Yeldeğirmenleri kurar, kuyular açar, yonca eker miydiniz? Çiçek tohumu ticareti yapardık, bu işte iyi para var. Kokulu bezelye evleklerini, yaldızlı kokulu çiçekleri ve on dönüm gül bahçesini gözünüzün önüne getirin bir kez. Batı rüzgârı ne güzel kokardı!»

«Beni ağlatacaksınız,» dedi Samuel, «bu da yaşlı bir adamı gülünç yapar. (Gözleri nemliydi.) Size teşekkür ederim, Adam,» dedi. «Batı rüzgârı, armağanızın tatlılığı gibi kokuyor.»

«Demek kabul ediyorsunuz?»

«Hayır, kabul etmiyorum. Ama Salinas'a gidince, William Jenning Bryan'ı dinlerken, Bahçeyi düşleyecek ve belki de çiçek açtığını inanmayı başaracağım.»

«Ama ben bunu gerçekleştirmenizi istiyorum.»

«Oğlum Tom'a söyleyin, size yardım eder. Zavallıcık, elinden gelse, dünyayı güllerle kaplardı.»

«Ne yaptığınızı biliyor musunuz, Samuel?»

«Çok iyi biliyorum, yarısını yaptım bile.»

«Ne kadar dikkafalısınız!»

«Gururluyum,» dedi Samuel. «Liza, gururlu olduğumu söyler. Ama işte çocuklarımın ördüğü bir örümcek ağına yakalandım, hem sanırım hoşuma da gidiyor böylesi.»

Masa, evde hazırlanmıştı. Lee:

«Eskiden olduğu gibi, size ağaçların altında sofra kurmak isterdim,» dedi, «ama az sonra hava soğuyacak.»

«Doğru,» dedi Samuel.

İkizler sessizce gelip konuklarını incelediler.

«Sizi görmeyeli çok uzun zaman oluyor, oğullarım, ama size iyi adlar verdiğimizi görüyorum. Sen Caleb olmalısın?»

«Benim adım Cal.»

«Öyle olsun, Cal. (Sonra ötekine doğru döndü.) Adını söylerken, boğazına kamçı vurulurmuş gibi olmuyor mu?»

«Efendim?»

«Sen Aaron'sun.»

«Evet, Bayım.»

Lee, gülmesini tuttu.

«Adını tek (a) ile söyler o, iki (a), arkadaşlarını güldürüyormuş.

«Benim otuz beş tane Belçika tavşanım var, Bayım,» dedi Aaron. «Onları görmek ister misiniz? Baharda, sekiz yavrum oldu, henüz ağızları süt kokuyor.»

«Onları görmek isterdim, Aron. (Alaylı alaylı gülümsedi.) Cal, bahçıvan olduğunu söylemeyecek misin bana?»

Lee, başını hızla çevirdi ve Samuel'e bakışlarını dikti.

«Böyle söylemeyin.»

«Gelecek yıl, babam bana ekmem için bir dönüm yer verecek,» diye karşılık verdi.

«On beş libre çeken bir tavşanım var,» dedi. «doğum gününde, onu babama vereceğim.»

Adam'ın odasının kapısı açıldı.

«Bunu ona söylemeyin,» dedi hemen Aron, «bir giz bu.»

Lee, eti kesmeye başladı.

«Her zaman aklımı karıştırıyorsunuz, Bay Hamilton,» dedi. «Oturun, çocuklarım.»

Adam, kolluklarını indirerek içeri girdi, masanın ucuna oturdu.

«İyi akşamlar, çocuklar,» dedi.

Çocuklar, bir ağızdan karşılık verdiler:

«İyi akşamlar, baba.»

«Ona söylemeyin,» dedi Aron.

«Bana güven,» dedi Samuel.

«Neden söz ediyorsunuz?» diye sordu Adam.

«Özel yaşamımıza saygı gösterin,» dedi Samuel. «Oğlunuzla bir giz paylaşıyorum.»

Sırası gelince Cal:

«Ben de, yemekten sonra size bir giz vereceğim,» dedi.

«Çok sevinirim,» dedi Samuel. «Umarım, ne olduğunu bilmiyorumdur.»

Lee başını kaldırıp Samuel'e baktı, sonra her tabağa birer dilim et koydu.

Çocuklar, sessizce ve hızla, yiyeceklerini genç bir kurt gibi yutarak yediler. Aron sordu:

«Bize izin verir misin, baba?»

Adam razı oldu, iki oğlan hemen çıktılar. Samuel, onları bakışlarıyla izledi.

«On bir yaşından fazla görünüyorlar,» dedi. «Anımsadığıma göre, çocuklarım on bir yaşındayken daha canlıydılar. Bu ikisi yetişkin insanlara benziyor.»

«Öyle mi?» diye sordu Adam.

«Neden böyle olduklarını bildiğimi sanıyorum,» dedi Lee. «Bebekleri sevecek kadın yok evde. Erkekler onları fazla sevmezler, bu yüzden de iki oğlanın böyle davranma ayrıcalığı olmadı hiç. Daha iyi olmaları için nedenleri yoktu. Bunun iyi mi kötü mü olduğunu bilmiyorum.»

Samuel, bir parça ekmeği tabağındaki salçaya bandı.

«Adam, Lee'nin ne olduğunu bilip bilmediğinizi merak ediyorum. Yemek pişirmesini bilen bir düşünür mü, yoksa düşünmesini bilen bir aşçı mı? Bana çok şey öğretti. Siz de ondan çok şey öğrenmediniz mi?»

«Sanırım onu dinlemedim,» dedi Adam, «ya da konuşmuyordu belki de.»

«Oğlanların Çince öğrenmelerini neden istemediniz, Adam?»

Adam, bir süre düşündü.

«Dürüst olma vakti geldi,» dedi. «Sanırım kıskançtım o za-

man. Bu duyguya başka bir ad verdim, ama aslında benden ayrılmalarını ve onları izlemeyeceğim bir yol tutmalarını istemiyordum.»

«Çok mantıklı, nerdeyse aşırı derecede insanca bir duygu bu,» dedi Samuel. «Ama bir kez kabul edilince, büyük bir adım atılmış demektir. Çok ileri gidip gitmediğimi merak ediyorum ben de.»

Lee, büyük kahveliği getirdi, fincanları doldurdu ve oturdu. Avucunu fincanda ısıttı, sonra güldü.

«Bana çok sıkıntı yarattınız, Bay Hamilton, Çin'in rahatını kaçırdınız.»

«Nasıl olur bu?»

«Daha önce söylediğimi sanıyorum,» diye belirtti Lee, «ama size söylememeye niyetlenip yalnızca düşünmüş de olabilirim. Yine de eğlenceli bir öyküdür bu.»

«Öğrenmek isterim,» dedi Samuel. (Adam'a baktı.) «Bu, sizi ilgilendirmiyor mu, Adam? Bulutlara sığınmanız için yanımızdan ayrılmak ister misiniz?»

«Bunu düşünüyordum,» dedi Adam. «Çok tuhaf, heyecana kapılmış gibi hissediyorum kendimi.»

«Çok güzel,» dedi Samuel. «Belki de bu, bir insana daha iyi gelebilir. Öykünüzü dinliyoruz, Lee.»

Lee, elini boynuna doğru uzattı, sonra gülümsedi.

«Saç örgüsüz olmaya ne zaman alışacağımı merak ediyorum,» dedi. «Benim sandığımdan daha çok yararı vardı. Ah! Evet, öykümüze dönelim. Gitgide daha çok Çinli olduğumu size söylemiştim, Bay Hamilton. Siz de, gittikçe daha çok İrlandalı oluyor musunuz?»

«Dönem dönem,» dedi Samuel.

«Tekevvün'ün dördüncü bölümündeki on altı ayeti bize okuduğunuz günü anımsıyor musunuz?

«Çok iyi anımsıyorum, uzun zaman önceydi.»

«Yaklaşık on yıl oluyor,» diye karşılık verdi Lee. «Öykü beni çok etkilemişti, sözcük sözcük yeniden okudum onu. Üzerinde düşündükçe, bana daha anlamlı geldi. O zaman, bizdeki çe-

virilerle karşılaştırdım, birbirlerine çok yakın. Canımı sıkan tek bir pasaj var. King James çevirisinde, Yahova, Kabil'e öfkesinin nedenini sorduktan sonra şunu ekledi: *«Elbette, eğer iyi davranırsan, yüzünü kaldırırsın; eğer kötü davranırsan, günah kapıda durur ve onun arzuları sana yönelir, ama sen, ona egemen olacaksın.»* Buradaki «sen ona egemen olacaksın,» ilgimi çekti, çünkü Kabil'e günah işlemene egemen olacaksın, anlamında verilen bir sözcük bu.»

Samuel razı oldu:

«Oysa ki çocukları, ona tamamen egemen olamadılar,» dedi.

Lee, kahvesini içti.

«Bunun üzerine, akıcı bir Amerikanca İncil edindim. Tarihi pek yeniydi ve bu pasajı diğerlerinden farklıydı. Orada: *«Ona egemen ol,»* diyor; farklılık da buradan kaynaklanıyor. Bu bir söz değil bir buyruktur. Bunlarla ilgilenmeye başladım, asıl yazarın yazmış olduğu fiilin hangisi olduğunu merak ettim, neden bu konu farklı çevirilere yol açıyordu.»

Samuel, ellerini masaya koydu, öne doğru eğildi, bakışlarında bir gençlik ışığı yanıp söndü.

«Lee, İbraniceyi incelemediniz mi?» diye sordu.

«Size anlatacağım, ama uzun bir öykü bu,» dedi Lee, «Bir damla ng– ka– py ister misiniz?»

«Şu tadı güzel, çürük elma kokulu içkiden mi demek istiyorsunuz?»

«Evet, bu, konuşmayı kolaylaştırır.»

«Benim dinlememi kolaylaştırır bu,» diye yanıtladı Samuel.

Lee mutfaktayken, Samuel sordu:

«Adam, haberiniz var mıydı?»

«Hayır,» dedi Adam, «bunu bana söylemedi o. Ya da belki ben duymadım.»

Lee, taş matarası ve üç küçük porselen fincanla geri geldi, fincanlar öyle ince öyle zariftiler ki, ışığı geçiriyorlardı.

«Çin likörü,» dedi koyu renk sıvıyı boşaltırken. «İçinde çok anason var. Çok güzel bir içkidir bu. Yeterince içilirse, apsent etkisi yapar.»

Samuel, fincanını boşalttı.

«Bu kadar ilgilendiğiniz şeyi bilmek isterdim,» dedi.

«Bu denli önemli bir öyküyü kavramış olan insanın, demek istediği şeyi kavradığını ve metnin de karmaşaya yol açmayacağını sanıyordum ben.»

«İnsan mı diyorsunuz? Bunun, Tanrı'nın parmağını mürekkebe batırarak yazdığı kutsal bir kitap olduğuna inanmıyorsunuz demek ki?»

«Bu öyküyü tasarlayan kimsenin tuhaf bir biçimde kutsal olduğunu sanıyorum. Çin'de de böyleleri var.»

«Bilmek istiyordum,» dedi Samuel. «Ne de olsa, İskoç Protestanı değilsiniz.»

«Size, gittikçe daha da Çinlileştiğimi söylemiştim. Öykümü sizin için anlatmak üzere, San Fransisko'ya, bizim aile birliğimizin merkezine gittim. Bundan söz edildiğini duymuş muydunuz? Bizim büyük ailelerimizin, merkezleri vardır, burada her üye yardım edebilir ya da yardım sağlayabilir. Lee ailesi çok geniştir, üyelerine de özen gösterir.»

«Bundan sözedildiğini duydum,» dedi Samuel.

«Kızlarının tutsak edilmelerine karşı verdikleri savaştan söz etmek mi istiyorsunuz?»

«Evet, öyle.»

«Aslında, oldukça farklıdır bu,» dedi Lee. «Ben oraya gittim, çünkü ailemizde, belirli sayıda, çok bilgili yaşlı beyler var. Onlardan biri, sizin Konfiçyus adını verdiğiniz bir başka bilginin bir cümlesi üzerine yıllarca düşünüp kalabilir. Bir sözcüğün anlamı konusunda beni aydınlatacak birini bulabileceğimi düşündüm. Onlar, öğleden sonra, iki afyon piposunu içerler, bu onları dinlendirir ve zihinlerini açar. Sonra da bütün gece derin düşüncelere dalarlar. Sanırım hiçbir ülke, afyondan bizim kadar yararlanmasını bilemedi.»

Lee, dilini kara içkiyle ıslattı.

«Bu bilgelerden birine, sorunumu saygıyla sundum. Ona bölümü okudum ve ne anladığımı söyledim. Ertesi gece, içlerinden dördü toplandı ve benden kendilerine katılmamı istedi.

Bütün gece tartıştık. (Lee güldü.) Size tuhaf gelebilir bu,» dedi. «Bunları fazla insana anlatmayı göze alamam sanırım. Düşünebiliyor musunuz, pek saygın dört bay, en genci doksan yaşını aşkındı, İbranice öğrenmeye kalkışmaz mı? Kendilerine yardım etmesi için bir haham tuttular. Çocuklar gibi öğrenmeye başladılar; alıştırma kitapları, dilbilgisi, söz dizimi, kullanılan cümleler. Bir fırça ve Çin mürekkebiyle yazılan İbranice yazıları bir görebilseydiniz! Sağdan sola doğru yazmak onları hiç sıkmadı, çünkü biz yukarıdan aşağı doğru yazarız. Bu yaşlı adamların, büyük bir anlama yetileri var, işin kökenine dek gittiler!»

«Ya siz?» diye sordu Samuel.

«Gururlu ve açık ruhlarının güzelliğiyle büyülenip ben de izledim onları. İlk kez soyumu sevmeye başladım, Çinli olmayı istedim. Her onbeş günde bir, onlarla birlikte olmak için gittim, buradaki odamda bile, sayfalarca yazı yazdım. Var olan tüm İbranice sözlükleri satın aldım. Ama yaşlı baylar beni hep geçiyorlardı, hahamı da geçmeleri uzun sürmedi, bu yüzden de haham, meslektaşlarından birini getirmek zorunda kaldı. Ah! Bay Hamilton, böyle gecelerden birine katılmanızı çok isterdim. Ne sorular! Ne çalışmalar! Ne harika düşünce biçimleri vardı!

«İki yılın sonunda, biribirimize, Tekevvün'ün dördüncü bölümündeki on altı ayeti yorumlayabileceğimizi söyledik. Benim yaşlı baylarım da, fiilin çok önemli olduğunu anladılar: *Sen ona egemen olacaksın ve egemen ol.* İşte o zaman altın damarını bulduk: *Yapabilirsin. Günaha egemen olabilirsin.* O zaman, yaşlı baylar gülümsediler ve baş salladılar, bu yılların boşa gitmediğini anlamışlardı. İlk adımdı bu. Çin ipeğinden kozalarını parçaladılar ve sizinle konuştuğum şu anda da, Yunanca öğreniyorlar.»

«Akılalmaz bir öykü bu,» dedi Samuel. «Bunu iyice anlamaya çalıştım, belki de bir şeyler kaçırmış olabilirim. Bu fiil, neden bu denli önemli?»

Yarı saydam fincanları doldururken, Lee'nin elleri titredi. Fincanındakini bir dikişte bitirdi.

«Anlamıyor musunuz?» diye bağırdı sert bir sesle. «İncil'in Amerikanca çevirisine göre, insanlara, günahlarına egemen olmaları için verilen bir buyruktur bu, buna bilgisizlik diyebilirsiniz siz. King James'in çevirisindeki «*ona egemen olacaksın*» cümlesinde, insana, *günaha egemen olması* sözü veriliyor. Ama İbranice'deki «*temshel*» sözcüğü, *yapabilirsin* demektir, seçimi insana bırakıyor. Dünyanın belki de en önemli sözcüğüdür bu, «*yapabilirsin*» sözcüğü. *Yol açıktır,* anlamına geliyor. Sorumluluk insana düşüyor, çünkü *yapabilirsen* sözcüğünde, *yapamazsın* anlamı da vardır, anlıyor musunuz?»

«Evet, anlıyorum. Ama yine de bunun Tanrısal bir yasa olduğuna inanmıyorsunuz siz. Neden bunun önemli olduğu duygusuna kapılıyorsunuz?»

«Ah!» dedi Lee. «Size uzun zamandır söylemek istediğim de buydu. Bu soruları soracağınızı önceden sezdim ve hazırlandım. Düşünceyi etkileyen her cümle ve pek çok insanın yaşamı önemlidir. Mezheplerde ve kiliselerde, milyonlarca inanmış insan «*egemen ol*» «buyruğuna uyuyor ve bütün ağırlıklarını itaat etme üzerine veriyorlar; milyonlarca başka inanan da «*ona egemen olacaksın*» sözündeki yazgısına inanıyorlar ve yaptıkları hiçbir şeyin, yazgının akışını durduramayacağını sanıyorlar. Ama insanı yücelten ve tanrıların katına çıkaran «*yapabilirsin*» sözcüğüdür, çünkü o güçsüzlüğü, kirlenmişliği içinde, kardeş katili olabilme durumunda, önemli bir seçim yapmak zorunda kalır. Yolunu seçebilir, bu yolu aşmak için savaşabilir ve yenebilir.»

Lee'nin sesi zafer şarkısı gibiydi.

«Buna inanıyor musunuz, Lee?» diye sordu Adam.

«Evet, inanıyorum, evet, buna inanıyorum. İnsanın kendini tembelliğe, zayıflığa terketmesi, Tanrı'nın ayaklarına kapanması ve: «Elimden bir şey gelmiyor, yolum çizilmiş bir kez» diyerek yüzünü saklaması çok kolaydır. Bu durumda, seçmenin önemini anlayın. İnsan, bir insan olur. Kedinin seçim hakkı yoktur, arı bal yapmak zorundadır. Bunda Tanrısal bir yan yoktur. Ölüme gerçekten yaklaşan benim yaşlılarının, ölmek istemeyerek yaşamdan büyük zevk aldıklarını biliyor musunuz?»

«Bu Çinliler'in Eski Ahid'e inandıklarını mı söylemek istiyorsunuz?» diye sordu Samuel.

«Benim yaşlılarım, gerçek bir öykü duyunca, ona inanırlar,» dedi Lee. «Gerçekten de bilirkişidir onlar. Yaşı, soyu ve kültürü ne olursa olsun, bu on altı ayetin insanlığın tarihini anlattığını biliyorlar. Bir insanın, dörtte üçü gerçek dolu ve bir tek fiil yanılgısı olan on beş ayeti yazabileceğine inanmıyorlar. Konfiçyus, mutlu olmak için nasıl yaşamaları gerektiğini öğretir insanlara, ama bu öykü, gökyüzüne ulaşması için insana sunulan bir merdivendir. (Lee'nin gözleri parlıyordu.) Edinilmesi gereken bir bilgidir bu. Bu sözcükler, insanın ayaklarının altındaki toprağı katılaştırıyor ve onu zayıflığa, alçaklığa ve tembelliğe karşı koruyor.»

«Yemek yapıp, çocukları eğitip, bana ilgi gösterip aynı zamanda da bütün bunları nasıl yapabildiniz?» diye sordu Adam.

«Bilmiyorum,» dedi Lee. «Ama öğleden sonraları, atalarım gibi ne fazla, ne eksik, tam iki pipomu içerim ve insan olduğumu hissederim; insan çok değerli bir varlıktır, belki de bir yıldızdan daha değerlidir. Din dersinden kaynaklanmıyor bu düşüncem. Tanrıların önünde sırtımı eğmedim, ama insan ruhu denen bu parlak araca karşı yepyeni bir sevgi doğdu içime. Evrende biricik ve büyüleyici bir duygu bu. Ona hep saldırılır ama hiçbir zaman yokedilemez, çünkü «*yapabilirsin.*»

Lee ile Adam, iyi yolculuklar dilemek için Samuel'i arabalığa dek geçirdiler. Lee, küçük bir fenerle yolu aydınlatıyordu, çünkü gökyüzünün yıldızlarla dolu olduğu, yıldızların parlamalarına karşın yeryüzünün iki kat daha karanlık göründüğü o kış öncesi akşamlarından birindeydiler. Tepeler sakindi. Hiçbir hayvan kımıldamıyor, ot yemiyordu; hava öyle sakindi ki, yeşil meşe ağaçları süt rengi yolda kımıldamıyormuş görünüyordu. Üç erkek de sessizdiler. Lee, yavaşça yere bırakınca, fenerin halkası gıcırdadı hafifçe. Adam sordu:

«Ne zaman döneceksiniz?»

Samuel, yanıt vermedi.

Doxology, ahırda uslu uslu bekliyordu, başını eğmiş ve süt rengi gözlerini yerdeki samanlara dikmişti.

«Bu at uzun zamandır mı sizin?» diye sordu Adam.

«Otuz üç yıldan beri,» dedi Samuel. «Dişleri döküldü, sıcak etsuyuyla elimle besliyorum onu. Kötü düşler görür, titrer ve bazen de uykusunda ağlar.»

«Akbabalardan kaçan bir av hayvanı gibi duruyor,» dedi Adam.

«Biliyorum. Belki de bu yüzden, daha tayken onu seçtim. Otuz üç yıl önce, ona iki dolar ödediğimi biliyor musunuz? Hoşa gidecek hiçbir yanı yoktu, ayakları tepsi gibi dümdüz, dizlerinin arkaları kısa ve kalındı. Başı yassı, böğürleri güçsüz, sağrısı kocamandır, ağzı çelik gibidir ve hiç paldım taktırmaz. Üzerine bindiğin zaman, bozuk bir yolda, kızakla gidiyormuş sanırsın kendini. Tırıs gidemez, her adımda tökezler. Otuz üç yıldır, hiçbir nitelik bulamadım onda. Kusurlu olduğunu bile söyleyebilirim. Bencil, kavgacı, kötü ve söz dinlemez bir attır. Bugün bile, onu arkama almayı göze alamam, çünkü bana bir tekme atacağını bilirim. Beslerken bile, elimi ısırmaya kalkışır. Onu severim.»

«Hem de ona Doxology adını verdiniz,» dedi Lee.

«Haklı olarak,» dedi Samuel. «Tanrılar tarafından böylesine az sevilen bir yaratığın bir şeyle ödüllendirilmesi gerekiyordu. Şimdiyse fazla zamanı kalmadı.»

«Onun acılarına bir son verebilirdiniz belki,» dedi Adam.

«Hangi acılarına?» diye sordu Samuel. «Şimdiye dek rastladığım en sağlam ve en mutlu yaratıktır o.»

«Kuşkusuz acıları ve ağrıları vardır.»

«Buna aldırmaz. Doxology, kendini kocaman bir at gibi görür. Onu öldürür müydünüz, Adam?»

«Evet, sanırım. Evet, bunu yapardım.»

«Bu sorumluluğu alır mısınız?»

«Sanırım, evet. Otuz üç yılda, payına düşenden daha fazla koşum takımı taşıdı o.»

Lee, fenerini yere bırakmıştı. Samuel, yanına dizçöktü, biraz ısı elde etmek için ellerini, ışık ayar düzeneğine uzattı.

«Canımı bir şey sıkıyor, Adam,» dedi.

«Nedir?»

«Ölüm daha dinlendirici olduğu için mi gerçekten atımı öldürürdünüz?»

«Demek istiyordum ki...»

Samuel, hemen sordu:

«Yaşamayı seviyor musunuz, Adam?»

«Elbette hayır.»

«Sizi iyileştirebilecek ama aynı zamanda da öldürebilecek bir ilacım olsaydı, onu size vermek zorunda kalır mıydım? İyice dikkat edin.»

«Hangi ilaç?»

«Hayır,» dedi Samuel, «size böyle diyorsam, onun sizi öldürebileceğini anlayın.»

«Dikkat edin, Bay Hamilton, dikkat edin,» dedi Lee.

«Bu ilaç nedir?» dedi Adam.

Samuel, yavaşça karşılık verdi:

«Sanırım, yaşamımda bir kez dikkatli olmayacağım, Lee. Haksızsam, beni anlarsınız, bir hata yaparsam, sorumluluğu kabul ediyorum, beni ayıplasınlar.»

«Yanılmadığınızdan emin misiniz?» diye sordu Lee, endişeyle.

«Hayır, emin değilim. Adam, ilacı ister misiniz?»

«Evet. Ne olduğunu bilmiyorum ama bana verin onu.»

«Adam, Cathy Salinas'ta. Orada bir genelevi var onun. Orada, sapıklık ve kötülük, ötekilerden daha beter. Kötülük, çirkinlik, doğaya aykırı hareketler, dehşet, insan aklının bulduğu en iğrenç şeyler orada satılığa çıkarılıyor. Sakatlar ve hastalar, avuntu aramaya gidiyorlar oraya. Ama bundan daha da kötüsü var. Cathy, –adı şimdi Kate– saflığı, gençliği ve güzelliği kendine çekiyor ve onları öylesine kirletiyor ki, sonsuza dek mahvolup gidiyorlar. İlacınız bu işte. Sizdeki etkisini görelim.»

«Yalancının birisiniz, siz,» dedi Adam.

«Hayır Adam, yalancı dışında her şeyim ben.»

Adam, Lee'ye döndü.

«Gerçek mi bu?»

«Panzehir değilim,» dedi Lee. «Evet, gerçek bu.»

Adam, bir süre ayakları üstünde sallandı, sonra yarı döndü ve koşarak kaçtı. Adımlarının uzaklaştığını duydular, onun sallandığını, gülleri ezdiğini ve patika boyunca kendine bir yol açtığını duydular. Tepenin ardında gözden yitince, sesleri kesildi.

«İlacınız zehirmiş,» dedi Lee.

«Sorumluluğu üstüme aldım,» dedi Samuel. «Bunu öğreneli uzun zaman oluyor, bir köpek, sitrikin yutup da öleceği zaman, bir balta alıp hayvanın başını kütüğe koymak gerekir. O zaman, bir daha çırpınması beklenir ve hayvanın kuyruğu kesilir. Eğer zehir etkisini fazla göstermemişse, köpek kurtulabilir; acının şoku zehirle mücadele edebilir. Şok olmazsa, köpek kesinlikle ölür.»

«Bu olayda da aynı şeyin olacağından emin misiniz?» diye sordu Lee.

«Bilmiyorum, ancak Adam, ölüme mahkûmdu.»

«Yiğit birisiniz siz.»

«Hayır, yaşlı bir adamım ben, vicdanım bir günahla sızlarsa, buna uzun zaman dayanamaz.»

«Onun ne yapacağını sanıyorsunuz?»

«Bilmiyorum,» diye karşılık verdi Samuel, «ama en azından oturup acısıyla başbaşa kalamaz. Bana feneri tutar mısınız?»

Samuel, sarımsı ışık altında, Doxology'nin ağzına gem geçirdi, öyle incelmişti ki, çelik bir sap gibi kalmıştı gem. Dizginler uzun zamandır bakımsızdı. Yaşlı at, burnunu uzatmakta, durmakta ya da yol kıyısında otlamakta özgürdü. Samuel, sesini çıkarmıyordu. Paldımı yavaşça ilikledi ve yaşlı at, çifte atmaya hazırlanmak üzere yana doğru bir adım attı.

Dox, arabanın okları arasına girince, Lee sordu:

«Sizinle biraz daha gidebilir miyim? Yaya dönerim.»

«Yola çıkalım,» dedi Samuel.

«Lee'nin arabaya binmesine yardım edişini görmemeye çalıştı.

Gece çok karanlıktı, Dox da, elinden geldiğince tökezleyerek, gece gezintilerinden hoşlanmadığını gösteriyordu.

«Sizi dinliyorum, Lee,» dedi Samuel. «Bana ne söylemek istiyorsunuz?»

Lee, şaşırmış görünmedi.

«Belki ben de sizin gibiyim, beni ilgilendirmeyen şeylere burnumu sokuyorum. Çok düşündüm, olasılıklar hesabını bilirim, ama az önce, şaşırttınız beni. Bütün insanların içinde, Adam'ı uyarmayacak tek insanın siz olduğunuzu sanıyordum.»

«Haberiniz var mıydı?»

«Elbette.»

«Ya oğlanlar?»

«Sanmıyorum, ama zaman sorunudur bu. Çocukların ne denli acımasız olduklarını bilirsiniz. Bir gün, ders arasında, bunu onların yüzüne pat diye fırlatırlar.

«Belki de onları, buralardan çok uzaklara götürmesi gerekirdi,» dedi. Samuel, «Bunu düşünün, Lee.»

«Soruma yanıt vermediniz, Bay Hamilton. Bunu nasıl yapabildiniz?»

«Haksızlık ettiğime mi inanıyorsunuz?»

«Böyle bir şey demek istemiyorum hiç de. Ama sizin, yazgının gidişi üzerine etki edebilecek biri olduğunuzu düşünmüyordum. Tabii, bu benim düşüncem. Sizi ilgilendiriyor mu bu?»

«Kendisi tartışma konusu olur da hangi insan ilgilenmez?» dedi Samuel. «Konuşmanızı sürdürün.»

«İyi birisiniz, Bay Hamilton ve iyiliğinizin, sıkıntılardan kaçınmanızdan kaynaklandığına inandım her zaman. Aklınız, papatya tarlasında koşup sıçrayan bir kuzunun aklı kadar havai. Kanımca, şiddet yoluyla hiçbir şey elde edemediniz, ama yine de bu akşam, sizin hakkınızdaki kanımı yokeden bir şey yaptınız.»

Samuel, kamçılığa dikilmiş bir sopanın çevresine dizginleri Bağladı, Doxology, yoldaki tekerlek izlerinde, sallanarak yürümesini sürdürdü. Yaşlı adam, karanlıkta parlayan sakalını okşadı. Şapkasını çıkardı ve dizlerinin üstüne koydu.

«Sanırım bu, sizin kadar beni de şaşırttı,» dedi. «Ama nedenini öğrenmek istiyorsanız, içinize bakın.»

«Sizi anlamıyorum.»

«Bana, çalışmalarınızdan daha önce sözetmiş olsaydınız, durum daha farklı olurdu, Lee.»

«Hâlâ anlamıyorum sizi.»

«Dikkat edin, Lee, beni konuşmaya zorluyorsunuz. Size, dönem dönem az ya da çok, İrlandalı olduğumu söylemiştim. Oysa şu anda, en yüksek noktadayım.»

«Bay Hamilton, gidiyorsunuz ve geri dönmeyeceksiniz, uzun süre yaşamaya da niyetiniz yok.»

«Gerçek bu, Lee. Nasıl anladınız bunu?»

«Ölüm, her an çevremizdedir, siz de ölüm ışıyorsunuz.»

«Bunun görünen bir şey olduğuna bilmiyordum,» dedi Samuel. «Bakın Lee, yaşamımı her zaman güzel olmayan, ama biçimi ve ahengiyle, orkestranın epeydir çalmadığı bir senfoni olarak düşündüm. Tek bir notadan, bitip tükenmeyen acıdan başka bir şey vermiyordum. Tek örnek değilim ben, aramızdan pek çoğunun, yaşamı çaresiz bir bozgun olarak kavradıklarını sanıyorum.»

«Belki de onlar çok zengindirler,» dedi Lee. «Zenginlik kadar kötü bir doyumsuzluk olmadığını farkettim. Bir insanı besiye çekin, giysilerini altından dikin, onu bir saraya oturtun, umutsuzluk yüzünden ölecektir.»

«Her şey sizi uyarlamanızdan kaynaklanıyor, Lee: *Yapabilirsin*. Boğazımdan yakalandım ve silkelendim. Hastalık geçtiği zaman, önümde yeni, pırıl pırıl bir yol açılıyordu. Senfonimin sonu görkemli olacak. Yüreğimden, geceleyin bir kuş ötüşü gibi son bir melodi çıkıyor.»

Lee, karanlıkta Samuel'e bakıyordu.

«Ailemdeki yaşlı beyler de aynı şeyi hissettiler.»

«*Günaha egemen olabilirsin*. bu, budur. Bütün insanların yok olduğunu sanmıyorum. Böyle olmayan bir düzine insan sayabilirim, bunlar sayesinde dünya duruyor. Savaşlarda olduğu gibi, beyinlerde de yenenler anımsanır yalnızca. İnsanlarının ço-

ğunun yok olduğu gerçektir, ama geceden korkan insanlara, fener gibi yol gösterenler de vardır. *Yapabilirsin. Yapabilirsin.* Ne parıltı! Zayıf, kusurlu ve savaşçı olduğumuz gerçek, ama böyle olmasaydık, milyonlarca yıl öncesinden yeryüzünde silinip giderdik. Birkaç parça çenekemiği, kalkere gömülü birkaç kırık diş dünya yüzünde insanın bıraktığı tek izler olurdu bunlar. Ama *seçme hakkı* var, Lee, *yenme hakkı.* Bunu eskiden hiç kabul etmemiş ve anlamamıştım. İşte bu yüzden, Adam'la konuştum bu akşam. Ona *seçim hakkı* sundum. Belki haksızlık ettim, ama konuşarak onu yaşamaya ya da yaşamdan ayrılmaya zorladım. Bu sözcük hangisi, Lee?»

«*Timshel*,» dedi Lee. «Arabayı durdurur musunuz?»

«Dönüş uzun sürecek.»

Lee, aşağı indi.

«Samuel,» dedi.

«Ben buradayım. (Yaşlı adam güldü.) Liza, bunu söylememden korkar.»

«Samuel, benden daha ileri gittiniz.»

«Zamanı gelmişti, Lee.»

«Elveda Samuel,» dedi Lee.

Hemen ters yöne döndü. Tekerlek izlerine gömülen demir çemberlerin sesini işitti. Geri döndü, uzaklaşan arabaya baktı ve yıldızların ışığında, ak saçları parlayan Samuel'in gökyüzündeki yansısını gördü.

YİRMİBEŞİNCİ BÖLÜM

Salinas Vadisi'nde tufanı andıran ama bereketli bir kış geçti. Yağmurlar toprağın içine işledi, ancak ırmaklar taşmadı. Otlar, Ocak ayında iyice boy atmıştı. Şubatta bütün otlaklar verimliydi ve hayvanların işkembeleri tıka basa dolmuştu. Ilık yağmurlar Mart ayında da durmadı, her sağanak, yağmadan önce, öncekinin toprağı ıslatmasını sabırla bekliyordu. Ardından, Vadi'de sıcaklar bastırdı, toprak sarı, mavi ve altın renkleriyle şenlendi.

Tom, çiftlikte yalnızdı, tozlu tepe bile yemyeşil kesilmiş, çakmaktaşları otların altında kalmıştı, Hamiltonlar'ın inekleri semirmişti; Hamiltonlar'ın koyunları otlarda yuvarlanıyordu.

15 Mart günü öğleyin, Tom, demirhanenin önündeki sıraya oturdu. Sabahleyin hava güneşliydi ama Okyanus'tan gelen külrengi kocaman bulutlar dağların üstünden geçiyor, gölgeleri renkli topraklar üzerinde kayıp gidiyordu.

Tom, bir nal sesi duydu, ardından, yorgun bir atı eve doğru süren, dirsekleri ayrık küçük bir oğlan gördü. Tom ayağa kalktı, yola doğru yürüdü. Çocuk evin önünde durdu, kasketini çıkardı, yere sarı bir zarf attı, atını çevirdi ve dörtnala gitti.

Tom, çocuğu çağırmak üzere davrandı, sonra yorgun yorgun yere eğildi ve telgrafı aldı. Geri dönüp sıranın üstüne oturdu, telgraf elindeydi. O anda, zarfı yırtıp kaçınılmaz dört sözcüğü; adı, soyadı, olayı ve tarihi okumadan önce, belleğine bir şeyler kazımak istercesine, eski eve ve tepelere baktı.

Tom, telgrafı yavaşça ikiye, sonra dörde, sonra sekize, ta ki kâğıt bir posta pulu büyüklüğüne gelinceye dek katladı. Eve yürüdü, mutfağı, küçük salonu geçti ve odasına girdi. Dolaptan siyah takımını, beyaz gömleğini ve siyah kravatını çıkardı, onları bir koltuğun arkalığına koydu. Sonra yatağının üstüne uzandı ve yüzünü duvara çevirdi.

Üstü kapalı ve açık arabalar, Salinas Mezarlığından ayrılmıştı. Aile ve dostlar, yemek yemek, kahve içmek, herkesin düşüncesini öğrenmek ve bu durumlarda yapılacakları yapmak, söylemek üzere Olive'in Central Avenue'deki evine döndüler.

George, Adam Trask'i kira arabasına dek geçirmek istedi, ama Adam kabul etmedi. Mezarlıkta gezindi ve Williams denen ailenin mezarına çeviren çimento basamaklara oturdu sonunda. Mezarlığı çepeçevre saran koyu renkli geleneksel selvi ağaçları inliyordu, gezinti yollarında kahkahaçiçekleri bitmişti. Birisi, bundan bir saksı getirmiş, uçuşan tohumları şurda burada kök salmıştı.

Mezarlıkların üstünde ve selvilerin arasında, soğuk rüzgâr

esiyordu. Üzerlerinde bronz bir yıldız bulunan ve Büyük Ordu'nun ölülerini belirten pek çok gömüt vardı ve her yıldıza, üzerinde, Nişan Günü'nden önceki yılın tarihi yazılı, rüzgârdan yırtılmış bir bayrak dikilmişti.

Adam, Salinas'ın doğusundaki dağlara ve dağlara karşı olan Frémont Tepesi'ne baktı. Hava billursuydu ve yağmur yağacağını haber veriyordu; az sonra, hava iyice kapalı olmamasına karşın, rüzgârla bir sağanak geldi.

Adam, sabahleyin trenle gelmişti. Önceleri gelmek istememişti, ama karşı konulmaz bir güç kendisini itmişti. Samuel'in öldüğüne inanamıyordu henüz, onun ahenkli güzel sesini, şarkı söyler gibi konuşmasını ve ondan hiç umulmayan tuhaf sözcüklerin ilginç müziğini işitir gibi oluyordu hâlâ. Pek çok insanın ne söyleyeceği hemen anlaşılır.

Adam, Samuel'e tabutunun içindeyken bakmış ve bu ölümü bir türlü kabullenememişti. Yüz, Samuel'in yüzüne benzemediğinden, Adam, onun canlı halini belleğinde saklayarak ayrılmıştı.

Mezarlık ıssızdı, rüzgârın iç karartıcı, mırıltısı selvilerin gölgesini büküyordu. İnce ince yağan sağanak, şiddetlendi.

Adam, ayağa kalktı, ürperdi, akkahkahaçiçekleri arasından ağır ağır yürüdü ve yeni mezarın önünden geçti. Yeni aktarılmış olan toprak yığınını kaplıyordu çiçekler, ama rüzgâr şimdiden tomurcukları dağıtmış, küçük demetleri yola atmıştı. Adam, onları toplayıp tümseğin üstüne bıraktı.

Mezarlıktan çıktı. Rüzgâr itiyordu onu; ıslatan ve kara giysisinin içine işleyen yağmuru hissetmiyordu bile. Romie Lane çamurluydu, su birikintileri tekerlek izlerinin ortasını doldurmuştu. Deli yulaf ve hardallar yol boyunca serpiliyordu, yabani şalgamlar çiçek açıyor ve kırmızı devedikeni kafaları nemli bahar yeşilliğinde göze çarpıyordu.

Kara balçık çamuru Adam'ın ayakkabılarını kaplamış, pantalon paçalarını lekelemişti. Monterey'e giden anayola daha bir mil vardı. Adam, buraya gelip Salinas kentine gitmek için doğuya saptığı zaman, üstü başı kirlenmiş ve sırılsıklam olmuştu.

Şapkasının kıvrık kenarları suyla dolmuştu ve ıslak yakası sarkıyordu.

John Street'den sonra yol kıvrılıyor ve Main Street oluyordu. Kaldırımlara gelince, Adam, ayakkabılarındaki çamuru silkeledi. Evler rüzgârın hızını kesiyordu; aynı anda soğuktan titremeye başladı. Adımlarını sıklaştırdı. Main Street'in sonuna yaklaşırken, bir bara girdi. Bir konyak ısmarladı ve hemen içti, ardından daha şiddetle titremeye başladı.

Barın arkasındaki Bay Lapierre, onun titrediğini gördü.

«Yine titreyeceksiniz,» dedi. «Fena halde romatizmaya yakalanırsınız. Kaynar bir içki ister misiniz? Bunun yerini hiçbir şey tutamaz.»

«Çok memnun olurum,» dedi Adam.

«Alın, ben sıcak su getirmeye giderken, bir konyak daha için.»

Adam, bardağını aldı ve bir masaya oturdu. Islak giysiler içinde, kendini rahatsız hissediyordu. Bay Lapierre, elinde dumanı tüten bir çaydanlıkla mutfaktan döndü, alkollü içkiyi bir tepsiye koydu ve masaya getirdi.

«Olabildiğince sıcak için,» dedi. (Bir iskemle çekti, oturdu, sonra yeniden ayağa kalktı.) «Beni üşütüyorsunuz,» dedi. «Kendime de bundan bir tane yapayım. (Gelip Adam'ın karşısına oturdu.) Etkisini gösteriyor. İçeri girdiğinizde öyle solgundunuz ki, beni korkuttunuz. Buralı değil misiniz?»

«King City yakınlarında oturuyorum,» diye karşılık verdi Adam.

«Cenaze töreni için mi geldiniz?»

«Evet, eski bir dosttu o.»

«Tören güzel miydi?»

«Oh! Tabii.»

«Hiç şaşmadım. Çok dostu vardı or[illegible] yazık ki hava güzel değil. Bir tane daha içip sonra da g[illegible]alısınız.

«Ben de öyle yapacağım,» dedi Adam [illegible] beni uyuşturdu, kendimle bile barışık hissediyorum kendimi.

«Bu da bir şey. Ayrıca da zatürreden kaçınmış olmadığınızı kim bilebilir?»

Bir daha kaynar içki verdikten sonra, barın arkasından ıslak bir bez aldı. Bay Lapierre.

«Alın, çamuru temizlersiniz,» dedi. «Bir cenaze töreni zaten neşeli değildir, ama işin içine bir de yağmur karışırsa, gerçekten hüzünlü olur.»

«Daha sonra yağdı yağmur,» dedi Adam. «Dönerken ıslandım.»

«Neden burada yatmıyorsunuz? Yatarsınız, size kaynar içki yollarım ve yarın bunlarla kafa yormazsınız artık.»

«Ben de böyle yapacağım,» dedi Adam.

Yanaklarını ateş bastığını, dirseklerine kan hücum ettiğini seziyordu. Damarlarında yakıcı bir sıvı dolaşıyormuş gibiydi. Sonra ateş, yasaklanmış düşüncelerinin saklı olduğu başının en soğuk bölümünü bastı ve beyninin kalanını etkilemeye, yayılmaya başladı. Adam, ıslak bezi aldı ve pantolonunun paçalarını silmek üzere öne eğildi. Gözlerinin ardında, kanının zonklamaya başladığını hissetti.

«Bir kaynar içki daha içerim,» dedi.

«Romatizma olmaktan korkuyorsanız, yeterince içtiniz zaten, ama başka bir şey içmek isterseniz, Jamaika Romum var. Bunu sek içmenizi öneririm. Elli yıllık! Su, zevki bozar.»

«Canım içmek istiyor,» dedi Adam.

«Ben de sizinle bir tane içeceğim. Şişeyi iki aydır açmadım, burada fazla istenmiyor, daha çok viski içiyorlar.»

Adam ayakkabılarını sildi, bezi yere bıraktı. Bir yudum koyu rom içti ve öksürdü. Kuvvetli içki, başına hoş bir koku yaydı ve burnuna bir darbe gibi çarptı. Oda sallanmaya başladı, sonra dengesini buldu yeniden.

«İyi, değil mi?» diye sordu Bay Lapierre. «Size birini öldürtebilir bu. İnsan gebermek istemezse, bir bardakla yetinmelidir.»

Adam, dirseklerini masaya dayadı. İçini konuşma isteği kapladığını sezdi ve bu istek onu korkuttu. Sesi, kendi sesine benzemiyordu, sözleri onu şaşırttı.

«Buraları iyi tanımıyorum,» dedi. «Kate nerede, biliyor musunuz?»

«İsa adına! Bu rom sandığımdan daha iyiymiş,» dedi Bay Lapierre.

Sonra ekledi:

«Köyde mi yaşıyorsunuz?»

«Evet, King City yakınlarında bir çiftliğim var. Adım Trask.»

«Çok sevindim. Evli misiniz?»

«Artık değilim.»

«Dul mu?»

«Evet.»

«Jenny'nin evine gidin. Kate'i rahat bırakın, size göre değil orası. Jenny, bitişiktedir. Oraya gidin, aradığınızı bulursunuz.»

«Yandaki kapı mı?»

«Sağa sapacaksınız, yine sağdaki ikinci ev topluluğu. Sokağın nerede olduğunu herkes söyleyebilir size.»

Adam, dilinin peltekleştiğini seziyordu.

«Kate'in ayıplanacak nesi var?»

«Jenny'nin evine gidin siz,» diye karşılık verdi Bay Lapierre.

Fırtınalı berbat bir geceydi. Castroville Caddesi çamur içindeydi, öyle sık su birikintilerine rastlanıyordu ki, Çin Mahallesinde oturanlar, kulübelerini ayıran sokağa karşılıklı tahtalar atmışlardı. Gökyüzü faretüyü renginde bulutlarla kaplıydı. Hava ıslak değil, nemliydi. Aralarındaki ayırım şöyle sanıyorum: Islaklık aşağı iner, oysa nem topraktan yükselir, mayalanmanın ve çürümüşlüğün ürünüdür. Öğle sonu rüzgârı, havada rahatsız edici bir sertlik bırakarak dinmişti. Soğuk, romun eski sakinliğine kavuşturmadan Adam'ın beyninde ördüğü perdeyi kaldıracak kadar güçlüydü. Adam, bir taşa çarpmamak için bakışlarını yere eğmiş, taşsız kaldırımda hızla yürüyordu. Çift sıralı evler, geçitteki fenerle ve Jenny'nin evinin önünde yanan yuvarlak lamba karpuzuyla yetersiz derecede aydınlanıyordu.

Adam, önerileri anımsadı. İki ev saydı ama az daha üçün-

cüyü gözden kaçırıyordu. Karanlık ve yüksek bir çitle çevrilmişti bu ev. Çitin arasından, evin girişine bir göz attı, bahçe kapısını yavaşça açtı ve ot bürümüş patikaya çıktı. Yarı karanlıkta, bitişik kapıyı gördü.

Duvarlarda hiç boya izi yoktu, bahçeye bahçıvan eli değmemişti hiç. Storlardan sızan ışık çizgileri olmasa, Adam, evin boş olduğunu sanıp yoluna devam edebilirdi. Ağırlığı altında, basamakların kırılacağını sandı. Çıkarken, basamakların tahtaları gıcırdadı.

Kapı açıldı, belirsiz bir şekil göründü.

Pembe abajurların altında yarı gizli karpuz lambalardan, zayıf bir ışık yayılıyordu. Adam, ayaklarının altındaki halının kalın olduğunu anladı. Cilalı mobilyalar, yaldızlı çerçeveli tabloların altında parlıyordu. Rahat ve düzenli bir görünümü vardı.

«Bir yağmurluk giymeliydin,» dedi yumuşak bir ses. «Seni tanıyor muyuz?»

«Hayır,» dedi Adam.

«Kim yolladı seni?»

«Otelde biri.»

Adam, süssüz kara giysiler içindeki kıza baktı. Güzel yüzü kurnaz bir anlam taşıyordu. Adam, hangi gece hayvanını anımsattığını düşündü. Gizemli ve soyguncu bir hayvan.

«İstersen, lambaya yaklaşabilirim,» dedi kız.

«Hayır.»

Kız güldü.

«Oraya otur. Buraya bir şey için geliyorsun, değil mi? Bana istediğini söylersen, sana gereken kızı yollarım.»

Ciddi seste, insanı saran, katı bir anlam vardı. Kız, bahçeden çiçek koparır gibi seçiyordu sözcükleri, seçmek için duraksıyordu.

Adam, kendini beceriksiz sandı. Sonunda istediğini ağzından kaçırdı:

Kate'i görmek istiyorum.»

«Matmazel Kate, şu anda meşgul. Randevunuz var mı?»

«Hayır.»

«Biliyorsun, seninle ilgilenebilirim.»

«Kate'i görmek istiyorum ben.»

«Hangi konuda olduğunu öğrenebilir miyim?»

«Hayır.»

Kızın sesi, yeni bilenmiş bir jilet gibi kesiciydi.

«Sizi kabul edemez o, meşgul şu anda. Aradığınız kız ya da başka bir şey değilse, gitmenizi öneririm.»

«Benim burada olduğumu ona söyler misiniz?»

«Sizi tanır mı?»

«Bilmiyorum. (Cesaretinin kırıldığını hissediyor içini bir soğukluk sarıyordu.) Bilmiyorum. Adam Trask'ın onu görmek istediğini söyler misiniz? Beni tanıyıp tanımadığını o zaman anlar.»

«Anlıyorum. İyi, gidiyorum.»

Sağdaki kapıya dek sessizce gitti ve açtı. Adam, birkaç sözcük mırıldandığını işitti, bir adam başını kapıdan uzattı. Kız, adam yalnız olmadığını anlasın diye, kapıyı açık bıraktı. Odadaki bir duvarın üstündeki kalın boya tabakası, bir açıklığı gizliyordu. Kız, ağır perdeleri yana çekti ve çekip gitti. Adam, yeniden iskemleye oturdu. Gözlerini kırpıldatmadan, adamın başının kapıdan çıktığını sonra da geri çekildiğini gördü.

Kate'in odası rahat bir çalışma ortamı olarak düzenlenmişti. Faye'in yaşamış olduğu odayla hiçbir benzerliği yoktu. Duvarlar safran rengi ipek hàlılarla kaplıydı, çifte perdeler elma yeşiliydi. Odada yumuşak, ipeksi bir havası vardı, ipekle kaplı kolçakları olan derin koltuklar, kadife abajurlu lambalar, odanın dibinde, beyaz satenden parlak örtülü, ve üzerinde dağlar gibi yastıklar yığılmış büyük bir yatak. Duvarlarda tablo, yatağın yanında tuvalet masası, şişe ve kavanozlar yoktu. Odanın çıplaklığı, yalnızca üç yüzlü bir aynadan yansıyordu. Çin halısı eski ve yumuşacıktı. Safran rengi zemin üstüne, cam yeşili ejderhalar desenlenmişti. Odanın bir köşesi yatak odası olarak kullanılıyordu; ortası ziyaretçi kabulü için ayrılmıştı, öteki köşede öteberiler duruyordu: Cilalı meşe tahtasından klasörler, yaldızlı motifler kazılmış büyük, siyah bir kasa, üzerinde bir abajur bulunan bir çalışma masası, masanın arkasında döner koltuk yanında bir iskemle.

Kate, çalışma masasının arkasında oturuyordu. Hâlâ güzeldi. Saçları doğal sarı rengini almıştı, Küçük kapalı dudaklarının uçları, eskiden olduğu gibi kalkıktı ama bedeni kalınlaşmıştı. Omuzları yağlanmıştı, ve zayıf elleri kırışmaya başlıyordu. Yanakları şişmiş, çenesi pörsümüştü. Göğüsleri hâlâ küçüktü, ama midesinin düzeyinde yağlı bir katmer oluşmuştu. Kalçaları inceydi, ama bacakları ve ayakları öyle şişmanlamıştı ki, ayak bilekleri düz pabuçlarından taşıyordu. Varislerini saran lastik bandajlar belli belirsiz görünüyordu çoraplarının altından.

Bütün bunlara karşın, olduğundan başka türlü görünüyordu. Yalnızca elleri yaşlanmıştı gerçekten de. Avuçları ve parmakları hâlâ diriydi ama ellerinin üstü kırışmıştı ve kahverengi lekelerle kaplıydı. Uzun kollu, ciddi, kara bir giysi giymişti, kollarındaki ve yakasındaki beyaz dantel süs, giysiyle zıtlık yaratıyordu.

Yılların etkisi ustaca olmuştu. Eğer biri, bu zaman süresince Kate'in yanında yaşamış olsaydı, büyük bir olasılıkla, ondaki değişikliğin farkına varamazdı. Yanakları dolgun, bakışları canlı, burnu ince, dudakları sert görünüyordu. Ten rengi kalın bir pudra tabakası altına saklanmıştı, alnındaki yara izi pek belli olmuyordu.

Kate, aynı kâğıtla, aynı makineyle çekilmiş bir deste fotoğrafı inceliyordu. Çiftler farklı olsa bile, duruş biçimleri tümünde, acınacak derecede aynıydı. Kadın olan eşlerin yüzleri makineye bakmıyordu.

Kate, fotoğrafları dörde ayırıp dört kalın zarfın içine koydu. Kapısı çaldığı zanan, onları çalışma masasının çekmecesine kilitledi.

«İçeri gir, Oh! Gir, Eva. Orada mı o?»

Kız, yanıt vermeden önce, masaya yaklaştı. Fazla güçlü ışığın altında, yüzü gergin ve gözleri büyümüştü.

«Yeni biri, bir yabancı. Sizi görmek istediğini söylüyor.»

«Üzgünüm, Eva, birini beklediğimi biliyorsun.»

«İşiniz olduğunu söyledim ona. Sizi tanıdığını sanıyormuş.»

«Nasıl biri o?»

«İri yarı biri, biraz sarhoş. Adı, Adam Trask.»

Kate, kımıldamadı ve hiç ses çıkarmadı; ama Eva, tam hedeften vurduğunu anladı. Sol el, masanın kıyılarına tutunmak için bir kedi gibi gerilirken, Kate'in sağ elinin parmakları avucunda yavaşça kapandı. Soluğunu tutuyormuş gibi kaskatı kesildi Kate. Eva şaşırmıştı. Komidinin çekmecesindeki, içinde şırınga bulunan kutuyu düşünüyordu.

«Şu koltuğa otur,» dedi Kate sonunda. «Eva, bir dakika sakin ol.»

Kız kımıldamayınca, Kate bir sözle onun aklını başına getirdi:

«Otur!»

Eva, uyuşmuşcasına koltuğa doğru yürüdü.

«Tırnaklarınla oynama,» dedi Kate.

İki el birbirinden ayrıldı, koltuğun kenarlarına yapıştı.

Kate, dimdik önüne baktı, bakışları lambasının pembe abajuruna dikiliydi. Sonra öyle ani bir hareket yaptı ki, Eva sıçradı ve dudakları titredi. Kate, masanın çekmecesini açtı ve içinden bir kese çıkardı.

«Al, odana git ve kendini toparla. Hepsini alma... Hayır, sana güvenmiyorum. (Kate keseyi masasına çarptı, ve iki parçaya ayırdı. İçinden azıcık beyaz bir toz aktı. İki ucunu katladı ve paketlerden birini Eva'ya uzattı.) Şimdi, çabuk ol. Aşağı inince, Ralphe'e söyle, holde, çanı duyacak kadar yakında dursun, ama sesleri duyamayacak kadar da uzak olsun. Ona gözkulak olacaksın. Beni gözetlemek için merdivenlerden çıkmasın sakın. Çanı duyunca... Hayır... Hayır. Nasıl isterse öyle yapsın. Daha sonra, Bay Adam Trask'ı içeri alırsın.»

«İşler yolunda mı, Bayan Kate?»

Kate, onun gidişine baktı, sonra yeniden çağırdı kızı:

«O gidince, öteki yarısı da senin olacak. Şimdi acele et.»

Kapı kapanınca, Kate, çekmeceyi açtı, içinden kısa namlulu bir tabanca çıkardı. Topunu açtı, inceledi, yeniden kapadı, silahı masasının üzerine koydu; bir kâğıtla üstünü örttü. Lamba-

lardan birini söndürdü, koltuğuna yerleşti. Ellerini önündeki masanın üzerinde birleştirdi.

Kapıya vurulunca, dudaklarını belli belirsiz kımıldatarak şöyle dedi:

«Girin!»

Eva'nın gözleri nemliydi, yatışmış görünüyordu.

«İşte,» dedi.

Adam'ı içeri aldı.

Sakin sakin masasının arkasında oturan Kate'i görmeden önce, odaya bir göz attı. Kadına şaşkın şaşkın baktı, sonra ona doğru yavaşça ilerledi.

Kate ellerini çözdü, sağ eli kağıda uzandı. Soğuk ve anlamsız bakışlarını Adam'dan ayırmadı.

Adam, onun saçlarını, yara izini, dudaklarını, kırışık boynunu, kollarını, omuzlarını ve düz göğüslerini gördü. Derin derin iç çekti.

Kate'in elleri hafifçe titredi. Sordu:

«Ne istiyorsun?»

Adam, bir iskemleye oturdu. İçinin rahatladığını haykırmak isterdi, ancak şunları dedi:

«Şu anda hiçbir şey. Seni görmek istemiştim. Sam Hamilton, bana burada olduğunu söylemişti.»

Adam oturunca, Kate'in titremesi kesildi.

«Demek bilmiyordun bunu?»

«Hayır,» dedi Adam, «bilmiyordum. Başlangıçta bu beni biraz heyecanlandırdı, ama şimdi daha iyiyim.»

Kate rahatladı. Gülümsedi, kesicileri daha uzun olan dişlerini gösterdi.

«Beni korkuttun,»

«Niçin?»

«Ne yapacağını bilmiyordum.»

«Ben de öyle,» diye karşılık verdi Adam.

Sonra, ona balmumundan yapılmış gibi bakmaya başladı yeniden.

«Uzun süre bekledim seni, gelmediğini görünce de unuttum.» dedi Kate.

«Ben unutamadım seni,» dedi Adam. Ama şu andan sonra bunu yapabileceğim.»

«Nedenmiş o?»

Adam, alaylı alaylı güldü.

«Çünkü seni görüyorum. Samuel bana, seni hiçbir zaman görmemiş olduğumu söylemişti; gerçekti bu. Yüzünü anımsıyordum ama hiçbir zaman görmedim. Şimdi unutabilirim seni.»

Kate'in dudakları büzüştü, iri gözleri yarı kapandı.

«Buna gerçekten inanıyor musun?»

«Yapabileceğimi biliyorum.»

Kate, davranış değiştirdi.

«Belki de gerekmez bu,» dedi. «Her şeyi anladıysan, anlaşabiliriz.»

«Sanmıyorum,» dedi Adam.

«Budalalık ediyorsun,» dedi. «Gerçekten de çocuksun. Ne yapacağını bilmiyordun. Şimdi sana bunu öğretebilirim, erkek olmuşsun artık.»

«Bana öğrettin,» dedi. «Sert bir ders oldu.»

«Birşey içmek ister misin?»

«Evet.»

«Soluğuna bakılırsa, rom içmişsin önceden.»

Ayağa kalktı, gidip bir şişe ve iki bardak aldı dolaptan. Geri dönerken, Adam'ın, kalınlaşmış ayak bileklerine baktığını farketti. Bir anlık öfke kapladı içini ama gülümsemesini sürdürdü.

Yuvarlak masaya gitti, iki bardağı romla doldurdu.

«Buraya gel,» dedi. «Daha rahat burası.»

Adam büyük koltuğa oturmak üzere giderken, Kate, bakışlarının kat kat olmuş midesine dikildiğini gördü. Adam'a bir bardak rom uzattı, oturdu, sonra ellerini karnının üzerinde birleştirdi.

Adam, elinde bardakla kalakaldı.

«İç,» dedi Kate. «Çok iyi romdur. (Adam, kadının hiç görmediği bir biçimde gülümsedi ona.) Eva, bana senin burada olduğunu söyleyince, ilk tepkim, seni dışarı attırmaktı.»

«Bir daha gelirdim,» dedi. «Seni görmem gerekiyordu; Samuel'e güvenmediğimden değil ama bunu kendim kanıtlamalıydım.»

«İç.»

Adam, bardağına baktı.

«Seni zehirleyeceğime inanmıyorsan...»

Bunu söylediğine pişman olup durdu, Kate.

Adam, gülümseyerek bardağına bakıyordu hâlâ. Kate'in yüzü öfkeden kasıldı. Bardağını kaldırdı, ağzına götürdü.

«Alkol hasta ediyor beni,» dedi, «hiç içmem. Beni zehirliyor bu.»

Yeniden ağzını kapattı, küçük sivri dişleriyle alt dudağını ısırdı.

Adam, hâlâ gülümsüyordu.

Kate, bardağındakini bir dikişte içti, öksürdü, ağladı, elinin tersiyle dudaklarını sildi.

«Bana pek güvenmiyorsun,» dedi.

«Hayır.»

Adam, romunu içti, sonra kalkıp iki bardağı doldurdu.

«Daha fazla içemem bundan,» dedi şaşkın şaşkın.

«Seni kimse zorlamıyor. Bunu içip gideceğim.»

Alkol, Kate'in boğazını yakıyor ve onu dehşete düşüren bu gücü ortaya çıkarıyordu. İkinci bardağını da içti.

«Beni korkutmuyorsun. Kimse korkutamaz beni.»

«Benden yana korkun olmasın,» dedi Adam. «Şimdi, unutabilirsin beni. Zaten, dediğine göre, bunu daha önce yapmışsın. (Kendini güvencede, çok iyi, Sam Hamilton'dan daha iyi hissediyordu.) İyi yürekli bir adamdı o. Yokluğunu duyacağım. Anımsıyor musun, Cathy? İkizleri doğurmana yardım etmişti o?»

Alkol, Kate'in bedeninde hasar yapıyordu. Bunu saklamaya çalıştı, yüzü gerildi.

«Ne var?» diye sordu Adam.

«Alkol yüzünden, beni hasta ettiğini söylemiştim sana.»

«Sana güvenme tehlikesini göze alamazdım,» dedi adam

sakin sakin. «Tabancayı ateşledikten sonra, her şeyi yapacağına inanıyorum senin.»

«Neyi yapacağıma?»

«Söylentileri duydum... Kirli işler.»

Bir an dikkati dağıldı ve alkol dumanları çatlaktan içeri sızdı. Savaşını yitirmişti. İradesi pes etti. Korkunun yerini tedbirsiz bir acımasızlık aldı. Şişeyi kavradı, bardağını doldurdu.

Adam, kendi bardağını doldurmak için kalmak.zorunda kaldı. İçine, kendisine tamamen yabancı bir duygu doluyordu. Karısının görüntüsü onu neşelendiriyordu, daha güçlü bir ceza vermek isterdi ama tetikte duruyordu. «Dikkat, konuşmamalısın!»

«Sam Hamilton, benim en iyi dostumdu,» dedi yüksek sesle. «Yokluğunu duyacağım.»

Kate, bardağını beceriksizce ağzına götürdü, sıvı dudaklarının köşesinden aktı.

«Ondan nefret ediyordum,» dedi. «Elimden gelseydi, öldürürdüm onu.»

«Neden? Bize karşı iyi davrandı.»

«Bakıyordu... Kafamın içini araştırıyordu o.»

«Bana da aynı şeyi yaptı ve yardımcı oldu.»

«Ondan nefret ediyorum,» dedi. «Öldüğüne sevindim.»

«Eğer biri duygularını anlamanda sana yardım etseydi, belki de bu durumlara düşmezdik,» dedi adam.

Kate, üst dudağını kaldırdı.

«Gevşek adamın birisin,» dedi. «Senden nefret etmiyorum, yalnızca güçsüzsün sen.»

O kendini kapıp koyverdikçe, Adam kendini daha çok kontrol ediyordu.

«Tabii ya, bıyık altından gülersin!» diye uludu.» Kendini özgür mü sanıyorsun, ha? Biraz alkolle, kendini adam yerine koyarsın! Bir işaretimle, yalvararak dizlerime kapanırsın. (Egemen olma gereksinmesi ortaya çıkmıştı. Dişi tilki kurnazlığı boşladı.) Seni tanırım,» dedi. «Alçağın birisin sen.»

Adam, hâlâ gülümseyip duruyordu. Bir yudum içti, bu, Ka-

te'in aklına bir bardak daha içmesi gerektiğini anımsattı. Şişenin ağzı çınladı.

«Yaralandığım zaman, bana yardım etmiştin,» dedi. «ama senin duygusallığın tiksindiriyordu beni. Artık senin bakımına gereksinimim kalmadığı zaman, beni alıkoymaya çalıştın. Gülümsemeyi kes, sinirlendiriyorsun beni!»

«İnsanlardan neden bu denli nefret ediyorsun acaba?»

«Merak mı ediyorsun bunu? Kinden kaynaklanmıyor bu, küçümsemeden ileri geliyor! Daha çok küçükken bile annemin ve babamın, erdemli bir görünüşün altına gizlenen zevk düşkünü iki yüzlü insanlar, parmağımda oynattığım budalalar olduklarını biliyordum. İnsanlara her zaman, her istediğimi yaptırdım. Bir erkeği intihara ittim. O da erdemli geçiniyordu ama bütün istediği, benimle, küçük bir kızla yatmaktı.»

«Onun intihar ettiğini söyledin. Seni çok sevmiş olmalı.»

«Saplantılı biri,» dedi Kate. «Kapımıza gelip yalvardığını duydum onun. Bütün gece güldüm.

«Bir ölümden pişmanlık duyardım ben olsam,» dedi Adam.

«Duygusal birisin sen yalnızca. İnsanların ne dediğini iyi anımsıyorum: «Ne denli güzel, tatlı ve ince o.» Kimse tanımıyordu beni. Onlar çember üstünde oynatıyordum da bunun farkına varmadılar.»

Adam, bardağını boşalttı. Alkolün verdiği uyuşukluğun içinde, Kate'in içgüdülerinin sırayla yürüyen karıncalar gibi doğduğunu ve kıvrılarak gittiğini görüyordu.

«Samuel Hamilton'u sevmemiş olmanın fazla önemi yok. Ben onu bilge biri olarak tanıyorum. Bir kezinde bana, erkekleri tanıdıklarını söyleyen kadınların, onların yalnızca bazı yönlerini tanıdıklarını ve başka yanları olduğunu anlayamadıklarını söylemişti. Bu, onların başka yanları yok demek değildir.»

«O ikiyüzlü ve yalancıydı,» diye tükürdü Kate. «Benim nefret ettiğim bunlar, yalancılar, bütün yalancılar. Onların burunlarını pisliğe sürtmek isterdim.»

Adam, kaşlarını kaldırdı.

«Dünyada yalnızca kötülüğün ve çılgınlığın olduğunu mu sanıyorsun?»

«Elbette.»

«Buna inanmam,» dedi Adam sakin sakin.

Kate karşı çıktı:

«Buna inanmazsın! Buna inanmazsın! Buna sana kanıtlamamı ister misin?»

«Olanaksız,» dedi Adam.

Kate, sıçrayarak ayağa kalktı, masasına koştu, oradan zarfları aldı.

«Bak şunlara,» dedi.

«İstemiyorum.»

«Yine de bakacaksın bunlara. (Bir fotoğraf aldı.) Bak, sizin oylarınızla seçtiklerinizden biri! Senato'ya girecek. Şu göbeğe bir bak! Kadın gibi göğüsleri var. Kamçıdan hoşlanır. Şuradaki beyazlık, kamçı izidir. Yüzündeki anlama bir bak. Bir karısı ve dört de çocuğu var onun, ayrıca da Senato'da temsilci. Ah! İnanmak istemiyor musun? Öyleyse, bak! Şu şişko denizanası, Belediye Meclisi Üyesi. Şu yağ tulumu, Blanco yakınındaki bir çiftlik sahibi olan bir İsveçli. Bak hele, bak! İşte Berkeleyli bir profesör. Buraya gelip de yüzüne bir lazımlık boşalttırmak için bunca yolu tepiyor – felsefe profesörüymüş! Bak, en iyisini sona sakladım, senin için. Trées Sainte Trinité'nin bir papazı bu da; İsa'nın küçük kardeşlerinden biri. Eskiden, onda bir kasılma yaratmak için bir ev yakmak gerekiyordu. Bunu ona başka biçimde sağlıyoruz şimdi. Kaba etleri yakan bu kibriti görüyor musun?»

«Bunu görmek istemiyorum,» dedi Adam.

«Yine de gördün onları! Ah! İnanmak istemiyorsun demek! Eğer istersem, seni buraya sokmam için bana yalvarırsın. Ayışığında bir köpek gibi uluturum seni. (Kate, onun kabuğunu kırmak istiyordu, ama Adam ondan çok uzaktı.) Elimden kimse kurtulamaz,» dedi alçak sesle.

Bakışları soğuktu Kate'in, ama tırnakları, bir kedi pençesi gibi koltuğun kumaşını yırtıyordu.

Adam, iç çekti.

«Bu fotoğraflar benim olsaydı, postu kolay kolay deldir-

mezdim,» dedi. «Sanırım, bu kanıtlardan bir teki bile, bir yaşamı yıkabilir. Kendini tehlikeye atılmış olmuyor musun?»

«Beni çocuk mu sanıyorsun sen?» diye sordu Kate.

«Artık değil,» dedi Adam. «Senin insanlıkla ilgisi olmayan bir sapkın olduğuna inanmaya başlıyorum.»

Kate gülümsedi.

«Onikiden vurdun,» dedi. «İnsan olmak istemem bir şey mi sanki? Şu fotoğraflara bak! Dişi bir köpek olmayı yeğlerdim, ama değilim. Ayrıca, insanlardan daha akıllıyım ben. Kimse bana ulaşamaz. Canını sıkma, tehlikeye atmış değilim kendimi. (Parmağıyla bir klasör gösterdi.) Bunun içinde yüz kadar, pek güzel resim var. Resimdeki kişilerde, başıma bir şey gelince, içinde birer fotoğraf olan yüz mektubun aynı gün postaya verileceğini ve başlarına neler geleceğini biliyorlar. Hiçbir şeyden korkum yok, işine bak sen!»

«Ama ya başına bir kaza gelirse?»

«Bunun hiç önemi yok,» dedi. (Ona doğru eğildi.) «Bu erkeklerin bilmediği bir giz vereyim sana. Birkaç yıl sonra, çekip gideceğim buradan. Hareket ettiğim gün de zarflar, her şeye karşın postaya verilecek.»

Koltuğuna devrildi ve kahkahadan iki büklüm oldu.

Adam ürperdi. Kadını inceden inceye inceledi. Yüzü ve kahkahası çocuksu ve saftı.

Kalkıp kendine yarım bardak rom doldurdu. Şişe nerdeyse boşalmıştı.

«Kötü olduklarından değil de, bu erkekleri anlayamadığın için onlardan nefret ediyorsun. Onların ulaşamadığın yanlarından nefret ediyorsun. Neden böyle yapıyorsun? Amacın nedir?»

«Gerekli bütün parayı alacağım, New York'a gideceğim. Yaşlanmayacağım, yaşlı değilim ben. Güzel mahallede bir ev alacağım, hizmetçilerim olacak. O zaman birini arayacağım, eğer hâlâ yaşıyorsa, ağır ağır, acının onu hemen öldürmemesi için dikkat ederek, yavaş yavaş canını alacağım onun. Eğer gereği gibi davranırsam, ölmeden önce çıldıracak.»

Adam, ayağını yere vurdu.

«Gülünç bu,» dedi. «Yalan bütün bunlar. Çılgınlık bu. Gerçek olamaz, buna inanamam.»

«Beni ilk kez gördüğün günü anımsıyor musun?» diye sordu Kate.

Yüzü asıldı.

«Tanrım! Evet!»

«Kırılmış çenemi, patlamış dudaklarımı, kırılmış dişlerimi anımsıyor musun?»

«Bunları anımsıyorum, ama unutmak istiyorum.»

«En büyük zevkim, bana bunu yapan adamı bulmak olacak. Sonra da... Sonra sıra öteki zevklere gelecek.»

«Gitmeliyim,» dedi Adam.

«Gitme, sevgilim,» dedi. «Biraz daha kal, aşkım. İpek çarşaflarım var, bedeninin çarşaflarımın içine girmesini istiyorum.»

«Çılgın mısın sen?»

«Ah, sevgilim! Oh! Aşk yapmasını bilmiyorsun sen, ama sana öğretirim. Sana öğreteceğim.»

Kate, sallanarak kalktı, elini Adam'ın kolunun üstüne koydu. Yüzü taze ve genç görünüyordu. Adam, başını eğdi, bir maymun eli gibi kırışık eli gördü. Tiksintiyle geri çekildi.

Kate, onun hareketini gördü, anladı, dudakları katılaştı.

«Anlamıyorum,» dedi Adam. «Bunların gerçek olduğunu biliyor ama buna inanamıyorum. Yarın sabah da inanmayacağımı iyi biliyorum. Karabasan olmalı bu. Yine de olamaz, karabasan bile olamaz bu; çünkü oğullarımın anası olduğunu biliyorum. Onlardan haber sormadın bana. Oğullarımın anasısın sen.»

Kate, dirseklerini dizlerine dayadı, çenesini avuçlarına aldı, parmaklarıyla kulak memelerine dokundu. Bakışları gururluydu. İsteyerek alçak sesle konuştu:

«Bir budala, her zaman zırhında bir kusur bulur,» dedi. «Bunu çocukken öğrendim ben. Evet, oğullarının anasıyım ben. Oğulların mı? Ben onların anasıyım, ama sen, babaları olduğundan emin misin?»

«Ne demek istiyorsun, Cathy?»

«Adım Kate'dir. Dinle beni canım. Anılarına bir göz gezdir. Bana bir çocuk yapman için, kaç kez yaklaştırdım seni yanıma?»

«Yaralıydın,» dedi, «korkunç derecede yaralıydın.»

«Bir kez,» dedi Kate, «tam bir kez.»

«Gebeliğin seni rahatsız ediyordu,» diye karşı çıktı Adam. «Ben de üsteleyemiyordum.»

Kate, ona tatlı tatlı gülümsedi.

«Kardeşin için yaralı değildim ama.»

«Kardeşim mi?»

«Charles'ı unuttun mu?»

Adam güldü.

«İblissin sen,» dedi, «ama bunun kardeşimden olduğuna beni inandıramazsın.»

«Senin neye inandığın önemli değil.»

«Buna inanmıyorum.»

«Sonunda hizaya gelirsin. Önce merak edeceksin, sonra kuşkulanacaksın. Olduğu gibi düşüneceksin Charles'ı. Charles'ı sevebilirdim. Bir yanı benziyordu bana.»

«Uydurma bu!»

«Anımsayacaksın,» dedi. «Belki günün birinde, bir fincan çayın acısı dilinin ucuna gelemez mi? Yanlışlıkla benim ilacımı içmiştin. Yaşamında olmadığı biçimde, derin derin uyudun ve kafan ağırlaşmış olarak çok geç uyandın.»

«Böyle bir şeyi düşünecek durumda değildin sen.»

«Her şey yapabilirim ben,» dedi. «Şimdi, sevgilim, soyun. Yeteneklerimi göstereceğim sana.»

Adam, gözlerini kapadı, başı döndü. Gözkapaklarını yeniden açtı.

«Gerçek olsa bile, bunun hiç önemi yok. Hiçbir önemi.»

Sonra ansızın gülmeye başladı Adam, çünkü bunun gerçek olduğunu anlamıştı. Hemen kalktı, dengesini korumak için koltuğun arkalığına dayanmak zorunda kaldı.

Kate de sıçrayıp kalktı, onu dirseğinden yakaladı yeniden.

«Gel, soyunmana yardım edeyim.»

Adam, onun kollarını bükerek kendini kurtardı, sonra kapıya doğru sallanarak yürüdü.

Kate'in gözlerinde korkunç bir kin belirdi. Bir hayvan gibi, uzun uzun, tiz bir çığlık attı. Adam ona döndü. Kapı açıldı. Genelev fedaisi üç adım attı, uzaklığı ayarladı, bir ayağının üstünde döndü ve olanca gücüyle Adam'ın kulak tozuna bir yumruk indirdi. Adam, yere yuvarlandı.

Kate uludu:

«Başına! Onun kafasını ez!»

Ralph, yerde duran adama yaklaştı, ayağını kaldırdı. Adam gözlerini açmış ona bakıyordu. Adam, rahatsız olunca, Kate'e döndü.

Kate ona katı bir sesle buyruk verdi:

«Ökçenle yüzünü dağıt!»

«Ama kendini savunmuyor ki,» diye karşılık verdi Ralph.

Kate oturdu. Soluk soluğa kalmıştı, ağzından soluk alıyordu. Elleri dizlerinde kasıldı kaldı.

«Nefret ediyorum senden,» dedi; «Adam, senden ilk kez nefret ediyorum! Duyuyor musun, Adam, senden nefret ediyorum!»

Adam oturmaya çalıştı, yana yuvarlandı, yeniden denedi. Oturunca da Kate'e baktı.

«Zararı yok,» dedi. «Gerçekten zararı yok. (Diz çöktü, bir süre dinlendi.) Seni dünyada her şeyden daha çok sevmiş olduğumu biliyor musun? Gerçek bu. Öyle güçlü bir sevgiydi ki, öldürürken çok acı çektim.»

«Yalvararak geri geleceksin,» dedi Kate, «bana yakarırken, karnının üstünde sürüneceksin.»

«Pekâlâ Matmazel Kate, oraya gideyim mi?»

Kate, karşılık vermedi.

Adam, ağır ağır kapıya gitti, her adımda dinleniyordu. Tokmağı çevirirken eli acıdı.

«Adam!» diye seslendi Kate.

Adam, yavaşça geri döndü, bir anıya gülümsermiş gibi gü-

lümsedi ona. Sonra dışarı çıktı, ardından kapıyı yavaşça kapattı.

Kate'in gözleri, onun yok olduğu yere dikilmişti. Bakışları üzgündü.

YİRMİALTINCI BÖLÜM

Adam Trask kendisini King City'ye götüren trende, boş yere düşüncelerini toparlamaya çalıştı. Çevresini saran hava, pamuk yığınını andırıyor, sesler ve renkler çok uzaklardan geliyormuş gibi görünüyordu.

İnsan beyninde, düşünceleri eleyen, geçiren ya da tutan bir kalbur olması gerekir, bu iş de insanın bilgisi dışında olur genellikle. İnsanın, tanımlanamaz bir rahatsızlığın kıskacındayken uyuması, ertesi sabah da dinlenmiş ve canlı olarak aydınlık, güleryüzlü ve pisliklerden arınmış bir dünyada uyanması pek enderdir. Kanı neşeyle kaynar göğsü kabarır, bir anlık sarhoşluk sinirlerinde gezinir, Bununla birlikte, bu coşkunluğu haklı gösterecek bir şey olmadı bir gün öncesine göre.

Samuel'in cenaze töreni ve Kate'e yaptığı ziyaretin, üzüntü ve acı yaratması gerekiyordu Adam'da, ama ona hiçbir şey olmadı. Tam tersine, pamuk bulutu içinde, neşeli gibi görünüyordu. Kendini genç özgür ve doymak bilmeyen bir neşe içinde hissediyordu. King City'de trenden indi, arabalığa gidip atını ve iki tekerlekli arabasını alacağına, Will Hamilton'un yeni garajına doğru yürüdü.

Will, çalışma odasının camla kaplı iç bölmesinin arkasında oturuyordu. Makinelerin gürültüsünden rahatsız olmadan, makinistlerini denetliyordu buradan. Göbeğine bakılırsa, zengin olmalıydı Will.

Kendisine Küba'dan düzenli ve doğrudan doğruya yollanan yaprak sigaralarının tanıtım yazısını okumakla uğraşıyordu. Babasının yasını tuttuğunu sanıyordu ama yapmacıktı bu. Törenden hemen sonra San Fransisko'ya hareket eden Tom konu-

sunda azıcık endişeliydi. Will, unutmanın en iyi yolunun, Tom'un yaptığı gibi alkol değil de çalışma olduğuna inanıyordu.

Adam çalışma odasına girince, gözlerini kaldırdı ve ona geniş bir deri koltuğu gösterdi; faturanın toplamıyla bunalan müşterilerini buraya oturtuyordu.

Adam oturdu.

«Size başsağlığı dileyip dilemediğimi bilmiyorum,» dedi.

«Üzücü bir andı,» dedi Will. «Cenazede miydiniz?»

«Evet,» diye karşılık verdi Adam. «Babanıza karşı beslediğim duyguları biliyor musunuz bilmem. Bana, hiç unutamayacağım şeyler öğretti o.»

«Sevilen biriydi,» dedi Will. «Mezarlıkta iki yüz kişiden fazla vardı... İki yüzden fazla.»

«Onun gibi bir insan, ölmez,» dedi Adam. (Bu cümleyi az önce bulmuştu.)

«Onun öldüğüne inanamıyorum. Belki eskisinden daha da canlı.»

«Gerçekten öyle,» dedi Will. «Ben de aynı şeyi düşünüyordum. Evinize mi dönüyorsunuz?»

«Evet, ama sizi görmeye geldim, çünkü bir otomobil almayı düşünüyorum.»

Will'de belli belirsiz bir değişim oldu.

«Vadi'deki bütün insanlar içinde, otomobil alacak son kişinin siz olacağınıza inanıyordum.»

Yarı kapalı gözlerinin altından, Adam'ın tepkisine baktı.

«Haklısınız,» dedi Adam gülerek. «Ama bu değişmeden sanırım babanız sorumludur.»

«Nasıl yani?»

«Bunu size açıklayabilir miyim, bilmem. Biz, otomobilden sözedelim en iyisi.»

«Açıkça söylemem gerekirse, siparişlerimi karşılamakta oldukça sıkıntı çekiyorum. Kabarık bir istek listesi var, elimde.»

«Gerçekten mi? Öyleyse, bu durumda, benim adımı da yazın oraya.»

«Severek, Bay Trask. (Biraz ara verdi.) Ailemin çok yakın

bir dostu olduğunuzdan... Biri vazgeçerse, size büyük bir zevkle öncelik tanırım.»

«Çok kibarsınız,» dedi Adam.

«Nasıl bir düzenleme yapmamı isterdiniz?»

«Hangi anlamda?»

«Aylık taksitlerle öder misiniz?»

«Böylesi daha pahalıya gelmez mi?»

«Faizler ve bakım harcamaları olur, ama bu yöntemi yeğleyenler de var.»

«Peşin ödeyeceğim,» dedi Adam. «Benim için taksitin hiç yararı olmaz.»

Will güldü.

«Sizin gibi düşünen pek az insan var,» dedi. «Zaman gelecek, peşin ödeme yüzünden zarara gireceğim.»

«Bunu düşünmemiştim,» dedi Adam. «Tamam, beni listenize yazıyor musunuz?»

Will ona doğru eğildi.

«Bay Trask, sizi listemin başına yazacağım. İlk gelen araba, sizin olacak.»

«Teşekkür ederim.»

«Benim için büyük bir zevk.»

«Anneniz acıya nasıl dayandı?» diye sordu Adam.

Will, koltuğuna yaslandı ve dudaklarında sevecen bir gülümseme belirdi.

«Bambaşka bir kadındır o,» dedi, «bir kaya gibi sağlamdır. Uzunca bir süre, pek güç anlar yaşadık. Babam, becerikli bir adam değildir, her zaman bulutlarda gezinir ya da kitaplara gömülürdü. Hamiltonlar yoksullarevine düşmemişlerse, sanırım bu annem sayesinde olmuştur.»

«Çok iyi bir kadın o,» dedi Adam.

«Yalnız iyi değil, sağlamdır da, ayaklarını yere sağlam basar. Çelik bir kuledir. Törenden sonra, Olive'in evine gittiniz mi?»

«Hayır.»

«Yüzden fazla insan vardı. Neyse, bütün piliçleri kızartan ve herkese servis yapan annemdi.»

«Olamaz?»

«Evet! Hem de ölen, onun kocasıydı!»

«İlginç bir kadın,» dedi Adam, Will gibi görünerek.

«Pratik bir kadındır! Besleyecek insanları vardı, o da onları besledi.»

«Sanırım kendini toparlar, ama onun için büyük bir kayıp oldu.»

«Kendini toparlar,» dedi Will «Bu küçücük kadın kurusu, tümümüzü gömer.»

Adam, çiftliğine dönerken, yıllardan beri farkına varmadığı şeyleri gördü; yüksek otların arasındaki yabani çiçekleri ve yol boyunca tepenin yamacında otlayan kızıl inekleri. Adam, kendi toprağına gelince, öyle ansız bir zevk duydu ki, bunun nedenini araştırdı. Atının nal seslerinin ahengiyle yüksek sesle şarkı söylediğini farketti birden:

«Özgürüm, özgürüm. Artık sıkıntım kalmadı. Özgürüm. O gitti, içimden çıktı. Oh! Güçlü İsa, özgürüm ben!»

Kolunu arabadan dışarı çıkardı, bir yabankaranfili dalı kopardı. Yapraklarını ezdi ve ciğerlerini, içe işleyen kokusuyla doldurdu. Evine döndüğü için seviniyordu. Şu iki günde ikizlerin ne denli büyüdüklerini görmek istiyordu... İkizleri görmek istiyordu.

«Özgürüm ben, gitti o,» diye şarkı söylüyordu yüksek sesle.

Lee, evden çıktı, Adam arabadan inerken, atın dizginlerini tuttu.

«Çocuklar nasıllar?» diye sordu Adam.

«Çok iyiler. Onlara ok ve yaylar yaptım, ırmağın kıyısına, tavşan avlamaya gittiler. Ama bu akşam, yahni yiyeceğimize söz veremem.»

«Burada her şey yolunda mı?»

Lee, şaşkın şaşkın baktı, bağıracak gibi oldu, sonra düşüncesini değiştirdi.

«Cenaze töreni nasıl geçti?»

«Çok kalabalık vardı,» dedi Adam. «Samuel'in çok dostu varmış. Onun öldüğüne bir türlü inanamıyorum.»

«Benim ülkemde, cenaze törenlerinde davul çalınır. Şeytanları korkutmak için tabutların çevresine konfeti atarız, mezarların üstüne de çiçek yerine kızarmış domuzlar koyarız. Yararı düşünen, aç bir halkız biz.»

«Samuel de böyle gömülmeyi isterdi,» dedi Adam. «Bu ilgilendirirdi onu. (Lee'nin kendisine bakıp durduğunu gördü.) Atı içeri alın, Lee, bize de birer fincan çay yapın, sizinle konuşmam gerek.»

Adam, odasına gitti, rom kokusu sinmiş kara giysisini çıkardı. Soyundu, bedenini koku gidinceye dek mutfak sabunuyla güzelce ovaladı. Yıkanmaktan ağarmış, kumaşın eskimeye başladığı dizleri daha açık mavi bir iş tulumu giydi. Ağır ağır traş oldu ve tarandı.

Lee, mutfakta ateşi yakıyordu. Adam salona doğru yürüdü. Lee, büyük koltuğun yanındaki masanın üzerine bir fincanla bir şekerlik koymuştu. Adam, çevresine göz gezdirdi. Empirme perdelerin çiçekleri rengini atmıştı, halılar eskiydi, girişteki muşambanın üstünde koyu renk bir yol olmuştu. Bütün bunları ilk kez görüyordu.

Lee çaydanlığı getirince, Adam şöyle dedi:

«Kendinize de bir fincan getirin, Lee. Likörünüzden de biraz kaldıysa, severek içerim. Dün gece sarhoş oldum.»

«Siz sarhoş mu oldunuz? İnanamam buna.»

«Yine de gerçek bu, size bundan söz etmek istiyorum ben de. Bana baktığınızı gördüm.»

«Sahi mi?» diye sordu Lee.

Fincanını, bardakları ve ng– ka– py şişesini almaya gitti.

«Şu son yıllarda yalnızca sizinle ve Bay Hamilton'la birlikte içtim,» dedi dönünce.

«İkizlere ad verdiğimiz günkü aynı şişe mi bu?»

«Aynı şişe.»

Lee, fincanlara kaynar çayı boşalttı. Adam'ın, çayına iki kaşık şeker attığını görünce, yüzünü buruşturdu.

Adam çayını karıştırdı ve erimekte olan küçük şeker kabarcıklarını seyretti.

«Onu görmeye gittim,» dedi.

«İyi bir düşünce bu,» dedi Lee. «Bu denli uzun süre nasıl beklediğinizi merak ediyordum ben de.»

«Belki o zaman bir erkek değildim.»

«Ben de öyle düşündüm. Nasıldı o?»

Adam, ağır ağır yanıt verdi:

«Anlamıyorum onu. Yeryüzünde böyle bir yaratık olduğuna inanamıyorum.»

«Açıklanamayanı açıklamak için cinleriniz olmadığından, siz Batılılar'ın sıkıntıları hiç tükenmez. Daha sonra da sarhoş mu oldunuz?»

«Hayır, daha önce ve o sırada içtim. Cesaretimi artırmak için yaptım sanırım.»

«Daha iyi görünüyorsunuz.»

«Daha iyiyim,» dedi Adam. «Size de bundan söz etmek istiyorum. Geçen yıl bu zamanlar, Sam Hamilton'a koşmalıydım.»

«Belki de kendinden bir parça bıraktı sizde,» dedi Lee. «Belki de ölümsüzlük denen şey budur.»

«Bir düşten uyanır gibiyim,» dedi Adam. «Gözlerim az önce açıldı, omuzlarımdan bir yük kalktı.»

«Bay Hamilton'un sözcüklerine benzer sözcükler kullanıyorsunuz,» dedi Lee. «Bir varsayım geliştirip bunu saygıdeğer akrabalarıma sunmalıyım.»

Adam, kara likörünü içti, diliyle dudaklarını yaladı.

«Özgürüm,» dedi. «Bunu birine söylemem gerek. Çocuklarımla yaşayabilirim. Bir kadına bile bakabilirim artık. Ne dediğimi anlıyor musunuz?»

Lee, çayı doldurdu, fincanını dudaklarına götürdü.

«Haşlanmamak için ne yaptığınızı bilmiyorum,» dedi Adam.

Lee, bıyık altından gülüyordu. Adam ona bakınca, Lee'nin artık genç bir adam olmadığını farketti. Yanaklarının derisi, cilalı gibi parlıyordu ve yol yol olmuştu, gözlerinin çevresi de kırmızıydı.

Lee, bir anıya gülümserken, ince porselene bakıyordu.

«Eğer özgürseniz, beni de özgür bırakabilir misiniz?»

«Nasıl olur bu, Lee?»

«Benim gitmeme izin verir misiniz?»

«Elbette. Burada mutlu değil misiniz?»

«Sanırım sizin mutluluk adını verdiğiniz şeyi hiç bilmedim ben. Bizler, isteklerimize yerine getirmeye çalışırız. Belki olumsuz bir anlatım bu.»

«İstediğiniz adı verin buna, burada doyuma ulaşmıyor musunuz?»

«Bir insanın yapacak şeyleri varsa, böyle olmasının olanaksız olduğuna inanırım.»

«Hangi işler bunlar?»

«İlkin için çok geç oldu. Bir karım ve çocuklarım olsun istemiştim. Büyüklerin bilgelik dediği bu budalalığı yapıp savunmasız çocuklarımı da bundan korumayı isterdim belki de.»

«Fazla yaşlı değilsiniz.»

«Oh! Bedensel olarak sanırım hâlâ döl verebilirim, ama beni engelleyen bu değil. Başucumdaki lambam çok eski bir dost. Bay Trask, evlendiğimi biliyor musunuz? Sizler gibi ben de bir kadın düşlemiştim, ama benimki yalnız düşlerimde vardı. Küçük odamdaki hoş bir dosttu o. Ben konuşuyordum, beni dinliyordu ve sırası gelince, öğleden sonraki küçük olayları anlatıyordu bana. Çok güzel ve fettandı o. Ama bugün, onu dinler miyim bilmem. Hem, karımın üzgün olmasını ve kendini terkedilmiş hissetmesini de istemezdim. Bu durumda, ilk düşüncemden vazgeçiyorum.»

«İkincisi hangisi?»

«Bundan, Bay Hamilton'a söz etmiştim. San Fransisko'daki Çin Mahallesinde bir kitapçı dükkânı açmak isterdim. Dükkânın arka odasında yaşardım ve günlerimi uzun tartışmalarla geçirirdim. Katılaştırılmış mürekkepten ejderha biçiminde üzerinde Sung Hanedanının tarihini taşıyan kâğıt posterleri, satmayı isterdim. Kurt yeniği kutuların içine dizilidir onlar. Çamağacı kurumu ve anamaddesi yabaneşeği derisi olan bir kolayla yapılır. Bu mürekkeple taradığınız zaman, kara gibi görünebilir,

ama aslında göze dünyanın bütün renklerini canlandırır. Belki ressamın biri dükkâna gelirdi ve onunla fiyat konusunda tartışırdık.»

«Bütün bunları icadediyor musunuz?» diye sordu Adam.

«Hayır. Eğer daha iyiyseniz ve özgürseniz, sonunda küçük kitapçı dükkânımı açarsam sevinirdim. Hem burada da ölmek isterdim.»

Adam, ılık çayını karıştırırken sustu, sonra:

«Tuhaf bu,» dedi, «ben de özgürlükten vazgeçip tutsak olmanızı istemek üzereydim. Ama isterseniz, gidebilirsiniz. Size ödünç para bile verebilirim.»

«Param var, hem de oldukça uzun süreden beri.»

«Gitmek isteyeceğinizi hiç aklıma getirmemiştim,» dedi Adam. «Yaşamınızın sonuna dek burada kalacağınızı sanıyordum.»

Adam, ayağa kalktı.

«Azıcık bekleyebilir misiniz?»

«Neden?»

«Bana, çocuklarımı nasıl tanımam konusunda öğüt vermenizi istiyorum. Bu evi yeniden düzene koymak, belki satmak ya da kiraya vermek istiyorum. Ne kadar param kaldığını ve bununla ne yapabileceğimi bilmek isterdim.»

«Bana bir tuzak hazırlamıyorsunuz, değil mi?» diye sordu Lee. «İradem eskisi kadar güçlü değil. Kolayca kandırılabileceğimi seziyorum, ya da daha kötüsü, bana gerek duyulduğunu anlayınca, burada kalabilirim. Bana gereksinim duymamaya çalışın. Yalnız bir insan için en çekici bir yerdir bu.»

«Yalnız bir adam!» dedi Adam. «Bunu önceden düşünemeyecek kadar berbat durumdaydım.»

«Bay Hamilton biliyordu,» dedi Lee.

Başını kaldırdı, ağır gözkapaklarının arasından, iki ince çizgi parlıyordu.

«Biz Çinliler,» dedi, «kendimizi kontrol etmesini biliriz. Hiç heyecan göstermeyiz. Bay Hamilton'u severdim. İzin verirseniz, yarın Salinas'a gideceğim.»

«Ne isterseniz yapın,» dedi Adam. «Benim için yaptıklarınızı Tanrı biliyor.»

«Konfeti atmaya gideceğim,» dedi Lee, «Babam Samuel'in mezarının üzerine gidip bir kızarmış domuz koyacağım.»

Adam hemen kalktı, çayını bir yudumda içti, dışarı çıkıp Lee'yi oturur bıraktı.

YİRMİYEDİNCİ BÖLÜM

Yağmurlar çok düzenli yağdığından, Salinas Irmağı taşmadı. Irmak, gri kum kaplı geniş yatağının dibinde nerdeyse tembel tembel akıyordu, suyu da berraktı. Söğütağaçları yeşildi, dutağaçları yerde sürünen damarlarını çekiyordu.

Mart ayına göre havalar erken ısınmıştı; güneyden esen yel, gümüş renkli altyüzlerini gösteren yaprakları buruyordu.

Çalılarla çevrili, çok iyi korunan bir alanda, küçük bir adatavşanı, kahvaltısının çiviyle ıslanmış kürkünü kuruturken, güneşte ısınıyordu. Tavşan, arasıra tehlikeyi anlamak için, burnunu büzüyor, kulaklarını dikiyordu. Ayaklarının altında, toprağın ahenkli titreyişini hissetti, kulak kabarttı, burnunu büzdü ama titremeler kesilmedi. Ardından bir söğütün dalları arasında bir çatırtı oldu.

Daha sonra, değişik ancak tehlikeli olmayan gürültüler duyuldu; uçmakta olan bir kuşun çıkardığı ıslığa ve çatırtıya benziyordu. Tavşan bir ayağını tembelce güneşe doğru gerdi. O sırada yeni bir şaklama, bir ıslık ve büyük bir gürültü duyuldu. Tavşan, büsbütün hareketsiz kaldı, gözleri büyüdü. Bambudan yapılmış bir ok göğsünü delip geçmiş, onu yere çivilemişti. Yan düştü, ayakları boşlukta umutsuzca çırpındı ve bir daha kımıldamadı.

Söğütağacının altından, dört ayak üstünde iki çocuk çıktı, ellerinde dört ayak uzunluğunda bir yay vardı, omuzlarında taşıdıkları sadaktan ok uçları görünüyordu. İş tulumu ve mavi gömlek giymişlerdi, şakakları, bir şeritle bağlanmış hindi tüyleriyle süslüydü.

Savaş alanındaki yerliler gibi, dikkatle yaklaştılar. Ölümden kaynaklanan beklenmedik son sıçrayışlar yüzünden, çocuklar tavşana yaklaşınca, hayvan kımıldadı.

«Tam kalbinden,» dedi Cal, «sanki doğal olarak ölmüş gibi.»

Aron, başını eğdi ve sustu.

«Senin yaptığını söyleyeceğim,» diye sürdürdü Cal, ben bu işlerde daha üstünüm. Ayrıca da bunun zor bir atış olduğunu söyleyeceğim.

«Gerçek bu,» dedi Aron.

«Dinle, babama ve Lee'ye senin vurduğunu söyleyeceğim.»

«Niçin? Gerek yok ki,» dedi Aron. «Şunu yapalım istersen. Bir tane daha öldürürsek, ikimiz birer tane vurduğumuz söyleriz. Ama başka öldüremezsek, birlikte ok attığımızı ve hangisinin isabet ettiğini bilemediğimizi söyleriz.»

«Vuranın sen olduğunu söylememizi istemiyor musun?» diye sordu Cal.

«Birlikte vurduğumuzu söylemeyi yeğlerim.»

«Ne de olsa benim okum bu,» dedi Cal.

«Elbette değildi.»

«Tüylere bak, bu kertiği görüyor musun? Ok, benimdir.»

«Benim sadağımda ne arıyordu? Kertik yoktu.»

«Önemli değil, senin vurduğunu söyleyeceğim ya.»

«Hayır, Cal,» dedi Aron, güçsüz bir tavırla, «istemiyorum. Birlikte ok attığımızı söyleyelim.»

«Nasıl istersen. Ama bir düşün, ya Lee bunun benim okum olduğunu anlarsa?»

«Benim sadağımda olduğunu söyleriz.»

«Bunu yutacağını mı sanıyorsun? Yalan söylediğini düşünecek Lee.»

«Bunu senin öldürdüğüne inanırsa, ne yapalım inansın,» dedi Aron bıkkın bıkkın.

«Yalnızca uyarmak istedim seni,» dedi Cal.

Oku, tavşanın gövdesinin öte yanında çıkardı, beyaz tüyler kanlandı. Oku sadağına koydu.

«Tavşanı taşıyabilirsin,» diye kabullendi büyüklük göstererek.

«Evde olmalıydık,» dedi Aron. «Babam dönmüştür kesinlikle.»

«Bu tavşanı pişirip yiyebilir ve geceyi dışarda geçirebilirdik.»

«Hava çok soğuk, Cal. Anımsa bakalım, bu sabah titremiştin.»

«Hiç üşümem ben.»

«Bu sabah dışında.»

«Doğru değil. Bir bebek gibi titrer görünerek, seninle alay ediyordum. Bana yalancı mı diyorsun?»

«Hayır ama istemiyorum.»

«Ama ya sana korktuğunu söylersem, beni yalancılıkla mı suçlayacaksın?»

«Hayır.»

«O halde, korkuyorsun demektir.»

«Kuşkusuz.»

Aron, tavşanı yerde bırakarak yavaşça uzaklaştı. Birbirinden çok ayrık kocaman gözleri, etli ve yumuşak bir ağzı vardı. Yüzünden meleksi bir saflık yansıyordu. Yanıyormuş gibi görünen güzel sarı saçları vardı.

Keyfi kaçmıştı, sık sık böyle olurdu. Kardeşinin ne yapacağını bilmiyordu. Cal'ın ne düşündüğünü anlamıyordu bir türlü, onun ansız düşünce değiştirmeleri yüzünden her zaman şaşırıyordu.

Cal, daha çok Adam'a benziyordu. Saçları koyu kumraldı. Kardeşinden daha güçlü, daha sağlam yapılı, daha geniş omuzluydu, kare biçimindeki çenesiyle ve kahverengi gözleriyle babasını andırıyordu. Elmas parıltılı bakışları canlıydı. İnce uzun parmakları ve nazik tırnaklarıyla bedenine göre daha ufaktı elleri. Cal, onları koruyordu. Pek ender ağlıyordu, ama parmağındaki bir kesik yüzünden de gözyaşı döküyordu. Ellerini tehlikeye atmıyor, onlarla bir böcek ya da bir yılana dokunmuyor, dövüşürken de taş ya da sopa kullanıyordu.

Kardeşinin uzaklaşmasını seyrederken, memnun memnun gülümsedi.

«Aron, bekle beni,» diye bağırdı ardından.

Kardeşinin yanına varınca, tavşanı uzattı.

«Onu taşıyabilirsin,» dedi kibarca. (Kolunu da Aron'un omuzuna attı.) «Bana kızma.»

«Her zaman dövüşmek istiyorsun.»

«Yok canım, sana şaka yapmak istemiştim.»

«Gerçekten mi?»

«Tabii ya Al, tavşanı sen taşı; istersen, hemen eve döneriz.»

Aron, sonunda gülümsedi. Kardeşi düşmanlığına son verince, her zaman içi rahatlıyordu. İki oğlan, ırmak çukurundan ayrılıp patikayı tırmandılar. Tavşanın kanı Aron'un pantalonunun üzerine damlıyordu.

«Tavşanı öldürdüğümüzü görünce, çok şaşıracaklar,» dedi Cal. «Babam dönerse, bunu ona veririz, yahniyi sever.»

«Olur,» dedi Aron neşeyle. «Senin öldürdüğünü söylemeyeceğim, bunu ona ikimiz vereceğiz, kimin öldürdüğünü söylemeyiz.»

«Nasıl istersen,» dedi Cal.

Uzunca bir süre sessizce yürüdüler, sonunda Cal:

«Bütün bu toprak, ırmaktan çok öteleri bizim,» dedi.

«Babamın bunlar.»

«Evet, ama o ölünce, bizim olacak.»

Aron, bunu hiç düşünmemişti.

«Öldüğü zaman demekle, neyi söylemek istiyorsun?»

«Herkes ölür,» dedi Cal. «Ölen Bay Hamilton gibi.»

«Ah! Evet,» dedi Aron. «Evet, öldü o.»

Ölü Bay Hamilton'la yaşayan babası arasında bir ilişki kuramıyordu.

«Onları bir tabuta koyarlar, bir çukur kazarlar ve tabutu içine koyarlar,» dedi Cal.

«Biliyorum bunu.»

Aron konuyu değiştirmek ve başka şey düşünmek isterdi.

«Bir sır biliyorum,» dedi, Cal.

«Nedir o?»

«Açığa vurursun.»

«Hayır, bunun gerekmediğini söylersen.»

«Bilmem söyleyeyim mi.»

«Söyle bana,» diye yakardı Aron.

«Kimseye söylemeyeceksin, değil mi?»

«Hayır.»

«Annemizin nerede olduğunu sanıyorsun?» diye sordu Cal.

«Öldü o.»

«Hayır, ölmedi.»

«Öldü diyorum sana.»

«Gitti o,» dedi Cal. «İnsanların böyle dediklerini duydum.»

«Yalancı onlar.»

«Gitti, diyorum sana. Bunu kimseye söylemeyeceksin, değil mi?»

«Buna inanmıyorum,» dedi Aron. «Babam, onun gökyüzünde olduğunu söyledi.»

«Günün birinde, onu aramaya gideceğim ve geri getireceğim,» dedi Cal sakin sakin.

«İnsanlar, onun nerede olduğunu sana söylediler mi?»

«Hayır, ama bulacağım onu.»

«Cenette o,» diye yineledi Aron. «Babam neden yalan söylesin ki?»

Kendisini onaylaması için sessizce yalvararak kardeşine baktı. Hiç sesini çıkarmadı Cal.

«Meleklerle birlikte cenette olduğuna inanmıyor musun onun?» diye üsteledi Aron.

Cal, yine karşılık vermeyince:

«Kimden duydun?» diye sordu.

«King City postanesindeki insanlardan. Benim duyduğumu bilmiyorlardı, ama kulaklarım keskindir. Lee, yanlış duymuş olabileceğimi söyledi.»

«Neden gitmiş olsun ki?» diye sordu Aron.

«Nereden bileyim? Belki sevmiyordu bizi.»

Aron, bu sapkın düşünceyi belleğine kaydetti.

«Hayır,» dedi. «O adamlar yalancı. Babam, onun cenette olduğunu söyledi, hem bilirsin, ondan söz edilmesinden hoşlanmıyor.»

«Elbette, belki de o gittiği içindir.»

«Hayır, Lee'ye sordum, bana ne dedi biliyor musun? Anneniz sizi severdi, hâlâ da seviyor.» Sonra bana bir yıldız gösterdi. Bunun belki de annemiz olduğunu ve bu yıldız parladıkça, onun bizi seveceğini söyledi. Lee'nin de yalancı olduğunu söylemeyeceksin bana değil mi?»

Yaşaran gözleri arasından, Aron, kardeşine baktı, soğuk ve kendine güvenliydi. Cal'ın gözleriyse kuruydu.

Sevinçten uçuyordu Cal. İlk fırsatta kullanabileceği yeni, gizli bir araç bulmuştu. Aron'a baktı, dudaklarının ve burun deliklerinin titrediğini gördü. Aron, bazen ağlayınca, dövüşe kalkışıyordu, hem ağlayıp hem dövüşürken, tehlikeliydi. Aron duyarsızlaşırdı o zaman, onu hiç bir şey durduramazdı. Bir kezinde, Lee, zorla onu dizlerinden tutmuştu ve yatışmadan önce, uzun süre yumruk sallamıştı. Bu kez de burun delikleri titremişti.

Cal, yeni kozunu bir kıyıya koymaya karar verdi, istediği zaman onu yeniden ortaya çıkarabilirdi. Silah takımının en iyi silahını bulduğunu biliyordu, daha sakin olduğu bir zamanda onu yeniden gözden geçirecek ve kullanacağı zamanı belirleyecekti.

Kararını vermekte çok geç kalmıştı. Aron, öne atıldı ve ölü tavşanın yumuşak gövdesi gelip Cal'ın yüzüne çarptı, çocuk geri sıçradı ve bağırdı:

«Şakaydı bu. Yemin ederim ki Aron, bir şakaydı!»

Aron, olduğu yerde kaldı. Yüzünde acı ve şaşkınlık okunuyordu.

«Şakadan hoşlanmam,» dedi.

Sonra, burnunu çekti, koluyla burnunu sildi.

Cal ona yaklaştı, yanağından öptü.

«Bir daha yapmayacağım,» dedi.

Çocuklar sessizce döndüler. Güneş ışığı alçalmaya başlı-

yordu. Cal, omuzunun üstünden, rüzgârın kovaladığı ve dağların tepelerini yalayan kara bulut gördü.

«Fırtına çökecek, tuhaf bir fırtına!»

«O insanları gerçekten de duydun mu?» diye sordu Aron.

«Belki de düşte gördüm,» dedi hemen Cal. «Oh! Şu bulutlara bak.»

Aron, kara canavarı görmek için döndü. Tepelerinde kaynaşıyor gibiydi, ardında uzun bir yağmur bulutu sürüklüyordu. Ansızın homurdandı ve ateş çıkardı. Rüzgârın götürdüğü yıldırımın sesi Vadi'nin öte yakasındaki ıslak tepelere çarptı ve düz toprakları sarstı. İki çocuk, arkalarında patlayan bulut ve havayı yırtan şimşekten kaçtılar. Canavar onları yakaladı yeniden ve yağmurun ilk damlaları toprakta ezildi. Koşarken, yıldırımın ozon kokusunu soluyorlardı oğlanlar.

Evlerine giden yoldaki tekerlek izlerinin ortasına vardıklarında, sağanak üstlerine boşaldı. Tabakalar, sütunlar halinde yağıyordu yağmur. Anında sırılsıklam oldular, saçları gözlerini örtüp alınlarına yapıştı, suyun ağırlığıyla hindi tüyleri eğrildi.

İyice ıslandıklarından, oğlanların bir sığınak aramak üzere koşmalarına gerek yoktu. Birbirlerine bakıp kakahayı koyverdiler. Aron, tavşanı aldı, havaya attı, yakaladı, sonra onu Cal'e fırlattı, o da hayvanı boynuna doladı, başını ve arka ayaklarını çenesiyle bastırdı. İki büklüm olup doyasıya güldüler. Yağmur meşeağacında davul çalıyor, rüzgâr da kibirli başını eğiyordu.

Sarı muşambadan bir pançoya sarınmış olan Lee, atla lastik tekerlekli bir arabayı arabalığa çekerken, ikizler, çiftlik yapılarını görecek yakınlığa varmışlardı.

«Biri var evde,» dedi Cal. «Şu arabayı gördün mü?»

Yeniden koşmaya başladılar, çünkü eve konukların gelmesinden hoşlanıyorlardı. Yine de evin önüne gelince, yavaşladılar ve evin çevresini dolandılar, çünkü yabancılara karşı azıcık korku duyuyorlardı. Mutfağa girdiler, üstlerinden sular akıyordu. Salondan, babasının ve bir yabancının sesleri geliyordu. Sonra üçüncü bir ses, sırtlarını ürpertti. Kadın sesiydi bu. Kadınlara hiç

alışkın değillerdi. Ayaklarının ucuna basarak odalarına girdiler ve birbirlerine sorarcasına baktılar.

«Kim o, acaba?» diye sordu Cal.

Aron, yıldırım çarpmış gibiydi. Bağırmak isterdi şöyle:

«Belki annemdir o, belki geri dönmüştür.»

Sonra onun cennette olduğunu ve oradan geri gelinemeyeceğini anımsadı.

«Bilmiyorum,» diye karşılık verdi. «Üstümü değiştireceğim.»

Çıkardıklarının benzeri olan kuru giysiler giydiler. Hindi tüylerini çıkardılar, parmaklarıyla saçlarını taradılar. Çoğu zaman alçak olan sesler işittiler, ama kadın sesi bazen tiz çıkıyordu. Ansızın taş kesildiler, çünkü bir çocuk, bir kız sesi duyar gibi olmuşlardı. Öylesine heyecan vericiydi ki bu, konuşamadılar.

Giriş duvarı boyunca sessizce ilerleyerek, salonun kapısına doğru sinsi adımlarla yürüdüler. Cal, kapı kolunu çok yavaşça çevirdi ve hiç ses çıkarmamak için altından tutup kaldırdı.

Belli belirsiz bir gürültü duyuldu. Dipteki kapıdan içeri giren Lee'ydi bu. Pançosunu çıkardı, çocukları şaşırttı.

«Küçük ollanlar casusluk yapıyol!» dedi bozuk dille.

Cal, kapının kancasını bıraktı, kilit dili şakladı.

«Babanız döndü,» dedi Lee hemen. «Gidip merhaba deyin ona.»

«Ya ötekiler?» diye mırıldandı Aron.

«Yoldan geçen insanlar. Fırtınadan korunmak için içeri girmişler.»

Lee, kapının kolunu çevirip açtı.

«Ollanlar geldiler!›› dedi.

Onları, içerdekilerinin karşısında bıraktı.

‹‹İçeri girin, çocuklarım, içeri girin!» diye bağırdı Adam.

Çocuklar, başları eğik, şaşkın bakışlar ve kayar adımlarla içeri girdiler. Orada, kent giysili bir beyfendi ve çok güzel giyimli bir kadın vardı. Mantosuyla şapkasını yanındaki bir iskemlenin üstüne bırakmıştı. Tepeden tırnağa kara dantel ve ipekler giymişti kadın. Boynu bile kara kurdeleyle sarılıydı. Yeterince he-

yecan doluydu gün. Ama hepsi bu kadarla kalmıyordu. Kadının yanında, ikizlerden ibraz daha küçük bir kız oturuyordu. Dantel süslü mavi bir başlık takıyordu. Giysisi çiçek desenliydi, belini cepli bir önlük sıkıyordu. Kalkık eteğinin altından düzenli motiflerle süslü, kırmızı yün bir içetekliği görünüyordu. Çocuklar, kızın başlığı altında saklı yüzünü göremiyorlardı; ama kızın elleri dizleri üstüne kavuşmuştu ve üçüncü parmağında küçük bir altın halka parlıyordu.

İkizlerden hiçbiri soluklarını koyu vermemişlerdi henüz, bu yüzden de gözlerinin önünde kırmızı çemberler uçuşmaya başlamıştı.

«Bunlar benim ikiz oğullarım. Bu Aron, bu da Caleb. Konuklarımıza merhaba deyin.»

Çocuklar, başları eğik, elleri havada, kendini bırakmış ve umutsuz bir biçimde ilerlediler. Beyefendi, ardından da dantelli hanım, ellerini sıktı, önde duran Aron, mavi başlığa dek ilerlemedi.

«Kızıma merhaba demiyor musun?» diye sordu kadın.

Adam, ürperdi, sonra elini, körmüş gibi, yüzü saklı kıza doğru uzattı. Hiçbir şey olmadı. Parmakları ne ezildi, ne kıvrıldı, ne büküldü, ne sarsıldı. Eli boşluğa uzanmış kalakaldı öylece. Aron, ne olduğnu anlamak için kirpiklerinin arasından baktı.

Kızın da başı eğikti, ama başlığı koruyordu onu. O da yüzüklü sağ elini uzatmıştı, ama kaskatı duruyordu.

Aron, kadına şöyle bir baktı. Ağzı açık, gülümsüyordu kadın. Sessizliğin ağırlığıyla eziliyormuş gibiydi salon. Aron, ardından Cal'ın alay ettiğini duydu.

Elini öne uzattı, kendisine uzanan eli yakaladı ve üç kez salladı. Bir avuç çiçek yaprağı gibi yumuşaktı el. İçini yakıcı bir zevk kapladı. Eli bıraktı, kendi elini de cebine sakladı. Çabucak geri çekilirken, Cal'in ilerlediğini, elleri törenle sıktığını gördü ve şöyle sorduğunu duydu: «Nasılsınız?» Bunu söylemeyi unutan Aron, kardeşinden sonra aynı cümleyi söyledi, tuhaf bir sesle çınladı sözleri. Adam'la konukları güldüler.

«Bay ve Bayan Bacon, fırtınaya tutulmuşlar,» dedi Adam.

«Buraya girerek paçayı kurtardık,» dedi Bay Bacon. «Long çiftliğini arıyordum.»

«Daha uzakta o. Vadi yolundan ayrılınca, soldaki ilk yola sapmalıydınız.»

Adam, çocuklara seslendi:

«Bay Bacon, Belediye Meclis Üyesi.»

«Nedenini bilmem ama işimi ciddiye alıyorum,» dedi Bay Bacon.

Sonra iki çocuğa, yetişkinlerin çocuklarla konuşurlarken ki ses tonuyla:

«Kızımın adı Abra'dır,» dedi. «Tuhaf değil mi?»

Sonra Adam'a döndü ve bir şarkının ilk iki dizesini okudu:

«Abra. hazırdır adını seslenmeden önce,

Eğer çağırsam başkasını, gelen Abra'dır.»

«Bir oğlum olmasını istemez değilim, ama Abra çok tatlıdır. Başını kaldır, canım.»

Abra kımıldamadı. Ellerini dizlerinde kavuşturmuştu. Babası yineledi:

«Ah, evet, gelen Abra'dır.»

Aron, kardeşinin mavi başlığa doğru atakça baktığını gördü. Katı bir sesle:

«Abra adını tuhaf bulmuyorum,» dedi.

«Kocam, bu anlamda tuhaf olduğunu söylemiyor,» diye açıkladı Bayan Bacon, «İlginç demek istiyordu o.»

Sonra Adam'a döndü:

«Kocam, kitaplarda çok tuhaf şeyler bulur. İzin isteme zamanı gelmedi mi canım?»

Adam, karşı çıktı.

«Hemen gitmeyin. Lee, çay sunacak, içinizi ısıtır sizin.»

«Ne güzel düşünce,» dedi Bayan Bacon.

Ardından ekledi:

«Yağmur dindi, çocuklar. Gidip dışarda oynayın.»

Sesinde öyle bir buyruk seziliyordu ki, üç çocuk da çıktı.

Bay Bacon, ayak ayak üstüne attı.

«Burada rahat olmalısınız. Çok toprağınız var mı?»

«Kötü değil,» dedi Adam, «ırmağın ötesine dek uzanır topraklarım. İyi bir arazidir.»

«Yolun öte yakası da sizin mi?»

«Evet, itiraf etmeye utanıyorum, ama onu ekilmemiş bıraktım. Belki çocukken, toprakla çok fazla ilgilendiğimden olacak.»

Bay ve Bayan Bacon, Adam'a baktılar; o, toprağını neden yüzüstü bıraktığını açıklamak zorunda olduğunu anladı.

«Tembelliğimden olmalı,» dedi, «hem babam, bana hiçbir iş yapmadan yaşayacak kadar para bırakarak, görevini yerine getirmemiş oldu.»

Gözlerini eğdi, ama Baconlar'ın rahatladığını sezdi. Zengin olduğundan, tembelliğinden kaynaklanmıyordu bu durum. Yalnızca yoksullar tembeldirler. Bütün yoksulların bilgisiz olduğu gibi tıpkı. Hiç iş yapmayan zengin biri, ya baştan çıkmıştır ya da bağımsızdır.

«Çocuklarınızla kim ilgileniyor?» diye sordu Bayan Bacon.

Adam güldü.

«Onlarla fazla ilgilenmiyoruz, bu işi Lee yapar.»

«Lee mi?»

Adam, yavaş yavaş kızmaya başladığını seziyordu.

«Yanımda yalnız o var,» dedi kuru bir sesle.

«Nasıl olur? Bu Çinli mi?»

Bayan Bacon çok şaşırmıştı. Adam ona gülümsedi. Başlangıçta, kadından ürkmüştü, ama kendini daha rahat hissediyordu şimdi.

«Çocukları Lee büyüttü, ayrıca bana da baktı.»

«Çocuklarla hiçbir kadın ilgilenmedi mi?»

«Hiçbir zaman.»

«Zavallı kuzucuklar,» dedi kadın.

«Biraz yabanıldırlar, ama sağlıkları çok iyidir,» dedi Adam. «Sanırım bizler de, toprak gibi gitgide yabanıllaşıyoruz. Ama Lee, yakında yanımdan ayrılacak, ne yapacağımı bilmiyorum bu yüzden de.»

Bay Bacon'un boğazı düğümlenmişti. Konuşmadan önce bunu çözdü.

«Çocuklarınızın eğitim konusunu düşündünüz mü?»

«Gerçeği söylemek gerekirse... Hayır.»

«Kocam, eğitimin erdemine inanır,» dedi Bayan Bacon.

«Eğitim geleceğin anahtarıdır,» dedi Bay Bacon.

«Ne tür bir eğitim?» diye sordu Adam.

Bay Bacon, sürdürdü:

«Kültürlü insanın ufku açıktır. Evet, bilimin ışığına inanırım.»

Öne eğildi, sesi sır verirmiş gibiydi.

«Çiftliğinizi işletmediğinize göre, neden onu kiraya verip, kolejlerimizin bulunduğu kente yerleşmiyorsunuz?»

Bir saniye içinde, Adam ona şöyle yanıt vermeyi istedi:

«Sizi ilgilendirmeyen işlere burnunuzu sokmayın.»

Ama soru sordu yalnızca:

«Bunun iyi bir dönüşçe olduğuna inanıyor musunuz?»

«Size iyi bir kiracı bulabilirim,» dedi Bay Bacon. Üzerinde yaşamamış olsaydınız, bu toprağın size gelir getirmesi doğaldı.»

Çayını getirirken, çok gürültü etti Lee. Adam'ın bu insanları sıkıcı bulduğunu aralık kapıdan işitmişti. Lee, onların çay sevmediğinden emindi, ama raslantı sonucu, sevmiş olsaydılar, hazırlamış olduğu içki çok şaşırtırdı onları. İçip de Lee'ye övgü yağdırdıkları zaman, Lee, Baconlar'ın ikiyüzlü olduklarını anladı. Adam'ın bakışını yakalamaya çalıştı ama Adam halıya bakıyordu.

Bayan Bacon'sa şunları söylüyordu:

«Kocam, yıllarca okuduğu kolejin yönetim kurulu üyesidir.» Adam sesi duymaz oldu.

Meşeağaçlarının birinin bir dalı üstünde sallanan ak bir yer yuvarlağı görüyordu önünde, sonra hiç yoktan, yuvarlağın yerini, koltuk değneği üstünde salınan ve buyruğunu anımsatmak için sopasıyla tahta bacağına vuran babası aldı. Adam, omuzlarını geliştirmek için ağır yükler taşımalarını gerektiren alıştırmalar için buyruk veren ciddi ve işkenceci adamı görüyordu. Bayan Bacon'un sesi ahenkli bir beste gibiydi. Adam, taş dolu çu-

valların ağırlığını omuzlarında duyumsadı. Charles'ın yüzünü, acımasız gülümseyişini, kötü yürekli, yolculuğa çıkacak, oğullarını da götürecekti. Neşeyle kalçalarına vurdu.

«Sizden özür dilerim,» dedi Bay Bacon.

«Bağışlayın,» dedi Adam, «yapmayı unuttuğum bir şey aklıma geldi de.»

Baconlar, açıklamayı sabırla ve kibarca beklediler. Adam, şöyle düşündü:

«Neden olmasın? Yönetim Kurulu Üyesi olmayı istemiyor muyum? Hiçbir Kurula üye değilim. Neden olmasın?»

Konuklarına: «Kardeşime on yıldır mektup yazmadığımı anımsadım,» dedi.

Baconlar şaşırıp birbirlerine baktılar.

Lee, fincanları doldurmuştu. Adam onun yanaklarının şiştiğini gördü, koridora çıkınca da makaraları koyverdiğini duydu.

Baconlar, hiçbir yorum yapmadılar. Yalnız kaldıklarında, bu konuyu konuşacaklardı.

Lee hemen anlamıştı. Atı arabaya koşmaya ve şişme tekerlekli arabayı da evin önüne çekmeye koştu.

Cal, Abra ve Aron dışarı çıkınca, evin basamaklarında yanyana durdular, büyük meşeağaçlarına çarpan yağmura baktılar. Fırtına geçmişti, zayıf bir esinti hissediliyor, ama yağmur dineceğe benzemiyordu.

«Bayan bize yağmurun artık yağmadığını neden söyledi ki?» diye sordu.

Abra, bilgiççe karşılık verdi:

«Bakmadı o. Konuşurken, hiç bakmaz.»

«Kaç yaşındasın?» diye sordu Cal.

«On yaşındayım, yakında on bire basacağım,» dedi Abra.

«Pöf!» dedi Cal. «Biz nerdeyse on iki yaşındayız.

Abra, başlığını geriye attı. Başını taç gibi sarıyordu başlık. İki örgülü koyu renk saçlarıyla güzeldi. Küçük alnı yuvarlak ve çıkıntılıydı, kaşları dümdüzdü. Günün birinde burnu güzelleşecekti, ama şu anda tencere dibi gibiydi. Ama kızın yüzünde hiç

silinmeyecek çizgiler vardı: Kararlı olduğunu belirten burun, çok geniş, pembe ve bir çiçek kadar güzel bir ağız. Fındık rengi gözlerinde keskin, zeki ve atak bir bakış görülüyordu. Gözlerini sırayla iki oğlana dikti. Salonda gördükleri sıkılgan, küçük bir kız değildi artık.

«İkiz olduğunuza kimse inanmaz,» dedi. «Birbirinize benzemiyorsunuz.»

«Ama yine de ikiziz,» dedi Cal.

«Öyleyiz,» dedi Aron.

«Birbirlerine benzemeyen ikizler de vardır,» diye üsteledi Cal.

«Çok var böyleleri,» diye belirtti Aron. «Lee anlattı bize; eğer kadının bir yumurtası olursa, ikizler benzeşirlermiş, iki yumurtası olursa, birbirlerine benzemezlermiş.»

«Biz ayrı yumurta ikizleriyiz,» dedi Cal.

Abra, bu köylülerden sapkınca düşünceler işitince, gülümsedi.

«Yumurtalarmış,» dedi. «Yumurtalara bak, sen!»

Ne yüksek sesle, ne de kötü yürekle konuşmuştu, ama Lee'nin varsayımı titredi ve sallandı. Abra, ona kötü darbeyi indirdi.

«Hanginiz rafadan, hanginiz sahanda yumurta?» diye sordu.

Çocuklar, sıkkın sıkkın bakıştılar. Böyle acımasız ve özellikle de yalan bir kadın düşüncesiyle ilk kez yüzyüze geliyorlardı. Bu durum, onlar için ilginçti ama korkutucuydu.

«Lee, Çinli'dir» dedi, Cal.

«Ah, demek öyle!» dedi Abra sevimli sevimli. «Bunu daha önce söylemeliydiniz. Belki de siz Çin yumurtalarısınızdır.»

Zehirinin içe işlemesini ve etkilemesini bekledi. Oğlanların kavgaya hazırlandıklarını, sonra yatıştıklarını gördü. Abra, duruma egemendi, yalnızca buyruk vermek kalıyordu geriye.

«Gidip eski evde oynayalım,» dedi Aron. «İçeriye yağmur yağıyor, ama güzel olur.»

Sular damlayan meşeağaçlarının altından, Sanchezler'in

eski evine doğru koştular, paslı menteşelerin altında gıcırdayan açık kapıdan içeri girdiler.

Ev, çöküşünün ikinci evresini yaşıyordu. Büyük salon yarı alçılıydı, beyaz çizgi işçilerin bıraktığı yerde duruyordu. Yeni çerçeveli pencerelerde cam yoktu. Yeni döşeme, su sızıntılarıyla lekelenmişti. Kâğıtlar yerde sürükleniyordu, odanın bir köşesindeki çiviler paslanmıştı.

Çocuklar içeri girerken, bir yarasa havalandı. Kapıdan kaçmadan önce, duvardan duvara sıçrayıp durdu.

Çocuklar, Abra'ya evi gezdirdiler. Leğenleri, tuvalet kovalarını ve hâlâ kondukları yerde duran şamdanları göstermek için dolapları açtılar.

Havaya küf ve ıslak kâğıt korkusu doldurdu. Üç çocuk, ayakuçlarında yürüyor, yankı yapacağı korkusuyla hiç konuşmuyorlardı.

Salona dönünce, ikizler, konuklarını sorguya çektiler.

«Hoşuna gitti mi?» diye sordu Aron, yavaşça.

«Eh, öyle sayılır,» dedi kız, duraksayarak.

«Burada oynarız bazen. İstediğin zaman, sen de gelebilirsin,» diye önerdi Cal, yüreklilik göstererek.

«Salinas'ta oturuyorum ben,» dedi Abra.

İkizler, daha ince zevkleri olan yüce bir kişiyle karşı karşıya olduklarını anladılar.

Abra, onların en güzel hazinelerini kirlettiğini anladı. Çocukların zayıf yanlarını biliyor ama onları seviyordu; ayrıca da iyi yetiştirilmiş biriydi o.

«Yolumuz buralara düşerse, biraz... Sizinle oynamaya gelirim,» dedi kibarca.

İki oğlan, ona teşekkür ettiler.

«Sana tavşanımı vereceğim,» dedi Cal, ansızın. «Onu babama armağan etmek istiyordum, ama sana armağan etmeyi yeğlerim.»

«Hangi tavşanı?»

«Bugün öldürdüğümüzü. Tam yüreğinden bir okla! Debelenmeye bile fırsatı olmadı.»

Aron, kızdı.

«Benimdi o...»

Cal, sözünü kesti:

«Evine götürmen için veriyoruz onu sana. Çok iridir.»

«Kan içinde, leş gibi bir tavşanı ne yapmamı istiyorsunuz?» diye karşılık verdi Abra.

«Onu yıkar, bir kutuya koyarım, bir sicimle de bağlarım, eğer ona yemek istemezsen, toprağa gömebilirsin,» diye önerdi Aron.

«Gerçek cenaze törenlerine giderim ben,» dedi Abra. «Dün onlardan birini gördüm, tavan yüksekliğinde çiçekler yığılmıştı.»

«Demek bizim tavşanı istemiyorsun?» diye sordu Aron.

Abra, onun yağmurdan kıvırcıklaşmış sarı saçlarına, gözyaşları parlayan gözlerine baktı, yüreğinde, sevginin habercisi bir hüznün tutuştuğunu sezdi. Aron'a dokunmak istedi ve dokundu. Elini Aron'un kolunun üstüne koydu. Çocuk ürperdi.

«Bir kutunun içinde, kabul ederim onu,» dedi.

Aron, zafer kazanmış gibi baktı kazandığı şeye. Erkeksi bir gözdağı hissetmiyordu kız. Eski ve parça parça giysileri içindeki ikizlere bakınca, yüreğinin yumuşadığını sezdi. Peri masallarını anımsadı.

«Zavallı çocuklar, babanız sizi dövüyor mu?»

Başlarını salladılar. İlgilenmiş ve şaşırmışlardı çocuklar.

«Çok mu yoksulsunuz?»

«Ne demek bu?» diye sordu Cal.

«Küller içinde mi oturuyor, su ve dal aramaya gitmek zorunda mı kalıyorsunuz?»

«Dal da ne demekmiş?» diye sordu Aron.

Abra, soruyu ustalıkla geçiştirdi.

«Zavallı canlarım,» diye söze başladı.

Elinde, ucunda parlak bir yıldız olan sihirli değnek vardı.

«Üveyanneniz sizden nefret ediyor ve sizi öldürmek mi istiyor?»

«Bizim üveyanamız yok,» dedi Cal.

«Hiç yok,» dedi Aron, «annemiz öldü.»

Abra'nın uydurmakta olduğu masalın artık hiç anlamı kalmamıştı, ama hemen bir başkasını uydurdu. Artık sihirli değneği yoktu, ama tüylü kocaman bir şapkası ve içinden bir hindinin ayakları görünen bir sepeti vardı.

«Zavallı anasız yavrular,» dedi tatlı bir sesle, «sizin anneniz olacağım. Sizi kucağıma alacak, sallayıp masallar anlatacağım.»

«Fazla büyüğüz biz,» dedi Cal, «seni ezeriz.»

Abra, bu yersiz kabalığı anlamadı. Aron kendini masala kaptırmıştı, gözleri gülümsüyor, gerçekten de sallanırmış gibi görünüyordu. Yeni bir sevgi coşkusu kızı ona itti. Patroniçe tavırlarıyla sordu:

«Annenize güzel bir cenaze töreni yapıldı mı?»

«Anımsamıyoruz,» dedi Aron, «çok küçükmüşüz.»

«Nerede gömülü o? Mezarına çiçek koymak gerek. Büyükannem için hep yaparız bunu.»

«Bilmiyoruz,» dedi Aron.

Cal'in bakışlarında bir övüngenlik ışığı vardı.

«Ona çiçek götürmemiz için, babama nerede gömülü olduğunu soracağım,» dedi saf saf.

«Seninle gelirim ben de,» dedi Abra. «Çelenk yapmasını biliyorum, sana gösteririm.»

Kız, Aron'un sesini çıkarmadığını farketti.

«Sen, çelenk yapmasını öğrenmek istemez misin?»

«İsterim,» dedi.

Abra, yeniden ona dokunmak istedi. Omuzunu okşadı, sonra yanaklarına hafifçe vurdu.

«Annen sevinecek,» dedi. «Cennette olsalar bile, görürler bizi. Babam söyledi bunu bana. Bununla ilgili bir şiir biliyor.»

«Tavşanı sarmalayıp, pantalonumun kutusunun içine koyacağım,» dedi Aron.

Eski evden koşarak çıktı. Cal, gülümseyen bakışlarla izledi onu.

«Neden gülüyorsun?» diye sordu Abra.

«Nedeni yok.»

Sonra kızın gözlerinin içine baktı.

Abra, onun bakışlarını indirtmeye çalıştı. Bu konuda deneyimliydi; ama Cal gözünü bile kırpmadı. Başlangıçta azıcık sıkılganlık duymuştu ancak kurtulmuştu bundan ve Abra'yı matettiğini düşünüp zevk alıyordu. Abra'da, kardeşini yeğlerdi herkes gibi, küçük, tatlı, sarışın, bebek yüzlü Aron'u. Cal heyecanlanınca, bunu içine saklar, sonra saldırıya ya da kaçmaya hazır, düşmanını incelerdi. Kardeşini yeğleyen Abra'yı üzmeye karar verdi. Bu tepkiyi her zaman gösterirdi Cal. Bunun olası olduğunu öğrendiği günden beri, öç almayı hiç bırakmamıştı. İşkence etmek, yaratıcı bir eylemdi.

İki oğlanı tanımlamanın en iyi yolu, belki de şöyle olurdu: Eğer Aron, ormanda bir karınca yuvası görürse, yüzükoyun yatar, karıncaların yaşamını, yiyecek taşımalarını, beyazımtrak yumurtalarını, aralarındaki anlaşmalarını incelerdi. Bu küçük yaratıkların dünyasını saatlerce gözler dururdu.

Ama Cal, aynı karınca yuvasını bulunca, topuğuyla ezer, baygın karıncaların kaçışına bakardı. Aron, dünyayı olduğu gibi görmekten mutluydu, ama Cal, değiştirmek istiyordu onu.

Kardeşine neden hayranlık duyulduğu konusu hiç ilgilendirmiyordu Cal'i, ama bu yüzden de acı çekmek istemiyordu. Hayran olan biri ortaya çıkınca, Cal ona saldırıyor ve saldırıya uğrayan da nedenini, nasıl olduğunu merak etmiyordu. Cal, bu olaydan güç alıyor ve neşeleniyordu. Tanıdığı en güçlü ve saf heyecandı bu. Aron'dan nefret etmek şöyle dursun, seviyordu onu, çünkü Aron, onun zafer kazanmasına neden oluyordu. Aron gibi sevilmek istediği için kendinden öç aldığının farkında değildi ve bunun hiç farkına varamadı. Tuttuğu bu yolda öyle aşırı gitmişti ki, kendini Aron'dan daha şanslı görüyordu.

Abra, Aron'a dokunarak, ona tatlı tatlı seslenerek, mekanizmayı harekete geçirmişti. Abra'nın zayıf yanını aradı, bu konuda çok kurnazdı. Bazı çocuklar bebek olarak kalmak, bazılarıysa büyümek isterler. Yaşından memnun olanlar pek azdır.

Abra, büyük biri olmak istiyordu. Büyüklerin sözcüklerini, davranışlarını ve tepkilerini kendine mal ediyordu. Çocukluğu geride bırakmış olsa bile, yine de büyük rolü oynayacak boyda değildi. Cal, anladı bunu. Bu yeni karınca yuvasını bozmak için aracını hazırladı.

Kardeşine, kutu bulmak, tavşanı yıkamak, ip bulmak ve paketi çift kat sicimle bağlamak için gereken zamanı biliyordu. Zaferin yan değiştirdiğini sezdi Cal. Abra'nın güveni sarsılıyordu, bundan yararlanmanın tam sırasıydı.

Abra, gözlerini eğip sordu sonunda:

«İnsanlara neden tepeden bakıyorsun?»

Cal, kızı tepeden tırnağa inceledi, sanki bir mobilyaymış gibi. Bu tavranın büyükleri bile çileden çıkardığını biliyordu.

Abra, dayanamadı buna.

«Fotoğrafımı ister misin?» diye sordu.

«Okula gidiyor musun?» diye Cal, de bir soru sordu.

«Elbette.»

«Kaçıncı sınıfa?»

«Beşinci.»

«Kaç yaşındasın?»

«On birime basacağım.»

Cal güldü.

«Bunda ne kötülük var?» diye sordu kız.

Cal, karşılık vermedi.

«Haydi, söyle bunu.»

Cal, yine susuyordu.

«Kendini kurnaz mı sanıyorsun?»

Cal, hâlâ gülünce, canı sıkıldı.

«Kardeşin neden gecikti merak ediyorum. Bak, yağmur dinmiş.»

«Hâlâ arıyor olmalı,» dedi Cal.

«Neyi? Tavşanı mı?»

«Hayır. Tavşan ölü. Ama elini, ötekinin üzerine koymaktan rahatsız oluyordur, elinden kaçar o

«Ne kaçar?»

«Sana bunu söylersem, o bundan hoşlanmaz. Sana bir şaşırtmaca yapmak istiyor. Onu geçen cuma yakalamıştı, Aron'u ısırdı.»

«Ne anlatıyorsun sen?»

«Kutuyu açınca, anlarsın,» dedi Cal. «Seninle bahse girerim, kutuyu hemen açmamanı söyleyecektir sana.»

Cümlesinin bu son bölümü uydurmaydı. Cal, kardeşini tanıyordu.

Abra, bir meydan savaşını değil, aynı zamanda tümüyle savaşı da yitirmek üzere olduğunu anladı. Bu küçük çocuktan nefret etmeye başladı. Bütün araçlarını gözden geçirdi, ama yetersiz olacaklarını düşünüp teker teker tümünden vazgeçti. Sessizliğin ardına saklanıp, sonra kapıya doğru yürüdü ve annesiyle babasının bulunduğu eve doğru baktı.

«Sanırım gideceğim,» dedi.

«Bekle,» dedi Cal.

Onunla karşılaşınca, geri döndü.

«Ne istiyorsun?» dedi soğuk bir sesle.

«Bana kızma,» dedi Cal. «Bu evde neler olup bittiğini bilmiyorsun. Kardeşimin sırtını bir görseydin!»

Onun böyle değişmesinden şaşkınlık duydu. Cal, onu kendi savunmasıyla zorlamak istiyordu, onun romantik durumlardan hoşlandığını çok iyi anlamıştı. Alçak sesle, sır verircesine konuşmuştu. Kız da sesini alçalttı.

«Ne demek istiyorsun? Onun sırtında ne var?»

«Yara izleri,» dedi Cal. Çinli'nin işi.»

Kız, ürperdi, ilgisi arttı.

«Ne yapıyor o? Onu dövüyor mu?»

«Daha da kötüsünü,» dedi Cal.

«Neden bunu babana söylemiyorsun?»

«Cesaret edemiyorum. Söylersek, neler olacağını biliyor musun?»

«Hayır, ne olur?»

Cal, başını salladı.

«Hayır. (Sonra derin derin düşünür gibi yaptı.) Hayır sana bunu söylemeyi göze alamam.»

O sırada, lastik tekerlekli arabaya koşulu atla, arabalıktan çıktı Lee. Bay ve Bayan Bacon, da evin kapısından dışarıya adımlarını atıp çıktı başlarını gökyüzüne kaldırdı.

«Sana bunu söyleyemem,» dedi Cal. «Çinli, öğrenir sonra.»

Bayan Bacon seslendi:

«Abra, çabuk ol, gidiyoruz.»

Bayan Bacon arabaya bininceye dek, Lee huysuz atı tuttu.

Aron, elinde kurdeleyle bağlı karton bir kutuyla koşarak geldi. Onu Abra'ya uzattı.

«Al,» dedi. «Evine varmadan önce açma sakın.»

Cal, Abra'nın yüzündeki tiksintiyi gördü. Elleri kutuyu almaya yanaşmadı.

«Al onu, canım,» dedi babası. «Acele edelim, geciktik.»

Sonra kutuyu zorla eline verdi.

Cal, kızın yanına yaklaştı.

«Dinle. (Kulağına fısıldadı) Külotuna işedin.»

Abra kızardı, başlığını başına geçirdi. Bayan Bacon, onu koltuklarından tutup arabaya oturttu.

Lee, Adam ve ikizler, atın güzelce tırısa kalkışına baktılar.

İlk dönemece varmadan önce, Abra'nın eli kalktı ve kutuyu attı. Cal kardeşinin yüzüne baktı, onun çok üzüldüğünü gördü. Adam geri dönüp de Lee tavuklara yem vermeye gidince, Cal kollarını kardeşinin omuzlarına doladı, onu sevgiyle sıktı.

«Onunla evlenmek isterdim,» dedi Aron. «Kutuya, onun için bir evlenme önerisi koymuştum.»

«Üzülme,» dedi Cal, «sana tüfeğimi ödünç veririm.»

Aron başını çevirdi.

«Senin tüfeğin yok!»

«Ah! Yok mu?» dedi Cal. «Bundan emin misin?»

Oğlanlar, akşam yemeğinde, babalarının değişmiş olduğunu anladılar. O ana dek bir varlık, dinlemeden duyan kulak, görmeden bakan gözdü yalnızca o. Babasının gölgesiydi sanki bu adam. Çocukları, ona bulgularından, ya da gereksinimlerinden sözetmeyi hiç öğrenememişlerdi. Büyükler dünyasıyla ilişkilerini Lee kurmuştu. O, ikizleri büyütmüş, beslemiş, giydirmiş ve eğitmiş, babalarına saygı duymayı öğretmişti. Adam, oğulları için bir gizdi, kurallarını Lee iletiyordu. Kuşkusuz Lee de bunların Adam'dan kaynaklandığını söyleyerek, bu yasaları özümlenir duruma getiriyordu.

Cal ve Aron, Adam'ın onlara soru sormasına, dinlemesine önceleri şaşırdılar, daha, sonra da sıkıldılar. Değişim onları suskunlaştırdı.

«Galiba bugün avlanmaya gittiniz,» dedi Adam.

Çocuklar önce kuşkulandılar; her insan yeni bir durum karşısında önce şaşırır. Biraz sonra, Aron kabul etti:

«Evet, baba.»

«Bir şey vurdunuz mu?»

Bu kez, ara daha da uzadı, sonra:

«Evet, baba.»

«Neydi o?»

«Bir tavşan.»

«Oklar ve yaylarla mı? Kim vurdu?»

«Bilmiyoruz, birlikte attık.»

«Kendi oklarınızı tanımıyor musunuz?» diye şaşırdı Adam. «Bizim zamanımızda, oklara işaret konurdu.»

Bu kez Aron, sıkıntı yaratmamak için yanıt vermedi. Biraz bekledikten sonra Cal karşılık verdi:

«Benim okumdu, ama sanırım Aron'un sadağındaydı o.»

«Bu kanıya nasıl vardın?»

«Bilmiyorum, ama tavşanı öldürenin Aron olduğuna inanıyorum.»

Adam, bakışlarını çevirdi.

«Ya sen, ne düşünüyorsun bu konuda?»

«Belki bendim vuran, ama emin değilim.»

«Ne de olsa, durumu kabaca kurtardınız.»

İki oğlanın endişeleri dağıldı. Bir tuzak değildi bu.

«Tavşan nerede?» diye sordu Adam.

«Aron, onu Abra'ya armağan etti.»

«O da onu attı,» dedi Aron.

«Neden?»

«Bilmiyorum. Onunla evlenmek istiyordum oysa.»

«Gerçekten mi?»

«Evet, baba.»

«Ya sen, Cal?»

«Ben, onu Aron'a bırakıyorum,» dedi Cal.

Adam, kahkahayı bastı; oğulları onun güldüğünü ilk kez görüyorlardı.

«Kibar, küçük bir kız mı o?» diye sordu.

«Oh, evet,» dedi Aron. «Kibar ve iyi o.»

«Neyse, böylesi daha iyi, gelinim olursa tabii.»

Lee, masayı topladı, bulaşıkları yıkadı, sonra geri geldi.

«Uyku zamanı geldi,» dedi.

Karşı çıkar gibi baktılar.

«Oturun Lee,» dedi Adam. «Onlara soluklanacak zaman tanıyın.»

«Hesapları yaptım, onları daha sonra inceleriz,» dedi Lee.

«Hangi hesapları, Lee?»

«Çiftliğin ve evin on yıllık hesaplarını. Ne durumda olduğunuzu bilmek istersiniz.»

«On yıllık hesapları mı?»

«Daha önce onlarla ilgilenmek istememiştiniz.»

«Haklısınız. Oturun. Aron, bugün öğleden sonra gelen küçük kızla evlenmek istermiş.»

«Nişanlanmışlar mı?» diye sordu Lee.

«Henüz evet dememiş, kız» diye karşılık verdi Adam. «Bu da zaman ister.»

Bu değişiklik yüzünden önceleri şaşıran Cal, kendini çabu-

cak toparlamıştı, ne zaman ve nereden vuracağını düşünerek, bu yeni karınca yuvasını incelemeye koyuldu. Kararını verdi.

«Gerçekten çokkibar bir kız o,» dedi. «Onu çok seviyorum. Biliyor musun? O bizden, çiçek koymamız için annemizin mezarını nerede olduğunu sana sormamızı istedi.»

«Bize çelenk yapmasını öğreteceğini de söyledi,» dedi Aron.

Adam, hemen bir çözüm yolu düşündü. Berbat bir yalancıydı. Aklına gelen düşünce onu dehşete düşürdü, ama sesini duydu:

«Bunu severek yapardım, çocuklarım, ama annenizin mezarının buradan çok uzakta olduğunu söylemek zorundayım.»

«Neden? diye sordu Aron.

«Bazıları, doğdukları yerde gömülmek isterler.»

«Oraya nasıl geri döndü o?» diye sordu Cal.

«Onu trene koyduk, evine yolladık, öyle değil mi, Lee?»

Lee onayladı.

«Bizde de böyledir. Hemen hemen bütün Çinliler, Çin'de gömülmek isterler.»

«Bunu biliyorum,» dedi Aron, «bize daha önce söylemiştin.»

«Gerçekten mi?»

«Elbette,» dedi Cal.

Pek sevinmemişti.

Adam, hemen konuşmayı değiştirdi.

«Bay Bacon, bugün öğleden sonra bana bir akıl verdi; size ondan sözetmek istiyordum, çocuklarım. Bizim Salinas'a yerleşmemizin daha iyi olacağını düşünüyor. Orada çok iyi okullar var, pek çok arkadışınız olurdu.»

Bu öneri ikizleri şaşırttı. Cal sordu:

«Ama... Ya, çiftlik?»

«Buraya belki geri dönmek isteriz diye onu elimizde tutacağız.»

«Abra, Salinas'ta oturuyor,» dedi Aron.

Bu ona yetiyordu. Atılan kutusunu çoktan unutmuştu.» (Yalnızca bir önlük, bir başlık ve yumuşacık küçük parmakları anımsıyordu.)

«Bunu düşünün,» dedi Adam. «Şimdi de yatma zamanınız. Bugün neden okula gitmediniz?»

«Öğretmen hasta,» dedi Aron.

«Bayan Culp, üç gündür hasta,» dedi Lee. «Okula ancak pazartesi günü gidecekler. Kalkın bakalım, çocuklar!»

Söz dinleyip Lee'i izledi çocuklar.

Adam, lambaya belli belirsiz gülümsedi ve Lee dönünceye dek parmağının ucuyla dizini vurdu.

«Bir şey biliyorlar mı? diye sordu.

«Bilmiyorum.»

«Belki de yalnızca küçük kız neden olmuştur buna.»

Lee, mutfağa gitti, kocaman karton bir kutuyla döndü.

«Hesaplarım burada. Her yıl ayrı ayrı bölümlenmiş. Yeniden okudum tümünü. Tamam.»

«Nasıl? Bütün hesaplar mı?»

«Her yıl için bir defter ve ödenmiş faturalar var. Durumunuzun ne olduğunu öğrenmek istiyordunuz. İşte bilanço. Gerçekten de buradan gitmeye niyetiniz var mı?»

«Bunu düşünüyorum.»

«Çocuklara gerçeği söylemenin bir yolunu bulamaz mısınız?»

«Annelerine karşı duydukları sevgiyi kirletmemek gerekir.»

«Başka tehlikeleri de düşündünüz mü?»

«Hangilerini?»

«Ya gerçeği öğrenecek olurlarsa? Pek çok insan biliyor bunu.»

«Biraz daha büyüdüklerinde, belki bunu daha iyi açıklayabilirim onlara.»

«Sanmıyorum,» dedi Lee. «Ama yine de durum kötü sayılmaz.»

«Sizin gibi düşünmüyorum, Lee.»

«Onlara söylediğiniz yalanı düşünüyorum. Her şeyi berbat

edebilir bu. Onlara bu konuda yalan söylediğinizi anlarlarsa, bir daha size güvenemezler.»

«Evet, anlıyorum. Ama ne söyleyebilirim onlara? Bütün gerçeği mi?»

«Yalnızca bir bölümünü, gerisini öğrenince, acı çekmeyesiniz diye.»

«Bunu da düşünmem gerekecek.»

«Salinas'a giderseniz, tehlike daha da artacaktır.»

«Düşüneceğim bunu.»

Lee üsteledi:

«Daha çok küçükken, babam annemden sözetti bana, hem hiç de hatır gönül dinlemedi. Büyürken de öyküsünü sık sık anlattı. Durum farklıydı ama yine de korkunçtu. Yine de bana bunu söylediği için mutluyum. Bunu bilmemek hoşuma gitmezdi.»

«Bunu bana anlatmak ister misiniz?»

«Hayır, hoşlanmam bundan. Ama belki de çocuklarınızla konuşmanızda katkısı olabilir. Onlara annelerinini gittiğini, ama neresi olduğunu bilmediğinizi söyleyebilirdiniz.»

«Ama bunu biliyorum ben!»

«İşin can sıkıcı yanı da bu. Ya gerçeği olduğu gibi söylemeli ya da yarı yalan söylemeli. Sizi zorlamak istemem.»

«Düşünürüm bunu,» dedi Adam. «Annenizin öyküsü nasıldı?»

«Gerçekten öğrenmek ister misiniz?»

«Sizi sıkmayacaksa, yalnızca.»

«Çok kısa anlatacağım,» dedi Lee. «Bir patates tarlasının ortasındaki karanlık bir kulübede oturuyorduk, babam annemin öyküsünü anlatıyordu bana. Benim ilk çocukluk anılarımdan biridir bu. Babam, Kanton diliyle konuşuyordu, ama öyküyü anlatırken, Mandarinlerin kullandığı zengin ve seçkin bir dille düşüncelerini dile getiriyordu. Size söylemem gerek...»

Lee, eskilere daldı.

«Öncelikle size şunu söyleyeyim, Batı'daki demiryolları, Çinliler tarafından yapıldı; binlerce Çinli, hatları düzeltti, travers-

leri yerleştirdi ve rayları döşedi. Çok zor bir işti bu, ancak bu insanlara az ücret ödeniyordu, zor koşullarda çalışıyorlardı, onlar öldükleri zamansa, kimse tasalanmıyordu. Ufak tefek, güçlü, sakin ve dayanıklı Kantonlular'dı çoğu. Sözleşmeyle bağlıydılar, babamın öyküsü bunun tipik örneğidir belki de.

«Şunu da bilmeniz gerekir, bir Çinli, yılbaşından önce ya da o gün, bütün borçlarını ödemek zorundadır. Yeni yıla borçsuz başlaması gerekir. Eğer bunu yapmazsa, bütün ailesi de, kendisi de rezil olur, hiçbir özürü yoktur bu işin.»

«Kötü bir düşünce bu,» dedi Adam.

«İyi ya da kötü, gelenek böyle. Babamın şansı yaver gitmedi. Ödeyemeyecek kadar borçluydu. Ailesi toplandı ve bunu tartıştı. Onurlu bir aileyiz biz. Babamın şansı kötü gittiği için, kimsenin suçu yoktu bunda ama borç bütün ailenindi. Aile de daha sonra geri verme koşuluyla babamın borcunu ödedi. Ama babamın bunu ödemesi olanaksızdı.»

«Demiryolu şirketinin işe alma memurları, sözleşme imzalanınca, çok az para veriyorlardı. Pek çok borçlu insanı tuzağa düşürmüş oluyorlardı böylece.

«Şu ana dek onur kırıcı ve mantık dışı bir şey yok. Ama babam, yeni evli bir erkekti ve karısına da derin bir sevgiyle bağlıydı. Annem de onu, kuşkusuz olanca gücüyle seviyordu. İyi eğitilmiş insanlar gibi, aile başkanlarının yanında, birbirlerine törenle hoşça kal dediler. Görgü kurallarının ayrılık acısına karşı en iyi çare olduğunu düşündüm sık sık.

«Karanlık bir gemi ambarına insan sürüleri istif edilmişti; bu insanlar, gün yüzünü altı ay sonra san Fransisko'ya ayak basınca görebildiler ancak. Bu yolculuğun nasıl geçtiğini bir düşünün. Yük, çalışacak durumda teslim edilmek zorunda olduğundan, kötü davranış görmüyordu. Benim soyumun insanları, yüzyıllar boyunca birlikte yaşamayı, temiz kalmayı ve başkaları için dayanılmaz koşullarda bile karın doyurmayı öğrenmişlerdir.

«Annemi bulduğunda, bir haftadır denizdeydiler. Annem, bir erkek gibi giyinmiş, saçlarını örmüştü. Sesini çıkarmadığından, kimse farketmemişti onu, o dönemde sağlık kontrolü ve

aşı olmadığını düşünmüşsünüzdür. Hasırını almış ve babamın hasırının yanına yaymış annem. Karanlıkta, birbirlerinin kulağına fısıltıyla konuşuyorlarmış ancak. Babam, annemin söz dinlememesinden pek memnun değilmiş ama yine de mutlu olmuş.

«Sözleşme, onları beş yıl boyunca zorla çalışmak zorunda bırakıyormuş. Amerika'ya vardıklarında, kaçmayı düşünememişler, çünkü bir sözleşme imzalayan onurlu insanlardı onlar. (Lee biraz durdu.) Elbette bunları size birkaç cümleyle de anlatabilirim ama olayların nedenini anlamanız gerek. Bir bardak su alacağım. Siz de ister misiniz?»

«Evet,» diye karşılık verdi Adam, «ama anlamadığım bir şey var. Bir kadın, nasıl oluyor da böyle işlerin altından kalkıyor?»

«Hemen döneceğim,» dedi Lee.

Mutfaktan su sürahisini alıp masanın üstüne koydu.

«Ne öğrenmek istiyorsunuz?» diye sordu.

«Anneniz, bir erkek işini nasıl yapabiliyordu?»

Lee gülümsedi.

«Babam, onun güçlü olduğunu söylerdi, sanırım bir kadının içini aşk sarınca, bir erkekten daha güçlü olur. Seven bir kadın, kolay kolay yıkılmaz.»

Adam, yüzünü buruşturdu.

«Görürsünüz, günün birinde görürsünüz,» dedi Lee.

«Hiç acı duymuyorum,» dedi Adam. «Zaten böyle bir deneyimden sonra, bunu nasıl yapabilirim? Anlatın siz.»

«Uzun deniz yolculuğu boyunca, annemin babama fısıldamadığı bir şey var, hem pek çoğu deniz tutmasından yakındığı için, rahatsızlığını farketmemiş.»

«Gebe değil miymiş?» diye bağırdı Adam.

«Gebeymiş,» dedi Lee, «ama babamı yeni bir sıkıntıya sokmak istememiş.»

«Yolculuğua çıkarken, bunu biliyor muymuş?»

«Hayır, bilmiyormuş, Hiç beklenmedik anda sahneye çıktım ben. Sandığımdan daha uzun bir öykü bu.»

«Artık susamazsınız,» dedi Adam.

«Hayır, sanmıyorum. San Fransisko'ya varınca, hayvan sürüsü vagonlara yüklenmiş ve lokomotifler onları dağlara doğru çekmiş. Tepeleri düzleştirmeye, uçurumların altından tüneller açmaya gidiyorlarmış. Babam annemden ayrılmış, onu bir daha, bir dağ çayırlığında kamp kurunca görmüş ancak. Otları, çiçekleri, karlı tepeleriyle burası çok güzelmiş. İşte o zaman, benim varlığımdan babama söz etmiş annem.

«Çalışmaya başlamışlar. Bir kadının kasları da erkeğinkiler gibi sertleşir, ayrıca annemde demir gibi bir irade varmış. Kazmasını, küreğini almış ve para kazanacağı işe girişmiş; çok zormuş iş. Çok geçmeden, annemin nerede doğum yapacağını düşünüp korkuya kapılmışlar.»

«Nasıl olur?» dedi Adam. «Ustabaşına gidip de onun bir kadın olduğunu ve gebe olduğunu söyleyemiyorlar mı? Hiç kuşkusuz bakılması gerekiyordu annenin.»

«Hayır,» dedi Lee. «Size her şeyi söylemedim sanırım. İşte bu yüzden, öykü bu denli uzun. İnsan denen hayvan için bir tek şey önemlidir: Çalışma. Çalışma bitince, sağ kalanlar Çin'e geri yollanıyorlarmış. Yalnızca erkekler çalışma için getirtiliyormuş, kadınlar değil. Ülkede, kadınların kök salması istenmiyormuş. Bir erkek, bir kadın ve bir çocuk toprağa bağlanır, bir ocak kurar, onu koparıp almak zordur; oysa tasalı, kızgın ve kadınsızlıktan sıkılan bir erkek sürüsü, nereye olsa gider. Annem, o yarı kaba insanlar arasındaki tek kadınmış. Zaman geçtikçe, ateş yükseliyormuş. Muhafızlara göre, onlar gözetim altına alınmazsa çok tehlikeli olabilen hayvanlar gibiymişler. Annemin neden yardım istemediğini anlıyorsunuz ya. Onu kamptan kovabilirler, belki de öldürüp hastalıklı bir inek gibi gömebilirlerdi. Bir kezinde, bir ayaklanmada on beş insan öldürülmüş. Kurdukları düzene saygı gösterilmesini istiyorlarmış. Bunun daha iyi çareleri olduğunu söyler ama yine de aynı kuralları kullanırız; kamçı, ip ve tüfek. Bunu anlatmaya başladığım için üzgünüm.»

«Nedenmiş o?» diye sordu Adam.

«Babamın yüzü gözlerimin önüne geliyor. İçler acısı, acıklı bir anı bu. İş bu noktaya gelince, babamın durup kendini toparlaması gerekiyordu.»

Öyküsüne yeniden başlayınca, kuru kuru konuşuyor, sanki kendini yaralamak istermiş gibi, sert ve acımasız sözcükler kullanıyordu.

«Bir arada kalmak için, annemin, babamın yeğeni olduğunu söylemişler. Aradan aylar geçmiş, bereket versin annem fazla şişmanlamamış. İşini acı içinde yapıyormuş. Babam: «Yeğenim henüz çok genç, kemikleri nazik;» diyerek anneme yardım edermiş, ama zamanı gelince, ne yapacaklarını bilmiyorlarmış.

«O zaman babam, bir plan kurmuş. Yüksek dağlardaki yüksek bir ovaya kaçacaklarmış, orada, bir gölün ardında, doğum için bir beşik yerleştireceklermiş, annem doğurunca da babam, kampa geri dönüp cezasını çekeçekmiş. Kaçan yeğeninin yerine, beş yıllık bir sözleşme daha imzalayacakmış. Ne denli zavallı olursa olsun, yapabildikleri tek planmış bu ve onları sakinleştirmiş. Ama bunun için iki koşulun yerine getirilmesi gerekiyormuş; doğum için zamanın uygun olması ve yiyeceğin yetmesi. Annemle babam... (Lee durdu, bu sözleri söylerken gülümsedi, bundan öyle hoşlandı ki, sözlerini renklendirdi...) Sevgili annemle, sevgili babam, hazırlıklarını yapmaya başlamışlar. Günlük pirinç haklarından birazını hasırlarının altına saklamışlar. Babam, bir sicim ve demir bir telle dağdaki göllerde alabalık avlamak için bir olta takımı yapmış. Sigara içmeyip kibritleri saklamış. Annem, bulabildiği bütün kumaş parçalarını toplamış. İplik yapmak için, giysilerinin bir parçasını yırtmış ve bana çamaşır yapmak için, bütün bu bezleri uzun bir balık kılçığıyla dikmiş. Onu tanımak isterdim.»

«Ben de,» dedi Adam. «Bunu, Sam Hamilton'a anlattınız mı?»

«Hayır, ama yapmalıydım bunu. İnsan ruhunu yüceltmekten hoşlanırdı o. Bu öykü onun kendi zaferi gibi olurdu.»

«Umarım başarılı olmuşlardır,» dedi Adam.

«Bundan hiç kuşkum yok. Babam, öykünün burasına gelince, ona şöyle derdim: «Göle ulaş, orayâ annemi götür, bu kez mutlu olmanız için gerekeni yap. Bana, göle ulaştığını, çam dallarıyla bir ev yaptığını söyle. «O zaman babam, iyice Çinli'leşirdi. Şöyle derdi bana: «Korkunç bile olsa, gerçekte daha bir güzellik vardır. Kent kapılarında öyküler anlatan dilenciler, yaşamı öylesine çarpıtırlar ki, tembellere, aklı kıtlara ve alçaklara güzel ve tatlı görünür yaşam; bu da ancak sakatlıklarını güçlendirir onların. Hiçbir şeye çare olmaz, bir şey öğretmez ve yüreğin gelişmesini engeller yalnızca bu.»

«Konuşmanızı sürdürün,» dedi Adam, öfkeyle.

Lee, ayağa kalktı, pencereye doğru gitti, yıldızlara bakarak öyküsünü bitirdi. Mart rüzgârı esiyordu.

«Bir tepeden kopan küçük bir kaya parçası, babamın ayağını kırmış. Ona bakmışlar, sakatlara özgü bir iş vermişler; eğrilen çivileri bir taş üstünde çekiçle düzeltiyormuş. O zaman, işten ya da tasadan olmalı, –bunun hiç önemi yok aslında– annemin ilk sancıları başlamış. Yarı çılgın adamlar durumu anlamışlar ve akılları başlarından gitmiş. İstek, iştahları kabartmış. Bir suç, önceki suçu bastırmış ve bu aç insanlara karşı işlenen bütün suçlar, büyük bir çılgınlık ateşini körüklemiş.

«Babam, çığlığı işitmiş: «Bir kadın!» Anlamış olanları. Koşmaya çalışmış, bacağını yeniden kırmış, bu korkunç olayın geçtiği hata giden patika boyunca sürünmüş.»

«Oraya vardığı zaman, gökyüzünü koyu bir karanlık sarıyormuş, Kantonlu erkekler saklanmak ve insanların böyle olabileceğini unutmak için sessizce kaçışıyorlarmış. Annem, bir taş yığınının üstünde yatıyormuş. Görmek için artık gözleri bile yokmuş ama ağzı hâlâ kımıldıyormuş. Ona bilgiler vermiş. Babam, annemin berelenmiş etinden, tırnaklarıyla koparıp almış beni. Annemse, öğleden sonra, taş yığınının üstünde ölmüş.»

Adam, soluk soluğaydı. Lee, ahenkli bir sesle sürdürdü:

«Bu insanlardan nefret etmeden önce, bunu anlayın, çünkü babam her zaman konuşmasının sonuna şunları eklerdi: Hiçbir çocuk benim kadar özenle bakılmamış. Bütün kamp ba-

na analık etmiş. Vahşi bir güzellikten, bir güzel doğmuş. Eh artık, iyi geceler dilerim. Daha fazla konuşamam.»

Adam, tüm çekmecelerini açtı, tüm raflara baktı, tüm kutularının kapaklarını kaldırdı, tüm evi altüst etti ve sonunda Lee'yi çağırıp sormak zorunda kaldı:

«Mürekkeple kalem nerede?»

«Evde bunlar yok,» dedi Lee. «Yıllardır tek bir sözcük bile yazmadınız. İsterseniz, size benimkileri verebilirim.»

Odasına gitti, bir şişe mürekkep, bir divit, bir blok kâğıt ve bir zarf getirdi, masanın üzerine koydu.

«Mektup yazacağımı nereden anladınız?» diye sordu Adam.

«Kardeşinize mektup yazmaya çalışacaksınız, değil mi?»

«Evet.»

«Bunca yıldan sonra, zor olacak bu iş.»

Zor oldu yazmak. Adam, bir şeyler karaladı, divitin ucunu kemirdi, ağzını buruşturdu. Bir cümle yazıyor, sonra sayfayı yırtıyor ve yeniden başlıyordu. Kalemle başını kaşıdı.

«Lee, Doğu'ya gidersem, dönünceye dek ikizlere bakar mısınız?»

«Yolculuk yapmak, yazmaktan daha kolaydır,» dedi Lee. «Evet, kalırım.»

«Hayır, mektup yazacağım.»

«Neden kardeşinizden gelmesini istemiyorsunuz?»

«İyi bir düşünce, Lee. Hiç aklıma gelmemişti.»

O zaman mektup yazmak kolayına geldi. Düzeltti ve temize çekti. Zarfa koymadan önce, kendi kendine yavaş yavaş okudu:

«Sevgili Kardeşim Charles,

Bunca yıldan sonra benden haber alınca, şaşıracaksın. Sana sık sık yazmayı düşündüm, ama bu tür işlerin savsaklandığını bilirsin.

Bu mektup nasıl eline geçecek, merak ediyorum. Sağ sa-

lim varır umarım. bunca zamandan sonra, senin belki de beş on çocuğun olmuştur. Hah! Ha! İki oğlum var, ikiz onlar. Anneleri burada değil. Kır yaşamını sevmiyordu o. Bitişik kentte oturuyor, arasıra onu görüyorum.

Güzel bir çiftliğim var, ama utanarak söylüyorum ki, onunla ilgilenmiyorum. Belki şimdi daha iyisini yaparım. Her zaman güzel kararlar alıyorum. Yıllar boyu çok berbat durumdaydım. Şimdi daha iyiyim.

Sen nasılsın? Seni görmeyi isterdim. Neden bizi görmeye gelmiyorsun? Çok güzel bir ülke burası, sen de yerleşecek bir yer bulursun buralarda. Kışlar soğuk olmaz, bizim gibi yaşlılar için çok hoştur. Hah! hah!ha!

Sevgili Charles, bunu düşünüp bana yanıt vereceğini umuyorum. Yolculuk sana iyi gelecektir. Seni görmeyi çok istiyorum. Yazamayacağım, sana diyeceğim çok şey var.

Sevgili Charles, bana bir mektup yaz ve eski ülkemden haberler bildir. Pek çok şey değişmiş olmalı. İnsan yaşlandıkça, bazılarının öldüğünü duyuyor. Dünya böyle işte. Bana yaz ve gelip gelmeyeceğini bildir.

Kardeşin, Adam.

Adam, elinde mektupla oturdu kaldı. Alnında yara izi bulunan bir yüz geliyordu gözlerinin önüne. Kahverengi gözlerin parıltısını, kalkık dudakları, çarpık dişleri görüyordu; bu vahşi hayvan saldırıya hazırlanıyordu. Bu görüntüyü silmek istercesine başını salladı, gülümseyen yüzü ve yara izi bulunmayan alnı anımsamaya çalıştı, ama bundan vazgeçmek zorunda kaldı. Kalemini aldı ve imzanın altına şunları yazdı:

Not: Charles, her şeye karşın, senden hiç nefret etmedim. Seni her zaman sevdim, çünkü benim kardeşimsin sen.»

Adam, mektubu katladı, kat yerlerini başparmağı ve tırnağı arasında düzeltti. Zarfın arkasını yapıştırdı, yumruk vurup sıkıştırdı.

«Lee,» diye seslendi. «Hey, Lee!»

Çinli, kapıdan göründü.

«Lee, bir mektup Doğu'ya ne kadar zamanda gider?»

«Bilmem,» dedi Lee,» belki on beş günde gider.»

YİRMİDOKUZUNCU BÖLÜM

Adam, on yıldan sonra yazmış olduğu ilk mektubu kardeşine yolladıktan sonra, sabırsızlıkla beklemeye başladı. Ne kadar zaman geçtiğini utunuyordu. Henüz mektup yoldayken, Lee'yi sorularıyla bunaltıyordu:

«Neden yanıt vermiyor? Bana kızgın mı acaba? Ama o da yazmadı bana. Adresi de olmadığı gerçek. Belki de gitmiştir?»

«Yazalı daha birkaç gün oldu. Beklemelisiniz,» diye karşılık veriyordu Lee.

«Gelmeyi gerçekten ister mi acaba?» diye merak ediyordu Adam. «Peki ya kendisi, Charles'ı yeniden görmek istiyor muydu?» Şu anda mektubu yolladığına göre, Charles'ın bunu kabul etmesinden korkuyordu Adam. On parmağını ne yapacağını bilmeyen, dayanılmaz bir çocuk gibiydi. İkizleri sorularıyla bunaltıyordu.

«Bugün neler öğrendiniz bakalım?»

«Hiçbir şey.»

«Hele hele, bir şeyler öğrenmişsinizdir. Okudunuz mu?»

«Evet, baba.»

«Ne okudunuz?»

«Cırcırböceği ile Karınca'yı.»

«Ama çok ilginçtir bu.»

«Ayrıca bir bebeği kaçıran kartal masalını da okuduk.»

«Ya, evet. Onu anımsıyorum, ama sonu nasıldı bilmiyorum.»

«Henüz oraya gelmedik, resimleri gördük ancak.»

Oğlanlar gına gelmişlerdi. Cal, babasının zamansız sevecenliğinden yararlanıp, bir daha geri vermemeyi umarak, çakı-

sını ödünç almıştı; ama bu, söğütlerin filiz verdiği zamandaydı; sonunda Adam, çocuklara düdük yapmasını öğretmek için çakısını geri almıştı. Lee, bunu onlara üç yıl önce öğretmişti. Düdük yaparken nasıl yarık açılacağını unutmuştu Adam. Düdüklerden hiçbiri ses çıkarmıyordu.

Bir gün, öğle yemeği sırasında, Will Hamilton, yeni, homurdanan ve tangırdayan bir Ford arabanın direksiyonunda geldi. Öndeki motor hırlıyor ve kaportası fırtınada kalmış bir araba gibi eğrilip bükülüyordu. Basamak üstüne yerleştirilen radyatör ve depo, gözleri rahatsız edecek kadar parlıyordu.

Will, frene bastı, kontağı kesti ve deri koltuğa kendini bıraktı. Araba, birkaç saniye daha patırdadı. Arabanın kendi yakma düzeneği vardı çünkü motor aşırı derecede ısınıyordu.

«İşte!» diye bağırdı Will, yapmacık bir coşkuyla.

Ford arabalardan ölesiye nefret ediyordu ama servetini de bu yüzden yapmaktaydı.

Şişmanlığı yüzünden soluk soluğa kalan Will Hamilton, düzeneklerin çalışmasını açıklarken, Adam'la Lee, arabanın içine eğildiler. Aslında bu işlerden pek anlamıyordu Will.

O zamanlar, bir arabayı düz bir çizgi üzerinde çalışır durumda tutmanın zorluklarını bugün anlamak olanaksızdır. Bugünkünden daha karmaşık oluşundan kaynaklanmaz bu; ta en başından, bütün manevra ilkelerini bilmek gerekiyordu. Günümüzün çocuğu, içten patlamalı motorların tepkilerini ve gizlerini daha beşikteyken öğreniyor; ama o zamanlar bunun hiç çalışmayacağına inanıyorlar, bazen de haklı çakıyorlardı. Bugün, bir araba motorunu çalıştırmak için iki hareket yapmak yeterli: Bir anahtar sokmak ve marşa basmak. Kalanı otomatik. Eskiden daha karmaşıktı bu işler. İnsanın iyi bir belleği olmasının dışında, atlet gibi kasları ve meleklere özgü sabrı olması gerekiyordu. Azıcık da sihir bilgisi işe yarıyordu. T modelindeki manivelayı çekerken, bir erkeğin yere tükürdüğü ve büyülü bir formül mırıldandığı çok görülüyordu.

Will Hamilton, arabanın nasıl işlediğini anlattı, durdu ve yeniden baştan aldı. Dinleyicilerinin gözleri iri iri açılmış, bir kedi-

nin bir kuşla ilgilendiği gibi ilgiyle dinliyorlardı. Ama açıklamasına üçüncü kez baştan başlayınca, bir sonuca ulaşamayacağını anladı Will.

«Size söyleyeceğim»», diye önerdi. «anlıyorsunuz ya, benim ilgi alanım bu değil. Onu görmenizi ve kesin olarak teslim almadan önce, dinlemenizi istemiştim. Şimdi kente dönüyorum, yarın bunu size bölümdeki bir çocukla yollarım. Benim bir haftada size anlatacağım şeyleri birkaç dakikada anlatır size o. Arabayı görmenizi istemiştim.»

Will, vereceği bilgilerden bazılarını unutmuştu. Manivelayı uzunca bir süre çevirdikten sonra, Adam'dan bir at arabası aldı ve ertesi gün bir makinist yollayacağına söz verdikten sonra, kente gitti.

İkizleri okula yollamanın yararı yoktu. Nasılsa kabul etmeyeceklerdi. Ford, Will'in durdurmuş olduğu meşenin altında kasım kasım kasılıyordu. Yeni sahipleri çevresinde dönüyor ve tehlikeli bir atı sakinleştirmek için dokunur gibi dokunuyorlardı ona.

«Buna alışıp alışamayacağımı bilmiyorum,» dedi Lee.

«Alışırsın,» dedi Adam, güvenmeksizin. «Çok geçmeden, bütün ülkeyi gezersiniz.»

«Bunun dilinden anlamaya çalışacağım,» dedi Lee. «Ama onu asla süremem.»

İkizler, bir şeylere dokunmak için içine bindiler, sonra çıktılar.

«Bu nedir, baba?»

«Ona dokunma.»

«Bu neye yarar?»

«Bilmiyorum, ama ona dokunma, neler olacağını bilemeyiz ki.»

«Beyefendi sana bunu söylemedi mi?»

«Anımsamıyorum. Arabayı rahat bırakın, yoksa sizi okula yollarım. Duydun mu, Cal? Bunu açma sakın.»

Erkenden kalkmışlar ve her zamankinden daha hızlı giyinmişlerdi. Saat on bire doğru, bütün çiftliği çılgınlık sardı. Maki-

nist, yemekte geldi. Beyaz kakmalı ayakkabılar, düşes biçimi pantalon, dizlerine inen vatkalı bir ceket giyiyordu. Arabanın içinde, bir alet çantası duruyordu. On dokuz yaşındaydı ve tütün çiğniyordu, makinst okulunda geçirdiği üç aydan bu yana, öteki insanlara karşı büyük bir küçümseme duyuyordu. Tükürdü ve dizginleri Lee'ye uzattı.

«Şu arabayı samanlığa çek,» dedi. «Önü arkasından ayıredilmiyor.»

Özel trenden inen bir elçi gibi indi arabadan. Çocuklara yüzünü buruşturdu, Adam'a döndü.

«Yemeğe geç kalmadım sanırım.»

Lee ile adam bakıştılar. Öğle yemeğini unutmuşlardı.

Yarı Tanrı, dudaklarının ucuyla ekmek, peynir, soğuk et, bir turta ve çikolatalı bir pasta yedi, kahvesini içti.

«Sıcak yemeğe alışkınım,» dedi. «Şimdi size bir önerim var. Arabayı korumak istiyorsanız, şu veletleri başınızdan savın.»

Makinist, taşlıkta azıcık kestirdikten sonra, çantasını aldı ve Adam'ın odasına çıktı. Birkaç dakika sonra, çizgili mavi tulum ve önünde *«Ford»* yazılı bir şapka giymiş olarak aşağı indi.

«Eee, inceledıniz mi bakalım?» diye sordu.

«Neyi inceledik mi?» diye sordu Adam.

«Koltuğun altındaki kitapçığı okumadınız mı?»

«Orada böyle bir şey olduğunu bilmiyordum,» dedi Adam.

«Tanrım!» dedi delikanlı.

O zaman gücünü topladı ve arabaya doğru yürüdü.

«Hemen başlasak iyi olur,» dedi. «Eğer onu okumadınızsa, tanrı bilir ne kadar süreceğini.»

«Bay Hamilton, dün akşam bunu hareket ettirmeyi başaramadı,» dedi Adam.

«Onu hep manyetoyla çalıştırmaya kalkar o,» dedi bilge kişi. «İyi, iyi, bakalım, içten patlamalı motor kurallarını biliyor musunuz?»

«Hayır,» diye karşılık verdi Adam.

«Oh! Ulu İsa!»

Kaportayı kaldırdı.

«İşte içten patlamalı bir motor.»

«Çok genç ve çok bilgili,» dedi Lee yavaşça.

Çocuk, kaşlarını çatarak geri döndü:

«Ne diyorsun?»

Sonra Adam'a:

«Şu Çinli bozması ne dedi?» dedi.

Lee, ellerini uzattı ve aptalca gülümsedi.

«Siz akıllı ollan. Kuşkusuz koleje gitmek.»

«Bana Joe de,» dedi oğlan, hiç yeri yokken.

Sonra ekledi:

«Koleje ha! Kolejde ne öğretiyorlar ki? Bir bujiyi takmayı mı? Karbüratör temizlemeyi mi? Kolejde ha.»

Yere doğru küçümseyerek kara bir tükrük attı. İkizler ona hayranlıkla baktılar; Cal, denemek için tükrüğünü dilinin üzerine topladı.

«Lee, bilginize hayranlık duyuyor,» dedi Adam.

Çocuk, böbürlendi.

«Bana Joe deyin,» dedi. «İşten anlayıp anlamadığımı düşünüyorsunuz. Şikago'daki otomobil okulundan çıktım. Burası gerçek bir okul! Kolejden ayrı bir yer. (Sonra ekledi) Peder bana, iyi bir Çinli, anlıyorsunuz ya, iyisinden bir Çinli'yi yanına alırsa, çok iyi eder insan, der hep. Ayrıca onlar namusludur.»

«Kötüleri değildir,» dedi Lee.

«Tanrı aşkına, hayır! Tabii ki içkiciler ve çeteden olanları değil, iyi Çinliler'den söz ediyoruz.»

«Umarım ben böylelerindenimdir.»

«İyi bir Çinli'ye benziyorsun sen. Bana, Joe de.»

Adam, konuşmanın gidişatına şaşırmıştı ama ikizler bundan memnundular.

«Bana Joe de,» dedi Cal, Aron'a.

Aron da, yinelemeye çalışarak dudaklarını kımıldattı:

«Bana Joe de.»

Makinist, meslek adamı tavrını takındı ama azıcık sevimliy-

di. O zamana dek gösterdiği küçümsemenin yerini alaylı bir sevecenlik alıyordu.

«İşte,» dedi, «İçten patlamalı bir motor.»

Korkunç çelik yığınına bir tür hayranlıkla eğildiler.

O zaman delikanlı, öyle hızlı konuştu ki, yeni çağa bestelenmiş bir marşı andırıyordu. Konuşması.

«Temel kural, kapalı bir alandaki gaz patlamasıdır. Patlamanın gücü, bir hareket kolunu çalıştıran bir pistona iletilir, hareket kolu bir matkap kolunu çalıştırır, o da arka tekerlekleri döndürür. Anlaşıldı mı?»

Konuşmanın hızını kesme korkusuyla, yavaşça başlarıyla onayladılar.

«İki tür motor vardır: İki zamanlı ve dört zamanlı. Bu dört zamanlıdır. Anlaşıldı mı?»

Yeniden onayladılar, ona hayranlıkla bakan ikizler de başlarını salladılar.

«İlginç bir şey,» dedi Adam.

Joe, hızla anlatmayı sürdürdü:

«Ford marka bir otomobille ötekiler arasındaki ana fark devrimci bir ilkeden kaynaklanan dünya çapındaki dağılımdır.»

Bir an durdu, zorlandığından yüzü buruşmuştu. Dört dinleyicisi yeniden başlarını sallayınca, onları uyardı:

«Ama her şeyi bildiğinizi sanmayın. Dünya çapındaki düzenek, bunu unutmayın sakın, *dev– rim– ci– dir!* Kitapçıktan incelemeyi sürdürün. Şimdi de, eğer anladıysanız, otomobilin çalıştırılması konusuna geçeceğiz.»

Bunu, sekiz sütunluk bir manşeti okurmuş gibi duyurdu. Söylevinin birinci bölümünü bitirdiği için son derece mutluydu, ama sevinci dinleyenlerin sevincine ulaşamadı. Tümünün yüz çizgileri gerilmişti, ama aramızda kalsın, tek bir sözcük bile anlamamışlardı.

«Gelin,» dedi delikanlı. «Bunu görüyor musunuz? Kontak anahtarı derler buna. Onu çevirince, hareket etmeye hazırsınız. Daha sonra bunu sola çevirin: bu, bataryaları çalıştırır. «Bat» yazan bir şey var, bu batarya demektir.»

Başlarını arabanın içine doğru soktular. İkizler, basamağın üzerine çıktılar.

«Hayır, bir dikaka. Çok hızlı gidiyorum. Buna avans derler. Bunu yukarıya doğru itersiniz. Şimdi size açıklayacak ve önünüzde göstereceğim. Beni dikkatle izleyin. Yumurcaklar, çekilin, ışığıma engel oluyorsunuz. Aşağı inseniz ya canım!»

İkizler, isteksizce aşağı indiler.

Delikanlı, derin bir soluk aldı.

«Hazır mısınız? İleri, geri vites. Şimdi bataryayı sola indirin. Aklınızdan çıkarmayın, sola.»

Dev gibi bir arı, sanki kaportanın altında saklanmış gibiydi.

«Anlıyor musunuz? Bobin içindeki kontaktır. Bunun sesini işitmezseniz, platin ayarı yapmanız ya da gerektiğinde düzeltmeniz gerekir.»

Adam'ın yüzünde bir üzüntü belirtisi gördü delikanlı.

«Dinlenmiş kafayla kitapçıktan daha iyi anlayacaksınız bunu,» dedi kibarca.

Arabanın önüne oturdu Joe.

«Buna manivela derler. Radyatörden çıkan şu kabloyu görüyor musunuz? Karbüratör borusunun işleyişine yardım eder. Şimdi beni dikkatle izleyin. Manivelayı böyle tutacaksınız ve iyice aşağı ininceye dek iteceksiniz. Bakın başparmağım nasıl altta duruyor? Başka türlü tutarsam, başparmağım yukarıda kalırsa, ateş alır, pan! Parmak yok olur! Çaktınız mı?»

Gözlerini kaldırmadan, herkesin başını salladığını anladı.

«Şimdi, dikkat edin!» dedi. «Onu çeviriyor ve basıncı hissedinceye dek çevirmeyi sürdürüyorum. Başlangıç kablosunu hızla asılıyorum ve gaz salmak için yavaşça döndürüyorum. Şu hışırtıyı işitiyor musunuz? Borudan geliyor. Ama fazla çekmeyin, yoksa her şeyi boğarsınız. Şu anda da kabloyu gevşetiyor ve manivelayı hızla döndürüyorum. Homurtular başlar başlamaz, avansı açıp gazı geciktiriyorum. Sonra da hızla manyetoya basıyorum. Hepsi bu kadar.»

Dinleyiciler yorgunluktan tükenmişlerdi. Bütün bunca sözden sonra, yalnız motoru çalıştırmışlardı.

Oğlan, konuşmasını sürdürdü.

«Ezberlemeniz için, benimle birlikte yinelemeniz gerekir. Avans havaya, gaz aşağıya.»

Hep birlikte yinelediler:

«Avans havaya, gaz aşağıya.»

«Bataryaları çalıştır.»

«Bataryaları çalıştır.»

«Başparmak altta, manivelaya bas.»

«Başparmak altta, manivelaya bas.»

«Yavaşça startı çek.»

«Yavaşça startı çek.»

«Manivela.»

«Manivela.»

«Avans aşağı, gaz yukarı.»

«Avans aşağı, gaz yukarı.»

«Manyetoyu çalıştır.»

«Manyetoyu çalıştır.»

«Şimdi yine baştan başlayacağız. Bana, Joe deyin.»

«Ama... Zaten Joe diyoruz size.»

«Güzel, yeter. Avans yukarı, gaz aşağı.»

Adam, uzun ve bıktırıcı sözleri dördüncü kez ele aldıklarında, büyük bir bıkkınlık hissetti. Bu durum çok gülünç geldi ona. Will Hamilton, kırmızı karoserli uzun bir spor arabayla gelince, rahatladı. Genç makinist, yaklaşan araca baktı.

«Onaltı sübaplı,» dedi. «Güzel işçilik.»

Will, arabanın kapısından eğildi.

«İşler yolunda mı?» diye sordu.

«Yolunda,» diye yanıtladı makinist. «Çabuk anlıyorlar.»

«Sizi almaya geldim, Roy. Yeni cenaze arabasının eksen yatağı kırılmış. Arabanın Bayan Hawks'a yarına dek hazır olmasını istiyorsak, bu gece, geç vakte dek çalışmanız gerekecek.»

Roy, razı oldu.

«Giyineyim,» dedi.

Eve doğru koştu. Elinde çantasıyla çıkarken, Cal yolunu kesti.

«Söylesene, adının Joe olduğunu sanıyordum senin?» diye sordu.

«Joe mu, nasıl olur?»

«Bize, 'bana Joe deyin', dedin. Bay Hamilton'sa sana Roy dedi.»

Roy, kahkaha attı ve arabaya atladı.

«Bana neden Joe deyin dediğimi biliyorsun?»

«Hayır, niçin?»

«Çünkü benim adım Roy.»

Kahkaha atarken, birden durdu ve Adam'a sertçe baktı.

«Koltuğun altındaki kitapçığı alın ve iyice okuyun. Anladınız mı?»

«Anladım,» dedi Adam.

OTUZUNCU BÖLÜM

İncil ve Tevrat zamanlarında olduğu gibi, o çağda da mucizeler oluyordu. Dersten bir hafta sonra, King City'nin ana caddesine bir Ford giriyor ve gıcırdayarak postanenin önünde duruyordu. Arabayı Adam sürüyordu, Lee, yanında oturuyordu, ikizler de arka koltuğa tünemişlerdi.

Adam, pedallara bastı, üç yolcusuyla birlikte şarkı söyledi:

«Freni çek, gazı ileri al, kontağı kapat.»

Küçük motor homurdandı, ardından sustu. İki büklüm olmuş ama gururlu Adam, aşağı inmeden önce bir an dinlendi.

Postacı, gişesinin demir parmaklıklarının arasından dışarıya bir göz attı.

«Şu korkunç şeylerden birini aldığınızı görüyorum.»

«Zamana uymak gerek,» diye karşılık verdi Adam.

«Bay Trask, bir gün gelecek, at, dünyamızdan yokolacak.»

«Olabilir bu.»

«Görüntümüzü bozacaklar, bize kötülük edecekler ve delirtecekler,» diye sürdürdü postacı. «Bunu, şimdiden görüyoruz burada. Haftada bir kez postaneye gelen insanlar, şimdi her

gün, hatta günde iki kez geliyorlar. Habercilerin gelmesini bile bekleyemiyorlar artık. Gittikçe aceleci oluyorlar.»

Nefreti öylesine şiddetliydi ki, adam, bunun kıskançlıktan kaynaklandığını anladı. Kendisi bir Ford almamıştı henüz.

«Bir Ford'um olmasını hiç istemezdim,» dedi postacı.

Bu da, karısının, bir araba alaması için onu sıkıştırdığını gösteriyordu. Toplumda bir yer edinme sorunuydu araba.

Postacı, öfkeden titreyen bir elle, T kasasından bir mektup alıp Adam'a uzattı.

«Sizi hastanede görürüm bir dahaki sefere,» dedi kötü kötü.

Adam, ona gülümseyip dışarı çıktı.

Pek seyrek mektup alan biri, onu hafife almaz. Mektubu eline alınca, tartar, yollayanın adını ve adresini okur, el yazısına bakar ve postaya veriliş tarihini anlamaya çalışır. Adam, bu işlemlerini yapmak üzere Ford'unun önündeki kaldırımda durdu. Zarfın sol köşesinde «*Noterler Bellows ve Harvel*» adları basılıydı. Mektup, adam'ın doğduğu yerden geliyordu.

Rahat rahat şunları söyledi:

«Bellow'la Harvey'i tanırım, hem de yakından tanırım onları. Benden ne istediklerini merak ediyorum.»

Zarfı inceledi, evirip çevirdi.

«Adresimi nasıl bulmuşlar?»

Lee, gülümseyerek ona bakıyordu.

«Belki içinde sorularınızın yanıtını bulursunuz?»

«Kuşkusuz,» dedi Adam.

Kararını verdi. Cebinden çakısını çıkardı, ilk yüzünü açtı ve ucunu sokacak bir yer aradı, bulamadı, mektubu yırtmamak için zarfı güneş ışığına tuttu, zarfa vurdu, içine üfledi ve iki parmağıyla mektubu çıkardı. Ağır ağır okudu:

Bay Adam Trask, King City, Kaliforniya,

Sevgili Bayım,

Size ulaşabilmek için, altı aydan beri bütün yolları denedik. Başarılı olamayanıca, gazetelere ilân verdik. Kardeşinize yazdı-

ğınız mektubu postacı bize getirince, ancak o zaman nerede olduğunuzu öğrendik.»

Adam, onların biraz kızdıklarını anladı. Sonraki paragraf açıkça farklıydı:

«Kardeşiniz Charles Trask'ın ölümünü bildirmek bizim acı görevimizdir. İki hafta yatakta yattıktan sonra, akciğer hastalığından 12 Ekim'de öldü. Bedeni, ilçe mezarlığında dinleniyor. Mezarında hiç taş yok henüz. Bu güç görevi, yerine getireceğinize inanıyoruz.»

Adam, derin bir soluk aldı ve paragrafı okurken, öylece kaldı. Gürültü yapmamak için, yavaşça verdi soluğunu.

«Kardeşim Charles ölmüş,» dedi.

«Başınız sağ olsun,» dedi Lee.

«Bizim amcamız mıydı o?» diye sordu Cal.

«Senin Charles amcandı.» dedi Adam.

«Benim de değil mi?» diye sordu Aron.

«Senin de.»

«Bir amcam olduğunu bilmiyordum,» dedi Aron. «Mezarına gidip çiçek koyabilirdik. Abra, yardım ederdi bize. Böyle şeyleri seviyor o.»

«Ama çok uzak, ülkenin öteki ucunda.»

Çok heyecanlanan Aron, bağırdı:

«Buldum! Anneme çiçek götürmeye gidince, Charles Amca'ya da götürürüz.»

Sonra oldukça üzgün, ekledi:

«Ölmeden önce, onu tanımayı isterdim.»

Ailesinde çok ölü bulunduğunu sanıyordu.

«Çok kibar mıydı o?» diye sordu.

«Çok kibardı,» dedi Adam. «Benim kardeşimdi o, tıpkı Cal'in senin kardeşin olduğu gibi.»

«Siz de mi ikizdiniz?»

«Hayır, ikiz değildik.»

«Zengin miydi o?» diye sordu Cal.

«Değildi elbette,» dedi Adam. «Bu da ayrı bir düşünce.»

«Zengin olsaydı, mezarını yapmak bize kalmazdı değil mi?»

Adam, sertçe yanıt verdi:

«Ölüm olunca, paradan söz edilmez. Üzgünüz, çünkü o öldü.»

«Neden üzülecekmişim?» diye sordu Cal. «Onu hiç görmemiştim ki?»

Lee, güldüğünü belli etmemek için eliyle ağzını kapadı. Adam, yeniden mektubuna döndü. Yeni paragrafta, biçim değişmişti yine.

Ölenin vasiyetinin uygulayıcıları olarak, kardeşinizin dürüstlüğü ve çalışkanlığıyla toprak, yatırım ve para olarak topladığı servetin değeri yüz bin dolardan fazladır. Noterliğimizce hazırlanan ve imzalatılan vasiyetname, isteğiniz üzerine size yollanacaktır. Onun arzusuna göre, para topraklar ve yatırımlar, karınızla sizin aranızda eşit olarak pay edilecektir. Karınızın ölümü halinde, toplam servet sizin olacaktır. Sizin ölümünüz halinde ise, karınızın olacaktır. Mektubunuzdan anladığımıza göre, hâlâ yaşıyorsunuz, sizi kutlamamıza izin verin.

Sadık hizmetkârınız.
Bellovs ve Harvey.

Sayfanın altında şunlar ekliydi:

Sevgili Adam,

Rahat günlerinde, hizmetkârını unutma. Charles, yaşlı pintinin biriydi yalnızca. Umarım karınla bu parayı çok iyi harcarsınız. Yasa adamı için ülkende yapacak iş var mı? Benim için. Eski dostun.

George Harvey.

Adam, mektubu aşağı indirdi, ikizlere ve Lee'ye baktı. Bir şey bekliyorlardı onlar, ama Adam sesini çıkarmadı, mektubu katladı, zarfının içine koydu, zarfı da iç cebine soktu.

«Üzücü haberler mi var?» diye sordu Lee.

«Hayır.»

«Dalgın gibisiniz.»

«Değilim. Yalnızca kardeşime üzülüyorum.»

Adam, az önce öğrendiği şeyleri aklına yerleştirmeye çalıştı, ama aklı karmakarışıktı. Yalnız kalmaya gereksinimi olduğunu anladı. arabasına bindi, kıyıdaki tabloya boş boş baktı. Hiçbir şey anımsayamadı.

«Yardım istiyor musunuz?» diye sordu Lee.

«Çok tuhaf,» dedi Adam, «nereden başlayacağımı bilemiyorum.»

Lee ve ikizler ona anımsattılar hemen:

«Avans yukarı, gaz aşağı, bataryayı çalıştır.»

«Tabii ya, öyle. Ne budalayım!»

Dev arı, bobinde vızıldamaya başlayınca, Adam maniveleya yöneldi, sonra gazı arttırdı.

Dönüş yolunda, meşeağaçlarının altına gelince, Lee ansızın:

«Et almayı unuttuk,» dedi.

«Evet. Evde başka bir şey yok mu?»

«Yumurta ve Jambon var.»

«Yeter bu kadarı.»

«Yarın, mektubunuzu postalamaya gittiğiniz zaman, et alabilirsiniz.»

«Elbette,» dedi Adam.

Lee, akşam yemeğini hazırlarken, Adam, boş bakışlarla bekledi. Lee'ye gereksinim duyduğunu biliyordu. İlgili bir dinleyici, düşünceleri açıklığa kavuşturmak için yeterlidir bazen.

Cal, kardeşini Ford'un bulunduğu arabalığa sürüklemişti. Cal, kapıyı açtı, direksiyona oturdu.

«Gel. Sen de binsene.»

Aron, karşı çıktı:

«Babam razı olmuyor.»

«Haberi bile olmaz. Bin.»

Aron, çekinerek bindi, koltuğa oturdu. Cal, direksiyonu kavdı.

«Puan! Puan!» dedi.

«Ne düşündüğümü biliyorsun!» diye ekledi sonra, «Charles Amca zengindi.»

«Değildi.»

«Zengin olduğuna neye istersen bahse girerim.»

«Babamın yalan söylediğine mi inanıyorsun?»

«Böyle demiyorum. Onun zengin olduğuna bahse girerim.»

Bir süre sustular. Cal, dik virajlara giriyordu.

«Bunu öğreneceğime bahse girerim,» dedi sonunda.

«Neyi?»

«Bahse girecek neyin var?»

«Hiçbir şeyim yok,» dedi Aron.

«Ya kemik düdüğüne ne dersin? Akşam yemeğinden sonra, bizi yatmaya yolladıklarında, benim akiğe karşı, senin düdüğüne bahse girerim seninle. Sözünü tutar mısın?»

«Olur,» dedi Aron. «Ama nedenini anlamıyorum.»

«Babam, Lee'yle konuşacak ve ben de onları dinleyeceğim.»

«Bunu göze alamazsın.»

«Öyle mi sanıyorsun?»

«Ya seni ele verirsem?»

Cal'ın yüzü asıldı. Kardeşine doğru eğilip mırıldandı:

«Beni ele vermeyeceksin, yoksa ona, senin, bıçağını çaldığını söylerim.»

«Onun bıçağını kimse almadı. Onunla mektubu açtı babam.»

Cal gülümsedi.

«Bugün evet. Ama ya yarın?»

Aron, elinden bir şey gelmeyeceğini anladı. Cal her şeyi göze almıştı.

Cal, Aron'un sıkıntısını ve güçsüzlüğünü anladı yüzünden. Kendi gücünü sezdi, buna da sevindi. Kardeşinden daha kurnaz olacaktı hep. Babasına karşı da hep böyle davranacağına söz verdi kendi kendine.

Lee'ye karşı davranışı farketmezdi, çünkü Çinli, her zaman

ona üstün geliyor ve son anda atak yapmak için tetikte bekliyordu.

«Dikkatli ol!»

Cal, Lee'ye saygı duyuyor, ondan korkuyordu, ama savunmasız olan Aron, elinde istediğin şekli alan bir kil yığınıydı. Ansızın Cal, kardeşine karşı derin bir sevgi ve koruma gereksinimi duydu. içinde kollarını Aron'un omuzlarına doladı.

Aron kımıldamadı, ses de çıkarmadı. Cal'in yüzünü görebilmek için yavaşça geriledi.

«Neden bakıyorsun bana?» dedi Cal.

«Neden böyle yaptığını anlamıyorum.»

«Ben ne yapıyorum ki?»

«Bütün bu uydurmalar ve gizlilikleri.»

«Hangi uydurmalarmış onlar?»

«Tavşan konusunda söylediklerin. Abra'ya bir şeyler söylediğini biliyorum. Kutuyu atmasına, senin yanlışın neden oldu.»

«Demek öyle!» dedi Cal. «Bilmek ister misin?»

Huzursuz olmuştu Cal.

Aron, ağır ağır yanıtladı:

«Hayır, istemiyorum. Benim için önemli olan, bunu neden söylediğindir. Her zaman bir şeyler hazırlıyorsun. Bunun nedenini merak ediyorum. Böyle yaparak, nereye varıyorsun?»

«Cal, ansızın huzursuz oldu. Hazırladığı tasarı ona çirkin ve yararsız göründü. Kardeşi kolunu kanadını kırmıştı. Mahvolmuştu ve ne yapacağını bilmiyordu. Aron'un kendisini sevmesini diledi.

Aron, Ford'un kapısını açtı, aşağı indi ve arabalıktan çıktı. Birkaç dakika boyunca Cal, arabayı çılgınca sürdüğünü düşünmeye çalıştı ama hemen usandı bundan, o da eve doğru yürüdü.

Lee, yemekten sonra, bulaşığı bitirince, Adam şöyle dedi:

«Çocuklarım, yatma zamanınız geldi.»

Aron, Cal'e şöyle bir baktı, cebinden kemik düdüğünü çıkardı.

«Bunu istemiyorum,» dedi Cal.

«Senin o,» diye karşılık verdi Aron.

«Artık bunu istemiyorum. Senin olsun.»

Aron, düdüğü masanın üstüne bıraktı.

«Canın isteyince, onu alırsın.»

Adam, aralarına girdi:

«Neden tartışıyorsunuz? Size yatağınıza gitmenizi söyledim.»

Cal, bebek gibi davrandı.

«Neden?» diye sordu. «Yatmak için henüz çok erken.»

«Evet, haklısın,» dedi Adam, «ama Lee'yle konuşmak istiyorum. Hava karardığı için artık dışarı çıkamayacağınıza göre, yatmanızı istiyorum sizden, ya da odalarınızda oturun. Anlıyor musunuz?»

«Peki, baba,» dedi ikizler.

Lee de onlarla birlikte odalarına dek geldi. Sonra, gecelikle rini giyip, babalarına iyi geceler dilemeye geldiler.

Lee, salona dönünce, kapıyı kapadı. Düdüğü eline aldı, inceledi ve yerine koydu.

«Neler olup bittiğini merak ediyorum.»

«Hangi konuda, Lee?»

«Akşam yemeğinden önce, bahse tutuştular. Aron bunu yitirdi ve ödedi. Nelerden söz ediyorduk acaba o sırada?»

«Onlara, gidip yatmalarını söylemiştim.»

«Belki daha sonra anlarız bunu,» dedi Lee.

«Çocukların işlerine fazlaca önem veriyorsunuz gibime geliyor. Belki de bunun hiçbir anlamı yoktur.»

«Bir anlamı vardı bunun.»

Ardından ekledi:

«Bay Trask, insanların düşüncelerinin yaşla önem kazandığını mı sanıyorsunuz? Duygularınız daha keskin, düşünceleriniz daha mı açık on yaşınıza göre? Bu denli iyi görüyor musunuz? Bu denli iyi duyuyor musunuz? Canlılığınız daha mı çoğaldı?»

«Kuşkusuz haklısınız,» dedi Adam.

«Büyük yanılgılardan biri de budur,» dedi Lee; «insanlar, yılların yaşlılık ve hüzünden daha başka şeyler getirdiğine inandırılıyor.»

«Ve de anıları.»

«Evet, anıları, Onlar olmasaydı, zamanın bize karşı kozu kalmazdı. Neden söz etmek istiyordunuz?»

Adam, mektubu cebinden aldı ve masanın üstüne koydu.

«Bunu dikkatle okuyacaksınız, daha sonra da üzerinde tartışacağız.»

Lee, gözlüklerini aldı, gelip lambanın altında durdu ve okudu.

«Eee?» diye sordu Adam.

«Noterin yapacağı bir şey var mı?»

«Nasıl? Ah, anlıyorum, benimle alay ediyorsunuz.»

«Hayır,» dedi Lee, «hiç de değil Doğulu kafama göre, kendi düşüncemi belirtmeden önce, sizinkini öğrenmeyi yeğlediğimi anlatmak istemiştim.»

«Benimle fazlaca sert konuşuyorsunuz!»

«Evet,» diye karşılık verdi Lee. «Doğulu sakinliğime yazıklar olsun! Yaşlandıkça, huysuz ve sabırsız oluyorum. Çinli hizmetçilerin dürüst kalmaya çalışırken, yaşlanınca çekilmez olduklarından söz edildiğini duymadınız mı?»

«Sizi incitmek istemiyordum.»

«İncinmiş değilim. Bu mektuptan söz etmek istiyordunuz, haydi, konuşun bakalım. O zaman, size dürüst bir fikir verip veremeyeceğimi anlarım, ya da sizin düşüncenize katılırım.»

«Hiçbir şey anlamıyorum,» dedi Adam şaşırarak.

«Kardeşinizi tanıyordunuz. Eğer siz anlamazsanız, onu hiç görmemiş olan ben, bunu nasıl yapabilirim.»

Adam, ayağa kalktı, kapıyı açtı, ustaca sokulan karaltıyı görmedi. Odasına gidip bir fotoğraf aldı, masanın üstüne koydu.

«İşte, kardeşim Charles,» dedi.

Gidip kapıyı kapattı.

Lee, parlak metali inceledi, yansımasını önlemek için yana eğdi.

«Bu resim, ben orduya katılmadan önce çekildi,» dedi Adam.

Lee, fotoğrafın üzerine eğildi.

«Bundan bir fikir edinmek zor, ama yüzündeki anlama göre, kardeşinizin hafif biri olduğunu sanmıyorum.»

«Hiç gülmezdi,» diye karşılık verdi Adam.

«Belirtmek istediğim tam olarak bu değildi. Vasiyetini okuyunca, kendi kendime, onun kandisiyle alay etmesini bilen biri olması gerektiğini düşündüm. Sizi sever miydi?»

«Bilmiyorum,» dedi Adam. «Zaman zaman sevdiğine inandım. Birinde, beni öldürmeye kalkışmıştı.»

«Yüzünden okunuyor bu,» dedi Lee. «Kin ve sevgi, onu cimri yapmış. Kendini gümüşten bir kaleye saklayan korkak adama denir cimri. Karınızı tanır mıydı?»

«Evet.»

«Onu sever miydi?»

«Nefret ederdi ondan.»

Lee, içini çekti.

«Zaten bunun önemi yok. Sorununuz bundan kaynaklanmıyor.»

«Hayır.»

«Onu anlatmak ve incelemek ister misiniz?»

«İsterdim bunu.»

«Başlayın.»

«Kafamda her şey birbirine giriyor.»

«Bunu benim yapmamı ister misiniz? Yabancı için daha kolay olur böylesi.»

«Bunu sizden rica ediyorum.»

«Pekâlâ. (Lee, ansızın homurdandı, şaşırmış göründü. Zayıf eliyle küçük çenesini okşadı.) Vay canına!» dedi. «Bu aklıma gelmemişti.»

Adam sabırsızlanıyordu.

«Sizin amacınızı saptırmaz mı bu?»

Lee, ucunda küçük bir bakır kal postası bulunan, abanozdan uzun bir pipo çıkardı cebinden. Bunu ince kıyılmış tütünle

doldurdu, yaktı, dört kez derin derin içine çekti ve pipoyu sönmeye bıraktı.

«Afyonlu mu?» diye sordu Adam.

«Hayır,» dedi Lee. «Çok kötü içimi olan ucuz bir Çin tütünü bu.»

«O halde neden içiyorsunuz onu?»

«Bilmiyorum,» dedi Lee. Belki de bana berraklıkla eşdeğer bir şeyi anımsattığı içindir. (Gözkapaklarını yarı kapadı.) Başlayalım. Düşüncelerinizi, kurumaya bırakılan erişteler gibi sıralamaya çalışacağım. Bu kadın, hâlâ sizin karınız ve yaşıyor. Mektuba göre, yaklaşık elli bin dolar kadar miras alıyor ve bu da, epey yüklü bir toplam. Bununla iyi ya da kötü pek çok şey yapılabilir. Eğer kardeşiniz onun nerede olduğunu ve ne yaptığını bilmiş olsaydı, bu paraya sahip olmasını ister miydi? Mahkeme sırasında, adalet, miras bırakanın isteklerine uymak isterdi kesinlikle.»

«Kardeşim, bunu istemezdi,» dedi Adam.

Sonra aklına, Charles'in hana yaptığı sürekli ziyaretler geldi.

«Kendinizi kardeşinizin yerine koymalısınız,» dedi Lee. «Karınızın yaptığı şey, ne iyi ne de kötü. Her yerde ermişler vardır. Belki de o, bu parayı çok saygıdeğer bir amaç için kullanır. Kötü yaradılışlı birini insanseverliğe yöneltecek kimse yoktur.»

Adam ürperdi.

«O bana, parası olunca neler yapacağını anlattı. İnsanseverlikten çok cinayete benziyor bu.»

«Demek bu parayı kullanmaması gerektiğine inanıyorsunuz?»

«Bu para ona göre, çok iyi ün yapmış bazı erkekleri intihara zorlayan bir işaret olurdu.»

«Anlıyorum,» dedi Lee. «Bu işe pek yüzeyden baktığım için çok mutluyum. Bu beylerin ünlerinin yeterince onarılacağını umuyorum. Şu durumda, ahlak açısından ona parayı vermeyecek misiniz?»

«Hayır!»

«Şunu da göz önünde tutun: Onun adı yok, toplum da onu tanımıyor. Yalnızca bir fahişe o. Vasiyetten haberi olur da hakkını istemeye kalkışırsa, bunu ancak sizin yardımınızla yapabilir.»

«Kuşkusuz. Evet, benim yardımım gerekli olacak ona.»

Lee, piposunu yeniden aldı, küçük bir çengelli iğneyle temizledi, doldurdu. Yeniden dört kez içine çekti, bakışlarını kaldırdı, Adam'a baktı.

«Pek nazik bir ahlak sorunu bu,» dedi. «İzninizle bunu, Saygıdeğer akrabalarımın anlayışlarına sunacağım. Ad vermeyeceğim tabii ki. Bir köpekte bit arayan bir çocuk gibi, bu sorunu inceden inceye gözden geçirirler. İlginç sonuçlar alacaklarına inanıyorum. (Piposunu masaya bıraktı.) Ama sizin seçme hakkınız yok, değil mi?»

«Nasıl olur?» diye sordu Adam.

«Benim sizi tanıdığım kadar tanıyor musunuz kendinizi?»

«Ne yapacağımı bilmiyorum,» dedi Adam. «Bunu düşünmem gerekecek.»

«Zamanımı boşa harcadığımı anlıyorum,» dedi Lee öfkeyle. «Kendinize mi yoksa yalnız bana mı yalan söylüyorsunuz?»

«Benimle böyle konuşmayın,» dedi adam.

«Nedenmiş o? Düşkırıklığına uğramaktan her zaman korktum. Yolunuz çizilmiş, yapacağınız şeyler en ince ayrıntılarına dek belirlenmiş. Canımın istediği gibi konuşacağım. Buna hak kazandım. Derimin karıncalaştığını duyuyorum, eski kitapların iğrenç kokusunu ve düşüncenin o güzelim kokusunu duyuyorum. İki ahlak kuralıyla karşı karşıya kalınca, eğitiminizin öğretmiş olduğu yolu izliyorsunuz; bu yüzden de sizin düşünmek dediğiniz şey bunu hiç değiştiremez. Karınızın Salinas'ta fahişelik etmesi olayı da bunu hiç değiştirmeyecek.»

Adam, ayağa kalktı, öfkeliydi.

«Bana karşı küstahca davranmaya kalkışıyorsunuz, çünkü benden ayrılıyorsunuz!» diye bağırdı. «Bu para konusunda ne yapacağımı henüz bilmediğimi söylüyorum size!»

Lee, derin derin iç çekti. Ellerini dizlerine destek vererek ayağa kalktı, bıkkınca kapıya dek gitti, açtı, sonra geri döndü, Adam'a gülümsedi ve kibar bir şekilde:

«Aşırı ilkeci!» dedi.

Sonra, dışarı çıkıp kapıyı ardından kapattı.

Cal, sessizce koridoru geçti ve odasına çıktı. Kardeşinin başının yastığının üzerinde olduğunu farketti, ama uyuyup uyumadığını anlayamadı. Yavaşça çarşafların arasına kaydı, döndü, parmaklarını başının altına soktu, yarı karanlığın oluşturduğu sayısız renkli küçük noktaya dikti gözlerini. Pencerenin perdesi, rüzgâr esintisiyle şişiyor, hafif bir gürültüyle iniyordu.

İnce bir hüzün kaplıyordu içini. Aron'un onunla birlikte, Ford'un içinde kalmamış olmasına içtenlikle üzülüyordu. Salonun kapısından babasıyla Lee'yi dinlediği için de büyük bir pişmanlık duyuyordu. Hiç ses çıkarmadan karanlıkta dudaklarını kımıldattı, bununla birlikte kendi sözlerini işitti.

«Tanrım,» dedi, «Aron gibi olayım ben de. Kötü yürekli yapma beni. Böyle biri olmak istemiyorum. Yeter ki, herkesin sevdiği biri olayım, Ne isterseniz veririm size. Eğer bende bir şey olmazsa, gidip ararım. Kötü olmak istemiyorum, yapayalnız kalmak istemiyorum. Amin. «Sıcak gözyaşları yanaklarından süzülüyordu. Kasları gerilmişti. Sessizce ağlamaya çalıştı.

«Üşüyorsun, biraz önce titredin.» diye mırıldandı Aron.

Elini uzattı, parmaklarının altında Cal'ın sert kolunu hissetti. Yumuşak bir sesle sordu:

«Charles Amca'nın parası var mıymış?»

«Hayır,» diye karşılık verdi Cal.

«Uzun süre kaldın. Babam hangi konuda istiyormuş?»

Cal, yeniden sakinleşmek için kımıldamadan durdu.

«Bana söylemek istemiyor musun?» diye sordu Aron. «Öyleyse, kendine sakla bunu.»

«Sana söyleyeceğim bunu,» diye mırıldandı Cal. (Sırtını kardeşine çevirdi.) «Babam, karanfillerden kocaman bir çelenk yollayacak anneme.»

Aron, heyecanla yatağına oturdu.

«Gerçekten mi? Bu denli uzağa nasıl yollayacak?»

«Trenle. Böyle yüksek sesle konuşma.»

Aron, sesini yeniden alçalttı:

«Çiçekler nasıl taze kalır?»

«Buzla,» diye karşılık verdi Cal. «Şimdi uyu bakalım.»

«Çok mu buz gereklidir?» diye sordu Aron.

«Kocaman bir yığın buz,» dedi Cal. «Şimdi uyu.»

Aron sustu, sonra:

«Oraya gidince, umarım çelengin çiçekleri solmaz.»

«Canını sıkma,» dedi Cal.

Kendi kendine: «Beni kötü yapma, Tanrım!» diye bağırıyordu.

OTUZBİRİNCİ BÖLÜM

Adam, sabah boyunca evin içinde dolaştı durdu ve öğleyin, bir evlek yere havuç, şalgam, bezelye, kıvırcık lahana gibi bahar sebzeleri dikmek için toprağı altüst eden Lee'yi bulmaya gitti. Diziler, gergin bir iple belirlenmişti, içinde tohum bulunan ve tahta bir milin içine konan tohum paketi, iki uca dikili tahtaya bağlanmıştı. Bahçenin dibindeki bir kasanın içinde, biber ve domates fideleri, don sonrası dikilmek üzere bekliyordu.

«Aptallaştım,» dedi Adam.

Lee, elindeki beli bırakmadan bakışlarını Adam'a kaldırdı.

«Ne zaman gidiyorsunuz?» diye sordu.

«İki kırk treniyle. Saat sekiz treniyle geri döneceğim.»

«Bir mektup yazabilirdiniz,» dedi Lee.

«Bunu düşündüm. Siz yapar mıydınız bunu?»

«Hayır, haklısınız, budala olan benim. Doğru olan mektup yazmak değil.»

«Oraya gitmem gerek,» dedi Adam. «Bütün çözüm yollarını inceledim, ama hiçbiri işime yaramadı.»

«Sizin seçeceğiniz yol en dürüstüdür,» dedi Lee. «İyi şanslar. Onun ne diyeceğini, ne yapacağını bilmek isterdim.»

«Arabayı alacağım,» dedi Adam. «Onu, King City'de bırakırım. Yalnız olunca, Ford'u sürmek istemiyorum.»

Kate'in evinin önündeki merdivenleri çıkarken, saat dördü çeyrek geçiyordu. Kapıyı çaldı. Kapıyı açan bir erkekti, ama daha önce açan, adam değildi bu; dört köşe yüzlü, ceketsiz, kravatsız kaba biriydi. Kollarında kırmızı ipek lastikler vardı. Adam'ı taşlıkta bıraktı, az sonra geri gelip onu yemek odasına götürdü.

Burası çıplak, tavana dek beyaz tahta kaplı kocaman bir odaydı. Ortada uzun dikdörtgen bir masa bulunuyordu. beyaz muşambanın üstünde sofra takımları konmuştu; tabaklar, kâseler ve altlıkları, fincanlar tabaklara ters çevrilmişti.

Kate, masanın ucunda oturuyordu, önünde açık bir hesap defteri duruyordu. Ciddi bir biçimde giyinmişti. Gözlerinin üzerinde yeşil bir siperlik vardı. Parmaklarının arasında sarı bir kalem yuvarlıyordu. Kapının çerçevesinde ayakta duran Adam'a ilgiyle baktı.

«Daha ne istiyorsun?» diye sordu.

Bıyıklı adam, Adam'ın arkasındaydı.

Adam, sesini çıkarmadı. Masaya dek yürüdü, mektubu Kate'in önüne, hesap defterinin üstüne koydu.

«Nedir bu? (Yanıt beklemeden, mektuba bir göz attı.) Dışarı çık ve kapıyı kapa,» dedi bıyıklı adama.

Adam, yanına oturdu. Şapkasını koymak için bir tabağı ileri itti.

Kapı yeniden kapanınca, Kate sordu:

«Şaka mı bu? Hayır, şaka yapar gibi durmuyorsun. (Sonra düşündü.) Belki kardeşin böyle yapıyor. Onun öldüğünden emin misin?»

«Bütün bildiğim mektubun içinde,» dedi Adam.

«Ne yapmamı istiyorsun?»

Adam, omuzlarını kaldırdı.

«Bir şey imzalamamı istersen, boşuna zaman harcarsın,» dedi Kate. «Seni dinliyorum.»

Adam, parmağını şapkasının keçesiyle kurdelesinin arasına soktu ve yavaş yavaş çevirdi.

«Neden noterin ardesini alıp da kendin yazmıyorsun onlara?»

«Onlara benden söz ettin mi?»

«Hayır, Charles'a yazıp senin başka bir kentte yaşadığını söyledim. Mektup ulaştığında, ölmüştü o. Onu noterler açmış. Hepsi bu kadar.»

«Mektubun altına not yazan, senin yakın bir dostun gibi görünüyor. Ona ne karşılık verdin?»

«Henüz karşılık vermedim.»

«Ne yazmayı düşünüyorsun?»

«Aynı şeyi. Senin bir başka kentte yaşadığını.»

«Boşandığımızı söyleyemezsin, çünkü boşanmadık.»

«Buna niyetim yok.»

«Beni satın alman, kaça patlar, biliyor musun? Kırk beş bine, para peşin.»

«Hayır.»

«Nedenmiş o? Pazarlık edemezsin.»

«Pazarlık etmiyorum. Mektubu okudun, benim kadar sen de biliyorsun. İstediğini yap.»

«Kendine fazla güvenirmiş gibi görünüyorsun.»

«Öyleyim.»

Küçük saç bukleleri, çatıya tırmanmış üzüm asması gibi yayılıyordu siperliğin üzerine.

«Budalasın sen, Adam. Bu parayı kendine saklamış olsaydın, yaşadığımı kimse anlamazdı.»

«Bunu biliyorum.»

«Ya, demek öyle? Parayı açığa çıkarmaktan korkacağımı mı sanıyordun? Buna inanıyorsan, çok budalasın demektir.»

«Ne yapacağın beni ilgilendirmez,» dedi Adam.

Kate, sinsi sinsi güldü.

«Bak hele! Ya sana, adını söylediğimde ya da senin karın olduğumu söylediğimde, şerifin bürosunda burada kalmamın yasaklanması konusunda hazırlanmış bir belge olduğunu söylersem, bu seni harekete geçirir mi?»

«Neyi yapmam konusunda harekete geçirirmiş?»

«Bütün parayı cebine indirmek için benden kurtulman konusunda.»

«Sana mektubu getirdim ya,» dedi Adam sabırla.

«Nedenini öğrenmek istiyorum.»

«Bir tek şey var: Charles, bu parayı miras bırakmış sana, kısıtlayıcı hiçbir koşulda yok. Anlaşmayı görmedim, ama senin, mirasına girmeni istediğine güvenim var.»

«Elli bin dolarla tehlikeli bir oyun oynuyorsun,» dedi Kate, «ama işin içinden böyle sıyrılamazsın. Ne numaralar çevirdiğini bilmiyorum, ama öğreneceğim bunu.»

Sonra ekledi:

«Kim verdi bu aklı sana?»

«Hiç kimse.»

«Çinli olmasın sakın? Budala değildir o.»

«Hiç akıl vermedi bana o.»

Adam, kendi kararlılığına şaşmıştı. Böyle olacağını sanmıyordu. Kate'e baktı, o zamana dek görmediği bir şeyi yüzünde görünce, çok şaşırdı. Kate korkuyordu, kendinden korkuyordu. Ama neden?

Kate, hemen sözü aldı.

«Bunu dürüst olduğun için mi yapıyorsun, ha? Yaşamayacak kadar budalasın gerçekten de.»

«Belki,» dedi Adam. «Bu, senin yaran, ben de hırsız değilim. Ne düşündüğün vız gelir bana.»

Kate, siperliğini başının gerisine itti.

«Kucağıma elli bin dolar koyduğuna inandırmak mı istiyordun beni? Ne yapmak istediğini anlayacağım. Böyle bir masalı yutacağımı mı sanıyordun?»

«Mektuplarını nereden alıyorsun?» diye sordu Adam.

«Sana ne?»

«Seninle ilişki kurmaları için noterlere mektup yazacağım.»

«Bunu yasaklıyorum,» diye kestirip attı Kate. (Mektubu alıp hesap defterinin arasına koydu ve kapattı.) «Bunu alıyorum, yasal bir belge bu, işime yarar. İçindekileri boşalt şimdi de.»

«Payına düşeni almanı istiyorum. Bu parayı sana bıraktı Charles, bana değil.»

«Çevirdiğin dolabı anlayacağım, bunu öğreneceğim.»

«Anlayacağını sanmıyorum,» dedi Adam. «Zaten beni de ilgilendirmez. Anlamadığım öyle çok şey var ki... Beni neden yaraladın, neden oğullarını bıraktın, sen ya da başka biri, nasıl böyle yaşayabiliyor...»

Bir hareketle evi gösterdi.

«Bunu anlamanı kim istedi senden?»

Adam, ayağa kalktı ve şapkasını aldı.

«Hepsi bu kadar,» dedi. «Hoşça kal.»

Sonra, kapıya yürüdü.

Kate, ardından bağırdı:

«Değiştin sen. Kendine bir kadın bulmuş olmayasın?»

Adam durdu, ona düşünceli düşünceli baktı.

«Eskiden bunu düşünmemiştim,» dedi. (Sonra ona öyle yaklaştı ki, Kate, yüzünü görmek için başını kaldırmak zorunda kaldı.) «Seni anlamadığımı söyledim,» dedi ağır ağır. «Şimdi sende anlayamadığım şeyin ne olduğunu kavradım.»

«Bu da büyük bir kurnazlık mı?»

«Çirkinlikten başka bir şey bilmiyorsun. Bana fotoğrafları gösterdin. En aşağılık sezgilerini ve zayıflıklarını kullanıyorsun insanların; bunları ancak Tanrı bilir.»

«Herkesin...»

Bulduğu şeye şaşıran Adam, konuşmasını sürdürdü:

«Ama başka şeyleri bilmiyorsun hiç. Bu parayı istemediğim için, mektubu sana getirmiş olduğuma inanmıyorsun. Seni sevebilmiş olduğuma inanmıyorsun. Sana gelen erkeklere gelince, –fotoğraftaki erkekler– onlarda iyilik ve güzellik bulunduğuna inanmıyorsun. Yalnız tek yanlı görüyor ve aslında bunu bildiğin halde, bu yanlarından başka yanları olduğuna inanmıyorsun.»

Kate, ağzıyla tavuk gibi gıdakladı.

«Her zaman bir bahane buluyorsun, koca kurnaz! Bana yemin et.»

«Hayır, yararı olmaz bunun, çünkü sende bir şeyler eksik. Bazı insanlar yeşil rengi göremezler ve bunun var olduğunu anlayamazlar. Tam anlamıyla bir insan değilsin sen, elimden bir şey gelmez buna karşı. Ama çevrende görülmeyen bir şeyler olduğunu zaman zaman sezip sezmediğini merak ediyorum. Böyle bir şeyin olduğunu ve buna ulaşamadığını bilseydin, daha da korkunç bir şey olurdu, gerçekten de çok korkunç olurdu bu.»

Kate, iskemlesini itti ve ayağa kalktı. Sıkılı yumruklarını, kumaşın kıvrımları arasında kalçalarına koymuştu. Bağırmamaya çalıştı.

«Beyefendi felsefe yapıyor, ama beyefendi de başkaları kadar kötü. Hiç sanrı denen şeyden söz edildiğini duydun mu? Eğer benim göremediğim şeyler varsa, bunların hasta beyinlerden çıkan şeyler olduğuna inanmıyormusun?»

«Hayır,» dedi Adam, «İnanmıyorum. Ne sana ne de başkalarına.»

Geri döndü, odayı geçti ve dışarı çıktı.

Kate oturdu, kapanan kapıya dikti bakışlarını. Kapalı yumruklarıyla masaya vurduğunun farkında değildi, ama gözleri gözyaşlarından kararmıştı, bedeni, öfke ve acıyı andıran bir şeyle sarsılıyordu.

Adam, Kate'in evinden çıktığı zaman, sonraki King City treninin kalkmasına daha iki saat vardı. Bir içgüdü onu, Main Caddesine gitmeye ve Merkez Bulvarı 130 numarada oturan Ernest Steinbeck'in beyaz evine yürümeye zorladı. Dost yüzlü, süssüz, gösterişsiz, beyaz parmaklıklarla çevrili, bakımlı çimenlerin üzerine kondurulmuş bir evdi burası. Duvarlarda gül fidanları ve hanımelleri tırmanıyordu.

Adam, bahçeyi geçti, verandanın altında durdu, zili çaldı. Kapıyı Olive açtı, Mary ve John da yanındaydı.

Adam, şapkasını çıkardı.

«Beni tanımazsınız, adım Adam Trask'tır, babanız en iyi dostlarımdan biriydi. Bayan Hamilton'a saygılarımı sunmak istiyordum. İkizlerimin doğumunda, bize yardım etmişti.»

«Tabii ya, diye bağırdı Olive. (Kapıyı ardına dek açtı.) Sizden söz edildiğini duyduk. Biraz bekleyin. Annem odasında. (Biri kapıyı çaldı ve seslendi): Anne! Bir dost sizi görmeye geldi.»

Kapıyı açtı, Adam'ı Liza'nın oturduğu güzel bir odaya aldı.

«Sizi bırakıyorum, özür dilerim,» dedi Adam'a. «Catrina bir tavuk pişiriyor, ona bakmam gerek. John, Mary, gelin.»

Liza, küçülmüş, yaşlanmış, çok yaşlanmış görünüyordu. Kara alpakadan bir giysi giymişti, boynunda, üstünde *«Anne»* yazılı altın bir süs iğnesi parlıyordu.

Küçük salon oda, fotoğraflar, kolonya şişeleri, dantel yastıklar, saç fırçaları, Noellerde ve yaşgünlerinde almış olduğu türlü armağanlarla tıka basa doluydu.

Duvarda, Samuel'in renkli, büyük bir fotoğrafı asılıydı, ama gümüş tuzları, yalnız boğuk ve kendini beğenmiş bir saygınlığı yakalayabilmişti; ciddi ve karamsar duruşu ona benzemiyordu. Ne gülümsüyor, ne de göz kırpıyordu Samuel. Portre, altın yaldızlı ağır bir çerçeveyle çerçevelenmişti ve çocukların üzüntüsü karşısında, onlara odanın arasından bakıyordu.

Liza'nın yanındaki sorgun dalından yapılmış bir masanın üstünde, Coco'nun kafesi duruyordu. Tom, papağanı bir denizciden almıştı. Söylendiğine göre elli yaşında, serüven dolu bir yaşam sürmüş, açık saçık konuşmayı denizcilerden öğrenmiş yaşlı bir kuştu bu. Harcadığı onca çabaya karşın gençliğinde öğrendiği renkli dilin yerine mezamirleri öğretememişti ona.

Coco başını eğdi, Adam'a baktı, tırnağıyla gagasının altındaki tüyleri kaşıdı.

Liza, kaşlarını çattı.

«Coco,» dedi. «Hiç de hoş değil yaptığın.»

«Kıçı boklunun oğlu,» diye ekledi Coco.

Liza, duymamış gibi göründü. Küçük elini uzattı.

«Buradan geçiyordum da size başsağlığı dileklerimi sunmaya geldim.»

«Çiçeklerinizi aldık.»

Her buketi anımsıyordu. Adam, tanrılardan oluşan bir yastık yollamıştı.

«Bu yeni yaşamınıza uymanız zor olmuştur.»

Liza, bakışlarını eğdi ve güçsüzlüğünü saklamak için hemen ağzını kapadı.

«Bunu söylememeliydim belki de,» dedi Adam, «ama yokluğunu duyuyorum onun.»

Liza, başını çevirdi.

«Sizin oraları nasıl?»

«Bu yıl iyi. Çok yağmur yağdı. Otlar iyice boy attı.»

«Tom bana yazdı,» dedi.

«Kapa çeneni!» dedi papağan.

Liza, ona çocuklarına baktığı gibi baktı.

«Salinas'a sizi getiren neden nedir, Bay Trask?» diye sordu.

«İşler. (Sorgun dalından yapılmış bir iskemleye oturdu, iskemle ağırlığıyla gıcırdadı.) Buraya gelip yerleşmeye niyetliyim, çocuklarım için daha iyi olacak bu. Çiftlikte canları sıkılıyor.»

«Bizim canımız sıkılmıyordu çiftlikte,» dedi sertçe.

«Buradaki okulların daha iyi olacağını düşündüm, ikizlerim de bundan yararlanırlar.»

«Kızım Olive, Peachtree'de, Pleyto'da ve Big Sur'de ders verdi.»

Ses tonundan, bunların en iyi okullar olduğu anlaşılıyordu. Adam, kadına karşı sıcak bir hayranlık hissetti.

«Yalnızca bir tasarı bu,» dedi.

«Kırsal yörede yetişen çocuklar daha sağlıklı oluyorlar. (Yasaydı bu. Oğulları bunun kanıtıydı. Sonra bakışlarını Adam'a dikti.) Salinas'ta bir ev mi arıyorsunuz?»

«Evet.»

«Gidip kızım Dessie'yi görün, Tom'la çiftliğe dönmek istiyor o. Sokağın sonunda, Reynaud fırınının yanında güzel, küçük bir evi var.»

«Gideceğim,» dedi Adam. «Hemen giderim oraya. İyi olduğunuzu gördüğüme çok sevindim.»

«Sağol,» dedi. «Rahatım yerinde.»

Adam, kapıya doğru yürüdü ama yaşlı kadın onu durdurdu:

«Bay Trask, arasıra oğlum Tom'u görüyor musunuz?»

«Şey... Yani... Çiftlikten hiç çıkmıyorum da.»

«İyilik edin, gidip görün onu,» dedi hemen. «Sanırım canı sıkılıyordur.»

Kendini kapıp koyvermiş olduğundan dehşete kapılarak durdu.

«Giderim, söz veriyorum size. Hoşça kalın, Bayan.»

Kapıyı kapatırken, papağanın «Kapa çeneni, kıçı boklu!» dediğini duydu. Liza da ona; «Coco! Böyle giderse, tokatlarım seni.» dedi.

Adam, dışarı çıktı, fransız fırıncısı Reynaud'ya dek yukarı çıktı. Dessie'nin evi fırının yanında, küçük bir bahçenin sonundaydı. Bitkiler öyle boy atmıştı ki, yapı iyi görülmüyordu. Giriş kapısının üzerinde: *«Dessie Hamilton, Terzi»* yazan boyalı bir tabela asılıydı.

San Fransisko lokantası, Main Caddesi'yle Central Sokağı'nın köşesindeydi. Akşam yemeği için, buraya girdi Adam. Will Hamilton, köşedeki bir masaya oturmuş, bifteğini yiyordu.

«Masama oturun,» dedi Adam'a. «İş için mi geldiniz buraya?»

«Evet,» dedi Adam. «Annenizi görmeye gittim.»

Will, çatalını bıraktı.

«Bir saattir buradayım. Annemi görmeye gitmedim, çünkü bu onu yoruyor. Kızkardeşim Olive de, saçma bir akşam yemeği için evin altını üstüne getirir. Onları rahatsız etmek istemiyorum, hem ayrıca geri dönmem gerek. Bir biftek söyleyin kendinize çok nefis oluyor. Annem nasıl?»

«Çok yürekli,» dedi Adam. «Onu her görüşümde, hayranlığım artıyor.»

«Büyük bir yüreği var onun! Babam ve bizlerle, nasıl aklını yitirmediğini merak ederim.»

«Yarı pişmiş bir biftek,» dedi Adam, gelen garsona.

«Patatesle mi?»

«Hayır... Evet, kızarmış olsun. Anneniz, Tom konusunda endişeleniyor. İyi mi o?»

Will, bifteğinin yağını sıyırdı ve yana itti.

«Endişelenmekte haklı,» dedi. «Yolunda gitmeyen bir şeyler var. Çok üzgün.»

«Samuel'e çok bağlıydı.

«Aşırı derecede,» dedi Will, «çok fazla. Bu yüzden kendini toplayamadı. Hâlâ koca bir bebektir Tom.»

«Onu görmeye gideceğim. Anneniz, Dessie'nin çiftliğe döneceğini söyledi bana.»

Will, bıçağıyla çatalını örtünün üstüne bıraktı ve Adam'a baktı.

«İstemiyorum,» dedi öfkeyle. «Bunu yapmasına izin vermeyeceğim.»

«Neden?»

Will, biraz sakinleşti.

«Burada güzel bir işi var, kazancı da iyi. Bırakması yazık olur.»

Çatalını ve bıçağını aldı, bir parça yağlı et kesti ve ağzına götürdü.

Canı konuşmak istemiyordu.

OTUZİKİNCİ BÖLÜM

Dessie, ailenin sevgilisiydi. Bebek Mollie, gerçekçi Olive, ciddi Una da seviliyordu ama Dessie en çok seviliyordu. Göz kamaştırıyordu o; gülüşü, su çiçeği kadar bulaşıcıydı, neşesiyle günleri ve insanları ışıklandırıyordu.

Olayları şöyle kuralım: Örneğin, Salinas'ta Church Caddesi 122 numaradaki üç çocuklu ve kocası ticaretle uğraşan Bayan Clarence Morrison'u ele alalım. Bir sabah, Agnes Morrison'un şöyle dediğini varsayalım: «Kahvaltıdan sonra, prova için Dessie Hamilton'a gideceğim.»

Çocuklar hemen, uslu durmaları için uyarılıncaya dek, sevinçle masayı tekmelerler. Bay Morrison, ellerini oğuşturur ve o gün bir gezgin satıcının geleceğini umarak dükkânına doğru gi-

der. Eğer gezgin satıcı gelirse, ilginç bir ödül alır. Bay Morrison'la çocuklar, o günün neden güzel olduğunu unuturlar belki de.

Bayan Morrison, saat ikide, Reynaud fırınının yanındaki eve girer ve orada saat dörde dek kalır. Çıktığında, gözleri yaşlıdır ve burnu kızarmıştır. Dönüş yolunda, burnunu siler, gözlerini kurular ve bunu düşünürken, yeniden gülmeye başlar. Belki Dessie, iğne yastığını vaftiz papazı haline getirmiş, kindar bir yemin etmiş ve belki de bütün eski evleri alan, belirsiz bir yere taşıyan yaşlı Taylor'un öyküsünü anlatmış, belki de mimikler yaparak bir şiir okumuştur Hiçbir önemi yok bunun, insanı öldürecek kadar tuhaflaşmıştır o.

Morrisonlar'ın çocukları, okuldan dönünce, ne baş ağrısıyla, ne azarla, ne de ev olaylarıyla karşılaşırlar. Gürültü edince, bu olay haline dönüştürülmez; üstleri başları kirlenmişse, kimse onlara bir şey söylemez. Eğer gülme krizleri tutarsa, anneleri de onlarla birlikte güler.

Bay Morrison, akşam eve dönünce, günün nasıl geçtiğini anlatır ve ilk kez onu dinlerler. Gezgin satıcılarla ilgili öyküler anlatmaya çalışır. Akşam yemeği nefistir, omlet fazla kuru değildir, sufle tutmuştur ve yahni mutlu günlerdeki gibi çeşitlidir. Yemekten sonra çocuklar gülmekten yorulunca, yalvarıp yakartmadan yatmaya giderler. Bay Morrison, çok uzun yıllar önce olduğu gibi Agnes'in omuzuna dokunur, yatak odasına geçerler, aşk yaparlar ve çok mutlu olurlar.

Dessie'ye yapılan bir ziyaretin etkisi iki gün sürüyor, sonra da yavaş yavaş üzücü olaylar, başağrıları geri geliyordu, ticaret de geçen yılki kadar iyi değildi. Dessie böyleydi işte, etkisi de buydu. Neşesini, Samuel gibi yüreğinde taşıyordu, bu yüzden de sevgiliydi, ailenin sevgilisiydi.

Dessie güzel değildi, belki sevimli bile sayılmazdı, ama ondan, biraz pırıltı elde etmek için, erkekleri bazı kadınların peşlerinden gitmeye zorlayan o ışık yayılıyordu. İnsan onun, zamanla ilk aşkını unutabileceğini ve yerini bir başkasının alabileceğini düşünürdü, ama böyle olmadı. Hamiltonlar değişken insanlardı

ama aşkta değil. Hiçbiri de sevgiyi hafife alacak insanlardan değildi.

Dessie kabul etmek istemedi. Bu da daha kötü oldu. Yine eskiden olduğu gibiydi ama yakıcı ateş yokolmuştu. Onu sevenler, onun için acı çektiler ve yardım etmeye çalıştılar ona.

Dessie'nin dostları iyi yürekli ve özveriliydiler, ama insandılar, acıklı gösterilerden kaçınıyorlardı. Zamanla, bütün Bayan Morrisonlar, fırının yanındaki küçük eve gitmemek için türlü bahaneler ileri sürdüler. Vefasız değillerdi, mutlu olmak isterken hüzünlü olmak istemiyorlardı. İnsan, canını sıkan şeyi yapmamak için her zaman mantıklı ve erdemli bir neden bulur kolayca.

Dessie'nin işleri azalmaya başladı. Giysi istediklerine inanmış olan kadınlar da, orada aradıkları şeyin mutluluk olduğunu hiç farketmediler. Zaman değişiyor ve hazır giyim geleneklere giriyordu. Bunları giymek ayıp değildi artık. Bay Morrison hazır giyim satarsa, Agnes Morrison'un da bunları giymesi mantıklıydı.

Aile, Dessie konusunda tasalandı, ama ellerinden ne gelebilirdi? Kendisi, acı çektiğini kabul etmiyordu. Yalnızca zaman zaman yan tarafında oldukça şiddetli ama aralıklı sancılardan yakınıyordu.

Samuel ölünce, dünya bir tabak gibi kırılıverdi. Oğulları, kızları ve dostları, parçaları bir araya getirmeye, benzer bir dünya yaratmaya çalıştılar.

Dessie, dükkânını satıp Tom'la birlikte yaşamak üzere çiftliğe dönmeye karar verdi. Satacak fazla şeyi yoktu. Liza da Olive gibi biliyordu bunu, Dessie de Tom'a yazmıştı. Ama San Fransisko lokantasındaki masada oturan Will'e söylenmemişti. Yavaş yavaş öfkelendi, peçetesini tortop etti ve ayağa kalktı.

«Bir şey unuttum,» dedi Adam'a. «Sizi trende görürüm.»

Sokağı, sonra da Dessie'nin bereketli bahçesini geçti ve kapıyı çaldı.

Dessie tek başına yemek yiyordu, elinde peçetesiyle gelip kapıyı açtı.

«Bak hele, Will!» dedi. (Öpmesi için yanağını uzattı.) «Ne zaman geldin?»

«İki tren arası buradayım,» dedi. «Seninle konuşmam gerek.»

Onu, yemek odası olarak kullanılan mutfağa götürdü; burası çiçekli duvar kâğıtlarıyla kaplı sevimli bir odaydı. Bir fincan kahve doldurup, şekerlik ve krema kabıyla birlikte Will'in önüne koydu.

«Annemi gördün mü?» diye sordu.

«Zamanım olmadı,» diye geveledi. «Dessie, çiftliğe dönmek istediğin gerçek mi?»

«Düşünüyorum bunu.»

«Oraya gitmeni istemiyorum.»

«Neden? Ne kötülük var bunda? Tom, yapayalnız, sıkılıyor.»

«Burada iyi bir işin var,» dedi Will.

«İşim yok artık, bunu bildiğini sanıyordum.»

«Gitmeni istemiyorum,» diye yineledi.

Dessie, düşkırıklığına uğramış gibi gülümsedi ve neşeli görünmek için elinden geleni yaptı.

«Ağabeyim çok despot. Küçük kızkardeşine neden buyruklar veriyor?»

«Orası çok sıkıcı.»

«İki kişi olunca, sıkıcı gelmez.»

Will, alt dudağını başparmağı ve işaret parmağının arasına aldı.

«Tom, kendinde değil artık,» dedi hemen. «Onunla yalnız kalmamalısın.»

«Hasta mı? Yardıma gereksinimi mi var?»

«Bunu sana söylemek istemezdim,» dedi Will, «ama sanırım Tom, ölümden... Sonra kendini hiç toparlayamadı. Acayipleşti.»

Dessie, sevecen sevecen gülümsedi.

«Will, sen hep onun tuhaf olduğuna inandın, özellikle de tüccar olmayı kabul etmediği zaman.»

«Farklı bu. Şimdi kara kara düşünüyor. Konuşmuyor artık, geceleyin tek başına tepelerde dolaşmaya çıkıyor. Onu görmeye gittim... Şiirler yazıyor... Masası kâğıtlarla dolmuş.»

«Sen hiç şiir yazmadın mı, Will?»

«Hayır.»

«Ben yazdım,» dedi Dessie yavaşça. «Bir şeyleri yitirdim, onları yeniden bulmaya çalışacağım.»

«Saçmalıyorsun.»

Dessie, masayı dolandı ve kollarını Will'in boynuna doladı.

«Küçük kardeşim,» dedi, «bırak da kararımı kendim vereyim.»

Will, öfkeyle evden çıktı, az kalsın trenini kaçıracaktı.

Tom, Dessie'yi beklemek üzere King City garına gitti. Kompartımanından Tom'un geçen arabalara baktığını gördü Dessie. Esmerleşmiş ve sinekkaydı traş olmuştu, yanık teni cilalı tahta gibi parlıyordu. Kızıl bıyığı düzeltilmişti. Yassı bir Stetson marka şapka uzun bir ceket giymiş, belini sedef tokalı bir kemerle sıkmıştı; trenin gelmesinden hemen önce ayakkabılarını mendiliyle silmiş olmalıydı, çünkü öğle güneşinde pırıl pırıl yanıyordu. Güçlü ve kırmızı boynunda sert bir yakalık vardı. Atnalı biçiminde bir iğneyle tutturulmuş kravatıyla kasım kasım kasılıyordu. Ellerini önde birleştirip heyecanını saklamak istiyordu.

Dessie kapıdan: «Ben buradayım, Tom, buradayım!» diye bağırarak elini salladı. Ama Tom duymadı onu, çünkü araba öne geçince, sesi tekerleklerin gürültüsüyle bastırılmıştı. Dessie kompartmandan inince, karşı yöne bakan Tom'u gördü. Gülümseyerek ona yaklaştı.

«Özür dilerim Bayım,» dedi, «Bay Tom Hamilton'u tanıyor musunuz?»

Tom, topukları üstünde geri döndü, zevkten kızardı, onu yerden kaldırdı ve kucağında döndürdü. Tek koluyla tutup öteki eliyle bir şaplak indirdi. Dessie, yanağında bıyıklarının battığını sezdi. Tom, kızkardeşini yere bıraktı, omuzlarından tutup ona baktı. Başlarını geriye atıp kahkahalarla güldüler.

İstasyon şefi, penceresinden eğildi, dirseklerini dayadı ve omuzu üstünden, yanındaki telgrafçıya seslendi:

«Nasıl da göze çarpıyor şu Hamiltonlar! Şunlara bakın!»

Birbirlerinin küçük parmaklarını tutmuş olan Tom'la Dessie, şarkı söyleyerek, kadril dansının bir figürünü yapıyorlardı. Sonra durdular ve çılgınca kucaklaştılar.

Tom, Dessie'ye baktı.

«Dessie Hamilton değil misiniz siz? Sizi anımsıyorum sanırım. Değişmiş saç örgülerinizi kestirmişsiniz!»

Bagaj biletlerini alıp cebine sokarak, sonra yine arayıp bulurken ve Dessie'nin olmayan bir bagajı alırken, çok zaman yitirdi. Sonunda onları buldu ve arabanın arka koltuğuna yerleştirdi. İki doru at kişnedi, şahlandı ve ok gıcırdadı. Hayvanların koşumları ve kuyrukları gibi, kamçı da kırmızı bir fiyonkla süslenmişti.

Tom, Dessie'nin binmesine yardım ederken, ayak bileğine şöyle bir baktı. Sonra dizginleri şaklattı, kamçısını çözdü; atlar virajı öyle sıkı bir biçimde aldı ki, tekerlekler gıcırdadı.

«King City'de şöyle bir tur atalım ister misin?» diye önerdi Tom. «Güzel bir kenttir burası.»

«Hayır,» dedi Dessie. «Burayı anımsıyorum.»

Sola döndü, sonra güneye indi, atlar hızlı tırısa kalktı.

«Will nerede?» diye sordu Dessie.

«Bilmiyorum,» diye homurdandı.

«Seninle konuştu mu?»

«Evet, senin gelmemen gerektiğini söyledi.»

«Bana da aynı şeyi söyledi, hatta bu konuda George'a bile mektup yazdırdı bana.»

«Mademki istiyorsun, neden gelmeyecek mişsin sanki?» dedi Tom öfkeyle. «Bu iş neden ilgilendiriyor Will'i?»

Dessie, onun kolundan tuttu.

«Şiir yazdığın için senin deli olduğunu sanıyor.»

Tom'un yüzü asıldı.

«Ben yokken eve girmiş olmalı. Neden işime burnunu sokuyor? Benim kâğıtlarımı karıştırmaya hakkı yok.»

«Sakin ol,» dedi Dessie. «Will, kardeşimiz, unutma bunu.»

«Ben onun kâğıtlarını karıştırsam, ne der acaba?»

«Tehlikesi yok,» dedi Dessie anlamsız bir tonla. «Onlar bir kasada kilitli. Bugünün keyfini kaçırmayalım.»

«Güzel,» dedi. «Ne denli çaba harcadığımı Tanrı biliyor, ama benim canımı sıkıyor o. Çünkü onun istediği gibi yaşamıyormuşum, deliymişim ben.»

Dessie, konuşmanın konusunu değiştirdi.

«Yola çıkmadan önce, bazı şeyler oldu,» dedi. «Annem de gelmek istedi. Annemin ağladığını hiç gördün mü Tom?»

«Hiç anımsamıyorum. Kolay kolay ağlamaz o.»

«Neyse, ağladı işte. Hiçbir şey yoktu ortada, ama ona çok dokundu bu. Sesi boğuktu, burnunu çekti, sildi, gözlüklerini sildi ve ağzını bir saat kutusu gibi kapadı.»

«Tanrım!» dedi Tom. «Burada olmana sevindim, iyi oldu bu. Hastalıktan kalkmış gibiyim.»

Atların nalları, kasaba yolunu çınlatıyordu.

«Adam Trask, bir Ford aldı,» dedi Tom; «açıkçası Will ona bir Ford sattı.»

«Bilmiyordum,» dedi Dessie. «Evimi benden o satın alacak. İyi bir iş yaptım. (Güldü.) Pazarlık edeceğini düşünerek, yüksek bir fiyat istedim ondan, ama hemen kabul etti. Utandım.»

«Kısaca ne yaptın?»

«İndirmek amacıyla çok yüksek fiyat istediğimi söyledim ona. Pek ilgilenmiş görünmüyordu bu konuyla.»

«Bu öyküyü Will'e anlatmamanı rica ediyorum, seni kodese tıkar,» dedi Tom.

«Ama ev, istediğim fiyat etmezdi.»

«İnan bana, Will'e bundan söz etme. Adam, evini neden satın alıyormuş?»

«Buraya yerleşecekmiş, ikizlerinin Salinas'ta okula gitmelerini istiyor.»

«Çiftliğini ne yapacak?»

«Bilmiyorum, bana bir şey demedi.»

«Babamın bu toz yığını yerine böyle bir çiftliği olmuş olsaydı, neler olurdu, merak ediyorum.»

«Onu kötüleme.»

«İnsanın açlıktan ölmesi için çok güzel bir yer orası.»

Dessie, coşkuyla sordu:

«Bizim aileden daha mutlu bir aile tanıdın mı hiç?»

«Hayır, ama bu bizden kaynaklanıyordu, topraktan değil.»

«Tom, Jenny'le güzel Willams'ı baloya götürmek için kanepeyi ödünç aldığın günü anımsıyor musun?»

«Bu yüzden annem beni bağışlamadı hiç. Jenny'le Güzel'i, bize çağırsak nasıl olur?»

«Geleceklerine eminim,» dedi Dessie.

Tepelere girmek üzere kasaba yolundan ayrıldıklarında, Dessie şöyle dedi:

«Onların başka türlü olduğunu anımsıyordum.»

«Daha kuru olarak mı?»

«Belki. Ne kadar çok ot var, Tom!»

«Otlatmak için yirmi baş hayvanım var.»

«Zengin olmalısın.»

«Hayır. Yıl iyi geçince, et fiyatı düşer. Will ne yapardı merak ediyorum. Kıtlık insanıdır o. Her zaman 'Kıtlıktan yararlanmalıdır,' der.»

Yol fazla değişmemişti. Tekerlek izleri daha derinleşmiş, yuvarlak taşlar daha seyrelmişti.

«Şu çalılıktaki kâğıt parçası da ne?» diye sordu Dessie.

Geçerken, kâğıdı aldı ve okudu: *«Hoş geldin.»*

«Tom, senin işin mi bu?»

«Hayır, birisi bizden önce davranmış.»

Her elli metrede bir, bir çalılığa, bir ağacın dallarına iğneyle tutturulmuş kâğıtların tümünün üzerinde *«Hoş geldin»* yazıyordu. Her kâğıt buluşta, zevkten pespembe kesiliyordu Dessie.

Hamiltonlar'ın eski evlerinin bulunduğu çukura bakan tepenin zirvesine vardılar. Tom, kardeşi manzaraya baksın diye arabayı durdurdu. Dessie, karşı tepenin yamaçlarında, beyaz taş-

larla yazılmış: «*Hoş geldin, Dessie*» yazısını okudu. Başını kardeşinin dizlerine dayadı, hem ağladı, hem de güldü.

Tom'un bakışları şaşkındı.

«Bunu kim yapmış olabilir? İnsan artık evinden çıkamaz oldu.»

Dessie, şafak vakti ağrıyla uyandı. Koparılıyormuş gibi bir sancıydı. Yan taraftan çıkıyor, karnını dolaşıyor, bıçak gibi kesiyor, sonra dev bir pençe gibi parçalayıp buruyordu. Pençeler baskısını azalttığı zaman, kan basıncı artıyor, ağrı veriyordu. Bu, uzun sürmüyor, ama acılı dakikalar boyunca, dünyası kararıyordu.

Dessie, şafağın camları gümüş rengine boyadığını gördü. Ot, kök ve ıslak toprak kokusu getirerek perdeleri şişiren sabah havasını derin derin içine çekti. Ardından sesler duyuldu: Cıvıldayan kırlangıçlar, aç danasını iten bir ineğin tekdüze böğürtüsü, yüksek otların arasında, bıldırcının tiz çağrısı ve dişinin mırıltılı yanıtı. Kümeste kargaşa başlıyordu. Dört libreden fazla çeken iri bir Rhode Island Tavuğu, tüyü yolunmuş bir horozun, iki yüzlü cinsel amaçlarını geri çeviriyordu.

Güvercinlerin dem çekişleri, anıları canlandırdı. Dessie, masanın başında babasının şöyle dediğini anımsadı:

«Rabbin'e güvercin yetiştireceğimi söyledim, bana ne dedi, biliyor musunuz? –Beyazlarından alma.– Nedenmiş? –Kötü şans getirir onlar. Beyaz güvercin alırsan, sana acı ve ölüm getirir.– Ama beyazları severim ben. –Külrengi al.– Toprak, ayaklarımın altında yarılsa bile, beyaz güvercin alacağım.»

Liza da sabırla şöyle demişti:

«Neden hep kadere karşı çıkıyorsun, Samuel? Külrengi olanların da tadı aynı, hem onlar daha iri oluyor.»

Şöyle karşılık vermişti Samuel:

«Gülünç batıl inançlara karnım tok benim.»

O zaman Liza, acımasız yalınlığıyla karşı çıkmıştı:

«Yalnız, gururuna boyun eğersin sen, kibirli katırın tekisin.»

Samuel de asık suratla karşılık vermişti:

«Birinin, kaderine boynunu eğmesi gerek. Ara sıra birisi

onun burnuna tekme indirmeseydi, insanlar hâlâ ağaç dalları arasında yaşıyor olurdu.»

Tabii yine de acıyı ve ölümü, hiç çekinmeden bekleyip beyaz güvercinler satın almıştı. O sabah dem çekenler, Samuel'in güvercinlerinin üçüncü kuşaktan yavrularıydı, ambarı ak bir eşarp gibi çevreleyerek havalanıyorlardı.

Anılar belirginleşince, sesler duydu Dessie, ev kalabalıklaştı. *«Hüzün ve ölüm,»* diye düşündü, *«ölüm ve hüzün.»* Midesini koparan acıyla birlikteydi bu. *«Uzun süre beklemek yeterli, hüzün ve ölüm geleceklerdir.»*

Demirhanedeki büyük körüklerde havanın ıslık çaldığını ve çekicin örse vurduğunu duydu. Liza'nın, fırının kapağını açışını ve taşın üzerine düşen yoğrulmuş çörek hamurunun sesini işitti. Sonra Joe geçti, bir gün önce yatağının altına bırakmış olduğu ayakkabılarını her yerde aradıktan sonra buldu sonunda. İncil'den sabah duasını okuyan Mollie'nin tatlı sesini ve yanlışları düzelten Una'yı duydu.

Sanki Tom, çakısıyla Mollie'yi ameliyat etmiş ve onun yürekliliğinin farkına varınca da kusmaya gitmiş gibiydi.

«Sevgili Tom,» dedi.

Bu ada lâyık olan bütün erkeklerde olduğu gibi, Tom da, korkak olduğu kadar yürekliydi. Hem sert, hem de yufka yürekliydi ve kendi öz gücünün savaşa giriştiği çiğnenmiş bir savaş alanıydı o. Şaşkındı Tom, ama Dessie, safkan atını süren ve engeli atlarken ona yardım eden bir atlı gibi, gideceği yolu ona gösterebilirdi.

Hava gitgide aydınlanıyordu. Acıyla uyanan Dessie, gecenin sislerini kovmayı başaramıyordu. Ansızın Mollie'nin senatör Harry Forbs'un kolunda 4 Temmuz'daki büyük baloyu açacağını anımsadı. Mollie'nin giysisinin üstüne, gipür dantelleri henüz dikmemişti. Kalkmak için çaba harcadı. Yapacak çok işi vardı, oysa o düş kuruyordu.

«Bitireceğim, Mollie!» diye bağırdı.

Ayağa kalktı, omuzlarına bir manto attı ve Hamiltonlar'la

dolu evi çıplak ayaklarla geçti. Ama onlar koridora kaçmışlar, odaya sığınmışlardı, sonra kaçmak üzere mutfağa koşuştular. *Hüzün ve ölüm.* Gece geri çekildi ve Dessie, gündüze uyandı.

Ev temizlenmiş, ovulmuş ve parlatılmıştı. Perdeler yıkanmış, karolar temizlenmişti. Ama erkek eli hissediliyordu: Ütülenen perdeler dik durmuyordu; camlarda izler vardı, bir kitap çekilince, masanın üstünde dikdörtgen biçiminde toz izi kalıyordu.

Soba iyi ısıtıyordu; çemberlerin arasından kırmızı alevler görülüyor ve borularda yitip giden alevin tatlı çıtırtısı duyuluyordu. Çalar saat, cam fanusun içinde pırıl pırıl yanıyor, tiktaklarıysa tahta bir kutunun üstünde vuran çekiç gürültüsünü andırıyordu.

Dışarıdan, tiz, yabani, tuhaf bir ezgiyi andıran bir ıslık işitildi. Ardından Tom'un ayak sesleri çınladı, yüzünü saklayan bir kucak dolusu meşe odunuyla içeri girdi. Yükünü odun sandığına boşalttı.

«Kalktın mı?» dedi. «Çok yazık. Seni uyandırmak için bu gürültüleri yapıyordum oysa.»

Yüzünden, neşeli olduğu anlaşılıyordu.

«Tembellik edilmeyecek kadar güzel bir sabah.»

«Babam gibi konuşuyorsun,» dedi Dessie.

İkisi birden güldü.

Neşesi ürkekleşti.

«Evet,» diye bağırdı yüksek sesle, «onun zamanı geri gelecek. Omurgası kırık bir yılan gibi hüzün içinde süründüm durdum. Will'in beni neden deli sandığını anlıyorum, ama şimdi sen geri döndün, bunu kanıtlayacağım sana. Yaşama yeniden geri geliyorum. Anlıyor musun? Bu evi yeniden canlandıracağım.»

«O halde, geri döndüğüme seviniyorum,» dedi Dessie.

İçi rahatlayarak, bu zırhın altında kırılgan bir yüreğin çarpmakta olduğunu düşündü. Onu koruyacaktı.

«Evi temizlemek için geceli gündüzlü çalışmış olmalısın,» dedi.

«Öyle mi dersin!» dedi Tom. «Yalnızca parmaklarımı şaklattım ben.»

«Biliyorum,» dedi, «ama sen, yeni bir davultozu icat etmediysen ya da rüzgâra ev işi yapmasını öğretmediysen, eline bir fırçayla bir kova alıp diz çökmen gerekirdi.»

«Dün, sert bir yaka üstüne bir kravat iliştirmenin yeni bir yöntemini keşfettim.»

«Sen hiç kravat takmazsın.»

«Dün taktım. Bu yüzden de kopçayı keşfettim. Piliçler de var! Milyonlarca piliç yetiştireceğim. Toprağımızın her yeri küçük kümeslerle dolacak, çatılarındaysa, piliçlerin kireç banyosuna girmeleri için bir halka bulunacak; yumurtalar da buraya dek döner bir halıyla gelecek.»

«Bana da bir kahvaltı keşfetsene,» dedi Dessie. «Bana domuz pastırmalı yumurta yaratabilir misin?»

«Hemen!» diye bağırdı Tom.

Sobayı açtı, ateşi öyle yakından karıştırdı ki, elinin kılları yandı. Bir kucak odun koydu, yeniden üflemeye başladı.

«Grek dağındaki bir satire benziyorsun,» dedi Dessie.

«Ya ne olduğumu sanıyorsun?»

«Neşesi gerçekse, neden içim daha hafif değil? Çamurlu yatağımdan neden çıkmayayım? Elimden gelirse deneyeceğim bunu,» diye düşündü Dessie.

«Tom!»

«Evet.»

«İyice kızarmış bir yumurta isterdim.»

OTUZÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Haziranın sonuna dek yeşilliklerini korudu tepeler, daha sonra sarardı. Gür yulafların, sık taneleri yüzünden sapları ağırlık altında eğiliyordu. Dereler yaz sonuna dek kurumadı. Hayvanlar semizlikten salına salına gidiyor, işkembeleri dolup taşıyordu. Vadi halkının, kurak yılları unuttuğu yıllardan biriydi bu. Çiftçiler, ekemeyecekleri kadar toprak satın alıyorlar ve gelecekte edecekleri kârı hesaplıyorlardı.

Tom Hamilton, yüreği umut dolu, güçlü kolları ve yıpranmış elleriyle bir dev gibi çalışıyordu. Demirhanede örs yeniden çalışmaya başladı. Eski evi beyaza boyadı, ambarları badana etti. suyu hızla akıtacak bir aracın modelini incelemek için King City'ye gitti, aracı kopya etti, dövülmüş maden yaprağı ve tahtayla aracı aynen yaptı, derenin suyu çok az olduğundan, evin yakınına sakoyadan bir depo yaptı, en hafif esintide bile dönen bir rüzgâr pompasıyla buraya su akıttı. İki buluşunu birleştirip modeller gerçekleştirdi; sonbaharda bunların patentini almayı düşünüyordu.

Neşesinden kaynaklanan bu ateşlilik, gücünü on katına çıkarıyordu. Dessie, Tom'un her şeyi yapmaması için çok erken kalkmak zorundaydı. Ama bunlara aldanmıyordu, bu yıpratıcı coşku, Samuel'inkine benzemiyordu. Görünüşü ve görkemi yerindeydi, ama ustaca yapılmıştı ve parça parçaydı.

Herkesten daha çok dostu olan Dessie'nin güvenebileceği kimsesi yoktu. Rahatsızlığından söz etmemişti, gizliyordu bunu.

Tom, kızkardeşini krize girmiş olarak gördüğü gün, bağırdı:

«Nen var, Dessie?»

Dessie, acısını sakladı.

«Hafif bir sancı,» dedi, «hepsi bu. Yalnızca hafif bir sancı. İyileştim bile.»

Az sonra gülüyorlardı.

İçlerini rahatlatırmış gibi sık sık ve bol bol gülüyorlardı. Dessie, yatmaya gittiği zaman, yalnızlığını ve dayanılmaz sancılarını buluyordu ancak. Öte yandan Tom, odasının karanlığında, bir çocuk gibi kendini koyveriyordu. Yüreğinin çarptığını duyuyor, düşünmemeye çalışıyor ve bütün dikkatini planlara, resimlere, makinelere yöneltiyordu.

Ara sıra, güneş ışınlarının dağlara yansıyışını görmek ve Vadi'den esen serin rüzgârı solumak için tepeye tırmanıyorlardı. Çoğunlukla sessiz duruyor, akşam sakinliğinin tadını yudumluyorlardı. Sıkılgandılar, kendilerinden hiç söz etmiyorlardı. Birbirlerinin ne düşündüğünden haberleri yoktu.

Bir akşam Dessie, ansızın şunları söyleyince; ikisi de çok şaşırdı:

«Neden evlenmiyorsun, Tom?»

Tom, ona baktı, sonra bakışlarını çevirdi:

«Beni kim ister ki?»

«Bu bir şaka mı, yoksa gerçekten böyle mi düşünüyorsun?»

«Kim ister beni?» diye yineledi. «Benim gibi birini, kim ne yapsın?»

«İçtenmiş gibi söylüyorsun!» dedi Dessie şaşırarak.

Karşılıklı anlaşmalarını bozdu o an:

«Hiç âşık oldun mu?»

«Hayır.»

«Bilmek istiyordum bunu,» dedi sanki duymamış gibi.

Sessizce tepeden indiler, ama kapının önünde, Tom ansızın:

«Burada, canın sıkılıyor senin, kalmak istemiyorsun,» dedi.

Bir an bekledi, daha sonra:

«Yanıt ver bana,» dedi. «Gerçekten öyle değil mi?»

«Burada, hiçbir yerde olamayacağım kadar iyiyim.»

«Kadınları görmeye gidiyor musun?» diye sordu ardından.

«Evet.»

«Daha sonra kendini iyi hissediyor musun?»

«Biraz.»

«Ne yapacaksın?»

«Bilmiyorum.»

Sessizce eve girdiler. Tom, eski salonun lambasını yaktı. Onarmış olduğu kanepe, duvara dayalıydı, halının kapılar arasındaki bölümünde, gidip gelme sonucu daha açık renkteydi.

Tom, yuvarlak masanın yanına, Dessie de kanepeye oturdu. Dessie, Tom'un son sözlerinden sıkıldığını sezdi. «Ne kadar saf ve el değmemiş!» diye düşündü. Canavar öldüren, sıkıntıdaki kızları kurtaran biriydi o, küçük günahları gözünde öylesine büyütüyordu ki, kendini alçak sanıyordu. Dessie, babasının burada olmasını istedi, Tom'daki büyüklüğü anlamıştı o, Tom'u

kurtarıp durumunu düzeltmesine yardım ederdi belki. Kardeşinin içinde böyle bir kıvılcım tutuşturmanın başka yollarını düşündü.

«Söz kendimizden açılmışken, ufkumuzun Vadi'yle sınırlı olduğunu ve ancak San Fransisko'ya ya da San Luis Obispo'ya gitmek üzere onu geçtiğimizin farkında mısın hiç?»

«Gerçek bu,» dedi Tom.

«Gülünç değil mi?»

«Bu durumda olan yalnız biz değiliz.»

«Bu, bir neden değil,» dedi Dessie.

«Paris'e, Kudüs'e, Roma'ya gidebilirdik. Colisée'yi görmeyi çok isterdim.»

Tom, şaka ettiğini umarak ona kuşkuyla baktı.

«Nasıl yapardık? Çok para gerek.»

«Sanmıyorum,» dedi. «Saraylarda oturmamız gerekmez ki. En ucuz, en düşük mevkilerde vapurla gidebilirdik, babamız da İrlanda'dan böyle gelmiş. İrlanda'ya gidebilirdik.»

Saldırıya hazır bekliyordu Tom, ama gözlerinde bir ışık doğuyordu.

Dessie sürdürdü:

«Bir yıl çalışır, kuruş kuruş para biriktirirdik. King City'de dikiş dikebilirim. Will de yardım ederdi bize. Önümüzdeki yaza, hayvanları satıp yola çıkabilirdik. Hiçbir şey bizi durduramaz.»

Tom kalktı ve çıktı. Başını yaz göğüne doğru kaldırdı. Elleri yanında sarkıyordu. Onları pek çok kez açıp kapadı. Sonra eve döndü. Dessie yerinden kımıldamamıştı.

«Gerçekten gitmek istiyor musun, Dessie?»

«Çok istiyorum.»

«Gideriz, o zaman.»

«Ya sen, sen de istiyor musun?»

«Her şeyden çok,» dedi. «Mısır... Mısır'ı hiç düşündün mü?»

«Atina,» dedi.

«İstanbul.»

«Bethléem.»

«Evet, Bethléem. (Sonra ansızın ekledi): Git yat. Önümüzde bir yıllık çalışma var. Git, dinlen. Yüz kadar dişi domuz almak için Will'den borç para alacağım.»

«Peki, onları neyle besleyeceksin?»

«Meşe palamutlarıyla,» dedi Tom. «Meşe palamudu toplayan bir makine icat edeceğim.»

Odasına gider gitmez, odayı arşınlamaya ve alçak sesle konuşmaya başladı Tom. Dessie, penceresinden eğildi ve yıldızlı geceye baktı. Mutluydu ama kendisinin ve kardeşinin, gerçekten gitmeyi isteyip istemediklerini düşünüyordu. Düşünürken, ilk sancılar geldi.

Tom ertesi sabah kalktığı zaman, homurdanıp alnına vurarak, resim tahtasının başındaydı. Dessie, omuzunun üstünden baktı.

«Palamut toplama makinesi mi bu?» diye sordu.

«Yapılması kolay bunun,» dedi, «ama palamudu yaprağından nasıl ayırmalı?»

«Senin bir buluşçu olduğunu biliyorum, ama az önce, dünyanın en iyi palamut toplayıcısını ben buldum, hem de çalışmaya hazır durumda o.»

«Neymiş bu?»

«Çocuklar,» diye karşılık verdi Dessie. «Şu küçücük sabırsız eller.»

«Bunu yapamazlar, parayla olsa bile.»

«Ödül için yaparlar bunu. Herkese ödül verilecek, büyük ödül yüz dolar olacak. Vadi'yi tertemiz ederler. Denememi ister misin?»

Tom, başını kaşıdı.

«Neden olmasın? Ama çocuklar, ürünleri bir yerde nasıl toplayacaklar?»

«Çocuklar buraya getirirler onları,» dedi Dessie. «İşi bana bırak. Umarım ambarların yeterince büyüktür.»

«Gençliği çalıştırmak mı istiyorsun?»

«Elbette! Dükkânım varken, dikiş dikmesini öğrenmek isteyen genç kızları çalıştırıyordum ama onlar da beni çalıştırıyor-

lardı. Sanırım buna, Monterey İli Büyük Toplama Yarışı adını vereceğim. Hem, herkesin katılmasına izin de vermem. Ödül olarak bir bisiklet koymaya ne dersin? Tom, bir bisiklet kazanma umuduyla, sen olsan palamut toplamaz mıydın?»

«Elbette,» dedi Tom. «Ama onlara para da veremez miyiz?»

«Parayla olmaz,» dedi Dessie. «Eğlence, çalışmaya dönüşecektir, ayrıca önem vermediği şey için çalışmak istemez insan. Ben böyleyim işte.»

Tom, doğruldu ve güldü.

«Ben de. Güzel. Sen palamutla ilgilenirsin, ben de domuzlarla.»

«Tom, para kazanmaya başlamamız, tuhaf olmaz mı?» dedi Dessie.

«Salinas'tayken kazanmadın mı?»

«Fazla değildi kazancım, verilen sözler tutulsaydı, zengin olurdum. Bütün faturalarım ödenmiş olsaydı, domuzlara gereksinimimiz olmazdı, hemen yarından tezi yok, Paris'e giderdik.»

«Will'i görmeye gideyim,» dedi Tom. (İskemlesini itti ve resim tahtasının başından ayrıldı.) «Benimle geliyor musun?»

«Hayır, Büyük Toplama Yarışı için her şeyi hazırlamalıyım.»

Akşama doğru çiftliğe döndüğünde, üzgün ve göçmüş gibiydi Tom. Will, yine her zamanki gibi heyecanını söndürmüştü. Dudaklarını büzmüş, gözkapaklarını kırpıştırmış, burnunu kaşımış, gözlüklerini temizlemiş ve bir yaprak sigarası kesmek ve yakmak için çok zaman harcamıştı. Domuz işi şansa bağlıydı ve Will de onların tümünü ortaya sermişti.

Toplama Yarışı başarısız olmaya mahkûmdu, ama Will'i nedenini söylememişti. Bütün iş sallantıdaydı, özellikle de böylesine kararsız bir zamanda. Will'in bütün verdiği söz, bunu yeniden düşünme sözüydü.

Konuşma sırasında Tom, yolculuk tasarısını da açmak istedi, ama bundan vazgeçti. Will'e göre Avrupa'da dolaşmak, el-

bette işlerden eletek çekmemek kaydıyla, domuz işinden on kat daha fazla çılgınlık olurdu. Tom, bir şey söylemedi, daha fazla üstelemesinin domuz ve palamut işini suya düşüreceğini düşünüp, Will'e «yeniden düşünme» zamanı bıraktı.

Zavallı Tom, duygu ve düşüncelerini saklamanın, işadamlarının en yaratıcı sevinçlerinden biri olduğunu bilemiyor ve düşünemiyordu. Heyecanını göstermek, gülünç bir şeydi. Gerçekten de bunu yeniden düşünmeye niyeti vardı Will'in. Tasarının bir bölümü onu ilgilendiriyordu. Tom, ilginç bir konuya parmak basmıştı. Krediyle dişi domuz almak, yok pahasına onları beslemek, geri satmak, borcu ödemek ve kâr etmek; oldukça iyi bir işti Will'in, kardeşini soyup soğana çevirmeye niyeti yoktu, kârın bir bölümünü ona verecekti. Sağlam bir iş kurma konusunda, güvenilmeyen, düşcü biriydi Tom. Ayrıca domuz etinin kaça satıldığından da haberi yoktu. Eğer tasarı gerçekleşirse, Will, Tom'a güzel bir armağan, belki de bir Ford vermeye hazırdı. Hem tek ve büyük ödül olarak bir Ford öneremez miydi sanki? Bütün Vadi halkı palamutlara saldırırdı.

Tom, tepelere girerken, tasarılarının yürümeyeceğini Dessie'ye nasıl söyleceğini düşünüyordu. Hiç olmazsa, bunun yerine bir başka tasarı öne sürebilseydi. Avrupa'ya gitmek için bir yılda nasıl para kazanmalıydı? Ansızın, bunun için ne kadar para gerektiğini bile bilmediğini anladı. Vapur biletinin fiyatını bilmiyordu. Akşamı hesap yapmakla geçirebilirlerdi.

Dessie'nin kendisini koşarak karşılayacağını umuyordu. Düşkırıklığını gizleyip şaka yapmaya hazırlandı. Ama evden çıkmadı Dessie. «Dinleniyor olmalı,» diye düşündü. Atları suladı, ahıra götürdü ve arpalarını verdi.

Tom içeri girdiğinde, kanepeye uzanmıştı Dessie.

«Biraz kestirdin mi? (Yüzünün rengini gördü.) Neyin var?»

Dessie, bütün gücünü topladı.

«Midem ağrıyor.»

«Yaa, beni korkuttun. Sana gerekli şey var bende.»

Mutfağa gitti, köpüren bir sıvıyla dolu bir bardakla geri geldi, bunu kardeşine uzattı.

«Bu ne, Tom?»

«Ailenin eski iyi tozlarından. Azıcık serttir, ama sana iyi gelir.»

Dessie içti, yüzünü buruşturdu.

«Bu tadı anımsıyorum, elmalar yeşilken, annemin ilacıydı bu.»

«Şimdi de uzan,» dedi Tom. «Akşam yemeğini hazırlayacağım.»

Tom'un mutfakta iş yaptığını duydu. Ağrısı şiddetleniyordu. Korkuyordu Dessie. İlâç, midesini yakıyordu. Akar sulu yeni tuvaletlere doğru sürükledi kendini, kusmaya çalıştı. Alnından ter süzülüyor ve gözlerini yakıyordu. Kalkmak istedi, ama karın kasları kasılmıştı. İki büklüm, yatamaya gitti.

Tom, yumurta getirince, başını salladı.

«Sağol,» dedi. «Gidip yatayım, daha iyi olur.»

«Tuz, az sonra etkisini gösterir,» diye güvence verdi Tom. «Daha iyi olacaksın. (Onun yatmasına yardım etti.) Ne yiyebilirsin?»

Odasında uzanan Dessie, olanca gücüyle sancıya göğüs gerdi ama saat ona doğru, iradesi zayıfladı ve bağırdı:

«Tom! Tom! (Tom kapıyı açtı. Elinde *Dünya Almanağı*'nı tutuyordu.) Bağışla beni Tom, korkunç acılar çekiyorum!»

Yatağının kıyısına oturdu; oda yarı karanlıktı.

«Bu denli korkunç mu bu sancı?»

«Korkunç!»

«Kusabilir misin?»

«Hayır.»

«Bir lamba getirip yanında kalacağım. Belki uyuyabilirsin. Yarın sabaha geçer, tozlar etkisini gösterir o zamana.»

Gücünü topladı yeniden Dessie; Tom *Almanak*tan bölümler okurken, o da sesini çıkarmamaya çabaladı. Tom, onun uyuduğunu düşünüp okumayı bıraktı ve iskemlesinin üstünde uyukladı.

Bir çığlıkla uyandı. Dessie'nin bedeninin çırpındığı çarşafların yanına yaklaştı. Dessie'nin gözleri, kuduz bir atın gözleri gibi

şaşkın ve bulanıktı. Yüzü morarmıştı, dudaklarından köpükler saçıyordu. Tom, elini çarşafların arasına soktu, kaslarının taş gibi sert ve kasılmış olduğunu anladı. Sonra, Dessie ansızın çırpınmayı bıraktı, başı geri düştü, yarı kapalı gözleri ışıkta pırıl pırıl yandı.

Tom, zaman yitirmemek için atın yalnızca dizginlerini taktı. Dörtnala gitti, bir eliyle kemerini çıkarıp, yoldaki tekerlek izleri arasında sıçrayarak giden atı kamçıladı.

Yolun kıyısındaki evlerinin ikinci katında uyuyan Duncanlar, kapılarının çalındığını değil, ama menteşeleri ve rezeleri koparan korkunç gürültüyü işittiler. Red Duncan tüfeğiyle aşağı inince, King City'nin merkezindeki duvar telefonundan kükreyen Tom'u buldu.

«Doktor Tilson! Bulun onu! Çıldırıyorum. Onu bulun!»

Red Duncan, esneyerek tüfeğiyle ona gözdağı verdi.

«Evet, evet, duyuyorum. Tom Hamilton'sunuz siz. Nesi var onun?» dedi Doktor Tilson.» Midesi sert mi? Ne yaptınız? Toz verdiniz. Sersemler!»

Sonra doktor kendini topladı. «Tom, Tom, oğlum, sakin ol, soğukkanlı olmaya çalış. Oraya dönün ve ona soğuk kompres yapın, olabildiğince soğuk olsun. Umarım buzunuz yoktur. Güzel. Kompresleri değiştirin. Elimden geldiğince çabuk gelmeye çalışırım. Duyuyor musunuz beni? Tom, beni anlıyor musunuz?»

Almacı yerine taktı ve giyindi. Yorgundu, dolabı öfkeyle açtı, ince bıçaklarını, penseleri, süngerleri, dikiş ipliğini aldı. Dolu olup olmadığını anlamak için fenerini salladı, çantasına bir şişe eter ve bir maske koydu.

Karısı, geceliği ve başlığıyla odaya girdi.

«Garaja gidiyorum,» dedi Doktor Tilson. «Will Hamilton'i çağır. Ona, beni babasının çiftliğine götürmesini söyle. Tartışmaya kalkışırsa, kardeşinin ölmek üzere olduğunu söyle ona.»

Tom, Dessie'nin toprağa verilişinden bir hafta sonra, eyerinin üstünde kaskatı, panayır bekçisi gibi başı dimdik çiftliğe

döndü. Stetson marka şapkası, dimdik duruyordu başında. Samuel bile oğlundan daha fazla saygı gösteremezdi kendine. Bir pilicin üzerine atılan bir atmaca, ona başını çevirecek zaman bile bırakmadı.

Ambarın önünde, ayağını yere bastı, atını suladı, bağladı ve yemliğine arpa koydu. Eyeri çıkardı, kurutmak için örtüyü ters çevirdi. At, yemini bitirince, Tom onu dışarı götürdü, otlaması için salıverdi.

Evdeki eşyalar, koltuklar, soba, yaklaşınca geri çekilirmiş gibiydiler. Salona girerken, önüne bir tabure çıktı. Kibritleri ıslanmıştı, utanarak başka kibrit aramak üzere mutfağa gitti ancak. Yalnızca salonun lambası dostça görünüyordu ona. İlk çakışta, fitil tutuştu, iyice aydınlattı.

Tom oturdu ve çevresine bakındı. Bakışlarını kanepeden kaçırmaya çalıştı. Mutfaktan gelen hafif bir fare gürültüsü üzerine, başını çevirdi ve duvarda, şapkalı bir gölge gördü. Kendi gölgesiydi.

Lambanın altına oturup düşüncelere koyverdi kendini, ama adının söyleneceğini, suçlu sandalyesine oturacağını ve suçlarının, jüri önünde kendini yargılayacağını biliyordu.

O zaman, keskin bir sesle adını bağırdılar. Kendini suçlayanların önüne gitti: Övüngenlik: Bakımsız, pis ve sıradandı. İstek: Fahişelere para ödemişti. Namussuzluk: Yeteneği olduğuna inandırmıştı: Kolkola girmiş oburluk ve Tembellik: Ama Tom kendini toparlamıştı, çünkü kendisini suçlayanlar, içinde çöreklenen ve bekleyen büyük yeşil suçunu gizliyorlardı. Onu kurtarmak için küçük günahlarını bir erdem gibi yardıma çağırıyordu: Arzu: Will ve parası, İhanet: Annesinin Tanrısı, Hırsızlık: Zaman ve umut.

Samuel yavaşça konuştu ama sesi odayı doldurdu. «İyi ol, dürüst ol, büyük ol, Tom Hamilton ol.»

Tom, babasını tanımadı. «Dostlarımı karşılamalıyım,» dedi. Başıyla, Densizliği ve Kötü Evlat Sevgisi'ni ve Kirli Tırnaklar'ı selamladı. Sonra Övüngenlik'e döndü. Küçük günahların arkasına saklanmak için çok geçti artık. Büyük yeşil günah Cinayet'ti.

Tom, soğuk camı avucunda hissetti. Patırdayan sıvıyı, dönerek eriyen kristalleri, yükselen küçük kabarcıkları gördü ve boş odada yüksek sesle yineledi: «Biraz keskindir ama sana iyi gelecek.» Bunları söylemişti. Duvarlar, koltuklar, lamba bunu duymuşlardı ve tanıklık etmek için buradaydılar. Dünya yüzünde, Tom Hamilton'un yaşayabileceği tek bir köşe bile yoktu. Yine de aramıştı, olasılıkları tek tek gözden geçirmişti. Londra? Hayır. Mısır? Mısır'da piramitler ve sfenksler var. Hayır. Paris? Hayır. Galiba burada günah üretiliyor. Hayır. Güzel, başka yerler deneyelim. Bethléem. Ulu Tanrım, hayır! Orada, bir yabancı kendini yalnız duyumsuyordur.

Ne zaman ve nasıl öldüğünü anımsamak zor. Kalkan bir kaş, bir mırıltı belki de böyledir ölüm. İnsanın kafasını allak bullak eden bir gece, var olmanın gizini bulan ve damarlara şırınga edilen erimiş kurşun kaynaması.

Tom Hamilton ölüydü ve her şeyin sona ermesi için yapacağı uygun birkaç küçük şeyi vardı yalnız.

Kanepeden tehlikeli bir çatırtı yayıldı. Tom, ona, sonra da kanepenin söz etmek istediği isli lambaya baktı. «Sağol,» dedi Tom, kanepeye. «Farketmemiştim.» Lamba is çıkarmasın diye fitili kıstı ardından.

Beyni uyuştu. Onu uyandırmak için Cinayet, bir tokat aşketti. Kan içinde kalan Tom, kendini öldüremeyecek kadar yorgundu. Acıklı ve insanı cehnneme götürecek olan bir sahneydi belki bu.

Annesinin intihara karşı büyük bir tiksinti duyduğu aklına geldi; buna şiddetle karşıydı o; kötü eğitim, alçaklık ve günahtı intihar. Zina ve hırsızlık kadar, belki de ondan daha korkunçtu. Liza'nın hoşlanmamasından kaçınmanın bir yolu olmalıydı.

Ona kızmazdı Samuel. Samuel'den kaçınmanın çaresi yoktu, çünkü boşluğu dolduruyordu o. Bu yüzden Tom, bunu ona söylemek zorundaydı: «Baba, bağışla beni. Elimden bir şey gelmiyor. Bana aşırı derecede güvendin. Yanıldın. Benim için duyduğun gururu ve sevgiyi kanıtlamayı isterdim. Belki bir çözüm bulurdun. Ben yapamıyorum bunu. Yaşayamam. Dessie'yi öldürdüm, bu yüzden de uyumak istiyorum.»

Aklı, yokolan babasının yerine şu yanıtı veriyordu: «Anlıyorum. Yeryüzüne dönmenin pek çok yolu vardır. Bakalım, bu işi annenle nasıl çözümleriz. Neden böyle sabırsızsın?»

«Bekleyemem artık. İşte bu yüzden,» dedi Tom. «Daha fazla bekleyemem.»

«Yapabilirsin, oğlum, sevgili oğlum, umduğum kadar büyüksün sen. Masanın çekmecesini aç ve başım dediğin şu şalgamı kullan.»

Tom çekmeceyi açtı, bir kâğıt bloku, aynı renkte bir paket zarf, ucu yenmiş iki kalem ve bir köşede birkaç posta pulu gördü. Bloğu masaya koydu, çakısıyla kalemleri açtı.

Şunları yazdı:

Sevgili Anne, iyi olduğunu umarım. Yanında daha fazla zaman geçirmeye çalışacağım. Olive, beni Şükran Günü için çağırdı, ona gideceğime söz veriyorum. Küçük Olive'imiz de senin kadar güzel hindi pişiriyor, ama sen bunu hiç kabul etmezsin. Az önce bir fırsattan yararlandım. On beş dolara bir at aldım. Bana safkanmış gibi geliyor. Ucuza aldım onu, çünkü insanları sevmeyen bir hayvan bu. Eski sahibi çoğu kez yerde yürümüş. Oldukça kusurlu olduğunu söylemeliyim. Bana daha şimdiden iki tekme attı ama ben direniyorum, eğer onu eğitebilirsem, ildeki en iyi atlardan birine sahip olacağım. Bütün bir kış sürse de, onu eğiteceğim. Bu işe neden böyle sarıldığımı bilmiyorum, belki de onu bana satan adamın hoş bir şey söylemesi yüzündendir. Adam bana: «Bu at öyle kötü ki, binicisini bile yer,» dedi. «Ava gittiğimizde, babamın ne dediğini anımsıyor musun?» «Kalkanınla gel ya da üzerine yatır.» Hoşça kal. Oğlun Tom.»

Yazdıklarının yeterli olup olmadığını düşündü, ama yeniden başlamayacak kadar yorgundu. Şunları ekledi:

«Not: Sanırım Coco hâlâ kaba. Bu papağan yüzümü kızartıyor benim.»

Başka bir kâğıda da şunları yazdı:

«Sevgili Will, canının istediğini düşünebilirsin, ama yalvarırım, bana yardım et. Annemizin aşkına, senden rica ediyorum. Bir at tarafından öldürüldüm, yere atıldım, başıma vuruldu, yalvarıyorum sana... Kardeşin Tom.»

Zarfları pulladı, cebine koydu, sonra Samuel'e sordu: «Böyle iyi mi?»

Odasında, yeni bir kurşun kutusu açtı, 38'lik Smith Wesson'una bir tane kurşun koydu ve dolu topu bir delik sola kaydırdı. Atı, çitin yanında bekliyordu, ıslığı duyunca geldi. Tom onu eyerledi.

Sabah saat üçte, mektupları King City'de postaladı. Sonra, Güneye doğru, Hamiltonlar'ın verimsiz tepelerine doğru yola koyuldu.

Yaşamasını bilen bir çocuktu o.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

OTUZDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bir çocuk: «Neden bir dünya vardır?» diye sorar. Yetişkin biri de: «Dünya nereye gidecek? Sonu nasıl olacak ve –yaşadığımız sürece– neden bir dünya vardır?» diye düşünür.

Bizi her zaman dehşete düşüren ve bize esin veren bir tek anlaşmazlık var. Her sayısı bir öncekinin aynı olan ve yanıtı da her zaman *«Devamı gelecek sayıda»* olan bir günlük gazete yazısı, gibi yaşıyoruz. İnsanlar, yaşamlarına, düşüncelerine, isteklerine, tutkularına, cimriliklerine ve acımasızlıklarına ama aynı zamanda da iyiliklerine, onurlarına tutsak yaşarlar. Onların bizim öykümüzdür bu; zekânın ve duyguların her türlü alanında yinelenir bu öykü. Erdem ve kusur, ilk bilincimizin yapısı ve bağı oldu; bunlar son bilincimizin yapı gereci olacak; toprakta, ırmaklarında, dağlarında, ekonomisinde ve geleneklerinde yapacağımız büyük değişikliklere karşın. İnsan, yaşamının yongalarından ve tozlarından sıyrıldıktan sonra, her zaman şu sert soruyla yüzyüze gelecek: «İyi miydi yoksa kötü mü? İyi mi yoksa kötü mü davrandım?»

Heredot, çağının en zengin ve ayrıcalıklı kralı olan Krezüs'ün Atinalı Solon'a ulu bir soruyu nasıl sorduğunu anlatır. Bundan kuşku duymuş olsaydı, bu soruyu soramazdı: «Dünyanın en mutlu insanı kimdir? diye sordu. Gerçeği duymaya susamış olmalıydı kral. Solon, eskiden mutlu olmuş olan üç insanın adını saydı ona. Kuşkusuz Krezüs onu dinlemedi, çünkü büyük bir is-

tekle duymak istediği ad, kendi adıydı. Bu yüzden de Solon, adını söylemeyince, Krezüs şunu sormak zorunda kaldı: «Beni mutlular arasında düşünmüyor musun?»

Solon, hiç düşünmeden şu yanıtı verdi: «*Bir insanın mutlu olduğunun söylenmesi için son sayfasını çevirmesini bekleyiniz.*»

Krezüs, mutluluğunu, zenginliğini ve krallığını yitirdiği zaman, bu yanıt, kafasını kurcaladı durdu. Yakılmak üzere, odun yığınlarının üstüne çıktığında, Solon'un adını andı ve ona o soruyu sormamış olmayı diledi.

Çağımızdaysa birisi öldüğünde, kıskançlık uyandıran ve yaşamının toplam sonucunu belirten servet, etki, güç gibi nitelikleri varsa eğer, şu soru sorulur her zaman: «İyilik mi yoksa kötülük mü yaptı? «Bu, Krezüs'ün sorusunun bir başka türlüsüdür. Kıskançlık kalmaz artık, ortak ölçü şudur: «Sevildi mi yoksa nefret mi edildi? Ölümü bir kayıp mıdır, yoksa sevinç mi yaratır?»

Üç insanın ölümünü açıkça anımsıyorum. Birincisi, yüzyılının en zengin adamıydı. Ruhları ve bedenleri parçalayarak servete giden yolu açmış ama ihanet ettiği sevgiyi yeniden satın almak için yıllarca çabalamıştı. Böylece insanlığa büyük hizmetler vermiş ve belki de teraziyi iyi yana doğru rahatça eğdirmişti. Öldüğünde, denizdeydim ben. Haber, hizmet tablosunda duyuruldu ve beğeniyle karşılandı. Pek çok kişi şöyle dedi: «Tanrı'ya şükür, şu hergele öldü!»

Şeytan gibi kurnaz, insan onurundan habersiz ve daha çok insanın çirkin yanlarını ve zayıflıklarını iyi bilen ikincisi, gerçek amaçlarını erdem kisvesi altına saklayarak, bütün bilgisini, insanları baştan çıkarmak, satın almak, tehdit etmek, gözünü boyamak için kullanarak güç sahibi oldu. Bu adamın, bir insanın yaralamış olduğu gururunu satın alacak bir armağan olup olmadığını bilip bilmediğini merak ettim. Kokuşmuş insan, baştan çıkaran kişiden ancak nefret edebilir. Öldüğü zaman, bütün ulus onu övdü ama aynı zamanda da rahat bir soluk aldı.

Üçüncüsü, pek çok yanlış iş yaptı belki, ancak yaşamını in-

sana hizmet etmekle, insanın korktuğu, kötücül güçlerin insanlığa dehşet saçtığı dönemde ona cesaret, gurur ve iyilik aşılamakla geçirdi. Bu insandan küçük bir azınlık nefret etti. Öldüğü zamansa halk, ağlayarak sokaklara döküldü ve: «Şimdi ne yapacağız? Onsuz nasıl yaşayacağız?» diye bağırdı.

İnsan, alçaklık kisvesi altındayken bile iyiliği özler ve sevilmek ister. Kötü yola sapsa bile, kendisini sevgiye götüren kestirme yola saptığını sandığı içindir bu. Bir insan, en yüksek noktaya çıktığında, nefret edilerek ölürse, yeteneğinin, aklının ve gücünün hiçbir önemi kalmaz, yaşamı başarısızlık, ölümüyse soğuk bir korkudur. Bana öyle geliyor ki, siz ve ben, iki yoldan birini seçmek zorunda kaldığımızda, her zaman sonumuzu düşünmek ve ölümümüzden kimsenin zevk alamayacağı biçimde yaşamak zorundayız.

Tümümüzün birer öyküsü yaşamı vardır yalnız. Bütün romanlar, bütün şiirler, iyi ile kötünün içimizdeki bitmez tükenmez kavgası üzerine kurulur. Kötülük, sürekli olarak diriltilmek zorundadır, oysa iyilik ve erdem ölümsüzdür. Kötülük her zaman taze ve genç bir görünüm sunar; oysa erdem, her şeyden daha kutsaldır.

OTUZBEŞİNCİ BÖLÜM

Lee, Adam'la ikizlerin Salinas'a taşınmalarına yardım etti, söylendiğine göre, bütün işi o yaptı. Bütün eşyaları sarıp sarmaladı, onları terene götürdü, valizleri Ford'un arka koltuğuna üstüste sıraladı, Salinas'a varınca hepsini açtı ve aileyi Dessie'nin küçük evine yerleştirdi. Görevini tümüyle yaptıktan ve ayrıca gereksiz ıvır zıvırla uğraştıktan sonra, bir akşam, ikizler yatmaya gidince, Adam'la konuşmak istediğini söyledi. Adam, Lee'nin ölçülü davranışını görünce, belki hemen durumu anlamıştır.

«Bunu bekliyordum. Konuşun,» dedi Adam.

Lee'nin ezbere bildiği ve «Uzun yıllar boyunca, size elim-

den geldiğince hizmet ettim, oysa bugün...» diye başlayan uzun söylevi gereksizleştiriyordu bu söz.

«Bu günü, elimden geldiğince ertelemeye çalıştım,» dedi Lee. «Bir söylev hazırladım, dinlemek ister misiniz?»

«Siz söylemek istiyor musunuz?»

«Hayır,» dedi Lee, «ama çok güzel bir söylevdi bu.»

«Ne zaman gitmek istiyorsunuz?» diye sordu Adam.

«Olabildiğince çabuk. Hemen çekip gitmezsem, irademin pes edeceğinden korkuyorum. Benim yerime birini bulmanızı beklememi ister misiniz?»

«Hayır,» dedi Adam, «ne denli ağırkanlı olduğumu bilirsiniz. Bu iş biraz zaman alabilir ve ben de buna karar veremem belki.»

«O halde, yarın gideceğim.»

«Çocukları çok üzecek bu,» dedi Adam. «Ne olurlar bilmem. Belki bir şey demeden gitmeniz daha iyi olur; daha sonra onlara ben duyururum bunu.»

«Çocukların tepkileri her zaman şaşırtır insanı,» dedi Lee.

Böyle de oldu. Ertesi sabah kahvaltıda, Adam:

«Çocuklarım, Lee gidiyor,» dedi.

«Öyle mi?» dedi Cal. «Bu akşam bir basket maçı var. On sente. Oraya gidebilir miyiz?»

«Evet. Ama size söylediğimi duydunuz mu?»

«Elbette,» diye yanıt verdi Aron. «Bize, Lee'nin gittiğini söyledin.»

«Büsbütün ayrılıyor.»

«Nereye gidiyor?» diye sordu Cal.

«San Fransisko'da yaşayacak artık.»

«Ah!» dedi Aron. «Sokağın köşesinde, kaldırımda bir satıcı var, onun küçük bir de fırını var, sosis pişirip küçük ekmek arasına koyuyor. Fiyatı bir sent, istediğin kadar da hardal alıyorsun.»

Lee, mutfaktan Adam'a gülümsedi.

İkizler, gitmek üzere kitaplarını aldıkları zaman, Lee şöyle dedi:

«Hoşça kalın, çocuklarım.»

«Hoşça kal!» diye bağırdılar ve dışarı koştular.

Adam, başını fincanına eğip özür dilermiş gibi:

«Ne kaba küçük bunlar!» dedi. «On yıl hizmetten sonra, işte aldığınız ödül.»

«Böylesi daha iyi,» dedi Lee. «Üzülmüş gibi yapsaydılar, onlara inanmazdım. Onlar için hiçbir anlamım yok benim. Belki ses etmeden beni arasıra düşünürler. Üzülmelerini istemem. Onlarda bir boşluk bırakmak isteyecek kadar sıradan biri olmadığımı umarım. (Masanın üstüne Adam'ın önüne elli sentlik madeni bir para bıraktı.) Basketbol maçına gittiklerinde, bu akşam, bunu tarafımdan onlara verin ve kendilerine sosis almalarını söyleyin. Belki ayrılık armağanım onların midelerini bozar.»

Adam, Lee'nin salona getirmiş olduğu uzun sepete baktı.

«Bütün eşyanız bu mu, Lee?»

«Kitaplarımın dışında, bu kadar tümü. Onlar, bodrumdaki sandıklarda. Eğer bu sizi rahatsız etmezse, yerleştiğim zaman, onları aldırmaya ya birini yollarım ya da kendim gelirim.»

«Zevkle. İsteseniz de istemeseniz de, sizi arayacağım, Lee. Gerçekten de kitapçı dükkânını açacak mısınız?»

«Amacım bu.»

«Bana ne yaptığınızı bildirir misiniz?»

«Bilmiyorum. Düşünmem gerek bunu. Açık bir yaranın daha iyi kabuk bağladığı söylenir. Yalnız pul zamkıyla yapışan bir dostluktan daha üzücü bir şey olduğunu sanmam. İnsan birini görüp, işitip dokunamazsa, bağları koparmak daha iyidir.»

Adam, ayağa kalktı.

«Gara kadar sizi geçireyim.»

«Hayır,» dedi Lee, sertçe. «Hayır, istemiyorum. Hoşça kalın, Bay Trask, hoşçakalın, Adam.»

Evden öyle çabuk çıktı ki, Adam'ın hoşça kal'ını merdivenlerde duydu, «Bize yazın,» sözleri de kapanan kapının gürültüsüyle eriyip gitti.

Basket maçından sonra Cal ve Aron, beşer sosis yediler, hakları da vardı, çünkü Adam, akşam yemeğini pişirmeyi unutmuştu. Eve dönünce, ilk kez Lee'den sözetti ikizler.

«Lee'nin neden gittiğini merak ediyorum,» dedi Cal.

«Daha önce, bunun sözünü etmişti.»

«Biz olmayınca, başına ne gelir acaba?»

«Bilmiyorum. Bahse girerim, geri gelecektir,» dedi Aron.

«Ne diyorsun sen? Babam, onun bir kitapçı dükkânı açacağını söyledi. Çinli bir kitapçı, tuhaf olmalı.»

«Geri gelecek,» dedi Aron. «Bizi özleyecek, göreceksin.»

«Hayır, on sentine bahse girerim.»

«Süre ne kadar?»

«Sonsuz.»

«Tamam,» dedi Aron.

Aron, bahsi kazanmak için tam bir ay altı gün beklemek zorunda kaldı.

Lee, on kırk treniyle geldi ve kendi anahtarıyla içeri girdi. Yemek odasında ışık vardı, ama Lee, Adam'ı bir kutu açacağıyla tavanın dibinde kararmış bir ekmek kabuğunu karıştırırken buldu mutfakta.

Lee, sepetini bıraktı.

«Bunu bütün gece suda ıslatmak gerek,» dedi.

«Ya, öyle mi? Bütün pişirdiklerimi yaktım. Bahçede bir tencere şeker pancarı var. Öyle kötü kokuyordu ki, ev kokuşmuştu. Çok berbat bir şey... Lee!» diye bağırdı. (Sonra): «Ne oluyor?»

Lee, kızartma tavasını Adam'ın elinden aldı, lavabonun üstüne koyup suyla doldurdu.

«Şu yeni gaz fırınlarından bir fırınımız olsaydı, birkaç dakikada kahve pişirebilirdik,» dedi. «Ateş yakacağım.»

«Soba yanmıyor,» dedi Adam.

Lee, sobaya baktı.

«Külleri boşalttınız mı?»

«Hangi külleri?»

«Oh!» dedi Lee. «Salona gidin. Kahve pişireceğim.»

Adam sabırsızlıkla bekledi ama kendini tuttu. Sonunda iki fincan kahve getirdi Lee, onları masanın üstüne koydu.

«Türk kahvesi yaptım,» dedi. «Daha çabuk oluyor. (Sepe-

tine eğildi, bağlı ipi çözdü ve içinden taş matarasını çıkardı.) Çin absenti,» dedi. «Ng– ka– py belki daha on yıl dayanır. Benim yerime birini alıp almadığınızı sormayı unuttum.»

«Lafı ağzınızda geveleyip duruyorsunuz,» dedi Adam.

«Evet. Ama en iyisinin hemen bundan söz edip kurtulmak olduğunu biliyorum.»

«Paranızı oyunda mı yitirdiniz?»

«Hayır. Ama böyle olsun isterdim. Param duruyor hâlâ. Şu tıpa denen zımbırtı kırıldı, bu yüzden itmem gerek onu. (Kahvesine kara sıvıyı döktü.) Böyle hiç içmemiştim bunu,» dedi. «Çok nefis.»

«Çürük elma tadında,» dedi Adam.

«Evet. Anımsasanız ya, Sam Hamilton, tadının iyi cins çürük elma gibi olduğunu söylerdi.»

«Size neler olduğunu bana ne zaman söylemeyi düşünüyorsunuz?»

«Bana bir şey olmadı,» dedi Lee. «Kendimi yalnız duyumsadım, hepsi bu. Yeterli değil mi?»

«Peki ya kitapçı dükkânınıza ne oldu?»

«Onu istemiyorum. Trene binmeden önce, bunu anladığımı sanıyorum, ama emin olmak istemiştim.»

«Uçup giden son düşünüzdü bu.»

«İyi bir baştan savma nedeni. (Lee, artan bir sinir krizine tutulmuş gibiydi.) Bay Trask, Çinli hizmetçi salhoş oluyol.»

Adam şaşırdı.

«Hasta mısınız, Lee?»

Çinli, şişeyi dudaklarına götürdü, uzun uzun içti ve alev tükürecekmiş gibi iç çekti.

«Adam,» dedi, «eve döndüğüm için korkunç derecede, anlatılamayacak derecede, benzersiz bir mutluluk duyuyorum. Yaşamımda, kendimi hiç bu denli yalnız duyumsamamıştım.»

Salinas'ta İki İlkokul, iki büyük sarı yapı vardı. Pencereleri uğursuz, kapıları iç karartıcıydı. Onlara East End ve West End adı veriliyordu. East End çok uzakta, kentin öte yakasında olduğundan ve yalnız Main Caddesi'nde oturan çocuklar oraya gittiğinden, ondan söz etmeyeceğim.

Kıyısında bir sıra budaklı kavakağacı olan, çirkin, uzun yapı West End, kızların ve erkeklerin avluları arasında yükseliyordu. İki cinsi ayırmak için, okulu bir sıra kazık çit ayırıyordu hep. Dipteki avlu, içinde saz ve kamış biten, durgun bir su balçığıyla sınırlanmıştı. West End okulunda, üçüncüden sekizinciye dek sınıflar bulunuyordu. Birinci ve İkinci sınıf çocukları, oradan biraz ötedeki anaokuluna gidiyorlardı.

Her sınıfın bir odası vardı: Üçüncü, dördüncü, beşinci sınıflar zemin katında; altıncı, yedinci, sekizinci sınıflar birinci katta. Her odada klasik sıralar, öğretmen için kare şeklinde bir masayla kürsü, bir çalarsaat ve bir tablo bulunuyordu. Bu tablonun konusu, kaçıncı sınıf olduğunu kanıtlıyordu. Ağaç kafesi içinde ayakta duran Galahad, üçüncü sınıfa yol gösteriyordu. Koşar durumdaki Atalante, dördüncü sınıfları çalıştırıyordu, böylece Catilina, sekizinci sınıfı yüksek uygarlık erdemiyle Üniversite'ye doğru yolluyordu.

Yaşları yüzünden Cal ve Aron, yedinci sınıfa alındılar ve sınıflarını belirleyen tabloyu ayrıntılarına dek incelediler: Baştan aşağı yılanlarla kaplı Laocoon.

İkizler, tek sınıflı kır okuluyla karşılaştırıp her sınıfın birer öğretmeni olduğunu görünce, kurumun büyüklüğüne şaşırdılar. Bu durum, onlara aşırılık gibi görünüyordu. Ama –bu da çok doğaldı– ilk gün şaşırdılar, ikinci gün hayran kaldılar, üçüncü gün de, kendilerini evlerinde sandılar.

Okul öğretmenleri esmer güzeliydi. İkizler sakindi, çünkü Cal, ne zaman el kaldırmak gerektiğini beiirten bir düzen icat etmişti.

«Çocukların çoğuna bak,» dedi Aron'a. «Yanıtı biliyorlarsa,

el kaldırıyorlar. Yoksa, sıralarının ardına saklanıyorlar. Ne yapacağımızı biliyor musun?»

«Hayır, ne yapacağız?»

«Öğretmen, her zaman el kaldıranlara sormuyor. Başka birine soruyor ve genellikle de dut yemiş bülbül gibi duran biri oluyor bu.»

«Haklısın,» dedi Aron.

«Güzel. İlk hafta, büyük bir çaba gösterecek ama el kaldırmayacağız. O zaman öğretmen, bize soru soracak. Ama biz yanıtı bileceğiz. Bu, onu şaşırtacak. İkinci hafta, hiçbir şey öğrenmeyeceğiz, ama el kaldıracağız, o da bize soru sormayacak. Üçüncü haftaysa, hareketsiz duracağız, o da bizim dersi öğrenip öğrenmediğimizi bilemeyecek. Daha sonra bizi rahat bırakacak. Yanıtı bilen birine soru sorarak zamanını yitirmeyecek.»

Cal'ın yönteminin harika olduğu ortaya çıktı. İkizler, kısa zamanda kıskanılan bir ün kazandılar. Aslında bu yönteme gerek yoktu. İkizlerin öğrenme güçlüğü yoktu.

Cal, okul bilye şampiyonu oldu ve bütün renkli bilyeleri kazandı. Bilye mevsimi sona ererken, kazandıklarını takozlarla değiştiriyordu. Bir an geldi Cal'in, kilden yapılmış kocaman takozdan, ucu çelik olan tehlikelisine dek türlü renk ve boyda takozu oldu.

İkizleri gören herkes, onların ne denli farklı olduklarını anlıyordu ve bu da şaşkınlık yaratıyordu. Cal, derisi ve saçları dahil, gittikçe esmerleşiyordu. Canlı, kendine güveni tam ve az gösterişliydi. Denemeye kalkışsa bile, akıllı olduğunu saklayamıyordu. Büyükler, erken olgunluk dedikleri bu durum karşısında sıkılıyor, biraz da korkuyorlardı. Cal'i fazla sevmiyorlardı ama ondan korkuyorlar ve saygı duyuyorlardı. Dostu olmamasına karşın, sınıf arkadaşları, ona büyük bir saygı gösteriyorlar ve oyun avlusunda baş köşeyi veriyorlardı doğal olarak.

Duygularını sakladığı gibi, yaralarını da saklıyordu Cal. Duygusuz, katı, hatta acımasız biri olarak tanınıyordu.

Aron, sevgiyi çağırıyordu. Çekingen ve nazik görünüşlüydü. Pembe beyaz teni, sarı saçları, iri mavi gözleri ilgi çekiyor-

du. Güzelliği yüzünden bile, avluda düşman edinmişti; ama çok geçmeden Aron'un, sağlam bir dövüşçü, usta ve özellikle de ağladığı zaman korku nedir bilmeyen bir dövüşçü olduğu öğrenildi. Bunu kulaktan kulağa fısıldadılar ve oyun avlusunun kralları ona saygı duymayı öğrendiler. Aron, kişiliğini saklamaya çalışmıyordu. Dış görünüşü, bunu gizlemeye yetiyordu. Bir karar alınca, uygulardı bunu. Sadeydi ve fazla değişken değildi. Bedeninin acıya duyarsız olduğu kadar aklı da kurnazlığa karşı duyarsızdı.

Cal kardeşini tanıyordu, dengesini bozarak onu yönetebilirdi, ama ancak bir noktaya kadar yapabilirdi bunu. Cal, ne zaman kurtulmak ve kaçmak gerektiğini biliyordu. Bir yön değişikliği Aron'u şaşırtıyordu ama yalnız bu kadardı. Yolunu çiziyor, izliyor ve kıyısında olan bitenle ne ilgileniyor ne de onların farkına varıyordu. Pek seyrek ama derin bir biçimde coşkuya kapılıyordu. Meleksi yüzü ona ayrı özellik veriyor ve her türlü sorumluluktan koruyordu.

Aron, ilk gün teneffüsü sabırsızlıkla bekledi. Abra'yla konuşmak için kızların avlusuna girdi. Küçük kızlardan oluşan ve bağıran bir grup, onu kovmayı başaramadı. Bir öğretmen gelip Aron'u erkeklerin avlusuna götürdü.

Öğleyin onu elinden kaçırdı, çünkü babası, yüksek tekerlekli arabasıyla Abra'yı eve götürmek için gelmişti. Aron, dersten sonra kızı kapıda bekledi.

Abra çevresinde küçük kızlarla çıktı. Kendine bir hava vermişti, Aron'u farketmemiş görünüyordu. Öğrencilerin en güzeliydi ama Aron'un onu farketmesi pek olası değildi.

Küçük topluluk yürümeye başladı. Aron, sabırla üç adım geriden geliyordu. Sonunda küçük topluluk dağıldı; Abra, bahçesinin beyaz kapısının önüne geldiğinde, yanında üç arkadaşından başka kimse kalmamıştı. Aron'a gizlice bakıp alay ettiler, sonra da yollarına gittiler. Abra, evine girdi.

Aron, kaldırımın kıyısına oturdu. Birkaç dakika sonra, kapı kolu kalktı, beyaz kapı açıldı ve Abra göründü. Kaldırımı geçerken Aron'u tepeden tırnağa süzdü.

«Ne istiyorsun?»

Aron, iri gözlerini ona kaldırdı.

«Nişanlı değil misin?»

«Budala,» dedi kız.

Aron, kalkmak için davrandı.

«Evlenmeden önce, uzun süre beklemek gerekecek,» dedi.

«Evlenmekten kim söz etti sana?»

Aron, karşılık vermedi. Belki duymamıştı. Yan yana yürümeye başladılar.

Abra, dimdik önüne bakarak, güvenli ve sert adımlarla yürüyordu. Aron, düşünceli görünen sakin ve tatlı yüzden bakışlarını ayıramıyordu.

Sessizce anaokulunun önünden geçtiler. Oradan sonra, sokakta kaldırımtaşı yoktu. Abra, sağa döndü ve bir yulaf tarlasından yürüdü. Ayaklarının altındaki kil topakları parçalanıyordu.

Tarlanın öte başında, bir çeşme yükseliyordu. Yanında bir söğüt ağlıyordu, ağacın kökleri toprağın nemine iniyor, uzun dalları yere doğru eğiliyordu.

Abra, dalları inciden perde gibi araladı, yapraklardan oluşan eve girdi. İçerden, dallar arasından dışarsı görünüyordu. Alacakaranlık hoş ve güven vericiydi. Öğleden sonra güneşi, sarı ışınlarını hareketli küçük aralıklardan yolluyordu.

Abra, yere oturdu, daha doğrusu toprağa çökermiş gibi bıraktı kendini, etekliği çevresine yayıldı. Yakarırmış gibi, dizlerinde kavuşturdu ellerini.

Aron, kızın yanına oturdu.

«Evlenebilmek için, uzun süre beklemek gerekecek,» diye yineledi Aron.

«Pek o kadar değil,» dedi Abra.

«Bunun hemen olmasını isterdim.»

«Uzun sürmez,» dedi Abra.

«Baban sana izin verir mi?» diye sordu Aron.

Bunu hiç düşünmemişti Abra. Döndü ve Aron'a baktı.

«Belki de bunu ona sormam.»

«Ya annen?»

«Anaları babaları bir yana bırakalım,» dedi. «Bunun tuhaf ya da kötü bir şey olduğunu söylerler. Bir giz saklayamaz mısın?»

«Ah, tabii! Herkesten daha iyi saklarım. Birkaç tane biliyorum zaten.»

«Öyleyse, bunu da ötekilerinin yanına koy,» dedi Abra.

Abra, küçük bir dal kırdı, kara toprağın üstüne bir çizgi çizdi dalla.

«Abra, insanın nasıl bebeği olur, biliyor musun?»

«Evet,» dedi. «Sana kim söyledi bunu?»

«Lee. Her şeyi söyledi bana. Bebeklerimiz olmadan önce, uzunsüre beklemek gerek.»

Abra, küçümsermiş gibi gülümsedi.

«Fazla uzun zaman gerekmez,» dedi.

«Günün birinde, bir evimiz olacak,» dedi Aron. «İçine gireceğiz, kapıyı kapatacağız ve evimizde olacağız. Ama bunun için çok uzun süre gerek.»

Abra, elini uzattı, onun koluna dokundu.

«Zamanı düşünüp tasalanma. Burası da bir ev gibi. Beklerken, burada yaşıyormuş gibi davranabiliriz. Sen benim kocam olursun, bana da karım diyebilirsin.»

Aron, önce dudaklarını kımıldattı, sonra da yüksek sesle:

«Karım,» dedi.

«Böylece, alışmış oluruz,» dedi Aron.

Aron'un kolu elinin altında ürperdi. Abra, elini kaldırıp Aron'un dizine koydu.

«Birbirimize alışırken, belki başka şeyler de yapabiliriz,» dedi Aron ansızın.

«Ne?»

«Belki bundan hoşlanmazsın.»

«Neymiş o?»

«Benim annemmişsin gibi davranabilirsin.»

«Kolay bu,» dedi Abra.

«Kızar mısın buna?»

«Hayır, kesinlikle. Hemen başlamamızı ister misin?»

«Evet,» dedi Aron. «Ne yapacağız?»

«Sana söylerim bunu.»

Sesine okşayıcı ve kıkırdarmış gibi bir ton verdi:

«Gel, bebeğim. Başını annenin dizlerine koy. Gel oğlum, annen seni sallasın.»

Oğlanın başını kendine doğru çekti, ansızın Aron ağlamaya başladı. Sakin sakin ağladı, Abra, onun yanağını okşadı, eteğinin ucuyla, akan gözyaşlarını sildi.

Güneş, Salinas'ın ötelerinde batıyordu; bir kuş çok güzel bir ötüş tutturmuştu. Dünyanın herhangi bir yerindeki söğüt dallarından daha güzeldi burdaki dallar.

Aron'un gözyaşları yavaş yavaş kurudu, kendini mutlu hissetti oğlan.

«Sevgili küçük bebeğim,» dedi Abra, «gel de annen saçlarını tarasın.»

Aron doğruldu, biraz öfkeyle konuştu:

«Öfkeli olduğum zamanlar dışında, hiç ağlamam ben. Neden ağladım, bilmiyorum.»

«Anneni anımsıyor musun?» diye sordu Abra.

«Hayır, ben çok küçük bir bebekken ölmüş o.»

«Nasıl biri olduğunu bilmiyor musun?»

«Hayır.»

«Resmini görmedin mi?»

«Hayır, diyorum sana. Resmi yok. Lee'ye sordum, resmi olmadığını söyledi. Dur, sanırım bunu ona Cal sormuştu.»

«O ne zaman öldü?»

«Cal ve benim doğumumuzdan hemen sonra.»

«Adı neydi?»

«Lee, adının Cathy olduğunu söyledi. Neden bana bunları soruyorsun?»

«Cildi nasıldı?» diye sürdürdü abra, sakin sakin.

«Ne?»

«Sarışın mı, esmer miydi?»

«Bilmiyorum.»

«Baban, bunu sana söylemedi mi?»

«Bunu ona hiç sormadık.»

Abra sustu; Aron tasalandı.

«Ne oldu? Dilini mi yuttun?»

Abra, batmakta olan güneşe bakıyordu.

Aron, sıkılarak sordu:

«Bana kızıyor musun? (Sonra deneme yapmış olmak için ekledi.) Karıcığım.»

«Hayır, kızmıyorum sana. Merak ediyorum.»

«Neyi?»

«Bir şeyi.»

Abra'nın yüzü gerilmişti, içindeki öfkeyi yansıtıyordu.

«Annenin olmaması, sende nasıl bir duygu uyandırıyor?» diye sordu.

«Bilmiyorum. Hiç düşünmedim.»

«Farkında değil misin?»

«Sözü nereye getirmek istiyorsun? Bilmece gibi konuşuyorsun.»

Abra, soğukkanlılığını yitirmeden sürdürdü:

«Bir annen olsun ister miydin?»

«Budalaca bir şey bu,» dedi Aron. «Elbette isterdim. Herkes ister bunu. Beni üzmeye mi çalışıyorsun? Cal ara sıra dener bunu, sonra da güler.»

Abra, bakışlarını batan güneşten ayırdı. Önünde menekşe rengi lekeler oynaşıyordu.

«Bana giz saklayabildiğini söylemiştin.»

«Evet, bunu yaparım.»

«Yalan söylüyorsam, cehenneme gideyim diye sakladığın gizin var mı?»

«Evet, bir tane var.»

«Aron, onu söyle bana.»

Abra, adını söylerken okşarmış gibiydi.

«Sana neyi söyleyeyim?»

«En büyük yemin ettiğin gizini söyle bana.»

Aron, endişeyle geriledi.

«Yapamam,» dedi. «Hangi hakla bunu soruyorsun bana? Bunu kimseye söylemeyeceğim.»

«Haydi, bebeğim, bunu annene söyle,» diye üsteledi.

Aron'un gözlerinden yaşlar fışkırdı, öfke yaşlarıydı bunlar.

«Artık seninle evlenmeyi isteyip istemediğimi bilmiyorum,» dedi. «Sanırım, eve döneceğim.»

Abra, elini bileğinin üzerine koydu ve durdu. Sesine her zamanki tonu verdi.

«Seni sınamak istiyordum. Giz sakladığını görüyorum.»

«Neden böyle yaptın? Şimdi kızgınım. Midem bulanıyor.»

«Sanırım sana bir giz vereceğim,» dedi kız.

«Bak hele!» diye alay etti. «Giz saklamasını kim bilmez ki?»

«Karar vermeye çalışıyordum,» dedi. «Ama sanırım, sana bunu söyleyeceğim, çünkü hoşuna gider senin. Sevineceksin.»

«Bunu söylememeni kim söyledi sana?»

«Hiç kimse. Bunu, ben düşündüm.»

«O zaman işler değişir. Nedir bu?»

Kırmızı güneş, Blanco yolu üzerindeki Tollotlar'ın evinin arkasına, son ışınlarını yolluyordu; evin bacası, gökyüzüne kara bir parmak gibi yükseliyordu.

«Sizin eve gittiğimiz günü anımsıyor musun?» diye sordu Abra, yavaşça.

«Nasıl unuturum!»

«Neyse, arabada uyudum ve uyandım, ama annem ve babam bunu farketmediler. Annenin ölmediğini, çekip gittiğini söylüyorlardı. Başına kötü bir şey geldiğini ve bu yüzden de, onun gittiğini söylediler.»

Aron, sert bir sesle konuştu:

«Öldü o.»

«Ölmeseydi, iyi olurdu.»

«Babam, öldüğünü söylüyor. Yalancı değildir o.»

«Belki de öldüğünü sanıyordur.»

«Bunu bilirdi.»

Ama sesinde biraz kuşku seziliyordu.

«Onu bulmamız, iyi olmaz mıydı?» dedi Abra. «Belleğini yitirdiğini ya da ne bileyim, onu düşün; böyle bir öykü okumuştum. Onu bulurduk sonra belleği geri gelirdi.»

Öykünün büyüsü onu alıyor, bir dalga gibi kaldırıyordu.

«Babama soracağım,» dedi Aron.

«Aron,» dedi ciddi bir sesle, «sana söylediğim şey, bir gizdir.»

«Kim söylüyor bunu?»

«Ben. Söylediklerimi yinele: Tahta haç, demir haç, yalan söylersem, cehenneme gideyim. Hadi yinele.»

Aron, bir an duraksadı, sonra yineledi:

«Tahta haç, demir haç, yalan söylersem, cehenneme gideyim.»

«Şimdi de eline tükür... Böyle... İşte oldu. Tükürüklerimiz karışıyor, ellerimizi saçlarımıza süreceğiz.»

Kuralı yerine getirdiler, sonra Abra, büyük bir ciddiyetle konuştu:

«Bu yemini ettikten sonra gizi söyleyen bir kız tanıdım, bir ambarda yandı o.»

Güneş, altın yaldızlı ışınlarını alıp yokolmuştu. Toro Tepesi'nde, Çoban Yıldızı parlıyordu.

«Derimi yüzerler benim,» dedi Abra. «Gel, acele et. Babam beni, köpeğin tasmasıyla bekliyordur. Kamçılanacağım.»

Aron, inanmayarak baktı ona.

«Kamçılanmak mı? Seni kamçılıyorlar mı?»

«Ya ne sanıyorsun?»

«Onları bir ele geçirsem!» diye bağırdı Aron, tutkuyla. «Seni kamçılarlarsa, söyle onlara, öldürürüm onları!»

İri mavi gözleri pırıl pırıl yanıyordu.

«Kimsenin karımı kamçılamaya hakkı yoktur!»

Abra, söğüdün altında, alacakaranlıkta, kollarını Aron'un boynuna doladı ve açık ağzını öptü.

«Seni seviyorum, kocam,» dedi.

Sonra, eteklerini dizlerinin üzerine dek sıvayarak geri döndü, koşarken, dantelli iç etekliği uçuşuyordu.

Aron, yaprak evine döndü, yere oturdu ve sırtını söğüdün gövdesine dayadı. Çevresini bir sis sarıyor, biraz tasayla midesi kasılıyordu. Rahatsızlığının nedenini anlamaya ve düşüncelerinde canlandırmaya çalıştı. Zordu bu iş. Ağır işleyen aklı, bunca düşünceyi ve heyecanı aynı anda kaldıramıyordu. Kapı kapalıydı. Yalnız fiziksel acı kalıyordu orada. Bir süre sonra, kapı aralandı, önce biri, ardından bir başkası, bir başkası derken, içini kaplayan her şey içeri girdi. Ama kapının arkasında, kocaman bir şey girmek için kıyametleri koparıyordu. Aron, elinden geldiğince geçişi engelledi.

Önce içeri Abra girdi; Aron, giysisine, yüzüne, yanağında duran elinin yumuşaklığına sinmiş yolunmuş ot ve süt karışımı kokusunu inceledi. Onu gördü, dokundu, duydu, bir daha kokladı. Ellerinin, tırnaklarının temiz olduğunu, kızın oyun avlusundaki öteki kikirdeklerden çok farklı olduğunu gördü.

Sonra sırasıyla, çocukça gözyaşlarını, umutsuzluk gözyaşlarını düşündü yeniden. Bir şeyler istiyordu ve bir anlamda da bunları elde etmişti. Belki de bu yüzden ağlamıştı.

Sonra, onun yapmış olduğu sınamayı düşündü. Bir gizi açığa vurmuş olsaydı, abra'nın ne yapacağını merak etti. Ona hangi gizi söyleyebilirdi; Hiçbirini anımsamıyordu bile.

Sonra aklına tam olarak şu soru geldi: «Annenin olmaması, nasıl bir etki yaratıyor sende?»

Yanıtı düşündü: Hiçbir etki yapmıyor Yine de, yapıyor. Sınıfta, Noel'de, yıl sonunda, öteki çocukların anneleri oradayken, sessizce ağlıyordu. İşte yaptığı etki buydu.

Salinas, sazlıklarla dolu, içinde binlerce kurbağanın saklandığı bataklıklarla çevriliydi. Akşam olurken, hava, bunların bağrışlarıyla öylesine doluyordu ki, vızıldayan bir sessizlik adı verebilirdi buna. Bir örtü, bir hava gibiydi; onun yitişi, şimşekten sonraki sessizlik gibi şaşırtıcıydı. Eğer bir gece, kurbağaların şarkıları kesilmiş olsa, Salinaslılar, büyük bir gürültü duy-

duklarını sanıp uyanırlardı. Binlerce kurbağadan oluşan koro bir ahenge uyar görünüyordu, ama göz, nasıl yıldızların titreştiğini sanıyorsa, belki de kulaklar bu ahengi duyar gibi oluyordur.

Söğüdün altı karanlıktı. Aron, kocaman şeyi karşılamaya hazır olup olmadığını düşündü, kendine sorular sorarken, o içeri girdi.

Annesi canlıydı. Onu sık sık, yere kımıldamadan yatmış, soğuk ve çekingen biri olarak aklında canlandırmıştı. Ama böyle düşünmüyordu o. Annesi, kımıldadığı, konuştuğu, elleriyle hareketler yaptığı, gözlerini açtığı bir şeylerdeydi. Bu zevk dalgasına, bir başka acı dalga gelip atıldı, bir şeyler yitirdiğini sandı. Aron, ne yapacağını şaşırmıştı. Yine de merak etti. Eğer annesi yaşıyorsa, babası yalancının biriydi. Yeniden diriliş bir ölüyü alıp götürürdü. Aron, ağacının altında, yüksek sesle şunları dedi:

«Annem öldü. Doğu'da bir yerlerde gömülü.»

Karanlıkta, Lee'nin yüzünü gördü, tatlı konuşmasını duydu. Lee, işin içinden güzelce sıyrılmıştı. Gerçeğe saygı duyduğundan, yalandan nefret etmesi çok doğaldı. İkizlere kendini anlatmasını iyi becermişti. Eğer bir şey gerçek değilse ve bunu da bilmiyorsa, kusurdur bu. Ama bu şeyin gerçek olduğu bilinirse ve yalan haline getirilirse, iğrençtir bu.

Lee'nin sesi şöyle diyor:

«Yaralamamak için, bazen yalan söylendiğini biliyorum, ama bunun etkisinin iyi olduğuna inanıyorum. Gerçeğin gelip geçici acısı dağılır, oysa yalanın sancıyan acısı kalır. İnsanın içini kemiren bir hastalıktır bu.»

Lee, sabırla, yavaş yavaş çalışmıştı, Adam'ı gerçeğin temeli, aslı ve merkezi yapmayı başarmıştı.

Aron, yadsıyarak başını salladı karanlıkta.

«Babam yalancıysa, Lee de yalancıdır.»

Mahvolmuştu. Soru soracağı kimsesi yoktu. Cal yalancıydı, ama Lee'nin eğitimi, onu usta bir yalancı yapmıştı. Aron, bir şeyin ölmek zorunda olduğunu anladı: Annesi ya da dünyası.

Ansızın çözüm yolunu gördü. Abra, yalan söylememişti. Duymuş olduğu şeyi söylemişti ona, annesi ve babası da bunu birisinden duymuşlardı. Ayağa kalktı ve annesini mezarına geri itti.

Akşam yemeğine geç geldi.

«Abra'yla birlikteydim,» diye açıkladı.

Yemekten sonra, yeni koltuğuna oturmuş *Salinas İndex*'i okurken, omuzlarının hafifçe okşandığını sezdi ve gözlerini kaldırdı, Adam.

«Ne var, Aron?» diye sordu.

«iyi akşamlar, baba,» dedi Aron.

OTUZYEDİNCİ BÖLÜM

Şubat ayı, Salinas'a aşırı nem, soğuk ve üzüntü getirir. Yağmurların bol bol yağdığı bir dönemdir bu ay, ırmağın taşması da hep bu döneme rastlar. 1915 yılının Şubat ayı çok yağmurlu geçti.

Trasklar, Salinas'a rahatça yerleşmişlerdi. Kitapçı dükkânı düşünden vazgeçince, Lee de, Reynaud fırınının yanındaki küçük evde, kendisi için bir yuva kurdu. Çiftlikteyken, eşyalarının tümünü açmamıştı hiç, çünkü hep başka yere gitmeyi düşünmüştü. Ama burada, yaşamında ilk kez, sürekli olarak rahatça yerleşti.

Giriş kapısının yanındaki büyük oda ona ayrıldı. Biriktirdiği paralarına el attı Lee. O ana dek, gereksiz yere tek kuruş bile harcamamıştı, çünkü bütün parasını kitapçı dükkânına ayırıyordu. Kendine küçük, sert bir yatak ve bir çalışma masası aldı. Raflar yerleştirdi, kitaplarını sandıklardan çıkardı, bir halı yaydı ve duvarlara resimler iğneledi. Derin ve rahat bir Morris koltuğunun yanına, bulabildiği en iyi okuma lambasını koydu. Sonunda bir yazı makinesi edindi ve bunu kullanmasını öğrendi.

Sadelik, kabuğunu kırdığından, Trasklar'ın evini lüks biçim-

de donattı. Adam'dan da en küçük bir direniş görmedi. Mutfağa gazlı bir fırın yerleştirildi, ardından elektrik ve telefon geldi. Lee, Adam'ın parasını acımadan harcıyordu: Eşyalar, halılar, gazlı su ısıtıcısı ve büyük bir buzdolabı aldı. Kısa zamanda ev, Salinas'ın en düzenli evi oldu. Adam'a şöyle dedi Lee:

«Çok paranız var, bundan yararlanmamak çok yazık olurdu.»

«Ama ben yakınmıyorum ki,» diye karşı çıktı Adam. «Yalnız, ben de bir şeyler almak isterdim.»

«Müzik araçları satan Logan'a gitseniz ya,» diye önerdi Lee. «Yeni gramofonlar var onda.»

«İyi düşünce,» dedi Adam.

Sonra da Victor marka bir elektrofon, ardından, düzenli olarak yeni basılmış plaklar aldı.

Yeniyetme yüzyıl, adam'ı yeniden canlandırdı. Kendini *Atlantic Monthly* ve *National Geographic*'e kaptırdı. Sonra Mason Derneğine girdi.

Yeni buz dolabının büyüsüne kapılarak, soğutma konusunda bir yayın satın aldı ve inceledi.

Adam'ın çalışmaya gereksinimi vardı. Uzun uykusundan uyanınca, güçlerini harcamak istiyordu.

«İş hayatına atılacağım,» dedi Lee'ye.

«Gereksiz bu. Yeterince paranız var.»

«Ama bir şeyler yapmayı isterdim.»

«Bu durumda, işler değişir,» dedi Lee. «Bir düşünceniz var mı? İş konusunda güçlü olduğunuzu sanmıyorum.»

«Nedenmiş o?»

«Hiç, öylesine işte,» dedi Lee.

«Okumanız için size bir makale vermek isterdim. Orada, Sibirya'da bir mamutun nasıl topraktan çıkarıldığı yazıyor. Binlerce yıl, buz içinde kalmış ve eti hâlâ iyiymiş.»

Lee gülümsedi.

«Sizin kafanızın gerisinde bir düşünce var. Buz içinde sakladığınız bütün o küçük taslarda neler var?»

«Değişik şeyler.»

«Onları satmak mı istiyorsunuz yoksa? Bazıları pek kötü kokuyor.»

«Aklımı kurcalayan bir düşünce bu,» dedi Adam. «Bundan kurtulamam ben. Yeterli soğukluğu sağlamak koşuluyla, ne olursa olsun, saklanacağına inanıyorum.»

«Buz dolabımızda mamut saklamaktan kaçınalım da,» dedi Lee.

Eğer Adam'ın aklında, Sam Hamilton gibi binlerce düşünce olsaydı, kaçıp giderlerdi. Ama onun tek bir düşüncesi vardı. Donmuş mamutu düşünüyordu sürekli olarak. Bu yüzden de buz dolabında pişmiş, ya da çiğ, olarak, meyve, pasta ve et dolu fincanlarını saklamayı sürdürdü. Bakteri teorileriyle ilgili düş ürünü bütün kitapları aldı ve içinde bilimsel makale olduğu su götürür bütün dergilere abone oldu. Genellikle düşünce adamlarında olduğu gibi, bu onda da bir tutku oldu.

Salinas'ta önemsiz ama çoğunluğun ve buzcuların gereksinimlerini karşılayan, küçük bir buz fabrikası vardı. Atlı araba, her gün dolaşıyordu.

Adam, fabrikayı görmeye gitti ve çok geçmeden, küçük fincanları dondurma odalarına kapadı. Kendisiyle soğuk konusunda konuşmak için, Sam Hamilton'un hâlâ yaşıyor olmasını isterdi. Sam, sorunu çabucak incelerdi, diye düşünüyordu.

Yağmurlu bir öğleden sonra, Adam, buz fabrikasından Sam Hamilton'u düşünerek evine dönerken, Will Hamilton'un Abbot'a girdiğini gördü. Ardından gitti, barda yanına durdu.

«Bu akşam yemeğe bize gelin, çok memnun oluruz.»

«Üzgünüm, dedi Will, ama yoluna koymam gereken bir iş üstündeyim. Şu yakınlarda, boş kalırsam, gelirim. Çok mu önemli?»

«Aslında, bilmiyorum. Bir şey düşünüyorum. Sizin fikrinizi almak istiyordum.»

Taşrada, üzerinde tartışılacak bir iş olduğu zaman, eninde sonunda Will Hamilton'a başvurulurdu. Bir özür uydurabilirdi ama Adam'ın zengin biri olduğunu anımsadı Will. Bir düşünce, bir şey demekti; ama parasal destek, başka şeydi.

«Çiftliğinizi satmanız, sizi ilgilendirmiyor muydu?»

«İkizler, özellikle de Cal burayı seviyor. Onu elimde tutmayı düşünüyorum.»

«Size alıcı bulabilirim.»

«Hayır, kiraya verdim. Harcamalar ödendi. Onu elimde tutmayı yeğlerim.»

«Akşam yemeğine gelemiyorsam da, belki daha sonra gelirim.»

Will'in ünü iyice yayılmıştı. Onun el attığı çalışma alanlarını kimse sayamazdı, ama çok güçlü ve buna bağlı olarak da zengin olduğu biliniyordu. O akşam, kafasından bir şeyler geçirmiyordu, ancak davranışını belirleyen çizgi, işsizmiş gibi görünmesini yasaklıyordu.

Abbot'da, tek başına yemeğini yedi. Zamanın geldiğine karar verince, Central Sokağı'nın köşesini döndü, Adam Trask'ın kapısını çaldı.

İkizler yatmışlardı. Lee, dizlerinde bir yama sepeti, çocukların okulda giydikleri uzun kara çoraplarını yamıyordu. Adam, az önce *Scientific Américain*'i okuyordu. Will'in içeri girdiğini gördü ve ona bir koltuk gösterdi. Lee, kahveliği getirip işine döndü.

Will, koltuğa yerleşti, kocaman kara bir yaprak sigarası çıkardı, yaktı. Sonra adam'ın konuyu açmasını bekledi.

«Havalar güzel,» dedi beriki. «Anneniz nasıl?»

«Çok iyi. Her gün daha da gençleşiyor. Çocuklarınız büyümüşlerdir.»

«Ya, evet. Cal, sınıf piyesinde oynayacak. İyi bir oyuncu o. Aron, ilerleme kaydediyor. Cal, tarımla uğraşmak istiyor.»

«İlginç bir meslek bu. Ülkenin yeni düşüncelere gereksinimi var.»

Will, sıkıntıyla bekliyordu. Adam'ın servetinin abartılıp abartılmadığını düşündü. Adam, ondan borç para ister miydi acaba? Will, çiftliğe karşı ne kadar borç verebileceğini ve üste ne alacağını çabucak hesapladı. Rakamlar ve kârlar aynı çıkmıyordu. Adam, hâlâ önerisini açıklamıyordu. Will sabırsızlandı.

«Fazla kalamam, az sonra biriyle buluşacağım.»

«Bir fincan kahve daha alın,» diye önerdi Adam.

«Hayır, teşekkür ederim. Beni uyutmuyor kahve. Beni bir konu için mi görmek istiyordunuz?»

«Babanızı düşünüyordum, birden bir Hamilton'la konuşmak istediğimi anladım,» dedi Adam.

Will, koltuğunda gevşedi.

«Yaşlı gevezenin biriydi o.»

«Gevezeliği çok yararlıydı,» dedi Adam.

Lee, bakışlarını sepetinden ayırdı:

«Konuşma sanatını gerçekten geliştiren insan, karşısındakini konuşturmaya kararlı olandır.»

«Sizin böyle konuştuğunuzu duymak çok tuhaf,» dedi Will. «Bozuk bir dil kullandığınıza yemin ederdim oysa.»

«Onu kullandım,» dedi Lee. «Övüngenliğim yüzünden elbette.»

Adam'a gülümsedi ve Will'e döndü:

«Sibirya'da topraktan bir mamut çıkarıldığını biliyor musunuz? Binlerce yıldır oradaymış ve eti hâlâ tazeymiş.»

«Bir mamut mu?»

«Evet, uzun süreler önce, yeryüzünden yokolmuş bir tür fil.»

«Ve eti de hâlâ tazeymiş ha?»

«Kuzu pirzolası gibi,» diye karşılık verdi Lee.

Kara bir çorap tekinin altına tahtadan yapılmış yumurtasını soktu.

«Çok ilginç bu,» dedi Will.

Adam güldü.

«Lee, hâlâ bana zılgıt çekmiyor ama fazla gecikmez. Konulara açıkça giremediğimi biliyorum. Bütün bunlar, yan gelip yatmaktan yorulduğum için oluyor. Kendimi oyalamak için bir şeyler yapmak istiyorum.»

«Neden çiftliğinizi işletmiyorsunuz?»

«İlgimi çekmiyor bu iş. Bakın, Will, bir iş arayan biri değilim ben. Bir uğraş arıyorum.»

Will, sakınımlı davranışını bıraktı.

«Size nasıl yardım edebilirim?»

«Size aklımda olan bir düşünceyi söylersem, belki bana fikrinizi söyleyebilirsiniz. İşlerin içindesiniz siz.»

«Severek,» dedi Will.

«Soğutma işini inceledim,» dedi Adam. «Bir fikrim var bu konuda, bundan kurtulamıyorum bir türlü. Bununla uyuyor, bununla uyanıyorum. İnsanı böyle sıkıntıya sokan başka şey yoktur dünyada. İlginç bir düşünce, ama karşıma iyi ya da kötü olasılıklar çıkacaktır.»

Will, dizlerini ayırdı, pantolonunu bacaklarına çekti, çünkü dardı, pantolon.

«Anlatın, sizi dinliyorum,» dedi. «Bir sigara ister misiniz?»

Adam, sözü duymadı, ne olduğunu da anlamadı.

«Ülke değişim halinde,» dedi Adam. «Çok geçmeden, eskisi gibi yaşamayacağız artık. Kışın, en büyük portakal pazarının neresi olduğunu biliyormusunuz?»

«Hayır, Nerede?»

«New York'ta. Bunu okudum. Bu insanların kışın taze sebze yemek istediklerini düşünmez misiniz? Bezelye, marul, karnıbahar? Ülkenin büyük bir bölümünde, aylarca, bunların rengini bile göremiyor insanlar. Oysa bizler, Salinas Vadisi'nde, bunları bütün yıl yetiştiriyoruz.»

«Burayla orası arasında, bir fark var,» dedi, Will. «Düşünceniz nedir?»

«Şu. Lee bana bir buzdolabı aldırdı, sonra bununla ilgilendim bende. İçine türlü sebzeler koydum. Türlü teknikler denedim. Neyse, Will, eğer dövülmüş buzun içine bir marul göbeği sokarsanız, ve hepsini yağlı kâğıda sararsanız, üç hafta sonra, marullar ilk günkü gibi taze kalıyor.»

«Konuşmanızı sürdürün,» dedi Will.

«Demiryollarının meyve taşımacılığı için vagonlar yaptırdığını biliyor musunuz? Gidip onlara baktım. Çok güzel düşünülmüş. Kışın tam ortasında, Doğu kıyısına marul yollayabileceğimizi biliyor musunuz?»

«Bu işte nasıl bir rol oynuyorsunuz?»

«Salinas Buz Fabrikasını almayı ve ilk partiyi yollamayı düşünüyordum.»

«Bu size 'oldukça fazla' paraya patlar.»

«Bende 'oldukça fazla' para var,» dedi Adam.

Will Hamilton, alt dudağını ısırdı.

«Bu işte ne yapacağımı bilmiyorum,» dedi. «Ya da evet, bunu çok iyi biliyorum.»

«Nasıl?»

«Bana kulak verin,» dedi Will, «birisi bana düşüncemi sorunca, neler döndürdüğünü anlarım. Onunla aynı düşüncede olmamı ister. Eğer dostluğunu korumak istiyorsam, düşüncesinin çok iyi olduğunu ve uygulamaya koymasını söylerim. Ama size sevgi duyuyorum ve ailemin dostusunuz siz. Bu yüzden de, dobra dobra olacağım bu konuda.»

Lee, yamalarını düzenledi, sepetini yere koydu ve gözlüğünü değiştirdi.

«Sizi engelleyen nedir?» diye sordu Adam.

«Hapı yutmuş buluşçu bir aileden geliyorum ben,» dedi Will. «Bizde, devrilmez kâseler icat ediliyordu, ama içinde bir şey yoktu. Öyle çok düşüncemiz vardı ki, bu yüzden yiyecek almak için para kazanmak aklımıza bile gelmiyordu. Elimizde dört kuruş olunca, babam ya da Tom, bir şeylerin patentini almaya kalkışırlardı. Annem dışında, düşüncesi olmayan ve biraz para kazanan bir tek ben varım ailede. Tom'un sosyalizme yaklaşan düşünceleri vardı. Para kazanmaya ilgi duymadığınızı bana söylemek isterseniz, şu kahveliği yüzünüze fırlatırım.»

«Aslında beni pek ilgilendirmiyor bu.»

«Yeter artık, Adam! Beni deli edeceksiniz. Bir çırpıda kırk elli bin dolar yitirmek istiyorsanız, tasarınızı gerçekleştirin. Sizi uyarmış olayım. Bu çılgınlığı aklınızdan çıkarın. Hasıraltı edin onu.»

«Bu işte gerçekleştirilemeyecek olan nedir?

«Tümü. Doğa insanı, kışın sebze yemeye alışkın değildir.

Onları satın almazlar. Bir kavşakta vagonlarınız bozulacak olursa, yükünüzü yitirirsiniz. Hem pazar da kontrol altındadır! Ulu İsa! Küçük çocukların, birer düşünceleri var diye ticarete atıldıklarını görünce, karnıma sancılar giriyor.»

Adam iç çekti.

«Sizi duyan, Sam Hamilton'un cani olduğunu sanır.»

«Benim babamdı o ve onu severdim. Ama düşüncesiz olmasını yeğlerdim.»

Will, Adam'a baktı. Şaşkın görünüyordu o. Birden utandı Will. Başını yavaşça salladı.

«Bizimkileri kötülemek istemem,» dedi. «Yiğit insanlardı, ama bu, size söylediklerimi değiştirmez. Soğutma işiyle ilgilenmeyin artık.»

Adam, Lee'ye doğru döndü.

«Tatlı olarak yaptığınız limonlu turtadan biraz kaldı mı?»

«Sanmıyorum,» dedi Lee. «Mutfakta farelerin gezindiğini duyuyorum sandım. İkizlerin yastıkları, yarın limon kokacak. Ama yarım şişe viskimiz var.»

«Gerçekten mi? O zaman, onu içelim.»

«İpin ucunu kaçırdım ben,» dedi Will.

Kendisiyle alay etmeye çalıştı.

«Küçük bir kadeh bana dokunmaz,» dedi.

Yüzü kırmızı, sesi hafifçe boğuktu.

«Şişmanlıyorum.»

İki kadehten sonra, gevşedi. Rahatça oturup Adam'a ders verdi.

«Değeri değişmeyen şeyler vardır,» dedi. «Paranızla yatırım yapmak istiyorsanız, çevrenize bir bakının. Avrupa'daki bu savaş uzun sürecek. Bir savaş, aç insanlar demektir. İleri gitmiş olmayayım, ama savaşa girersek, hiç şaşmam. Wilson'a güvenim yok. Varsayımlar ve sözlerle avunuyor. Eğer savaşa girersek, kuru erzaktan servetler kazanacaklardır. Pirinç, arpa, buğday, fasulye alın, bunların buza gereksinimleri olmaz. Kendi kendini korur; bunlarla yaşanır. Bütün toprağınıza yalnızca fasülye ekerseniz, ikizlerin gelecekten endişeleri olmaz. Fasulye-

nin fiyatı şu anda üç sent Savaşa girersek, on sente yükselmesi şaşırtıcı olmaz. Kuru fasulyeleri saklayın ve bir pazar çıkmasını bekleyin. Para kazanmak istiyorsanız, fasulye ekin.»

İç huzuruyla konuşuyordu. Az önce duyduğu utanç yokolup gitmişti, çünkü iyi bir öğüt vermişti.

O gittikten sonra, Lee, kocaman bir parça limonlu turta getirdi, ikiye kesti.

«O şişmanlıyormuş,» dedi Lee.

«Ben ona yalnızca bir şeylerle ilgilenmek istediğimi söylemiştim oysa,» diye belirtti Adam.

«Ya buz fabrikası?»

«Sanırım onu satın alacağım.»

«Bu, sizin fasulye ekmenizi engellemez,» dedi Lee.

Daha sonraları, büyük denemesini yaptı Adam. Zaten bölgesel olduğu kadar uluslararasında da heyecandan yana zengin bir yılda, heyecan yarattı bu olay. Hazırlıklar sırasında, işadamları, Adam Trask'ın bu atak ve açık düşüncesinden sözettiler. Buzun içine gömülmüş altı vagon marulun taşınması, Ticaret Odası'nın desteğiyle gerçekleşti. Vagonlar, *«Salinas Vadisi'nin Marulları»* yazılı büyük bezlerle süslenmişti. Hiç kimse, gelecek için tek kuruş yatırım yapmamıştı.

Adam, varlığından bile haberi olmadığı büyük bir çaba gösterdi. Marulu toplamak, paketlemek, dondurmak ve yüklemek oldukça büyük bir işti. Bu işi yapacak araç yoktu. Her şeyi düşünmek, pek çok işçi tutmak ve onlara işi öğretmek gerekti. Herkes düşüncesini söyledi ama kimse yardım etmedi. Adam'ın bir serveti cebe indireceğini umuyorlardı, ama ne kadar olduğunu bilmiyorlardı. Adam bile bilmiyordu bunu. Yalnız Lee biliyordu.

Fikir iyiye benziyordu. Marul, uygun koşullarda New York'lu komisyonculara satılmıştı. Tren gitti ve herkes evine döndü. Eğer deneme başarılı olursa, pek çok kişi para yatırmaya hazır. Will Hamilton bile, yanılıp yanılmadığını düşündü.

Eğer bir dizi aksilik, bu işin uzmanı bir düşman tarafından hazırlanmış olsaydı, bundan daha etkili olamazdı. Tren, Sakramento'ya vardığı zaman bir çığ Sierralar'da trafiği iki gün aksattı ve buzlar erirken vagonlar bir durak ağında kaldı. Üçüncü gün tren dağları aştı, yılın bu mevsiminde aşırı derecede ısındı havalar. Şikago'da, buyruklarda bir karışıklık oldu –kimsenin suçu değildi bu, başa gelen türden olaylardı– ve Adam'ın marul yüklü altı vagonu, bir ara istasyonda beş gün daha kaldı. Bu da tuz biber ekti. Ayrıntılara girmeye gerek yok. Altı vagon marul New York'a varıncaya dek çürüyüp gitti. sonra bunları boşaltmak için yine para ödemek zorunda kalındı.

Adam, komisyoncuların yolladığı telgrafı okudu. Kendini koltuğa bıraktı. Yüzünde tuhaf bir gülümseme belirdi ve öylece kaldı.

Lee, Adam'ın kendini toparlayacağını düşünerek, uzak durdu. Salinas'taki ikizler hızla yayılan söylentileri duydular: Adam budalanın biriydi. Her şeyi bilen bu şaşkınlar, her zaman sıkıntıların önünden koşarlar. İşadamları, hiçbir tehlikeye girmedikleri için birbirlerini kutladılar. İş yapmak için deneyimli olmak gerek. Hem zaten miras yoluyla zengin olanlar, hep sıkıntıya girerler. Kanıtını görmek isterseniz, Adam'ın çiftliğini nasıl işlettiğine bakmak yeter. Bir budalayla parası, hemen birbirinden ayrılır. Belki bu, ona bir ders olurdu. O buz fabrikasının verimini de arttırmıştı. Üstelik.

Will Hamilton, bu tasarıya karşı çıkmakla kalmayıp başına gelecekleri ayrıntılarıyla açıkladığını herkese anımsattı. Buna sevinmiyordu kuşkusuz, ama ciddi bir işadamının öğütlerini tutmayanların başına bunlar gelirdi işte! Will'in deneyimi olduğunu Tanrı biliyor! Bir fikir diğerine gebedir; Sam Hamilton'un yaşlı bir çılgın, Tom Hamilton'un ise genç bir çılgın olduğunu herkes anımsadı böylece.

Lee, aradan oldukça uzun süre geçtiğini anlayınca, dolambaçlı yollara sapmadı bu işte. Dikkatini çekmek için Adam'ın önüne oturdu.

«Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?» diye sordu.

«İyi.»

«Yeniden kabuğunuza çekilmeyeceksiniz, değil mi?»

«Neden böyle düşünüyorsun?» diye sordu Adam.

«Yüzünüz öyle gösteriyor. Bakışlarınız uykudagezer gibi. Gururunuz incindi mi?»

«Hayır,» dedi Adam. «Mahvolup olmadığımı bilmek istiyorum yalnız.»

«Büsbütün mahvolmuş değilsiniz,» dedi Lee. «Dokuz bin dolarınız ve çiftliğiniz var elinizde.»

«İki bin dolar da borcum var,» dedi Adam.

«Önceden ödedim onu.»

«Ayrıca yeni soğutucu aracını da ödemem gerek.»

«Ödendi.»

«Elimde dokuz bin dolar mı var?»

«Bir de çiftlik,» diye ekledi Lee. «Belki fabrikayı satabilirsiniz.»

Adam'ın yüzü sertleşti, belli belirsiz gülümsemesi yokoldu.

«Hâlâ güvenim var,» dedi. «Bir dizi kaza bu. Fabrikayı elimde tutacağım. Hem fabrika biraz bir şeyler getiriyor. Belki aklıma yeni bir buluş gelir.»

«Size fazla pahalıya patlamayacak bir şeyler bulmaya çalışın,» dedi Lee. «Gazlı fırınımdan olmak istemem.»

İkizler, Adam'ın başarısızlığından derin bir şekilde etkilendiler. On beş yaşındaydılar uzun zamandır zengin birinin oğlu olmanın ne olduğunu, yaranın kabuk tutması için uzun zaman gerektiğini biliyorlardı. Deneme, büyük bir karnaval havasında yapılmamış olsaydı, başarısızlık bu derece korkunç olmazdı. Yük vagonlarının üstüne gerilmiş bezleri ürpererek anımsıyorlardı. İş adamları Adam'la alay etmişlerdi ama oğulları onlardan daha acımasız davrandı. Gün boyu, ikizlere «Aron ve Cal Marul» diye seslenmek moda oldu, ya da yalnız «Marul kafalı» diyorlardı. Aron, sorunu Abra'yla tartıştı.

«İşte bir engel daha,» dedi Abra'ya

Abra, göz kamaştırıcı bir genç kız olmuştu. Göğüsleri yıl-

dan yıla gelişiyor, yüzünden sakinlik ve güzelliğinin sıcaklığı yansıyordu. Sevimlilik dönemini aşmıştı. Sağlam, güven verici ve kadınsıydı.

Aron'un tasalı yüzüne baktı.

«Bu engel nedir?» diye sordu.

«Yoksuluz biz.»

«Nasılsa çalışacaksın.»

«Öğrenim yapmak istediğimi biliyor musun?»

«Yaparsın. Sana yardım ederim. Bütün parasını yitirdi mi baban?»

«Bilmiyorum, öyle söyleniyor.»

«Söyleyen kim?» diye sordu Abra.

«Herkes. Belki de annenle baban, seninle evlenmeme karşı çıkarlar.»

«O zaman, ben de onlara söylemem,» dedi Abra.

«Kendine çok güveniyorsun.»

«Evet,» dedi kız, «kendime güveniyorum. Beni öp.»

«Burada, sokakta mı?»

«Neden olmasın?»

«Bizi görürler.»

«Bizi görmelerini istiyorum,» dedi Abra.

«Olmaz,» dedi Aron. «Ortalık yerde yapılmaması gereken şeyler vardır.»

Abra, onun önünde durup, yolunu kesti.

«Bana bak, Beni hemen öpeceksin.»

«Neden?»

Abra, ağır ağır yanıtladı:

«Herkes Benim 'Bayan Marul Kafalı' olduğumu öğrensin.»

Aron, onu hemen öptü ve yanına geçmesi için zorladı.

«Belki de ben kendim vazgeçmek zorunda kalırım,» dedi.

«Neden vazgeçeceksin?»

«Sana uygun değilim artık. Ötekiler gibi yoksul yumurcağın biriyim yalnızca. Babanın davranışını anlamadığımı mı sanıyorsun?»

«Budalasın,» dedi Abra.

Sonra hafifçe kaşlarını çattı, çünkü o da babasının davranışını görmüştü.

Bell'in Yeri'ne girdiler, bir masaya oturdular. O yıl moda, kereviz suyuydu. Geçen yıl, zencefilli kaymaklı dondurma moda olmuştu.

Abra, çubuğuna yavaşça üfledi, birkaç kabarcık çıkarttı, ve buzlu marulların başarısızlığa uğramasından beri babasındaki davranış değişikliğini düşündü. Ona şunları söylemişti:

«Neden başka biriyle çıkmıyorsun? Değişiklik olurdu senin için.»

«Aron'la nişanlıyım ben.»

«Nişanlı mı? diye alay etmişti. Ne zamandan beri nişanlanıyor çocuklar? Çevrene şöyle bir bak. Denizde, başka balıklar da var.»

Sonra, ona bazı ailelerin sürekli olarak rezaletlerini saklayamadıklarını ve duyurduklarını anımsattı. Bu anıştırmalar, Adam'ın iflas günlerine rastlamıştı ve söylendiğine göre de bütün servetini yitirmişti o.

Abra, masanın üzerinden eğildi.

«Yapacağımız şey öyle kolay ki, daha önce düşünmemiş olduğun için güleceksin.»

«Neymiş bu?»

«Babanın çiftliğini işletebilirdik. Babam, bu toprağın çok iyi olduğunu söylüyor.»

«Hayır,» dedi Aron hemen.

«Neden?»

«Çiftçi olmam ben, ayrıca sen de çiftçi karısı olmayacaksın.»

«Ne olursa olsun, Aron'un karısı olacağım ben.»

«Öğrenimimi bırakmayacağım.»

«Sana yardım ederim,» diye yineledi Abra.

«Parayı nereden bulacaksın?»

«Çalarım,» dedi.

«Bu kentten ayrılmak istiyorum. Herkes alay ediyor benimle. Buna dayanamam.»

«Zamanla unuturlar.»

«Şaşarım buna. Bu okulda daha iki yıl kalmak istemiyorum.»

«Aron, benden uzaklara mı gitmek istiyorsun?»

«Hayır. Hiç bilmediği işlere neden burnunu sokuyor ki?»

«Babanı küçümseme. Eğer başarmış olsaydı, herkes yaltaklanırdı ona.»

«Yalnızca çuvalladı. Bundan acı çeken de benim. Başımı dik tutamıyorum artık. Tanrım! Nefret ediyorum ondan!»

«Aron, böyle konuşmaktan men ederim seni!» dedi Abra sertçe.

«Kim bilir, belki annem konusunda da yalan söylüyor bana?»

Abra'nın yüzü morardı.

«Kötek istiyorsun sen,» dedi. «Yalnız olsaydık, seni kendim döverdim.» Öfkeyle kasılan güzel yüzü, kırık gururunu inceledi ve birden taktik değiştirdi. «Annen konusunda neden soru sormuyorsun? Onunla yüzyüze gel, sor ona.»

«Yapamam. Sana söz verdim.»

«Sana söylediklerimi söylememeye söz verdin bana yalnızca.»

«Eğer bunu ona sorarsam, nereden duyduğumu öğrenmek ister.»

«Güzel,» dedi. «Şımarık bir çocuksun yalnızca sen. Yeminini bozuyorum. Git de ona sor bakalım.»

«Bunu yapmak zorunda olup olmadığımı düşünüyorum.»

«Bazı günler, içimden seni öldürmek geliyor,» dedi. «Ama... Aron... Seni öyle seviyorum ki. Çok seviyorum seni.»

Bardan, budalaca tektük küçük kahkahalar yükseldi. Aron'la Abra, seslerini yükseltmişlerdi ve onları gözleyenler tarafından sözleri duyulmuştu. Aron kızardı. Öfkesinden gözlerine yaş doldu. Koşarak dışarı çıktı, sokakta yokoldu.

Abra, sakin sakin çantasını aldı, etekliğinin kıvrımlarını düzeltti, elinin içiyle kıvrımları açtı. Bay Bell'in yanına gidip hesabı ödedi. Kapıya doğru yürürken, sinsi birkaç gülüş üzerine durdu.

«Onu rahat bırakın,» dedi soğuk bir sesle.

Sonra dışarı çıktı, adımlarıyla hep aynı cümleye ritm veriyordu: «Seni çok seviyorum, Aron.»

Aron'a yetişmeyi düşünerek, birden koşmaya başladı ama onu bulamadı. Evine telefon etti. Lee, Aron'un dönmediğini söyledi. Ama Aron odasındaydı. Onun içeri gizlice girişini ve kapıyı kapatışını görmüştü Lee.

Abra, Salinas sokaklarında dolaştı, onu bulmayı umuyordu. Ona karşı büyük bir öfke duyuyordu ama terkedildiğini de seziyordu aynı zamanda. Aron, ondan böyle sert bir biçimde ayrılmamıştı hiç. Abra, yalnız kalmayı unutmuştu.

Ona, yalnızlığı Cal öğretmişti. Kısa bir süre boyunca, Aron ve Abra'yla birlikte olmak istemişti. Cal, kıskançlığından, genç kızın ilgisini çekmek istemiş ama başaramamıştı.

Dersleri ona kolay geliyor, fazla ilgisini çekmiyordu. Aron, öğrenmek için daha sıkı çalışmak zorundaydı, bunun sonucu olarak da, gösterdiği çabadan daha fazla düşünüyordu. Derslerine karşı duyduğu saygı, öğrenimin niteliğinden daha fazlaydı. Cal, okuldaki spor çalışmalarıyla ilgilenmiyordu. Endişesi arttıkça, geceleri evden dışarı atıyordu kendini. İçine kapanık bir yeniyetme olduğundan, karanlıklar kucaklıyordu onu.

OTUZSEKİZİNCİ BÖLÜM

Bütün çocuklar gibi Aron'un da, küçüklüğünden beri sevgi ve sevecenliğe gereksinimi vardı. Tek oğul olsaydı ve Aron da başka türlü olsaydı, Cal, insanlarla kolayca normal ilişkilere girmiş olurdu. Ama ilk önce Aron, güzelliği ve sadeliğiyle insanları kendine çekiyordu. Doğal olarak da Cal, bildiği tek yolla, Aron'u öykünerek, sevgi ve Bilgi çekmeye çalışıyordu. Bu yüzden de Aron'un dış görünüşünün altındaki saflık, asık yüzü ve yarı kapalı gözleriyle, Cal'i kaba, sert biri yapıyordu. Yapmacıklı davrandığından, inandırıcı değildi. Aron'un kabul edildiği yerde, aynı şeyi yapmasına ve söylemesine karşın, istenmiyordu Cal.

Küçük bir köpeğin burnuna indirilen birkaç tokat onu sindirir; birkaç kez azarlanınca, genç bir oğlan içine kapanır. Ama küçük köpek tortop olup sırtüstü yuvarlanarak insana yanaşmasına karşın, insan yavrusu, gevşekliğinin, yalancı pehlivanlığının ardına gizler sıkılganlığını. Bir çocuk, itildiği için acı çekince, öyle olmasa bile bu duyguyu her yerde arar ve daha da kötüsü, böyle bir davranışa hazırlanıp onu kendine çeker.

Bu durum Cal'de öylesine ağır gelişti ki, bunu doğal karşıladı çocuk. Dünyaya karşı kendini savunmak için çevresine bir bağımsızlık duvarı örmüştü.

Duvarında çatlaklar varsa da, Aron, Lee ve özellikle de Adam'ın dokunduğu yerlerdi buraları. Cal, babasının kayıtsızlığında güven buluyordu. Öfke yüzünden ilgi çekmektense, varlık göstermemek daha iyidir.

Cal, henüz çok küçükken bir sır öğrenmişti: Babasının oturduğu yere gürültü çıkarmadan yaklaşıp da babasının dizlerine yavaşça eğildiği zaman, Adam'ın eli kendiliğinden kalkıyor ve gelip Cal'in omuzunu okşuyordu. Adam, bunu içgüdüsel olarak yapıyordu kuşkusuz, ama bu okşama çocuğa öyle büyük bir mutluluk veriyordu ki, yalnız gerek duyduğu zaman cimrice yararlanıyordu çocuk bundan. Ona bağlı bir büyüydü bu. Esrik bir hayranlık güvencesiydi.

Olaylar dekorla birlikte değişmez. Cal'in Salinas'ta da King City'dekinden daha fazla arkadaşı olmadı. Ortakları vardı, sağlam yetkisinden yararlanıyordu, onu beğeniyorlardı ama dostu yoktu. Yalnız yaşıyor tek başına yürüyordu.

Lee, Cal'ın geceleri evden ayrıldığını, çok geç döndüğünü biliyor ama hiçbir şey demiyordu, çünkü elinden bir şey gelmiyordu. Polis memurları devriye gezerlerken, genç çocuğa rastlıyorlardı bazen. Çavuş Heiserman, okul müdürüyle konuştu, ama ondan Cal'ın sınıfta hiç kalmadığını ve çok iyi notlar aldığını öğrendi. Memur, Adam Trask'ı tanıyordu. Oğlu yerleri kırmadığı ve rezalet çıkarmadığından, çavuş, memurlara gözlerini açmalarını ve ancak çocuk tehlikede olunca araya girmelerini söyledi.

Bir gece, yaşlı Tom Watson, Cal'e rastladı ve sordu:

«Bu saatte neden dolaşıyorsun?»

«Kimseye zararım yok,» diye karşılık verdi Cal, savunmaya geçip.

«Biliyorum, ama bu saatte yatmış olmalıydın.»

«Uykum yok,» dedi Cal.

Bütün yaşamı boyunca uykusu olan Tom'a, aptalca göründü bu durum. Çocuk, Çin Mahallesindeki oyunlara bakıyor ama oynamıyordu. Anlaşılması güç bir şeydi bu, ama Tom Watson'a göre pek çok basit şey, anlaşılmazdı, bu yüzden de bunların derinliğine inmek istemiyordu.

Cal, gezintileri sırasında Lee ile Adam arasında geçen çiftlikteki konuşmaları anımsıyordu sık sık. Gerçeği bilmek istiyordu. Yavaş yavaş öğrendiklerini biraraya getiriyordu: Sokakta duyduğu bir cümle, bir dükkandan yapılan araştırma. Bunların farkına varamazdı Aron. Cal'se, onlara bir anlam veriyordu. Annesinin ölmediğini biliyordu. Dedikodulara ve ilk konuşmaya bakılırsa, Aron'un bunu öğrenince acı duyacağını da biliyordu.

Cal bir gece, altı ayda bir içmeye gittiği San Ardo'dan dönen Rabbit Holman'a rastladı. Rabbit, bir köylünün yabancı bir yerde, memleketlisini karşılar gibi sevgi gösterisiyle karşıladı Cal'i. Rabbit bir yandan şişeyle içiyor, bir yandan da aklından geçenleri Cal'e anlatıyordu. Toprağının bir bölümünü iyi bir fiyata satmıştı ve olayı kutlamak için Salinas'a alem yapmaya geliyordu. Bir erkek ne demekmiş, gösterecekti orospulara.

Onun yanına oturan Cal, sakin sakin dinliyordu. Rabbit'nin viski şişesi hemen hemen boşalmak üzereyken, Tom sıvıştı ve Louis Schneider'den kendi hesabına bir şişe almasını istedi. Rabbit, şişesini koydu, sonra yeniden aldı ve dolu olduğunu farketti.

«Tuhaf şey,» dedi, «boş olduğunu sanıyordum.»

O andan sonra da Rabbit, Tom'un kim olduğunu ve kaç yaşında olduğunu unuttu. Arasıra onun en iyi dostu olduğunu anımsıyordu.

«Sana diyeyim, George. Bir iki yudum daha içeyim, sonra

ikimiz kızlara gideriz. Bana züğürt olduğunu söyleme, sıra bende. Kırk dönüm yer sattığımı sana söylemiş miydim? Zaten değersiz yerler. (Sonra ekledi) Harry, bırak da anlatayım sana. Ucuz orospulara gitmiyoruz, Kate'in Yeri'ne gidiyoruz. Orası on dolar, pahalı, ama insan iyi eğleniyor. Orada bir sirk var. Hiç sirke gittin mi, Harry? Orası çok kolay iş. Kate, işini iyi biliyor. Söyle George, Kate'in kim olduğunu anımsıyor musun? Adam Trask'ın karısı o, şu dangalak ikizlerin anası. Tanrım! Ona bir kurşun saplayıp gittiği günü hiç aklımdan çıkarmayacağım. Adamın omuzunu kırdı ve işin içinden sıyrıldı kadın. Karı olarak beş para etmez belki, ama orospu olarak çok iyi! Eğlenceli karı. Orospudan iyi karı olduğu neden söylenir, biliyor musun? Çünkü o her şeyi bilir, artık öğrenmesi gerekmez. Yardım et de kalkayım, istersen Harry. Ne diyordum?»

«Sirk,» dedi Cal, yavaşça.

«Ah, sahi. Kate'in sirkine gittiğin zaman, gözlerin faltaşı gibi açılır. Orada neler yaptıklarını biliyor musun?»

Cal, yüzünü görmesin diye Rabbit'nin ardından yürüdü. Rabbit, ona kadınların yaptıklarını anlattı. Cal, midesinin bulandığını sandı, içini bulandıran sirk değil de seyircilerdi. Rabbit'nin yüzünü görünce, bütün o toplu erkeklerin yüzlerindeki anlamı düşünüyordu.

Otlu bahçeyi geçtiler, taşlığın merdivenlerini tırmandılar. Yaşına göre iriydi Cal, ama ayaklarının ucuna basarak yürüdü. Kapıyı açan adam, ona yakından bakmadı. Oda loştu ve Cal, sabırsızca bekleşen erkeklerin arasına karıştı.

Cal, günün birinde işine yarayacak kanıtları, cümleleri, belirsiz araçları biraraya getirmek istiyordu. Kate'e yaptığı ziyaretten sonra, bu işten kurtulmayı umutsuzca istedi.

Bir gece, makinede yazı yazan Lee, kapıya hafifçe vurulduğunu duydu. Cal'i içeri aldı. Çocuk, yatağın kıyısına oturdu, Lee de zayıf bedenini Morris koltuğuna iyice gömdü. Bir koltuğun ona bu denli zevk vermesi hoşuna gidiyordu. Ellerini midesinin üstünde birleştirdi, Çin usulü kolluklar takıyordu, sabırla bek-

ledi. Cal, Lee'nin başının üzerindeki bir şeye bakıyordu. Hızla ve tatlı tatlı konuştu:

«Annemin nerede olduğunu ve ne yaptığını biliyorum. Onu gördüm.»

Lee, yardım arayarak umutsuzca bir dua mırıldandı.

«Ne öğrenmek istiyorsun?» diye sordu.

«Henüz düşünmedim bunu. Öğrenmeye çalışıyorum. Gerçeği söyleyecek misin bana?»

«Elbette.»

Cal'in kafasında kaynaşan sorular öyle şaşırtıcıydı ki birini seçmekte zorluk çekiyordu.

«Babamın haberi var mı?»

«Evet.»

«Neden onun öldüğünü söyledi?»

«Senin acı çekmeni önlemek için.»

«Onun gitmesi için baban ne yaptı?»

«Bütün bedeni ve ruhuyla sevdi onu. Elindeki her şeyi ona verdi.»

«Ona tabancayla ateş etti mi?»

«Evet.»

«Neden?»

«Çünkü baban, onun gitmesini istemiyordu.»

«Ona hiç vurdu mu?»

«Bildiğim kadarıyla hayır. Dövecek adam değildi o.»

«Annem bunu neden yaptı Lee?»

«Bilmiyorum.»

«Bilmiyor musun, yoksa söylemek mi istemiyorsun?»

«Bilmiyorum.»

Cal uzun süre sustu, bu arada Lee, parmaklarının ucuyla bileklerini kaşımaya başladı. Cal yeniden konuşunca, rahatladı. Sesinin tonu değişmişti. Yalvarır gibiydi Cal.

«Lee, onu tanıdın, nasıl biriydi?»

Lee, içini çekti, ellerini gevşetti.

«Düşündüklerimi söyleyemem. Yanılmış olabilirim.»

«Ne düşünüyorsun?»

«Cal,» dedi Lee, «saatlerce düşündüm ve hâlâ bilmiyorum. O bir giz. Sanırım, başkalarına benzemiyor. Onda bir şeyler eksik. Belki iyilik ya da güven. İnsan, birini içinde duyarsa, onu anlayamaz. Ama içimde hissetmiyorum onu. Dikkatimi ona yöneltir yöneltmez, her şey kararıyor. Ne istediğini ve amacının ne olduğunu bilmiyorum. İçi kin doluydu ama neye, kime karşı, bunu bilmiyorum. Giz dolu bu. Kini de sağlıksızdı. Öfkesinden kaynaklanmıyordu, bir hiç yüzünden içine işlemiş bir kindi. böyle konuşmakla hata ediyorum belki de.»

«Bilmem gerek.»

«Neden? Daha önceleri kendini iyi hissetmiyor muydun?»

«Evet, Ama şimdi, kendimi tutamıyorum.»

«Haklısın,» dedi Lee. «İlk saflık yokolunca, insanın aynı yolda yürümesi için ikiyüzlü ya da budala olması gerekir. Sana daha fazla söyleyemem, çünkü bundan daha fazlasını bilmiyorum.»

«O zaman, bana babamdan söz et,» dedi Cal.

«Kolay bu,» dedi Lee. (Sonra durdu.) «Acaba bizi biri duyar mı diye merak ediyorum. Sesimizi yükseltmeyelim.»

«Bana ondan söz et,» dedi Cal.

«Sanırım annende eksik olan şey, babanda daha fazla. Sanırım, baban öyle iyi ve öyle güven verici ki, bu nitelikleri kötülükleri engelliyor. Onlar, ona çelme takıyor ve yolunu tıkıyor.»

«O gidince, babam ne yaptı?»

«Yaşamaktan vazgeçti,» diye karşılık verdi Lee. «Yürümeyi sürdürdü ama ölüydü. Henüz yakınlarda bağlandı biraz yaşama.»

Lee, Cal'in yüzünde tuhaf, yepyeni bir anlam gördü. Gözleri daha açık, genellikle kapalı olan ağzı sert ve kasılmıştı. Lee, bu yüzde ilk kez Aron'u gördü. Cal'in omuzları, uzun süre çalıştıktan sonra, kaslar nasıl titrerse, öyle hafifçe titriyordu.

«Ne var Cal?» diye sordu Lee.

«Babamı seviyorum.»

«Onu ben de seviyorum. Kuşkusuz bu yüzden, onu bırakıp

gidemedim. Sözcük anlamıyla kurnaz biri değil, ama yürekli biri o. Belki de bu yüzden, tanıdığım en iyi insan o.»

Cal birden ayağa kalktı.

«İyi geceler, Lee.»

«Bekle bir dakika. Biriyle konuştun mu?»

«Hayır.»

«Ya Aron... Hayır, bunu yapmazsın.»

«Ya öğrenecek olursa?»

«O zaman, ona destek olmak için yanında kalman gerekecek. Henüz gitme. Bu odadan ayrılınca, belki bir daha bizbize konuşma fırsatı bulamayız. Gerçeği bildiğimi öğrenince, belki beni daha az seversin. Söyle bana... Annenden nefret ediyor musun?»

«Evet,» dedi Cal.

«Bunu merak ediyordum ben de,» dedi Lee. «Babanın ondan nefret ettiğini sanmıyorum hiç. Yalnız acı çekti o.»

Cal, ağır ağır kapıya doğru geriledi. Ellerini ceplerinin en dibine soktu.

«Neden gittiğini bildiğim için nefret ediyorum ondan. Bunu biliyorum... Çünkü benim içimde o.»

Başını eğmişti, sesi kırgındı.

Lee, bir sıçrayışta ayağa kalktı.

«Yeter!» dedi sertçe. «Beni iyi dinle. Bir daha böyle düşündüğünü duymayayım! Elbette o ve taşıdığı kötülük senin içindedir. Herkesin içinde vardır kötülük. Ama sende başka şey var. Başını kaldır, bana bak.»

Cal, başını bıkkın bıkkın kaldırdı.

«Ne istiyorsun?»

«Sende başka şey var. Anlıyor musun beni? Böyle olmasaydın, kendine soru sormazdın. Hem hiçbir zaman işin kolayına kaçma. Önceki olaylardan haklı nedenler aramaya çalışanlar, tembel ruhlulardır her zaman. Seni böyle görmeyeyim hiçbir zaman. Şimdi... Hiç aklından çıkmaması için gözlerimin içine bak. Ne yaparsan yap, yapan sen olacaksın... Annen değil.»

«Buna gerçekten inanıyor musun, Lee?»

«Evet, buna inanıyorum, senin pestilini çıkarmamı istemiyorsan, sen de buna inanacaksın.»

Cal gittikten sonra, koltuğuna yerleşti Lee.

«Doğulu soğukkanlılığıma ne oldu?» dedi kendi kendine.

Cal, annesini bularak, bir buluştan çok bir doğrulama gerçekleştirmiş oluyordu. Uzun süreden beri, başının üzerinde bulutlar dolaştığını biliyor ama bunların tam olarak ne olduğunu bilmiyordu. Tepkisi iki kat arttı. Şimdi kendini olduğundan daha güçlü hissediyordu. Düşünceleri ve hareketleri değerlendirebiliyor ve belirsiz anıştırmaları yorumlayabiliyordu. Geçmişi gömebilir, bulmacayı parçalarına ayırabilirdi. Ama bunlar, acısını gidermekten uzaktı.

Bedeni, genç bir erkek bedeni olacak biçimde gelişiyor, erginliğin değişken rüzgârlarıyla sarsılıyordu. Bir gün sofu, saf ve özverili oluyor, ertesi gün kötülük içinde yüzüyor, daha erdesi günse, utançtan yerin dibine giriyor ve saflaşmış olarak yeniden çıkıyordu.

Bulgusu, duyularını sivriltti. Böyle bir kalıtım yüzünden, eşsiz bir varlıktı. Lee'nin sözlerine inanmayı ya da öteki çocukların da aynı sıkıntıdan geçebileceğine inanmayı başaramıyordu.

Kate'in sirki aklından çıkmamıştı. Orayı aklına getirdiği zaman, bu anı, bedenini bir erinlik ateşiyle tutuşturuyor ve hemen ardından içi bulanıyordu.

Babasını daha yakından inceledi, Adam'ı göründüğünden daha hüzünlü, umudu kırılmış gördü. Cal'de babasına karşı aşırı sevgi, onu koruma ve eski acıların oyduğu boşlukları doldurma isteği gelişti. Cal'in düşüncesine göre, bu eski acıların yatışması olanaksızdı. Bir gün, Adam yıkanırken, banyoya girdi ve kurşunun bıraktığı yara izini gördü. Elinde olmadan, soru sorduğunu farketti:

«Bu yara izin nedir, baba?»

Adam'ın eli, deliği saklamak istercesine göğsüne gitti.

«Eski bir yara, Cal. Yerlilere karşı yapılan bir savaştan kalma. Bunu sana bir gün anlatırım.»

Babasını inceleyen Cal, onun bir yalan bulmak için geçmişi kurcaladığını anlamıştı. Cal, yalandan değil de yalan söyleme zorunluluğundan nefret ediyordu. Pek haklı nedenler yüzünden, bilerek yalan söylüyordu ama yalana yönelmek onu utandırıyordu. «Seni kimin yaraladığını biliyorum, hem bunda hiçbir kötülük yok.» diye bağırmak istedi. Ancak: «Bana anlatmanı çok isterim.» demekle yetindi.

Aron'da yanı kargaşayı yaşıyordu ama tepkileri Cal'inkinden daha ağır işliyordu. Duyuları bu denli acı vermiyordu ona. Tutkuları, dinsel bir havaya büründü. Papaz olmaya karar verdi. Piskoposluk kilisesindeki bütün çalışmalara katılıyor, mihrabı çiçeklerle süslüyor ve zamanının çoğunu kıvırcık saçlı genç bir papazla geçiriyordu. Aron, bu dünyayla ilgili şeyleri, hiçbir deneyimi olmayan ve bütün deneyimsiz insanlar gibi genelleme yaparak konuşan bir delikanlının ağzından öğrendi.

Aron, Piskopos Kilisesinde daha güçlendi. Her pazar koroda şarkı söylüyordu. Abra da onu izledi. Böyle şeylerin gerekli ama önemli olmadığını biliyordu.

Dine dönen Aron'un Cal'i de dine döndürmek istemesi çok doğaldı, önceleri Cal için sessizce dua etti, ama sonunda doğrudan onunla konuştu. İnançsız oluşu yüzünden onu kınadı, ondan davranışını düzeltmesini istedi.

Kardeşi daha akıllıca davranmış olsaydı, Cal belki de bir çaba gösterirdi; ama kardeşi, öteki insanların lekeli göründüğü bu saflık zirvesine ulaşmıştı. Uzun ve sıkıcı öğütlerden sonra, Cal, kardeşini dayanılmaz derecede can sıkıcı buldu ve bunu da ona söyledi. Aron, kardeşini sonsuz cehenneme terkedince, ikisi de rahatladı.

Aron'un dindarlığı, cinsel bir boyut kazandı kaçınılmazdı bu. Abra'ya perhiz etme gerekliliğinden sözetti ve bekâr yaşamı sürdürmeye karar verdi. Bu çılgınlığın geçeceğini düşünen Abra da kabul etti bunu. Bilmiş olduğu tek durum bekârlık-

tı. Aron'la evlenmek, çocuklarına gebe kalmak istiyordu, ama bundan sözetmedi. Hiç kıskanmamıştı ama elinde olmadan, belki de haklı olarak papaz Rolf'a karşı hınç beslemeye başladı.

Cal, kardeşinin hiç işlemediği günahlara karşı zafer kazanmasını seyrediyordu. Tepkisini görmek için annesinin kim olduğunu ona söylemek istedi, ancak bu düşünceyi hemen aklından attı. Bu bulgunun Aron'u ezeceğini biliyordu.

OTUZDOKUZUNCU BÖLÜM

Tıka basa yiyen Salinas, ara sıra geğiriyordu. Uygar Kadın Derneği'nin başkanlık koltuğunun ya da iskemlesinin tepesinden sesli ve güzelce ahlakçılık kokan bir geğirti yükseliyordu. Midenin ve topluluğun subapları vardır. Harcamaları karşılayan her zaman kumarhanelerdi. Haklı olarak tabii! Bu açıkça tartışılabilirdi, fahişelik için olanaksızdır bu tartışma. Açıkça işlenen bir suçtu bu ve kumarhanelerin çoğu Çinliler tarafından işletiliyordu. Bir akrabanın ayak parmaklarını ezme şansı çok azdı. Her kezinde de aynı gelişme oluyordu.

Kilise ve Dernek'ten başka, kentin iki gazetesi de yanıp tutuşuyorlardı. Başyazılar bir temizlik istiyorlardı kesinlikle. Polis de bundan başka bir şey istemediğini ama paraları olmadığını söylüyordu. Bütçelerine daha fazla para verilmesi için bundan yararlanıyor, bazen başarılı da oluyordu.

İş başyazılar düzeyine eriştiği zaman, herkes zarların atılmış olduğunu biliyordu. Bundan sonraki olaylar, bir bale kadar düzenliydi. Polis hazırlanıyor, kumarhaneler hazırlanıyor ve gazeteler de başarılarını belirten başyazılar basmaya hazırlanıyordu. Ardından, kan dökülmeden, doğruca amaca yönelik arama taramalar geliyordu. Bu iş için Pajaro'dan getirilmiş yirmi kadar Çinli, birkaç budala ve beş altı masum gezgin satıcı polislerin ağına düşüyor, kayıt defterlerine kaydediliyor, tutuklanıyor ve sabahleyin, para cezası ödendikten sonra da salıveriliyorlardı.

Bu temizlikten sonra soluk alıyordu kent, cezalar dışında, evler bir gecelik kazançlarını yitiriyordu. Bilen ama inanmak istemeyen insan varlığının zaferleri.

1916'da, bir güz akşamı, Küçük Lim'in yerinde bir oyun izlerken, bir arama tarama oldu. Karanlıkta kimse onu farketmedi, çavuş, ertesi gün oğlanı hücrede görünce çok üzüldü. O sırada kahvaltısını etmekte olan Adam'a telefon etti.

Adam, yolu yaya yürüdü, Cal'i kurtardı, postadan mektuplarını almak için sokağın karşısına geçti, oğlunu eve getirdi.

Lee, adam'ın yumurtalarını ısıtmış ve Cal için de iki yumurta hazırlamıştı.

Okula gitmeye hazırlanan Aron, yemek salonundan geçti.

«Seni beklememi ister misin?» diye sordu Cal'e.

«Hayır,» dedi Cal.

«Başını eğdi, yumurtalarını yedi.

Adam, çavuşa teşekkür ettikten sonra: «Benimle gel,» demiş, başka bir söz etmemişti henüz.

Cal, eğik kirpiklerinin arasından babasına bakarak, iştahsız iştahsız kahvaltısını yedi. Adam'ın ne demek istediğini anlayamıyordu. Kızgın, sıkıntılı, üzgün ve düşünceli görünüyordu babası.

Adam, hâlâ başını fincanına eğmiş duruyordu. Sessizlik gittikçe büyüdü.

Lee, başını kapıdan uzattı.

«Kahve ister misiniz?» diye sordu.

Adam başıyla «hayır» dedi. Lee çekildi, mutfak kapısını kapadı. Cal, içini korku sardığını sezdi. Hiç aklına getirmediği bir güç yayılıyordu babasından. Bacakları karıncalaştı, kan dolaşımını düzeltmek için onları kımıldatmaya korkuyordu. Gürültü çıkarmak için çatalını tabağına düşürdü, çınlama, sessizlikte eridi gitti. Saatin dokuz vuruşu da eriyip gitti. Korku, kine dönüşüyordu. Tuzağa düşmüş ve kendini kıstıran ayağına karşı hınç duyan bir tilki gibiydi Cal.

Cal, birden sıçradı, Kımıldadığının farkında değildi ama. Bağırdı, ama ne diyeceğini bilemedi.

«Ne istersen yap bana, haydi, artık bitsin bu!»

Bağırtısı da eriyip gitti.

Adam, başını ağır ağır kaldırdı. Cal, babasının gözlerinin içine bakmamıştı hiç. Pek çok insan, babasının gözlerinin içine bakmazdı. Adam'ın gözleri açık maviydi ve gözbebeğine doğru koyu çizgiler vardı. Cal, sanki iki Cal birbirine bakıyormuş gibi, kendi bozulmuş biçimini gördü.

«Sana ihanet ettim, değil mi?» dedi Adam yavaşça.

Saldırıdan daha kötüydü bu söz.

«Ne demek istiyorsun?» diye sordu Cal.

«Bir kumarhanedeydin. Oraya neden gittiğini, nasıl gittiğini ve ne yaptığını bilmiyorum.»

Cal, beceriksizce oturdu, tabağına dikti gözlerini.

«Kumar mı oynuyorsun?»

«Hayır baba, bakıyorum.»

«Oraya daha önce de gittin mi?»

«Evet, sık sık.»

«Neden gidiyorsun oraya?»

«Bilmiyorum. Geceleri hareket etmek istiyorum... Fahişeler gibi.»

Kate'i düşündü, kötü şakası ona korkunç göründü.

«Uyuyamadığım zamanlar, geziniyorum,» dedi. «Kendimi yormaya çalışıyorum.»

Söze başlamadan önce, her sözcüğü iyice tarttı Adam.

«Kardeşin de böyle geziniyor mu?»

«Hayır! Aklına bile gelmez bu onun. O... Sinirli değil.»

«Görüyorsun, ikiniz konusunda bir şey bilmiyorum,» dedi Adam.

Cal, kollarını babasının boynuna dolayıp onu sıkmayı, onun da kendisini kucaklamasını isterdi. Ona karşı büyük bir sevgi ve sevecenlik göstermek de isterdi. Tahta çantasının halkasını aldı, parmağına geçirdi.

«Sormuş olsaydın, öğrenirdin bunu,» dedi yavaşça.

«Ama sormadım. Ben de babam kadar kötü bir babayım.»

Cal, Adam'ın bu şekilde konuştuğunu hiç duymamıştı. Sesi

heyecandan kısılmıştı. Adam, söylenmek istemeyen sözcüklere bastırıyordu.

«Babam, bir değirmen yaptı bana ve zorla içine soktu,» dedi Adam. «Kötü bir taneydim, yeniden huy değiştirmeyi beceremiyordum. Kimse değişmek istemez. Kötü bir tane olarak kaldım.»

«Tasalanma,» dedi Cal. «Yeterince acı çektin sen.»

«Gerçekten mi? Belki... Ama kuşkusuz berbat biçimde. Oğullarımı tanımıyorum ve onları tanıyıp tanıyamayacağımı da merak ediyorum.»

«İstediğin her şeyi söyleyeceğim sana. Yalnızca sorman yeter.»

«İşe nereden başlamalıyım? En başından mı?»

«Bana kızıyor musun? Hapishaneye girdiğim için üzgün müsün?»

«Oraya girmek, kötüdür belki de.»

Cal, cezayı düşünüyordu.

«Ben de bir kez oraya girdim,» dedi Adam. «Yaklaşık bir yıl kadar kaldım orada.»

Cal, bu günahı sindirmeye çalıştı.

«Buna inanmam,» dedi.

«Bazen ben de inanmıyorum. Ama kaçtığım zaman, bir mağazayı soyduğumu ve giysi çaldığımı biliyorum.»

«Buna inanmam,» dedi Cal, zayıf bir sesle.

Ama o andaki içtenlik ve sevgi öyle hoştu ki, buna güvendi. Bu sıcaklığı azaltmamak için yavaşça soluk aldı.

«Sam Hamilton'u anımsıyor musun?» dedi Adam. «Tabii, elbette. Sen daha bebekken, kötü bir baba olduğumu söylemişti bana. Bana vurdu, bunu unutmamam için canıma okudu benim.»

«Şu yaşlı adam mı?»

Sağlamdı o. Bugün, ne demek istediğini anlıyorum. Babam nasılsa, ben de öyleyim. Benim kişilik sahibi olmamı engelledi ve ben de, çocuklarımın birer insan olduklarını anlayamadım. Samuel'in söylemek istediği de buydu.

Cal'in gözlerinin içine baktı ve gülümsedi. Cal ona karşı öyle büyük bir sevgi duydu ki, bu, ona acı verdi.

«Senin kötü bir baba olduğunu düşünmüyoruz biz,» dedi Cal.

«Zavallı yavrular,» dedi Adam. «Bunu nereden anlayacaktınız? Başka babanız olmadı ki hiç.»

«Hapse girdiğime seviniyorum,» dedi Cal.

«Ben de, ben de. (Adam güldü.) İkimiz de hapse girdik. Bundan sözedebiliriz. (Neşesi gittikçe artıyordu.) Nasıl bir çocuk olduğunu bana söyleyebilir misin?»

«Evet, baba.»

«Gerçekten mi?»

«Evet.»

«Öyleyse, söyle bunu bana. Görüyorsun, insan kişilik sahibi olunca, bazı sorumlulukları yüklenmesi gerek. Bu, yalnızca boşlukta bir yer edinmek değildir. Kimsin sen?»

«Alay etmek yok mu?» diye sordu Cal çekinerek.

«Yok. Alay etmeyeceğime güven. Kendinden söz et bana... Tabii istersen.»

«Neyse... Ben,» diye başladı Cal. (Durdu.) «Başlaması bile zor.»

«Bunun... Olanaksız olduğunu sanırım. Kardeşinden söz et bana.»

«Onun hakkında ne bilmek istiyorsun?»

«Senin düşüncelerini. Bana söyleyebileceğin her şeyi.»

«O iyidir,» dedi Cal. «Hiç kötülük yapmaz. Kötü düşünceleri yoktur.»

«Şu anda, bana kendinden söz ediyorsun.»

«Nasıl olur?»

«Kötü şeyler düşündüğünü ve yaptığını kabul ediyorsun.»

Cal'in yanakları al al oldu.

«Gerçek bu.»

«Çok mu kötüydü?»

«Evet, baba. Onları söylememi ister misin?»

«Hayır, Cal. Anladım. Sesinden ve bakışlarından, kendinle

çok mücadele ettiğin anlaşılıyor. Ama ayıp değil bu. Utanç duymak, korkunç bir şey. Aron, hiç utanmaz mı?»

«Utanılacak bir şey yapmaz o.»

Adam, öne eğildi.

«Bundan emin misin?»

«Çok.»

«Söyle bana, Cal... onu koruyor musun?»

«Nasıl yani?»

«Kötü, acımasız ya da çirkin bir şey söylediğini varsayalım, bunu ondan saklar mıydın?»

«Sanırım.»

«Senin kadar dayanıklı değil mi o?»

«Bunun için değil, baba. O, gerçekten iyi. Kimseye kötülük yapmaz hiç. Hiç kimse hakkında kötü konuşmaz. Kötü yürekli değildir. Hiç yakınmaz, yüreklidir. Dövüşmekten hoşlanmaz ama gerektiğinde bunu da yapar.»

«Kardeşini seviyorsun, değil mi?»

«Evet, Bazen kötülük yaparım ona. Onu yanıltır, suç işletirim. Hatta bazen hiç nedeni yokken yaralarım onu.»

«Sonra da üzülürsün, değil mi?»

«Evet.»

«Aron da bazen üzülür mü?»

«Bilmiyorum. Kiliseye gitmek istemediğim zaman, umutsuz gibi göründü. Bir kezinde, Abra öfkelenip de ondan nefret ettiğini söylediği zaman, üzgün göründü. Hasta oldu, ateşlendi. Bunu anımsamıyor musun? Lee, doktor çağırdı.»

Adam, şaşırdı:

«Bütün bunları bilmeden, nasıl yaşamışım sizinle? Abra, neden öfkelenmişti?»

«Söyleyeyim mi bilmem.»

«Söyleme o zaman.»

«Korkunç bir şey değil. Anlarsın ya baba, Aron papaz olmak istiyor. Bay Rolf, Aron'la konuştu, sonra da Aron, hiç evlenmeyeceğini ve belki de dünyadan elini eteğini çekeceğini söyledi.»

«Bir keşiş gibi mi?»

«Evet, baba.»

«Abra bundan hoşlanmadı mı?»

«Hoşlanmadı ne demek? Çılgına döndü. Bazen olur böyle. Aron'un dolmakalemini aldı, kaldırıma fırlattı ve ayağıyla ezdi. Sonra da Aron'un suçu yüzünden, yaşamının yarısını yitirmiş olduğunu söyledi.»

Adam güldü.

«Kaç yaşında o?»

«Yakında on beşine basacak. Ama bazı şeyler yüzünden, daha yaşlı duruyor.»

«Bunu anlıyorum. Peki Aron ne yaptı?»

«Hiçbir şey söylemedi, ama kırılmış gibiydi.»

«Onu, onun elinden almak için, bu fırsattan yararlanabilirdin,» dedi Adam

«Abra, Aron'undur.»

Adam, ısrarla Cal'in gözlerine baktı, sonra seslendi:

«Lee! (Yanıt alamayınca, yeniden seslendi): Lee! (Sonra şöyle dedi:) Onun dışarı çıktığını duymadım. Bir kahve daha istiyordum.»

Cal yerinden sıçradı.

«Ben yapayım.»

«Ama senin okulda olman gerek,» dedi Adam.

«Oraya gitmek istemiyorum.»

«Gitmeliydin. Aron gitti.»

«Ben mutluyum,» dedi Cal. «Seninle kalmak istiyorum.»

Adam başını eğip ellerine baktı.

«Kahve pişir,» dedi yavaşça, sıkılgan bir sesle.

Cal mutfaktayken, Adam şaşkınlıkla inceledi kendini. Bir tür heves, sinirlerini ve kaslarını gerdi, parmakları kavramak, bacakları koşmak istiyordu. Odaya boş boş baktı. İskemleleri, tabloları, halının kırmızı güllerini, temiz ama dostça bir yaşamla canlanmışa benzeyen pek çok yeni şeyi gördü. Sanki hayranlık uyandıracakmış gibi görünen, kalan sıcak ve hoş dakikalarını sıcak ve hoş bir biçimde yaşamak istiyordu. İçinde hoş bir gün

doğuşu uyanıyor, yaldızlı ve sakin bir güne hazırlık yapıyordu. Ellerini başının arkasında birleştirdi, bacaklarını iyice uzattı.

Cal, mutfakta kahvenin üstünden yavaşça akan suya sabırsızca bakıyor, beklediği için yine de seviniyordu. Bir mucize, gerçekleşince, mucize olmaktan çıkar. Babasıyla olan ilişkilerindeki yenilik onu şaşırtmıyordu artık, ama yine zevk alıyordu. Yalnızlığın zehiri ve kötülük yapma isteğinden kurtulmuştu, temizlenmiş, sakinleşmiş olduğunu biliyordu. Sınamadan geçirmek için eski bir kini uyandırmaya çalıştı, ama artık nefret etmeyi bilmediğini farketti. Babasına hizmet etmek, ona kocaman bir armağan sunmak, onun mutluluğu için büyük bir çaba göstermek istedi.

Kahvelik taştı; Cal de fırını temizlemek için birkaç dakika harcadı. Kendi kendine, bir gün önce böyle bir şey yapamayacağını söyledi.

Dumanı tüten kahveyi getirince, Adam ona gülümsedi, kokladı.

«Mezarımdan çıkaracak bir koku bu,» dedi.

«Kahvelik taştı,» dedi Cal.

«Daha güzel bir kahve olamaz», dedi Adam. «Lee nerede acaba?»

«Belki odasındadır. Gidip bakayım mı?»

«Hayır. Orada olsaydı, karşılık verirdi.»

«Okuldan çıkınca, çiftliğe gidebilir miyim?»

«Şimdiden tasarı mı yapıyorsun? Ya Aron?»

«Öğrenimini sürdürmek istiyor o. Sana söylediğimi ona söyleme sakın. Onun söylemesini bekle ve şaşırmış görün.»

«Tamam,» dedi Adam. «Ama sen de öğrenimini sürdürmek istemez misin?»

«Sanırım Aron kolejde okusun diye, çiftlikte yeterince para kazanırım.»

Adam kahvesini içti.

«Yüce bir düşünce bu,» dedi. «Bilmem bunu sana yapabilir miyim, ama az önce, Aron'un nasıl biri olduğunu sana sorduğum zaman, onu öyle kötü savundun ki, ondan nefret edip et-

mediğini merak ettim.»

«Ondan nefret ettim,» dedi Cal ateşli ateşli. «Ona kötülük de ettim. Sana bir şey söyleyebilir miyim? Artık ondan nefret etmiyorum. Bundan sonra da etmeyeceğim hiç. Artık kimseden nefret etmeyeceğimi sanıyorum, annemden bile...»

Bu yanlışı nasıl yaptığına şaşırıp durdu, aklı kendini savunmaya takıldı kaldı.

Adam gözünü kırpmadı. Dimdik önüne bakmayı sürdürdü. Sonra elini alnında gezdirdi ve sakin sakin konuştu:

«Annen konusunda her şeyi biliyorsun.»

Soru değildi bu.

«Evet... Evet, baba.»

«Her şeyi mi?»

«Evet.»

Adam, iskemlesinde kasıldı.

«Aron'un haberi var mı?»

«Hayır, oh, hayır. O hiçbir şey bilmiyor.»

«Neden böyle söylüyorsun?»

«Bunu ona söylemeyi göze alamam.»

«Neden?»

«Buna dayanabileceğini sanmıyorum,» dedi Cal şaşırarak. «Başında yeterince sıkıntı var. (Sonra sürdürdü): Senin de öyle.»

Ama sustu.

Adam yorgun göründü. Başını salladı.

«Dinle beni, Cal. Aron'un bunu öğrenmeyeceğini mi sanıyorsun? Senden ne istediğimi iyi düşün.»

«Bunu öğrenebileceği yerlere gitmez hiç o,» dedi Cal. «O, benim gibi değil»

«Ya biri bunu ona söylerse?»

«İnanmaz ona. Bunu söyleyecek olan herkesi öldürür. Onun yalancı olduğunu düşünür.»

«Sen oraya gittin mi?»

«Evet, baba. Bilmem gerekiyordu.»

Sonra büyük bir coşkuyla sürdürdü:

«Eğer Aron koleje girmek için bu kentten ayrılırsa, buraya da bir daha dönmezse...»

«Evet, olabilir bu, ama daha burada iki yılı var,» dedi Adam, başını sallayarak.

«Belki ona, acele etmesini, bir yılda okulu bitirmesini söyleyebilirim. Akıllıdır o.»

«Ama sen, daha akıllısın ondan...»

«Aynı şeye karşı değilim,» dedi Cal.

Adam, odayı dolduracak derecede büyüdüğünü sezdi. Yüzü ciddiydi, mavi bakışları sert ve içe işleyiciydi.

«Cal,» dedi ansızın.

«Baba!»

«Sana güveniyorum.»

Babasıyla olan ilişkilerindeki değişiklik Cal'in mutluluğuna neden oldu. Davranışları rahatladı, yüzünde gülümsemeler açtı. Dışa dönük oldu.

Bu değişikliği farkeden Lee ona sordu:

«Yoksa küçük bir kız arkadaşın mı var?»

«Hayır. Kimin kız arkadaşa gereksinimi var ki?»

«Herkesin,» diye karşılık verdi Lee.

Daha sonra Lee, Adam'a sordu:

«Cal'e neler oluyor böyle?»

«Onunla ilgili her şeyi biliyor,» dedi Adam.

«Gerçekten mi? (Lee rahatladı.) Anımsayın, ona gerçeği söylemek gerektiğini söylemiştim size.»

«Ben ona bir şey söylemedim. Önceden biliyordu.»

«Bak hele, bak!» dedi Lee, «ama yine de ödevlerini yaparken şarkı söylemesi, yürürken kasketini yere atması bu yüzden olamaz. Ya Aron?»

«Onun için tasalanıyorum. Bunu öğrenmesini istemiyorum.»

«Belki çok geç de olsa, olacaktır bu.»

«Belki de Aron'la konuşabilirim,» dedi Adam.

Lee, Adam'a baktı.

«Sizde de bazı değişiklikler var.»

«Gerçek mi bu? Belki!»

Islık çalmakla, kasketini havaya fırlatmakla ve ödevlerini hemen yapmakla yetinmiyordu Cal. Yeni neşesinin ortasında, kendisini babasının mutluluğunun koruyucusu olarak atadı. Annesinden nefret etmediğini söylediğinde, yalan söylemiyordu. Ama Adam'ı yaralamıştı o. Bunu bir kez yapan, bir daha yapabilirdi. Onun hakkında olabildiğince fazla şey öğrenmeye söz verdi kendi kendine. Tanınan bir düşman, daha az tehlikelidir ve sizi şaşırtma tehlikesi de yoktur.

Geceleri, demiryolunun karşı yakasındaki evin kendisini çektiğini seziyordu. Öğleden sonraları, bazen karşı kaldırımdaki yüksek otların arasına saklanıyor, koyu renk giysili kadınların ağırbaşlı bir biçimde çıktıklarını görüyordu. Kadınlar evden hep, ikişer ikişer ayrılıyorlardı; Cal onları, sola Main Caddesine döndükleri Castroville Caddesinin köşesine dek izliyordu. İnsan onların geldikleri yeri bilmese, kim olduklarını anlayamayacağını farketti. Ama onun beklediği bu kadınlar değildi. Annesini günışığında görmek istiyordu. Sonunda Kate'in, her pazartesi günü saat bir buçukta çıktığını öğrendi.

Cal, okuldaki ödevlerini çok güzel yaparak, pazartesi öğleden sonraları için izin aldı. Aron'un sorularına, gizli kalması gereken bir sürpriz hazırladığını söyleyerek karşılık veriyordu. Aron'un fazla ilgilenmediğini de söylemek gerek. Kendi düşüncelerine daldığından, çok geçmeden onu unuttu.

Cal, Kate'i pek çok kez izledikten sonra, geçtiği yolları ezberledi sonunda. Her zaman aynı yerlere gidiyordu: Önce Monterey Bankasına gidiyor, orada, kasaları ayıran parmaklıkların arkasında bir çeyrek saat geçiriyor, sonra vitrinlere bakarak Main Caddesi boyunca yürüyor, Porter ve İrvine Mağazasına giriyor, giysilere bakıyor, bazen alışveriş yapıyor çengelli iğneler, tül, bir çift eldiven alıyor, saat ikiyi çeyrek geçe, Minnie Franken'in güzellik salonuna giriyor, orada bir saat kalıyor, kıvırcık saçlar ve başının çevresinde ipek bir eşarpla çıkıyordu oradan.

Saat üç buçukta, Doktor Rosen'e giden basamaklara tırmanıyordu. Daha sonra şekerci Bell'in dükkânına uğruyor, iki kilo çikolata alıyordu. Hep böyle oluyordu. Bell'in yerinden çıkınca, doğruca Castroville Caddesine, evine yürüyordu.

Herkes gibi, bir pazartesi günü gezinti yapan Salinaslı bir kent soylu gibi giyiniyordu. Ama hep eldiven giyiyordu, bu da Salinas'ta pek sık görülmezdi.

Eldivenlerin içindeki elleri eğri büğrü gibiydi. Cam bir çanın altındaymış gibi hareket ediyordu. Kimseyle konuşmuyor, kimseyi görmüyormuş gibi davranıyordu. Bazen önündeki bir adam başını çeviriyor, sonra sıkıntıyla yoluna gidiyordu. Adam gelip geçenlerin çoğu için, görünmez biri gibi geçip gidiyordu.

Cal, haftalarca Kate'i izledi. Kendini göstermemeye çalıştı. Kate de her zaman önüne bakarak yürüdüğünden, onun bir şeyden kuşkulanmayacağına inanıyordu Cal.

Kate, bahçesine girince, aldırmaz bir tavırla yoluna gidiyordu Cal. Onun hakkında her şeyi öğrenmek istemesinin dışında, onu neden izlediğini kendisi de söyleyemezdi.

Sekizinci hafta, her zamanki gibi onu yine izledi, ama o bahçesine girince, yoluna gitmedi.

Biraz bekledi, sonra o da bitişik kapıyı itti.

Kate, bir kurtbağrının ardına gizlenmişti. Kendini saklayıp soğuk bir sesle:

«Ne istiyorsunuz?» dedi.

Cal, kalakaldı. Zaman durmuş gibiydi. Soluk bile alamıyordu Cal. Soğukkanlılığını korumak için, çok küçük yaştan beri kendini eğitmişti. Ana konuyla ilgisi olmayan ayrıntıları gözden geçirdi. Rüzgârın, bitkinin küçük yapraklarını eğdiğini gördü, sayısız ayak izlerinin çizdiği yola ve çamurdan uzakta kalan Kate'in ayaklarına baktı, tiz ıslıklar çıkaran Pasifik Lokomatifini dinledi, havayı içine çekti; Kate'i görüş açısından kaçırmıyordu bu arada da. Biçimini, gözlerinin rengini, saçlarını ve omuzlarını kaldırışını gördü ve Aron'un ona çok benzediğini farketti. Kendi yüzünü, onun yüzüyle karşılaştıracak kadar iyi bilmiyordu. Böylece uzun süre kaldılar; aralarında güney rüzgârının soluğu vardı.

«Beni ilk kez izlemiyorsunuz. Ne istiyorsunuz?» dedi Kate.

Aron başını eğdi.

«Hiçbir şey.»

«Beni izlemenizi kim söyledi size?»

«Bunu söylemek istemiyorsunuz, değil mi?»

Cal, kendi cümlesini şaşkınca duydu. Onu tutmadan önce, bu cümleyi söylemeyi geçirmişti aklından.

«Siz annemsiniz, ben de sizin nasıl biri olduğunuzu öğrenmek istiyordum.»

Gerçeğin ta kendisiydi bu, başını dikilten bir yılan gibi sıçramıştı Kate.

«Nasıl? Bu da ne demek? Kimsiniz siz?»

«Adım Cal Trask,» dedi.

Onun belli belirsiz değiştiğini gördü. Durumları tersyüz olmuştu artık. Yüzündeki anlam aynıydı, ancak Cal, onun savunmada olduğunu anladı.

Her çizgisini inceleyerek dikkatle baktı Cal'e. Charles'ın karanlık ve silik hayali geçmişten çıkıp geldi.

«Benimle gel,» dedi ansızın.

Geri döndü, ayağını çamura basmamaya çalışarak, patika boyunca yürüdü.

Cal, onu izlemeden önce bir an duraksadı. Kocaman hoş odayı anımsadı ama gerisi ona yabancıydı. Kate, koridorun sonuna ve odasına dek önünden yürüdü. Mutfağın önünden geçerken:

«Çay. İki fincan,» diye seslendi.

Odasında, ziyaretçisini unutmuş göründü. Kollarından, eldivenli parmaklarıyla beceriksizce çekerek mantosunu çıkardı. Sonra, odasında yatağının bulunduğu köşede duvara yeni açılmış bir kapıya doğru yürüdü. Kapıyı açtı ve içeri girdi.

«Buraya gel,» dedi. «İskemleni getir.»

O da bir kutuya benzeyen çıplak odaya girdi. Pencere yoktu. Duvarlar koyu griydi. Yerde gri bir halı vardı. Odadaki eşyalar yalnızca gri ipek yastıklı geniş bir koltuk, eğik bir okuma masası ve kalın bir abajurla örtülü bir ışıklıktı. Kate, eldivenli eliyle,

eli sanki takmaymış gibi, parmaklarıyla bir çember çizerek ışığı yakan zinciri çekti.

«Kapıyı kapa,» dedi.

Lamba, okuma masasının üstünde bir çember oluşturuyor ve odaya zayıf bir ışık yayıyordu ancak. Gri renk ışığı emiyormuş, ve yokediyormuş gibiydi.

Kate, kaba yastıklara yerleşti, yavaşça eldivenlerini çıkardı. İki elinin parmakları sarılıydı. Öfkeyle konuştu:

«Böyle bakma. Artrit yüzünden böyle. Güzel, görmek ister misin?»

Sargıyı çözdü, şekli bozulmuş başparmağını ışığa doğru uzattı.

«Bak,» dedi. «Artrit neymiş gör.»

Parmağını yeniden sararken, acıyla buruşturdu yüzünü.

«Bu eldivenler bana acı veriyor,» dedi. «Otur.»

Cal, iskemlesinin kıyısına oturdu.

«Günün birinde sende de olacak,» dedi Kate. «Büyük teyzemde vardı, annemde de olmaya başlamıştı...»

Durdu. Oda sessizdi.

Kapıya yavaşça vuruldu.

«Sen misin, Joe?» diye bağırdı Kate. «Tepsiyi odama bırak.» «Joe, orada mısın?»

Kapıdan bir mırıltı duyuldu.

«Salonda pislik var. Onları temizle. Anne, odasını düzeltmemiş. Onu yeniden uyar. Bunun son olduğunu söyle ona. Eva, dün akşam çok surat astı. İlgilenirim onunla. Aşçıya söyle, bu hafta bize bir daha havuç çıkarırsa, hesabını eline veririm. Anlıyor musun?»

Yeni bir mırıltı duyuldu kapının arasından.

«Hepsi bu,» dedi Kate. «Domuz sürüleri!» diye mırıldandı. «Onlara bakmazsam, bok içinde çürüyüp giderler. Çık ve yeniden çay getir.»

Cal, kapıyı açtığı zaman, oda boştu Bitişikteki küçük odaya geri geldi, okuma masasının üstüne, üzerinde çaydanlık, kâğıt gibi ince iki fincan, bir krema kavanozu ve bir kutu çikolatanın

bulunduğu kocaman gümüş bir tepsiyi dengeli bir şekilde yerleştirdi.

«Çayı doldur,» dedi Kate. «Ellerim acıyor.»

Ağzına bir çikolata attı.

«Bu odaya baktığını gördüm, diye sürdürdü şekerlemeyi yiyince. Işık gözlerimi ağrıtıyor. Dinlenmek için buraya geliyorum.»

Cal'ın kendisine göz ucuyla baktığını gördü, karşılık beklemeyen bir ses tonuyla:

«Işık gözlerimi rahatsız ediyor,» dedi.

«Ne var? Çay istemiyor musun?» dedi sonra ansızın.

«Hayır, Bayan,» diye karşılık verdi Cal. «Çayı sevmem.»

Kate, sargılı parmaklarıyla ince fincanı aldı.

«Güzel, ne istersin?»

«Hiçbir şey, Bayan.»

«Bana bakmak mı istiyordun?»

«Evet, Bayan.»

«Memnun musun?»

«Evet, Bayan.»

«Neye benziyorum ben?»

İğrenç biçimde gülümsedi, küçük sivri dişleri göründü.

«Fena değil,» diye karşılık verdi Cal.

«Hiçbir şey söylemeyeceğinden kuşkulanıyordum. Kardeşin nerede?»

«Sanırım okulda ya da evdedir.»

«Nasıl biri o?»

«Size benziyor.»

«Gerçekten mi?»

«Papaz olmak istiyor,» dedi Cal.

«Çok güzel,» dedi Kate. «Bana benziyor ve buyruk altına girmek istiyor. Bir erkek, orada çok zarar görebilir. İnsan buraya gelince, tetikte durur, oysa kilisede tehlikede olur insan.»

«Gerçekten de papaz olmak istiyor o,» dedi Cal.

Kate, Cal'e doğru eğildi. Bakışları canlıydı.

«Fincanımı doldur. Kardeşin aptal mı?»

«Kibardır o,» dedi Cal.

«Sana aptal olup olmadığını sordum?»

«Hayır, Bayan,» dedi Cal.

Yastıkların içine gömüldü yeniden ve fincanını kaldırdı.

«Ya baban?»

«Ondan söz etmek istemiyorum,» dedi Cal.

«Ah, öyle mi? Demek onu seviyorsun?»

«Evet, seviyorum onu.»

Kate, bu genç yüzü inceledi, göğüs ortasından tuhaf bir tür ağrıyla sarsıldı. Hemen kendini topladı.

«Bir çikolata ister misin?» diye sordu.

«Evet, Bayan Neden bunu yaptınız?»

«Ne yapmışım ki?»

«Babama tabancayla ateş ettiniz ve bizi bıraktınız.»

«Bunu size o mu söyledi?»

«Hayır, bir şey söylemedi bize.»

Elinin birini ötekinin üstüne koydu, sanki yanmış gibi aniden çekti sonra.

«Baban, evine genç kızları alıyor mu?» diye sordu.

«Hayır,» dedi Cal. «Neden ona ateş ettiniz ve sonra neden gittiniz?»

Sanki bir ağ onu sıkıyormuş gibi, yüzünün bütün kasları sertleşti. Başını kaldırdı, bakışları acımasızdı.

«Yaşından büyük görünüyorsun, ama yeterli değil bu. Bilye oynamaya, burnunu silmeye gitsen daha iyi edersin.»

«Bazen kardeşimi işletirim,» dedi. «Yere düşürüp ağlatırım bile. Ne yaptığımı anlayamaz. Ondan daha kurnazım ben. Ama artık bundan yararlanmak istemiyorum. Beni üzüyor bu.»

Kate, bir soruya yanıt verirmiş gibi konuştu:

«Kendilerini akıllı sanıyorlardı onlar. Bana bakıyor ve tanıdıklarını düşünüyorlardı. Onları tanıyan bendim aslında. Her birinden yararlandım. Bana öğüt verdiklerini sanıyorlardı ama onlarla dalga geçiyordum ben. Charles, gerçekten aldattım onları ben.»

«Benim adım Caleb,» dedi Cal. «Caleb, vadedilen Toprak'a ulaştı. Lee, böyle dedi bana, İncil'den bu.»

«Çinli,» dedi Kate. (Sonra öfkeyle sürdürdü): «Adam, bana sahip olduğunu sandı. Yaralanıp her yanım kırık içindeyken, beni evine aldı, bana hizmet etti, besledi, beni kendine bağlamaya çalıştı. İnsanların çoğu bağlanır böylece. Minnet duyarlar, borçlu kalırlar. Ne kelepçedir ya! Kimse bağlayamaz beni. Bekledim, ta kendimi güçlü hissedinceye dek bekledim ve sonra da kaçtım. Beni tuzağa düşüremezler,» dedi. Ona bakıyor ve bekliyordum.

Kate'in hızla soluk alıp verişi, gri odanın sessizliğini bozuyordu.

«Ona neden ateş ettiniz?» diye sordu Cal.

«Çünkü yolumun üstündeydi o. İsteseydim öldürebilirdim onu ama yapmadım. Yalnızca beni bırakmasını istiyordum.»

«Gittiğinize hiç üzülmediniz mi?»

«Tanrım! Tabii ki hayır! Daha küçükten beri, her istediğimi yapabiliyordum. Nasıl davranacağımı hiç bilemezlerdi. Hiç de öğrenemediler. Kimse öğrenemedi hiç.»

Kendi kendisine, kişiliğini anlatıyordu.

«Benim kanımdansın sen. Belki de bana benziyorsun, değil mi? Neden olmasın?»

Cal ayağa kalktı, ellerini sırtının arkasında birleştirdi ve sordu:

«Siz küçükken... (Sonra düşüncelerini sıraya koymak için durdu.) Sizde bir şeylerin eksik olduğunun farkına varmadınız mı hiç? Başkalarının bildiği ve sizin bilmediğiniz şeyler gibi? Size söylemek istemedikleri bir giz gibi? Bunu hiç sezdiniz mi?

Cal, konuşurken, Kate'in yüzü dondu, Cal sustuğundaysa, onları birleştiren bağı kesmek için bundan yararlandı.

«Şimdi de yumurcaklarla konuşmaya başlıyorum işte,» dedi.

Cal, ellerini çözüp ceplerine soktu.

«Acemi çaylaklarla konuşuyorum,» dedi. «Çıldırmış olmalıyım!»

Cal'in yüzü gerilmiş, gözleri irileşmişti.

«Ne bekliyorsun?» dedi Kate.

Cal, ter içindeydi, yumruklarını sıkmıştı.

Kate, alışkanlıkla parlak ama sert bir hançer sokmak istedi.

«Sana bunun gibi ilginç şeyler verebilirdim... (Biçimsiz parmaklarını gösterdi.) Ama saralıysan, benden almış olamazsın.» dedi tatlı tatlı gülerek.

Bakışlarını Cal'e dikti, onun korkmasını bekliyor ve onu endişelendirdiğini umuyordu.

Cal neşeyle konuştu.

«Gidiyorum,» dedi. «Çekip gidiyorum buradan. Çok sevindim. Lee haklıymış.»

«Ne dedi o?»

«Size benzemekten korkuyordum.»

«Benziyorsun,» dedi Kate.

«Hayır. Ben, kendimim. Size benzemeye gereksinimim yok.»

«Bunu nerden biliyorsun?» diye sordu.

«Biliyorum ya önemli olan bu. Biraz önce anladım bunu. Eğer kötü yürekliysem, benim kendi kötü yürekliliğim bu.»

«Senin Çinli'n aklını çelmiş. Neden böyle bakıyorsun bana?»

«Işıktan gözlerinizin rahatsız olması gerçek değil,» dedi Cal. «Aslında korkuyorsunuz siz.»

«Joe» diye bağırmaya çalıştı Kate, ama sesi boğulup kaldı.

Cal, kapıyı açtı, ardından çarpıp çıktı.

Joe, salonda, kadınlardan biriyle konuşuyordu. Hafif ve aceleci ayak sesleri duydular Başlarını kaldırınca, belirsiz bir şeklin kapıya vardığını, açtığını ve dışarı süzüldüğünü gördüler. Ağır kapı sallandı. Kapının önünde ayak sesi, ardından da yere atlama sesi işittiler.

«Nedir bu?» diye sordu kızlardan biri.

«Yalnız Tanrı bilir ne olduğunu,» dedi Joe. «Bazı günler, hayal görüyorum ben.»

«Ben de,» diye yanıtladı kız. «Clara'nın kalçalarının delik deşik olduğunu söyledim mi sana?»

«Şırıngayı büyütmemek gerek,» dedi Joe. «İnan bana, kısa zamanda iyileşecektir.»

«Çok doğru,» diye onayladı kız

Kate, koltuğundaki yastıklara iyice gömüldü. Bedeninde, tüylerini diken diken eden ve ardında yakıcı bir soğukluk bırakan dalgacıklar geziniyordu.

Kendi kendisiyle konuşurmuş gibi yavaşça söylendi:

«Sakin ol. Bir şey yok. Savun kendini. Pis yumurcak!»

Hiç korkmamış olduğu ve aynı zamanda da nefret ettiği tek insanı düşündü ansızın. Ak sakalı, pembe yanakları, insanın içini görmek için derisini yüzüyormuş gibi görünen gülen gözleriyle Sam Hamilton'du bu.

Biçimsiz parmağıyla boynundaki ince zinciri çıkardı Kate. Zincire iki küçük kasa anahtarı, bir altın saat ve bir çelik tüp bağlıydı. Büyük bir özenle tüpün vidasını gevşetti, dizlerini ayırdıktan sonra, eteklığinin üstüne küçük bir jelatin kapsül boşalttı. Onu ışığa tuttu; içinde altı morfin kristali vardı. Kapsülü tüpün içine geri koydu, kapağı sıkıştırdı, zinciri giysisiyle derisi arasına bıraktı.

Cal'in son sözleri durmadan yineleniyordu: «Korkuyorsunuz!» Anlamını yoketmek için cümleyi yüksek sesle söyledi. Önünde çok ters bir görüntü belirdi, onu iyice incelemek için gelişmesini bekledi.

Küçük odanın yapılmasından önce olmuştu olay. Kate, Charles'ın mirasını almıştı. Çeki paraya çevirmiş ve Monterey Bankasındaki kasasına kilitlemişti.

İşte yaklaşık o günlerde, ellerinde ilk sancıları hissetmişti. Gitmek için yeteri kadar parası vardı ama evi satmakta acele etmek istemiyordu. Ayrıca da iyileşmeyi beklemek istiyordu.

Uzak ve soğuktu New York. Hiç iyileşmedi.

«Ethel» imzalı bir mektup aldı. Kimdi Ethel? Kim olursa olsun, para istemekle delilik ediyordu. Yüzlerce Ethel vardı. Her sokak köşesinde de bir tane vardı. Mektubu kareli kâğıda yazmıştı.

Çok geçmeden, onu şöyle böyle tanıyan Kate'i görmeye geldi Ethel.

Yazı masasının arkasında, tedbirli, kendine güvenli ve küçümser bir tavırla oturuyordu.

«Görüşmeyeli uzun zaman oldu,» dedi.

Ethel, talim yaptıran çavuşunu, elli yıl sonra görmeye gelen bir asker gibi yanıt verdi.

«İşler içaçıcı değil,» dedi.

Kalınlaşmıştı, çevresi yağ tabakasıyla sarılıydı. Giysileri temiz, yırtık pırtık ve zavallıydı.

«Şu anda nerede oturuyorsunuz?» diye sordu Kate, bir yandan da, yaşlı orospunun ne zaman amacına ulaşacağını düşünüyordu.

«Pasifik Oteli'nde. Bir odam var.»

«Demek artık evde çalışmıyorsunuz?»

«Çalışmaya bir türlü başlayamadım yeniden. Beni kapı dışarı etmeyecektiniz. (Gözyaşlarını pamuklu eldivenin tersiyle sildi.) İşler berbat.» dedi. «Yeni yargıç gelince, sıkıntılarım başladı. Çalışma karnem olmadığından, üç ay hapis yedim... Buradaki gibi değil. Oradan çıkınca, frengiye tutulmuşum. Hastalık kaptığımı bilmiyordum. Hastalığı birine bulaştırmışım, poliste çalışan kibar biriydi. Adam öfkelendi ve ardıma düştü. Burnumu, dört dişimi kırdı ve bu yeni yargıç, bana altı ay ceza verdi. Anlıyor musunuz, Kate? Altı ayda, insan tüm ilişkilerini koparır. Dostlar unutur sizi. Bu yüzden de hiç başlayamadım işe.»

Kate, yapmacıklı bir ilgiyle başını salladı. Ethel, kendini acındırıyordu ona. Kate, çekmecesini açtı, birkaç kâğıt para çıkardı ve Ethel'e uzattı.

«Bir dostu yüzüstü bırakmam ben hiç,» dedi. «Başka bir kente gidip, işe sıfırdan başlayın. Şeytanın bacağını kırar bu bazen.»

Ethel, paraları cebe indirmemek için kendini zor tuttu. Onları pokerde kâğıt dağıtır gibi açtı... Dört onluk. Biraz heyecanla konuştu:

«Anladığınızı ve bana kırk dolardan daha başka şeyler sunacağınızı düşünüyordum.»

«Nedenmiş o?»

«Mektubumu almadınız mı?»

«Hangi mektubu?»

«Ah!» dedi Ethel. «Postada kaybolmuş olmalı. Sorumsuzlar. Sizin anlayacağınız, benimle ilgileneceğinizi umuyordum. Kendimi gerçekten çok alçalmış hissediyorum. İçimde, beni ezen bir ağırlık var. (İç çekti, sonra öyle hızla konuştu ki, Kate onun, küçük söylevini ezberlemiş olduğunu anladı.) Bende ileriyi gören bir güç olduğunu belki de anımsarsınız. Olacakları önceden bilirim her zaman. Bir düş gördüğümde, gerçekleşir o. Biri bana, bu işten para kazanabileceğimi söyledi. Gerçek bir medyummuşum ben. Anımsıyor musunuz?»

«Hayır,» dedi Kate.

«Hayır mı? Demek bunun farkına varmadınız. Bütün herkes biliyordu bunu. Onlara pek çok şey söyledim, tümü de gerçekleşti.»

«Sözü nereye getirmek istiyorsunuz?»

«Bir düş gördüm. Bunu anımsıyorum, çünkü onu Faye'in öldüğü gece görmüştüm. (Bakışlarını Kate'in kayıtsız yüzüne dikti, sürdürdü.) O gece yağmur yağıyordu, düşümde de yağıyordu yağmur. Islaktı ortalık. Düşümde, mutfak kapısından geçerken gördüm sizi. Bulutlar vardı ama ara sıra ay görünüyordu. Sizdiniz o. Bahçenin sonuna dek gittiniz ve bir şey yaptınız. Ne olduğunu bilmiyorum. Sonra da sessizce geri döndünüz. Sonra da... Sonra, Faye öldü.»

Bir şey umarak sustu, ama Kate'in yüzü anlamsızdı.

Ethel bekledi, Kate sustu durdu.

«Size de söylediğim gibi, düşlerime her zaman inanırım. Çok tuhaf bu. Ezilmiş küçük şişelerden başka bir şey yoktu bahçenin dibinde, bir de lastik damlalık.»

«O zaman, onları bir hekime götürdünüz,» dedi Kate tembel tembel. «O, ne buldu şişelerde?»

«Böyle bir şey yapmadım.»

«Yapmalıydınız.»

«Kimseyi üzmek istemem. Kendi sıkıntım kendime

zaten. Küçük cam parçalarını bir zarfa koydum ve yanyana dizdim.»

Kate, yavaşça sordu:

«Sonra da benden öğüt istemeye geliyorsunuz, öyle mi?»

«Evet, Bayan.»

«Sana ne düşündüğümü söyleyeyim,» dedi Kate. «Yaşlı bir orospudan başka bir şey değilsin sen ve tepene de çok yumruk yemişsin.»

«Deli olduğumu söylemiyorsunuz ya...»

«Belki öyle değilsin. Ama hasta ve yorgunsun. Bir dostu yüzüstü bırakmayacağımı söyledim sana. Buraya, gelebilirsin, tabii çalışmamak koşuluyla, ama yardım edebilir, ev ve mutfak işi yapabilirsin. Seni barındırır ve beslerim. Cebin biraz para görür. İşine geliyor mu?»

Ethel, ayakları üzerinde sallandı.

«Hayır Bayan, dedi. Ben burada... Uyumak istemiyorum. Zarfımı yanımda taşımıyorum. Onu bir dosta emanet ettim.»

«Ne bekliyordun sen?»

«Çıkarınızı koruyacağınızı ve kendime bakmam için bana ayda yüz dolar vereceğinizi düşünüyordum.»

«Pasifik Oteli'nde mi kalıyorsun?»

«Evet, Bayan. Odam, büronun yanındaki koridorda, gece bekçisi dostumdur ve iş sırasında da hiç uyumaz. Kibar biri.»

«Çok korkmanın yararı yok, »dedi Kate. «Yalnız şu soruyu sor kendine: Şu kibar beyini uyutmak için kaç para gerek? Bir dakika bekle.»

Onar dolarlık altı kâğıt para daha saydı, onları Ethel'e uzattı.

«Her ayın ilk günü bana bunları yollar mısınız, yoksa ben mi almaya geleyim?» diye sordu Ethel.

«Sana yollarım onları,» dedi Kate. «Şu şişeleri analiz ettirmeliydin,» diye ekledi.

«Zorunlu kalmadıkça, böyle yapmam.»

Ethel, dolarları avucunun içinde sakladı. Sevinçten uçuyordu. Yaşamında ilk kez şans gülüyordu yüzüne.

O gittikten sonra, bahçenin ucuna gitti Kate. Aradan geçen yıllardan sonra, toprağın kazıldığı yerde küçük bir kabarıklık vardı hâlâ.

Ertesi sabah, yargıç, geceki olayları dalgın dalgın dinledi. Dördüncü şikâyetçiye sordu:

«Kaç paranız çalındı?»

Kara saçlı adam karşılık verdi:

«Yüz dolar kadar.»

Yargıç, tutuklamayı gerçekleştiren memura döndü.

«Üzerinde ne kadar vardı?»

«Doksan altı dolar. Sabah saat altıya doğru, gece bekçisinden viski, sigara ve gazeteler satın almış.»

Ethel bağırdı:

«Bu herifi hayatımda görmedim hiç!»

Yargıç başını kaldırdı.

«İki kez fahişelikten tutuklanmış, bugünse hırsızlıktan. Bize pahalıya patlıyorsunuz. Öğlen olmadan, kenti terkedin. (Polis memuruna döndü.) Şerif, onu sınırın öte yanına götürsün. (Sonra Ethel'e döndü): Bir daha sizi burada görürsem, en yüksek cezayı veririm, bu da San Quentin demektir. Anladınız mı?»

«Yargıç Bey, sizinle yalnız görüşmek isterdim.»

«Neden?»

«Sizinle görüşmek gerek. Bir, düzen bu.»

«Zaten hepsi de düzendir,» dedi yargıç. «Sonraki gelsin.»

Şerif yardımcısı, Ethel'i Pajaro ırmağının üstündeki köprünün öte yakasına götürdüğü sırada, davacı, geze geze Castroville Caddesine indi ve Kate'in yerine girecekken vazgeçti ve Berber Kenoe'nin dükkânına girmek için gerisingeri yürüdü.

O anda, Ethel'in gelişi Kate'i fazla rahatsız etmedi. Bir fahişenin suçlamalarına ne kadar inanılacağını biliyordu. Cam parçalarının incelenmesi de zehiri ortaya çıkarmazdı. Faye'i neredeyse unutmuştu. Bu zorunlu anımsatma, hoş olmamıştı yalnızca.

Anılar, her zaman sırasıyla canlandı. Bir akşam, bakkalın faturasını incelerken, aklına şimşek gibi hızla bir düşünce geldi. Öyle ansız oldu ki, hesaplardan hemen başını kaldırdı. Bu endişe. Charles'ın karamsar yüzüne nereden gelmişti? Ya Sam Hamilton'un neşeli ve şaşkın bakışına ne demeliydi? Neden ürperiyordu?

Yeniden hesaplara daldı. Ama Charles'ın yüzü, arkasında, omzunun üzerinden bakıyordu. Parmakları acı veriyordu Kate'e. Faturaları kaldırdı, evin içinde gezindi. Sessiz bir geceydi... Bir salı gecesi. Sirkte yeterli izleyici yoktu.

Kate, kızlarının ona karşı dehşet duyduklarını biliyordu. Bunu, Kate istemişti. Ondan nefret ediyorlardı ama bunun önemi yoktu. Kadınlar, güveniyorlardı Kate'e. Kurallara uyarlarsa, Kate, onlara bakar ve korurdu. Bu anlaşmada sevginin ve saygının yeri yoktu. Kate onları hiç ödüllendirmiyor, saygısızlık ettiklerinde kapı dışarı etmeden önce, iki hak daha tanıyordu. Kadınlar, haksız yere cezalandırılmayacaklarına güveniyorlardı.

Kate'in geldiğini gördükleri zaman, kızlar yapmacıklı bir havaya bürünüyorlardı. Kate, bunun nedenini biliyor, şaşırmış görünmüyordu. Ama o gece, yalnız olmadığını sandı. Yanında, arkasında, her zaman Charles vardı.

Yemek salonundan geçti, mutfağa girdi ve buzluğu açtı. Sonra, savurganlık yapılıp yapılmadığını anlamak için çöp kutusunun kapağını açtı. Her akşam yapıyordu bunu.

Salondan ayrılınca, kadınlar, soru sorarcasına birbirlerine baktılar ve omuzlarını silktiler. Kara saçlı Joe ile konuşan Eloise:

«Neler oluyor?» dedi.

«Hiçbir şey. Neden?»

«Bilmiyorum. Sinirli gibi görünüyor.»

«Yolunda gitmeyen bir şeyler vardır.»

«Nedir bu?»

«Hayda!» dedi Joe. «Ben bilmiyorum, sen de bilmiyorsun.»

«Anlaşıldı. Kendi işime bakayım ben.»

«Küçük bir kurnazsın sen,» dedi Joe. «Öyle kalmaya çalış.»

«Bir şey bilmek istemem.»

«Güzel söz.»

Dolaştıktan sonra, salondan geçti Kate.

«Yatmaya gidiyorum,» dedi Joe'ya. «Yok yere rahatsız etmeyin beni.»

«Bir arzunuz var mı?»

«Evet. Bana çay yap. Giysini ütüledin mi, Eloise?»

«Evet, Bayan.»

«Söyletme bu tür şeyleri.»

«Peki, Bayan.»

Kate'in uykusu yoktu. Bütün kâğıtlarını düzeltti. Joe çayı getirince, tepsiyi yatağının kıyısına koydurdu.

Yastıklarına gömülmüş olan Kate, çayını yudumlarken düşündü. Charles'ı mı? İşte!

Charles akıllıydı, Sam Hamilton da kendince akıllıydı. İşte bu yüzden endişelenmişti. Akıllıydı onlar. Sam ve Charles ölmüşlerdi, ama başkaları da vardı. Özenle durum değerlendirmesi yaptı.

«Şişeleri topraktan çıkarmış olsaydım, ne düşünür ve ne Yapardım?» Birden korktu. Şişeler neden kırılmış ve yere gömülmüştü? Zehir yüzünden değildi ki! O halde neden onları gömmeli? Budala! Onları ya ırmağa ya da çöp kutusuna atmalıydı. Doktor Wilde ölmüştü. Ama fiş tutmuş olamaz mı? Bilmiyordu bunu. Eğer o şişeleri bulmuş ve içinde ne olduğunu öğrenmişse, birine kalkıp da: «Afyon yağının organizma üzerindeki etkisi nasıldır? Sık sık, azar azar bunlardan verilirse, ne olur?» diye sorarsa ya? Soru sorulan kişi bunu bilirdi. Başkaları da bilebilirdi.

«Yeni kızlardan birine her şeyini miras bıraktıktan sonra ölen zengin ev sahibinden söz edildiğini duydunuz mu acaba?» Kate, onun ilk tepkisinin ne olacağını çok iyi biliyordu. Ethel'i kovalamakla ne büyük budalalık etmişti! Şimdi değerli biri olacaktı. Ethel'e para vermek ve cam kırıklarını geri almak zorun-

daydı. Neredeydi onlar? Bir zarfın içinde... Ama nerede? Ethel'i nasıl bulacaktı?

Ethel, neden ve nasıl kısıt altına alınmış olduğunu öğrenmekte gecikmedi. Kendisi aptaldı ama aptal olmayan biriyle konuşabilirdi. Olayı, Faye'in hastalığını, belirtileri ve vasiyetini anlatırsa ya?

Soluğu kesiliyordu Kate'in, tüyleri diken diken olmuştu. New York ya da başka yer, farketmez. Evi satmanın yararı yok. Para gerekmez. Onda dünya kadar vardı. Kimse bulamazdı onu. Evet ama ya o kaçarsa, ya da budala olmayan biri Ethel'den öyküyü duyarsa? Bir ilgi kuramaz mıydı sanki?

Kate kalktı ve güçlü bir uyku hapı aldı.

O andan sonra, peşini bırakmadı korku. Erkeklerin ona baktığını ve onu tanıdığını biliyordu. Ağrılarının artritten ileri geldiğini öğrendiğine nerdeyse sevindi. Uğursuz bir ses, bunun belki de bir ceza olduğunu fısıldamıştı kulağına.

O günden sonra, dışarı çıkmaktan tiksinti duydu. Erkeklerin ona baktığını ve tanıdığını biliyordu. Ya onlardan birinde Charles'ın yüzünü ya da Samuel'in gözlerini görürse? Haftada en çok bir kez dışarı çıkmak için çaba göstermek zorunda kaldı.

Küçük gri odayı yaptırdı. Işığın, gözlerini rahatsız ettiğini söyledi, yavaş yavaş sonunda kendi de inandı buna. Gözleri, kentteki bir gezintiden sonra acıyordu. Küçük odasında gitgide daha fazla kalmaya başladı.

Bazı insanlar örneğin Kate gibileri, aynı anda iki karşıt görüşü ileri sürebilirler. Kate, ışığın gözlerini rahatsız ettiğine inanıyor ama aynı zamanda, küçük gri odanın, gizlenecek bir sığınak hiçbir kurnazın kendisine erişemeyeceği bir yeraltı sığınağı olduğunu biliyordu. Bir gün, koltuğunda otururken, gizli bir çıkış deliği açtırmayı düşündü. Ama kendiliğinden vazgeçti bu işten. Güvencede olmazdı. Buradan çıktığı gibi, içeri, bir şey de girebilirdi, bahçeye gizlice sızan bu bir şey, duvar boyunca yanaşır ve pencerelerden içeri bakabilirdi. Kate, her pazartesi öğleden

sonra dışarı çıkabilmek için gittikçe daha fazla güç harcamak zorunda kaldı.

Cal onu izlemeye başlayınca, ödü patladı Kate'in. Onu suçüstü yakalamak için kurtbağrı bitkisinin arkasına saklandığı zaman, korku içindeydi.

Ama bu akşam, başını yumuşacık yastıklara dayamıştı ve uyku ilacının etkisiyle gözkapakları tatlı tatlı ağırlaşıyordu.

KIRKBİRİNCİ BÖLÜM

Hem savaştan korkan hem de onun çekiciliğine dayanamayan Amerika, farkında olmadan savaşa sokuluyordu. İnsanlar, yaklaşık altmış yıldır sarsılmamışlardı. İspanya sorunu bir savaştan daha çok bir sefer olmuştu. Kasım ayında, Bay Wilson yeniden başkan seçilmiş ve başkanlık kürsüsünde, Avrupa sorunlarının dışında kalmaya söz vermişti. Ama ona soğukkanlı olmasını öğütlemişlerdi, kaçınılmaz savaş demekti bu da. Ticaret sürüyor, fiyatlar yükseliyordu. Britanya yönetiminin aracıları, yiyecek, kumaş, maden ve kimyasal ürünler satın alarak ülkeyi dolaşıyorlardı. Ülkenin nabzı hızlı atıyordu. Savaşa hazırlanırken, savaşa inanmak istemiyordu kimse. Salinas Vadisi eskisi gibi yaşıyordu.

Cal, Aron'la birlikte okula gidiyordu.

«Yorgun görünüyorsun,» dedi Aron.

«Öyle mi?»

«Dün gece eve gelişini duydum, saat dörttü. Böyle geç vakit ne yapıyorsun?»

«Geziniyorum. Düşünüyorum. Okulu bırakıp çiftliğe dönmeni isteyen mi var?»

«Ne yapmaya?»

«Babama para kazanmak için.»

«Koleje gitmek ve hemen buradan ayrılmak istiyorum ben. Bu kentten ayrılmak isterdim. Herkes alay ediyor bizimle.»

«Sen öyle düşünüyorsun.»

«Hayır. Parayı yitiren ben değilim. Şu saçma marul fikri benim değil. İnsanlar benimle alay ediyorlar yine de. Beni koleje yollaması için parası kalıp kalmadığını bilmiyorum bile.»

«Bunu, isteyerek yapmadı.»

«Ama yine de parasını yitirdi ya.»

«Bu yıldan başka, bir yılın daha var, sonra da koleje gidersin.»

«Bilmediğimi mi sanıyorsun?»

«Sıkı çalışırsan ve belki bu yaz sınavlarda başarılı olursan, sonbaharda koleje girebilirsin.»

«Başaramam bunu.»

«Başaracağına inanıyorum. Okul müdürüyle konuş bu konuyu. Eminim, saygı değer Rolf sana yardım ederdi.»

«Bu kentten ayrılmak istiyorum,» dedi Aron. «Buraya hiç dönmemeyi de. Bize hâlâ Marul Kafa diyorlar. Alay ediyorlar bizimle.»

«Ya Abra?»

«Anlarız.»

«Gidersen, ne der o?»

«Ben ne istersem, onu yapar.»

Cal, bir an düşündü:

«Dinle. Biraz para kazanmaya çalışacağım. Yoğun bir şekilde çalışır, sınavlarıda bir yıl öncesinden verirsen, okuman için yardım ederim sana.»

«Bunu yapar mıydın?

«Evet.»

«Hemen gidip müdürü göreceğim.»

Adımlarını sıklaştırdı.

Cal, yeniden çağırdı onu:

«Bekle, Aron! Dinle. Eğer o başarabileceğini söylerse, bundan babama sözetme.»

«Neden?»

«Onun için hoş bir sürpriz olurdu bu.»

«Bunun ne yararı var?»

«Yok mu?»

«Yok. Aptalca geliyor bu iş bana.»

Cal, deliler gibi şöyle bağırmak istedi:

«Annemizin kim olduğunu biliyorum. Sana gösterebilirim onu.»

Cal, zilden önce okul girişinde Abra'ya rastladı.

«Aron tuhaflaştı,» dedi.

«Belki.»

«Nedenini biliyorum.»

«Aklı havalarda. Papazın suçu bu.»

«Seninle eve kadar geliyor mu?»

«Evet, ama saydam gibi. Ayakları yere basmıyor. Kanatları var sanki.»

«Onun canını sıkan, şu marul öyküsü.»

«Biliyorum,» dedi Abra. «Onu yatıştırmaya çalışıyorum ama o ilginç olmak zorunda kalıyor.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Hiçbir şey,» dedi Abra.

O akşam, yemekten sonra, gelecek cumaya çiftliğe gidip gidemeyeceğini babasına sordu Cal. Adam, başını çevirdi.

«Ne yapmaya?»

«Şöyle bir bakmak için.»

«Aron da seninle gelecek mi?»

«Hayır, yalnız gideceğim.»

«Bence sakınca yok. Sizce var mı, Lee?»

«Hayır,» dedi Lee.

Sonra Cal'e baktı.

«Tarımla uğraşmayı ciddi ciddi düşünüyor musun?»

«Belki. Baba, bana çiftliği güvenebilirsen, onu işletirim.»

«Bir yıl daha kirada çiftlik.»

«Daha sonra, oraya yerleşebilir miyim?»

«Ya okulun?»

«Bitiririm.»

«Bakarız,» dedi Adam. «Koleje gitmek istersin belki de.»

Cal çıkınca, Lee de ardından geldi.

«Neden gitmek istiyorsun oraya?» diye sordu.

«Gezmek için.»

«Anlıyorum. Benden saklıyorsun.»

Lee, eve dönmeye hazırlandı, sonra yeniden düşündü ve Cal'e seslendi. Oğlan durdu.

«Sıkılıyor musun, Cal?»

«Hayır.»

«Benim beş bin dolarım var. Senin hizmetinde bu para.»

«Neden gereksin para bana?»

«Bilmem,» dedi Lee.

Will Hamilton, camlı çalışma odasını çok seviyordu. Çalışma odası otomobil galerisinin daha ilerisindeydi, ama o garajında oturmaktan hoşlanıyordu.

Kırmızı deri koltuğuna yayılıyor ve yaşamın tadını çıkarıyordu. Ona, tanıtım işinde çok para kazanan kardeşi Joe'dan sözedildiğinde, Will, onun küçük bir akvaryumda kocaman bir kurbağa olduğunu söylüyordu.

«Büyük bir kent korkuturdu beni. Ben köylüyüm.» Ayrıca bu cümlenin yarattığı gülüşleri duymak hoşuna gidiyordu. Dostlarının, onun rahat olduğunu bildiğini gösteriyordu bu da.

Cal, bir cumartesi sabahı onu görmeye gitti. Will'in şaşkın bakışları karşısında şöyle dedi:

«Benim adım Cal Trask.»

«Ah, öyle ya! Çok büyümüşsünüz. Babanız da gelecek mi?»

«Hayır, yalnızım.»

«O halde oturun. Sanırım sigara içmiyorsunuz.»

«Bazen içerim.»

Will, masanın üstüne bir paket *Murat* sigarası koydu. Cal, kutuyu açtı, sonra kapadı.

«Hemen değil sağolun.»

Will, sıkıntılı genç yüze baktı. Bu çocuktan hoşlanıyordu.

«Akıllı,» diye düşündü. «Kül yutmaz o.»

«Az sonra iş yaşamına atılacaksınız,» dedi yüksek sesle.

«Evet, efendim. Okuldan çıkınca, çiftliğimizi işletmeyi düşünüyorum.»

«Para kazanılmaz,» dedi Will. «Çiftçiler bir şey kazanmıyorlar. Asıl kârı, onlardan mal alanlar yapıyor. Tarımda kazanç yok.»

Will, Cal'in kendisini süzdüğünü, ölçüp biçtiğini, denediğini seziyordu ve bu hoşuna gidiyordu.

Kararlı olmasına karşın, Cal, konuya doğrudan girmedi.

«Çocuklarınız yok mu, Bay Hamilton?»

«Hayır. Üzülüyorum buna. Hatta en büyük üzüntüm bu. Neden bana soruyorsunuz bunu?»

Cal, ne diyeceğini bilemedi.

«Bana bir öğüt verebilir miydiniz?»

Will'in içini sevinç kapladı.

«Elimden gelirse, severek yaparım. Neyi öğrenmek istiyorsunuz?

O zaman Cal, bir şey yaptı, uzman Will bunu onayladı. Saflığını silah olarak kullandı.

«Çok para kazanmak isterdim. Bunun yolunu söyleyin bana.»

Will, gülme isteğini engelledi. Cümle belki safçaydı ama Cal böyle değildi.

«Herkesin isteğidir bu. Çok para demekle neyi kastediyorsunuz?»

«Yirmi otuz bin dolar.»

«Ulu İsa!» dedi Will.

Sonra öne eğildi. O zaman güldü, ama alaylı bir gülüş değildi bu. Cal de güldü ardından.

«Neden para kazanmak istediğinizi bana söyleyebilir misiniz?» diye sordu Will.

«Evet, efendim,» dedi Cal. «Size söyleyeceğim bunu.»

Sonra *Murat* paketini açtı, mantar uçlu sigaralardan birini aldı ve yaktı.

Will, koltuğuna gömüldü. Çok sevinçliydi.

«Babam, çok para yitirdi.»

«Biliyorum,» dedi Will. «Onu marul vagonlarını yollamasının tehlikeli bir iş olduğu konusunda uyarmıştım.»

«Öyle mi? Neden peki?»

«Garantisi yok,» dedi Will. «Bir işadamı, gerisini de düşünmek zorundadır. Kaza olunca, kimse yardım etmez, böyle de oldu. Konuşmanızı sürdürün.»

«Yitirmiş olduklarını ona geri vermek için para kazanmak istiyorum.»

Will, gözlerini açtı.

«Neden?»

«Çünkü öyle istiyorum.»

«Onu seviyor musunuz?»

«Evet.»

Will'in etli yüzü sertleşti, bir anı ansızın kuşattı onu. Geçmişe doğru ağır bir yükseliş değil de apaçık bir görüntüydü bu. Geçen yıllar, bir manzara, bir umutsuzluk, tümü de fotoğraftaki gibi donup kaldı. Bu fotoğrafta pırıl pırıl, gün kadar güzel, bir kırlangıç uçuşu gibi zarif olan Samuel, içinde bir ateş yanan Tom, fırtınaların üstüne binmiş Una, tatlı Mollie, gülüşüyle Dessie, şıklığı ve kokusuyla odayı dolduran George, sonra da en küçük, en sevgili Joe vardı. Herbiri, hiç çaba harcamadan aileye bir armağan getirmişti.

Herkesin, içinde gizli acıları bulunan ve anahtarını kimseye vermediği bir kasası var. Will, kendi kasasını kahkahaların altına gizlemişti, atılım yapmasının kıskanılmasını istemiyordu. Ağır çalışan, tutucu, yapıcılıktan uzak ve sıradan bir aklı olduğunu biliyordu. Düş gücünden yoksundu ancak umutsuzluğa da kapılmıyordu. Orta karar bir insandı, aile ortamında destek görüyordu. Hesapları yapan, yasa adamları bulan cenaze alayını çağıran ve gerektiğinde hesapları ödeyen oydu. Ötekiler, ona gereksinim duyduklarını bilmiyorlardı bile. Para kazanma ve tutma sanatını biliyordu. Bu yeteneği yüzünden Hamiltonlar'ın kendisini küçümsediklerini sanıyordu. Onları sevmişti, zararlarını karşılamaya her zaman hazır olmuştu.

Onların kendisinden utandıklarını düşünüyor ve aileden biri olarak kalmak için büyük bir güçle çabalıyordu. Zamanın akışını durduran bunlardı.

Hafifçe çıkıntılı gözleri, ıslaktı, Cal'in ilerisine bakıyordu.

«Ne var, Bay Hamilton?» diye sordu çocuk. «İyi değil misiniz?»

Ailesini anlamamıştı Will. Anlaşılması gereken bir yanı olduğunu bilmeden kabul etmişti onu ailesi. Şimdi de şu çocuk, yakın, açık ve içi dışı bir olarak karşısındaydı. Sahip olmak istediği Oğul, kardeş ya da babaydı o. Fotoğraftaki kişiler kımıldamaya başladı. Will, kımıldamadan hâlâ bekleyen Cal'e karşı yakınlık duyduğunu sezdi.

Will, bakışlarının yönünü değiştirmeye çalıştı. Ne zamandan beri suskun olduğunu bilmiyordu.

«Düşünüyordum,» dedi beceriksizce.

Sonra, sesini sertleştirdi:

«Bana bir şey sormuştunuz. Bir işadamıyım ben. Vermem, satarım.»

«Evet, efendim.»

Cal, tetikteydi ama Will Hamilton'un kendisini sevdiğini anlıyordu.

«Size bir soru soracağım, siz de bana yanıt vereceksiniz. Gerçeği söylemeye hazır mısınız?»

«Sorunuza bağlı bu,» dedi Cal.

«Böylesi daha iyi. Sorunun ne olduğunu bilmeden, konuşmak istemiyorsunuz. Akıllıca ve dürüstçe bir davranış. İyi... Bir kardeşiniz var. Babanız onu sizden daha çok mu seviyor?»

«Herkes gibi,» dedi Cal sakin sakin. «Herkes Aron'u üstün tutar.»

«Ya siz?»

«Evet, Bayım. Öyle sayılır.»

«Bu ne demek oluyor?»

«Bazen onu aptal bulurum, ama çok severim.»

«Güzel. Ya babanız?»

«Onu da severim,» dedi Cal.

«Ama o, kardeşinizi mi üstün tutar?»

«Bilmiyorum.»

«Yitirdiği parayı babanıza geri vermek istiyorsunuz. Neden?»

Genelde güvensiz olan Cal'in bakışı birden sertleşti.

«Babam iyidir,» dedi. «Ben iyi olmadığım için elimden geleni ona vermek istiyorum.»

«Bu sizi daha iyi mi yapacak?»

«Hayır,» dedi Cal. «Benim düşüncelerim kötü.»

Will, böylesine yalın konuşan birine rastlamamıştı hiç. Bu yalınlık karşısında sıkıntı duyuyor ama Cal'in zırhı yokken ne derece güvencede olduğunu biliyordu.

«Bir sorum daha var,» dedi. «Ama buna karşılık vermeyebilirsiniz. Ben olsam, yanıt vermezdim. Sorum şu: Bu parayı sağladığınızı ve babanıza verdiğinizi varsayalım. Onun sevgisini satın aldığınızı düşünmeyecek misiniz?»

«Evet Bayım. Öyle.»

«Bütün öğrenmek istediğim buydu.»

Will, nemli alnını avuçlarına bıraktı. Böyle sarsıldığını hiç anımsamıyordu. Cal, zaferin çok yaklaştığını seziyordu. Kazandığını biliyor ama belli etmiyordu bunu.

Will, başını kaldırdı, gözlüklerini çıkarıp sildi.

«Dışarı çıkalım,» dedi. «Arabayla bir tur atalım.»

O dönemde Will'in tabut gibi uzun kaportalı, kocaman bir Winton'u vardı. Güneyden, King City'den çıktı ve kasaba yoluna saptı. Her yerde pırıl pırıldı bahar, çayır çiçekleri ışıl ışıldı, her köşeden kuş cıvıltıları yükseliyordu.

Batıdan, karlı zirvesiyle Blanc Tepesi yükseliyordu, Vadi'deyse okaliptüs sıraları gümüş damlalar gibi parlıyordu.

Trasklar'ın çiftliğine giden yola saptıklarında, Will, yol kıyısında durdu. King City'den çıktıklarından beri, ağzını açmamıştı. Güçlü motorun sesi yavaşladı.

Will, gözlerini önüne eğmişti.

«Cal, benim ortağım olmak ister misiniz?» diye sordu.

«Evet, Bayım.»

«Parası olmayan biriyle ortak olmam. Size bunu ödünç verebilirdim elbette, ama bu da üzüntü kaynağı olur.»

«Para bulabilirim,» dedi Cal.

«Ne kadar?»

«Beş bin dolar.»

«Siz... Buna inanmam.»

Cal, sesini çıkarmadı.

«İnanıyorum,» dedi Will. «Ödünç mü alacaksınız?»

«Evet, Bayım.»

«Kaç faizle?»

«Sıfır.»

«İyi düşünce. Nereden bu para?»

«Bunu size söylemem.»

Will, başını salladı, güldü. Çok sevinçliydi.

«Belki budalalık ediyorum ama inanıyorum size. Budala değilim ben.»

Marşa bastı, motor homurdandı, sonra yavaşladı.

«Beni dinleyin. Gazeteleri okuyor musunuz?»

«Evet, Bayım.»

«Yakında savaşa gireceğiz.»

«Bana da öyle geliyor.»

«Pek çok kişi böyle düşünüyor. Fasulyenin bugünkü fiyatını biliyor musunuz? Salinas'ta yüz çuval fasulye kaça?»

«Pek emin değilim, ama sanırım yarım kilosu üç, üç buçuk sent.»

«Kesin bilmediğinizi mi söylüyorsunuz? Bunu nasıl öğrendiniz?»

«Çiftliğimizi işletmeye niyetleniyorum.»

«Biliyorum. Ama buna gerek yok. Zaman yitirmiş olursunuz. Babanızın kiracısının adı Rantani. İtalyan asıllı bir İsviçreli o. Çok iyi bir çiftçi. Yaklaşık beş yüz dönüm yer ekti. Eğer ona, yarım kilosuna beş sente anlaşır ve ekim için avans verirsek, fasulye eker. Bölgedeki bütün çiftçilere aynı öneriyi yaparız. Sözleşme yoluyla, beş bin dönüm fasulyemiz olabilir.»

«Piyasa üç buçuktan gidiyorsa, beş sentlik fasulyeleri ne

yaparız? Ah, anlıyorum. Ama bundan emin misiniz?» diye sordu Cal.

«Ortak mıyız?» diye sordu Will.

«Evet, Bayım.»

«Bana Will deyin.»

«Evet, Will.»

«Beş bin doları ne zaman almayı düşünüyorsunuz?»

«Gelecek çarşambaya.»

«Elden gel.»

Koca adamla küçük zayıf oğlan, görkemli bir şekilde el sıkıştılar.

Will, Cal'in elini bırakmadan konuştu:

«Şimdi ortak olduk. Britanya Alış Bürosuyla ilişkim var, Levazım Dairesinde de bir dostum. Yarım kilosuna on sentverene satabiliriz fasulyeleri.»

«Ne zaman satabilirsiniz?»

«Fasulyeler ekilmeden önce bile olabilir! Çiftliğe gidip Rantani» yi görelim mi?»

«Evet, Bayım,» dedi Cal.

Will, motoru çalıştırdı, Winton'u sarsıntılı yola doğru sürdü.

KIRKİKİNCİ BÖLÜM

Bugün, savaştan acı çekenler başkaları. Bizler, Salinas halkı olarak, dünyanın en büyük ulusu olan Birleşik Devletler'in gücünden kuşku duymuyorduk. Her Amerikalı seçkin bir nişancıydı ve bir Amerikalı, yirmi düşmana bedeldi.

Pershing'in Meksika'ya yollanmasından sonra, güvenimiz azaldı. Meksikalılar'ın ters ateş ettiklerine ve bütün gün uyuduklarına içtenlikle inanmıştık. Seçkin birliklerimiz ayak sürüyerek geri döndükleri zaman, tüm bunların yanlış olduğunu anladık. Ah ulu Tanrım! Meksikalılar ateş etmesini biliyorlardı. Villa'nın atlıları, bizim şampiyonlarımızı, atlarından aşağı atmışlardı. Ayda iki akşam yapılan talimler, onları yeterince sertleştirmemişti.

Üstelik bizim Pershing'imizi yanıltıp düşürmüşlerdi Meksikalılar. Meksikalılar'a bir de dizanteri eklenince, tuz biber ekilmiş oldu üstüne. Askerlerimizin iyileşmesi yıllar sürdü.

Almanlar'la Meksikalılar arasında ilgi kuramıyorduk hiç. Söylence yeniden yaldızlandı. Bir Amerikalı yirmi Alman'a bedeldi. Bu inanç ortaya çıkınca, parmağımızı bile kaldırmaya gerek yoktu, Kayzer aman dileyecekti.

Bizim ticaretimize bile saldırmayı göze alamazdı o... Ama saldırdı.

Gemilerimizi batırmaya cesaret edemezdi... Ama cesaret etti. Böyle bir şey yapması gülünçtü, ama yaptı bunu artık savaşa girmekten başka çaremiz yoktu.

Savaş, başlangıçta yine de başkalarına yaradı. Benim, ailemin, dostlarımın, bizim toplumda çok iyi yerlerimiz vardı ve savaş çok heyecan vericiydi bize göre. Savaş her zaman başkalarını ilgilendirir ve kendini öldürtenler de başkalarıdır. Neyse, Bakire Marie... Gerçek değildi bunlar elbette. Acı haber bildiren telgraflar kapıların altından atılmaya başlandı, ölüler bizdendi. Dehşet ve gürültüden altı bin mil uzakta olmamızın yararı yoktu, canımız bağışlanmıyordu.

Berbat bir dönem. Beyaz giysili dansözler, Özgürlük için kalçalarıyla bir sur oluşturuyorlardı boşuna; amcalarımız, Savunma Bonosu satmak için, 4 Temmuz'da çektikleri söylevleri boşuna yeniden kullanıyorlardı, bizler okulda, tahta tüfekleri elimize alıp, beden eğitimi öğretmenimizin ağzından Süvari El Kitabı'nı boşuna öğreniyorduk. Ulu Tanrım! Martin Hopps'un öldürülmesini ve sokağın öte kıyısında oturan Bergea'nın oğlunun havantopuyla parça parça edilmesini engellemiyordu bu. Kızkardeşimizin daha üç yaşından beri âşık olduğu o güzel oğlanı biliyor musunuz?

Delikanlılar, ellerinde valizlerle sürüklene sürüklene, Main Caddesinden Pasifik Garına doğru akıp gidiyorlardı. *Yıldızlı Bayrak* marşını çalan Salinas Bandosunun ardında, koyunlar gibi gidiyorlardı, aileler ağlıyordu, müzik ilahi gibi çalıyordu. Askere alınanlar, annelerine bakmıyorlar, onlar da bunu

göze alamıyorlardı. Savaşın bize dek geleceğine hiç inanmıyorduk.

Salinas'ta fısıltılar başladı. İnsanlar, askerin birinden öğrenmişlerdi... Gerçeği söylemiyorlardı bize. Erkeklerimiz, cepheye silahsız gönderiliyordu. Birlikleri taşıyan gemiler batıyordu, hükümetse bunu saklıyordu bizden. Alman ordusu bizimkinden öylesine büyüktü ki, hiç şansımız olamazdı bizim. Kayzer, işini bilen bir herifti. Amerika'ya çıkmaya hazırlanıyordu. Wilson, aynı söylevleri mi çekecekti bize? Elbette çekemez Genellikle bu konuda bilgi edinenler bir Amerikalı'nın yirmi Alman'a bedel olduğunu söyleyenlerdi... Aynen öyleydiler.

Savaş üniforması giymiş İngiliz asker toplulukları –her zaman zariftiler– ülkeyi dolaşıyor ve yere çivili olmayan her şeyi satın alıyorlardı. Pek çoğu sakattı, ama yine de üniformalıydılar. Başka şeylerin yanında, fasulye de satın alıyorlardı, çünkü fasulyenin taşınması kolaydı, uzun süre dayanıyordu ve askeri besliyordu. Fasulyenin yarım kilosu, enderdi bu on iki buçuk sentti. Çiftçiler, fiyatlar yükselmeden altı ay önce, hazır fasulyeyi iki sente sattıklarına üzülüyorlardı.

Bütün ulus ve Salinas Vadisi, marşı değiştirdiler. Başlangıçta, Heligoland'ın kökünü kazıyacağımızı, Kayzer'i ele geçireceğimizi ve bu mahvolmuş yabancıların yurdumuzda yapmış olduğu pisliği temizleyeceğimizi bas bas bağırmıştık. Sonra da birden keçi gibi melemeye başladık: «Savaşın kızılca kıyameti içinde, Kızıl Haç'ın revirinin sesi yükseliyor. Ardından: «Alo, alo, bana cenneti bağlayın. Babam orada!» Ve ardından: «Gece olunca, yıldızlara doğru yükselen bir çocuğun yakarışıdır bu: Ey Tanrım, babama söyle, kendisine iyi baksın!»

Kavga daha yeni başlamışken, burnuna bir yumruk yiyen küçük, sağlam bir çocuğa benziyorduk tümümüz. Acı çektiği ve rahatsız olduğu için, bunun çabucak bitmesini ister çocuk.

Lee, yazın sonlarında bir gün, koltuğunun altında kocaman erzak sepetiyle içeri girdi. Salinas'ta oturduğundan bu yana, tutucu biri gibi giyiniyordu. Dışarı her çıkışta, kara çuhadan bir takım giyiyordu. Gömlekleri beyaz, dik ve sert yakalıydı; boynuna, senatörler gibi ince kara bir kurdele bağlıyordu. Yuvarlak tepeli, başının tepesindeki örgüyü saklamak için bir yer varmış gibi kıvrımsız bir şapka takıyordu başına. Çok gösterişliydi.

Bir kezinde Adam, ne kadar beğendiğini söylemeye kalkınca, gülümseyerek şu yanıtı vermişti Lee:

«Gerekli bu. Sizin kadar kötü giyinebilmesi için, insanın çok zengin olması gerekir. Yoksullar iyi giyinmelidirler.»

«Zavallı ha!» diye patlamıştı Adam. «Bu günlerde, siz bize ödünç para vereceksiniz asıl.»

«Olabilir bu da,» diye karşılık vermişti Lee.

O gün, öğleden sonra geldi, ağır sepetini yere bıraktı.

«Kış kavunuyla bir sebze çorbası yapmaya çalışacağım,» dedi. «Çin yemeğidir bu. Tarifini, Çin mahallesinde oturan bir kuzenimden aldım. Bir kumarhanede çalışır o.»

«Akrabanız yok sanıyordum ben de,» dedi Adam.

«Bütün Çinliler akrabadır ve Lee adı da bir akraba daha demektir. Kuzenim bir Suey Dong'tur. Çok kısa bir süre önce, dinlenme kürü yapmak zorunda kaldı. Bundan yararlanıp yemek pişirmeyi öğrenmiş. Kavunu bir tencereye koyuyorsunuz, tepesini kesiyorsunuz, içine bir piliç, mantar, fındık ve bir tutam zencefil koyuyorsunuz. Sonra kestiğiniz tepeyi kavunun üstüne kapatıyor ve iki gün boyunca ağır ağır pişiriyorsunuz. Nefis olmalı bu.»

Adam, elleri ensesinde, koltuğuna uzanmıştı, tavana bakıp gülümsüyordu.

«Çok iyi, Lee, çok iyi.» dedi.

Adam doğruldu ve oturdu.

«İnsan, çocuklarını tanıdığını sanıyor ama yanıldığını farkediyor.»

Lee gülümsedi.

«Yaşamlarındaki bir ayrıntı mı gözünüzden kaçtı?» diye sordu.

Adam, hafifçe güldü.

«Raslantı sonucu farkettim bunu,» dedi. «Aron'un sık sık burada olmadığını anladım, ama dışarıda eğlendiğini sanıyordum onun.»

«Eğlenmek mi?» dedi Lee. «Yıllardır eğlenmiyor o.»

«Şurası gerçek ki,» diye sürdürdü Adam, «bugün Bay Kilkenny'ye rastladım, okul müdürüdür, biliyor musunuz? Benim haberim olduğunu sanıyormuş. Oğlunun neler hazırladığını biliyor musunuz?»

«Hayır,» dedi Lee.

«Gelecek yılın bütün programını almış. Koleje girmek ve bir yıl kazanmak için sınavlara girecekmiş. Kilkenny, başaracağından emin. Siz ne dersiniz?»

«İlginç,» dedi Lee. «Neden yapıyor bunu?»

«Bir yıl kazanmak istiyor ya.»

«Ne işine yarayacakmış bu?»

«Ama Tanrım, Lee. Hırslıdır o! Bunu anlamıyor musunuz?»

«Hayır,» dedi Lee, «onu hiç anlamadım ben.»

«Kimseye sözetmedi,» dedi Adam. «Kardeşi biliyor mu diye merak ediyorum.»

«Sanırım Aron, bunun bir sürpriz olmasını istiyor. Kendisi söylemeden önce, bundan sözetmeyelim biz de.»

«Haklısınız, Lee. Onunla gurur duyuyorum. Hem de çok. Mutluyum. Cal'in de hırslı olmasını isterdim.»

«Belki o da öyledir,» dedi Lee, «Belki onun da bir gizi vardır.»

«Belki. Tanrı bilir ya, onu da şu son zamanlarda fazla görmedik. Eve hiç gelmemesinin, onun için iyi olduğuna inanıyor musunuz?»

«Cal, kendini tanımaya çalışıyor,» dedi Lee. «Kendi kendine oynadığı bu saklambaç oyununun olağanüstü bir yanı yoktur diye düşünüyorum. Bazı insanlar, yaşamları boyunca hep «kendisi» olarak kalırlar.»

«Düşünün bir,» dedi Adam. «İki yıllık çalışmayı bir yıla sığdırmak ne demektir! Bize bunu söyleyince, ona bir armağan vermemiz gerek.»

«Altın bir saat.»

«Haklısınız,» dedi Adam. «Bir tane alıp içine yazı yazdıracağım. İçine ne yazdırayım?»

«Bunu kuyumcu söyler size,» dedi Lee. «Sonra, iki günün sonunda pilici çıkarırsınız, kemiklerini ayıklar ve kavunun içine yeniden koyarsınız.»

«Hangi pilici?»

«Kış kavunu çorbası,» dedi Lee.

«Onu koleje yollayacak paramız var mı, Lee?»

«Eğer dikkatli olursak ve o da lükse düşmezse.»

«Buna şaşardım,» dedi Adam.

«Böyle yapmam sanıyordum, ama öyle oluyor.»

Lee, ceketinin kumaşını hayranlıkla inceledi.

Saint Paul piskoposluk kilisesinin papaz evi, dehlizler, odalar ve gizli köşelerle dolu geniş bir yapıydı. Büyük ailelerden oluşan mezhebin papazları tarafından kurulmuştu. Basit zevkli bir bekâr olan Bay Rolf, kapılardan çoğunu kapatmıştı. Ama Aron çalışmak istediği zaman, papaz ona büyük bir oda açıyor, çalışmasında da ona yardım ediyordu.»

Aron'u çok seviyordu Bay Rolf. Yüzünün meleksi güzelliğini, yuvarlak ve yumuşak yanaklarını, dar kalçalarını ve ince bacaklarını seviyordu. Aron çalışırken, odada oturmaktan, genç adamın yüzünde çalışmanın heyecanını seyretmekten hoşlanıyordu. Aron'un, düşüncesini toplayamamasının, rahatsız bir ortam olan evinde çalışamamasının nedenini anlıyordu. Bay Rolf, Aron'un kendi yapıtı, manevi oğlu, kilisenin payı olduğunu sanıyordu. Onu bekârlığa yöneltirken, sessiz bir barınağa götürdüğüne inanıyordu.

Tartışmaları uzun ve içten oluyordu.

«Eleştirildiğimi biliyorum,» dedi Bay Rolf bir gün, «günah çıkarmanın kutsanmadan daha az önemli bir kutsallaştırma ol-

duğunu kabul etmek istemediğim için beni suçluyorlar. Size söyleyeceklerimi iyi dinleyin: Bunu yeniden benimseteceğim, ama yavaş yavaş ve tedbir alarak.»

«Bir mezhebe girince, ben de aynı şeyi yapacağım.»

«Çok ince davranmak gerek.»

«Kilisemizde olmasını isterdim... Olmasını... Nasıl diyeyim... Ogustenler'de ya da Franşeskanlar'da olduğu gibi manastırlar, insanın çekileceği yerler olsun isterdim. Bazen kendimi kirlenmiş sanıyorum. Dünyadan ayrılıp temizlenmeyi isterdim buralarda.»

«Neler duyumsadığınızı anlıyorum,» dedi Bay Rolf beğeniyle, «ama sizin ardınızdan gelemem. Ulu Tanrımız'ın, papazının dünyadan elini eteğini çekmesini kabul etmesi olanaksızdır. İncil'i yaymamız için, hastaya ve düşküne yardım etmemiz için ve birinin kurtuluşu tehlikeye girince hiç düşünmeden lekelenmemiz için nasıl üstelediğini anımsayın. Onun en üstün kişi olduğu düşüncesine saygı göstermeliyiz. (Bakışı parladı; Sesi, söz verirmiş gibi katılaştı.) Belki bunu size söylemem gerek, ama büyüdüğümü hissediyorum. Beş haftadır, bir kadın, her akşam çalışmalara katılmaya geliyor. Onu koroda görebileceğinizi sanmıyorum. Her zaman, sol yandaki en arka sıraya oturuyor... Onu bir görebilseydiniz. Bir peçe takıyor ve ayin bittikten hemen sonra kiliseden ayrılıyor.»

«Kim o?» diye sordu Aron.

«Bir gün öğrenirsiniz bunları. Çok gizli bir araştırma yaptım. Hiçbir zaman bilemeyeceksiniz... Bir genelev işletiyor o.»

«Burada, Salinas'ta mı?»

«Burada, Salinas'ta. (Bay Rolf, Aron'a doğru eğildi) Yüzünde tiksinti görüyorum. Üzerinde durmamak gerek. Tanrımızı ve Marie Madeleine'i unutmayın. Gurur yüzünden günah işlemeden, onun düzelmesine yardım etmekten onur duyacağımı söyleyebilirim.»

«Burada ne arıyor?» diye sordu Aron.

«Ona sunabileceğimiz şeyi belki de... Kurtuluşu. Çok ince davranmak gerek. Nasıl olacağını seziyorum. Size söylediğimi

anımsayın; bu insanlar sıkılgandırlar. Günün birinde, kapımı çalacak ve içeri girmesi için bana yalvaracaktır. O zaman, Aron, gerekli sabıra ve bilgiye sahip olmayı dilerim. İnanın bana, böyle bir şey olduğu, baştan çıkmış bir ruh ışık aradığı zaman, bir papaz, en yüce ve yüksek deneyimi yaşayabilir. Bunun için varız yeryüzünde biz. Bunun için varız biz, Aron. (Soluk almakta zorluk çekti.) Başarısızlığa uğramamayı dilerim Tanrı'dan.»

Adam Trask, yerlilerle yapmış olduğu savaşların belli belirsiz anıları arasında, gözlerinde canlandırıyordu savaşı. Toplu kıyımın ne olduğunu kimse bilmiyordu. Lee, gelecekte olacakları geçmişten ayırmaya çalışarak, Avrupa tarihini okumaya başladı.

Liza Hamilton, hafif buruk bir gülümsemeyle öldü, yüzünden kanı çekilince, elmacıkkemikleri iyice çıktı.

Adam, Aron'un gelip de sınav sonuçlarını bildirmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Altın saat, mendil katları arasında duruyordu. Adam onu kuruyor ve kendi saatiyle, düzgün işleyip işlemediğini kontrol ediyordu.

Lee, yönergeyi almıştı. Büyük günün akşamı, bir hindi pişirecek, pasta yapacaktı.

«Bunun bir şölen gibi olması gerek,» demişti Adam. «Şampanya da alsak mı?»

«İyi olur,» demişti Lee. Claus Von Clausevitz'i okudunuz mu hiç?»

«Kimmiş o?»

«İnandırıcı şeyler yazıyor. Tek bir şişe şampanya mı olsun?»

«Yeter bir tane. Aron'la kadeh kaldırmak için bu.»

Aron'un başarısız olacağını aklına getirmiyordu.

Bir gün öğleden sonra, Aron, eve geldi ve Lee'ye sordu:

«Babam nerede?»

«Traş oluyor.»

«Bu akşam yemekte olmayacağım,» dedi Aron.

Banyoda, babasının arkasına dikildi ve aynadan yansıyan sabunlu yüzüne konuştu.

«Bay Rolf, beni papaz evine akşam yemeğine çağırdı.»

Adam, kâğıt bir peçeteye usturasını sildi.

«Çok güzel,» dedi.

«Ben de yıkanabilir miyim?»

«Bir dakika bile sürmez işim,» diye karşılık verdi adam.

Aron, salondan geçerken, herkese «İyi akşamlar» dedi ve çıktı. Cal ve Adam ardından baktılar.

«Yine benim kolonyamı kullanmış,» dedi Cal, «Kokusunu buradan anladım.»

«İki dirhem bir çekirdek olmuş,» dedi Adam.

«Bunu kutlamaya hakkı var. Bir güç gösterisini kazandı.»

«Hangi güç gösterisini?»

«Sınavını. Bunu sana söylemedi mi? Sınıfı geçti.»

«Ya, evet, sınavı,» dedi Adam. «Evet, bana söyledi ya. İyi çalıştı hani. Onunla gurur duyuyorum. Sanırım ona altın bir saat alacağım.»

Cal, öfkeyle bağırdı:

«Sana bunu söylemedi!»

«Yok canım, söyledi, bu sabah söyledi.»

«Bu sabah bilmiyordu,» dedi Cal.

Sonra çıktı.

Hemen dışarı çıktı, karanlıkta Central Sokağını, parkı ve Stonewal Jackson'un dükkânını geçti, sokağın sonuna, sokak lambalarına dek gitti, buradan kasaba yolu başlıyordu.

Saat ona doğru postaya mektup atmak için çıkan Lee, Cal'i en alt basamağa oturmuş buldu.

«Neredeydin?» diye sordu.

«Dolaşmaya çıktım.»

«Aron'la neler oldu?»

«Bilmiyorum.»

«Bir şeye karşı kin beslermiş gibi duruyor. Benimle postaneye gelir misin?»

«Hayır.»

«Burada niçin bekliyorsun?»

«Onun ağzını burnunu dağıtacağım.»

«Böyle yapma,» dedi Lee.

«Nedenmiş?»

«Yapamazsın. Seni öldürür o.»

«Belki de haklısın,» dedi Cal. «Orospu çocuğu!»

«Ağzını topla.»

Cal güldü.

«Sanırım seninle geleceğim.»

«Hiç von Clausevitz okudun mu?»

«Adını bile duymadım.»

Aron eve döndüğü zaman, merdivenin en alt basamağında bekleyen Lee'ydi.

«Seni bir dayaktan kurtardım,» dedi Lee. «Otur.»

«Yatacağım.»

«Otur. Sana diyeceklerim var. Sınavını verdiğini babana neden söylemedin?»

«Anlayamazdı.»

«Küçük bir serseri gibi davrandın.»

«Kabalıktan hoşlanmam.»

«Bu sözleri neden söyledim sanıyorsun? Kazayla kabalaşan insanlardan değilim ben. Aron, baban, yalnızca bu anı bekleyerek yaşıyordu.»

«Nasıl haberi oldu?»

«Bunu ona kendin söylemeliydin.»

«Seni ilgilendirmez bu iş.»

«Yukarı çıkacak, uyuyorsa onu uyandıracaksın, ama buna gerek olduğunu sanmam ya, sonra da ona başarını söyleyeceksin.»

«Gitmeyeceğim.»

«Aron, yarı yaşında biriyle dövüştüğün oldu mu hiç?» diye sordu Lee tatlı bir sesle.

«Sözü nereye getirmek istiyorsun?»

«Bildiğim en zor şeylerden biridir bu. Küçük rakibin üzerine atılır ve öyle bir an gelir ki, sen ona vurmak zorunda kalırsın. Çok kötüdür bu. İşte sıkıntılar da o zaman başlar.»

«Ne ötüyorsun sen?»

«Senden istediğimi yapmazsan, seninle dövüşürüm, Aron. Gülünç olmaz mı bu?»

Aron, geçmeye çalıştı. Lee, küçük yumruklarını sıkıp önünde durdu, ama duruşu öyle beceriksizceydi ki, Aron gülmeye başladı.

«Ne yapacağımı bilmiyorum ama deneyeceğim.»

Rahatsız olan Aron geriledi. Sonunda basamaklara oturmayı kabul edince, içini çekti Lee.

«Off!» dedi. «Bu da oldu. Korkunç bir şeyi savuşturduk. Neyin var, Aron? Eskiden her zaman güvenirdin bana.»

Aron, ansızın yığıldı.

«Gitmek istiyorum. İğrenç bir kent burası.»

«Değil. Bütün öteki kentler gibi burası da.»

«Buralı değilim ben. Buraya hiç gelmemiş olmayı isterdim. Bana ne oldu bilmiyorum, ama gitmek istiyorum.»

Sesi titrekti.

Lee, kolunu onun güçlü omuzlarına doladı.

«Büyüyorsun,» dedi. «Nedeni budur belki. Kuşkusuz bu dönemde, yaşam bizi zorlu bir sınavdan geçiriyor. İçimize kapanıp dehşetle inceliyoruz kendimizi. Pislik temizlenemeyecek gibi, saflıksa ulaşamayacağımız yerdeymiş gibi görünüyor. Geçecek bunlar, Aron. Bekle biraz, geçecek bunlar da. Bu seni teselli etmez, biliyorum, çünkü bana inanmıyorsun, ama senin için yalnız bunları yapabilirim. Olayların, göründüğü kadar iyi ya da kötü olmadığını anlamaya çalış. Belki yine de yardım edebilirim sana. Git yat, sabah kalkınca, başarını babana bildirirsin. Mutlu görün. Baban, daha yalnız senden, çünkü önünde geleceği yok onun. İyi davran. Sam Hamilton'un öğüdü bu. Şimdi git de yat. Bir pasta pişireceğim... Kahvaltı için. Aron, yastığının üstüne, bir armağan bıraktı baban.»

Abra, Aron'un ailesini ancak, o koleje gittikten sonra tanıdı. Korunmak için bir çift dikmişlerdi. Aron gidince, içine ayrılık ateşi çöken Abra, öteki Trasklar'a bağlandı. Adam'a daha fazla güvendiğini ve Lee'yi kendi babasından bile daha çok sevdiğini farketti.

Cal'e göre, kararsızdı Abra. Kızda, öfke ve merak uyandırıyordu. Ona karşı her an savaşmaya hazırmış gibi duruyordu. Cal'in kendisini sevip sevmediğini bilmiyordu ama o, Cal'i sevmiyordu. Trasklar'ın evine gelince, kendisini süzen, yargılayan, tepeden bakan ve baktığını anlayınca bakışlarını kaçıran Cal'i görmeyince, içi rahatlıyordu Abra'nın.

Abra, sağlam, içi dışı ortada, gelişmiş, düğün için dünden hazır bir kadındı... Ama bekliyordu. Okuldan çıkınca, Trasklar'a gidip mutfakta oturmayı ve Aron'un haftada bir yazdığı mektuptan bölümler okumayı alışkanlık edinmişti.

Aron, Stanford'da sıkılıyordu. Sevgilisinin özlemiyle doluydu mektupları. Salinas'taki umursamaz hali gitmişti. İçine kapanmış, Abra'dan doksan mil uzakta, onu tutkuyla sevmeye başlamıştı. Çalışıyor, yiyor, uyuyor, Abra'ya mektup yazıyor ve aşkı dışında her-şeye kayıtsız duruyordu.

Abra, öğleden sonraları Trasklar'a geldiği zaman, fasulye ayıklarken ya da nohut ezerken, Lee'ye yardım ediyordu. Kimi zaman şekerleme yapıyor sık sık da evine gideceğine, akşam yemeğine kalıyordu. Lee ile konuşamadığı hiçbir konu yoktu. Babası ya da annesiyle konuşabildiği şeyler ona yavan, dürüstlükten uzak ve önemsiz geliyordu. Lee ile durum farklıydı. Abra ona her zaman gerçek şeylerden sözediyordu.

Lee oturmuş, ona gülümsüyordu, sanki canlı biriymiş gibi işini yapan hareketli küçük elleri uçuşuyormuş gibiydi. Abra, sürekli olarak kendinden söz ettiğinin farkında değildi. O konuşurken, ara sıra Lee'nin aklı başka yere gidiyor, odadan ayrılıyor, köpek gibi geri dönüyordu, o zaman Lee başını sallıyor, mırıldanarak onaylıyordu.

Abra'yı seviyordu, çünkü onda güç, dürüstlük ve canlılık olduğunu seziyordu. Pek belirgin olan yüz kasları, çok güzel ya da –bilinmez ki– çok çirkin olacağının işaretiydi. Onun konuşmasını dinlerken, Kantonlular'ın yuvarlak ve sevimli yüzlerini düşünüyordu Lee. Kendimize benzeyenleri yeğlediğimiz için, Lee de, böyle bir güzelliği üstün tutardı, oysa böyle düşünmüyordu o. Çinliler'i düşündüğü zaman, gözlerinin önüne yalnızca Manduçiler'in küstah ve acımasız yüzleri geliyordu.

«Belki de her zaman böyle olmuştu,» dedi bir gün Abra. «-Bilmiyorum. Babasından fazla söz etmedi hiç. Bay Trask'ın, marullarla başı derde girdikten sonra, Aron öfkelenmeye başladı ancak.»

«Neden?» diye sordu Lee.

«İnsanlar onunla alay ediyorlardı.»

Lee, konuşmanın can alıcı noktasını yakaladı.

«Aron'la mı alay ediyorlardı? Neden onunla? Bir şeye karışmadı ki?»

«O da buna inanıyordu. Ne düşündüğümü bilmek ister misiniz?»

«Elbette,» dedi Lee.

«Bir çözüm yolu buldum, ama henüz tam olarak belli değil. Sanırım o kendini hep... Sakat, diyelim... Pek gelişmiş görmüyordu, annesi yoktu da ondan.»

Lee'nin gözleri faltaşı gibi açıldı, sonra kapandı.

«Anlıyorum,» dedi. «Cal için de böyle olduğunu düşünür müsünüz?»

«Hayır.»

«Neden Aron, böyle o halde?»

«Nedenini anlayamadım henüz. Belki bazı insanların gereksinimleri daha büyüktür, belki de nefretleri daha güçlüdür. Babam şalgamdan nefret eder. Eskiden beri böyledir. Nedenini bilmiyoruz. Şalgamlar öfkelendirir onu. Gerçekten öfkelenir. Bir gün annem, hangi akla uyduysa, şalgam püresi yapıp fırına sürmüş. Babam, bunun ne olduğunu sormadan önce, bir tabak dolusu yedi. Annem şalgam olduğunu söyleyince, tabağı yere fır-

lattı, kalktı ve dışarı çıktı. Sanırım annemi de hiç bağışlamadı.»

Lee, kikirdedi.

«Annen ona şalgam olduğunu söylediği için baban, onu bağışlayabilirdi. Ama ya anneniz, babanızın sorusuna başka türlü yanıt verseydi, o da bunu nefis bulduğu için ikinci tabağı yemiş olsaydı? Gerçeği de daha sonra öğrenseydi. Belki öldürürdü onu.»

«Bunu bilemeyiz hiç. Belki de Aron, bir anneye Cal'den daha çok gereksinim duyuyordu. Babasını her zaman ayıplamıştır.»

«Neden?»

«Bilmiyorum. Bütün anlayabildiğim bu kadar.»

«Pek çok şeyi anlıyorsunuz.»

«Kötü mü bu?»

«Hiç de değil.»

«Şekerleme yapmamı ister misiniz?»

«Bugün olmaz. Hâlâ var.»

«Ne yapabilirim?»

«Çikolata yapabilirsiniz. Bizimle akşam yemeği yiyecek misiniz?»

«Bir doğum gününe gideceğim. Sağolun. Onun papaz olacağına inanıyor musunuz?»

«Nereden bileyim?» dedi Lee. «Belki gelip geçici bir düşüncedir bu.»

«Umarım papaz olmaz,» dedi Abra.

Sonra, böyle konuştuğu için çok şaşırıp hemen ağzını kapadı.

Lee, kalktı, pasta tepsisiyle ve bir elek aldı.

«Bıçağın tersini kullanın,» dedi, kıymayı tepsinin üstüne koyarken.

«Biliyorum.»

Bunu duymamış olduğunu umuyordu Abra.

«Neden onun papaz olmasını istemiyorsunuz?» diye sordu Lee.

«Bunu söylememeliyim.»

«Açıklamanıza gerek kalmadan, her istediğinizi söyleyebilirsiniz.»

Lee, yeniden oturdu, Abra, unu etin üstüne eledi, sonra hepsini büyük bir bıçakla karıştırdı. Tak tak tak.

«Böyle konuşmamalıydım.»

Tak tak tak.

Lee, genç kızı rahatlatmak için başını çevirdi.

«Onunla, orta ölçü tutturamıyor insan,» dedi işini sürdürerek. «Din yoluna girerse, en çileci düzeni seçer. Bir kezinde bana, papazların evlenmemeleri gerektiğini söylemişti.»

«Son mektubunda böyle bir anlam yoktu,» diye belirtti Lee.

«Biliyorum, ama önceleri oldu bu. (Bıçak durdu. Genç yüzünde acı dolu bir şaşkınlık okunuyordu.) Lee, ben ona göre yeterince iyi değilim.»

«Haydi canım! Bu nasıl düşünce böyle?»

«Şaka etmiyorum. Beni düşündüğü zaman, aklına gelen Abra olmuyor da kendi yarattığı ve benim kılıf olduğum biri oluyor Onun uydurduğu insana... Benzemiyorum ben.»

«Nasıl biri o?»

«Saf,» diye yanıtladı Abra. «Çok dürüst biri. Hiçbir kötülük yok onda. Böyle biri değilim ben.»

«Kimse böyle değildir,» dedi Lee.

«Beni tanımıyor o. Beni tanımak istemiyor. Onun sevdiği, şu beyaz hayalet.»

Lee, fırından bir kapak dolusu kuru pasta çıkardı.

«Bunu sevmez misiniz? Genç olduğunuzu biliyorum, ama yaşın etkisi yoktur.»

«Karısı olacağıma göre, elbette yoktur. Ama beni sevmesini çok isterdim. Beni tanımazsa, bunu nasıl yapsın ki? Benim nasıl biri olduğumu bildiğini sandım, ama şimdi yanıldığımı anlıyorum.»

«Belki zor bir dönemden geçiyordur? Akıllısınız siz. Beyaz hayalete benzemeye çalışamaz mısınız?»

«Kendimi ele vermekten korkarım her zaman. Sırasında öfkelenebilir, kötü davranabilir ya da başka bir şey yapabilirim. Bunun farkına varır o.»

«Kesin değil ki bu,» dedi Lee. «Aynı anda buharlaşmış bir

hayalet ve etten, kemikten yapılmış bir insan olmak zor olmalı. insanların kötü kokmaları engellenemez.»

Abra, masaya doğru bir hareket yaptı.

«Lee, isterdim ki...»

«Karo taşlarıma un dökmeyin,» dedi. «Ne isterdiniz?»

«Aklıma bir başka şey geldi. Annesini hiç tanımayan Aron'un, bir kadında bulmak istediği bütün niteliklerin annesinde olduğunu düşündüğünü sanıyorum.»

«Bu olabilir. Size göre fazla güzel olan bu giysiyi size giydirdiğine mi inanıyorsunuz yoksa?»

Bakışlarını Lee'ye dikti, parmaklarıyla yavaşça bıçağın yüzünü sıvazladı.

«Bu can sıkıcı giysiden kurtulmayı isterdiniz,» dedi Lee.

«Evet.»

«Ya sizi artık sevmezse?»

«Bu tehlikeye atılmayı ve kendim olarak kalmayı yeğlerim,» dedi.

«Başkalarının işine benim kadar karışan kimse tanımıyorum,» dedi Lee. «Ayrıca da ben, kesin öğütler veren biri değilim. Çikolataları hazırlıyor musunuz hazırlamıyor musunuz?»

Abra, işe koyuldu.

«Henüz okulda okurken, böyle sorularla uğraşmanın tuhaf olduğuna inanır mısınız?»

«Başka türlü davranılacağını sanmıyorum,» dedi Lee. «İnsan, akıl dişleri gibi, daha sonra güler; çok geç bile olsa, kendinizle alay etmesini öğrendiğiniz zaman, ölüme karşı amansız bir yarışa atmış olursunuz kendinizi.»

Abra'nın tahtaya vuruşları gittikçe daha şiddetli ve düzensiz olmaya başladı.

Lee, masanın üstüne beş tane beyaz fasulye koydu, parmaklarının ucuyla yaydı onları, sonra bir açı ve daha sonra da bir yuvarlak çizdi.

Vuruşlar kesildi.

«Bayan Trask yaşıyor mu?»

Lee'nin bir fasulyeyi itmekte olan işaret parmağı, bir an ha-

vada kaldı ve çizilen (O) harfi "Q" harfine dönüştü. Abra'nın kendisine baktığını biliyordu. Hatta sorduğu soru yüzünden şaşırdığını da biliyordu. Bir çıkış yolu arayan fare gibi, yanıt araştırdı. İç çekti, vazgeçti. Yavaşça kıza döndü, baktı ve aklına gelmiş olanı gördü. Tınısız bir sesle konuştu:

«Çok konuştuk, ama benim hakkımda tartıştığımızı hiç anımsamıyorum.

(Sıkılgan sıkılgan gülümsedi.) Abra, bırakın da size kendimden söz edeyim. Ben bir uşağım. Yaşlıyım. Çinli'yim. Bunu biliyorsunuz. Ama yorgun ve alçak biriyim.»

«Değilsiniz...» diye başladı kız.

«Susun,» dedi. «Çok çok alçak biriyim ben. Bir yazgıya etki etmeyi istemeyecek kadar hem de.»

«Ne demek bu?»

«Abra, babanız şalgamdan başka şeyden de nefret ediyor mu?»

«Hiç ödün vermedi Abra.

«Size bir soru sordum.»

«Soruyu duymadım,» dedi yavaşça. (Sesi güvenliydi.) «Bana soru sormadınız, Abra,»

«Benim çok genç olduğuma inanmış olmalısınız,» diye söze başladı Abra.

Ama Lee, sözünü kesti.

«Otuz beş yaşındaki budala ve çirkin bir kadının yanında çalıştım. Eğer o, altı yaşında olmuş olsaydı, ailesini umutsuzluğa düşürebilirdi. Ama otuz beş yaşında, bir servetten ve çevresindeki insanca yaşamdan yararlanmaya hakkı vardı. Hayır, Abra yaşın önemi yoktur hiç. Söyleyecek bir şeyim olsaydı hem... Bunu size söylerdim.»

Genç kız ona gülümsedi.

«Kurnazlık etmeyi bilirim,» dedi. «Öyle olayım, ister misiniz?»

«Tanrı aşkına, hayır!»

«O halde, anlamaya çalışmamı ister misiniz?»

«İstediğinizi yapın, ama işinize karışmak istemem. İnsan,

istediği kadar iyi, güçsüz ya da olumsuz olsun, bütün yanlışlarının cezasına katlanır. Benim kişisel küçük cehennemim yeterince dolu. Bazılarıyla karşılaştırıldığında, belki bunlar önemli günahlar değildir ama bana yeter de artar bile. Özür dilerim.»

Abra, elini uzatıp Lee'ninkine dokundu. Sarı deri, gergin ve kaygandı. Lee, başını unla aklaşmış yere eğdi.

«Babam, bir oğlu olsun isterdi,» dedi Abra. «Kızlara ve şalgamlara karşı büyük bir nefret var içinde. Bana gülünç bir ad vermiş olduğunu herkese anlatır.»

Lee ona gülümsedi.

«Çok sevimlisiniz. Yarın akşam yemeğe gelirseniz, size şalgam alabilirim.»

«O yaşıyor mu?» diye sordu Abra, yavaşça.

«Evet,» diye karşılık verdi Lee.

Giriş kapısı çarpıldı ve Cal, mutfağa girdi.

«Merhaba Abra. Babam burada mı?»

«Henüz gelmedi,» dedi Lee. «Neden böyle neşeli görünüyorsun?»

Cal, ona bir çek uzattı.

«Al, bu senin.»

Lee, rakama baktı.

«Senden faiz istemedim,» dedi.

«Böylesi daha iyi. Belki yine gerekebilir.»

«Bunu nereden kazandığını bana söylemez misin?»

«Hayır, henüz söylemem. İyi bir düşüncem var...»

Bakışları Abra'ya çevrildi.

«Gitmem gerek,» dedi kız.

«Bunu söylemek en iyisi,» dedi Cal. «Bunu Şükran Günü için yapmaya karar vermiştim, Abra da, Aron gibi o gün burada bulunur kesinlikle.»

«Ne yapmaya ?» diye sordu Abra.

«Babama bir armağan vermeye.»

«Bu da ne demek?» diye sordu Abra.

«Bunu söyleyemem. O gün görürsün.»

«Lee'nin haberi var mı?»

«Evet, ama sana söylemeyecek.»

«Seni bu denli neşeli gördüğüme inanamıyorum,» dedi Abra. «Hatta seni neşeli gördüğümü bile sanmıyorum.»

Cal onu çekiyordu. Bir gönül bağı, kızı ona doğru itiyordu.

Abra gittikten sonra, Cal oturdu.

«Onu yemekten önce mi yoksa sonra mı vereceğimi bilmiyorum.»

«Sonra,» dedi Lee. «Gerçekten de paran var mı?»

«On beş bin dolar.»

«Namusunla mı kazandın?»

«Çalıp çalmadığımı mı bilmek istiyorsun?»

«Evet.»

«O halde, namusumla kazandım,» dedi Cal. «Aron'la şampanyayı nasıl almıştık, anımsıyor musun? Neyse, onu içeriz artık. Salonu bile süsleyebiliriz. Abra, yardım eder bize.»

«Babanın para istediğine gerçekten inanıyor musun?»

«Neden istemesin?»

«Yanılmazsın umarım,» dedi Lee. «Okulda nasıl çalıştın?»

«Fazla çalışamadım. Daha sonra, eksiklerimi tamamlarım,» dedi Cal.

Abra, ertesi gün okuldan çıkınca, Cal'in ardından koşup onu yakaladı.

«Merhaba, Abra,» dedi. «Çikolàtaların çok güzeldi.»

«Son yaptıklarım kuruydu. Kremalı olmalıydı.»

«Lee, seni dilinden düşürmüyor. Ne yaptın ona böyle?»

«Lee'yi çok seviyorum,» dedi. (Sonra): «Sana bir şey soracağım Cal.»

«Evet.»

«Aron'u iyi tanıyor musun sen?»

«Neden?»

«Sanki yalnız kendini düşünüyormuş gibi görünüyor.»

«Yeni bir durum değil bu. Onunla kavga mı ettin?»

«Hayır. Bana kiliseden ve bekâr yaşamaktan sözedilince, ona karşı çıkmaya çalıştım, ama kavgayı kabul etmedi.»

«Artık seninle evlenmek istemiyor muydu? Akıl almaz bir şey bu.»

«Şimdi de bana aşk mektupları yazıyor, ama onlar bana yazılmamış gibi.»

«Kime o halde?»

«Sanki... Kendine.»

«Söğüt ağacının altında, gizli bir şey buldum,» dedi Cal.

Kız, şaşırmış görünmedi.

«Öyle mi?»

«Aron'a kızıyor musun?»

«Hayır. Ona ulaşamıyorum. Tanımıyorum onu.»

«Sabırlı ol,» dedi Cal. «Kendini arıyor o.»

«Bulup bulamayacağını merak ediyorum. Baştan beri yanıldığımı mı düşünüyorsun?»

«Bunu nereden bileyim?»

«Cal, geceleri dolaştığın ve kötü yerlere gittiğin gerçek mi?» diye sordu.

«Evet,» diye yanıtladı. «Gerçek bu. Sana bunu Aron mu söyledi?»

«Hayır, Aron değil. Neden oralara gidiyorsun?»

«Kızın yanında yürümeyi sürdürdü, karşılık vermedi.

«Söyle bunu bana.»

«Seni neden ilgilendirebilir bu?»

«Kötü olduğun için mi?»

«Böyle mi sanıyorsun?»

«Ben de iyi değilim,» dedi Abra.

«Çılgınsın sen,» dedi Cal. «Aron, bu düşünceyi aklından siler.»

«Bunu başaracağına inanıyor musun?»

«Elbette,» dedi Cal. «Böyle olması gerek.»

KIRKBEŞİNCİ BÖLÜM

Joe Valery, gözünü ve kulağını dört açıyor, kendisinin de dediği gibi, yalnızca onu ilgilendiren şeylere karışıyordu. Yavaş yavaş içindeki kinlerin farkına vardı, önce umursamaz annesine, sonra da onu kamçılayarak sık sık ağlatan bir babaya kar-

şı. Bu kin tohumları, Joe'yu cezalandıran bir öğretmeni sayesinde, Joe'yu kovalayan bir polis memuru sayesinde, joe'ya uzun ve tatsız öğütler veren bir papaz sayesinde gelişmişti. Zaten kendi çevresine karşı yeterince kin duyuyordu Joe.

Ama tek başına yaşayamaz kin. İtici ve uyarıcı güç olarak, aşkla birlikte gelişmek zorundadır. Joe, hemen Joe'yu sevdi. Destekledi, pohpohladı ve yüceltti Joe'yu. Joe'yu düşman dünya'ya karşı korumak için çevresine duvar ördü. Joe, git gide tabu haline geldi. Joe sıkıntılıysa, bütün dünya Joe'ya karşı öfke duyuyordu da ondan. Ama Joe herkese saldırırsa, öç alıyordu dünyadan, dünya da bunu hakediyordu – serseriler sürüsü! Joe, Joe'yu okşuyordu. Aşağıdaki yasayı düzenledi:

1. Kimseye inanma. Sana herkes öfke duyuyor.

2. Çeneni kapa. Kendi işine bak.

3. Kulağına aç. Bir şey duyacak olursan, onu bir kıyıya koy, günün birinde işine yarayabilir.

4. Bütün insanlar inektir, onlara ne yaparsan yap, haketmişlerdir.

5. Bütün sorunlara bütün olarak saldır.

6. Bir kadına hiçbir şey emanet etme.

7. Tek bir şeye inan: Paraya. Herkes onu ister. Herkes kendini satar.

Başka kurallar da vardı, ama bunlar yalnızca aşırı inceliklerdi. Yöntemi iyiydi, başka yollar bilmediğinden, bunu karşılaştıramıyordu Joe. İnsanın işini bilmesi gerektiğini biliyor ve kendini, gözü açık bir herif olarak görüyordu. bir işte başarılı olunca, kurnaz oluyordu. Başaramazsa da, kendini kurban sayıyordu. Joe, iyi kötü savunuyor ve çok az güç harcayarak yaşıyordu. Kate, onu kendi işi için kullanıyordu, çünkü açgözlülüğü ya da korkusu yüzünden, onun her şeyi yapabileceğini biliyordu. Onun hakkında fazla düşe kapılmıyordu – Joe gibileri işte gereklidir.

Kate'in yanına girdiği zaman yararlanabileceği güçsüzlük-

leri araştırdı Joe: Övüngenlik, ten istekleri, endişe, sıkıntı, çılgınlık. Kate bir kadın olduğundan, bunları bulurdu. Kate'in zayıf yanları olsa bile, bunları açığa vurmadığını görünce, sarsıldı. Bu kadın düşünüyor ve bir erkek gibi daha katı, daha hızlı, daha akıllıca davranıyordu. Joe, birkaç yanlış davranışta bulundu; Kate de onun burnunu sürttü. Kate'den korktu ve ona hayranlık duydu.

Kate'in gözünden bazı şeyler kaçmıyorsa, da onun gözünden hiçbir şey kaçmıyordu. Joe'yu tutsak, kadınların eğiticisi yaptı. Kate onu besledi, giydirdi, ona buyruklar verdi ve cezalandırdı.

Joe, onun kendisinden daha güçlü olduğunu anladığında, onun başkalarından daha güçlü olduğunu hissettirecek bir yol kalmıştı önünde. Onu, işini bilir ve şanslı biri olduğuna inandırmak. Daha ne isteyecekti? Onun için her türlü pis işleri yapmaktan mutluydu, çünkü korkuyordu.

«Kate, hiç yanılmaz,» diyordu Joe. «onunla oyun oynamaya gelmez.»

Onun yanında, ikinci bir kişilik edinmişti. Ethel olayını hazırlarken, hiç düşünmedi. Kate istemişti, Joe da sözünü dinledi.

Artrit krizi tutunca, uyuyamıyordu Kate. Eklemlerinin şiştiğini ve düğüm düğüm olduğunu seziyor, parmaklarını buran acıyı unutmak için, hoş olmasa bile başka şeyler düşünmeye zorluyordu kendini. Uzun süredir gitmediği bir odanın bütün ayrıntılarını anımsamaya çalışıyor ya da gözlerini tavana dikiyor, kolonlara rakamlar yazıp topluyordu. Kimi zaman eski anıları, Bay Edwards'ın yüzünü, giysilerini, pantalon askısının iğnesine kazılı sözcüğü aklına getiriyordu. Bunun farkına varmamıştı hiç ama markasının «*Excelsior*» olduğunu biliyordu.

Geceleri çoğunlukla Faye'i düşünüyor, gözlerini, saçlarını, sesinin tınısını, ellerinin hareketini, eski bir yaradan kalma sol başparmağındaki küçük etbenini anımsıyordu. Faye'e olan duygularını düşünüyordu Kate. Küçümseme mi? Sevgi mi? Acıma mı? Onu öldürdüğü için içi sızlıyor muydu? Kate, her düşünce-

sini didik didik ediyordu. Faye'e karşı hiçbir şey duymamış olduğunu hissediyordu. Onu hiç sevmemiş ya da ondan nefret etmemişti. Ölüm döşeğindeyken, bir an gelmiş yaşlı kadından yayılan koku ve gürültüler Kate'de korkunç bir öfke yaratmıştı. Kurtulmak için onu hemen öldürmek istemişti.

Kate, Faye'i son gördüğü anı anımsıyordu, beyazlar giyinmiş, yüzünde ölüme meydan okuyan bir gülümsemeyle, sarılığını gidermek için makyajlı yüzüyle mor kadife kaplı tabutunun içinde uzanmıştı.

Kate'in arkasındaki biri şöyle demişti:

«Böyle güzel görünmeyeli yıllar oluyor.»

Bir başka ses de şu karşılığı vermişti:

«Bana da belki böyle bir şey gerekiyor.»

Ardından iki burun çekilmişti. Birinci ses Ethel'in, ikincisi ise Trixie'nin olmalıydı. Kate, onun tepkisini anımsıyordu. «Ne!» diye düşünmüştü, «ölü bir orospu, ölü bir kadından başka bir şey değildir!»

Evet, birinci ses, Ethel'inki olmalıydı. Ethel, Kate'in gece dolaşmalarında önemli bir rol oynuyordu. Şu beceriksiz, budala orospu, şu yaşlı paçavra, kendisiyle birlikte her zaman bir korku rüzgârı estiriyordu. Kate'e şöyle diyen bir ses yükseliyordu sık sık:

«Bu kadar çabuk değil! Neden ona yaşlı bir fahişe gibi davranıyorsun? Bir suç işledin de ondan mı? Onu neden kovdurdun? İyice düşünmüş ve onu yanında alıkoymuş olsaydın...»

Kate, Ethel'in nerede olduğunu düşünüyordu. Onu bulmak için, ya da en azından onun nereye doğru gittiğini öğrenmek için neden bir araştırma ajansına başvurmamıştı? Evet, ama o zaman da Ethel ortaya çıkacak ve şişelerini gösterecekti. O zaman da, bir yerine iki usta ötücü çıkacaktı ortaya. Ethel bir bardak bira içince, önüne gelene yaşamöyküsünü anlattığına göre, bunun ne önemi kalırdı? Elbette. Ama onun yaşlı bir palavracı olduğuna inanırlardı. Acaba özel bir dedektif... Hayır. Dedektif olmaz.

Kate, Ethel'le birlikte pek uzun saatler geçiyordu. Yargıç bunun, apaçık bir düzen olduğunu anlamış mıydı? Yüz dolar çok yuvarlak bir rakamdı. Ya şerif? Joe'ya göre, Ethel, Santa Cruz eyaletine götürülmüştü. Yanında giden yardımcıya bir şey söylemiş miydi acaba? Yalnızca tembel kancığın biriydi Ethel. Belki de Watsonville'de kalmıştır. Kente pek çok işçi girip çıkıyordu: Meksikalılar, Hintliler. Şu Ethel budalası, belki de demiryolu işçileriyle yeterince iş tutacağına inanmıştır. Otuz mil ötedeki Watsonville'den hiç ayrılmamış olması tuhaf olmaz mıydı? Eğer isterse, sınırı geçip dostlarını görmeye gidebilirdi. Belki de ara sıra Salinas'a geliyordur. Belki de şu anda Salinas'ta olamaz mı? Aynasızların Ethel'le ilgilenmekten başka işleri de vardı. Joe'yu Watsonville'e yollamak belki iyi olurdu. Belki de Ethel, Santa Cruz'a dek gitmiştir. Joe, gidip bir bakabilirdi oraya. Bu iş uzun zamanını almazdı. Birkaç saat içinde, herhangi bir kentte, çok iyi saklanan bir orospuyu bulup getirirdi Joe. Eğer onu bulursa, buraya getirebilirdi, budalanın biriydi Ethel. Ama onu bulduğu zaman, Kate'in onu görmeye gitmesi daha iyi olurdu belki de. Eve kapatmak, üzerine *«Kapalı»* yazan bir levha asmak. Watsonville'e gidebilir, işleri düzeltip geri dönebilirdi. Taksiye gerek yoktu, otokara binerdi. Gece otokarlarında, kimse farketmezdi onu. Yolcular, ayakkabılarını çıkardıktan ve paltolarını dürüp başlarının arkasına koyduktan sonra uyurlar. Ansızın Watsonville'e gitmekten korkacağını anladı. Bütün bu sorunlara bir son vermek için yine de bunu yapmaya karar vermesi gerekirdi. Daha önceleri Joe'yu düşünmemiş olması tuhaftı. Çok iyi bir düşünceydi bu. Bazı işlerde becerikliydi Joe ve bu budala da kendini akıllı sanıyordu. Bu yüzden işi ayarlamak kolaydı. Ethel sersemdi. İşleri daha da kolaylaştırıyordu bu.

Kate'in elleri ve beyni biçimsizleşiyordu. Sağ kolu, aracısı ve celladı olan Joe'ya daha fazla güveniyordu. Evindeki kızlara güvenmiyordu; Joe' dan daha kurnaz olduklarından değildi bu, çabuk öfkelendiklerinden, bir anda tedbiri elden bırakabilirler, giz saklama yetilerini boşlayabilirler ve binayı yerle bir edebilirlerdi. Bu sürekli tehlikeyi, en aza indirmeyi başarmıştı Kate her

zaman, ama eklemlerinin yavaş yavaş duyarlılığını yitirmesi ve artan korkusu, onu birine güvenmeye zorluyordu. Bu durumda olan Joe vardı. Erkeklerin kadınlardan daha güçlü sinirleri olduğunu biliyordu.

Joe'ya güvenebilirdi, çünkü dosyalarında, silahlı saldırı yüzünden beş yıl yemiş ve dördüncü yılın sonunda San Quentin'den kaçmış Joseph Venuta adında biri için düzenlenmiş belgeleri vardı. Kate, bundan Joe Valery'ye hiç sözetmemişti, ama dizginleri koparmak istediğinde, bunun, onu yatıştıracağını düşünüyordu.

Her sabah kahvaltıyı getiriyordu Joe; Yeşil Çin çayı, krema ve tost. Tepsiyi başucu masasına koyduktan sonra, raporunu veriyor ve o günkü buyrukları alıyordu. Kate'in her geçen gün, kendisine daha bağımlı olduğunu biliyordu. Ağır ağır ve tedbirli davranarak, işi nasıl ele geçireceğini araştırıyordu. Eğer Kate yeterince hastalanırsa, belki yakalanacak bir fırsat çıkardı. Ama Kate'den korkuyordu Joe.

«Günaydın,» dedi.

«Oturamıyorum, Joe. Bana bir fincan çay ver. Fincanı tutamıyorum.»

«Elleriniz mi ağrıyor?»

«Evet, az sonra, daha iyi olurum.»

«Kötü bir gece geçirmiş gibisiniz.»

«Hayır,» dedi Kate. «Çok iyi geçti gecem. Yeni bir ilacım var.»

Joe, fincanı Kate'in dudaklarına götürdü. Kate, soğutmak için üfleyerek, küçük yudumlarla içti.

«Yeter, dedi, fincanın yarısını içince. Dün gece neler oldu?»

«Nerdeyse sizi uyandıracaktım,» dedi Joe. «Bir adam gemiyle King City'ye gelmiş. Arsa satmaktan geliyormuş. Evde alem yaptı. Kızlara verdiklerinin dışında, yedi yüz dolar suladı.»

«Adı neydi adamın?»

«Bilmiyorum. Ama sanırım yeniden gelir.»

«Her zaman adını öğrenmek gerek, Joe. Bunu, daha önce de söyledim sana.»

«Çok sarhoştu.»

«Bu da haklı bir neden. Dolandırılmadı mı?»

«Bilmiyorum.»

«Bunu bilmek istiyorum.»

Joe, onun akıllı olduğunu ve iyi koku aldığını anladı.

«Bunu öğrenirim,» diye güvence verdi. «Nasıl davranacağımı bilirim ben.»

Kate ona iyice baktı, süzdü, tarttı. Joe, bir şeyler olacağını anladı.

«Buradan memnun musun?» diye sordu tatlı bir sesle.

«Düşüncelerim olumlu. Çok hoşlanıyorum.»

«Kendine daha iyi bir yer edinebilirsin... Ya da daha kötü.»

«Buradan memnunum,» diye yineledi, rahatsız olmuştu, ne yanlış yaptığını düşündü. «Gerçekten rahatım burada.»

Kate, sivri diliyle dudaklarını ıslattı.

«Birlikte çalışabilirdik.»

«Nasıl isterseniz,» dedi gülümseyerek.

İçini bir sevinç kapladı. Sabırla bekledi. Kate, karar verirken uzun süre bekledi.

«Joe, dolandırılmaktan hoşlanmam.»

«Sizden bir şey almadım.»

«Seni suçlamıyorum.»

«Kimi o halde?»

«Konuya geleceğim, Joe. Başımızdan savmak zorunda kaldığımız o yaşlı gudubet kadını anımsıyor musun?»

«Ethel'i mi demek istiyorsunuz, ama nasıl olur?»

«Evet. Yanında bir şey götürerek gitti. Çok sonra farkına vardım bunun.»

«Ne?»

Kate'in sesi alçaldı:

«Seni ilgilendirmez bu, Joe. Aptal değilsin. Onu bulmanı isteseydim, aramak için nereye giderdin?»

Joe, mantığına başvurmadan hızla boz maddesini çalıştırdı.

«Oldukça düşkündü, uzağa gitmiş olamaz. Yaşlı kocakarılar fazla uzağa gidemez.»

«İyi akıl. Watsonville'de olduğunu sanıyor musun?»

«Belki, ya da Santa Cruz'dadır. Ama San José'den öteye gitmemiş olduğunu bahse girerim.»

Kate, parmaklarını yavaşça okşadı.

«Joe, beş yüz dolar kazanmak ister misin?»

«Onu bulmamı mı istiyorsunuz?»

«Evet. Ama hepsi bu kadar. Nerede olduğunu öğrenince, onun kuşkulanmaması gerek. Bana adresini getir. Anladın mı? Yalnızca nerede olduğuna bilmek istiyorum.»

«Anlaştık,» dedi Joe. «Sizden bir paket çalmış olmalı o.»

«Seni ilgilendirmez bu.»

«Peki Bayan,» dedi. «Hemen gitmemi ister misiniz?»

«Evet. Hızlı git, Joe.»

«Belki zor olur bu iş. Zaman geçmiş.»

«Sorunu çöz.»

«Hemen Watsonville'e hareket ediyorum.»

«Çok iyi, Joe.»

Kate, düşünceli durdu. Söyleyecek bir şeyi daha olduğunu biliyordu, ama konuşmayı sürdürüp sürdürmemeyi düşünüyordu. Kararını verdi.

«Joe, acaba... O gün... Mahkemeden sonra... Bir şey söyledi mi o?»

«Hayır. Bunun bir tuzak olduğunu söyledi. Hepsi de böyle söyler zaten.»

O zaman, o anda farketmediği bir şeyi anımsadı Joe. Ethel'in sesini duydu:

«Bay yargıç, sizinle yalnız görüşmeliyim. Size bir şey söyleyeceğim.»

Cümleyi yinelelemek için yüzünü anlamsızlaştırmaya çalıştı Joe.

«Neydi o?» dedi Kate.

Bunu gizlemeyi beceremezmişti Joe. Bir yanıt düşündü.

«Bir şey daha var,» dedi zaman kazanmak için. «Anımsamaya çalışıyorum.»

«Anımsa.»

Sesi sert ve endişeliydi.

«Peki!»

Bulmuştu Joe.

«Onun aynasızlara şunu söylediğini duydum... Bekleyin... Neden Güney'e gidemeyeceğini sordu, San Luis Obispo'da akrabaları olduğunu söyledi.»

Kate, ona doğru eğildi.

«Başka?»

«Aynasızlar da ona, buranın çok uzak olduğunu söylediler.»

«İyi belleğin var, Joe. Önce nereye gideceksin?»

«Watsonville'e,» diye yanıt verdi. «San Luis'de bir dostum var. Ona telefon ederim. Benim için araştırma yapar.»

«Joe,» dedi kuru bir sesle, «bu işin yayılmasını istemiyorum.»

«Beş yüz dolara, çabuk ve güzel bir iş olur.»

Kate, onu yarı kapalı bakışlarla incelese de, memnun görünüyordu Joe. Daha sonra ağzından çıkanları duyduğunda, midesinin parçalandığını sandı.

«Neyse Joe... Venuta adı sana bir şey anlatıyor mu?»

Boğazı iyice sıkılmadan önce, karşılık vermeye çalıştı Joe.

«Kesinlikle hiçbir şey.»

«Elinden geldiğince çabuk dön. Helen'e yukarı çıkmasını söyle. Senin yerine baksın.»

Joe, valizini hazırladı, gara gitti ve Watsonville'e bir bilet aldı. Kuzeye doğru ilk durak olan Castroville'de, trenden indi ve dört saat San Fransisko ekspresini bekledi, Monterey'de indi. Orada, John Vicker adına Central Oteli'nde bir oda tuttu, yeniden aşağı indi, Pop Ernst'de bir biftek yedi, bir şişe viski aldı ve odasına çıktı.

Ayakkabılarını, ceketini, yeleğini, yakalığını ve kravatını çıkardı, bakır parmaklıklı yatağına uzandı, viskisi ve bir bardak, başucu masasında duruyordu. Başının üstündeki duvar ışığın-

dan rahatsız olmuyordu. Farketmemişti onu. Beynini canlandırmak için önce yarım bardak viski içti, sonra ellerini başının arkasına koydu, bacak bacak üstüne attı, düşüncelerini, duygularını ve varsayımlarını karşılaştırmaya başladı.

Oyununu iyi oynamış, Kate bir şey sezmemişti. Ama Ulu Tanrım, onun kaçmış olduğunu nasıl öğrenmişti o? Reno'ya ya da Seattle'a gitmek istedi. Bir liman daha güvenli olurdu. Önünde deniz bulunurdu. Ama yine de... Böyle çabuk değil. Önce iyice düşünmeliydi.

Bir şey çalmamıştı Ethel. Bir şeyler biliyordu. Ethel'den korkuyordu Kate. Beş yüz dolar, yaşlı bir orospuyu arayıp bulmak için çok fazla paraydı. Öncelikle, Ethel'in yargıca söylemek istediği şey gerçekti. İkinci olarak, Ethel'den korkuyordu Kate. Bunlardan yararlanmalıydı. Bok! Ya belge dolabı! Kalan bir yılını yatmak için San Quentin'e dönmeyi hiç istemiyordu Joe.

Bunu düşünmek de cabasıydı. Diyelim ki... On bin dolara bahse girdi. Bu işteki kazanç, zahmete değer miydi? Düşünmeye bile değmez. Kate, uzun zamandır, biliyordu bunu, kimseye de söylememişti. Belki de aslında, Joe'ya güveniyordu Kate.

Belki de Ethel'de beşli floş vardı.

Şimdi... bir saniye. İyice düşünelim. Belki de büyük bir şanstı bu. Elindeki kâğıtla ne yapmalıydı? Kate'in olanakları vardı. Joe, ona karşı oynayacak güçte olup olmadığını düşündü. Oyunu sürdürmek mi yoksa bırakmak mı gerekecekti?

Oturdu, bardağını doldurdu. Başucu lambasını söndürdü, storları kaldırdı. Viskisini içerken, sokağın karşısındaki odayı gözledi. Ufak tefek zayıf bir kadın, sırtında bornozla bir leğende çoraplarını yıkıyordu. Joe, alkolün şakaklarını zonklattığını hissetti.

Belki şanstı bu. Tanrı biliyor ya, onu uzun zamandır bekliyordu Joe. Küçük sivri dişli bu orospudan ne kadar uzun zamandan beri nefret ettiğini Tanrı biliyordu. Ama tedbirli olmalıydı.

Gürültü etmeden penceresini açtı, masanın üstünden bir kalem aldı, onu karşı pencerenin camlarına attı. Zayıf kadının şaşkınlığı hoşuna gitti, kadın onu farkedince, kuru bir gürültüyle perdesini çekti.

Üçüncü bardağın sonunda, şişe boşalmıştı. Joe, sokağa çıkıp kenti gezmek istedi, ama kendi koyduğu kurala uydu: İçince, odandan hiç çıkma. Böyle yaparsan, beladan uzak kalırsın. Çünkü bela, aynasızlar demekti, aynasızlar da kâğıtların kontrolü ve bu da bir kurşun gibi, San Quentin'e küçük bir yolculuk anlamına geliyordu, bu kez, iyi davranışı yüzünden onu yolda çalışması için yollamazlardı. Çıkıp gezme düşüncesinden vazgeçti böylece.

Joe'nun, yalnız kaldığı zamanlar için sakladığı bir başka sevinci vardı, ama bunun bir sevinç olduğunu bilmiyordu. Otel odası uygun bir yerdi. Yatağına uzanmış, mutsuz çocukluğunu ve acı içinde geçen gençliğini düşündü. Şansı yoktu... Fırsat hiçbir zaman çıkmamıştı. Şanslı olan soylulardı. Kuşkusuz enselenmediği ufak tefek olaylar olmuştu... Ya çakıları koyduğu çanta? Aynasızlar doğruca evine gitmişler ve onu enselemişlerdi. O andan sonra, bir dosya açıldı ona polisin gözü üzerine dikildi. Daly City'de, herifin biri bir kamyondan bir sandık çilek aşırınca, başkasının cezasını çeken Joe oluyordu. Bu, durum okulda da sürüp gitmişti. Öğretmenler ona karşıydılar; müdür de karşıydı ona. Bu kadarı da fazlaydı. İstenmeyen Joe da kaçmıştı.

Bütün bu acı anıları düşünürken, içini ılık bir hüzün kapladı, kötü şansını gösteren bütün film gözlerinin önünden geçince, gözleri yaşardı, dudakları titredi ve bu mutsuz çocuğa, adama ağladı. Başka insanların evleri ve arabaları vardı, evlerinde güvenlik içinde ve mutluydular, geceleri, perdelerini çekiyorlardı, Joe'ysa sokakta kalıyordu. Uyuyuncaya dek, sıcak gözyaşları döktü.

Ertesi sabah, saat onda uyandı, kahvaltı için Pop Ernst'in yerine gitti. Öğleden sonra, Watsonville'e giden bir otobüse bindi, telefonla çağırmış olduğu bir dostuyla üç el bilardo oynadı.

Joe, son oyunu da kazandıktan sonra, rakibine iki tane onar dolarlık uzattı.

«Gereksiz,» dedi dostu. «Paran sende kalsın.»

«Al bunu,» dedi Joe.

«Sana bir şey vermedim ki ben.»

«Tam tersine. Onun burada olmadığını söyledin, bunu bana bildiren de ancak sen olurdun.»

«Onu neden aradığını söylemek istemiyor musun?»

«Wilson, sana baştan söyledim bunu, şimdi de yineliyorum. Bu konuda bir şey bilmiyorum. Bir araştırma yapıyorum.»

«Ben de bilmiyorum. Bekle... bir kongre olduğunu biliyorum... Neydi o? Cerrah dişçilerin, sanırım. Birinden duyup duymadığımı... onun oraya mı gittiğini bilmiyorum... Belki ben uydurmuşumdur. Belleğimi yitirmiş olmalıyım. Santa Cruz'a bir telefon çek. Birini tanıyor musun?»

«Tanıdıklar var,» dedi Joe.

«H.V. Mahler'i gidip gör. Onun bir bilardo salonu ve arkada oyun salonu var.»

«Sağol,» dedi Joe.

«Haydi Joe, paranı al.»

«Benim değil bu... Kendine bir yaprak sigarası al.»

Otobüs onu Hal'in Yerinden iki kapı ötede bıraktı. Akşam yemeği saatiydi ama oyun sürüyordu. Joe, bir saat kadar oyalandı. Hal, sonunda tuvalete gitmek için masadan ayrıldı. Joe da peşinden gitti. İnsan, çişhanede kolayca tanışır. Hal, solgun, kalın camlardan irileşmiş gözleriyle inceledi. Pantolonunu yeniden düğmeledi, kara alpakadan kolluklarını düzeltti ve yeşil siperliğini yerleştirdi.

«Oyunlar bitince görüşürüz,» dedi. «Bir yer ister misin?»

«Senin yerine bakan biri var mı, Hal?»

«Bir kişi var.»

«Kaydoluyorum.»

«Saati beş kâğıt,» dedi Hal.

«Kazanırsam, yüzde ona var mısın?»

«Anlaştık. Sarı saçlı oğlanın adı Williams, benim yerime oynar.»

Sabahın saat birinde, Joe ile Hal, Grili Barlow'a girdiler.

«İki pirzola ve kızarmış patates. Çorba ister misin?» diye sordu Hal, Joe'ya.

«Hayır, kızartma da istemez. İçimi yakıyor benim.»

«Benim de,» dedi Hal, «ama yine de yiyorum. Fazla hareket etmiyorum.»

Hal, yemek dışında sessiz bir oğlandı. Ancak dolu olduğu zaman açıyordu ağzını.

«Dilin kaça çözülür?» diye sordu pirzolasını yerken.

«Yüz dolar alırım, sana yirmi beşe indiririm. Tamam mı?»

«Sana, kâğıt, kanıt falan gerek mi?»

«Hayır. Olsa iyi olur, ama onlar olmadan da becerebilirim.»

«Güzel. Sana söyleyeceğim. Para vererek, beni tutup tutamayacağını sormaya geldi o bana. İşe yaramazın biriydi. haftalık yirmi kâğıt getirdi bana. Ona nc olduğunu hiç öğrenemeyeceğim kesin, ama Bill Primes, onu bende görmüştü ve onu yeniden buldukları zaman, bana sorular sormaya geldiler. İyi çocuktur Bil. Aynasızlar da iyidir burda.»

Kötü bir kadın değildi Ethel, tembel ve pisti ama iyi yürekliydi. Saygın olmayı düşlüyordu. Ne güzeldi ne de akıllı; bu yüzden de şanslı değildi. Dalgaların onu attığı kıyıdan çıkarıldığı zaman, sıvanmış etekliğinden kalçalarının açıkta kaldığını öğrenince, üzülürdü.

«Sardalya avcıları bizim eve bir kaçak yaptılar,» dedi Hal. «Tümü de zilzurnaydı. Şu anda nasıl görüyorsam, öyle gördüm ben: Sardalyacılardan biri onu gemiye attı ve güvertede becerdi. Nasıl oldu da suya düşürdü onu, bir türlü anlamıyorum.»

«Belki de sarsıntıdan fırlamıştır o.»

«O mu?» dedi Hal, ağzında patateslerle. «Ah, bok yiyesi! Kendini öldüremeyecek kadar tembeldir o kadın. Bedenini görmek ister misin?»

«Eğer sen, o diyorsan, odur,» dedi Joe.

Sonra yirmi dolarlık ve beş dolarlık iki kâğıt para koydu masaya.

Hal, kâğıt paraları sigara gibi sardı, yelek cebine koydu. Bir parça et kesip ağzına attı.

«Bu, o kadındır,» dedi. «Bir parça turta ister misin?»

Joe'nun öğleye dek uyumaya niyeti vardı, ama saat yedide uyandı. Salinas'a geceyarısından sonra dönmeyi tasarlayarak, sabah keyfi yaptı. Düşünmesi için zaman gerekiyordu.

Kalkınca, aynaya doğru yürüdü ve yüzüne vereceği hareketi denedi. Üzgün görünmek istiyordu ama aşırıya kaçmamalıydı. Kate'den sakınması gerekiyordu. Onu konuşturup bir açığını yakalamaya çalışacaktı. Ama o, sıkılı bir yumruk kadar açıktı! Ancak Kate'in kendisini çok korkuttuğunu kabul etmek zorunda kaldı Joe.

Tedbirli yanı ona: «Dön, ona her şeyi söyle ve beş yüz doları cebe indir,» diyordu.

Ama tedbirli yanına hemen şu yanıtı verdi: «Ya şansım? Ne kadar fırsat geçti elime? İnsan şansı bir kez yakalayınca, tutması gerekir. Bütün yaşamım boyunca pezevenk olarak kalmayı ister miyim? Çok dikkatli oynamalıyım. Onu konuşturacağım. Bunda kötülük yok. İşler kötüye giderse, ona daha sonra, bilgi edindiğimi söyleyebilirim her zaman için.

«Altı saate kalmaz, seni San Quentin'e yollayabilirdi Kate.»

«İyi oynarsam, yapamaz. Yitirecek neyim var sanki? Hiç şansım oldu mu?»

Kendini daha iyi hissediyordu Kate. Yeni ilacı etkisini gösteriyor gibiydi. Acı dinmişti. Parmakları daha dik, eklemleri daha az şiş gibi geliyordu ona. Uzun süreden beri, ilk kez iyi uyumuştu. Kahvaltıda canı rafadan yumurta istedi. Kalktı, bir sabahlık giydi, eline bir ayna aldı ve yatağına geri döndü. Yastıklarına dayanıp yüzünü inceledi.

Dinlenme çok iyi sonuç vermişti. Acı, çeneleri kasar, gözlere, sıkıntıdan kaynaklanan yapay bir parlaklık verir, yanakların, şakakların ve hattâ burun kasları hafifçe şişer. Acıya karşı savaşan hastanın yüzü böyledir.

Kate'in dinlenmiş yüzü şaşırtıcı derecede farklıydı. On yaş

daha genç görünüyordu. Ağzını açtı, dişlerine baktı. Onları temizletmenin tam zamanıydı. Dişlerine özen gösteriyordu. Ağzındaki üç eksik dişinin yerinde tek bir köprü vardı. «Gözle görülecek kadar genç görünüyorum,» diye düşündü Kate. Bir gecelik iyi bir uykuyla bütün canlılığı yerine geliyordu insanın. Her zaman böyle düşünüyorlardı onlar. Onu nazik ve güçsüz sanıyorlardı. Aynadaki görüntüsüne gülümsedi –çelik bir kapan kadar inceydi. Ama kendine sürekli özen gösteriyordu. Alkol yok. İlaç yok. Az önce de, kahve içmeyi bırakmıştı. Sonuç ortadaydı. Melek gibiydi yüzü. Çenesinin altındaki kırışıkları görmemek için aynayı hafifçe eğdi.

Kendisininkine benzeyen bu başka melek yüzü düşündü ansızın –onun adı neydi acaba? Ulu Tanrım! Adı neydi onun? Etekleri dantelle süslü beyaz üstlüğü içinde, küçük güzel çenesi eğik, saçları mum ışığında pırıl pırıl yanarken, elinde haçla ağır ağır yürürken görüyordu onu. Onda saf, uzak bir şeyler vardı. Zaten birisi ya da bir şey, Kate'e ulaşıp onu kirletmiş miydi? Elbette etmemişti. Yalnızca zırhı yoldan çıkmıştı. İçi ise el değmemiş, temiz ve pırıl pırıldı, tıpkı bu oğlan gibi. Onun adı neydi acaba?

Hafifçe güldü. İki delikanlının annesiydi ve bir kız çocuğuna benziyordu. Birisi onu küçük sarışın oğlanla görseydi, kuşku duyar mıydı? Kendini onun yanında görüyordu, yabancılar akrabalıkları konusunda akıl yürütüyorlardı. Şu... Aron, gerçeği öğrense, ne yapardı acaba? Adı Aron'du. Kardeşi biliyordu bunu. Küçük orospu çocuğu –yine de başka bir sözcük kullanmayı yeğlerdi. Piç mi? Evlilik kutsal bağından doğmuştu o. Kate, yüksek sesle güldü. Çok eğleniyordu.

Esmer olan öteki onu sinirlendiriyordu. Charles'a benziyordu o. Charles'dan korkmuştu Kate. Elinden gelmiş olsaydı, kendisini öldürürdü kesinlikle.

Harika ilaç! Acıyı dindirmekle kalmıyor, cesaret de veriyordu. Az sonra her şeyini satacak, New York'a gidecek ve tasarısını gerçekleştirecekti. Peki ya Ethel'den korkmasına ne demeli! Hastalığı yüzünden olmalı! Yaşlı ve budala bir orospudan

korkmak mı! Aşırı kibarlık göstererek, onu neden öldürmesindi? Joe onu bulunca, neden onu da New York'a götürmesindi? Elinin altında tutmuş olurdu.

Kate'in aklına eğlenceli bir düşünce geldi. Gülünç bir cinayet ve çözülmesi olanaksız bir olay olacaktı bu. Çikolatalar! Çikolata kutuları! Şekerleme kutuları! Pişmiş domuz yağı! Porto şarabı, ayrıca tereyağ! Bütün tabaklar tereyağda ve çırpılmış kremada yüzecek. Sebze yok. Meyve yok. Eğlence yok. Evde kal, canım. Elbette güveniyorum sana. Kendine bak. Yorgunsun. Git yat. Bırak da bardağını doldurayım. Sana şekerlemeler getirdim. Yatmaya giderken, paketi alır mısın? Kendini iyi hissetmiyorsan, lavman yapsana. Yaşlı orospu, bu yüzden altı ayda geberecektir. Ya barsak solucanı varsa? Barsak solucanıyla hiç kimse öldürülmüş müdür? Susuzluktan ölen bu adam da kimdi? İbis kuşu mu?

Kate, hiç nedeni yokken gülümsedi. Yola çıkmadan önce, oğullarına şölen çekecekti. Canlarına, değerlilerine, sonunda küçük bir alem yaptıracaktı. Kendine pek benzeyen Aron'un sevimli yüzünü aklına getirdi. Göğsünde, başdönmesini andıran bir acı uyandı. Savunmasız, kendini korumaktan acizdi o. Ama esmer oğlan, tehlikeli olabilirdi. Onunla boy ölçüşmüştü. Onu yenmişti Cal. Gitmeden önce, ona bir-ders verecekti. Belki... Elbette, neden olmasın... Ona yaşamayı öğretmek için azıcık belsoğukluğu.

Ama Aron'un kendi hakkındaki gerçeği öğrenmesini istemiyordu. Belki de onu görmeye New York'a gelemez miydi? Kendisinin? East Side'de küçük bir zarif evde yaşadığını düşünürdü o. Onu tiyatroya, operaya götürürdü, insanlar güzelliğine hayran olurlar onları iki kardeş ya da ana oğul sanırlardı. Benzerlik öylesine belirgindi ki! Ethel'in cenaze törenine birlikte giderlerdi. Ismarlama yapılmış bir tabutla onu taşımak için altı sağlam insan gerekecekti. Kate öyle eğleniyordu ki, Joe'nun kapıya vurduğunu duymadı. Açtı, içeri baktı ve Kate'in neşeli olduğunu, gülümsediğini gördü.

«Kahvaltı,» dedi. (Kapıyı tepsinin köşesiyle itti ve diziyle

kapadı.) «İçerde mi yersiniz?» diye sordu çenesiyle gri odayı işaret ederek.

«Hayır, burada. Bir rafadan yumurtayla bir dilim şekerkamışlı pasta istiyorum. Yumurtam için dört buçuk dakika yeter. Sümük gibi olmasın.»

«Daha iyi görünüyorsunuz, Bayan.»

«Öyle,» dedi. «Bu yeni ilaç çok iyi. Başın bir tuhaf duruyor Joe. İyi değil misin?»

«İyiyim. (Tepsiyi masaya bıraktı.) Dört buçuk dakika mı?»

«Evet. Eğer taze, güzel bir elma bulursan, bana getir.»

«Sizi, tanıdığımdan beri böyle görmedim.»

Mutfakta, yumurtanın pişmesini beklerken, biraz korku duydu. Belki biliyordu. Dikkat! Olanlardan sonra, bir şey öğrenemediği için ona kızamazdı. Suç değildi bu. Odaya dönünce, şöyle dedi:

«Elma yoktu, ama aşçı bu armudu öneriyor sizin için.»

Kate'in yumurtanın tepesini ayırıp kaşığını içine sokuşuna baktı.

«Nasıl olmuş?»

«Çok güzel,» dedi Kate. «Tam kıvamında.

«İyi görünüyorsunuz,» dedi.

«Kendimi çok iyi hissediyorum. Ama sen öyle değilsin. Ne oldu?»

«Beş yüz doların kaçtığını görmek, midemi bulandırır benim hep.»

«Ne anlatmak istiyorsun? Onu bulamadın mı? İyi mi sanki bu? Onu gerçekten arasaydın, beş yüz dolarını alırdın. Anlat bakalım.»

Tuzluğu aldı, yumurtasının üstüne ekti.

Joe, oteldeki aynanın önünde çalıştığı yüz hareketini yaptı.

«Sağolun,» dedi. «Çok güç durumdayım. Bu paraya gereksinimim olacak. Neyse, Pajaro'ya ve Watsonville'e gittim. Watsonville'deyken, bir ipucu buldum, ama o, Santa Cruz'a gitmiş az önce. İzini sürdüm, ama yine ortalıktan yokolmuştu.»

Kate, yumurtasının tadına baktı, tuz ekti.

«Hepsi bu kadar mı?»

«Hayır,»

«Rasgele yürüyüp San Luis'de dolaştım. Onu orada görmüşler ama çekip gitmiş yeniden.»

«Hiç iz bırakmamış mı? Onun nerelere gidebileceği konusunda hiçbir fikrin yok mu?»

Joe, parmaklarıyla oynadı. Bütün hesapları belki de bütün yaşamı, söyleyeceği sözlere bağlıydı. Biraz da kuşku duyuyordu.

«Haydi,» dedi sonunda Kate. «Bir şey biliyor musun? Konuş.»

«Fazla önemli değil. Bu konuda ne düşüneceğimi bilemiyorum.»

«Sen düşünme, konuş. Ben düşünürüm gerisini,» dedi sert bir biçimde.

«Belki gerçek bile değildir bu.»

«Tanrı aşkına!»

«Onu görmüş olan son herifle tartıştım. Benim gibi onun adı da Joe'ydu...»

«Ya büyükannesinin adını, biliyor musun?»

«Bu adam bana, bir akşam onun zilzurna olduğunu söyledi, Salinas'a geri döneceğini ve bülbül gibi şakıyacağını söylemiş kadın. Daha sonra da yokolmuş. Daha fazla bir şey bilmiyordu adam.»

Kate, ne yapacağını şaşırmıştı, bunu da saklayamıyordu. Sıçradı, paniğe kapıldı, bedenini büyük bir yorgunluk kapladı. Joe, bir konuya değinmişti. Ne olduğunu bilmiyordu ama şansını elinde tutuyordu.

Kate başını kaldırdı:

«Artık şu yaşlı orospuyu düşünmeyelim,» dedi. «Beş yüz dolarını alacaksın, Joe.»

«Joe, rahatça soluk aldı, bunu açığa vurmaktan korkuyordu. Kate, inanmıştı kendine. Daha da iyisi, söylemediği şeylere de inanmaya başlıyordu o. Bu odadan en kısa zamanda ayrılması gerekiyordu.

«Sağolun, Bayan,» dedi alçak sesle, sonra sessizce kapıya yöneldi.

Yapay bir kayıtsızlıkla konuştuğunda, Joe'nun eli kapı tokmağındaydı:

«Neyse, Joe...»

«Bir şey mi var, Bayan?»

«Bir şeyler duyarsan, bana söylersin, değil mi?»

«Elbette. Araştırmamı sürdürmemi ister misiniz?»

«Hayır, yararı yok. Fazla önemli değil bu iş.»

Joe, odasına çıkınca, kapısını sürgüledi, oturdu, bacak bacak üstüne attı. Gülümsedi. Duruma göre değişen tasarılar hazırladı. Daha bir hafta bu masalla uyutacaktı onu. Unutmasını sağlayacak, sonra Ethel konusunu yeniden ortaya atacaktı. Elindeki silahın ve gücünün nereye kadar uzanacağının farkında değildi, ama bunları kullanmak için çılgınca bir istek duyuyordu. kate'in de gözleri kapalı, gri odada koltuğuna oturmuş olduğunu, oda kapısının da kilitli olduğunu bilseydi, kahkahadan yerlere yatardı.

KIRKALTINCI BÖLÜM

Salinas Vadisi'ne kimi zaman Kasım ayında yağmur yağdığı olur. Bu, öyle ender görülen bir olaydır ki, *Journal ya da L'İndex*, ya da her ikisi birden, bunun onuruna bir başyazı yayımlar. Bir gece içinde, tepeler tatlı bir yeşilliğe bürünür, hava güzel kokar. Tarıma bağlılık derecesine göre, bu dönemde yağan yağmur sürüp gitmedikçe. Yararlı olmaz, genelde de uzun sürer yağışlar. Çoğu zaman kuraklık başlar, bitkiler solar ya da hafif bir don onları kırar; bu da pek çok tohumun mahvolması demektir.

Savaş yılları nemli geçti. Pek çok kişi, atmosferin yüksek tabakalarının, Avrupa'da atılan top atışlarıyla sarsıldığını söylüyordu. Bu konu gazetelerde ve dostlar arasında ciddi bir şekilde tartışılıyordu.

O ilk kışta, Fransa'ya fazla birlik yollamadık, ama talim yapan milyonlarca asker gitmeye hazırlanıyordu.

Ne denli korkunç olsa da, tutku vericiydi savaş. Almanlar, geri püskürtülmemişlerdi. Oysa, yöntemli bir biçimde Paris'e doğru ilerleyerek, önceliği ele geçirmişlerdi ve ne zaman duracaklarını da Tanrı bilirdi. Bizi kurtarsa kurtarsa, ancak general Pershing kurtarırdı. Görkemli savaşçı görüntüsüyle, her gün gazetelerde boy gösteriyordu. Granitten bir çenesi vardı ve uzun ceketi plili değildi. Mükemmel asker örneğiydi o. Onun aslında ne düşündüğünü bilmiyordu kimse.

Savaşı yitiremeyeceğimizi biliyorduk ama yine de bozguna uğramış gibi görünüyorduk. Esmer undan dört kat daha fazla ödemeyince, beyaz un bulunmuyordu. Bunda sakınca görmeyenler beyaz ekmek yiyorlar ve esmer unu da hamur yapıp kümes hayvanlarına veriyorlardı.

Eski silah salonunda, elli yaşını aşmış erkeklerden oluşan yerel Milis gücü, savaş başlığı ve asker ceketiyle haftada iki kez talim yapıyordu. Birbirlerine buyruk yağdırıyorlar, kimin komuta edeceğini öğrenmek için birbirlerine giriyorlardı. William C. Burt, bir yumruklaşmanın tam ortasında, silah salonunun tahtaları üstünde öldü. Yüreği dayanamamıştı buna.

«Dakik Adamlar» denen insanlar da vardı, bunlara, kiliselerde ve sinema salonlarında, Amerika'nın kurtuluşu için birer dakika süren küçük söylevler çektikleri için bu ad verilmişti. Onlar da savaş süsleri takıyorlardı.

Kadınlar sargı bezi sarıyorlar, Kızıl Haç üniformalarıyla caka satıyorlar ve kendilerini yardım meleklerine benzetiyorlardı. Herkes, biri için bir şeyler örüyordu. Bileklik örmek modaydı, rüzgârın, askerlerin kollarına girmesini engelleyen, yünden yapılmış küçük boru gibi şeylerdi. Göz yerleri delikli başlıklar da örülüyordu. Bunlar da metal başlıkların kafada buz tutmasını önlüyordu.

Her güzel deri parçası çizme ve Sam Brovne palaskalarının yapımında kullanılıyordu; subaylara verilen bu palaskalar, geniş bir kemerle göğsü saran ve sol omuzdan geçen bir kolondan oluşuyordu. Bunlar, Britanyalılar'dan kopye edilmişti, ama onlar da sanırım, ağır kılıçların asıldığı bu kemerin ne işe

yaradığını unutmuşlardır, ama bir subay, Sam Brovne palaskası olmadan savaş alanında ölmek istemiyordu. Çok iyi kaliteli olanların fiyatı yirmi beş dolardı.

Britanyalılar, pek çok şey öğretti bize, onları öykünmemizin nedeni, çok değerli savaşçılar olmalarıydı. Erkekler, kollarının içinde taşımaya başladılar mendillerini, bazı züppe teğmenler, ellerinde hezeran baston olmadan dolaşmadılar artık. Uzun süre direndiğimiz bir moda oldu hep; bilezikli saat gibi. Gerçekten çok budalacaydı bu.

İçeride de düşmanlarımız vardı ve çok dikkatli olmak zorundaydık. San José halkı gammaz avına çıkıyordu, Salinas da bu konuda geri kalmıyordu –büyük bir kentti Salinas.

Yirmi yıldır Salinas'ta oturan Bay Fenchel, o zamandan beri ısmarlama giysiler dikiyordu. Gülünç şiveli, ufak tefek, şişko biriydi. Bütün gün, Alisal Caddesi'ndeki küçük dükkanında çalışıyor, akşamları Central Sokağındaki küçük evine yürüyerek gidiyordu. Evinin duvarlarını ve küçük bahçesini çeviren beyaz çiti durmadan boyuyordu. Savaş çıkıncaya dek, kimse şivesini farketmemişti. Ansızın anladık. Alman şivesiyle konuşuyordu. İçimizde bir Alman vardı ne de olsa. Bu onun, mahvoluncaya dek Savunma Bonosu almasından başka işine yaramadı. Çok kolaydı böylesi!

Bölgesel milis gücü, onu tutuklamak istemiyordu. Bir gammazı ulusal Savunma lokallerine sokmak mı? Asla! Hem bir düşmanın kesip biçtiği bir giysiyi kim giymek ister? Hiç kimse! Bay Fenchel, dükkânına gitmeyi sürdürüyor ama bütün gün aynı kumaş parçasını dikiyor, kıyısını bastırıyordu.

Bay Fenchel'e karşı son derece acımasız davrandık. Bizim Almanımızdı o. Evimizin önünden geçiyordu her gün, onun her erkekle, her kadınla, her çocukla, her hayvanla konuştuğu ve onlardan karşılık aldığı zamanlar olmuştu. Bu olaydan sonra artık kimse konuşmuyordu onunla; bunu düşünerek acının, yalnızlığın ve kırılan gururunun yansıdığı zavallı yüzünü gözlerimin önünde canlandırıyorum.

Küçük kızkardeşimle ben, Bay Fenchel'e karşı görevimizi yaptık; bu da alnım terlemeden, boğazım sıkışmadan anımsayamadığım acı anılarımdan biridir. Bahçemizde olduğumuz bir

akşam, onun karşı kaldırımda kısa adımlarla yürüdüğünü gördük. Tertemiz kara şapkası, başında dimdik duruyordu. Birbirimize akıl danışıp danışmadığımızı bilmiyorum, ama buna şaşmazdım, çünkü saldırımızı ikili olarak gerçekleştirdik.

O yaklaşınca, kızkardeşimle ben, yan yana karşıya geçtik. Bay Fenchel, başını kaldırdı ve bizim ona doğru yaklaştığımızı gördü. Yolunun üzerindeki su birikintisinin içinde durduk.

Yüzünü bir gülümseme aydınlattı.

«İyi akşamlar Chon, iyi akşamlar Mary» dedi.

Kımıldamadan yan yana durduk, sonra birlikte şöyle bağırdık:

«Hoch der Kaiser!»

Yüzü, iri mavi gözleri, şaşkın ve saf bakışı hâlâ gözümün önündedir. Bir şeyler söylemek istedi, sonra ağlamaya başladı. kendini savunmaya, Alman olmadığını söylemeye bile çalışmadı. Hiçbir şey. Hıçkırarak put gibi kaldı. O zaman Mary'yle birlikte geri döndük, sokağı geçtik ve bahçemize döndük. Kendimizi korkunç derecede suçlu hissediyorduk. Bugün bile hâlâ öyleyiz.

Bay Fenchel'e saldıramayacak kadar küçüktük. Bu işi güçlü erkekler üstlendiler – otuz kişi kadardılar. Bir cumartesi akşamı, bir barda toplandılar ve dörtlü sıralar halinde «Hurra! Hurra!» diye bağırarak Central Avenue'den aşağı indiler. Bay Fenchel'in beyaz çitini söktüler ve evini ateşe verdiler. Şu serseri kayzerin orospu çocuklarından hiçbiri, bizim ülkemizde efendilik taslayamazdı. Bundan böyle, Salinas, üstünlüğü kolay kolay San José'ye kaptıramazdı.

Bu olay Watsonville'dekileri harekete geçirdi. Alman sandıkları bir Polonyalı'yı asfalta batırıp tüyle kapladılar. Onun da şivesi Almanlar'ınkine yakındı.

Bizler Salinas'ta, savaşta kaçınılmaz olanı yaptık ve aynı biçimde düşündük. Yarı resmi haberler güzel olunca, sevinç çığlıkları attık, haberler kötü olunca da korkudan ödümüz patladı. Herkesin, kaynağını açıklamadan söylediği bir gizi vardı. Yaşam biçimimiz değişti. Gündelikler ve fiyatlar tırmandı. Karneyle yiyecek verme söz konusu olunca, yiyecek satın alıp stok yapmaya başladık. İyi ailelerden gelme kadınlar, bir kutu domates için saçsaça başbaşa kavga ediyorlardı.

Ama olanlar yalnız bunlar değildi. Yiğitlik de vardı. Savaşamayacak durumdaki bazı erkekler askere yazılıyorlar, inançları gereği askerlik yapmak istemeyenlerse Golgotha'larının üzerine tırmanıyorlardı. Kimileri, savaşta eline geçirdiğini atıyordu, çünkü sonuncuydu bu savaş ve onu kazanınca, dünyanın bedeninden onu bir kılçık gibi çekip çıkarırdık; bu da korkunç bir budalalıkla sona ererdi.

Savaş alanında ölmek, onurlu bir iş değildir. Çoğu zaman, insan suyu ve etinin karışımıyla kendini gösterir bu, ve ikisi bir arada oldukça pistir. Ama acıda, nerdeyse büyük ve tatlı bir onur vardır, bir telgrafın gelişiyle bir ailenin üstüne çöken umutsuz ve güçsüz bir acıdır bu. Ailenin söyleyecek, yapacak bir şeyi yoktur, tek bir şey umabilir –Umarım acı çekmemiştir o– bu da korkunç bir umuttur hani. Bazıları, acıları körleşince bunun yerine çok daha küstah ve sıkıntı verici olan bir tür gurur koyarlar. Bazıları da, savaştan sonra bundan yarar sağlarlar Çok doğaldır bu, savaştan para kazanmayı meslek edinen bir adamın yaptığı gibi doğaldır. Bir insan bunun için ayıplanmıyordu ama kazancının bir bölümünü Savunma Bonoları'na yatırması bekleniyordu ondan. Salinas'ta, her şeyi, acıyı bile keşfettiğimizi sanıyorduk bizler.

KIRKYEDİNCİ BÖLÜM

Reynaud fırınının yanındaki küçük evde, Lee'yle Adam, duvara Batı sınırını gösteren bir harita astılar, haritanın üzerine başları renkli topluiğneler dizdiler. Bu, onlarda savaşa katılıyorlarmış gibi bir duygu uyandırıyordu. Bay Kelly ölünce, Adam'dan, Asker Toplama Bürosu'nda onun yerine geçmesini istediler. Bu işin ehliydi o. Buz fabrikası fazla zamanını almıyordu, hem o da saygın askerlik hizmetleri yapmıştı.

Adam Trask savaşmıştı –küçük bir harekât ve öldürme savaşı– ama yine de yasaları altüst etmek ve elinden geldiğince fazla insan öldürmek anlamına gelen bu deneyimi yaşamıştı. Kendi savaşını pek iyi anımsamıyordu Adam. Belleğinde bazı görüntüler kazılmıştı: Bir yüz, bir yığın yanmış vücut, yalın kılıç

atlı birliğinde bir görev, tüfek atışlarının düzensiz ve kulak çınlatan sesi, geceleyin bir borunun tiz sesi. Ama bunlar durağan ve soğuk görüntüler, kötü çizilmiş resimler gibiydi.

Görevini namusluca ve hüzünle yerine getirdi Adam. Genç erkekleri bile bile ölüme yollamayı kabul edemiyordu bir türlü. Güçsüz olduğunu bildiği için de, gittikçe sertleşti, kargaşa yaratabilecek nedenlere ve özürlere ödün vermedi. Listeleri evinde inceliyor, anne babalara ziyaretler yapıyor, kendisinden beklenenden fazla çaba harcıyordu. Kendisini, darağacından dehşete düşen bir yargıç gibi hissediyordu.

Henry Stanton, sessizce ve kötü kötü bakıyordu Adam'a. Gülmeyi severdi Henry – buna gereksinimi vardı. Üzgün yüzlü bir meslektaş, onu hasta ederdi.

«Gevşeyin,» dedi bir gün Adam'a. «Savaşın bütün yükünü tek başınıza çekiyor gibisiniz. Sorumlu değilsiniz siz. Göreviniz, düzenlenmiş kuralları izlemek yalnızca. Onları uygulayın ve gevşeyin. Savaşı siz yönetmiyorsunuz.»

Adam, öğleden sonrasının güneşinden korunmak için tahta storu indirdi, gözlerini, masasının üzerine yansıyan birbirine koşut gölgelere dikti.

«Bunun farkındayım,» dedi bıkkınca, «oh, biliyorum bunu! Seçme işi yalnız benim kararıma bağlı olduğu zaman, bunalıyorum. Yargıç Kendal'ın oğlunu kabul ettim, o da talimde öldürüldü.»

«Sizi ilgilendirmez bu, Adam. Yatmadan önce neden birkaç bardak içmiyorsunuz? Sinemaya gidin, düşüncelerinizi değiştirir bu. (Henry, başparmaklarını yeleğinin koltuk altlarına soktu ve koltuğunda geriye kaykıldı.) Söz açılmışken, size söylememe izin verin, titizliğinize karşın, askere alma işi iyiye gitmiyor, Adam. Benim yeniden gözden geçireceğim oğlanları kabul ettiğinizi gördüm.»

«Biliyorum,» dedi Adam. «Bunun daha ne kadar süreceğini merak ediyorum.»

Henry ona sertçe baktı, yelek cebinden bir kalem aldı, onunla üst diş etlerine hafifçe vurdu.

«Ne demek istediğinizi anlıyorum.»

Adam, şaşkın şaşkın ona baktı.

«Peki, ne demek istiyormuşum?» diye sordu.

«Rica ederim. alınganlık etmeyin. Şu ana dek, mutluluğumun farkında değilmişim. Benim yalnızca kızlarım var.»

Adam, parmağıyla masasının üstündeki gölgelerden birinin üstünden gitti.

«Evet,» dedi, iç çekmesini andıran hafif bir sesle.

«Oğullarınızın askere alınmasına daha uzun zaman var.»

«Öyle.»

Adam, bir ışık çizgisini izledi, sonra karanlık bölgeye girdi.

«Benim de hoşuma gitmezdi...» dedi Henry.

«Hoşunuza gitmeyen neymiş?»

«İki oğlumun yazgısına karar vermek zorunda olsaydım, ne yaparım diye merak ediyordum.»

«İstifamı verirdim,» dedi Adam.

«Bunu anlıyorum. Onları hale yola koymakla uğraşabilir insan.»

«Hayır,» dedi Adam. «Ötekilerden ayrıcalıklı olmasınlar diye istifa ederdim ben.»

Henry, ellerini birleştirdi ve masanın üstüne koydu.

«Hayır,» dedi. «Haklısınız. (Eğlenmeyi seviyordu Henry ve elinden geldiğince ciddi ve görkemli tartışmalardan kaçınırdı, çünkü ona göre sıkıntı demekti bu.) Aron, Stanford'da rahat mı?»

«Çok iyi. Orasının zor olduğunu yazıyor bana, ama işi sonuna dek götürecek. Şükran Günü için eve gelecek yakında.»

«Onu görmek isterim. Geçen akşam sokakta Cal'e rastladım. Kül yutmayan bir oğlan o.»

«Sınavlarını bir yıl önceden veremedi.»

«Belki de amacı bu değildir. Ben de koleje gitmedim. Ya siz?»

«Hayır,» dedi Adam, «Savaştım ben.»

«Çok harika bir deneyimdir bu.»

Adam, yavaşça kalktı, askılığın geyik boynuzunda asılı şapkasını aldı.

«İyi akşamlar, Henry,» dedi.

Adam, eve giderken, aynı sorunları kafasında evirip çevirdi. Fırının önünden geçerken, içeriden Lee çıktı, elinde kızarmış bir ekmek somunu vardı.

«Canım sarımsakla ekmek çekti,» dedi Lee.

«Benim de kırmızı et,» dedi Adam.

«Bu akşam yersiniz. Mektup var mıydı?»

«Kutuya bakmadım.»

Eve girdiler, Lee, mutfağa doğru yürüdü. Az sonra Adam yanına geldi, masaya oturdu.

«Lee, orduya birini yollasak ve o da öldürülse, sorumlu olur muyuz?» diye sordu.

«Anlatın gerisini,» dedi Lee. «Bir çırpıda tümünü duymak isterim.»

«Azıcık bir kuşku olduğunu ama yine de bu adamı savaşa yolladığımızı ve onun da öldürüldüğünü varsayalım.»

«Anlıyorum. Sizi tasalandıran nedir? Sorumluluk mu yoksa kınama mı?»

«Kınanma söz konusu değil.»

«Bazen sorumluluk daha berbattır.»

«Sam Hamilton'la birlikte bir sözcük konusunda uzun uzun tartıştığınız günü düşündüm yeniden. Neydi bu sözcük?»

«Şimdi anlıyorum. O sözcük *'Timshel'* di.»

«*Timshel!* Siz demiştiniz ki...»

«Bu sözcüğün, onu anlayabilen insanı yücelttiğini söylemiştim.»

«Sam Hamilton'un da, bu yüzden mutlu olduğunu anımsıyorum.»

«Sözcük onu özgürleştirmişti,» dedi Lee. «Öteki insanların yazgılarından farklı yazgıda biri olma hakkını vermişti ona.»

«Yalnız bir yazgı bu.»

«Bir değeri olan herkes gibi.»

«Bu sözcüğü anımsatın bana.»

«*Timshel. 'Yapabilirsin,'* demek.»

Şükran Günü'nü sabırsızlıkla bekliyordu Adam, çünkü Aron, eve dönecekti. Kısa bir süre önce gitmiş olmasına karşın, Adam onu unutmuştu ve gözünde değişik biçimde canlandırıyordu, bütün sevenler gibi, o da sevgisiyle nesneleri değiştiriyordu. Aron'un gidişinden sonra, her acıklı olayda olduğu gibi, yokluğu sessizlik yaratmıştı. Oğlundan sözediyordu Adam, o-

nunla gururlanıyor ve insanlara, Aron'un akıllı olduğunu, bir yıl atladığını anlatıyordu. Delikanlıya harcadığı çabaların beğenildiğini göstermek için Şükran Günü'nü gerçek bir bayram yapmak istiyordu.

Aron, Palo Alto'da mobilyalı bir odada kalıyor, her gün üniversite yolunu yaya yürüyordu. Mutluydu. Belirsiz ve çok güzel bir dünyaya girmeye hazırlanmıştı kendini. Açık bakışlı delikanlılar, bir dağın tepesindeki beyaz bir tapınağa doğru yürüyen, akademi cüppesi giymiş tertemiz kızlar canlandırıyordu kafasında. Yüzleri ışıklıydı, seslerinden sevinç ve mutluluk şarkıları yayılıyordu, olay akşam geçiyordu. Öğrencilikle ilgili bu yaşamın görüntüsünü, nerede tasarladığını bilmiyordu. Dante'nin *Cehennem*iyle ilgili olarak, Doré'nin resimlerinden esinlenmişti belki de. Leland Stanford tarafından yaptırılan üniversitenin, bu basmakalıp resimle hiçbir benzerliği yoktu. Bir tarlanın ortasına dikili, küb biçiminde kara bir yapıydı. Yanında, İtalyan mozayikleriyle süslü bir kilise yükseliyordu. Sınıflar, cilalı çam tahtasıyla donatılmıştı ve her yerde olduğu gibi burası da, kardeşlik sevgileri ve günahlarıyla birlikte bir savaş ve öfke dünyasıydı. Pırıl pırıl meleklerse, bunlar yalnızca kirli kadife giysileri içindeki solgun yüzlü yeniyetmelerdi. Bazılarının yüzlerinden çalışmanın bıraktığı izler okunuyordu; bazılarıysa daha şimdiden babalarının kusurlarını öğreniyordu.

O zamana kadar bir yuvası olduğunun farkına varmayan Aron, oraya dönmeye can atıyordu. İçinde bulunduğu yeni ortamı tanımak ya da aralarına girmek istememişti. Sakin görünüşüyle karşılaştırıldığında, öğrencilerin gürültü ve patırtıları ona ürkütücü görünüyordu. Kolejin yatakhanesini bırakıp mobilyalı sıkıcı bir odaya geçti. Üniversiteye dersleri izlemeye gidiyor, günışığına çıkardığı anılarla birlikte yaşamak için hemen odasına dönüyordu. Reynaud fırınının yanındaki ev, ona sevimli geliyordu. Lee, dostların, öğüt vericilerin en iyiyisiydi; babası gözbebeeğiydi, kardeşi daha dostça davranıyordu ve Abra da... Bir düş gibi saftı Abra. Onu yaratınca, âşık olmuştu. Akşamları derslerini çalıştıktan sonra, kokulu bir banyoya dalar gibi dalıyordu haftalık mektubuna. Abra, daha ateşli, saf ve güzel oldukça, kendi ahlaksızlığını seyretmekten büyük bir sevinç duyu-

yordu Aron. İğrençliklerini heyecanla kâğıda döktükten sonra, aşktan sonra saflaşmış gibi yatmaya gidiyordu. İsteklerinden vazgeçmesi için, yazması yetiyordu ona. Sonuçta, acıklı mektuplar yazıyor ama mektupları çok kibirli ve sıcak olduğundan, Abra sıkılıyordu. Aron'un cinselliğinin çok olağan bir yol izlediğini anlayamıyordu Abra.

Bir yanlışlık yapmıştı Aron. Kabul ediyordu bunu, ama bundan sonuçlar çıkarmak zorundaydı. Evine döndüğünde, kesin kanıya varacaktı. Üniversiteye belki bir daha dönmezdi. Abra'nın ona çiftlikte yaşamasını öğütlediğini anımsadı ve bunun düşünü kurdu. Büyük meşeağaçlarını, temiz havayı, tepelerden esen kokulu rüzgârı ve hışırdayan ağaç yapraklarını anımsadı. Abra, bir ağacın altında bekliyordu onu. Vakit akşamdı. Orada, kuşkusuz işten sonra, saflık içinde, dünyayla barışık, küçük vadisinde yaşayacaktı. Çirkinlikten uzakta yaşabilecekti... akşamları.

KIRKSEKİZİNCİ BÖLÜM

Kasım'ın sonuna doğru, Zenci Kadın öldü, acıklı ve ağırbaşlı sade bir törenle, vasiyetnamesinde belirttiği gibi toprağa verildi. Bir gün boyunca, Muller kuruluşunun küçük özel kilisesinde, gümüş kakmalı abanoz bir tabut içinde bekletildi, tabutunun dört köşesine dikilmiş kocaman dört şamdanın ışığında, sert ve zayıf yüzü daha da çilekeş görünüyordu.

Ufak tefek kara kocası, sağ omuzunun üst yanında bir kedi gibi çömelmişti, saatlerce karısı gibi kaskatı durdu. Ne çiçek, ne çelenk, ne söylev ne de gözyaşı vardı. Ama tuhaf bir kentli topluluğu, ayaklarının ucuna basarak, bir göz atmak için küçük kiliseye dek geldi; avukatlar, işçiler, papaz adayları, banka memurları, bunların çoğu, yolun yarısını geçmişti. Ardından, ona saygı sunmak ve sıkıntı savmak için Zenci Kadın'ın kızları teker teker geldiler.

Gitgide yok olan bir kuruluştu burası. Salinas; kara ırkın uğursuz tanrısına inananların, bir insanı kurban etmek kadar vahşice bir iş yaptıkları tapınağını yitiriyordu. Geriye, böğürme-

leri ve katmerli kahkahalarıyla Jenny'nin evi kalıyordu. Kate, erkekleri, sarsılmış, güçsüzleşmiş, gölgelerinden ödü kopan birer insan olarak çıktıkları uğursuz bir esrimeye sokmayı sürdürecekti, ama bir sungu törenini andıran üzgün topluluk bir daha bulunmayacaktı.

Cenaze arabasını tek bir otomobil izledi; arabanın içinde, karalar giymiş ufak tefek bir adam, bir köşeye büzülmüştü. Kasvetli bir gündü, Muller kuruluşu, tabutu yağlı makaralarla sessizce indirince, cenaze arabası uzaklaştı ve kocası, kendi elleriyle yeni bir kürekle mezara toprak attı. Az ileride, otları kesen mezarlık bekçisi, rüzgârın getirdiği bir inleme duydu.

Joe Valery, Butch Beavers'la bir bardak bira içmeye gitmişti. Birlikte, Zenci Kadın'ın yerine bakmaya gittiler Butch'un acelesi vardı, çünkü Tavernetti hesabına beyaz başlı bir Hereford koyun sürüsünü açık arttırmada satmak üzere Natividad'a gitmek zorundaydı.

Joe, ölü evinden çıkarken, Alf Nichelson'a rastladı –şu kaçık Alf Nichelson'a–, vakti dolmuş çağın seyrek rastlanan canlılarından biriydi. Alf, ufak tefek tamircisi duvarcı, muslukçu, baca temizleyicisi, elektrikçi, makas bileyicisi ve ayakkabı tamircisiydi. Elinden her iş gelen ve durmadan çalışan Alf, zengin olamamıştı. Çok eski zamanlardan beri, dünyada olan biten her şeyi biliyordu.

Gençlik çağında, iki tür insan bütün evlere ve bütün dedikodulara giriyordu; terzi kadın ve elinden her iş gelen adamdı bunlar. Main Street'deki çift sıralı evlerde olan biten her şeyi biliyordu Alf. Tehlikeli bir erkek dedikoducu, son derece meraklı, kötülük yapmayan ama kinci biriydi.

Joe'ye baktı ve onu nerede görmüş olduğunu anımsamaya çalıştı.

«Tanıyorum seni,» dedi. «Hayır, bana söyleme kim olduğunu.»

Joe geriledi. Kendisini tanıyan insanlara güvenemiyordu.

«Dur, tamam. Kate'de. Sen Kate'in evinde çalışıyorsun.»

Joe, rahat bir soluk aldı. Alf'ın kendisine daha önce rastlamış olmasından korkuyordu.

«Öyle,» dedi kısaca.

«Birini unutmam hiç,» dedi Alf. «Küçük gri odayı yaparken, orada gördüm seni. Odayı ne yapmak istiyordu Kate? Penceresi bile yok!»

«Karanlığı sever o,» dedi Joe. «Gözlerinden rahatsız da.»

Alf, burnunu çekti. Ona en basit şeyler söylenecek olsa bile, inanmıyordu onlara. Joe'ya «günaydın» demeye kalksanız, bu sözün altındaki gizli anlamı bulmaya çalışırdı. Herkesin bir giz sakladığına ve bunu yalnız kendisinin bilebileceğine inanıyordu.

Başıyla Muller'in evini işaret etti,

«İlklerden biri daha gitti,» dedi. «Nerdeyse bütün eski topraklar yok oldu. Osuruklu Jenny de gidince, bu iş bitecek. Yaşlandı artık o da.»

Sinirliydi Alf. Çekip gitmek istiyordu ve bunu Alf de biliyordu. Onun yanından kaçmak isteyen insanları tanırdı Alf. Bunca dedikoduyu, belki de bu yüzden aklında tutuyordu, komşuları konusunda bu kadar olay bilen bir adamı dinlememek olur mu hiç? Her birimizin içinde, bir dedikoducu yatar. Alf sevilmiyor ama dinleniyordu. Joe'nun gitmek için bir bahane öne süreceğini anladı. Ansızın, Kate hakkında uzun zamandır yeni bir şeyler öğrenemediğini düşündü. Yenilere karşılık, belki birkaç eski dedikodu değiş tokuş yapabilirdi.

«O zamanlar, gerçekten güzel zamanlardı,» dedi. «Sen henüz küçük bir yumurcaktın.»

«Herifin biriyle buluşacağım,» dedi Joe.

Alf, işitmemiş gibi yaptı.

«Örneğin Faye'i ele al,» dedi. «Gerçekten önemli biriydi o. (Sonra laf arasında ekledi): Önceleri, genelevini işleten Faye'di. Kate, onun yerine geçti. Oldukça gizemli bir durum; bazılarının bu konuda kuşkuları oldu.»

Joe ile buluşacak olan herifin, daha uzun süre bekleyeceğini anladı sevinerek.

«Ne gibi kuşkular?» diye sordu Joe.

«Ah! Duyduklarımı biliyorsun sen. Belki bunların içinde hiç gerçek payı yoktur. Ama bu işin tuhaf göründüğünü söylemeliyim.»

«Bir bardak içmeye gelir misin?» diye sordu Joe.

«Güzel bir laf işte,» dedi Alf. «Bazıları, cenaze törenlerinin onlara cinsel ilişkide bulunma isteği verdiğini söylerler. Yaşlanmış olmalıyım, çünkü beni susatır cenaze törenleri. Zenci Kadın, önemli biriydi. Sana onu anlatabilirdim. Otuz beş... Hayır, otuz yedi yıldan beri tanırım onu.»

«Faye kimdi?» diye sordu Joe.

Bay Griffin'in barına girdiler. Alkolden nefret eden ve alkolikleri küçümseyen bir adamdı o. Barın sahibi olduğundan, orada efendilik taslıyordu, bazı cumartesi akşamları orada, çok ileri gittiklerini düşündüğü içkicilere ısmarlanan yirmi bardak içkiyi vermeyi kabul etmediği de olurdu. Dükkânı çok iyi işliyordu, insanlar onun temiz ve sakin barına hiç çekinmeden, iş görüşmesi yapmaya ve tartışmaya geliyorlardı.

Joe ve Alf, dipeki yuvarlak masaya oturdular ve üçer ölçek bira içtiler Joe, bütün gerçeği ve yalanı, haklı ya da haksız yanları, kuşkuları ve anıştırmaları öğrendi. Bu karmakarışık yığının içinden, bazı düşünceler edindi. Faye'in ölümünde karanlık bir yan vardı belki de.

Kate, Adam Trask'ın karısıydı belki de. Bununla ilgilenmiş görünmedi. Trask cezasını çekerdi belki. Faye'in öyküsüne gelince, ona göre büyük işti bu. Joe, bu konuyu yeniden düşünmek istiyordu, ama yalnızken.

İki saat lafladıktan sonra, Alf öfkelenmişti. Joe, oyunu oynamamıştı. Öğrendiklerinin karşılığında hiçbir düşünce öne sürmemiş, kendi de bir şeyler anlatmamıştı. O zaman Alf, şu sonuca vardı: «Ağzını böyle pek az açan birinin saklayacak bir şeyi vardır. Onunla ilgili bilgileri kimden alabilirim,»

Sonunda şöyle dedi Alf:

«Anlıyorsun ya, Kate'i çok severim ben. Ara sıra bana angarya iş verir, iyi ve hızlı para öder. Onun hakkında söylenenlerin tümü de kuşkusuz uydurmadır. Ama yine de, düşünülürse, tuhaf bir kadın. Sen öyle bulmuyor musun?»

«Onunla iyi anlaşırım,» dedi Joe.

Joe'nun kalleşliği, Alf'i öfkelendirdi. Bu yüzden O da iğneledi:

«Aklıma tuhaf bir fikir geldi,» dedi. «Penceresiz küçük odayı yaptığım sırada, bir gün bana soğuk bakışlarla baktı, ak-

lıma o zaman geldi fikir. Eğer onun hakkında bütün bildiklerimi bilseydi ve bana bir bardak içki ya da bir parça bira verseydi... Ben ona: «Hayır, sağolun Bayan» derdim.»

«Onunla iyi anlaşıyorum,» diye üsteledi Joe. «Biriyle buluşacağım.»

Joe, Castroville Caddesine doğru yürüdü, çünkü odasında sakin sakin düşünmek istiyordu. Kendini rahatsız hissediyordu. Merdivenleri dörder dörder çıktı, valizine baktı, bütün çekmecelerini açtı. Birinin, odasını karıştırmasından korkuyordu. Böyle bir düşünce. Yine de bir şeyi yoktu aramaya değecek. Ama sinirliydi, Az önce öğrendiklerini sıraya koymaya çalıştı.

Kapısına vuruldu, içeri Thelma girdi, gözleri şiş, burnu kızarmıştı.

«Kate'e neler oluyor?» diye sordu.

«Hastalandı.»

«Bundan söz etmiyorum. Mutfakta bir bardak süt içerken, içeri Kate girdi ve bana tokat attı.»

«Süt bardağının yarısı viski değil miydi?»

«Hayır. Yemin ederim, vanilyalıydı. Bana böyle davranmaya hakkı yok.»

«Hakkı var ya da yok, yapamaz mı yani?»

«Buna dayanamayacağım.»

«Dayanırsın,» dedi Joe. «Çekil, şimdi.».

Thelma, ona gizemli ve karamsar bir bakışla baktı, gücünü topladı biraz.

«Joe, sen gerçekten pis herifin biri misin, yoksa öyle mi görünüyorsun?» diye sordu.

«Senin bir yerine mi batıyor bu?»

«Yok bir şey,» diye karşılık verdi Thelma. «Pis herif!»

Joe, ağır ağır, yoluyla yordamıyla ve iyice düşündükten sonra harekete geçmek istiyordu.

«Şanslıyım. Bundan yararlanmam gerek.»

Kate'in yanına, yönergelerini almaya gitti, ancak onun ensesini gördü. Siperliği gözlerine eğik, masasının başında oturuyordu, Joe'ya dönmedi. Anlamsız bir sesle buyruklarını verdikten sonra, şöyle dedi:

«Evle iyi ilgilenip ilgilenmediğini merak ediyorum, Joe. Hastaydım, ama daha iyiyim şimdi.»

«Yolunda gitmeyen şey mi var?»

«Olabilirdi belki. Sanırım Thelma, vanilya özü değil de viski içiyordu. Onun viski içmesinden hoşlanmıyorum. Gevşiyorsun, Joe.»

Joe, bir bahane aradı.

«İşim vardı,» dedi.

«İşin mi?»

«He ya. Sizin işle ilgili.»

«Hangi işle?»

«Biliyorsunuz... Ethel.»

«Unut onu.»

«Nasıl isterseniz,» dedi Joe. (Sonra, elinde olmadan konuştu): «Dün, herifin birini gördüm, bana Ethel'e rastladığını söyledi.

Joe, Kate'i tanımamış olsaydı, on saniye sessiz kalarak, ona zaman bırakmazdı.

«Nerede olmuş bu?» diye sordu Kate, yavaşça.

«Burada.»

O sırada, koltuğunu döndürdü, ona baktı Kate.

«Bunu yapmana izin vermemeliydim, Joe. İnsanın suçunu itiraf etmesi çok zor ama bunu yapmalıyım. Ethel'i kovdurduğumu sana anımsatmamın yararı yok. Onun bana bir şey yaptığını sanıyordum. (Sesi üzüntülü bir hal aldı.) Yanılmışım. Bunu daha sonra anladım. Şimdiyse vicdan azabı çekiyorum. Bana bir şey yapmamıştı o. Onu bulup yaptıklarımı unutturmak istiyorum. Bunu düşünmem, sana tuhaf gelebilir.»

«Hayır, Bayan.»

«Bul onu, Joe. Zararını ödersem, kendimi daha huzurlu hissedeceğim... Zavallı ihtiyarcık!»

«Çalışacağım, Bayan.»

«Joe... Paraya gereksinimin olursa, söyle bana. Onu bulursan, sana söylediklerimi ona yinele. Buraya gelmek istemezse, nereye telefon edebileceğimi sor ona. Para gerekli mi?»

«Şu anda değil, Bayan, ama sık sık evden ayrılmam gerekecek.»

«Peki âlâ. Hepsi bu kadar, Joe.»

Sevinçten zıplamak istiyordu Joe. Koridora çıkınca, kollarını kavuşturup, sevincinin uçup gitmesini engellemek istercesine sıktı kendini. Az önce, bütün işi bildiğini düşünecekti nerdeyse. Mırıltılı karanlık salondan geçti, sonra dışarı çıktı ve rüzgârın sürüklediği bulutların arasında gözüküp kaybolan yıldızlara, gökyüzüne baktı.

Joe, babasını düşündü yeniden. Yaşlı adamın ona şöyle bir şey dediğini anımsıyordu: «İyi insanlardan sakın,» demişti babam Joe. «Mızmız dişiler tehlikelidirler.»

«İyi bir insan!» diye mırıldandı Joe. «Onun daha güçlü olduğunu sanırdım.»

Az önce onunla yapmış olduğu konuşmayı anımsadı, iki anlamı olup olmadığını anlamak için her sözcüğü evirip çevirdi. Hayır, böyleydi aynen. Alf'in ona söylediklerini yeniden düşündü: «Bana bir bardak ya da en azından bir parça vermiş olsaydı...»

Kate, çalışma odasından ayrılmamıştı. Kurtbağırlarının arasında ıslık çalan rüzgârın sesini duyuyordu; rüzgâr ve karanlık, şişko, yapış yapış, tıpkı bir denizanasına benzeyen Ethel'le doluydu. Kendini çok yorgun hissetti Kate.

Küçük gri odasına girdi, kapıyı kapadı ve karınca gibi parmaklarının ucundan yükselen hafif ağrıları dinleyerek, karanlıkta oturdu. Şakakları zonkluyordu. Zincirinin ucunda sallanan kapsülü eliyle yokladı, göğüslerinin ısısıyla ısınan küçük metal tüpü yanaklarına sürttü. Cesareti arttı. Yüzünü yıkadı, makyajını sildi, tarandı ve saçlarını kabarttı. Sonra salona indi, ama her zamanki gibi, dinlemek için kapıda durdu.

İki kadınla bir erkek konuşuyorlardı. Kate'in girişiyle, konuşma ansızın kesildi.

«Helen, seni görmek istiyordum, yapacak başka işin yoksa tabii» dedi Kate.

Kız, odasına dek onunla gitti. Teni parlak kemik rengi, sarı saçlı, soğuk bir kızdı.

«Ne var, Bayan Kate?» diye sordu korkuyla.

«Otur, bir şey yok. Zenci Kadın'ın cenazesine gittin mi?»

«Gitmemi istemiyor muydunuz?»

«Önemli değil bu. Oraya gittin mi?»

«Evet, bayan.»

«Bana anlat.»

«Neyi?»

«Aklında kalanları. Nasıldı tören?»

Helen, sinirli sinirli karşılık verdi:

«Hem korkunç hem de görkemliydi.»

«Ne demek istiyorsun?»

«Bilmiyorum. Çiçek yoktu. Hiçbir şey yoktu. Ama şey... Vardı... Şey... Saygınlık. Zenci Kadın, kocaman şamdanlı, kara tahtadan bir tabutta yatıyordu, sanki... Nasıl anlatacağımı bilemiyorum.»

«Söyledin bile. Nasıl giyinmişti?»

«Giyinmiş mi?»

«Evet. Onu çırılçıplak gömmediler ya?»

Helen, düşüncelerini toparlamaya çalıştı.

«Bilmiyorum,» dedi sonunda. Anımsamıyorum.

«Mezarlığa gittin mi?»

«Hayır, bayan. Kimse yoktu... onun dışında.»

«Kimin?»

«Erkeğinin.»

Kate, hızla sordu:

«Bu gece müşterilerin var mı?»

«Hayır, bayan. Şükran Günü arifesi bu gece. İşler kesat olur.»

«Unutmuşum.»

Kızın çıkışına baktı, sonra hızlı adımlarla çalışma odasına doğru yürüdü. Muslukçunun faturasını ayrıntılarıyla incelerken, sol eliyle boynundaki zincire dokundu. Güven verici bir dokunuştu bu.

KIRKDOKUZUNCU BÖLÜM

Lee ve Cal, Adam'ı San Fransisko Los Angeles ekspresini beklemek için gara gitmekten caydırmaya çalıştılar.

«Neden Abra'yı oraya yalnız yollayamazmışız?» diye sordu Cal. «Onu ilk görmek isteyecek kişi odur.»

«Biz oraya gitsek bile, bizim orada olduğumuzu Aron farketmez,» diye ekledi Lee.

«Onun trenden inişini görmek istiyorum,» dedi Adam. «Değişmiş olmalı.»

«Gideli ancak iki ay oldu,» dedi Lee. «Ne değişmiş ne de yaşlanmıştır.»

«Öyle olduğundan eminim.»

«Sen gidersen, tümümüz de gitmek zorunda kalacağız,» dedi Cal.

«Kardeşini görmek istemiyor musun?» diye sordu adam, sertçe.

«İstiyorum. Ama asıl beni görmek istemeyen o... Ya da önce görmek istemez.»

«İster tabii,» dedi Adam. «Aron'u küçümseme,»

Lee, vazgeçmiş gibi ellerini kaldırdı:

«Gideceğiz.»

«Çok güzel bu,» dedi Adam. «Çok şey öğrenmiş olmalı Aron. Değişik konuşup konuşmadığını merak ediyorum. Lee, Doğu'da, öğrencilerin okullarının diliyle konuştuklarını biliyor musunuz? Harvardlı bir öğrenci, Frinceton'lu bir öğrenciden ayırdedilebiliniyor. En azından böyle söylüyorlar.»

«Dikkat ederim buna,» dedi Lee. «Stanford'da hangi lehçenin konuşulduğunu merak ediyorum.»

Cal'e gülümsedi Lee.

Adam, bunu tuhaf bulmadı.

«Odasına meyve koydunuz mu? Çok sever meyveyi.»

«Armut, elma, misket üzümü.»

«Öyle ya, misket üzümünü sever. Anımsıyorum bunu.»

Adam'ın sıkıştırdığı topluluk, yarım saat öncesinden gara geldi. Abra oradaydı.

«Yarın yemeğe gelemeyeceğim,» Lee, dedi. «Babam, evde kalmamı istiyor. Fırsat bulunca, daha sonra gelirim.»

«Soluğunuz kesilmiş,» dedi Lee.

«Siz de öyle değil misiniz?»

«Öyleyim,» dedi Lee. «İşaret ışığının yeşil yanıp yanmadığını görmek için hatta bakın.»

Trenlerin tam zamanında gelişi, pek çok kişi için gurur ve

endişe kaynağıdır. İşaret ışığı kırmızıdan yeşile dönünce ve lokomotifin farı görününce, erkekler saatlerine bakarlar ve: «tam vaktinde geldi,» derler.

Gururlanırlar ve aynı zamanda da huzur duyarlar. İnsanın çalışmasında, saniye kavramı gittikçe önem kazanıyor, yakında saniyenin onda birine, sonra yüzde birine inecek, günün birinde bıkan biri çıkıp – o günün geleceğini sanmıyorum ya – da: «Ne olmuş, bir insan yaşamında bir günün ne önemi var ki?» deyinceye dek sürecektir. Ancak bu saniyeyi bölme işi gülünç değil. Çok erken ya da çok geç oluşan bir olay yüzünden, modern bir makinenin düzeni bozulabilir ve bu düzensizlik, suya atılan bir taşın yarattığı halkalar gibi genişler.

Ekspres, sanki durmaya niyeti yokmuş gibi büyük bir hızla girdi gara. Hava frenleri gıcırdarken, makine ve yük vagonları gelip geçmişti.

Pek çok kişi indirdi yere, bayram günü için ziyarete gelen akrabalar, armağan ve yükleriyle indiler. Ailesi Aron'u ilk anda tanıyamadı. Büyümüş gibiydi.

Yassı kenarlı, dar şeritli çok şık bir şapka giymişti. Ailesini görünce, koşmaya başladı, şapkasını çıkardı. Sarı saçları alabros kesilmişti. Gözleri parlıyordu; topluluktakiler, onu görünce zevkle güldüler.

Aron, bavulunu yere atıp Abra'yı kucakladı, havaya kaldırdı. Sonra onu itti, ellerini Cal'le Aron'a uzattı. Lee'yi omuzlarından tuttu, soluğunu kesinceye dek sıktı.

Eve dönerken, hep birlikte konuştular: «Nasılsın?» «Sağlığın iyi görünüyor.» «Abra, çok hoşsun.» «Saçlarını neden kestin?» «Moda bu.» «Saçların öyle güzeldi ki.» Hemen Main Street'i çıkmaya başladılar. Central Sokağının köşesinden, Reynaud'nun vitrininin önünden geçtiler; nar gibi kızarmış ekmekler üstüste dizilmişti, esmer fırıncı kadın, unlu eliyle onlara selam verdi. Sonra evlerine girdiler.

«Lee, kahve var mı?» diye sordu Adam.

«Gitmeden önce yapmıştım. ısıtıcıda duruyor.»

Fincanları önceden hazırlamıştı. Birlikte olduklarını anladılar ansızın; Aron'la Abra divanda, Adam ışığın altındaki koltuğundaydı, Lee çayları dağıtıyordu, Cal'se kollarını kavuşturmuş

kapının çerçevesinde ayakta duruyordu. Sustular, çünkü önemsiz şeyler için vakit çok geç, başka şeyler içinse çok erkendi.

«Bana her şeyi anlatacaksın,» dedi Adam. «Notların iyi mi?»

«Gelecek aydan önce, sınavımız yok, baba.»

«İyi notlar alacağına güveniyorum.»

Aron, elinde olmadan sıkıntılı sıkıntılı yüzünü buruşturdu.

«Yarın konuşuruz,» dedi Adam. «Yorgun olmalısın.»

«Olmadığına bahse girerim,» dedi Lee. «Özellikle yalnız kalmak istiyor.»

Adam, Lee'ye baktı:

«Elbette... Elbette,» dedi. «Yatmaya gitmemizi ister misin?»

Abra, soruna çözüm buldu.

«Fazla kalamam,» dedi. «Aron, beni eve götürür müsün? Yarın görüşürüz.»

Aron, Abra'nın kolunu tutunca, titredi.

«Don yapacak hava,» dedi.

«Döndüğüne memnun musun?»

«Evet. Sana söyleyecek çok şeyim var.»

«İyi mi?»

«Sana bağlı bu.»

«Ciddi görünüyorsun.»

«Çok ciddiyim.»

«Ne zaman dönüyorsun?»

«Pazar akşamı.»

«Önümüzde daha zaman var. Benim de seninle konuşmam gerek. Önümüzde yarın, cuma, cumartesi ve pazar günü var. Bu akşam, benim yanıma gelememiş olman, önemli değil mi senin için?»

«Neden?»

«Bunu sana daha sonra söylerim.»

«Hemen öğrenmek istiyorum.»

«Babamın krizi tuttu.»

«Bana karşı mı?»

«Evet. Yarın seninle yemek yiyemeyeceğim. Ama evimiz-

de de fazla yiyemeyeceğim. Lee'ye, bana bir şeyler ayırmasını söylersin.»

Aron, yine sıkılgan olmuştu. Bunu suskunluğundan, kalkık yüzünden ve gevşeyen kucaklayışından anlıyordu Abra.

«Bunu, sana bu akşam söylemeliydim.»

«Söylemelisin,» diye karşılık verdi ağır ağır. «Gerçeği söyle bana. Hâlâ... Benimle olmak istiyor musun hâlâ?»

«Her zaman.»

«Bütün öğrenmek istediğim buydu. Şimdi, gideyim. Yarın görüşürüz.»

Bir an taşlıkta durdu, dudaklarında ansız öpüşün tadını duyuyordu, Aron'un kendisinden ayrılmayı hemen kabul edişine bozulmuştu. Ardından kendi kendisiyle alay etti, çünkü öğrenmek istediğini öğrenmişti, üzülmek gülünçtü. Hızla uzaklaşan ayak seslerini dinledi. Kuşkulandığı için çılgın olduğunu düşündü.

Aron, «İyi akşamlar» diledikten sonra odasına dönünce, yatağının kıyısına oturdu ve dizlerinde kavuşturduğu ellerine baktı. Terkedilmiş, babasının tutkusuna karşı savunmasız hissediyordu kendini. O akşama dek, onun hırsının ne kadar güçlü olduğunu farketmemişti ve bundan kurtulup kurtulamayacağını merak etti. Düşüncelerini toparlayamıyordu. Ev soğuk ve nemli gibiydi. Ürperdi, ayağa kalktı ve kapısını yavaşça açtı. Cal'in kapısının altında ışık vardı. Kapıya vurdu ve yanıt beklemeden içeri girdi.

Cal, yeni bir çalışma masasının önüne oturmuş, renkli kâğıtları kesiyordu. Aron içeri girince, büyük bir kurutma kâğıdıyla bir şeyin üstünü örttü hemen.

Aron gülümsedi.

«Armağanlar mı?» diye sordu.

«Evet,» diye karşılık verdi Cal, yalnızca.

«Seninle konuşabilir miyim?»

«Elbette. Ama çok alçak sesle. Yoksa, babam içeri girer. Bir şey unutmaktan korkar her zaman.»

Aron, yatağın üzerine oturdu. Uzun süre sesini çıkarmadı, sonunda Cal sordu:

«Ne var? Canını sıkan bir şey mi var?»

«Hayır, sıkıntım yok. Seninle konuşmak istiyordum. Cal, artık koleje dönmek istemiyorum.»

Cal, yerinden sıçradı ve geri döndü:

«Nasıl? Neden peki?»

«Hoşuma gitmiyor orası.»

«Umarım bunu henüz babama söylememişsindir? Çok üzülür. Zaten benim oraya gitmek istemeyişim ona yetiyor. Ne yapmak istiyorsun?»

«Çiftlikte oturmak isterdim.»

«Ya Abra?»

«Bana bunu öneren o.»

Cal, ona dikkatle baktı.

«Çiftliğin kirada olduğunu biliyor musun?»

«Evet, biliyorum.»

«Tarım yaparak para kazanılmadığını bilirsin.»

«Fazla para istemiyorum ben. Yaşamaya yetecek kadar.»

«Bana yetmezdi bu kadarı,» dedi Cal. «Çok para kazanmak istiyorum ve bunu da başaracağım.»

«Nasıl?»

Cal, kardeşinden daha yaşlı ve olgun hissediyordu kendini. Hem de daha güçlü.

«Öğremini sürdürürsen, ben de bu arada bir iş kurarım. Okulu bitirince, seni ortak olarak alırım yanıma. Ben bir bölümle, sen de başka bir bölümle ilgilenirsin.» İyi bir düşünceydi bu.

«Oraya neden dönecekmişim?»

«Çünkü babamız böyle istiyor.»

«Bu, bir neden değil.»

Cal, kardeşine sertçe baktı. Sarı saçlarını, kocaman açılmış gözlerini iyice inceledi ve babasının Aron'u neden üstün tuttuğunu ansızın anladı.

«Yarın sabahı bekle,» dedi hemen. «Okulu bitirmen daha iyi olurdu. Şu anda bir şey yapma.»

Aron, ayağa kalktı, kapıya doğru yürüdü.

«Bu armağan kime?»

«Babama. Yarın kahvaltıdan sonra görürsün.»

«Noel değil ki?»

«Hayır,» dedi Cal. «Noel'den daha iyi olacak bu kez.»

Aron odadan çıkınca, kurutma kâğıdını çekti Cal. Yeni, gıcır gıcır, on beş kâğıt parayı yeniden hesapladı. Monterey Bankası, kısa bir araştırmadan sonra, parayı özel olarak San Fransisko'dan getirtmişti. İlkin, on yedi yaşında bir oğlanın bu kadar paraya sahip olması, sonra da onu yanında taşıması incitici bir durumdu. Yolculuğun amacı duygusal olsa bile, paranın dolaşmasından haşlanmazdı bankacılar. Wil Hamilton'un, paranın Cal'e ait olduğunu, namuslu yoldan kazanıldığını ve onu istediği gibi kullanabileceğini gidip doğrulaması gerekmişti.

Cal, paraları ipek bir kâğıda sardı, kırmızı bir kurdeleyle bağlayıp beceriksizce düğümlemeye çalıştı. Pakette bir mendil de olabilirdi. Onu dolabında, gömleklerinin altına sakladı, sonra gidip yattı. Ama uyku tutmadı. Endişeliydi. Günün çabucak geçmesini ve armağanı vermeyi isterdi. Ne söyleyeceğini ezbere okudu.

«Bu, sana.»

«Nedir bu?»

«Bir armağan.»

O andan sonra neler olacağını bilemiyordu. Yatağında dönüp durdu, şafakta kalktı, giyindi ve evden sessizce çıktı.

Main Street'de, yaşlı Martin, atlı sokak temizleme arabasını sürüyordu. Belediye Meclisi, kendi kendine çalışan bir temizleyici almayı gündeme getirmişti. Yaşlı Martin, bu aracı sürmesi için ona vereceklerini umuyordu, ama bundan söz ettiği zaman, edepsizce terslendi. Her şeyden yararlanan, gençler oluyordu. Bacigalupiler'in, çöp toplama arabası sokağın başına çıktı, Martin ona kinle baktı. İyi bir işti hani. Ritaller zenginleşiyorlardı.

Sokak boştu, birkaç köpek, kapı altlarını kokluyordu, benzer bir canlılık da San Fransisko Lokantasında görünüyordu. Kapının önünde, Pet Bulene'in yeni taksisi bekliyordu, çünkü bir akşam önce ona, Williams'ın kızlarının San Fransisko'ya giden sabah trenine binecekleri söylenmişti.

Yaşlı Martin, Cal'e seslendi.

«Sigaran var mı, oğlum?»

Cal durdu, ona Murat paketini uzattı.

«Lüks sigaralar,» dedi Martin. «Ateşim de yok.»

Cal, Martin'in sakalını yakmamaya özen göstererek ateş verdi.

Yaşlı adam, içini çatlatırcasına derin derin içine çekti dumanı.

«Her şeyden yararlanan gençler oluyor sonunda,» dedi. «Arabayı benim kullanmama razı olmadılar.»

«Ne?» diye sordu Cal.

«Ben, şu yeni süpürme makinesi! Haberin yok mu? Hangi deliktesin, küçük adam?»

Issız bir adadan gelmemişse, bir insanın süpürge makinesinin alınışından haberi olmamasına inanamıyordu. Sonra, Cal'i unuttu. Bacigalupiler belki iş verirlerdi ona. Çok para kazanıyorlardı. Üç arabaları ve yeni bir kamyonları vardı.

Cal, Alisal Caddesini dolaştı, postaneye girdi, 632 numaralı kutuya baktı. Kutu boştu. Yavaş yavaş evine döndü, Lee'yi mutfakta, koca bir hindiyi dolma içiyle doldururken buldu.

«Bütün gece dışarda mıydın?» diye sordu Lee.

«Hayır, şöyle bir gezindim.»

«Öfkeli misin?»

«Evet.»

«Seni anlıyorum. Senin yerinde olsaydım, ben de olurdum. Vermek zor. Sana gülünç geliyor mu? Kahve ister misin?»

«Neden olmasın.»

Lee, ellerini sildi, iki fincan kahve doldurdu.

«Aron'u nasıl buluyorsun?»

«İyi.»

«Onunla konuşabildin mi?»

«Hayır,» dedi Cal.

Böylesi daha kolaydı. Lee, onun ne söyleyeceğini bilmek isterdi. Hem bugün, Aron'un değil Cal'in günüydü tarihi takvimde işaretlemişti ve bundan yararlanmak istiyordu.

Aron, uykulu yüzle içeri girdi.

«Saat kaçta öğle yemeği yiyeceğiz, Lee?»

«Bilmem... Üç buçuk ya da dörtte.»

«Saat beşe dek işi uzatamaz mısın?»

«Bu, Adam'ı rahatsız etmezse. Niçin?»

«Abra, daha önce gelemiyor. Babama bir şey sormak istiyorum, onun da burada olmasını isterdim.»

«Bunu çözümleriz,» dedi Lee.

Cal hemen kalktı ve odasına çıktı. Masasına oturup, ışığını yaktı, içini belli belirsiz bir hınç kapladı. Hiç çaba harcamadan, kendi gününü ondan çalıyordu Aron. Bugün, Aron'un olacaktı. Sonra, ansızın büyük bir utanç duydu. Alnını ellerinin arasına aldı. «Kıskançlıktan kaynaklanıyor bu. Kıskancım ben. İşte ben buyum. Kıskancım. Ama böyle olmak istemiyorum.» Ardından «Kıskanç, kıskanç, kıskanç, diye yineledi; yinelenen sözcük zararını yitirecekmiş sanıyordu. İşi bu denli ileri götürünce, kendine acı verircesine sürdürdü: «Bu parayı, babama neden vereyim? Onun malı mı bu? Hayır, benim. Will Hamilton böyle dedi... Onu satın almaya çalışıyorum ben. Bunlar iğrenç şeyler. İçim pislik dolu. Kardeşime karşı içim kıskançlıkla dolu. Şunlara birer ad verelim. Neden dürüst olmayayım? Babamın, Aron'u neden sevdiğini biliyorum. Çünkü o ona, anneme benziyor. Onu hiç unutamadı babam. Belki bunu kendi de bilmiyor, ama işin aslı böyle. Acaba bunun farkında mı, diye merak ediyorum. Onu da kıskanıyorum, işte. Paramı alıp, çekip gitsem daha iyi yapmış olurum. Kimse yokluğumu farketmez. Çok geçmeden benim varlığımı bile unuturlar... Lee dışında, herkes. Onun bile, beni sevip sevmediğini bilmiyorum. Belki sevmiyordur.» Alnını yumrukladı. «Aron da kendisiyle böyle mücadele etmek zorunda kalıyor mu? Sanmıyorum. Ama nasıl bilirim bunu? Ona sorabilirdim belki. Bana yanıt vermezdi ki.»

Cal, kendisine karşı bir öfke ve acıma çamuruna gömülüyordu. O anda küçümseyen bir ses yükseldi: «Dürüstsen, kendine ettiğin bu işkencelerden hoşlandığını kabul etmiyorsun? Gerçek böyle. Nasılsan, öyle ol ve yapmak zorunda olduğun şeyi yap. «Cal, böyle düşündüğü için şaşırdı. Bundan hoşlanıyor muydu? Elbette. Kendini kamçılayarak, başka birinin kendisini kamçılamasından kaçınmış oluyordu. Düşüncelerini, içinde yoğunlaştırdı. «Parayı vermeli, ama hafifçe. Hiçbir şey beklemeden. Gerisini düşünmeden. Onu vermeli ve unutmalı. Hemen... Hemen unutmalı. Vermek... Aron'un gününde vermek. Neden olmasın?» Sıçradı ve mutfağa kadar koştu.

Lee, dolma harcını hindinin içine doldururken, Aron'da derisini kaldırıyordu. Fırın çatır çatır yanıyordu.

«Dokuz kilo, her kilo için kırk dakikadan, üç yüz altmış dakika eder,» dedi Lee. «Saat on, on birden on ikiye, onikiden... Bire.»

Parmaklarıyla hesap etti.

«İşini bitirince, dolaşmaya çıkarız, Aron,» dedi Cal.

«Nerede?» diye sordu Aron.

«Kentte. Sana bir şey sormak istiyordum.»

Cal, sokağın karşı kıyısındaki şarap ve alkol ihracatcısı Berges ve Garrisiere'e götürdü kardeşini.

«Biraz param var,» dedi Cal. «Yemek için şarap almak hoşuna gider diye düşündüm. Sana para vereyim.»

«Ne cins şarap?»

«Bunun gerçek bir şölen olması gerekir. Şampanya alalım. Senin armağanın olur.»

Joe Garrisiere, onlara şöyle söyledi:

«Sizler çok küçüksünüz, çocuklarım. Üzgünüm, size şarap satamam.»

«Ne yapacağımızı biliyorum,» dedi Cal. «Parayı size ödeyeceğiz, siz de şişeyi babamın evine teslim edersiniz.»

«Olur,» dedi Joe Garissiere. «Çok güzel bir keklik gözüm var.»

Bir bardak içmişcesine, dilini şapırdattı.

«Bu nedir?» diye sordu Cal.

«Şampanya. Rengi keklik gözünün renginde, hafif koyu bir pembe, ama pek sektir. Şişesi dört buçuk dolar.»

«Çok pahalı değil mi?» diye sordu Aron.

«Pahalı olduğunu sanmıyorum,» dedi Cal gülerek. «Bize üç şişe götürün Joe. (Sonra Aron'a döndü): Senin armağanın olacak bu.»

Cal'e, sabah bitmeyecekmiş gibi geldi. Evden ayrılmak isterdi ama buna karar veremiyordu. Saat on birde, kapalı olmasına karşın, asker toplama bürosuna gitti Adam, yeni bir asker toplama dosyasını inceledi.

Aron, son derece sakin görünüyordu. Salonda oturmuş,

Revue des Revues dergisinin eski sayılarındaki gülünç sayfalara bakıyordu. Mutfaktan, bütün evi dolduran pişmiş hindi kokuları geliyordu.

Cal odasına gitti, dolaptan armağanını çıkardı, masasının üstüne koydu. Yanına bir kart yazmaya çalıştı. *Caleb'den, babama. Caleb Trask'dan Adam Trask'a.* İki kartı küçük parçalara ayırdı, tuvalete attı ve zinciri çekti.

«Onu neden bugün vereyim? Yarın, ayrı olarak onu verir ve senin için bu der, giderim. Daha kolay olur böylesi. Hayır,» dedi yüksek sesle. «Ötekilerin de olmasını isterim.» Böyle olmalıydı bu iş. Ama soluk alırken rahatsız oluyordu, avuçiçleri nemliydi. Babasının hapishaneye, onu almaya geldiği sabahı düşündü yeniden. Ne kadar sevecen, ne kadar içtendi! Babasına olan güvencini anımsaması gerekiyordu. «Sana güveniyorum» bile demişti o. Bunu aklına getirince, kendini daha iyi hissetti Cal.

Saat üçe doğru, Adam'ın ayak seslerini ve salonda mırıltılar duydu. Cal aşağı indi. Adam, şunları söylüyordu:

«Zaman değişti. Başarı kazanması için, bir insanın bir işte uzman olması gerekiyor. Bu yüzden, öğrenimini sürdürdüğün için çok sevíniyorum.»

«Bunu ben de düşündüm ve kendi kendime...» diye karşılık verdi Aron.

«Ötesini düşünme. İlk seçimin iyiydi. Bana bak. Pek çok şey konusunda yüzeysel bilgim var, ama geçimimi sağlamak için bir konuda yeterli bilgim yok.»

Cal, yavaşça oturdu. Onu farketmedi Adam. Konusuna dalmıştı iyice.

«Bir insanın oğlunun başarılı olduğunu görmek istemesi çok doğal,» diye sürdürdü Adam. «Bunu senden daha iyi bilirim belki de ben.»

Lee, çayları dağıttı.

«Mutfağın terazisi bozulmuş olmalı. Hindi, daha erken pişecek. Bahse girerim ki, senin şu kuşun dokuz kilo değil.»

«Onu ısıtıcıda tutun,» dedi Adam.)Sonra konuşmasını sürdürdü.) «Yaşlı Sam Hamilton, evrensel filozoflar çağı geçti, derken ileriyi görmüştü. Bilgi alanı, bir tek beyin gücünü çoktan aş-

tı. O, öyle bir zaman gelecek ki, insan bir tek alanda iş yapacak, ancak bu konuda da derin bilgisi olacak derdi.»

«Evet,» dedi Lee, kapıya giderken. «Ama o bundan hoşlanmazdı. Bu çağı korkuyla düşünürdü.»

«Öyle mi?» diye sordu Adam.

Lee, odaya girdi. Salça kaşığını sağ elinde tutuyordu. Ama odaya girerken, tedbiri unuttu ve kaşığı salladı. Birkaç yağlı damla halıya düştü.

«Mademki bana soruyu sordunuz, onun kendinden mi korktuğunu yoksa benim mi ondan korkmuş olduğumu merak ediyorum.»

«Öfkelenmeyin,» dedi Adam. «Siz bunu kişisel bir hakaret olarak görmedikçe, size kimse bir şey diyemez artık.»

«Bilgi alanı çok genişledi belki, ama belki insan da çok küçüldü,» dedi Lee. «Belki de atomların önünde diz çöke çöke, sonunda yüreği, taptığı şey kadar küçüldü. Belki de uzman denen şey, küçük kafes olan iç dünyasına bakmaktan korkan bir alçak oldu yalnızca. Sizin şu uzmanın yitirdiklerini bir düşünün: Çitinin öte yakasında çarpan bütün bir dünyayı yitirdi o.»

«Bir insanın yaşamını nasıl kazanacağından sözediyorduk.»

«Para kazanmak!» dedi Lee. «Amacınız buysa, buna ulaşmak kolay. Ama bazı küçük ayrıklar dışında, insanların aradığı para değil. Onlar lüks, sevgi ve hayranlık istiyorlar.»

«İyi, iyi. Okumaya kusur bulacak bir şeyiniz yok mu? Bundan söz ediyoruz biz.»

«Özür dilerim,» dedi Lee. «Haklısınız. Çabucak alevleniyorum. Eğer insan, üniversitede benzerlerini tanımayı öğrenemezse, buna itirazım yok. Öyle mi Aron?»

«Bilmiyorum,» dedi Aron.

Mutfaktan bir düdük sesi duyuldu.

«Benim kuştan artakalanlar, tencereden taşıyor!» diye bağırdı Lee, kapıya doğru koşarak.

Adam, ardından sevecen bakışlarla baktı.

«Ne yürekli adam! Ne iyi bir dost!»

«Yüz yıl yaşar inşallah,» dedi Aron.

«Geçmemiş olduğunu kim söyledi sana?» diye karşılık verdi babası.

«Baba, senin şu buz fabrikası nasıl gidiyor?» diye sordu Cal.

«Fazla kötü sayılmaz. Masraflarını karşılıyor ve biraz da kâr ediyor. Neden sordun?»

«Verimi arttırabilecek bir iki şey düşündüm de...»

«Bugün olmaz,» dedi Adam hemen. «Hâlâ düşünürsen, pazartesi olur, ama bugün olmaz. Böylesine iyi hissetmemiştim kendimi. Kendimi... Nasıl diyeyim.. Dopdolu hissediyorum. Belki de bu, iyi uyuduğumdan ve barsaklarımın çalışmasındandır. Belki de hep birlikte olmamızdandır. (Aron'a gülümsedi.) Sen gitmeden önce, sana karşı neler hissettiğimizi bilmiyorduk.»

«İlk günler, buna dayanamayacağımı sanıyordum,» diye itiraf etti Aron.

Abra, geldi, azıcık soluyordu. Yanakları pembeydi. Mutluydu.

«Gördünüz mü? Toro tepesinde kar var.»

«Evet, gördük,» dedi Adam. «Yıl iyi geçecek sanırım. Kimse yakınmayacak bu yıl.»

«Azıcık bir şey yedim,» dedi Abra. «Buraya aç gelmek istiyordum.» Lee, yemek boyunca, yakındı durdu. Eski odun fırını gibi iyi ısıtmadığından, gazlı fırını suçladı. Eskisinin güzel hindilerine benzemediğinden, şimdiki hindileri suçladı. Israrla pohpohlanmak isteyen yaşlı bir kadın gibi davrandığını söyledikleri zaman, onlarla birlikte güldü.

Sofraya tatlı gelince, Adam şampanya verdi. Onu törenle içtiler. Züppe davranışlarla kadeh tokuşturdular, herkes birinin sağlığına içti, kadehler ona doğru uzanınca, Adam, Abra'yı övdü.

Abra'nın gözleri parlıyordu, masanın altından, elini tuttu Aron. Şarap, Cal'in sinirlerini gevşetmişti, armağan onu korkutmuyordu artık.

Pasta dilimini bitirince, Adam şöyle dedi:

«Bugün, en güzel anılarımız arasında olacak.»

O zaman Cal, iç cebini karıştırdı, kurdeleyle sarılı bir paket çıkarıp babasının önüne koydu.

«Bu nedir?»

«Bir armağan.»

Adam, çok sevinçliydi.

«Noel değil, bana armağan veriliyor, Nedir diye merak ediyorum.»

«Bir mendil,» dedi Abra.

Adam, beceriksizce bağlanmış kurdeleyi gevşetti, ipek kâğıdı açtı. Parayı görünce, çok şaşırdı.

«Nedir o?» dedi Abra, görmek için ayağa kalktı.

Aron, başını uzattı. Kapıda duran Lee, tasasını saklamaya çalışarak, sevinçten uçan Cal'e baktı.

Adam, yavaşça paraları elledi. Sesi, uzaklardan gelir gibiydi.

«Bu nedir? Bu...»

Gerisini söylemedi.

Cal yutkundu.

«Bu... Onu ben kazandım... Sana vermek için... Marulların yerine...»

Adam, başını ağır ağır kaldırdı:

«Bunları sen mi kazandın? Nasıl?»

«Bay Hamilton'la... Birlikte... Fasulyelerden. (Heyecanı yatıştı.) Onları beş yüzden aldık ve fiyatlar yükselince de... Senin için bu. On beş bin dolar. Senin için bu para.»

Adam, paraları düzeltti, köşelerini eşitledi ve paket yaptı yeniden. Lee'ye umutsuzca baktı. Cal, bakışlarından kötü bir şey olacağını anladı. Balyoz yemiş gibi oldu. Babasının sesini duydu:

«Bu parayı geri vereceksin.»

«Geri vermek mi? Kime?»

«Kimden aldıysan onlara.»

«Britanya Alım Bürosuna mı? Onu geri almazlar. Bütün ülkede, fasulyeye bin iki yüz sent ödüyorlar.»

«O zaman, çaldığın çiftçilere geri ver onları.»

«Çaldığım mı?» diye bağırdı Cal. «Ama biz onlara, pazar fiyatından iki sent fazla ödedik. Çalmadık onları.»

Cal, kendini boşluğa asılı hissediyor, zaman geçmek bilmiyordu.

Babası, yanıt vermek için uzun süre bekledi. Sözlerinin arası oldukça uzundu.

«Delikanlıları askere yolluyorum. Kâğıt imzalıyorum ve onlar da gidiyorlar. Bazıları ölecek, bazıları da kollarını ya da bacaklarını yitirecek. Hepsi de parça parça geri gelecek. Oğul, bunun üstüne kâr alabileceğimi sanıyor musun?»

«Bunu, senin için yaptım,» dedi Cal. «Zararını gidermek için yararlı olsun istiyordum.»

«Ben para istemiyorum, Cal. Şu marul işine gelince... Bundan kâr etmek için yapmadım bu işi. Bir kumardı bu. Marulları oraya yollayıp yollayamayacağımı anlamak istiyordum ve zarar ettim. Ama para istemiyorum.»

Cal, gözlerini önüne dikmişti. Kendisine baktığını seziyordu Lee'nin, Aron'un ve Abra'nın. Bakışlarını babasının dudaklarından ayırmadı.

«Bana bir armağan vermeyi düşündüğün için sana teşekkür ederim,» diye sürdürdü Adam. «Senin amacın...»

«Onları bir köşeye koyacağım. Senin için saklayacağım,» diye sözünü kesti Cal.

«Hayır. Onları hiçbir zaman almam. Bana, kardeşinin verdiği şeyleri... Çalışmasının gururunu, onu ilerlemiş görmenin sevincini verebilseydin, çok sevinirdim. Para, dürüstçe, kazanılmış bile olsa, bunlarla boy ölçüşemez. (Yavaşça gözlerini kaldırdı ve sordu): Üzüldün mü? Öyle olma. Eğer bir armağan vermek istersen, güzel bir yaşam sun bana. Buna değer veririm ben.»

Cal, boğulacağını sandı. Terler alnından akıyordu, dilinde tuz tadı vardı. Öyle hızla kalktı ki, iskemlesi devrildi. Soluğu kesilmişti, kendini odadan dışarı attı.

Adam, ona bağırdı:

«Bana kızma.»

Onu rahat bıraktılar. Ağlayacağını düşünerek masasının başına oturdu, ama gözyaşları akmadı. Kafasını dolduran kor ateşine değince, buhar olup uçuyorlardı.

Bir süre sonra, solunumu daha düzeldi, kendini rahatça düşünecek durumda duyumsadı. İçindeki kine karşı savaştı, onu atmaya çalıştı, ama çok geçmeden gücü azaldı ve kin, her sinirini zehirleyerek damarlarına yayıldı, Soğukkanlılığını yitirdiğini seziyordu.

Bir an geldi, ne korku ne de savaş vardı, ama geriye acı bir başarı duygusu kalmıştı. Eline bir kalem geçirdi ve bir kâğıdın üstüne küçük sarmallar çizmeye başladı. Bir saat sonra Lee içeri girdiğinde, yüz kadar sarmal çizilmişti. Cal, başını kaldırmadı.

Lee, gürültü çıkarmadan kapıyı kapadı.

«Sana kahve getirdim,» dedi.

«İstemiyorum... Yine de sağol, Lee. Bunu düşünmen büyük incelik.»

«Dur. Dur. Sana bunu sorarım!»

«Durduracak ne var?»

Lee sıkıntılıydı.

«Bana: Bu senin elinde. Davranışların sana bağlı diye sorduğunda, bir kezinde söylemiştim sana.»

«Neden söz ettiğini anlamıyorum.»

«Beni duymuyor musun?» dedi Lee. «Anlamadığımı mı sanıyorsun? Cal, gerçekten de neden söz ettiğimi bilmiyor musun?»

«Seni dinliyorum, Lee, Ne demek istiyorsun?»

«Başka türlü yapamazdı o, Cal. Onun huyu böyle. Önünde açık olan bir tek yol vardır. Seçme şansı yok. Seninse var, beni duyuyor musun? Seçme şansın var, senin.»

Sarmal çizgiler öyle küçülmüşlerdi ki, iki uçları birleşmiş ve ince sopacıklara dönüşmüştü.

«Seni ilgilendirmeyen bir şeye çok önem veriyorsun,» dedi Cal soğuk bir tavırla. «Yanılmış olmalısın. Seni duyan da, birini öldürdüğümü sanır. Git başımdan, Lee. Git!»

Odayı sessizlik kapladı; Cal arkasını döndüğünde, oda boştu. Sehpanın üstünde bir fincan kahvenin dumanı tütüyordu. Cal, kaynar sıvıyı içti, salona indi.

Babası ona özür dilercesine baktı.

«Üzgünüm baba,» dedi Cal. «Bunun sende yapacağı etkiyi bilmiyordum. (Para paketini şöminenin üstünden alıp ceketinin cebine koydu.) Ne yapacağımı düşüneceğim. (Sonra çok doğal bir davranışla): Ötekiler nerede?»

«Abra gitmek zorundaydı. Aron onunla gitti. Lee, dışarı çıktı.»

«Biraz dolaşacağım,» dedi Cal.

Kasım ayıydı, hava çoktan kararmıştı. Cal, kapıya gidince, sokağın karşısında Fransız çamaşırcı kadının duvarının üzerin-

de oynaşan Lee'nin gölgesini gördü. Lee, basamaklara oturmuştu, kalın paltosu altında şişman görünüyordu.

Cal, yeniden salondan geçti.

«Şampanya insanı susatıyor,» dedi.

Başını kaldırmadı babası.

Cal, mutfak kapısından yavaşça dışarı çıktı, Lee'nin küçük sebze bahçesini geçti. Yüksek çiti tırmandı, su birikintisinden atladı ve Lang fırınıyla muslukçu dükkânının arasındaki Castroville Caddesine çıktı.

Katolik kilisesinin bulunduğu Stone Caddesine doğru yürüdü, sonra, sola döndü, Carriaga'nın, Wilsonlar'ın, Zabala'nın, soldaki Steinbeckler'in evinin önünden geçti. Daha ilerideki bitişik. iki evden ve West End okulundan sonra yine sol döndü.

Okulun bahçesini çevreleyen kavakağaçları, nerdeyse çıplak kalmıştı ama akşam rüzgârı, birkaç sarı yaprağı hışırdatıyordu yine de.

Cal, burnunun doğrultusunda yürüyordu. Dağlardan kopup gelen buz gibi havanın farkında değildi. Üç ev önünde, kendine doğru gelmekte olan kardeşini sokak lambasının altında gördü. Adım seslerinden, gölgesinden tanıdı Cal onu.

Cal, adımlarını yavaşlattı ve Aron'un yanına gelince:

«Selam. Ben de seni arıyordum,» dedi.

«Öğleden sonra olanlar için üzgünüm,» dedi Aron.

«Elinden bir şey gelmezdi. Unut gitsin.»

Yarı dönüş yaptı, iki oğlan yanyana yürümeye başladılar.

«Benimle gelmeni isterdim,» dedi Cal. «Sana bir şey göstereceğim.»

«Nedir o?»

«Oh, bir sürpriz. Ama çok ilginç. Özellikle senin için.»

«Daha uzun sürer mi?»

«Hayır. Fazla sürmez.»

Castroville Caddesi doğrultusunda, Central Sokaktan geçtiler.

San José Askere Alma Bürosu'nu, çoğunlukla çavuş Axel Dane açıyordu saat sekizde, ama o gecikince, bu işi onbaşı Kemp yapıyordu ve bundan da yakınmıyordu. Axel iş başında-

dı. Barış zamanı yıldızlı bayrağın altında üç yıl askerlik görevi yapmak, onun sivil yaşam sürmesini ve savaşmasını engellemişti. Bu yüzden de San Jose Askere Alma Bürosu'nda görev yapıyordu. Ricci ailesinin kızlarından en küçüğüyle flört ediyordu.

Kemp, bu kadar uzun askerlik yapmamıştı, ama bütün yaşamsal ilkeleri iyi biliyordu: Çavuşuyla iyi geçinmeyi ve elden geldiğince subaylardan kaçınmayı. Çavuş Dane'ın arasıra azarlaması, onun canını sıkmıyordu.

Dane, saat sekiz buçukta büroya geldi, onbaşı Kemp masasında uyukluyordu, yorgun görünen bir delikanlı da onu bekyordu. Dane, delikanlıya şöyle bir baktı, sonra Kemp'e doğru yürüdü ve bir elini omuzuna koydu.

«Asker, uyan,» dedi. «Bülbül ötüyor, yeni bir şafak söktü üstümüze.»

Kemp, kollarının arasından başını kaldırdı, hapşırdı ve elinin tersiyle burnunu sildi.

«Çok yaşa,» dedi çavuş. «Kalk. Bir müşterimiz var.»

Kemp, yapışmış gözkapaklarını ovaladı.

«Savaş bekleyebilir,» dedi.

Kane, oğlana daha yakından baktı.

«Tanrım! Ne de güzelmiş! Umarım sana iyi bakarlar Onbaşı, belki de düşmanı için bir silah almaya gelmiştir, ne dersin? Aldanmayın sakın, aşk kaçkını o.»

Kemp rahatladı. Çavuş aç değildi.

«Bir kız ona kötülük etmiş olamaz mı? (Çavuş bir laf atınca, fırsatı hiç kaçırmazdı.) Bu durumda, onu Yabancılar Birliğine yollamak en iyisidir, öyle değil mi?»

«Belki de geçmişinden kaçıyordu, ne dersin?»

«Bu konudan söz edilen bir film görmüştüm,» dedi Kemp. «Şu serseri çavuşlardan biri de vardı filmde!»

«Katıksız yalan,» dedi Çavuş Axel Dane. «Dikkatli ol, delikanlı. On sekiz yaşında mısınız?»

«Evet, efendim.»

Dane, onbaşıya döndü.

«Ne dersin?»

«Allah kahretsin,» dedi Kemp. «Boyları varsa, yaşları da var demektir.»

«On sekiz yaşında olduğunu kabul edelim. Tükürdüğümüzden vazgeçemeyiz. Tamam mı?»

«Evet, efendim.»

«Şu dilekçeyi al ve doldur. Doğduğun yılı parmaklarınla say ve şuraya yaz. Bunu unutmamaya çalış.»

ELLİNCİ BÖLÜM

Kate, gözlerini dikiyor, saatler boyu oturup kalıyordu, Joe'ysa hoşlanmıyordu bundan, çünkü bu, onun düşündüğünü gösteriyordu ve yüzü de anlamsız olduğundan, onun ne düşündüğünü anlayamıyordu Joe. İlk şansını elinden kaçırmak istemiyordu.

Tasarısı, tek bir yönergeden oluşuyordu: İçini açması için Kate'i sıkıştırmak. O an gelince, kararını bir anda verip uygulayacaktı. Ama Kate duvara bakıp durursa, ne yapardı? Sinirleri son derece gergin miydi değil miydi yoksa?

Joe, onun yatmadığını biliyordu, kahvaltı isteyip istemediğini sorduğu zaman, başını anlaşılmaz bir biçimde sallayarak karşılık verirdi Kate.

Joe, durmadan Joe'ya tedbiri elden bırakmamasını söylüyordu: «Hiçbir şeye kalkışma. Gözünü ve kulağını aç, hazırlıklı ol.» Evdeki kızlar, ortada bir şeylerin döndüğünü biliyorlardı ama anlattıkları şeyler tutarsızdı ve Joe da onlara güvenemiyordu.

Düşünmüyordu Kate. Kafasında, çıkışı olmayan bir odadaki fareler gibi uçuşup duruyordu görüntüler. Güzel sarışın çocuğun yüzünü ve korkuyla büyümüş gözlerini görüyordu. Ağzından çıkan, onun olmaktan çok kendisine özgü kaba sözler söylediğini duyuyordu. Kapıya dayanmış, gülmekten katılan esmer kardeşini de görüyordu.

Kate de –ilk savunma hareketi olarak– gülmüştü. Oğlu ne yapacaktı? Buradan çıktıktan sonra, ne yapmıştı acaba?

Cal'in, kapıyı kapadığı sıradaki acımasız bakışını üzerinde hissediyordu hâlâ.

Neden getirmişti kardeşini? Ne istiyordu? Ne arıyordu?

Eğer bunları bilmiş olsaydı, ona göre davranırdı. Ama bilmiyordu bunları. Ağrı kemirici karıncalarını, parmaklarından aşağı yine yolluyor ve bedeninin bir başka yerinde saldırıya geçiyordu, sağ kalçası duyarsızlaşıyordu. «Ağrı, ağır ağır merkeze dek yayılacak ve er ya da geç, bütün ağrılarım, fareler gibi yüreğimde toplanacak.»

Kendine verdiği öğütlere karşın, bunları tutamadı Joe. Bir gün, çaydanlığı getirdi, yavaşça kapıya vurdu, açtı ve içeri girdi. Kate, hâlâ aynı durumdaydı.

«Size çay getirdim, Bayan.»

«Masanın üstüne bırak,» dedi. «Sağol Joe.»

«Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz, Bayan?»

«Yeniden ağrılarım başladı. İlaç yarar vermiyor.»

«Ne yapabilirim?»

Elini kaldırıp uzattı:

«Kes bunları... Bileklerden. (Harcadığı güç yüzünden, acıyla yüzünü buruşturdu.) Kendimi güçsüz hissediyorum,» dedi yakınmalı bir sesle.

Joe, onun sesinde en küçük bir güçsüzlük bile sezememişti, saldırıya geçmenin tam zamanı olduğunu anladı.

«Belki rahatsız edilmek istemezsiniz ama öteki hakkında bir şey öğrendim,» dedi.

Kate'in bir anlık sususuşundan, taşı gediğine koyduğunu anladı.

«Öteki kim?» diye sordu yavaşça.

«Yaşlı kadın, Bayan.»

«Ah, Ethel demek istiyorsun!»

«Evet, Bayan.»

«Ethel'den usanmaya başlıyorum. Şimdi de ne var?»

«Nasıl olduğunu söyleyeceğim size. Bir şey anlamıyorum ben. Kellogg'daydım, biri bana doğru geldi. Senin adın Joe mu? dedi, ben de: Neden soruyorsun? dedim. Sen birini mi arıyorsun? dedi bana. «Konuş», dedim. Bu adamı hiç görmemiştim. O zaman bana: Söz konusu olan kişi, seninle konuşmak istediğini söyledi bana, dedi. Ben de ona şöyle dedim: Öyleyse konuşsun. Sonra bana uzun uzun baktı: Yargıcın ne dediğini unuttun galiba,» dedi. Sanırım şu yasaklatmayı demek istiyordu.»

Joe, Kate'in yüzünü inceledi, sakin ve solgundu Kate; bakışları hâlâ duvara dikiliydi.

«Peki, senden para istedi mi?» dedi Kate.

«Hayır, Bayan. Adını bile anmadı. Tutarsız bir şey söyledi bana. Şöyle dedi: Faye adı sana bir şey anımsatıyor mu? Hiçbir şey,» dedim ona. O zaman da bana: Onunla konuşsan, daha iyi olur belki, dedi. Belki diye karşılık verdim ve çekip gittim. Bana göre, bunun hiçbir anlamı yok. İşte bu yüzden size soruyorum.»

«Faye adı, sana bir şey anlatıyor mu?» diye sordu Kate.

«Kesinlikle hiçbir şey.»

Sesi pek yumuşadı Kate'in.

«Nasıl olur? Faye'in, bu evin sahibi olduğunu bilmiyor muydun?»

Joe, midesinin ansızın kasıldığını sezdi. Zavallı budala! Onu kıskıvrak yakalayamayacaktı. Yeniden saldırı yolları düşündü.

«Ama... Öyle ya, belki de, yeniden düşününce, sanırım ondan söz edildiğini duydum, ama onun adının Foi gibi bir şey olduğunu sanıyordum.»

Bu ansız uyarı, Kate'e iyi geldi. Sarışın başı ve acısını unuttu. Yapılacak bir işi vardı. Azıcık zevk duyarak savaşa atıldı.

Kısık kısık güldü.

«Foi ha!» dedi fısıldayarak. «Bana çay doldur, Joe.»

Elinin titrediğini gördüğünü belli etmedi. Fincanı onun önüne koyunca, Joe'ya bakmadı, onun görüş alanından çekildi. Korkudan terliyordu Joe.

Kate, yalvaran bir sesle sordu:

«Joe, bana yardım edebilir miydin? Sana on bin dolar versem, her şeyi yoluna koyacağına inanıyor musun?»

Bir saniye bekledi, sonra ansızın başını çevirdi ve bakışlarını onun gözlerine dikti.

Gözleri nemliydi Joe'nun. Dudaklarını yalıyordu. Kate'in hareketi karşısında, ona vurmuş gibi bir adım geriledi. Kate, bakışlarını ondan ayırmadı.

«Az önce seni suçüstü yakaladım, Joe.»

«Ne demek istiyorsunuz, Bayan?»

«Odana çık ve anlamaya çalış. Bulunca da gelip beni gör. Pek çok şeyi anlıyorsun. Bana Thérese'i yollar mısın?»

Yenilmiş olduğu bu odadan çıkmak için acele etmeliydi. Her şeyi mahvetmişti. Şansını elinden kaçırıp kaçırmadığını düşündü. Şu orospu da ona «Çay getirdiğin için teşekkürler Çok iyi bir garsonsun sen,» deme yüzsüzlüğünü göstermişti bir de.

Kapıyı yüzüne çarpmak isterdi, ama bunu göze alamadı.

Kate, zorla yerinden kalktı, çünkü kalçası ağrıyordu. Çalışma masasına dek gitti ve bir yaprak kâğıt aldı. Kalemi tutmak zor geliyordu ona. Bütün kolunu kımıldatarak yazdı. «*Sevgili Ralf, şerife söyle, Joe Valery'nin kâğıtlarının gerçek olup olmadığını incelesin. Joe'yu tanırsın, benim yanımda çalışıyor. Yakında görüşmek üzere. Kate.*» Thérese, dövülmüş bir köpek gibi içeri girdiğinde, kâğıdı katlamak üzereydi.

«Beni mi istediniz? Ne yaptım ben? Elimden daha fazlası gelmez, Bayan. Becerikli değilim.»

«Yaklaş,» dedi Kate. (Kız, masanın yanında beklerken, Kate zarfın üstüne adresi yazdı, pul yapıştırdı.) «Benim için bir yere gitmeni istiyordum. Bell'in dükkânına git, bir kutu iki buçuk kiloluk, bir kutu da yarım kiloluk çikolata yaptır. Büyüğü senin ve arkadaşların için. Sonra, Krough'un dükkânına gidip bir diş fırçasıyla diş macunu alacaksın.»

Thérese, belirgin bir biçimde rahatlamıştı.

«İyi bir kızsın sen,» diye sürdürdü Kate. «Seni gözledim. Hastayım ben, Thérese. Eğer böyle iyi kalırsan, ben hastanedeyken, benim yerime bakarsın.»

«Siz... Siz hastaneye mi gideceksiniz?»

«Henüz bilmiyorum canım. Ama sana gereksinimim olacak. İşte, çikolatalar için para. Diş fırçalarını da unutma.»

«Evet, Bayan. Sağolun. Hemen gidiyorum.»

«Peki. Ha, gürültü etmeden çık. Çikolataların sürpriz olmasını istiyorum.»

«Arka kapıdan çıkacağım.»

Sonra, kapıya doğru yürüdü.

Kate, kıza seslendi.

«Ah! Az daha unutuyordum. Bunu posta kutusuna atar mısın?»

«Elbette, Bayan. Güvenin bana. Başka bir şey var mı?»

«Hayır, hepsi bu kadar, canım.»

Kız çıkınca, Kate, bükülmüş parmakları dayanacak biçimde ellerini ve kollarını masanın üstüne koydu. Zaman gelmişti. Belki hep bunu düşünmüştü. Ama hemen düşünmesi gerekmiyordu. Bu konuya daha sonra dönecekti. Joe'yu götüreceklerdi ama başkası da olacaktı, ayrıca da Ethel vardı, sürekli bir dertti. Er ya da geç... Onu hemen düşünmenin yararı yoktu. Gözlerinin önünde beliren ve saklanan bir ışığı dikkatle izledi. Sarı saçlı oğlunu düşündüğünde, beliren görüntüydü bu. Anıyı canlandıran yaralı, şaşkın, umutsuz yüzdü bu.

Oğlunun yüzü gibi güzel ve taze yüzlü küçücük bir kızdı... Çok küçüktü. Başkalarından daha güzel ve akıllı olduğunu o zamandan beri biliyordu. Ama arasıra içini bir korku kaplıyordu, çünkü çevresinin ağaçlar kadar uzun bir düşman ormanıyla sarıldığını sanıyordu. Böyle anlarda, her düşünce, her sözcük, her bakış onu yaralıyormuş gibiydi ve saklanacak hiçbir yeri yoktur. O zaman, korkuya kapılarak ağlıyordu, çünkü çıkış yolu yoktu. Sonra, günün birinde, bir kitap okudu – daha beş yaşındayken okumayı biliyordu. Yırtık kahverengi kabını, gümüş harfli başlığını ve pis sayfalarını anımsıyordu. *Alis Harikalar Ülkesinde* adlı kitaptı bu.

Kate, ağır ağır ellerini kımıldattı ve kollarının acısını dindirmek için kaldırdı. Resimlerini anımsıyordu, Alice'in uzun saçları vardı. Ama yaşamını değiştiren şey, üzerinde «*Beni iç,*» yazılı şişeydi. Bunu ona Alice öğretmişti.

Düşman ormanı onu kuşattığı zaman, hazırlıksız yakalanmamıştı. Bir şişe şekeri vardı cebinde ve etiketin üstünde «Beni iç» yazılıydı. Ondan bir yudum içince, iyice küçülüyordu. Düşmanları, onu hâlâ arayabilirlerdi. Cathy, bir yaprağın altında ya da bir karınca yuvasında saklıydı. Gülüyordu sonra. Onu bulamıyorlardı. Hiçbir kapı ardından kapanamaz, hiçbir kapı içeri girmesini engelleyemezdi, çünkü o kapıların altından geçebiliyordu.

Oyun arkadaşı, onu seven ve ona güvenen Alice, hep oradaydı. Dostuydu Alice, minikler krallığına onu kabul etmeye her zaman hazırdı.

Öyle hoştu ki bu... Öyle hoştu ki, nerdeyse mutsuz olmaya değişiyordu. Ayrıca da yedekte her zaman başka şey de vardı. Bir tehdit ve bir güvenlik. Bütün şişeyi içerse, buharlaşıp uçuyor, yokoluyordu. Hepsinden önemlisi, yokolunca, hiç var olmamış olurdu. Oh! Tatlı güvenlik. Bazen yatağındayken, bir bit kadar olmak için yeterince «*iç beni*» içiyordu. Ama hiç yok olmamıştı, buna gereksinim duymamıştı. Kimsenin bilmediği çıkış yoluydu bu. Onun.

Kate, küçük kızı anımsayınca, başını üzgün üzgün salladı. Artık gizli geçidi neden kullanmadığını düşündü. Bu onu pek çok felaketten kurtarmıştı. Bir yoncanın yaprakları altından süzülen ışık güzel, çok güzel olduğundan, Cathy ve Alice, birbirlerini bellerinden tutmuş, kule gibi yüksek otların arasında yürüyorlardı. Dünyanın en iyi dostlarıydılar. Hem Cathy, «*İç beni*»yi içmeye gerek duymamıştı hiç, çünkü yanında Alice vardı.

Kate, alnını, şekli bozulmuş ellerinin arasına, kâğıdın üstüne koydu. Üşüyordu, yalnızdı, üzgündü. Ne yapmışsa, buna zorlanmıştı. Değişik yaratılışlıydı o. Başkalarından üstün bir yanı vardı. Başını yeniden kaldırdı, yanaklarını ıslatan gözyaşlarını silmeye kalkışmadı bile. Gerçekti bu. Başkalarından daha güçlüydü o. Başkalarında olmayan şey vardı onda.

Cal'in belirsiz yüzü, önünde, havada yüzdü, dudaklarında acımasız bir gülümseme vardı. Ciğerlerine baskı yapan bir ağırlık, eziyordu onu.

Kendisinde olmayan bir şeyler vardı onlarda. Bunun ne olduğunu bilmiyordu. Bunu anladığı zaman, hazır oldu. Uzun süredir, belki her zaman hazır olduğunu anladı. Beyni, tahtadan yapılmış bir beyin gibi işliyordu, bozuk bir kukla gibi, kesik kesik hareket ediyordu bedeni, ama elinden geleni yapmıştı.

Öğle vaktiydi, çünkü kızlar yemek salonunda bağrışıyorlardı. Bu miskinler az önce kalkmışlardı.

Kapının tokmağına yüklendi, sonunda onu avuç içleriyle çevirerek açmak zorunda kaldı.

Kızların kahkahaları birden kesildi ve Kate'e baktı herkes. Daha sonra aşçı içeri girdi.

Hasta, şekilsiz ve oldukça korkunç bir hayaletti Kate. Ye-

mek salonunun duvarına yaklaştı, gülümsedi. Bu, kızları daha da korkutmuştu, çünkü Kate'in dudakları çığlık atmak için açılmışa benziyordu.

«Joe nerede?» diye sordu.

«Dışarı çıktı, Bayan.»

«Dinleyin,» dedi. «Uzun zamandır uyumadım. Bir uyku ilacı alacağım. Rahatsız edilmek istemiyorum. Bana akşam yemeği getirilmesin. Oniki saat uyuyacağım. Joe'ya söyleyin, hangi nedenle olursa olsun, yarınsabahtan önce kimseyi görmek istemiyorum. Anlaşıldı mı?»

«Evet, Bayan.»

«İyi geceler. Öğleden sonra olduğunu biliyorum, ama iyi geceler dileyebilirim pekâlâ.»

Kate döndü, yengeç gibi salınarak odasına doğru yürüdü.

Kapısını kapadı, çevresine şöyle bir bakındı, sonra da masasının başına oturdu. Bu kez, acısına karşın, elini güzel yazı yazmaya zorladı: «*Bütün varlığımı oğlum Aron Trask'e bırakıyorum.*» Tarih atıp imzaladı: «*Catherine Trask*. Parmakları düştü, ayağa kalktı, vasiyetnamesini iyice görünür biçimde masanın üstüne koydu.

Bir fincan soğuk çay doldurdu, gri odasına götürdü, okuma masasının üzerine koydu. Sonra tuvalet masasına gitti, saçlarını taradı, bütün yüzüne biraz allık sürdü, hafifçe pudralandı, dudaklarına her zamanki gibi açık kırımızı ruj sürdü. Sonra tırnaklarını temizledi ve törpüledi.

Gri odanın kapısını yeniden kapayınca, dışarıdan gelen ışık yokoldu, geriye yalnızca koni biçimindeki ışığını masaya yayan okuma lambası kaldı. Yastıklarını düzeltip oturdu. Başını rahat bir şekilde destekledi. Bayram yerindeymiş gibi neşeli hissediyordu kendini. Zincirini çıkardı, tüpün kapağını açtı ve salladı. Kapsül eline düştü. Ona gülümsedi.

«*Ya beni,*» dedi.

Sonra kapsülü ağzına koydu.

Çay fincanını aldı.

«*İç beni,*» dedi; soğuk ve acı çayı yuttu.

Kendisini bekleyen, küçücük... Alice'i düşünmek istiyordu yalnızca. Başının iki yanından, başka yüzler bakıyordu ona: Ba-

bası, annesi, Charles, Adam, Samuel Hamilton ve Aron, hatta kendisine gülümseyen Cal. Konuşmaya gerek duymuyordu o. Gözlerinin parıltısı şöyle diyordu: «Bir şeyin farkına varmadın. Onlarda olan şeyi anlamadın sen.»

Yalnız Alice önemliydi. Karşısındaki gri duvarda, bir çivinin bıraktığı bir delik vardı. Orada olmalıydı Alice. Kolunu Cathy'nin beline dolardı. Cathy de kolunu Alice'in beline dolardı ve hep birlikte, dünyanın en iyi iki dostu, toplu iğne başı kadar küçücük, çekip giderlerdi.

Kolları ve bacakları ağırlaşıyordu. Ellerindeki acılar yitti. Gözkapakları çok ağırlaşmıştı. Esnedi.

«Alice bunu bilmiyor. Geçmişe geri dönüyorum,» diye düşündü ya da söyledi.

Gözleri kapandı. Şiddetli bir acıyla sarsıldı. Gözlerini yeniden açıp korkuyla çevresine baktı. Gri oda kararda, koni biçimindeki ışık akan su gibi boşaldı. Sonra gözleri yeniden kapandı. elleri yeniden kasıldı, sonra da yüreği görkemle çarptı, soluğu yavaşladı, iyice azaldı ve ardından kesildi. Hiçbir zaman var olmamıştı o.

Kate, onu yolladıktan sonra, Joe, berbere gitti. Saplantılarına karşı ilaçtı o. Saçlarını yıkattı, kestirdi, kafa derisine masaj yaptırdı, çamur maskesi yaptırdı, tırnaklarına baktırdı ve pabuçlarını boyattı. Bu küçük bakım ve yeni alınan bir kravat, Joe'yu keyiflendirirdi her zaman. Ama bu kez, elli sent bahşiş verdikten sonra berberden çıktığı zaman, morali hâlâ bozuktu.

Kate onu bir fare gibi kapana kıstırmıştı. Suçüstü yakalamıştı onu. Hareketlerindeki hızlılık yüzünden, apışıp kalmıştı. Onun ne demek istediğini anlamaya zaman bırakmadığından, işler yürümüyordu.

Gece acıklı bir biçimde başladı, ama San José'den gelen, Stanford Sigma Alpha Epsilon'un sekiz üyesiyle iki efendisi karaya çıktılar. Tam formundaydı onlar.

Karışıklık sırasında sigara içen Florence, öksürmeye başladı. Her denemede öksürüyor ve onu bırakıyordu. Damızlık Midilli ishal oldu sonunda.

Öğrenciler bağırıyor, neşelerini göstermek için birbirlerinin

sırtlarına vuruyorlardı. Son olarak da iyi bağlanmamış her şeyi aşırıp götürdüler

Onlar gittikten sonra, kızlardan ikisi tekdüze bir konuşmaya daldı. Thérese, frengi çobanı çıktığını farketti. Tanrım! Ne geceydi!

Kapalı kapısının arkasında bu kötü ve gizli varlık duruyordu sanki. Joe, yatmadan önce etrafı dinlemeye gitti ama hiçbir şey duymadı. Saat iki buçukta evi kapadı ve saat üçte yattı. Ama uyuyamadı. Yatağının üstüne oturdu, Barbara Worth Zaferi'nden yedi bölüm okudu, şafak sökünce, kahve yapmak için mutfağa indi.

Dirseklerini masaya dayayıp iki eliyle fincanı tuttu ve kahvesini içti. İşlerin neden kötüye gittiğini bilmiyordu Joe. Ethel'in öldüğünü öğrenmiş miydi acaba? Yavaş yavaş harekete geçmek gerekiyordu. Sonra bir karar aldı ve bunu tutmaya karar verdi. Saat dokuzda onu görmeye gidecek ve kulak kabartacaktı. Belki de yanlış duymuştu. En iyisi hırsına engel olmaktı. Diyelim ki bin dolar isteyecek ve çekip gidecekti; o, hayır derse bile, ne olursa olsun, çekip gidecekti. Bu kancıklardan illallah demişti artık. Reno'daki kumarhanelerden birinde bir iş bulabilirdi... Çalışma saatleri düzenliydi ve kancık da yoktu. Belki de bir daire tutar, orayı büyük koltuklar ve bir kanepeyle döşeyebilirdi. Kentteki şu pislik yuvasında, canını çıkarmaya değmezdi. Ülkeden ayrılması çıkarına daha uygun gelirdi belki de. Hemen masadan kalkmayı, merdivenleri çıkmayı, çekip gitmeyi düşündü; valizini iki dakikada hazırlar, kurtulurdu. Üç dört dakika daha. Kimseye tek söz etmek yok. Nerdeyse ona kanıyordu. Belki de şu Ethel numarası, sanmış olduğu kadar iyi değildi, ama bin dolar, önemliydi. Beklemeye değerdi.

Aşçı asık yüzle geldi. Bir güvercin yumurtası büyüklüğünde çıbanı vardı, boynunun derisi gerilmişti, fildişi gibi parlıyordu. Mutfağında kimseye dayanamıyordu.

Joe, yeniden odasına çıktı, biraz kitap karıştırdı, valizini hazırladı. Sonu nereye varırsa varsın, çekip gidecekti.

Saat dokuzda, Kate'in kapısını çaldı ve açtı. Yatağı boştu. Tepsiyi bıraktı, gri odaya doğru yürüdü, pek çok kez kapıya vurdu, sonra seslendi. Sonunda kapıyı açtı.

Işık konisi okuma masasını aydınlatıyordu. Kate'in başı yastıkların arasına iyice gömülmüştü.

«Bütün gece burada mı uyudunuz?» dedi Joe.

Ona yaklaşınca, rengi kaçmış dudaklarını ve yarı kapalı gözkapaklarının altındaki beyaz gözlerini gördü. Onun ölmüş olduğunu anladı.

Başını salladı, koridora açılan kapının kapalı olup olmadığını anlamak için hemen odadan çıktı. Komidinin bütün çekmecelerini karıştırdı, el çantalarını, yatağın yanındaki küçük kasayı açtı, sonra durdu. Hiçbir şeyi yoktu Kate'in. Gümüş saplı bir saç fırçası bile.

Gri odaya geri döndü ve ölüyü inceledi. Bir yüzüğü, bir broşu bile yoktu. Sonra boynunda küçük bir zincir gördü ve çekti; küçük bir altın saat, küçük bir tüp ve üzerinde yirmi yedi, yirmi dokuz numaralar yazılı iki anahtar çıktı.

«Demek böyle, orospu!» dedi.

Saati zincirden çıkarıp cebine koydu. Bir yumrukla onun burnunu ezmek isterdi. Sonra çalışma masası geldi aklına.

İki satırlık vasiyetname ilgisini çekti. Satılabilirdi bu. Onu cebine koydu. Çalışma masasının üst çekmecesinde, bir tomar kâğıt, faturalar ve mektuplar buldu, daha üstte polis güvenceleri, daha altta, her kızın dosyasının bulunduğu küçük bir ajanda. Bunu da cebine koydu. Kahverengi bir zarf paketinin lastiğini çözdü, içinden birini çekti ve bir fotoğraf çıkardı. Arkasında, Kate'in elyazısıyla bir ad, bir adres bir ünvan yazılıydı.

Joe, içten güldü. Fırsat çıkmıştı. İki üç zarfı daha açtı. Bir altın madeni! Yaşlılığı için gerçek bir emeklilik aylığıydı! Bana bakın, Belediye Meclisi Üyesi serseriler. Lastiği paketin çevresine geçirdi. Daha sonra, on dolarlık kâğıt paralar ve bir anahtarlık buldu. Hepsini cebine indirdi. İçinde yazı kâğıtları, balmumu ve mürekkep bulunan bir başka çekmeceyi açtığı sırada, kapının vurulduğunu duydu. Kapıya gitti ve araladı.

«Sizi görmek isteyen biri var,» dedi aşçı.

«Kim?»

«Nereden bileyim?»

Joe, odaya şöyle bir baktı, anahtarı çıkardı, dışarı çıktı, ka-

pıyı kapadı ve anahtarı cebine koydu. Belki bir şey unutmuş olabilirdi.

Oscar Noel, gri şapkası ve boynuna dek iliklenmiş kırmızı yağmurluğuyla büyük salonda duruyordu. Gözleri, bıyıklarıyla aynı renk, açık gri renkteydi. O da yarı karanlıktı. Perdeler henüz çekilmemişti.

Joe, yavaşça içeri girdi. Oscar sordu:

«Sen Joe'sun.»

«Kim yolladı seni?»

«Şerif, seninle konuşmak istiyordu.»

Joe, midesine bir kamçı yemiş gibi oldu.

«Tutuklu muyum?» diye sordu. «Tutuklama emriniz var mı?»

«Hayır tabii ki,» dedi Oscar. «Böyle bir şey yok. Bir bilgi için bu. Benimle gel.»

«Pekâlâ,» dedi Joe. «Neden olmasın?»

Sokağa çıktıklarında, Joe ürperdi.

«Bir palto alsam, iyi olurdu.»

«Gidip almak ister misin?»

«Önemli değil,» dedi Joe.

Castroville Caddesine indiler. Oscar sordu:

«Adli sicilin var mı?»

Joe sustu.

«Evet,» dedi sonunda.

«Gerekçe?»

«Çok sarhoştum. Bir aynasıza vurdum.»

«Gerçekliğini öğrenmek kolay,» dedi Oscar.

Sokağın köşesini döndü.

Joe, bir tavşan gibi sıçradı, Çin Mahallesine doğru sokağı aştı.

Oscar, silahını eline almak için eldivenini çıkarıp yağmurluğunu çözmek zorunda kaldı. Bir el ateş etti, ıskaladı.

Joe, zikzaklar çizerek koşmayı sürdürdü. İki ev arasına doğru elli adım koşmuştu bile.

Oscar, bir telgraf direğine yaklaştı, sol dirseğini büktü, direğe yasladı, sağ bileğini sol eliyle tuttu ve küçük so-

kağa doğru ateş etti. Joe isabet aldı, ayakları havada, öne doğru düştü.

Telefon etmek için bir Filipin kahvesine girdi Oscar. Dışarı çıktığında, cesedin çevresine halk toplanmıştı bile.

ELLİBİRİNCİ BÖLÜM

Horace Quinn, 1903 yılında Bay R. Keef'in yerine şerif seçildi. Uzun zamandır başyardımcıydı. Seçmenlerin çoğu, haklı olarak Quinn'in bütün işi yapıp yapamayacağını düşündüler, bu göreve sağlanan ayrıcalıklardan yararlanmak zorundaydı o. Bu görevde 1919'a dek kaldı. Monterey ilinde büyümüş olan bizlere göre «*şerif*» sözcüğü «*Quinn*»le eşanlamlıydı. Günün birinde, onun yerini birinin alacağını düşünemiyorduk. Eski bir yara yüzünden topallıyordu. Onun gözüpek olduğunu biliyorduk, çünkü pek çok savaşta silah atmıştı. Quinn'in görünüşü görevine uygundu; pembe geniş bir yüzü, boynuz biçiminde beyaz bıyıkları ve güçlü omuzları vardı. Yaşlanınca, biraz şişmanladı; bu da ona, daha kelli felli bir görünüm veriyordu. Çok güzel bir Stetson'u, uzun bir ceketi vardı, ve son yıllarda da, tabancasını koltuğunun altındaki bir kılıfta taşımaya başladı. Fişeklikli kemeri midesinin üstünde fazla ağırlık yapıyordu. 1903 yılında, ilini çok iyi tanıyordu. 1917'de bilmediği şey kalmamıştı. Vadiye olduğu kadar dağlara da bağlıydı.

Adam'ın yaralandığı o uzun zamandan bu yana, Kate'i uzaktan izlemişti Quinn. Faye ölünce, Kate'den kuşkulanmış, ama onu cezalandırmak için fazla şansı olmadığını anlamıştı. Aklı başında bir şerif, olanaksızı denemeye kalkışmaz. Eninde sonunda, ikisi de orospuydu.

Sonraki yıllarda Kate, ona karşı dürüst davrandı, sonunda Quinn de ona biraz saygı duydu. Genelevler var olduğuna göre, onların sahipleriyle yararlı ilişkilere girmek gerekiyordu. Kate, ne zaman tutuklama olayına karışmış birini keşfetse, onu ihbar etmişti. Şerif Quinn'le Kate, iyi anlaşıyorlardı.

Şükran Günü'nden sonraki cumartesi günü, öğleye doğru, Şerif Quinn, Joe Valery'nin cebinde bulunan kâğıtları inceledi.

38'lik kurşun, yüreğini delip geçmiş ve böğrünü parçalamıştı. Kurşunun çıktığı delik, yumruk büyüklüğündeydi. Kahverengi zarflar kara kanla yapışmıştı. Onları ayırmak için bir mendille kuruladı Şerif. Katlı olduğu için yalnızca dışı lekelenen vasiyetnameyi okudu. Fotoğrafları inceledi, derin derin iç çekti. Her zarfta, bir insanın onuru ve bir yaşamın huzuru bulunuyordu. İyi kullanıldığında, bu fotoğraflar bir düzine intihara neden olabilirdi. Ama Muller cenazeevinde mermer bir masanın üzerindeydi Kate, damarlarında formalin dolaşıyordu ve midesi de, sorgu yargıcının evindeki bir kavanozda duruyordu.

Bütün fotoğrafları inceledikten sonra, bir telefon numarası sordu Quinn.

«Büroma gelebilir misiniz? Evet, pekâlâ, yemeğinizi bırakın! Evet, önemli. Sizi bekliyorum.»

Birkaç dakika sonra, adsız adam, adalet sarayının arkasındaki bürosuna girince, şerif Quinn, ona vasiyeti uzattı.

«Siz, bir noter olarak, bu kâğıdın bir değeri olup olmadığını bana söyleyin.»

Ziyaretçi iki satırı okudu, burnundan derin derin soluk aldı.

«Sandığım... Kişi mi bu?»

«Evet.»

«Eğer adı Catherine Trask'sa, bu onun yazısıysa ve Aron Trask da onun oğluysa, bu vasiyet gerçektir.»

Quinn, başparmağının ucuyla bıyığının ucunu okşadı.

«Onu tanıyordunuz, değil mi?»

«Fazla değil. Ne iş yaptığını biliyordum.»

Ouinn, dirseklerini masaya dayadı ve öne eğildi.

«Oturun da konuşalım.»

Ziyaretçi bir iskemle çekti. Oturur oturmaz, parmaklarıyla ceketinin bir düğmesiyle oynamaya başladı.

«Kate, size şantaj yapıyor muydu?» diye sordu Şerif.

«Neden?»

Bir soru daha!

«Bunu dostça soruyorum size. Öldüğünü biliyorsunuz. Artık korkunuz olmasın.»

«Sözü nereye getirmek istediğinizi anlamıyorum. Kimse bana şantaj yapamaz!»

Quinn, zarfından bir fotoğraf çıkardı, çevirdi ve masanın üstüne bıraktı yavaşça.

Ziyaretçi, gözlüklerini taktı, ıslık çalarmış gibi soludu.

«Ulu Tanrım!» dedi alçak sesle.

«Bunların onda olduğunu bilmiyor muydunuz?»

«Evet. Bana söylemişti bunu. Tanrı aşkına Horace, bununla ne yapacaksınız?»

Quinn, fotoğrafı ondan aldı.

«Horace, bunu ne yapacaksınız?»

«Onları yakacağım. (Şerif, zarfları aldı ve güzelce paket yaptı.) Ciddiyete yakışmayan şey bu,» dedi. «Bunun içindekiler, bütün ülkeyi yerinden oynatabilir.»

Quinn, bir kâğıda isim listesi yazdı. Sonra sağlam ayağına dayanarak ayağa kalktı, bürosundaki dökme sobaya doğru yürüdü. Salinas Morning gazetesini buruşturdu, ateşledi ve sobanın içine soktu. Bütün gazete tutuşunca, alevin üstüne zarf paketini attı, sobanın kapağını kapadı. Ateş homurdandı, sobanın küçük arka kapağında sarı bir ışık parladı. Quinn, kirlenmişcesine ellerini ovuşturdu.

«Negatifleri de içindeydi,» dedi. «Onun evinde araştırma yaptım. Hiç bir kanıt kalmadı.»

Ziyaretçisi, konuşmaya çalıştı ama sesi mırıltıdan farksızdı.

«Sağol, Horace.»

Şerif, masasına döndü, listesini aldı.

«Benim için bir şey yapacaksınız. İşte bir liste. Fotoğraflarını yaktığım şu beylerin her birini uyaracaksınız. Hepsini tanıyorsunuz, biliyorum bunu. Sizden gelince, bunu daha iyi anlarlar. Aziz değiliz bizler. Hepsiyle ayrı ayrı görüşüp olanı biteni tam olarak anlatın. Bakın.»

Sobaya dek gitti, toz oluncaya dek külleri karıştırdı.

«Onlara... Bunu söyleyeceksiniz.»

Ziyaretçi, Şerif'e baktı, Quinn, dünyada hiçbir gücün, bu adamın ondan nefret etmesini önleyemeyeceğini anladı. Yaşamının son gününe dek, aralarında bir engel olacaktı ama onlar, kabul etmeyeceklerdi bunu.

«Horace, sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.»

«Buna değmez,» dedi Şerif acı acı. «Bir dosttan, ben de olsam bunu beklerdim.»

«Ne edepsizlik!» dedi ziyaretçi yavaşça.

Horace Quinn de, bu hakaretin bir bölümünün kendisine söylendiğini anladı. Artık uzun süre Şerif kalamayacağını da anladı. Suçlu ruhlu bu adamlar onu görevden alacaklar, buna zorlayacaklardı. İçini çekti ve oturdu.

«Gidip yemeğinizi bitirin,» dedi. «İşim var.»

Şerif Quinn, saat bire çeyrek kala, Main Caddesinin köşesini dönüp Reynaud fırınından nefis kokular yayılan sıcak bir beyaz ekmek aldı.

Trasklar'ın merdiven önüne çıkmak için yokuşu tırmandı.

Lee, kapıyı açtı, beline bir bez bağlamıştı.

«Evde değil,» dedi.

«Birazdan gelir. Bürosundan aradım onu. Bekleyeceğim.»

Lee yana çekildi, Şerif'i salona götürdü.

«Bir fincan kahve?» dedi Lee, mutfağa doğru yürürken.

«Hayır demem.»

Az önce yaptım, dedi Lee.

Quinn, rahat döşenmiş odayı inceledi. Artık işini yapmaya hevesi kalmamıştı. Günün birinde bir doktor ona: «Dünyaya bir çocuk getirmek çok hoşuma gidiyor, çünkü işimi iyi yaparsam, sonunda neşe getiriyor bana,» demişti. Şerif, bu uyarıyı sık sık düşünmüştü. Görevini iyi yaptığında, birine acı veriyordu kendisi. İşi gerekli olsa bile, ona yeterli bir neden gibi gelmiyordu. İstese de istemese de, yakında emekliye ayrılacaktı.

Her insan, emekliliğinde, zaman bulamadığı için yapamadığı şeyleri yapmak için emekli olunca çekileceği gizli bir bahçe kurar içinde. Oraya yolculuklar yapacak, okumayı düşündüğü kitapları okuyacaktır orada. Uzun yıllar boyunca, Şerif, zamanını balık avlamakla, Santa Lucia dağ zincirinde dolaşarak, ırmak kıyılarında kamp kurarak geçirmeyi düşlemişti. Şimdiyse bu zaman yaklaşıyordu, ama artık bunlara karşı isteği kalmamıştı. Toprak üstünde uyumak, yaralı bacağını ağrıtırdı. Bir geyiği taşımanın ne kadar zor olduğunu aklına getiriyor, sonra da açıkça, av etinden hoşlanmıyordu. Bayan Reynaud onu şaraba yatırabi-

lir ve içini doldurabilirdi; ne yapılırsa yapılsın, aynı işlemlerden sonra, eski bir pabuç da aynı tadı verebilirdi.

Lee, bir kahve makinesi satın almıştı. Quinn, cam kubbecikte kaynayan suyun sesini duydu ve Lee'nin yalan söylediğinden kuşkulandı. Kahve hazır değildi.

Yaşlı adam, işi sırasında zekâsını keskinleştirmişti. Gözlem yapmayı öğrenince, bir yüzü anımsayıp incelediği gibi olayların tümünü ve geçen konuşmaları da anımsayabiliyordu. Onları bir plak gibi yineleyebiliyor ya da bir film gibi gözlerinin önünde canlandırabiliyordu. Av hayvanını düşünürken, salonu incelemeye başlamıştı. Burada tuhaf bir şey o olduğunu düşünüyordu; çiçekli kumaşla kaplı koltuklar, dantel perdeler, tığla işlenmiş beyaz masa örtüsü, gözalıcı desenli kumaştan yapılmış kanepe yastıkları vardı. Yalnızca erkeklerin yaşadığı bir evde, bir kadın odasıydı burası.

Kendi evinin salonunu düşündü. Sigaralık dışında, oradaki her şeyi seçen ve alan Bayan Quinn'di. Aslına bakılırsa, sigaralığı da o almıştı. Trasklar'ın salonu, aşırı derecede kadınsıydı. Bir erkeğin düşündüğü bir kadın odası. Bu kadarı da fazlaydı. Lee'nin yapıtı olmalıydı bunlar. Adam, kuşkusuz bunun farkında bile değildi.

Horace Quinn, yıllar önce Adam'ı sorgulamış olduğunu anımsadı, ölüm döşeğindeki korkulu bakışlarıyla çok dürüsttü Adam. Aradan geçen yıllar boyunca, birbirlerini sık sık görme fırsatı bulmuşlardı. Her ikisi de Mason Klübüne üyeydi. Horace, loca başkanı gibi izlemişti Adam'ı ve her ikisinin de onur nişanı bulunuyordu. Daha sonra Adam, topluluktan elini eteğini çekmişti; görünmez bir duvar, ardında kendini kapattığı aşılmaz bir duvar onun dünyayla ilgisini kesmişti. Ama o gün, sorgulama yaptığı gün, duvar henüz yapılmamıştı.

Adam, karısı aracılığıyla canlı dünyayla tanışmıştı. Horace, formalin tüplerinin altında yıkanmış, gri renk almış, boğazında iğnelerle gözlerinin önünde canlandırdı Kate'i.

Adam, namussuzluk yapamazdı, çünkü hiçbir arzusu yoktu. İnsanın namussuz olması için giderilmesi gereken gereksinimleri olması gerekir. Şerif, duvarın ardındaki olayları, tasaları, zevkleri, acıları merak etti.

Bacağının üstündeki ağırlığı azaltmak için koltukta durumunu değiştirdi. Ev sessizdi. Yalnızca kahvelikten sesler çıkıyordu. Adam'ın bürosundan dönmesi uzun sürdü. Şerif eğlenerek: «Yaşlanıyorum. Bu da hoşuma gitmiyor,» diye düşündü.

Sonra dış kapının sesini duydu. Lee'nin de.

«Şerif burada,» dedi, haberi olsun diye kuşkusuz.

Adam, gülümseyerek içeri girdi, elini uzattı:

«Selam, Horace... Tutuklama emriniz var mı?»

Eğer gerçekten neşeli değilse, çok iyi rol yapıyordu.

«İyi misiniz?» diye sordu Quinn. «Az önce, bir fincan kahveden sözedilmişti bana...»

Lee, mutfaktan tencere gürültüsü çıkardı.

«Önemli bir şey yok ya, Horace?» diye sordu Adam.

«Benim işimde, önemsiz bir şey olmaz. İzin verirseniz, kahvemin gelmesini bekleyeceğim.»

«Lee'dan yana sıkılmayın. Her şeyi duyar o, kapalı bir kapının ardında olsa bile. Ondan saklım gizlim yoktur, çünkü benim için olanaksızdır bu.»

Lee, elinde bir tepsiyle içeri girdi. Yüzünde mutlu bir gülümseme vardı, kahveyi boşaltıp çıkınca, Adam, sorusunu yineledi:

«Önemli bir şey yok ya, Horace?»

«Sanmıyorum. Adam, bu kadınla hep evli mi kaldınız?»

Adam, kımıldamadı.

«Evet,» dedi. «Neden sordunuz?»

«Geçen gece canına kıydı.»

Adam'ın yüzü kasıldı, gözleri yaşla doldu, ağzını kapalı tutmaya çalıştı, ama sonunda vazgeçti, başını ellerinin arasına aldı ve ağladı.

«Zavallı sevgilim!»

Quinn, ses çıkarmadan oturdu. Bir süre sonra, başını kaldırdı Adam:

«Özür dilerim, Horace.»

Lee içeri girdi, gözlerini silen Adam'ın eline bir peçete verdi, peçeteyi geri verdi Adam.

«Bunu hiç beklemiyordum,» dedi Adam. (Utanmış gibiydi.) «Ne yapacağım? Cesedini isteyip gömeceğim.»

«Gereksiz bunu yapmanız,» dedi Horace. «Ama bunu çok istiyorsanız, başka bunun için gelmedim ben.»

Katlanmış vasiyetnameyi cebinden çıkardı ve ona uzattı.

Adam, geri çekilir gibi yaptı.

«Bu onun... Kanı mı?»

«Hayır, kesinlikle değil. Okuyun.»

Adam, iki satırı okudu, bakışları kâğıda, sonra da ötelere dikildi.

«O... Annesi olduğunu bilmiyor onun.»

«Bunu ona hiç söylemediniz mi?»

«Hayır.»

«Tanrım!» dedi Şerif.

Adam, inançla sürdürdü konuşmasını:

«Ondan gelen hiçbir şeyi kabul etmeyeceğine inanıyorum. Bunu yırtıp unutalım.»

«Korkarım olanaksız bu,» dedi Quinn. «Zaten bazı yasadışı davranışlarda bulundum. Onun bir kasası vardı. Vasiyetin ve anahtarın bende olduğunu söylemem gereksiz. Bankaya gittim. Mahkeme kararı beklemedim.»

Orada başka fotoğraflar bulacağından korktuğunu söylemek istemiyordu Adam'a.

«Yaşlı Bob, kasayı açmama izin verdi. Her zaman inkâr edebiliriz bunu. Para olarak yüz bin dolardan fazla vardı. Senetler de vardı, ama başka şey yoktu kesinlikle.»

«Başka şey mi?»

«Evet... Evlenme cüzdanı gibi.»

Adam, kendini koltuğuna bıraktı. Dış dünyaya doğru birkaç adım attıktan sonra, kendi duvarının ardına geri dönüyordu. Kahvesini gördü ve bir yudumda içti.

«Ne yapmamı önerirsiniz?» diye sordu kayıtsız bir sesle.

«Size yalnız kişisel düşüncemi söyleyebilirim,» diye karşılık verdi Quinn. «Buna uymak zorunda değilsiniz. Hemen oğlunuzu çağırtın. Ayrıntılarıyla, her şeyi anlatın ona. Şimdiye dek bunu ondan neden saklamış olduğunuzu söyleyin. Kaç yaşında o?»

«On yedi yaşında.»

«Adam olmuş. Günün birinde bunu alması gerekecektir. Bir anda öğrenmesi daha iyi.»

«Cal'in haberi var,» dedi Adam. «Vasiyeti neden Aron'a bıraktığını merak ediyorum.»

«Tanrı bilir bunu! Peki, ne yapıyorsunuz?»

«Benim fikrim olmadığından, sizinkini uygulayacağım. Yanımda kalabilir misiniz?»

«Elbette.»

«Lee!» diye seslendi Adam. «Aron'a, onu görmek istediğimi söyle. Eve döndü, değil mi?»

Lee, kapıda durdu. Ağır gözkapakları bir an durdu, sonra yeniden açıldı.

«Henüz dönmedi. Belki koleje geri dönmüştür.»

«Bana söylemeliydi bunu. Anlıyorsunuz, Horace, Şükran Günü'nde çok şampanya içtik de. Cal nerede?»

«Odasında,» dedi Lee.

«Ona aşağı inmesini söyleyin. O bilir bunu.»

Cal'in yüzü yorgun, omuzları çökmüştü, ama yüzünde sert, kararlı, saldırgan bir anlam vardı.

«Kardeşinin nerede olduğunu biliyor musun?» diye sordu Adam.

«Hayır, bilmiyorum,» dedi Cal.

«Onu hiç görmedin mi?»

«Hayır.»

«İki gecedir eve dönmedi. Nerede o?»

«Hiçbir şey bilmiyorum,» dedi Cal. «Onun bekçisi miyim ben?»

Adam, başını eğdi, bedeni büzüldü, titriyormuş gibiydi. Gözlerinin içinde, küçük bir kıvılcım parladı. Kısık bir sesle konuştu:

«Belki de koleje geri dönmüştür. (Sözler, dudakları çatlakmış gibi çıkıyordu ağzından, uyurgezer gibiydi.) Koleje döndüğüne inanıyor musun?»

Şerif Quinn ayağa kalktı.

«Acelemiz yok. Dinlenin siz, Adam. Bir sarsıntı geçirdiniz.»

Adam, bakışlarını ona çevirdi:

«Bir sarsıntı... oh, evet! Sağolun, Georges, çok teşekkür ederim!»

«Georges mu?»

«Çok teşekkür ederim,» dedi Adam.

Şerif gidince, Cal odasına döndü. Adam, koltuğunda büzüldü, çok geçmeden uyuyup kaldı. Ağzı açık, horlamaya başladı.

Lee, mutfağına dönmeden önce, bir süre ona baktı, ekmek sepetini kaldırdı, sonra gözlüklerini bir bezle sildi, deri ciltli küçük bir kitap aldı, gümüş harflerle yazılı adı nerdeyse silinmişti. *Marc Aurele'in Düşünceleri*'nin İngilizce çevirisiydi bu. Kitabı açtı ve karıştırdı. Sonra rahatlamak için gülümsedi.

Dudaklarını kımıldatarak ağır ağır okudu: «*Her şey bir gün için vardır, anımsayan ve anımsanan.*

Her şeyin değişimle yer değiştirdiğini gör ve doğanın değişmek istemediğini anlamaya alış. Çünkü var olan her şey, olacak olanın tohumudur.» Lee, sayfanın altına bir göz attı: «*Az sonra öleceksin ama sen basitlikten ve kargaşadan kurtulmadın. Yaralarının nedenlerini dışarıda arayacak değilsin kuşkusuz. Herkese göre çok rahat değilsin, bilgelik dürüst davranmak değildir yalnızca.*»

Lee, bakışlarını kaldırdı, saygıdeğer akrabalarından birine karşılık verirmiş gibi, kitaba yanıt verdi. «Öyle,» dedi, «çok zordur bu. Özür dilerim. Ama «Her zaman en kısa yolu izle, çünkü doğal yoldur bu,» demiş olduğunuzu da unutmayın. Unutmayın bunu. Sayfaları başparmağında kaydırdı ve üzeri kocaman bir marangoz kalemiyle işaretli sayfada durdu: «Samuel Hamilton.»

Lee, kendini daha iyi hissetti. Onu çalanı bilmiş olsaydı, Samuel'in kitabını isteyip isteyeceğini merak etti. Lee, kitaba sahip olmanın en temiz ve saf yolunun bu olduğunu anlamıştı. Hiçbir utanç duymuyordu. Parmaklarının ucuyla, ekmek sepetinin altına koymadan önce, yumuşak cildi okşadı. Sonra: «Onun, bunu bildiğinden eminim. *Marc Aurele*'i başka kim çalardı ki?» diye düşündü. Salona döndü ve uyuyan Adam'ın yanına bir iskemle çekti.

Cal, odasında, çalışma masasına oturmuştu, başı ellerinin arasında, avuçları şakaklarındaydı. İçi bulanıyordu, viskinin tatlı,

ekşi kokusu sarıyordu kendisini. Derisinin deliklerine, giysilerine sinmişti, başının çevresini ateşten bir çember gibi sarıyordu.

Hiç içmemişti Cal. Buna gerek duymamıştı hiç. Kate'e gidişi, acısını dindirmemiş, öc alması bir zafer olmamıştı. Anıları, uçuşan bulutlar, bölük pörçük ses, görüntü ve duygular halindeydi. Hayalle gerçeği ayırmayı başaramıyordu bir türlü. Kate'in evinden çıkınca, elini, hıçkırıklarla sarsılan omuzuna koymuştu kardeşinin ve Aron da onu bir yumrukla yere sermişti. Aron, karanlıkta durmuş, sonra da mutsuz bir çocuk gibi ağlayarak koşup gitmişti. Cal, kuru hıçkırıkları ve uzaklaşan adım seslerini anımsıyordu. Cal, Kate'in bahçesindeki büyük sarısabır ağacının yanında upuzun yatıp kalmıştı. Lokomotiflerin soluk alışlarını, ıslık seslerini, durdurucu engel üstünde vagonların sağır eden gürültüsünü duymuştu. Gözlerini yummuş ama adım seslerini duyunca yeniden açmıştı. Birisi üzerine eğilmişti, belki Kate'di bu. Görüntü sessizce uzaklaşmıştı sonra.

O zaman Cal, ayağa kalkmış, giysilerini silkelemiş, yüreğinin «*No mans land'de bir gül açıyor, görmesi ne güzel...*» diye şarkı söyleyişine şaşmış, Main Caddesine doğru yürümüştü.

Cuma günü, gün boyu süründü Cal. Akşam, Joe Laguna, viski şişesini aldı. Çok gençti Cal. Joe da onunla gelirdi ama Cal'in ona bir şişe viski alması için verdiği doların yeterli olduğunu düşündü.

Cal, Abbotlar'ın evinin arkasındaki dar sokağa doğru yürüdü, annesini ilk kez görmüş olduğu karanlık köşeyi buldu. Yere oturdu, içinin bulantısına ve tiksinmesine karşın, viskiyi içmeye zorladı kendini. İki kez kustu ama dünya dansetmeye, sokak fenerleri görkemle vals yapmaya başlayıncaya dek içti durdu.

Şişe elinden kaydı, kusmayı sürdürerek kendinden geçti. Kuyruğu dik, ciddi görünüşlü uyuz bir sokak köpeği, her temel direğinde durarak dar sokaktan aşağı indi. Cal'in kokusunu alınca, büyük bir halka çizerek ondan kaçtı. Joe Laguna da Cal'i buldu ve kokladı. Sonra bacağının yanında duran şişeyi aldı, ışığa tuttu. Üçte biri doluydu hâlâ. Kapak mantarını aradı ama bulamadı. Viski dışarı sıçramasın diye işaret parmağını şişenin ağzına bastırarak uzaklaştı.

Şafak vakti, don yüzünden uyandı Cal. Gözlerini karaba-

sanlar dünyasına açtı, yayı bozuk bir kukla gibi sürünerek eve döndü. Evi yakındaydı. Ağaçlıklı yola çıkıp sokağın karşısına geçmesi yeterliydi.

Lee, onun içeri girdiğini, bütün eşyalara çarptığını ve yatağına düştüğünü duydu. Cal'in kafası çatlayacak gibiydi, ama ne yaptığını çok iyi biliyordu. Acıya karşı hiç direnmiyordu. Utancına karşı korunmak için çaresi yoktu. Elinden geleni yaptı. Buz gibi suyla yıkandı, ponza taşıyla bedenini vurdu, acı ona iyi gelmiş gibiydi.

İşlediği suçu babasına söylemek zorunda olduğunu ve özür dilemesi gerektiğini biliyordu. Aron'un karşısında, yalnız bugün için değil, bütün yaşamı boyunca ezileceğini de biliyordu. Ancak böyle yaparsa, yaşayabilirdi. Yine de çağrılıp Şerif Quinn'i karşısında gördüğü zaman, aç bir köpek kadar yırtıcıydı ve kendine karşı duyduğu kini çevresindekilere yansıtıyordu. Kusurlu, kötü seven, kötü sevilen bir kabadayı taslağıydı yalnızca o.

Odasına geri dönünce, suçunun üzerine çullandı, ama savaşacak silahı yoktu.

Ansızın Aron için korku duydu. Belki yaralanmıştı. Kendini savunamazdı Aron. Onu aramaya gitmek, bulmak yıktığı dünyasını onarmak zorundaydı. Bu uğurda canını verse bile, yapmalıydı Cal. O zaman, içine özveride bulunma düşüncesi yerleşti ve bütün suçlu vicdanlarda olduğu gibi gelişti bu duygu. Bu özveri, Aron'u geri getirir miydi?

Cal, gömleklerinin altında saklı yassı paketi aldı. Odayı aradı, bulduğu tabak altını, masasının üzerine koydu. Serin sabah havasını derin derin içine çekti. Gıcır gıcır kâğıt paralardan birini aldı, ikiye katladı, sonra bir kibrit çakıp parayı tutuşturdu. Kalın kâğıt kıvrıldı, karardı. Alev yükseldi, ancak parmaklarına yaklaşırken, parayı elinden tabağın üstüne bıraktı Cal. Bir başka kâğıt para aldı ve tutuşturdu. Altıncısında, Lee kapıyı vurmadan içeri girdi.

«Duman kokusu aldım,» dedi. (Sonra bunun nereden geldiğini gördü.) «Oh!»

Cal, savaşmaya hazır durumda geri döndü. Ama Lee, ellerini karnının üzerinde kavuşturdu, sessizce ve dikkatle ayakta durdu. Cal, tümü de yanıncaya dek kâğıt paraları birbiri ardına

tutuşturdu, sonra külleri ezip kara bir toz haline getirdi ve Lee'nin düşüncelerini söylemesini bekledi. Ama Lee ne konuştu ne de kımıldadı.

«Git işine,» dedi Cal sonunda. «Benimle konuşmak mı istiyorsun? Neyse, konuş bakalım!»

«Hayır,» dedi Lee. «Yanılıyorsun. Benimle konuşmaya gereksinimin yoksa, biraz kalıp gideceğim sonra. Şuraya oturacağım.»

Bir iskemleye oturdu, ellerini kavuşturdu ve bekledi. Gülmek geliyordu içinden. Ama «anlaşılmaz» gibi görünüyordu.

Cal, ona sırtını döndü.

«Senin kadar uzun süre kalabilirim.»

«Bir maç yaparsak, belki bu olabilir,» dedi Lee. «Ama bu günler, yıllar ve belki de yüzyıllar boyu sürse de, seni yeneceğim, Cal.»

Bir süre sonra, acı acı konuştu Cal:

«Sıkıcı söylevine başlayabilirsin.»

«Benim amacım bu değil.»

«O zaman burada ne arıyorsun? Ne yaptığımı biliyorsun, hem dün gece zil zurna sarhoş olduğumu da biliyorsun.»

«İlkinden kuşkuluydum, ama ikinciye gelince, bunu hissediyorum. Sen de Hissediyor musun?»

«Leş gibi koktun.»

«İlk kez oluyor bu,» dedi Cal, «hem bundan hoşlanmıyorum.»

«Ben de öyle,» dedi Cal. «Midem dayanmıyor alkole. Hem ayrıca beni sersemletiyor. Aklım yerinde oluyor ama sersemliyorum.»

«Bu nasıl oluyor, Lee?»

«Sana bir örnek verebilirim. Ben gençken, tenis oynardım, hoşuma giderdi bu, bir uşak için çok iyi bir eğlencedir. Efendisiyle birlikte ikili oynayabilir uşak, onun yakaladığın yanlışları yüzünden bağışlanmasa bile, bundan birkaç dolar kazanır. Bir gün, kiraz rakısının tadına çok baktığımdan, dünyanın en hızlı koşan ve kaçan hayvanının yarasa olduğu varsayımını geliştirdim. San Leandro Metodist Kilisesinin çan kulesinde geceyarısı yakalandım. Elimde bir raket vardı ve başarısızlığımı yarasalarla

gidermek istediğim için beni tutuklayan polis memuruna derdimi anlatacağımı sanıyordum.»

«Cal öyle büyük bir zevkle güldü ki, Lee, öyküsünün gerçek olmayışına üzüldü.

«Bir temel direğinin arkasına oturdum ve bir domuz gibi içtim,» dedi. Cal.

«Hayvanlar...»

«Eğer zil zurna olmasaydım, beynime bir kurşun sıkmaktan korkuyordum.»

«Bunu hiç yapamazdın. Ruhun çok karamsar senin,» dedi Lee. «Neyse, Aron nerede?»

«Koşarak gitti ama nereye gittiğini bilmiyorum.»

«Onun ruhu temizdir!»

«Biliyorum. Düşündüm bunu da. Kendini öldüreceğine inanıyor musun?»

«Hayranlık verici bir düşünce bu!» dedi Lee küçümseyerek. «Birisi kendine güvenmek istediğinde, düşüncesini paylaşması için bir dostuna açılır. Kasaba, etin iyi mi diye sormaya benzer bu iş. Ne diyebilirim ki sana?»

«Bunu neden yaptım?» diye sordu Cal.

«Olayları karıştırma,» diye karşılık verdi Lee. «Nedenini pekâlâ biliyorsun. Baban seni üzdüğü için kızıyordun ona. Bunu anlamak zor değil. Alçakça davrandın.»

«Neden? Kötülük etmek istemiyordum. Yardım et bana, Lee.»

«Bir dakika. Baban sesleniyor sanırım.»

Lee, kapıya doğru koştu.

Cal, aşağıda sesler duydu, ardından Lee geldi.

«Postaneye gidiyor. Öğleden sonra bize hiç mektup gelmez. Kimseye gelmez mektup. Ama bütün Salinaslı erkekler, yine de öğleden sonra postaneye gider.»

«Yolda belki de bir kadeh içerler.»

«Daha çok bir alışkanlık bu. Bir tür de dinlenme oluyor. Dostlarını görüyorlar. (Ardından ekledi Lee): Cal, baban tasalandırıyor beni. Uyuşuk gibi duruyor. Ah, unutuyordum. Bilmiyorsun bunu, annen dün gece intihar etmiş.»

«Ah, öyle mi!» dedi Cal. (Sonra alay etti.) «Umarım acı

çekmiştir. Hayır! Bunu demek istemiyordum. Düşünmek istemiyorum bunu. İşte yine başlıyor. Hayır! İstemiyorum.»

Lee, başının bir yerini kaşıdı, sonunda bütün suçlu deri kaşınmaya başladı. O zaman durup bütün başını kaşıdı. Derin derin düşünüyormuş gibiydi böyle.

«Bütün paraları yakınca, bundan büyük bir zevk aldın mı? diye sordu.

«Ben... Sanırım.»

«Yaptığın gibi, kendine işkence etmek hoşuna mı gidiyor? Çaresizliğinden zevk mi alıyordun?»

«Lee!»

«Çok kasıntılısın. Caleb Trask'ın sunduğu trajik gösteriye hayran kalıyorsun. Muhteşem Caleb! Eşsiz Caleb! Homeros'un acılarını çeken Caleb. Bazen aşağılık, bazen de yaptıklarından kendini kirli hissedip, inanılmaz derecede iyi yürekli, saf ruhlu, acemi çaylağın biri olduğunu hiç düşünmedin mi? Belki başkalarından daha fazla gücün var, ama yalnızca güç bu – ama bunun dışında sen de bütün aşağılık insanlar gibisin. Kendini hiç ciddiye alır mısın? Annen bir orospu olduğu için kendini soylu biri olarak mı görüyorsun? Kardeşinin başına bir şey gelseydi, sırtına parlak suçlu gömleği mi geçirirdin? Acemi çaylak seni!»

Cal, dönüp sessizce masasına oturdu. Lee, soluğunu tutarak, yaptığı iğnenin sonucunu bekleyen bir doktor gibi baktı ona. İçi dışında olan Cal, bütün duygularını açığa vuruyordu. Hakaret yüzünden ürperdi, savaşçı ruhu, sonra incinme ve en sonunda... Rahatlık başlangıcı.

Lee içini çekti. Katı ve sevecen bir biçimde davranmıştı, ilacı iyi gelmiş gibiydi. Tatlı bir sesle konuştu:

«Bizler sert bir halkız, Cal. Kendimi sizler gibi gördüğümü tuhaf karşılıyor musun? Evet, bizler tasalı, çılgın, cani, savaşçı ve palavracı bir soydan geliyoruz, ancak bizde yiğit, bağımsız ve yüce bir kan da var. Yorgun bir toprak üzerindeki eski dünyada ölmeyi kabul etmeyenlerin kanı bu.»

Cal, başını Lee'ye çevirdi, yüzü gevşemişti. Gülümsedi, Lee de çocuğun tamamen kanmış olmadığını anladı. Cal, Lee'nin ona bir ilaç, çok iyi bir ilaç yönelttiğini biliyordu ve bu yüzden de şükran duyuyordu.

Lee, konuşmasını sürdürdü:

«İşte bu yüzden, kendimi sizden biri sayıyorum. Babalarımız eski kıtanın neresinden gelmiş olurlarsa olsunlar, tümümüz bu mirastan payımızı alıyoruz. Kırma ya da karışık olsa da Amerikalılar, aşağı yukarı aynı kişiliktedirler. Raslantıyla ayıklanmış bir soydur bu. Yiğitliğimiz ve ödlekliğimizin yararı yok. Çocuklar gibi acımasız ve yumuşak insanlarız biz. Dostluğumuzu, insanların başına atarız ve aynı zamanda da yabancılara güvenmeyiz. Kuru sıkı atar ve kül yutarız. Bir yandan yalancı duyarlığa dalarız, öte yandan da gerçekçi oluruz. Hem çok duyarlı hem de maddeciyiz, ideallere bizden daha bağlı bir halkı tanıyor musun sen? Aşırı derecede yeriz ama ölçü konusunda ne zevkimiz, ne de bilgimiz vardır. Enerjimizi çar çur ederiz. Eski dünyada, bizim için, kültür bağı olmadan, barbarlıktan yıkıma geçtiğimiz söylenir. Dilimizin ve kültürümüzün örnekleri yok mudur sanki? İşte böyleyiz biz, Cal. Biribirimize benzeriz tümümüz. Sen de pek farklı değilsin bu yüzden.

«Konuşmanı sürdür,» dedi Cal. (Gülümsedi.) «Zaman geçirmeyi sürdür.»

«Artık gereği yok,» dedi Lee. «Bitirdim. Babanın geri dönmesini çok isterdim. Beni tasalandırıyor o.»

Lee, sinirli sinirli güldü.

Girişte, kapının yanında, Adam'ı duvara dayanmış buldu, şapkası gözlerinin üzerine düşmüş, omuzları çökmüştü.

«Ne var, Adam?»

«Bilmiyorum. Kendimi çok yorgun hissediyorum.»

Lee, onu kolundan tutup salona doğru götürdü. Adam, kendini koltuğuna bıraktı, Lee şapkasını çıkardı. Adam, sol elinin tersiyle sağ elini ovuşturdu. Çok tuhaf ve parlak bakışları dalgındı. Dudakları kurumuş ve şişmişti, uzaklardan gelirmiş gibiydi sesi.

«Acayip bu,» dedi. «Postanede bayıldım. Başıma hiç böyle şey gelmemişti. Bay Pioda, kalmama yardım etti. Bu durum ancak bir saniye kadar sürdü. Hiç bayılmamıştım Şimdiye dek.»

«Mektup var mıydı?» diye sordu Lee.

«Evet... Evet, sanırım vardı. (Sol elini cebine soktu ve onu çıkardı.)

Elim uyuşmuş gibi sanki», dedi özür dilemek istercesine.

Sonra sağ eliyle cebini karıştırdı. Askeri başlıklı sarı bir kart uzattı.

«Onu okuduğumu sanıyordum,» dedi. «Okumuş olmalıyım onu. (Kartı gözlerinin önüne götürdü, sonra dizlerine düşürdü.) Lee, gözlük takmam gerekecek artık. Hiç böyle bir gereksinim duymamıştım. Okuyamıyorum. Harfler oynamaya başlıyor.»

«Okumamı ister misiniz?»

«Tuhaf şey... Gözlük bulmam gerekecek kendime. Bu kartta ne yazıyor?»

Lee okudu: «*Sevgili baba, ben orduya katıldım. On sekiz yaşımda olduğumu söyledim. işler yoluna girecek. Endişelenme. Aron.*»

«Çok tuhaf,» dedi Adam, «onu sanki daha önce okumuş gibiyim. Ama yanılmış olmalıyım.»

Elini ovuşturdu.

ELLİİKİNCİ BÖLÜM

1917 – 1918'in korkunç ve karanlık kışı! Almanlar, geçtikleri yerde her şeyi mahvediyorlardı. Britanya Ordusu, üç ayda, üç yüz bin yaralı verdi. Pek çok Fransız Alayı başkaldırıyordu. Artık savaşmıyordu Rusya. Dinlenmiş ve yeniden güçlendirilmiş doğu Alman tümenleri, Batı sınırına doğru saldırıya geçmişti. Savaş, umutsuz gibiydi.

Savaşaçak durumda on iki tümenimiz için Mayıs ayını beklememiz gerekti, birliklerimiz Okyanus'u aştığında, yaz ilerlemişti. Birleşen generaller, aralarında savaşıyorlardı. Denizaltılar, taşıma gemilerimizi batırıyordu.

Savaşın, yiğitçe ve hızlı bir iş değil de ağır ve inanılmaz derecede karmaşık bir iş olduğunu öğrendik. O kış boyunca, moralimiz iyice kırıldı. Heyecanımızı yitirmiştik ama direnmeyi öğrenememiştik.

Ludendorf yenilmezdi. Hiçbir şey durduramıyordu onu. Fransa'nın ve İngiltere'nin tükenmiş ordularına karşı, saldırı üs-

tüne saldırı düzenliyordu. Gecikmiş bir korku sarıyordu içimizi, yenilmez Almanya karşısında yalnız kalıyorduk.

İnsanlar, savaşı unutmanın yollarını arıyorlardı; kimileri düş kuruyor, kimileri kötülük ediyor, kimileriyse yapay bir neşeye kapılıyordu. Falcılık alıp yürümüştü, alkol satıcıları servet yapıyorlardı. Çevresini saran korkudan ve bezginlikten kaçmak için bazıları, neşe ve acılarıyla kendi içlerine kapanıyorlardı. Bugün, bütün bunları unutmuş olmamız tuhaf değil mi? Bayrakları, flamaları. Geçit törenleri, alkışları ve savaşı kazandıklarını savunan İngilizler'e karşı bar kavgalarıyla, Birinci Dünya Savaşını hızlı bir zafer olarak anımsıyoruz. Ludendorf'un egemen olduğu ve pek çok kişinin yenilgiyi kabul etmeye hazırlandığı bu kış mevsimini çabuk unuttuk!

Adam Trask, ne yapacağını bilemez durumdaydı. İstifa etmesi gerekmedi; hastalığı için izin verdiler ona. Saatler boyu, elinin üstünü sert bir fırçayla ovuyor, sıcak suya sokuyordu.

«Kan dolaşımı yüzünden bu,» diyordu. «Kan, damarlarda dolaşmaya başlayınca her şey daha iyi olacak. Beni asıl tasalandıran gözlerim. Şu ana dek hiç sıkıntım olmamıştı. Muayene ettirmem gerekecek kendimi. Ben gözlük mü takarım! Alışmakta zorluk çekeceğim. Bugün iyi bir gözcüye gideceğim, ama biraz şaşkınım.»

Bunu kabul etmek istemeyecek kadar üzülüyordu. Duvara dayanmadan, evin içinde gezinemiyordu. Yataktan, koltuktan kalkmasına, ayakkabılarının bağını bağlamasına yardım ediyordu Lee, çünkü uyuşuk sol elini kullanamıyordu.

Aşağı yukarı her gün, Aron'dan sözediyordu.

«Bir delikanlının askere yazılmasını anlıyorum,» diyordu. «Ama Aron bana düşüncemi sormuş olsaydı, onu caydırmaya çalışırdım, ama bunu ona yasaklamazdım. Bunu iyi anlıyor musunuz, Lee?»

«Anlıyorum.»

«Benim anlayamadığım şey, onun tek söz etmeden gitmesi. Neden mektup yazmıyor? Onu daha iyi tanıdığımı sanırdım. Abra'ya yazdı mı? Hiç kuşkusuz yazmıştır ona.»

«Bunu ona sorarım.»

«Evet, hemen.»

«Çalışmalar yorucudur. Bana böyle dediler. Belki de zamanı olmuyordur.»

«Bir kart yazmak fazla zaman almaz.»

«Siz ordudayken, babanıza yazar mıydınız?»

«Bana zor bir sorumu sorduğunuzu sanıyorsunuz? Hayır, yazmazdım ben; ama bir nedenim vardı. Askere alınmak istemiyordum. Beni buna zorlayan babamdı. Bu yüzden kızıyordum ona. Görüyorsunuz, haklı bir nedenim vardı benim. Ama Aron.. Kolejde çok iyi çalışıyordu. Ona yazıp haber sordular. Mektubu okudunuz mu? Hiçbir giysisini götürmedi. Altın saatini bile.»

«Giysiye gereksinimi yok, altın saate de. Orduda her şey haki renkte ve soluktur.»

«Haklısınız, ama ben anlamıyorum. Gözlerim için bir şeyler yapmalıyım; benim yerime her zaman okuyamazsınız ki. (Bakışları, gerçekten de endişeliydi.) Harfleri görüyorum, ama bir sözcük olmuyorlar benim için,» diyordu.

Gün boyu, sık sık bir kitap ya da bir gazete alıyor, gözlerinin önünde tutuyor, sonra onu bırakıyordu.

Onun başka bir şey düşünmesine engel olmak için, bütün gazeteleri ona okuyordu Lee ve çoğunlukla da Adam uyukluyordu. Uyanınca şöyle soruyordu:

«Lee? Sen misin, Cal? Gözlerim hiç rahatsız olmamıştı. Yarın gidip baktıracağım.»

Şubat ayının ortasında, Cal mutfağa girdi.

«Lee,» dedi, «her zaman bundan sözediyor. Onu gözcüye götür.»

Lee, kayısı reçeli yapıyordu. Mutfağın kapısını kapamak için fırının yanından ayrıldı, sonra Cal'e doğru geldi.

«Oraya gitmesi gerekmez.»

«Neden?»

«Bunun, gözlerinden kaynaklandığını sanmıyorum. Bunu bilse, daha çok üzülür. Daha dinlenmesi gerekiyor. Bir sarsıntı geçirdi. Önce kendini toparlamalı. Günlerimi, ona okuyarak geçirmeyi yeğlerim.»

«Bu, ne olabilir sence?»

«Bunu söyleyemem. Belki bir gün Doktor Edwards şöyle bir uğrayabilir.»

«Nasıl istersen öyle yap,» dedi Cal.

«Abra'yı gördün mü?»

«Elbette. Ama benden kaçıyor.»

«Ona yaklaşmanın bir yolu olmalı.»

«Evet. Onu yere yıkabilir, burnuna bir yumruk atıp bana karşılık vermesi için zorlayabilirim. Ama bunu yapmam.»

«Başka yolları da var. Bazen aradaki engeller öyle cılızdır ki, yıkmak için şöyle bir dokunmak yeterli olur. Onu görmek istediğimi söyle.»

«Kabul etmiyorum.»

«Kendini çok suçlu görüyor olmalısın.»

Cal, sesini çıkarmadı.

«Gizini içine saklarsan, gittikçe kötüleşirsin. Yüreğini açarsan, daha iyi edersin.»

«Ne yaptığımı babama söylememi ister misin? Bunu yapmamı öğütlersen, söz dinlerim.»

«Hayır, Cal, şimdi olmaz. Ama baban biraz daha iyileşince, bunun yararı olur. Senin için de yararlı bu. Çok ağır bir yük bu, seni altında ezer. Ölürsün bu yüzden.»

«Ölmeyi hakettim belki de.»

«Yeter!» dedi Lee, kuru bir sesle.

«Unutmak için ne yapayım?»

Lee, konuyu değiştirdi.

«Abra'nın buraya neden gelmediğini anlayamıyorum bir türlü.»

«Artık gelmesi gerekmez.»

«Bu yakışmıyor ona. Bu işte bir bit yeniği var. Onu gördün mü?»

Cal, kaşlarını çattı.

«Az önce sana söyledim. Sen de deliriyorsun. Onunla üç kez konuşmaya çalıştım. Benden kaçtı.»

«Tuhaf şey. Sağlıklı ve açık yürekli bir kadın o.»

«Bir kız o,» dedi Cal. «Ona kadın demen acayip.»

«Hayır,» dedi Lee, tatlı bir sesle. «Bazıları kadın olarak do-

ğarlar. Abra'da yürekliliği, gücü ve bilgeliğiyle bir kadın büyüsü var Olayları anlıyor ve kabul etmesini biliyor. Onda sıradanlık, alçaklık, değersizlik olmadığına inanıyorum.»

«Onda pek çok güzellik olduğunu düşünüyorsun.»

«Bizi aramamazlık edecek biri olmadığını biliyorum. Özlüyorum onu. Gelip beni görmesini söyle ona.»

«Benden kaçıyor, diyorum sana.»

«Öyleyse, sen de ardından koş. Onu görmek istediğimi özlediğimi söyle ona.»

«Babamın gözlerinden sözedelim mi?» diye sordu Cal.

«Hayır,» diye karşılık verdi Lee.

«Aron'dan söz edelim mi?»

«Hayır.»

Daha sonraki günlerde, Cal, Abra'yla karşılaşmaya çalıştı, ancak okul çıkışında, eve dönerken gördü Abra'yı. Karşı sokağa geçti. Sonra paralel yola saptı, koşmaya başladı, onun, sokağın sonuna yaklaşmış olacağını düşünüp yolun köşesine saptı.

«Merhaba,» dedi.

«Merhaba. Seni, arkamda gördüğümü sanıyordum.»

«Öyle. Seninle yüz yüze gelmek için evlerin ardından dolandım. Konuşmam gerek seninle.»

Abra, ona ciddi ciddi baktı.

«Koşman gerekmezdi.»

«Seninle okulda konuşmaya çalıştım. Benden kaçtın.»

«Çılgın gibiydin. Bir çılgınla konuşmak istemiyordum.»

«Belli oluyor muydu bu?»

«Evet, yüzünden ve yürüyüşünden. Bugün öyle değilsin.»

«Gerçekten de.»

«Kitaplarımı taşır mısın?» diye sordu gülümseyerek.

«Evet,» dedi Cal sevinerek.

Kitaplarını koltuğunun altına koydu, Abra'nın yanında yürümeye başladı.

«Lee, seni görmek istiyordu. Bunu sana söylememi istedi benden.»

Abra, çok sevinçliydi.

«Öyle mi? Geleceğimi söyle ona. Baban nasıl?»

«Pek iyi değil. Gözleri rahatsız.»

Sessizce yürüdüler, ama az sonra Cal kendini tutamadı.

«Aron'a olanları biliyor musun?»

«Evet. Tarih kitabını aç ve ilk sayfaya bak.»

Cal, bir posta kartı buldu: «*Sevgili Abra. Lekelendim ben. Sana uygun değilim. Hiçbir şey için üzülme. Ordudayım. Babamı görmeye gitme. Hoşçakal. Aron.*»

Cal, kitabı sertçe kapadı.

«Küçük sersem!» dedi bir solukta.

«Nasıl?»

«Bir şey yok.»

«Ne dediğini duydum.»

«Neden gittiğini biliyor musun?»

«Hayır. Öğrenebilirdim. Araştırmam yeterliydi. Ama istemiyorum. Hazır değilim... Bunu bana söylemedikçe tabii.»

Cal, ansızın sordu:

«Abra... Benden nefret ediyor musun?»

«Hayır, Cal. Ama sen biraz nefret ediyorsun benden. Neden?»

«Senden korkuyorum.»

«Hiçbir neden yok.»

«Sandığından daha fazla kötülük ettim sana. Hem kardeşimin nişanlısısın sen.»

«Bana kötülük mü ettin? Kardeşinin nişanlısı değilim ben.»

«Pekâlâ,» dedi acı acı. «Sana söyleyeyim. Hem hiç unutma, bunu bana sen sordun. Annemiz bir fahişeydi. Bu kentte bir genelevi vardı. Bunu, uzun zaman önce öğrendim. Şükran Günü'nün gecesi, Aron'u oraya götürüp annesini gösterdim.»

Abra, sözünü kesti:

«O ne yaptı?»

«Çılgına döndü. Deliler gibi öfkelendi. Ona küfretti. Sonra dışarıda, bana bir yumruk attı ve çekip gitti. Annemiz kendini öldürdü. Babam... Hasta. Şimdi beni tanıyorsun. Şimdi, benden kaçman için bir nedenin var.»

«Şimdi tanıyorum seni,» dedi sakin sakin.

«Ya kardeşimi?»

«Evet, kardeşini de.»

«O iyiydi. Neden *iyi* dedin? İyidir o. O benim kadar kirli değil, benim gibi yaşamadı.»

Adımlarını yavaşlattılar. Abra durdu. Cal de durdu. Kız, onun karşısına geçti.

«Cal,» dedi, «annen konusunu uzun süredir biliyordum.»

«Öyle mi?»

«Benim uyuduğumu sandıkları zaman, annemin babamın konuşmalarını duydum. Sana bir şey açıklamak istiyordum. Bu hem zor hem de hoş bir şey.»

«Bunu gerçekten istiyor musun?»

«Gerekli bu. Artık uzun zamandır küçük bir kız değilim. Sana söylemek istediğim şeyi anlıyor musun?»

«Evet,» dedi Cal.

«Anladığına emin misin?»

«Evet.»

«Çok kötü. Hem de daha zor olacak bu iş. Daha sonra söz etmeliydim bundan sana. Artık Aron'u sevmiyorum.»

«Neden?»

«Sana açıklamaya çalışayım. Biz çocukken, uydurduğumuz bir öyküyü yaşıyorduk. Ama artık büyüdüm, öykü yeterli olmuyor. Başka şeyler gerekli bana. Öykü artık gerçek değil.»

«Ama...»

«Bekle, sonuna dek konuşayım. Aron'sa büyümedi. Belki bütün yaşamınca çocuk kalacak. Öyküsünü, düşlediği biçimde yaşamak istiyor o. Onun başka bir yöne gitmesine dayanamıyor.»

«Ama ya sen?»

«Bu iş nasıl gelişecek bilemiyorum. Bütün istediğim, onu yaşamak. Uzun zamandır... Yabancı gibiydik biz. Öykümüzü koruyorduk, çünkü ona alışmıştık, ama artık inanmıyorum ona.»

«Ama ya Aron?»

«O, çevresindeki her şeyi yıkmış olsa da, kurala uygun gelişmesini istiyor.»

Cal, bakışlarını yere eğdi.

«Bana inanıyormusun?» diye sordu.

«Anlamaya çalışıyorum.»

«İnsan çocukken, kendini dünyanın merkezi sanıyor. Her

olayın yalnız kendi başına geldiğini sanıyor. Ya başkaları? Bizim keyfimize göre dikilmiş bekçi onlar. Ama büyüyüp de yerini bulunca, biçimini ve boyunu kazanıyor insan. Bazı şeyler bizden çıkıp başkalarına gidiyor ve biz de bundan pay alıyoruz. Daha zor bu, ama daha doyurucu. Bana Aron'dan sözettiğine memnunum.»

«Neden?»

«Çünkü bundan sonra, artık büsbütün sorumlu olmadığımı biliyorum. Annesi konusundaki gerçeklere dayanamıyordu o, çünkü öykünün bir parçası değildi ve ne pahasına olursa olsun, bir başka öykü yaşamak istemiyordu. O zaman da, çevresiyle bütün ilişkisini kopardı. Aynı biçimde, beni de yaraladı, beni, Abra'yı, papaz olmak istediği zaman.»

«Uzun uzun düşünmem gerekecek,» dedi Cal.

«Kitaplarımı ver bana,» dedi Abra. «Lee'ye de geleceğimi söyle. Şimdi, özgürüm. Benim de iyice düşünmem gerek. Sanırım seni seviyorum, Cal.»

«Önemsiz biriyim ben.»

«Belki de bu yüzdendir.»

Cal, hızla evine döndü.

«Yarın gelecek o.»

«Çok heyecanlı gibisin,» dedi Lee.

Abra gürültü etmeden evine girdi. Döşemeyi gıcırdatmamak için duvar boyunca yürüdü. Ayağını merdivenin ilk basamağına atarken, düşüncesini değiştirip mutfağa doğru yürüdü.

«Geldin işte,» dedi annesi. «Doğrudan okuldan gelmiyorsun, değil mi?»

«Biraz daha fazla kalmak zorundaydım. Babam daha iyi mi?»

«Sanırım.»

«Doktor ne dedi?»

«Aynı şeyi. Çok çalışmış. Dinlenmesi gerekiyormuş.»

«Yine de yorgun görünmüyordu o,» dedi Abra.

Annesi, bir sepetten üç patates aldı, onları bulaşık teknesine götürdü.

«Baban çok yüreklidir canım. Bundan kuşkulanmalıydım.

Kendi işinin dışında, savaş için de çok çabaladı, doktor sinirlerinin bir anda laçka olduğunu söyledi.»

«Gidip onu görebilir miyim?»

«Sanırım kimseyi görmek istemiyor. Yargıç Knudson telefon etti, baban da bana uyuduğunu söyletti.»

«Sana yardım edebilir miyim?»

«Git giysini değiştir canım. Bunu kirletirsin belki.»

Abra, babasının kapısı önünden ayak uçlarına basarak geçti ve odasına girdi. Duvar kâğıtları insanı uyaracak kadar renkliydi, eşyalar, cila yüzünden pırıl pırıl yanıyordu. Komidinin üzerindeki bir çerçevede aile fotoğrafları vardı; cam altındaki şiirler duvarları süslüyordu. Dolapta her şey yerli yerindeydi. Döşeme cilalı, ayakkabılar özenle diziliydi. Her şeyi yapan yöneten, hazırlayıp Abra'ya sunan, annesiydi.

Abra, uzun zamandır odasında kişisel bir eşya bulundurma düşüncesini bırakmıştı. Bu oda onun değildi. Yalnızca düşünceleri onundu. Sakladığı birkaç mektup, *Ülis'in Serüvenleri* adlı kitabın sayfaları içinde duruyordu, kitap, basımdan çıktığından beri, onun dışında kimse tarafından açılmamıştı.

Mutluydu Abra ve bunun nedenini araştırmıyordu. Bazı şeyleri soru sormadan anlıyor, bunlardan söz etmiyordu hiç. Örneğin babasının hasta olmadığını biliyordu. Saklanıyordu o. Adam Trask hastaydı, çünkü onu sokakta yürürken görmüştü. Annesi, kocasının korktuğunu biliyor muydu acaba?

Abra soyundu, annesinin ev işleri için gösterdiği pamuklu buluzunu giydi. Saçlarını fırçaladı, yine gürültü etmeden babasının kapısı önünden geçti ve aşağı indi. Merdivenin aşağısında, tarih kitabını açtı, Aron'un kartını çıkardı. Salonda Arılar'ın ikinci cildini sallayıp Aron'un mektuplarını düşürdü. Onları katladı, sonra buluzunu kaldırıp paketi külotunun lastiğinin arasına soktu. Mutfakta, kabarıklığı gizlemek için bir önlük taktı.

«Havuçları soy bakalım,» dedi annesi. «Su sıcak mı?»

«Evet.»

«İçine bir paket etsuyu at. Doktor, bunun babana iyi geleceğini söyledi.»

Annesi, sıcak tası yukarı çıkardığı zaman, Abra, çöp yakma makinesini açtı, mektupları içine atıp ateşledi.

Annesi aşağı indiğinde: «Burası duman kokuyor,» dedi.

«Çöpleri ateşledim. İçi doluydu.»

«Bana sormalıydın. Onları yarın, mutfağı ısıtmak için yakacaktım.»

«Özür dilerim anne,» dedi Abra. «Aklıma gelmedi bu.»

«Bunu yapman gerekirdi. Şu sıralarda pek dalgınsın.»

«Özür dilerim, anne.»

«Özür dileyeceğine düşünsen iyi olur.»

Yemek odasındaki telefon çaldı. Bayan Bacon, yanıt vermeye gitti.

«Hayır, onu göremezsiniz. Doktor bunu yasakladı. Hiç kimse. Hayır. Hayır, kimseyle görüşemez.»

Mutfağa geri döndü.

«Arayan yargıçtı yine,» dedi.

ELLİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Abra, ertesi gün, Lee'yi görmeye gideceğini düşünüp sevindi.

«Geleceğimi ona söyledin mi?» diye sordu Cal'e, iki ders arasında.

«Çörekler için hamur hazırladı,» dedi Cal.

Üniforma giymişti: Çok yüksek yakalı, kötü dikilmiş ceket ve baldırlarda tozluklar.

«Çalışmalara gidiyorsun,» dedi Abra. «Senden önce giderim eve. Ne tür çörek yapacak?»

«Bilmiyorum. Ama bana iki üç tane bırak. Çilek kokusu almıştım. Bana iki üç tane bırak onlardan.»

«Lee'ye götürdüğüm armağanı görmek ister misin? Bak.»

Küçük bir karton kutu çıkarıp açtı.

«Yeni model bir patates soyma aleti. Yalnız kabuğu kesiyor. Kullanılışı çok kolay.»

«Bütün çörekleri sana verecektir o,» dedi Cal. (Sonra ekledi): «Biraz gecikirsem, bekle beni.»

«Beni eve götürür müsün?»

«Evet,» dedi Cal.

Cal, başını yere eğinceye dek yüzüne baktı. Sonra derse gitmek için uzaklaştı.

Adam, geç vakit uyumaya alışkındı. Daha doğrusu, sık sık uyuma alışkanlığı edinmişti. Gece ve gündüz, kısa süreli uykulardı bunlar. Lee, onu uyanık görmeden önce, pek çok kez odasına girmişti.

«Bu sabah, kendimi iyi hissediyorum,» dedi Adam.

«Buna sabah denebilirse tabii. Saat onbir oldu.»

«Ulu Tanrım! Kalkmam gerek.»

«Ne yapacaksınız?» diye sordu Lee.

«Ne mi yapacağım? Evet, aslında öyle ya. Ne yapacağım? Ama kendimi iyi hissediyorum. Belki büroya kadar gidebilirim de. Hava nasıl?»

«Soğuk,» diye karşılık verdi Lee.

Adam'ın kalkmasına yardım etti. Düğmeler, ayakkabı bağcıkları Adam'a sıkıntı kaynağıydı.

Lee ona yardım ederken, Adam şöyle dedi:

«Bir düş gördüm. Ama çok gerçekmiş gibi görünüyordu. Babamı gördüm düşümde.»

«Çok değerli bir adam,» dedi Lee. «Kardeşinizin noterinin yolladığı gazete kesiklerini gördüm. Çok değerli bir adam.»

Adam, Lee'ye sakin sakin baktı.

«Bir dolandırıcı nedir, biliyor musunuz?»

«Belki düşünüzdeydi,» dedi Lee. «Arlington'a gömüldü o. Makalelerden birinde, onun cenaze töreninde Başkan Yardımcısıyla Savaş Bakanının da bulunduğunu öğrendim. Belki de yerel bir gazetede başyazı konusu olmuştur. Savaştayız biz. Parçaları birleştirelim ister misiniz?»

«Dolandırıcının biriydi o,» dedi Adam. «Eskiden inanmıyordum, ama şimdi eminim buna. G.A.R'nin parasını iç etti.»

«İnanılmaz bu!» dedi Lee.

Adam'ın gözleri yaşlıydı. Sık sık böyle oluyordu.

«Oturun,» dedi Lee, «size kahvaltınızı getireyim. Bu akşam kim gelecek, biliyor musunuz? Abra.»

«Abra mı? Oh, evet, Abra! Çok kibardır o.»

«Severim onu,» dedi Lee yalnızca. (Adam)ı oyun masası-

nın başına oturttu.) «Ben kahvaltıyı hazırlarken, siz de bulmaca çözer misiniz?»

«Hayır, sağol. Bu sabah olmaz. Unutmadan önce, düşümü düşünmeyi yeğlerim.»

Lee, tepsiyle içeri girdiği zaman, Adam koltuğunda uyuyordu. Lee, onu uyandırdı, yemeğini yerken gazeteyi okudu, sonra tuvalete götürdü.

Mutfak çörek kokuyordu. Pişen dağçilekleri tencereden taşmıştı, keskin ve hoş bir koku çarpıyordu insanın burnuna.

Mutluydu Lee. Akşamın olmasını bekliyordu.

«Adam'ın bir ayağı çukurda, diye düşündü. Benim için de geçerli olmalı bu, ama bunu sezmiyorum. Kendimi ölümsüz gibi hissediyorum. Çok gençken, kendimi ölümlü hissederdim, ama artık iş bitti. Ölüm gecikti.»

Böyle düşünmesinin normal olup olmadığını düşündü.

Babasının dolandırıcılığından sözederken, ne demek istiyordu Adam? Düşüyle karıştırmış olmalıydı. Sonra Lee, sık sık yaptığı gibi, kendini hayal oyunlarına kaptırdı. «Eğer bu gerçekse, dünyanın en namusuna düşkün insanı olan Adam, bütün yaşamı boyunca, çalıntı bir servetle yaşadı.» Lee, için için güldü. «Saf bir bencilliğe rahatça bürünmüş olan oğlu Aron da, bir genelevin kârını yaşamı boyunca yiyecek. Bir şaka mı, yoksa terazinin oku hep dengede kalsın diye, güçler dengesi midir?»

Sam Hamilton'u düşündü. Pek çok kapıyı çalmıştı o. Pek çok düşüncesi, pek çok tasarısı vardı ve kimse ona para vermemişti. Ama onun başka bir zenginlik kaynağı vardı. Ona daha başka ne verilebilinirdi ki? Zenginlik, beyinsel bir işlev olarak gelir yoksullara ve dengeyi sağlamak için zenginler yalnızca alıklar çetesi olurlar. Lee, biraz fazlaca ileri gidip gitmediğini düşündü. Örnekleri vardı.

Kendini cezalandırmak için para aşkıyla yanıp tutuşan Cal'i düşündü. Ama kendisine ettiği işkence, işlediği suç kadar derinden yaralamamıştı onu. Kendi kendine şöyle dedi Lee: «Gerçekten de günün birinde Sam Hamilton'a rastlayacağım bir yer varsa, ona anlatacak öyle çok öyküm olacak ki!» Sonra ekledi: «Onun da bana!»

Lee, Adam'ın odasına geri döndüğü zaman, onu, babasının

ölüm haberleriyle ilgili makalelerin durduğu kutuyu açmaya çalışırken buldu.

Soğuk bir rüzgâr esiyordu. Adam, büroya gitmek için direndi. Lee, onu giydirip sokağa çıkardı.

«Kendinizi güçsüz hissederseniz, nerede olursanız olun, oturun.»

«Olur,» diye onayladı Adam. «Ama bugün iyiyim. Gözlerime baktırmak için durabilirim belki de.»

«Yarını bekleyelim. Birlikte gideriz.»

«Bakalım,» dedi Adam.

Sonra, kollarını bir savaşçı gibi sallayarak yürümeye başladı.

Abra geldi, gözleri pırıl pırıl, burnu soğuk rüzgâr yüzünden kıpkırmızıydı. Öyle büyük bir mutluluk getiriyordu ki, Lee zevkle güldü.

«Çörekler nerede?» diye bağırdı. «Onları saklayalım. Cal bulamasın! (Mutfağa oturdu.) Geldiğime çok seviniyorum.»

Lee konuşmak istedi ama sesi boğulup kaldı. Söylemek istediği şey hoş ama nazik bir konuydu.

«Yaşamım boyunca, fazla bir şey dilemedim.,» diye söze başladı. «Çok erkenden, soru sormamayı öğrendim. Düş kırıklığının kaynağıdır bu.»

«Ama şu anda, bir şey diliyorsunuz,» dedi Abra, neşeyle. «Nedir o?»

«Kızım olmanızı isterdim...»

Söylediği sözlerden çok sarsıldı, gazlı fırına gidip söndürdü, sonra fırını yeniden yaktı.

Abra, yavaşça karşılık verdi:

«Ben de babam olmanızı isterdim.»

Lee ona şöyle bir baktı, sonra gözlerini çevirdi.

«Gerçekten mi?»

«Gerçekten.»

«Neden?»

«Çünkü sizi seviyorum.»

Lee hemen dışarı çıktı. Soluğu düzelinceye dek ellerini sı-

karak, odasında oturdu. O zaman kalktı, komidininden kapağı süvari resmiyle süslü abanoz ağacından, küçük bir kutu aldı. Mutfağa döndü, kutuyu Abra'nın ellerine bıraktı.

«Sizin bu,» dedi tınısız bir sesle.

Abra kutuyu açtı, insan eli biçiminde işlenmiş yeşim taşından küçük bir broş gördü. Taşı alıp ağzına götürdü, diliyle ıslattı, dudaklarına sürdü ve yanağına bastırdı.

«Annemin biricik mücevheriydi bu,» dedi Lee.

Abra kalktı, onu kucakladı, yanağından öptü, Lee'de ilk kez aynı duyguları duyuyordu.

Güldü.

«Sanırım, Doğulu soğukkanlılığımı yitirdim. Onu yeniden bulmanın tek yolu, çay yapmaktır, canım. (Biraz durdu.) Yaşamımda ilk kez kullanıyorum bu sözcüğü. Hiç kimseye böyle demedim ben.»

«Bu sabah uyandığımda, kendimi mutlu hissettim,» dedi Abra.

«Ben de,» dedi Lee. «Nedenini biliyorum. Siz gelecektiniz.»

«Ben de aynı şey yüzünden, ama...»

«Değiştiniz,» dedi Lee. «Artık küçük bir kız değilsiniz.»

«Aron'un bütün mektuplarını yaktım.»

«Size kötü mü davranmıştı?»

«Hayır. Sanmıyorum. Ama şimdiye dek, kendimi, yeterince güçlü hissetmemiştim. Uzun zamandır ona, saf olmadığımı söylemek istiyordum.»

«Şimdiyse, kusursuz olmanıza gerek kalmadığına göre, kendiniz olabilirsiniz. Öyle değil mi?»

«Sanırım. Belki.»

«Çocukların annesinin kim olduğunu biliyor musunuz?»

«Evet. Bana hâlâ bir tek çörek bile vermediniz. Hem susadım da.»

«Çay için, Abra. Cal'i seviyor musunuz?»

«Evet.»

«O, hem çok iyi, hem de çok kötüdür aynı zamanda. Tek bir kişi...»

Abra, başını çay fincanına eğdi.

«Yabani açalyeler çiçek açtığı zaman, İlisal Tepesi'ne onunla birlikte gitmemi istedi benden.»

Lee, ellerini masanın üzerine koydu, öne doğru eğildi.

«Kabul edip etmediğinizi sormama gerek yok.»

«Gerek yok. Gideceğim.»

«Bu eve gelmek için arayı fazla uzatmayın.»

«Annemle babam bunu yasaklıyorlar bana.»

«Onları bir kez gördüm ancak. İyi insanlar oldukları belli. Bazen tuhaf çareler vardır. Merak ediyorum, acaba Aron'a yüz bin dolar miras kaldığını öğrenseler, yasaklamaları hâlâ böyle güçlü olur mu?»

Abra, başını ciddi ciddi salladı, gülmemek için olanca gücünü harcadı.

«Haklısınız,» dedi. «Onları bundan nasıl haberdar edeceğimi düşünüyorum.»

«Canım,» dedi Lee, «böyle bir haberi öğrenmiş olsaydım, ilk yapacağım şey, birine telefon etmek olurdu sanırım. Belki sahte bir numara öğrenebilirdim.»

«Bu sahte numaraya, paranın nereden geldiğini söyler miydiniz?»

«Söylemezdim elbette,» dedi Lee.

Abra, duvarda bir çiviyle asılı olan küçük saate baktı.

«Saat nerdeyse beşe geliyor. Gitmem gerek. Babam pek iyi değil. Çalışma dönüşünde, Cal'i görmeye çalışacağım.»

«Yakında yine gelin,» dedi Lee.

Cal'e merdiven başında rastladı.

«Bekle beni,» dedi Cal, eve girerken.

«Abra'nın kitaplarına dikkat et!» diye seslendi Lee, mutfaktan.

Gece olurken, rüzgâr daha soğuyor, lambalar zincirlerinde sallanıyor, gelip geçenlerin gölgeleri bir öne bir geriye uzuyordu. İşten dönen erkekler, çenelerini paltolarının yakasının içine sokup sıcağa doğru koşuyorlardı. Paten yerinden tekdüze müzik sesi duyuluyordu.

«Kitaplarını bir dakika geri alır mısın, Abra?» dedi Cal. «Yakamı çözmek istiyorum. Boynumu kesiyor.»

Yakasının kopçalarını açtı, derin derin soluk aldı. Sonra ki-

tapları geri aldı. Berges bahçesindeki palmiyenin dalları çatırdıyor, kapalı bir mutfak kapısı önünde. Bir kedi durmadan miyavlıyordu.

«İyi bir asker olacağına inanmıyorum,» dedi Abra. «Aşırı derecede başına buyruksun.»

«Belki,» dedi Cal. «Yaşlı Krog–Jorgensen'in bize yağdırdığı bütün emirler bara gülünç geliyor. Günün birinde bu işle ilgilenmeyi başarırsam, belki iyi bir asker olurum.

«Çörekler harikaydı,» dedi Abra. «Sana bir tane bıraktım.»

«Sağol. Aron, iyi bir asker olmalı.»

«Evet, sanırım öyle olur. Ordunun en güzel. Açalyeleri toplamaya ne zaman gideceğiz?»

«İlkbahardan önce olmaz.»

«Çabuk gelsin bahar! Otların üstünde yemek yerdik.»

«Ya yağmur yağarsa?»

«Çok kötü olur. Ama yine de gideriz.»

Abra, kitaplarını aldı, bahçesine girdi.

«Yarına,» dedi.

Cal, hemen evine dönmedi. Soğuk geceye daldı, okulun önünden, sonra paten alanından geçti, büyük bir çadırdan halk ezgileri geliyordu. Hiçbir kayakçı görünmüyordu. Yaşlı mal sahibi odasında oturmuş, parmaklarının ucuyla giriş biletlerinin koçanlarını karıştırıyordu.

Main Caddesi ıssızdı. Rüzgâr, yerdeki çöpleri uçuruyordu. İşletme memuru Tom Meek, Bell'in yerinden çıktı, Cal'le karşılaştı.

«Yakanızı iliklemeliydiniz, asker,» dedi.

«Selam Tom. Boynumu çok sıkıyor bu.»

«Artık geceleri dolaşırken görmüyoruz seni.»

«Hayır.»

«Güzel kararlar mı aldın?»

«Belki de.»

Tom, yüzünden belli olmadan insanlarla dalga geçmeyi biliyordu, bu hüneriyle de gururlanırdı.

«Bana, sırılsıklam âşıkmışsın gibi görünüyorsun.»

Cal sesini çıkarmadı.

«Galiba kardeşin askere yazılmayı başarmış. Onun nişanlısına mı âşıksın yoksa?»

«Çok düşünürüm ben.»

Tom, ilgisinin arttığını sezdi.

«Will Hamilton, fasulye işinde senin on beş bin dolar kazandığını anlatıyor her yerde. Gerçek mi bu?»

«Çok düşünürüm ben,» dedi Cal.

«Yumurcağın tekisin sen. Bütün bu parayı ne yapacaksın?»

Cal ona gülümsedi.

«Onu yaktım.»

«Ne, yaktın mı?»

«Bir kibrit çaktım ve yaktım.»

Tom, yüzüne ilgiyle baktı.

«Ah, öyle ya! Elbette. Yapılacak en iyi şeydi bu. Senden ayrılmalıyım. İyi geceler.»

Tom Meek, kendisiyle alay edilmesinden hoşlanmazdı. «Küçük serseri,» dedi kendi kendine. «Biraz fazla kurnaz davranıyor.»

Cal, vitrinlere bakarak Main Caddesinden yavaş yavaş aşağı indi. Kate'in nerede gömüldüğünü merak ediyordu. Yeri bilseydi, ona bir demet çiçek götürürdü. Coşkusuyla alay etti. Komedi mi oynuyordu yoksa? Vadi'den esen rüzgâr, bir mezar taşını kaldıracak güçteydi, oysa bir demet karanfili... Hiç nedeni yokken, karanfillerin Meksika dilindeki adını anımsadı, küçükken bunu ona söylemiş olmalıydılar. Onlara «*ölüm çivileri*» ve «*ölüm çivilerinin tasaları*» deniyordu, keskin sesli bir sözcüktü bu: *Claveles*. Annesinin mezarı konusunda tasalanması daha iyi olurdu belki. «Aron gibi davranmaya başlıyorum,» dedi kendi kendine.

ELLİDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kış, kıskacını gevşetmek istemiyor gibiydi. Soğuk, nem ve rüzgâr, mevsim normallerini aştı. İnsanlar, «bütün bunlar, Fransa'da patlatılan top atışları yüzünden oluyor,» diyordu durmadan

Salinas Vadisi'nde tohumların filizlenmesi gecikti, yabani çiçekler öyle geç açtılar ki, hiç açmayacakları bile düşünüldü.

Mayıs ayında, bütün koruma dernekleri Alisal'in yarnaçla-

rında piknik yapmaya geldikleri zaman, sel yataklarının kıyıları üzerinde biten yabani açalyelerin çiçekleneceğini biliyorduk; kendimizi inandırmaya çalışıyorduk buna.

Bununla birlikte, o gün hava soğuk oldu. Piknik, soğuk bir yağmura boğuldu, açalyelerde tek bir tomurcuk bile görülmedi. Durum, iki hafta sonra da aynıydı.

Cal, açalyelerin açtığı zamanı gezinti günü olarak belirtirken, böyle bir terslik olacağını düşünmemişti. Beklemek gerekiyordu.

Ford araba, lastikleri şişmiş, hareketi kolaylaştırmak için iki kuru pille Windhamlar'ın garajında dinleniyordu. Günü geldiğinde, sandviçleri yapmaya hazırdı Lee, ama beklemekten yoruldu ve iki günde bir kabuksuz ekmek almaktan vazgeçti.

«Ne olursa olsun, neden oraya gitmiyorsunuz?» diye sordu.

«Yapamam,» dedi Cal. «Açalyeleri bekliyorum.»

«Peki, onların çiçek açtığını nasıl anlayacaksın?»

«Silacciler orada oturuyorlar ve her gün okula geliyorlar. Bir hafta sonra bunun olabileceğini söylüyor onlar.»

«Tanrım!» dedi Lee, gözlerini havaya kaldırarak. «Piknik konusunda kararınızı bildirin.»

Adam, yavaş yavaş güçlendi. Sol eli yeniden iyileşiyordu. Her gün biraz daha fazla okuyabiliyordu.

«Yalnızca, yorgun olduğum zaman harfler oynamaya başlıyor,» diyordu. «Gözlük almadığıma seviniyorum. Gözlerimi bozacaktım yoksa.»

Lee başını sallıyordu, mutluydu. Gereksinim duyduğu kitapları almak için San Fransisko'ya gitmiş ve çok sayıda dergi siparişi vermişti postayla.

Beyin yapısı, belirtileri, damar tıkanıklığının ve etkilerinin önemi konusunda bilmediği şey kalmamıştı. Lee, İbranice bir fiili incelemek için gösterdiği aynı inatla sorular sormuş ve incelemeler yapmıştı. Doktor H.C. Murphy, Lee'yi tanımayı öğrenmiş ve onun Çinli uşak konusundaki profesyonel sabırsızlığı, yerine öğrencisine duyduğu içten hayranlığa bırakmıştı. Doktor Murphy, bazı dergilerinin özel sayılarını Lee'ye ödünç bile vermişti. Doktor Edwards'a: «Çinli, beyin kanamalarının patolojisi

konusunda benden daha fazla, kuşkusuz sizin kadar bilgi sahibi,» demişti. Sevecen bir tür öfkeyle konuşuyordu. Tıp mesleği, yarışmayla içgüdüsel olarak kızıştırılıyordu.

Lee, Adam'ını iyileştiğini ona bildirmeye geldi.

«Sanki iç emmeler yeniden sürüyor gibi.»

«Bir hastam vardı...» diye söze başladı Doktor Murphy.

Ardından iyimser bir olay anlattı.

«Geri dönüş, beni hâlâ tasalandırıyor,» dedi Lee.

«Sizi Tanrı'nın ellerine bırakmalı,» dedi Doktor Murphy. «Bir damarı, bir hava lastiği gibi açamıyoruz henüz. Onun tansiyonunu ölçmek için nasıl hareket ettiğinizi size sormak istiyordum.»

«Ben, benimkine, o da kendininkine bahse giriyoruz. At yarışlarından daha tuhaf oluyor bu.»

«Kim önce varıyor çizgiye?»

«Birinci gelebilirdim ama istemiyorum bunu. Oyunun tadı kalmaz.»

«Onu nasıl sakinleştiriyorsunuz?»

«Bu da buluşlarımdan biri,» dedi Lee. «Ona, konuşma tedavisi uyguluyorum.»

«Bu sizin bütün zamanınızı alıyor olmalı.»

«Öyle,» dedi Lee.

28 Mayıs 1918'yılında, Amerikan Birlikleri ciddi bir biçimde Birinci Dünya Savaşı'na sokulda. General Bullard yönetimindeki birinci tümen, hedef olarak Cantigny köyünü aldı. Bir tepeye bu kurulmuş yerleşim yeri, Avre vadisine egemendi. Makineli tüfek ve topçulardan oluşan bir korunma sistemiyle savunuluyordu. Birlik, bir milden fazla alanda cephe düzenine girmişti.

28 Mayıs 1918 günü saat altı kırkbeşte, bir saatlik bir topçu hazırlığının ardından, saldırı başladı. Savaşa sokulan birlikler, 28. Piyade Alayı (Albay Ely yönetiminde), 18. Piyade Taburu (Parker'in yönetiminde), bir İstihkâm Bölüğü ve Topçu Tümeni, Fransız zırhlılarından ve alevatardan oluşan bir destek kıtasından oluşuyordu.

Saldırı başarılı oldu. Amerikalılar köyü ele geçirdiler ve Almanlar'ın iki güçlü saldırısını geri püskürttüler.

Birinci Tümen, Clemenceau, Foch ve Pétain tarafından kutlandı.

Ancak Mayıs ayının sonunda, Slacciler, pembe açelyaların çiçek açtığını bildirdiler.

Cal, İngilizce sınıfına koştu, tam Bayan Morris kürsüye otururken, mendilini salladı ve sesli sesli sümkürdü. Sonra, erkekler tuvaletine indi, kızlar tarafındaki basınçlı suyun çekilişini bekledi. Bodrum kapısından çıktı, kırmızı tuğla duvar boyunca usulca girdi, karabiber ağacının arkasına sakladı, sonra Abra yanına gelinceye dek, yavaş yavaş yürüdü.

«Ne zaman çiçek açmışlar?» diye sordu Abra.

«Bu sabah.»

«Yarını bekleyelim mi?»

Cal, yılın ilk sarı güneşine baktı.

«Beklemek istiyor musun?»

«Hayır,» diye yanıt verdi Abra.

«Ben de.»

Koşarak çıktılar, Reynaud'dan ekmek alıp Lee'nin iki ayağını bir pabuca soktular.

Mutfaktan çığlıkları duyan Adam içeri girdi.

«Bu gürültü patırtı da ne böyle?» diye sordu.

«Otların üstünde yemek yiyeceğiz,» dedi Cal.

«Bugün okul yok mu?»

«Var,» dedi Abra. «Ama biz tatil yapacağız.»

Adam, ona gülümsedi.

«Bir gül gibi kızarmışsınız.»

Abra ona seslendi:

«Neden bizimle gelmiyorsunuz? Alisal tepesine çıkıp açelya toplayacağız.»

«Zevkle yapardım bunu,» dedi Adam. (Sonra ekledi): «Hayır, yapamam. Fabrikaya gideceğime söz verdim. Yeni makineler yerleştiriyoruz. Ne güzel bir gün!»

«Size çiçek getiririz,» dedi Abra.

«İyi eğlenin.»

Dışarı çıkınca, Cal:

«Lee, neden gelmiyorsun?» dedi.

Lee, ona ters ters baktı.

«Yoksa sen budala mısın?»

«Elbette, siz de gelin,» diye üsteledi Abra.

«Gülünç olmayın,» dedi Lee.

Salinas Vadisi'nin doğusundaki Gabilanlar'da, Alisal Tepesi boyunca küçük bir ırmak akar. Su, yuvarlak taşların üstünden kayar ve ağaçların köklerini durmadan yıkar.

Açelyaların ve güneşten ısınan yeşil yaprakların kokusu havayı dolduruyordu. Ford, ırmak kıyısında duruyordu. Isınmıştı, depodaki su kaynıyordu. Arka koltuğu açelya dalları kaplamıştı.

Cal'le Abra, kıyıda, yemeklerini sardıkları yağlı kâğıtların ortasına oturmuştu. Ayakları suyun içindeydi.

«Çiçekler, bu akşam solar,» dedi Cal.

«Ama bu çok güzel bir özür olur. Eğer sen yapmazsan, benim yapmam gerekecek.»

«Kim ne yapacak?»

Abra, onun elini tuttu.

«Bunu,» dedi.

«Göze alamıyordum.»

«Neden?»

«Bilmem.»

«Ama ben göze aldım.»

«Kızlar, erkeklerden daha az korkaktır.»

«Belki öyledir.»

«Hiç korkmaz mısın sen?»

«Korkarım,» dedi. «Külotuma işediğimi söylediğin gün, senden korkmuştum.»

«Kötü bir şey yapmıştım,» dedi. «Neden yaptığımı da bilmiyorum.»

Cal, ansızın sustu.

Abra, parmaklarını onun parmakları arasına soktu yavaşça.

«Ne düşündüğünü biliyorum. Unutmanı istiyorum bunu.»

Cal, suyun akışına baktı, ayağının ucuyla bir taşı itti.

«Başkalarından daha kötü olduğunu mu sanıyorsun? Kötülüğü kendine çektiğini sanıyorsun...» dedi Abra.

«Bu...»

«Sana bir şey söyleyeceğim. Babam sıkıntıda.»

«Ne sıkıntısı?»

«Kapıları dinlemedim, ama yeterince duydum. Hasta değil o. Bir şey yaptı.»

Cal, başını çevirdi.

«Sanırım para çaldı. Ortaklarının onu hapishaneye mi attıracağını ya da parayı geri ödemesi için zaman mı vereceklerini bilmiyor henüz.»

«Bunu nereden biliyorsun sen?»

«Onların odada bağrıştıklarını duydum. Sesleri anlaşılmasın diye, bir plak koymuştu annem.»

«Uydurmuyorsun ya?» diye sordu cal.

«Hayır. Gerçek bu.»

Cal, Abra'ya yaslandı, başını omuzuna koydu, koluyla yavaşça belini sardı.

«Görüyorsun ya, yalnız sen...»

Abra, sustu ve ona yan yan baktı.

«Şimdi korkuyorum,» dedi hafifçe.

O gün öğleden sonra saat üçte, çalışma masasına oturan Lee, bir tohum kataloğunun sayfalarını çeviriyordu. Kokulu bezelye resimleri renkliydi.

«Çit boyunca bundan ekmek çok güzel olurdu. Bataklığı gizler. Acaba orası yeterince güneşli midir?»

Kendi sesini duyunca, başını kaldırıp gülümsedi. Evde kimse olmadığı zaman, yüksek sesle konuştuğunu anlayınca, şaşırıyordu.

«Yaşlılık,» dedi. «Aklım zırvalıyor... (Durdu kaldı.) Çok tuhaf, sanki bir şey bekler gibiyim. Kazanın altındaki gazı kapadım mı acaba. Evet, anımsıyorum. (Yeniden kulak kabarttı.) Tanrı'ya şükür, boşinançlı biri değilim. Kendimi koyverirsem, hayaletlerin dolaştığını sanırım.»

Giriş kapısının zili çaldı.

«İşte. Beklediğim geldi. Çalsana. Önsezilerimin beni yönlendirmesine izin veremem. Çalsana.»

Ama bir daha zil çalmadı.

Lee'nin içini büyük bir bıkkınlık sardı. Güçsüzlüğü karşısında, omuzları çöktü. Şaka yapmaya çalıştı.

«Eğer oraya gidersem, kapının altında bir prospektüs bulmak isterim, ama burada kalırsam, yaşlı ve yorgun kafam, eşiğimizde ölümün durduğunu söyler bana. Hadi bakalım, prospektüsü seçtim.»

Lee, salonda oturdu ve dizlerindeki zarla baktı. Ansızın üzerine tükürdü.

«Al bakalım,» dedi, «bu sana.»

Zarfı açtı, az sonra masanın üstüne bıraktı.

Bakışlarını yere dikti.

«Hayır,» dedi, «buna hakkım yok. Kimsenin hakkı yok buna. Yaşam ve ölüm bir borçtur. Acı çekmeye hakkımız var.»

Midesi kasıldı.

«Yürek yok bende. Alçağın biriyim. Buna dayanamayacağım.»

Banyoya gitti, bir bardağa üç kaşık bromür doldurdu ve ilaç kırmızılaşıncaya dek bekledi. Bardağı salona götürdü, sonra oturdu. Telgrafı yeniden katladı ve cebine soktu. Sonra yüksek sesle:

«Alçaklıktan nefret ediyorum, Tanrım! Alçak insandan öyle nefret ediyorum ki!» dedi.

Elleri titriyor, alnında soğuk ter damlaları parlıyordu.

Saat dörtte, adam'ın kapı kolunu çevirdiğini duydu. Lee, dudaklarını ıslattı. Kalktı, yavaşça girişe doğru yürüdü. Pembe sıvı dolu bardak elindeydi ve eli titremiyordu.

ELLİBEŞİNCİ BÖLÜM

Trsaklar'ın evinde bütün lambalar yanıyordu. Giriş kapısı aralıktı ve ev soğuktu. Lee, salonda donmuş bir kahverengi yaprak gibi oturmuştu koltuğunda. Adam'ın kapısı açıktı, odadan sesler duyuluyordu.

Cal içeri girince, sordu:

«Neler oluyor?» diye sordu.

Lee, gözlerini kaldırdı ve açık telgrafın durduğu masayı başıyla işaret etti.

«Kardeşin ölmüş,» dedi. «Baban kriz geçirdi.»

Cal odaya yürüdü, Lee durdurdu onu.

«Geri dön. Yanında Doktor Murphy ile Doktor Edwards var. Onları yalnız bırak.»

Cal, Lee'nin önüne dikildi.

«Önemli mi? Lee, durumu ciddi mi?»

«Bilmiyorum.»

Çok eski bir öykü anlatırmış gibi konuşuyordu.

«Yorgun dönmüştü. Ama telgrafı ona okumam gerekiyordu. Hakkıydı bu onun. Beş dakika boyunca, onu yüksek sesle yineleyip durdu, sonra birden sözcükler kafasına dank etti ve patladı.»

«Bilinci yerinde mi?»

«Otur ve bekle,» dedi Lee, yorgun bir sesle. «Otur ve bekle. Alışmalısın. Ben buna çalışıyorum.»

Cal, telgrafı aldı ve okudu.

Doktor Edwards dışarı çıktı, başıyla kibarca selam verdi, kapıdan çıktı ve sessizce ardından kapadı.

Doktor Murphy, çantasını masanın üstüne koydu, oturdu, iç çekti.

«Doktor Edwards, sizi uyarmamı istedi benden.»

«O, nasıl?» diye sordu Cal.

«Bütün bildiklerimizi söyleyeceğim size. Bundan sonra, ailenin başı sizsiniz, Cal. Beyin kanamasının ne demek olduğunu biliyor musunuz? (Cal'in yanıt vermesini beklemedi.) Beyinde kan toplanmasıdır. Bazı bölümler etkilenir. Daha önce de kanama oldu ama fazla önemli değildi. Lee, ne demek istediğimi biliyor.»

«Evet,» dedi Lee.

Doktor Murphy, ona şöyle bir baktı, sonra yeniden Cal'e döndü:

«Sol taraf felçli. Sağ taraf da yarı felçli durumda. Sol gözü hiç görmeyebilir, ama bunun ne derecede olduğunu anlayamayız. Başka türlü söylemek gerekirse, babanız tamamen hareketsiz durumda.»

«Konuşabilir mi?»

«Çok az. Güçlükle. Onu yormayın.»

Cal'in boğazı kurumuştu.

«İyileşebilir mi?»

«İyileşme durumundan söz edildiğini duydum ama hiç görmedim.»

«Demek ölecek o?»

«Bilmiyoruz. Bir hafta, bir ay, bir, hatta iki yıl bile yaşayabilir. Bu gece de ölebilir.»

«Beni tanıyabilir mi?»

«Bunu siz anlarsınız. Size bir hastabakıcı yollarım, daha sonra iki tane de siz tutarsınız, başında dururlar. Üzgünüm Cal. Yürekli ol. Size çok gerekecek bu. İnsanların yürekliliğine hep şaşarım ben. Edwards yarın gelecek. İyi akşamlar.»

Cal'in omuzuna dokunmak için elini uzattı, ama Cal geri çekilip Adam'ın odasına doğru yürüdü.

Babası, yastıklara dayanmış dinleniyordu. Yüzü sakin ve solgun, ağzı kapalıydı. Ne gülümsüyor, ne de yüzünü asıyordu. Gözleri açıktı. Bakışları derin ve açıktı. Gözleri kımıldadı, odaya girince, Cal'e baktı. Göğsün de durdu, bakışları sonra yüzüne çıktı ve daldı.

Cal, iskemleye oturdu.

«Üzgünüm,» dedi.

Gözkapakları aşağı indi, sonra birden yukarı çıktı.

«Beni duyuyor musun? anlayabilir misin beni? (Gözler kımıldamıyordu) Benim, Cal,» diye hıçkırdı. «Aron'un ölümünden ve senin hastalığından ben sorumluyum. Onu Kate'in evine götürdüm ve annesini gösterdim. Bu yüzden gitti o. Kötülük etmek istemiyordum ama buna itildim.»

Korkunç bakışından sakınmak için başını yatağın kıyısına koydu, ama onu hâlâ hissediyordu. Bu gözlerin, bütün yaşamı boyunca bir leke gibi üzerinde olacağını biliyordu.

Kapı çalındı, az sonra Lee, ardında bir hastabakıcıyla içeri girdi. Kalın kara kaşlı, güçlü bir kadındı. Valizini açarken, ağzını da açtı:

«Hastam nerede? ah, buradaymış! Ama yüzü iyi görünüyor. Burada ne işim var? Ayağa kalkıp benimle ilgilenseniz da-

ha iyi ederdiniz. Benimle ilgilenmek ister miydiniz? Oh, uysal hasta.»

Kaslı kolunu Adam'ın arkasına dolayıp onu hemen kaldırdı, sonra öteki eliyle yastıkları çevirdi.

«Yastıklar serin olsun. Serin yastıklardan hoşlanmaz mısınız? Banyo nerede? Ördek ve leğen var mı? Benim için buraya bir yatak koyabilir misiniz?»

«Bana bir liste yapın,» dedi Lee. «Onun için yardıma gerek duyarsanız...»

«Neden yardım gereksin ki? İkimiz de güzelce anlaşırız. Öyle değil mi, koca bebek?»

Lee ve Cal mutfağa çekildiler.

«O gelmeden önce, yemek için seni zorlayacaktım,» dedi Lee. «Bilirsin, insanlar iyi ya da kötü, her fırsatta yiyecek kullanır. O da böyle olmalı. İstersen ye, istemezsen yeme, özgürsün.»

Cal ona gülümsedi.

«Beni zorlamış olsaydın, hastalanırdım. Ama mademki böyle davranıyorsun, sanırım kendime bir sandviç yapacağım.»

«Bunu yasaklıyorum sana.»

«Bir tanecik istiyorum.»

«Sanki hep öyle olurmuş gibi. Üzücü bu. Herkesin aynı biçimde davranması, bana hakaret gibi geliyor.»

«Canım artık sandviç istemiyor,» dedi Cal. «Çörek kaldı mı?»

«Ekmek sepetinde. Belki biraz bayatlamışlardır.»

«Ben bayat severim,» dedi Cal.

Tabağı masaya koyup önüne yerleşti.

Hastabakıcı kadın başını uzattı.

«Güzel görünüyor bu,» dedi. (Bir çörek aldı, ısırdı ve ağzı dolu konuştu): İlaçlarım için Krough'a telefon edebilir miyim? Telefon nerede? Çamaşırları nereye koyuyorsunuz? Yatağım nerede? Bu gazeteyi okudunuz mu? Telefon neredeydi acaba?»

Bir çörek daha alıp çekildi kadın.

«Seninle mi konuştu?» diye sordu Lee yavaşça.

Cal, konuşmasını bitiremediğini anlatmak için başını soldan sağa salladı.

«Korkunç bir şey olacaktı bu. Ama doktor haklı. Her şeye dayanırız. Harika hayvanlarız bizler.»

«Ben değilim. (Cal'in sesi anlamsızdı.) Buna dayanmak istemiyorum. Hayır, bunu yapamam. Elimden gelmez. Bana... Bana...»

Lee, sertçe bileğinden yakaladı onu.

«Acemi çaylak! Çevrende utanacak bir yığın şey varken, böyle bir şeyi nasıl düşünebilirsin? Senin sıkıntın hangi bakımdan benimkinden daha yüceymiş bakalım?»

«Sıkıntı değil bu. Ona her şeyi söyledim. Kardeşimi öldürdüm. Caniyim ben. Bunu biliyor o.»

«Sana bunu söyledi mi? Hadi... Sana söyledi mi?»

«Yararı yoktu bunun. Gözlerinden belliydi. Gözleriyle söyledi bunu bana. Onlardan kaçmak için hiçbir yere gidemem, hiçbir yere.»

Lee, iç çekti ve soluğunu koyverdi.

«Cal, dinle beni. Adam'ın yaşamsal merkezleri etkilendi. Gözlerinde bütün görebildiğin, beynindeki kanın süzülme sonucudur belki. Anımsamıyor musun? Artık okuyamıyordu. Gözleri yüzünden değil de tansiyonu yüzünden böyleydi. Seni suçlayıp suçlamadığını bilmiyorsun. Bunu anlayamazsın.»

«Beni suçladı o, biliyorum bunu. Benim bir katil olduğumu söyledi.»

«Seni bağışlar o. Sana bu konuda söz veriyorum.»

Hastabakıcı kapıda göründü.

«Neye söz veriyorsun, Çing Çong? Bana bir fincan kahve sözü vermemiş miydin?»

«Size kahve yapayım. O nasıl?»

«Bir çocuk gibi uyuyor. Bu evde okuyacak bir şey var mıdır?»

«Ne istersiniz?»

«Ayağımdaki nasırı unutturacak bir şey olsun.»

«Kahvenizle birlikte, bir Fransa kraliçesinin yazdığı berbat öyküler getireceğim size. Belki bunlar aşırı derecede...»

«Kahveyle birlikte onları da getir,» dedi. «Biraz kestirmeliy-

din evlat. Çing Çong'la ben, nöbet tutarız. Kitabımı unutma, Çing Çong.»

Lee, kahve makinesini fırının üstüne koydu.

«Cal?» dedi sonra.

«Ne istiyorsun?»

«Abra'yı görmeye git.»

Cal, başının üstünde bir lamba yanıp da içerden güvenlik zinciri çekilinceye dek parmağını zilden ayırmadı. Bayan Bacon, şöyle bir baktı.

«Abra'yı görmek istiyordum,» dedi Cal.

Kadın, şaşkın şaşkın ağzını açtı.

«Ne istiyorsunuz?»

«Abra'yı görmek.»

«Olanaksız bu. O odasında. Dışarı çıkın.»

Cal, daha hızlı bağırdı:

«Abra'yı görmek istediğimi söylüyorum size.»

«Gidin, yoksa polis çağırırım.»

«Ne oluyor? Kim o?» diye sordu Bay Bacon'un sesi.

«Bu işle ilgilenme. Git yat. Hastasın sen, ben ilgilenirim.»

Kadın, Cal'e döndü:

«Kapının önünden inin. Yeniden zili çalarsanız, polise telefon ederim.»

Kapı çarpıldı, kilit sürüldü ve ışık söndü.

Cal, polisi Tom Meek'in temsil ettiğini düşünüp gülümseyerek kalakaldı. Onun şunları sorduğunu düşlüyordu:

«Ee Cal, neler uyduruyorsun?»

Bayan Bacon, içerden bağırdı:

«Sizi görüyorum. Gider misiniz.»

Bahçeyi ağır ağır geçti ve evine giden yola saptı. Henüz yirmi adım gitmeden, soluk soluğa yetişti Abra.

«Mutfaktan çıktım,» dedi.

«Bunun farkına varırlar.»

«Umurumda değil.»

«Öyle mi?»

«Evet.»

«Abra, kardeşimi öldürdüm ve babam da benim suçum yüzünden felç oldu.»

İki eliyle kolunu tuttu.

«Beni duydun mu?» diye sordu Cal.

«Duydum.»

«Abra, annem bir fahişeydi.»

«Biliyorum. Bana bunu söylemiştin. Benim babam da hırsız.»

«Damarlarımda annemin kanı dolaşıyor, Abra.»

«Benimkilerde de babamın kanı dolaşıyor.»

Sessizce yürüdüler, Cal, dengesini bulmaya çalışıyordu. Rüzgâr soğuk esiyordu, ısınmak için adımlarını hızlandırdılar. Salinas'ın son sokak fenerinin önünden geçtiler. Önleri karanlıktı. Ayaklarının altındaki toprak kaygandı.

Sokağın ve ışığın sonuna ulaşmışlardı. Çamur yapışkan, otlar çiğden ıslaktı.

«Nereye gidiyoruz?» diye sordu Abra.

«Babamın bakışlarından kaçmak istiyorum. Gözleri, gözlerimin önünde. Gözlerimi kapatınca, hep orada duruyor onlar. Her zaman göreceğim. Babam yakında ölecek, ama bakışları hep bana kardeşimi öldürdüğümü söyleyecek.»

«Onu sen öldürmedin.»

«Hayır. Babamın gözleri böyle dedi bana.»

«Böyle konuşma. Nereye gidiyoruz?»

«Biraz daha uzağa. Bir çeşme ve yanında bir söğüt ağacı var. Söğüdü anımsıyor musun?»

«Evet, anımsıyorum.»

«Dalları bir örtü gibi aşağı sarkar ve toprağı örter,» dedi Cal.

«Biliyorum.»

«Öğleden sonraları, güneş çıkınca, Aron ve sen, dalları ayırıp içeri giriyordunuz. Kimse göremiyordu sizi.»

«Bizi gözetledin mi?»

«Elbette. Seninle söğüdün altına gitmek istiyorum. İstediğim bu, işte.»

Abra durdu ve onu tuttu.

«Hayır,» dedi. «Buna hakkın yok.»

«Benimle oraya gitmek istemiyor musun?»

«Saklanman içinse, hayır.»

«Peki ne yapmam gerek? Söyle bana.»

«Beni dinler misin?»

«Bilmiyorum.»

«Dönüyoruz.»

«Nereye?»

«Babanın evine.»

Mutfak lambası ortalığı iyice aydınlatıyordu. Lee, odayı ısıtmak için fırını yakmıştı.

«Beni geri getirdi,» dedi Cal.

«Böyle yapmıştır umarım.»

«Kendiliğinden gelirdi,» dedi Abra.

«Bunu bilemiyiz hiç,» dedi Lee.

Mutfaktan çıktı, az sonra geri geldi.

«Hâlâ uyuyor.»

Masanın üstüne, taş bir matarayla ince porselenden üç fincan koydu.

«Bunu anımsıyorum,» dedi Cal.

«Çok haklısın. (Lee, kara sıvıyı boşalttı.) Bundan bir yudum alıp ağızda tutmak gerek.»

Abra, dirseklerini masaya dayadı.

«Ona yardım edin,» dedi. «Olayları kabul etmesini biliyorsunuz, Lee. Yardım edin ona.»

«Olanları kabul edip etmediğimi bilmiyorum,» dedi Lee. «Bunu denemeye hiç fırsatım olmadı. Ben her zaman... Kuşkuyla karşılaştım. Şimdi ağlamak zorundayım... Yalnız.»

«Siz mi ağlayacaksınız?»

«Samuel Hamilton ölünce, dünya bir şamdan gibi sönüp gitti. Onun yarattığı harikaları görmek için, onu yeniden yaktım, ama yalnızca birbiri üzerine atılmış, mahvolmuş çocuklarını gördüm. Kendi yanlışlarımı kendim bulmak zorunda kaldım. İyinin yıkıldığını sanıyordum, o zaman kötülük yaşayacak ve hüküm sürecekti... Öfkeli bir tanrının, küçük toz yığınını yoketmek için sıvı bir ateş yağdıracağını sanıyordum. Ateşin bıraktığı yara izlerine ve ateşin bıraktığı pisliklere kalıtımsal olarak sahip oldu-

ğumu sanıyordum. Evet, onların bana miras kaldığını sanıyordum. Anlıyor musunuz?»

«Sanırım,» dedi Cal.

«Bilmiyorum,» dedi Abra.

Lee, başını salladı.

«Yetmez bu. Bu fazla uzağa gitmez. Belki de...»

Sustu kaldı.

Cal, midesinde alkolün sıcaklığını duydu.

«Belki ne, Lee?»

«Belki, her kuşaktan her insanın, ateş deneyiminden geçtiğini anlamayı başarırsın. Bir sanatçı, ileri yaşta olsa bile, güzel, ince, sağlam ve saydam bir fincan yapma hırsını yitirir mi? (Fincanı ışığa tuttu.) Bütün pislikler yakıldı, fincan da görkemli bir sıvıyı içine almaya ya da ateşe geri dönmeye hazırdır. Dinle beni Cal, doğumumuza yön verenlerin, yeni bir denemeden kaçınacaklarına inanıyor musun?»

«Buna dayanamam,» dedi Cal. «Şimdi olmaz.»

«Hastabakıcının ağır adımları salonda çınladı. Kapıda durdu ve kollarını masaya dayamış, yanaklarını ellerinin arasına almış olan Abra'ya baktı.

«Bir sürahiniz var mı?» diye sordu kadın. «Hastalar hep susarlar. Anlarsınız ya, ağızlarından soluk alırlar.»

«Uyanık mı o?» diye sordu Lee. «Alın, sürahiyi.»

«Oh, evet, uyanık. İyi dinlenmiş. Yüzünü yıkayıp saçını taradım. İyi bir hasta o. Bana gülümsemeye çalıştı.»

Lee, ayağa kalktı.

«Benimle gel, Cal. Siz de Abra, gelmeniz gerek.»

Hastabakıcı, sürahiyi çeşmeden doldurdu, önden çıktı.

Odaya girdiklerinde, yastıklarıyla güzelce desteklenmiş, oturuyordu Adam. Beyaz elleri bedeninin iki yanında duruyordu, damarları kıvrım kıvrımdı. Mum gibiydi, kemikleri şimdiden çıkmıştı. Ağır ağır soluyordu. Mavi gözleri ona yönelen ışığa dikilmişti.

Lee, Cal ve Abra, yatağın ayakucuna oturdular, Adam titrek dudaklarıyla onlara hoşgeldin derken, sırayla her birine bakıyordu.

«Bakın, ne kadar da güzel o. Benim küçük sevgilim,» dedi hastabakıcı.

«Çiftlik!» dedi Lee.

«Hastamı yormazsınız, değil mi?»

«Bu odadan çıkın,» dedi Lee.

«Doktora söyleyeceğim.»

Lee, kadına döndü.

«Bu odadan çıkın ve kapıyı kapatın. Doktora haber verseniz ya.»

«Bir Çinli'den buyruk almaya alışkın değilim ben.»

«Çıkın ve kapıyı kapatın,» dedi Cal.

Kadın, hoş görmediğini belirtircesine kapıyı çarptı. Adam, hafifçe irkildi.

«Adam,» dedi Lee.

İri mavi gözler, sesin geldiği yeri araştırdı ve sonunda, Lee'nin üzerine dikildi.

«Adam duyup duyamadığınızı ya da anlayıp anlamadığınızı bilmiyorum. Eliniz uyuşup da gözleriniz yorulunca, size yardım etmeye çalışırdım. Bugün yalnızsınız, kendi başınızasınız. Belki şu açık gözlerinizin ardında canlı ve uyanıksınız, belki sıkıntılı, karanlık bir düşte yaşıyorsunuz, belki tıpkı yeni doğmuş bir bebek gibi yalnızca ışığı ve hareketleri farkediyorsunuz. Beyniniz zedelendi ve belki siz, başka birisiniz artık. Artık ne kötü, ne de iyisiniz belki de. Sizin hakkınızda, kimse bir şey bilmiyor. Beni duyuyor musunuz, Adam?»

Mavi gözler kapandı, sonra yeniden açıldı.

«Sağol, Adam,» dedi Lee. «Bunun ne denli güç olduğunu biliyorum. Ama sizden biraz daha çaba göstermenizi istiyorum. İşte oğlunuz Caleb, tek oğlunuz o. Ona bakın, Adam.»

Solgun gözler arandı, sonra Cal'i buldu. Cal'in ağzından bir sözcük çıktı, ama ses duyulmadı.

Lee'nin sesi konuşmayı sürdürdü:

«Daha ne kadar yaşayacaksınız, bilmiyorum, Adam. Yıllarca ya da bir saat. Ama oğlunuz yaşayacak. Evlenecek ve sizden kalan her şey çocuklarının olacak.»

Lee, parmaklarıyla gözlerini sildi.

«Öfkesinin etkisiyle hareket etti, Adam, çünkü sizin onu is-

temediğinize inanıyordu. Onun öfkesi de kardeşini, oğlunuzu öldürdü.»

«Lee, buna hakkın yok,» dedi Cal.

«Gerekli bu,» dedi Lee. «Bu onu öldürse bile, bunu yapmak zorundayım. Seçeneğim var. (Acı acı güldü ve Samuel'in cümlesini yineledi): «Ayıplanacağım.» (Sonra doğruldu ve kesin konuştu): Oğlunuz, tuhaf... Tuhaf... Bir suçun altında eziliyor... Daha şimdiden ona çok ağır gelen bir suç. Onu reddetmeyin, Adam. Yıkmayın onu. (Soluduğu hava, Lee'nin kuru gırtlağından ıslık çalar gibi geçti.) Adam, ona hayır dualarınızı verin. «İşlediği suçla yapayalnız bırakmayın onu. Adam, beni duyuyor musunuz? Ona bağışladığınızı söyleyin.»

Adam'ın gözlerinde olağanüstü bir ışık yandı, sonra gözlerini kapattı ve öyle kaldı. Kaşlarının arasında bir çizgi oluştu.

«Ona yardım edin, Adam,» dedi Lee. «Şans verin ona. Özgür olsun. İnsanı yücelten de budur. Özgür bırakın, kutsayın onu.»

Yatak, tepeden tırnağa sallanır gibi oldu. Harcadığı güç yüzünden tükenen Adam, hızla soluk aldı, sonra yavaşladı soluğu. Sağ eli çarşafın üzerine belli belirsiz çıktı ve yeniden düştü.

Lee'nin yüzü yabanıl bir durum almıştı. Yatağın başucuna yaklaştı, çarşafın ucuyla hastanın terli yüzünü sildi. Kapalı gözlerine eğildi.

«Sağol, Adam, sağol, dostum. Dudaklarınızı kımıldatabilir misiniz? Dudaklarınızı, onun adını söylermiş gibi kımıldatın.»

Adam'ın yorgun gözlerinin kapakları açıldı. Dudakları hazırlandı, şişti, beceremedi, yeniden denedi. Sonra akciğerleri boşaldı, sıcak soluğu dişlerinin arasından gürültü çıkardı. Mırıldanılan sözcük havada asılı kalır gibi oldu.

«*Timshel!*»

Gözleri kapandı ve uyudu.

BİTTİ

YAYINLARI

STEINBECK

CENNETİN DOĞUSU

ROMAN

1962 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi ABD'li **John Steinbeck** (1902-1968), California'lı birkaç çiftçi ailesinin yaşamlarını anlattığı **Cennetin Doğusu**'nu 1952'de yazdı. Kitap çarpıcı etkiler yaptı ve 1955'de filme alındı.

Habil'le Kabil'e gönderme yaparak, Adam'la Charles'ın Cathy ile; Aron'la Caleb'in Abra ile; Kate'in ailesi ve Faye ile ilişkileri çerçevesine; Çinli Lee'nin Samuel Hamilton'un bilgeliğini katarak zenginleştirdiği ve **"iyi ile kötünün içimizdeki bitmez tükenmez kavgası"** üzerine kurduğu bu romanıyla **Steinbeck,** olağanüstü bir insan destanı yaratmıştır. Yayınevimiz **Cennetin Doğusu**'nu kıvançla sunuyor.

KDV dahil
300.000 TL